

Quellenwerke der Altindischen Lexikographie

Herausgegeben im Auftrage der
Kais. Akademie der Wissenschaften in Wien

Bd. I.

DER

ANEKARTHASAMGRAHA DES HEMACHANDRA.

MIT AUSZÜGEN AUS DEM COMMENTARE DES MAHENDRA.

Herausgegeben von

Th. ZACHARIAE.

Sa HK

HEM / ZAC

Wien:

ALFRED HOLDER.

Bombay:

EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

1893.

अथ श्रीहेमचन्द्रसूरिप्रणीतोनेकार्थसंग्रहः ॥
श्रीमहेन्द्रसूरिविरचितटीकासारसहितः ॥

DER

ANEKARTHASAMGRAHA DES HEMACHANDRA.

HERAUSGEGEBEN MIT AUSZÜGEN AUS DEM
COMMENTARE DES MAHENDRA.

von

THEODOR ZACHARIAE.

Wien

ALFRED HOLDER.

Bombay

EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

OTTO VON BOHTLINGK AND RUDOLF VON ROTH,

Den Begründern der Sanskrit Lexikographie in Europa,

Gewidmet

Von der Commission der Kaiserlichen Akademie der
Wissenschaften für die Herausgabe der
Quellenschriften der Indischen
Lexikographie

PREFACE.

The present edition of the *Anekārthaśamgraha* with extracts from Mahendrī's commentary, the *Anekārtha-kunavākarakau-mudī*, is based upon the following manuscripts, all of which belong to the Government Collection in the Deccan College Library at Puna, and none of which bears a date —

(1) P., an ancient palm leaf MS —containing the text only with a few glosses, fully described by Professor Kielhorn in his Report on the Search for Sanskrit MSS., Bombay 1881, p. 3, the copy used here was made in 1882

The following two MSS contain both the text and the commentary —

(2) A., a paper MS., Collection of 1875 76 No. 702, consisting of 184 leaves or rather 186 there being two leaves numbered 116, and two 120. The text is given twice, in the middle of the pages in a larger handwriting, and again in the commentary. In the colophon the MS is stated to have been written Sri-Ryanagare, i.e., probably in Ahmadabad. The MS is on the whole well preserved and correct. But there are several lacunae, and unfortunately, a number of leaves has suffered from moisture or other causes, whereby many passages have become almost illegible even for a practised eye. Fols. 73-124 have been re-written by one or perhaps two hands. The later hands are not so correct as the rest of the MS. The MS was discovered by Dr. Buhler, who gave a short notice of the Commentary on the *Anekārthaśamgraha* as early as 1874 in the Monatsberichte of the Academy of Sciences of Berlin, March 1874, p. 260—Ind. Ant. IV, p. 82, according to an incomplete Jesalwin MS. In his essay on the Life of Hemachandra (Wien, 1889, p. 43, 88) the same scholar has shown, that Mūhendrīsuri, who was a pupil of Hemachandra, composed the commentary on the *Anekārthaśamgraha* soon after his teacher's death in the last quarter of the 12th century, compare Peterson's First Report, p. 31, and for particulars regarding the arrangement and contents of the commentary, my *Lectüre zur Indischen Lexicographie*, pp. 75—78

(3) E., another paper MS., Collection of 1882-83 No. 234, 217 leaves. This MS. was discovered by Prof. Peterson and described by him in his First Report, Bombay 1883, p. 51 and 89. On many leaves, the writing is almost effaced, apparently because the leaves had stuck together and subsequently suffered when they were separated. As to correctness and completeness, this MS. cannot compare with A. The latter MS., therefore, forms the basis of my edition. I have, however, derived great help from B for passages where A is almost illegible or where it has a lacuna. Here I may mention that sometimes unfortunately both MSS. omit the same parts of the commentary. The commentary is—certainly or apparently—defective under the words अञ्जनी, आर्नवं, शति (7, 22), उत्सव, उपसंपद, कालपृष्ठ, कुदाल, तथा, तमोपह, नभधर, परा, मवह, रोहिताम्ब, साकाद्, स्वसि, हस्तिकर्ण; and it is entirely wanting under दोपत्र, परिसर, मचण्ड, मकुठ and सौदामिनी; for particulars see the various Readings.¹

Besides, two MSS. of a book on which Mahendran has drawn largely, the Mankhakośa, one of Dr. Bühler's Kaśmir discoveries, have been of great assistance. For many corrupt passages in Mahendran's commentary I have used the *tikā* on Maikha as a sort of third manuscript. As to the MSS. of the Mankhakośa, it will suffice here to say that the first is a birch bark MS. and contains the text almost complete, whilst the second is a modern paper MS. comprising about two-thirds of the text and the commentary. It ends abruptly with the comment on the word युट.²

The text of the *Anekārthaśaṅgraha* in the present edition, is exhibited almost without variants. For my MSS. really differ in minor points only, and the majority of the meanings ascribed to the *Anekārthas* is amply supported by the glosses, explanatory remarks and examples in the Commentary. I may add here that, with one exception, I have paid no regard to former editions of Hemachandra's Kośa.³

¹ It would appear that other MSS. of the Commentary are hidden in the libraries of India, see e.g. Dr Bhandarkar's Report for 1883-84, p. 177 a, 209 b, 213 b where an *Anekārthaśaṅgraha*, consisting of 229 leaves is mentioned. That a MS. was in the hands of the late Pandit Durgaprasad, is clear from the fact that he quotes from it in his editions of Sanskrit works.

² Compare my edition of the *Sāsvatkośa*, p. XI-XIV, and my Beiträge z. Ind. Lex. p. 70. I intend to edit the Mankhakosa hereafter, for which Dr Stein has lately acquired new materials.

³ Compare on the Calcutta edition of 1807 my Beiträge, pp. 78-93, and on Borooah's ————— in the Gottingische Celebriete Anzeigen 1885,

Mahendra's commentary is quite a unique work and, therefore, of the greatest importance for Sanskrit lexicography. It is, in fact, the only complete commentary on one of the larger Anekārthabosas that up to the present date has come to light. Of the Mankha-tikâ two-thirds only have come down to us. Besides, the Mankhakosa does not cover as large a ground as Hemaohandra's glossary. A Visva-tikâ certainly seems to exist, for it is quoted. But it has not yet been recovered. If it existed before Mahendra's time, it probably formed his principal source.

Considering the great importance of Mahendra's commentary I should have liked to, but I could not give it in its entirety. However, the first Kânda has been printed, as it stands in the MSS., to serve as a specimen of the whole. For the rest of the commentary, I had to confine myself to extracts. Although a comparison of the first Kânda with the rest would show what has been omitted and what has been retained, I give the following particulars. I have omitted, as a rule:—

(1) The etymologies and quotations from Hemachandra's grammatical works. But I have always taken into consideration the etymologies where the MSS. differ and where it was necessary to decide for one form.

(2) The statements referring to the classification of the words as adjectives or substantives and to their gender, in the Extracts from the Commentary, too, the genders have only been distinguished when this was absolutely necessary.

(3) The explanations of the meanings, the विपर्यार्थप्रकाशनम्, Intr., verse 8, except where they differ from those given in the Petersburg व्याख्याने. But I have retained miscellaneous remarks of the commentator, whenever they furnish interesting and to my knowledge new matter, likewise glosses whenever the words employed are of rare occurrence or elsewhere stated to be provincial terms. The additional meanings, mostly taken from the Mankha-kosa, have been given without exception, together with the examples quoted for them.

(4) Examples (दृष्टान्) for meanings which are well-known and the occurrence of which has been shown by Bohtlingk in his Dictionaries, except when they seemed to me better and older than those quoted by him. The great number of apparently useless

quotations in the second Kānda, down to about 2,355, serves to show more prominently the range of literature studied by the commentator. Besides, in the 7th or Avyayī Kānda every example without exception has been given, because in the majority of the cases it was impossible to distinguish between what is sufficiently authenticated by our Dictionaries and what is not. Finally, I have kept all examples quoted under those words which have a great variety of meanings, and all examples quoted from the eighth Sūtra of the Kumārasambhava. Several quotations given by Mahendri more than once, are printed in full in one place only. But for settling the text all the readings in the different passages have been compared. The same holds good for the concluding verses, or Prastuti, which has been printed at the end of Kāndra II, whilst in the MSS it is repeated after Kandas III. and VII.

Most of the references to published Kosas have been omitted, as they are given in the Petersburg Dictionary, references to unpublished Kosas likewise, except when they furnish new lexicographical matter, and, lastly most of the general references, e.g., to the Kūmarśutra or the Nigbantu.

Apart from these omissions, the commentary is given complete, and its wording has been preserved as far as possible.

The examples adduced in the commentary amount to about 7,000. They are, almost without exception, given anonymously and mostly consist of fragments of verses. In order to trace the passages to their sources, I have had to go through a good many books. But many passages are probably quoted from books not yet published, or inaccessible to me. It may also be that some quotations from well known texts have escaped my notice.

The work of identifying the quotations was finished in 1889. Since that time whilst the book was being curied through the press, I have occasionally come across some quotations, e.g., in the texts recently published in the Kavyamulī. These Additional References are given at the end of the volume.

Of the numerous and interesting variants that appear in Mahendri's quotations, I have preserved as many as I could within my limited space. But many, of course, had to be omitted altogether.

Further, the abbreviations, which I have been compelled to introduce, have been duly explained at the end of the book. The figures following them usually refer in the case of dramas and Kāvyas to the Anka or Sarga and the verse, except when the first figure is preceded by p. Of works like the Kīvyaprakāśa, the pages and lines are quoted, except in a few cases, where Roman figures have been used to denote the chapters.

The sign of interrogation [?] has been employed to indicate doubtful words or passages, which it was not in my power to restore with certainty. In some cases I have preferred printing what I found in the MSS. instead of forcing upon the reader unconvincing conjectures.

Additions of my own to what Mahendra gives, are generally placed between brackets, or may be recognized by the letter c. (comprob).

As regards the spelling of words, I have generally followed the Petersburg Dictionary. The orthography of my best MS. has, however, sometimes been adhered to, especially in the case of names of plants.

In the Various Readings at the end of the volume, I have taken into account chiefly the MS. A, upon which the edition is based. Of B, I have considered it sufficient to give only the more important variations. A few conjectures and corrections, the results of a thorough comparison of the printed text with the MSS. have been added.

So long ago as 1881, the MS. A was transmitted to me from India, and I at once resolved to edit it. But it turned out to be insufficient, and no publisher or learned body could be found to undertake the publication. Some of the results, however, which I gathered from the perusal of the commentary, I published, as opportunity offered, in several papers and reviews, and especially in my Beitrag zur Indischen Lexicographie, Berlin 1893. For general information I would refer to the latter book. At last, after a second MS. had been discovered by Professor Peterson, I set to work again towards the close of 1898 and finished the edition early in 1901. The possibility of its publication was given when the Imperial Academy of Vienna generously offered to defray the

वेषोपकरणे वेपरचनायां भवौ गिरि ।
 शोभानिवर्गसंपत्त्योः सूः सुवे निर्देशेषि च ॥ १३ ॥
 यः पश्चिमदिगीशो स्यादौपम्ये पुनरव्ययम् ।
 धौः स्वर्गनभसोः स्वो ज्ञात्यात्मनोः स्वं निजे धने ॥ १४ ॥
 हृष्ट द्रष्टुर्दर्शनप्यक्षिण विद् प्रवेशे नृदैश्ययोः ।
 तृट् तृष्णावच्चर्पवद्य भवेद्विष्टापिषासयोः ॥ १५ ॥
 त्विद् शोभायां जिगीपायां व्यवसाये रुचौ गिरि ।
 भाः प्रभावे मयूरे च मास्तु मासे निशाकरे ॥ १६ ॥
 इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितेनेकार्थसंग्रह एकस्वरकाण्डः प्रथमः ॥

अकों द्वुभेदे स्फटिके ताक्रे सूर्ये विढोजसि ।
 अकं दुःखाघयोरङ्गो भूपरस्तुपकलदममु ॥ १ ॥
 चित्राजौ नाटकाद्यरो स्थाने क्रोडेन्तिकागसोः ।
 एकोन्त्यः कैवलः श्रेष्ठः संख्या कल्कोषविष्टयोः ॥ २ ॥
 दम्भे पापिनि किहे च कङ्गो व्राद्धणलिङ्गिनि ।
 लोहपुष्टे यमे कर्कः शेताखे दर्पणे धटे ॥ ३ ॥
 कक्षेतनेश्वौ राशौ च काकः स्यात्पीडसर्पिणि ।
 हीपमानद्वुभेदेषु शिरोवक्षालने द्विके ॥ ४ ॥
 काकं काकसमूहे स्थान्त्रितवन्धे च योपिताम् ।
 काका तु काकजङ्गायां काकोलीकाकनासयोः ॥ ५ ॥
 काकोदुम्बरिकाकाकमानिकारक्किकास्यपि ।
 किष्कुः प्रकोहे हस्ते च वितस्तौ कुत्सितेषि च ॥ ६ ॥
 कोको वृके चक्रघाके खर्जीदुभेदकयोः ।
 छेको विदग्धे विश्वस्तमृगनीडजयोरपि ॥ ७ ॥
 ठङ्गो नीलकण्ठिव्येसिकोशे कोपेशमदारणे ।
 मानान्तरे खनित्रे च जङ्गायां ठङ्गेषि च ॥ ८ ॥
 तकों वितर्के काङ्गायामूहकर्मविशेषयोः ।
 त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात्तिकं बृशाधरे प्रये ॥ ९ ॥

मुखमुपाये पारम्पे शेषे निःसरणास्ययोः ।
 रेखा स्यादल्पके छद्मन्याभोगोऽस्त्रयोरपि ॥ २४ ॥
 लेखो लेख्ये दैवते च लेखा राज्यां लिपावपि ।
 वीज्ञा तु शूकशिग्म्यायां गतिभेदे च नर्तने ॥ २५ ॥
 शूद्रः कम्बौ निभिभेदे स्यादवस्थामलिकास्थनि ।
 शाखा हुमांशे वेदांशे भुजे पश्चान्तरेन्तिके ॥ २६ ॥
 शिखाप्रमात्रे चूडायां केकिञ्चूडाप्रधानयोः ।
 ज्वालायां लाङ्गलिकायां शिकाशाखाधृणिष्वपि ॥ २७ ॥
 सखा सहाये मित्रे च सुखं त्रिदिवशर्मणोः ।
 सुखा प्रचेतसः पुर्यमगः स्यान्नगवत्तरौ ॥ २८ ॥
 शैले सरीषुपे भानवङ्गमन्तिकगात्रयोः ।
 उपसर्जनमूर्ते स्यादभ्युपायप्रतीकयोः ॥ २९ ॥
 अङ्गा नीयृद्विशेषे स्युरिङ्गः स्यादिङ्गतेन्द्रुते ।
 ज्ञानजङ्गमयोथापि खगोर्कमहपश्चिपु ॥ ३० ॥
 शरे देवेषि खङ्गोसौ खङ्गिभृङ्गे च गण्डके ।
 टङ्गः खनित्रे जङ्गास्थोस्त्वागो वर्जनदानयोः ॥ ३१ ॥
 दुर्गे पुनर्दुर्गमि स्याहुर्गा तु नीलिकोमयोः ।
 नागो मतङ्गने सर्वे पुनागे नागकेसरे ॥ ३२ ॥
 प्रूराचारे नागदन्ते गुस्तके चारिंदेषि च ।
 देहानिलविशेषे च शेषे स्यादुत्तरस्थितः ॥ ३३ ॥
 नामं रङ्गे सीसपञ्चे खीबन्धे करणान्तरे ।
 पिङ्गी शम्यां पिङ्गा विहुनाल्यां गोतोचनोमयोः ॥ ३४ ॥
 पिङ्गः वाङ्गके पिशङ्गे पूर्णः क्रमुकसंघयोः ।
 फल्गुः काकोदुम्बरिकावृक्षे निरर्थकेषि च ॥ ३५ ॥
 भगोर्कज्ञानमाहात्म्यययोवैराग्यमुक्तिपु ।
 स्पवीर्यप्रयत्नेच्छाश्रीधर्मेश्वर्ययोनिपु ॥ ३६ ॥
 भङ्गस्तरंगे भेदे च सुखिशेषे पराजये ।
 कौटिल्ये भयविद्विउच्योर्भङ्ग शणे भङ्गः पुक्षः ॥ ३७ ॥

मन्त्रिवीच्योर्भागो रूपार्थके भान्यैकदेशयोः ।
 भृङ्गं त्वकपञ्चं भृङ्गास्तु विड्धधूम्याटमार्कवाः ॥ ३८ ॥
 पदपदोथ भृगः सानौ जमदग्निप्रपातयोः ।
 शुके रुद्रे च भोगस्तु राज्ये वेद्याभृतौ सुखे ॥ ३९ ॥
 धनेहिकायफणयोः पालनाभ्यवहारयोः ।
 मार्गो मृगमदे मासे सौम्यक्षेन्वेषणे पथि ॥ ४० ॥
 मृगः कुरङ्गे याज्ञायां मृगयायां गजान्तरे ।
 पश्चौ नक्षत्रमेदे च मृगी तु वनितान्तरे ॥ ४१ ॥
 युगं हस्तचतुष्को स्याद्रथायङ्गः कृतादिके ।
 यृद्धिनामौपथे युग्मे योगो विश्वधातिनि ॥ ४२ ॥
 अलब्धलभे संगत्यां कार्मणध्यानयुक्तिपु ।
 वपुःस्थैर्यपद्योगे च संनाहे भेषजे धने ॥ ४३ ॥
 विष्कम्भादायुपाये च रङ्गः स्यावृत्तयुहुयोः ।
 रागे रङ्गं तु त्रिपुणि रागः स्याक्षोहितादिपु ॥ ४४ ॥
 गान्धारादौ क्षेशादिकेनुरागे भवत्सरे नृपे ।
 लङ्गः सङ्गे च विड्गे च लिङ्गः भेहनचिह्नयोः ॥ ४५ ॥
 शिवमूर्तीयनुमाने सांख्योक्तविकृतायपि ।
 वङ्गः कर्पासे वृत्ताके यङ्गन जनपदान्तरे ॥ ४६ ॥
 वङ्गः त्रिपुणि सीसे च वल्गुम्भागमनोजयोः ।
 व्यङ्गो भेके हीनाङ्गे च वेगो रथवाहयोः ॥ ४७ ॥
 रेतःकिंपाकयोथापि शार्ङ्गः विष्णुपुरुर्थनुः ।
 शुद्धयामाने घटे भक्षे भृङ्गः चिह्नविपाणयोः ॥ ४८ ॥
 क्रीडाभूयन्त्रे शिखरे प्रभुत्वोक्तर्पसातुरु ।
 भृङ्गः कूर्चशीर्पे भृङ्गी स्वर्णमीनविशेषयोः ॥ ४९ ॥
 विपायामृदभौपथ्यां सर्गस्त्यागस्त्वभावयोः ।
 उत्साहे निषयेभ्याये मोहनुमतिमृदिषु ॥ ५० ॥
 अर्धः पूजाविधी मूल्येव दुःखे व्यसनैनसोः ।
 उद्गो हस्तपुटे वङ्गो इत्यायां देहजागिले ॥ ५१ ॥

भोधः प्रवाहः संधातो द्रुतनृत्तं परंपरा ।
 उपदेशात् भेषस्तु मुस्तके जलदेपि च ॥ ५२ ॥
 मोघो दीने निष्कर्ले च मोघा स्यात्पाटलातरौ ।
 लघुः स्वक्षा लघ्वसारं हस्तं चार्वगह द्रुतम् ॥ ५३ ॥
 इलाधोपासीच्छयोः स्लोचेर्चा पूजा प्रतिमापि च ।
 कचः शुष्कव्रणे केशे वन्धे पुत्रे च गीष्पतेः ॥ ५४ ॥
 कचा करेण्यां काचोक्षिरोगे शिक्ष्ये मणौ मृदि ।
 काञ्ची गुञ्जामेखलयोः पुर्यी कूचीं विकत्यने ॥ ५५ ॥
 इमशुणि दम्भे भ्रूमध्ये क्रौञ्चो हीये खगे गिरौ ।
 चर्चा स्याचर्ममुण्डायां चिन्तास्यासकयोरपि ॥ ५६ ॥
 चचुः पञ्चाङ्गुले त्रोट्यां नीचः पामरखर्ययोः ।
 मोचा शालमलिकदलयोमैचः शिमौ रुचिर्युतौ ॥ ५७ ॥
 सृहाभिष्पद्धशोभादु वचः शुके वचौपथौ ।
 शारिकायां वीच्याल्यूस्योरवकाशे सुखाल्पयोः ॥ ५८ ॥
 शचीन्द्राणीशतावयोः शुचिः शुद्धे सितेनले ।
 शीष्मापादानुपहनेपूधाशुद्धमन्त्रिणि ॥ ५९ ॥
 शृङ्गारे द्वच्यमिनये व्यधने करणे खियाः ।
 अच्छो भद्रूके स्फटिकेमलेच्छाभिमुखेव्ययम् ॥ ६० ॥
 कच्छो दुमेदे नौकाङ्गेनूपमाये तटेपि च ।
 कच्छास्तु देशे कच्छा स्यात्परिधानापराच्छले ॥ ६१ ॥
 चीर्या वाराण्यां च गुच्छे गुञ्छे हारकलापयोः ।
 पिच्छः पुच्छे पिच्छं वाजे पिच्छा शालमलिवेष्टके ॥ ६२ ॥
 पङ्क्षी पूर्वच्छटाकोशमण्डेव्यक्षपदामये ।
 मोचायां पिच्छिले म्लेच्छो जालिभेदेपभाषणे ॥ ६३ ॥
 अजश्छागे हरे विष्णौ रथुजे वेपसि स्मरे ।
 अष्टो धन्वन्तरौ चन्द्रे शङ्खेष्वं पद्मसंखययोः ॥ ६४ ॥
 भाजिः क्षणे समक्षमायां युध्यूर्जः कार्त्तिके घले ।
 कंजो वेपसि केशो च कंजं पीयूपदमयोः ॥ ६५ ॥

कुञ्जो हनौ दन्तिदन्ते निरुञ्जे च कुञ्जो दुमे ।
 आरे नरकदैत्ये च कुञ्जो न्युञ्जद्वुभेदयोः ॥ ६६ ॥
 खजा दर्वामयोः खर्जः खर्जूरीकीटकण्डुपु ।
 गञ्जो भाण्डागारे रीढाखन्योर्गञ्जा शुरागृहे ॥ ६७ ॥
 गुञ्जा तु कृष्णतायां स्यात्पठहे मधुरधनौ ।
 द्विजो विग्रक्षविययोर्धिये दन्ते विहंगमे ॥ ६८ ॥
 द्विजा भार्गारेणुक्योर्ध्वेजः पूर्वदिशो गृहे ।
 शिभ्रे चिह्ने पताकायां खट्टाङ्गे शौचिङ्गेपि च ॥ ६९ ॥
 निजो नित्ये स्वकीये च न्युञ्जः कुञ्जे कुशसुचि ।
 अधोमुखेपि च न्युञ्जं कर्मरङ्गतरोः फले ॥ ७० ॥
 प्रजा होके संततौ च पिञ्जा तूलहस्तिद्वयोः ।
 पिञ्जो व्यसे धथे पिञ्जं बले वीरं तु रेतसि ॥ ७१ ॥
 स्यादाधाने च तत्त्वे च हेतापद्मुरकारणे ।
 भुजो याही करे भर्जः शुद्धो च रजकेपि च ॥ ७२ ॥
 राजी रेतायां पङ्गो च रुजा स्यामयमङ्गलयोः ।
 लङ्घः पहे च कच्छे च लाजः स्यादार्द्दनण्डुके ॥ ७३ ॥
 लाजास्तु भृत्यान्ये स्युर्लाङ्गं पुनरशीरके ।
 धजोधगोपसंघेतु विग्रवाणिज्यजीविनि ॥ ७४ ॥
 वाणिज्ये करणभेदे वार्जं सर्पिपि धारिणि ।
 वज्जात्रे वाजस्तु पसे मुनौ निस्त्वनवेगयोः ॥ ७५ ॥
 व्यागः शाठचेपदेशो च सज्जौ संगदसंभृतौ ।
 सञ्ज्ञी व्रद्धशिवी प्रजः प्रजे प्रक्षा तु शेषमुपी ॥ ७६ ॥
 यक्षः स्यादात्मनि मर्ते चारायगहुतादयोः ।
 संशा नामनि गायत्र्या इस्तायैर्त्यस्त्रने ॥ ७७ ॥
 नेतनार्कवियोरट्टो दद्दाट्टक्योर्भृशे ।
 घटुप्कभक्तयोरिट्टमीसिते फनुकर्मणि ॥ ७८ ॥
 पूज्ये पेयसि संस्कारयोगेयेटिर्मेयेष्ययोः ।
 संप्रहस्तोकेष कटो गगगण्डे कटी भृशे ॥ ७९ ॥

शवे शवरथौपध्योः क्रियाकारदमशानयोः ।
 किलिञ्जे समये चापि कटं गहनकृच्छ्रयोः ॥ ८० ॥
 कट्टकार्थं मत्सरे च दूषणे च कटू रसे ।
 तिक्ते प्रियङ्गुसुरभिकट्काराजिकास्वपि ॥ ८१ ॥
 कुटः कोटे शिलाकुटे घटे गेहे कुटी उरा ।
 नित्रगुच्छः कुम्भदासी कूटं पूर्वायनव्ययोः ॥ ८२ ॥
 मायादम्भाद्रिभृग्नेषु सीराङ्गेनृतवृच्छयोः ।
 निथलेयोधने राशौ कृष्टिः कर्षणधीमतोः ॥ ८३ ॥
 कोट्युत्कर्षादनीसंख्याभिषु खटस्तृणे कफे ।
 दक्षेन्धकूपे प्रहारे खाटिः शवरथे किंगे ॥ ८४ ॥
 एकयद्वेष्य खेटः स्याद्वामभेदे कफेप्तमे ।
 स्फरे मृगव्ये गृटिस्तु सकृतदत्तगवी भवेत् ॥ ८५ ॥
 वराहकान्ता च घटा घटने गजसंहतौ ।
 गोष्ठ्यां घटस्त्वभविरः कूटे समाधिकुम्भयोः ॥ ८६ ॥
 घृष्टिः स्पर्धार्थपैणयोर्विष्णुकान्तावराहयोः ।
 घोष्टा पूर्णवदरयोधुष्टादुपिचण्डयोः ॥ ८७ ॥
 व्रत्यासने जटा केशविकारे मांसिमूलयोः ।
 श्वाटो व्रणादिसंमाटीं कुञ्जकान्तारयोरपि ॥ ८८ ॥
 त्वटाके विश्वकृत्तक्षणोस्त्वुटिः संशयलेशयोः ।
 तद्धमैलायां कालमने त्रोटिशन्त्रां खगान्तरे ॥ ८९ ॥
 मीनकट्फलयोर्दिटं दैवे दिटस्त्वनेहसि ।
 दिटिरानन्दे माने च दृष्टिर्जनकिण दर्शने ॥ ९० ॥
 पट्टधतुप्पये पीडे राजादेः शासनान्तरे ।
 व्रणादिवन्धने पेपाइमनि पट्टी ललाटिका ॥ ९१ ॥
 रोप्रोय पटु लवणे पटुस्तीक्ष्णपटोलयोः ।
 स्कुटे रोगविहीने च इच्छायां चतुरेषि च ॥ ९२ ॥
 पुष्टिः स्यात्पोपणे वृद्धौ फटा तु कैतरे फणे ।
 भटो थीरे म्लेच्छभेदेषि च भृटिस्तु भर्जने ॥ ९३ ॥

शून्यवाटचामय लिटं म्लानमस्पष्टमापितम् ।
 यदिर्मार्गी मधुयट्यां धजदण्डेत्वहारयोः ॥ १४ ॥
 रिटं क्षेमेशुभे रिटोसौ लाटो वक्षदेशयोः ।
 वटो गोले गुणे भक्ष्ये वृक्षे साम्यवराटयोः ॥ १५ ॥
 वाटः पथि वृत्तौ वाटं वरण्डेङ्गनव्वभेदयोः ।
 वाटी वास्तौ गृहोयनेकट्चोर्धिटसु मूपिके ॥ १६ ॥
 खदिरे लवणे पिङ्गे द्रौ च व्युटं फले दिने ।
 पर्युषिते प्रभाते च व्युटिः स्तुतिकर्त्तर्जिपु ॥ १७ ॥
 विटिः कर्मकरे मूल्ये भद्राजूपेयणेतु च ।
 सठा जयकेसरयोः स्फुटो व्यक्तप्रकुपयोः ॥ १८ ॥
 सिते व्यापे स्फुटिस्त्वंहिस्तोटे निर्मितिर्मिटे ।
 सृटिः स्वभावे निर्माणे सृटं निक्षितयुक्तयोः ॥ १९ ॥
 प्रकुरे निर्मिते चाय दृष्टः स्याल्केश्वरोमसु ।
 जातहर्ये प्रतिहते विस्मिते दृष्टितो यथा ॥ २०० ॥
 कठो मुनौ स्वर क्षयां भेदे तत्पात्रिवेदिनोः ।
 कण्ठो धनौ संनिधाने मीवायां मदनहुमे ॥ २०१ ॥
 काठं दासणि काठा तु प्रकर्त्ते रथानमात्रके ।
 दिशि दार्ढरिद्रायां कालमानयमिशपि ॥ २०२ ॥
 कुण्डोकर्मणे मूर्खे च कुष्ठं भेदजरोगयोः ।
 कोष्ठो निजे कुसूने च कुक्षेरन्तर्गृहस्य च ॥ २०३ ॥
 गोवं गोस्थानके गोटी संलापे परिपथपि ।
 येष्ठः स्यादमजे श्रेष्ठे मासमेदातिवृद्धयोः ॥ २०४ ॥
 ज्वेटा भे गुहगोपायां निटोत्कर्पञ्चवस्ययोः ।
 हेशे निष्पर्सी नादेन्ते निर्याहे याचने प्रते ॥ २०५ ॥
 पृठं परिममात्रे स्याच्छरीरावयवान्तरे ।
 यष्टः कुन्तामुपे खर्वे भृत्याहृतविशाहयोः ॥ २०६ ॥
 शाटो भृत्यस्यपुष्टे पूर्वे पच्चूरकेपि च ।
 अत्रोप्ये पनदे पट्टी गौती पग्गां च पूरणी ॥ २०७ ॥

हठोम्बुपर्णी प्रसभेण उपेशीकोशमुष्कयोः ।
 इडेलावस्त्वर्गनादिभूवाग्गोपु तुधखियाम् ॥ १०८ ॥
 काण्डो नालेधमे वर्गे दुस्कन्धेवसरे शरे । .
 सहः इलाघाम्बुपु स्तम्बे क्रीडा केल्यामनादरे ॥ १०९ ॥
 कुण्डी कमण्डलौ कुण्डो जाराज्ञीवत्पतेः सुते ।
 देवतोयाशये स्थाल्यां द्वेष्डः कर्णमये धनौ ॥ ११० ॥
 विषे वके द्वेष्डा सिंहनादवंशशताकयोः ।
 द्वेष्डं लोहितार्कफले घोपपुष्पे दुरासदे ॥ १११ ॥
 क्रोडः कोले शानौ क्रोडमङ्गे खण्डोर्ध ऐक्षवे ।
 मणिदोषे च गण्डस्तु वीरे पिटकचिह्नयोः ॥ ११२ ॥
 कपोले गण्डके योगे धाजिभूपणबुदुदे ।
 गडुः पृथगुडे कुञ्जे गडो मीनान्तराययोः ॥ ११३ ॥
 गुडः कुञ्जरसंगाहे गोलकेक्षुविकारयोः ।
 गुडा तु गुडिकास्तुलोर्गोण्डः स्याहृदनाभिके ॥ ११४ ॥
 पामरजातौ चण्डस्तु यमदासेतिकोपने ।
 तीव्रे दैत्यविशेषे च चण्डी तु शिवयोगिति ॥ ११५ ॥
 चण्डा धनहरीशङ्कुपृष्ठ्योशूडा शिखाप्रयोः ।
 वाहूभूपावलभ्योश्च चोडः कञ्जुकदेशयोः ॥ ११६ ॥
 जडो मूर्खे हिमान्नाते जडा स्याच्छूकशिम्बिका ।
 ताडो द्रौ ताडने धोपे मुटिमेयतृणादिके ॥ ११७ ॥
 ताडी तालीदलकरौ दण्डः सैन्ये दमे यमे ।
 मानव्यूहमहभेदेष्वभेद्यकानुचरे मथि ॥ ११८ ॥
 प्रकाण्डे लगुडे कोणे चतुर्योपायगर्वयोः ।
 नाडी कुहनचर्यायां घटिकागण्डदूर्वयोः ॥ ११९ ॥
 नाले गुणान्तरे खायौ नीडं स्थाने खगालये ।
 पण्डः पण्डे पण्डा बुद्धौ पाण्डुः कुन्तीपतौ सिते ॥ १२० ॥
 पिण्डो वृन्दे जपापुष्पे गोले वोलेङ्गसिल्वयोः ।
 कवले पिण्डं तु वेशमैकदेशे जीवनायसोः ॥ १२१ ॥

लगुडे श्री लोहिताङ्गे गणः प्रमथसंखययोः ।
 समूहे सैन्यभेदेय गुणो ज्यासूदतन्तुपु ॥ १३६ ॥
 रज्जौ सत्त्वादौ संध्यादौ शौर्यादौ भीम इन्द्रिये ।
 रूपादायप्रभाने च दोपान्यस्मिन्विशेषे ॥ १३७ ॥
 गेष्ठो नटे गायने च ग्राणं तु ग्रातघोणयोः ।
 घृणा तु स्याज्जुगुप्सायां करुणायां घृणिः पुनः ॥ १३८ ॥
 अंशुज्वालातरंगेषु चूर्णनि वासयुक्तिपु ।
 चूर्णे क्षोदे क्षारभेदे जर्णे जीर्णद्वृभेदन्दुपु ॥ १३९ ॥
 निष्ठुः शक्रेर्जुने विष्णौ नित्वरेके वक्षव्यपि ।
 द्वौणिः क्रमुकभेदे स्याहुष्टदैवश्रुतावपि ॥ १४० ॥
 ग्राणं ग्राते रक्षणे च ग्रायमाणौषधावपि ।
 तीक्ष्णं समुद्रलवणे विपायोगरकाजिपु ॥ १४१ ॥
 आत्मत्यागिनि तिग्मे च तूर्णी भीलीनिपङ्गयोः ।
 हुणः स्याहृष्टिके भृत्ये हुणं चापहृष्टपाणयोः ॥ १४२ ॥
 हुणी कूर्म्यां जलद्रोण्यां देष्ठो दातरि हुर्दमे ।
 द्रोणः पार्थगुरौ काके माने द्रोणी तु नीवृति ॥ १४३ ॥
 नौभेदे शैलसधौ च पणः कार्पापणे ग्लहे ।
 विक्रव्यशाकादिवद्मुष्टौ मूल्ये भृतौ खने ॥ १४४ ॥
 व्यवहारे च वूताद्युत्सृष्टे गण्डकविंशतौ ।
 पर्णाक्षिपत्रे पर्णे तु वचे शाजोनिते वले ॥ १४५ ॥
 हद्वायौ पूरिते गन्धरसे प्राणास्तु जीविते ।
 पार्थिणः कुम्हां चमूषुषे पावमूलोन्मदवियोः ॥ १४६ ॥
 पूर्णः कृत्वे पूरिते च फाणिर्गुडकरम्बयोः ।
 वाणो वृक्षविशेषे स्याच्छरस्यावयवे शरे ॥ १४७ ॥
 वलिपुव्रेष्य भूणो गर्भिण्यां श्रोत्रियाद्विजे ।
 अर्भके वैगगर्भे च मणिस्त्वजागलस्तने ॥ १४८ ॥
 मेद्रामेलिञ्जरे रक्षे नोणः सर्पकरण्डके ।
 वाने नक्रमक्षिकायां रणः कोणे क्षणे युधि ॥ १४९ ॥

रेणुर्धूल्यां पर्षटके वर्णः स्वर्णे ग्रन्ते सुतौ ।
 रूपे हिजादौ शुक्रादौ कुथायामक्षरे गुणे ॥ १५० ॥
 भेदे गीतकमे चित्रे यशस्तालविशेषयोः ।
 अङ्गरागे च वर्णे तु कुडुमे वाणिरम्बुदे ॥ १५१ ॥
 व्यूतौ मूल्ये सरस्वत्यां धीणा स्याहृष्टकी तडित् ।
 वृत्तिर्भवे यादवे च वेणी सेतुप्रवाहयोः ॥ १५२ ॥
 देवतादे केशवन्धे वेणुविद्यौ नृपान्तरे ।
 शाणः कपे मानभेदे श्रेष्ठ्याल्यां काहसंहतौ ॥ १५३ ॥
 शोणो नदे रक्तवर्णे इयोनाकेमी हयान्तरे ।
 स्पृणुः कीले हरे स्थूणा स्मर्णी सम्भे रणन्तरे ॥ १५४ ॥
 अन्तः स्वरूपे निकटे प्रान्ते निधयनाशयोः ।
 अवदयवेष्याहिन्स्यात्पूज्ये तीर्थकरोपि च ॥ १५५ ॥
 अस्तः क्षिपे पथिमाद्रावतिस्त्वटनिषीडयोः ।
 आप्नो लम्बे च सत्ये चाप्याम्निः संयन्धलाभयोः ॥ १५६ ॥
 ईतिरजन्ये प्रवासे स्थादृतिः स्यूतिरक्षयोः ।
 क्रतं शिलोऽते पानीये पूजिते दीपसत्ययोः ॥ १५७ ॥
 क्रतिर्जुगुप्ताकल्याणगतिस्पर्शस्वयोः क्रतुः ।
 खीणां पुष्टे यसन्ताद्रावेतः कर्मुर आगते ॥ १५८ ॥
 क्षता शूद्रात्क्षवियायां जाते सारापिवेपतोः ।
 नियुक्ते दासने द्वाःस्ये कन्तुः कामकुस्तलयोः ॥ १५९ ॥
 कान्तो रम्ये प्रिये चाणिं कान्ता प्रियमृणोपितोः ।
 कान्तिः शोमाकामनयोः स्त्रितर्गेष्वभिः क्षये ॥ १६० ॥
 कीर्तिर्यशसि विस्तारे प्राप्तादे कर्दमेपि च ।
 कृतं पर्यामयुग्मयोर्धिते रिसिने कृते ॥ १६१ ॥
 कृतं छिदे येष्टिने च केनुर्सुनिपताकयोः ।
 पहोत्पातारिनिहेतु गर्तोपयटे कुकुन्दरे ॥ १६२ ॥
 विगतीदोष्यप वस्तं जग्ये तुमपरोदिते ।
 गतिर्यहृणे जाने याश्रोपायदशाभ्यम् ॥ १६३ ॥

गीतिश्छन्दसि गाने च गीतं शब्दितगानयोः ।
 गुमं गूढे व्राते गुप्तिर्यमे भूर्गत्तरक्षयोः ॥ १६४ ॥
 कारायां घृतमाज्याम्बुदीप्रेष्वय निताचिती ।
 मृतार्थदारुपु चये जगद्गोकेङ्गवायुपु ॥ १६५ ॥
 जातं जात्योधजनिषु जातिः सामान्यगोत्रयोः ।
 भालत्यामामलक्ष्यां च त्रुष्ण्यां कम्पिल्यजन्मनोः ॥ १६६ ॥
 जातीफले छन्दसि च ज्ञातिः पितृसंगोत्रयोः ।
 ततं वीणादिवाये स्यात्ततो व्याप्तेनिले पृथौ ॥ १६७ ॥
 वातोनुकम्ब्ये पितरि तिक्तस्तु झरभौ रसे ।
 तिक्ता तु कदुरोहिण्यां तिक्तं पर्षटकौपयेऽ ॥ १६८ ॥
 व्रेता युगेमित्रये च दन्तो ददानसानुनोः ।
 दन्त्योपध्यामय दितिदेत्यमातरि खण्डने ॥ १६९ ॥
 दीप्तं निर्मासिते दग्धे द्रुतं शीत्रविलीनयोः ।
 द्युतिस्तु शोभादीपित्योर्धता वेष्टसि पालके ॥ १७० ॥
 धातू रसादौ इतेष्मादौ भ्यादियावाविकारयोः ।
 महाभूतेषु लोहेषु शब्दादाविनिव्रयेस्थनि ॥ १७१ ॥
 धुतं त्यक्ते कम्पिते च धूतौ कम्पितमर्त्सतौ ।
 धूतं तु खण्डलवणे धूतों धत्तूरमायिनोः ॥ १७२ ॥
 धृतियोगविशेषे स्याद्वारणार्थेययोः सुखे ।
 संतोषाध्वरयोथापि नतस्तगरनम्रयोः ॥ १७३ ॥
 नीतिर्नये प्रापणे च पक्तिर्गारवपाकयोः ।
 पद्मश्छन्दःभेष्योः पक्तिः सेनाभित्पद्योर्गती ॥ १७४ ॥
 प्राप्तिर्महोदये लाभे पित्सन् पिपतिपन्यया ।
 पतनेच्छौ विहंगे च पीतो वर्णनिपीतयोः ॥ १७५ ॥
 पीता हरिद्रा पीतिः पानेष्वे प्रीतिः स्मरवियाम् ।
 प्रेष्मि योगमुद्दोः पुस्तं शिल्पे लेप्यादिकर्मणि ॥ १७६ ॥
 पुस्तके मुतमध्यस्य गतौ प्रुतास्त्रमात्रके ।
 पुर्वं पूर्तिरसातायोः पृथतयत्पृथपन्मृगे ॥ १७७ ॥

विन्दौ पेतो मृते भूतविशेषे च परेतवत् ।
 पोतः शिशौ प्रवहणे प्रोतं गुम्फितवाससोः ॥ १७८ ॥
 भक्तमवै तत्परे च भर्ता पोटरि भारके ।
 भक्तिः सेवागौणवृत्तयोर्भद्रग्राणं अद्वाविभागयोः ॥ १७९ ॥
 भास्वान्दीपे रवौ भान्तिर्मध्याज्ञानेनयस्तितौ ।
 भक्तिः कुड्ये प्रदेशे च भूतं सत्योपमानयोः ॥ १८० ॥
 प्राप्तेति पिशाचादै पृथ्यादै जन्तुयक्तयोः ।
 भूभून्महोपरे पृथ्यीपतौ भूतिस्तु भस्मनि ॥ १८१ ॥
 मांसपाकविशेषे च संपदुत्पादयोरपि ।
 भूतिर्मूल्यभरणयोर्मतं तु संमतेऽधिते ॥ १८२ ॥
 महद्वृहति धीतत्वे राज्ये मरुत्सुरोनिले ।
 मनिरुद्दीच्छयोर्माता गौरुणी जननी मही ॥ १८३ ॥
 मातरस्तु ग्रदाण्यादा मितिरैयत्यमानयोः ।
 मुक्ता मौक्तिकपुंधल्योर्मुक्तिर्मोचनमोक्षयोः ॥ १८४ ॥
 मूर्तिः पुनः प्रतिमायां कायकाडिन्ययोरपि ।
 मृतं मृत्यौ याचिते च यन्ना सूते निषादिनि ॥ १८५ ॥
 यतिर्निकारे विरती भिस्तो युतोन्विते पृथक् ।
 युक्तिर्न्याये योजने च रक्तं नील्यादिरञ्जिते ॥ १८६ ॥
 कुद्धमेषज्यनुरक्ते प्राचीनामलकेषणे ।
 रतिः स्मरखियां रागे रते रीतिस्तु वित्तले ॥ १८७ ॥
 धैदर्यादौ लोहकिटे सीमनि सवणे गतौ ।
 लता ज्योतिमतीदूर्वाशालावक्षिप्तिष्ठुपु ॥ १८८ ॥
 सृष्टामापत्योः कस्तूरी लिनं भुक्तयितिमयोः ।
 विषाक्ते लृता मु रोगे विषोलिकोर्णनामयोः ॥ १८९ ॥
 वर्तिर्गांशानुलेपिन्यां दग्धायां दीपकस्य च ।
 दीपे भेषजनिर्माणनयनान्द्रनलेषयोः ॥ १९० ॥
 व्यक्तो मनीषिष्ठुटयोर्यात्ता यात्ताक्षुदन्तयोः ।
 गृष्यादौ यन्नने यात्त व्यारोग्यारोगकल्पुपु ॥ १९१ ॥

वृत्तिशालिन्यथ व्यापिर्व्यापने लम्भनेवि च ।
 वास्तु स्याद्गृहभूपुर्योग्मुहे सीमसुरुद्धयोः ॥ १९२ ॥
 विचं विचारिते ख्याते धने विचिस्तु संभवे ।
 ज्ञाने लाभे विचारे च वीतमद्गृहकर्मणि ॥ १९३ ॥
 असाराश्वगजे शान्ते वीतिरश्वेशने गतौ ।
 प्रजने धावने दीप्तौ वृत्तं वृत्तौ दृष्टे मृते ॥ १९४ ॥
 चरित्रे वर्तुले उन्दस्यतीतापीतयोर्वृते ।
 वृन्तं स्तनमुखे पुष्पवन्धे वृत्तिस्तु वर्तने ॥ १९५ ॥
 कैश्चिक्यादौ विवरणे वृत्तिरणवाटयोः ।
 शक्तिरायुधभेदे स्यादुत्साहादौ बले श्रियाम् ॥ १९६ ॥
 शास्तं क्षेमे प्रशस्ते च शान्तो दान्ते रसान्तरे ।
 शास्ता जिने शास्तके च शान्तिर्भंदे शमेहति ॥ १९७ ॥
 शितशातौ कृशे तीक्ष्णे शितिर्भूमें सितेसिते ।
 श्रीमान्मनोजे तिलकपादपे धनवत्यवि ॥ १९८ ॥
 शीतो हिमे च जिक्के च वानीरवहुधारयोः ।
 शीतं गुणे शुक्तमम्ले पूतिभूते च कर्कशे ॥ १९९ ॥
 शुक्तिः शड्डनके गड्डे कपालरण्डदमुजोः ।
 नख्यशावर्तयोर्मुक्तास्फोटदुर्नामयोरपि ॥ २०० ॥
 शुतमाकर्णिते शाखे श्रुतिराष्ट्रायवाच्ययोः ।
 पद्माशारम्भिकार्यां च कर्णकर्णनयोरपि ॥ २०१ ॥
 श्वेतं स्प्ये श्वेतो द्विष्ठे वर्णं शीले कर्पदके ।
 श्वेता तु शड्डिनीकाउपाटल्योः स्यात्सती पुनः ॥ २०२ ॥
 कात्यायन्यां च साध्यां च सातिर्दानवसानयोः ।
 सितस्त्वयसिते यद्दे वर्णं सिता तु शर्करा ॥ २०३ ॥
 स्तियत ऊर्भे सप्रतिष्ठे स्तियतिः स्याने च सीधि च ।
 सीता जनकजागद्ग्रामेदयोर्हतपदती ॥ २०४ ॥
 मुतः पुत्रे गुणे द्युमिः स्यापे स्पर्शात्तादनि ।
 रहः पारदतारथ्योः प्रमत्तेस्तिवन्दितु ॥ २०५ ॥

व्राह्मण्यां क्षत्रियाज्ञाते तद्विण सृतिर्गतौ पथि ।
 स्मृतिः स्मरणधीच्छासु शाखे सेतुस्तु संवरे ॥ २५६
 नदीसंकमेत हस्तः करे मानोऽुभेदयोः ।
 केशात्कलापे शुण्डायां हरिद्विशि तृणान्तरे ॥ २०७ ।
 वर्णभेदेष्वभेदे च हितं पथ्ये गते धृते ।
 हेतिर्ज्यालाखस्थीशुष्ट्यर्थो हेतौ प्रयोजने ॥ २०८ ॥
 निवृत्तौ विषये वाच्ये प्रकारद्रव्यवस्तुषु ।
 आस्था यत्कालम्बनयोरास्थानापेक्षयोरपि ॥ २०९ ॥
 कन्धा पुरे प्रावरणे क्षायो व्यसनदुखयोः ।
 द्रवनिष्पाकेथ कुथः स्यादास्तरणदर्भयोः ॥ २१० ॥
 कोथस्तु मयने नेत्रस्त्रभेदे शाटितेषि च ।
 मन्यो गुम्फे धने शाखे द्वार्तिशद्वर्णनिर्मितौ ॥ २११ ॥
 प्रभिर्वर्खादिवन्ये हस्तेषि कौटिल्यपर्वणोः ।
 मन्थि तु मन्थपर्णे स्यादाथा यागमेदवृत्तयोः ॥ २१२ ॥
 सीर्यं शाखे गुरौ यज्ञे पुण्यक्षेत्रावतारयोः ।
 क्षपिजुटे जले सञ्चित्युपाये खीरजस्थपि ॥ २१३ ॥
 योनै पात्रे दर्शनेषु तुत्योग्नौ तुत्यमञ्जने ।
 तुत्या नील्यां सूक्ष्मैलायां दुःस्यो दुर्घतमूर्खयोः ॥ २१४ ॥
 प्रस्यः सानौ मानभेदे पीयोर्कें पीयमम्बुनि ।
 पृथुर्धिशाले भूपाले वापिकाकृत्यजीरयोः ॥ २१५ ॥
 प्रोशोश्वोणात्वगयोः कटचां मन्यो रथी मथि ।
 साक्तवे नेत्ररोगे च यूर्धं तिर्यग्गणे गणे ॥ २१६ ॥
 युद्धी तु मागधीपुष्पविशेषयोः कुरुष्टके ।
 रथस्तु स्यन्दने पदे शरीरे वेतसदुमे ॥ २१७ ॥
 वीथी वर्त्मनि पङ्कौ च गृहाङ्गे नाट्यस्त्रपके ।
 संस्था स्पशे स्थितौ मृत्यौ सायीं कृन्दे वणिगणे ॥ २१८ ॥
 सिक्य नील्यां मधूचिट्ठे सिक्त्यो भक्तपुलाकके ।
 अप्दः संवत्सरे भेषे मुस्तके गिरिभिरपि ॥ २१९ ॥

अन्दूः स्याचिंगडे भूपामेदे ककुदवत्कुत् ।
 श्रेष्ठे वृषाङ्गे राट्चिहे क्रच्यान्मांसादिरक्षसोः ॥ २२० ॥
 कन्दोब्दे सूरणे सस्यमूले कुन्दोच्युते निपौ ।
 चक्रभ्रमौ च माघ्ये च क्षोदः पेषणचूर्णयोः ॥ २२१ ॥
 गदः कृष्णानुजे रोगे गदा प्रहरणान्तरे ।
 छदः पञ्चे पतञ्चे च मन्त्रियपर्णतमालयोः ॥ २२२ ॥
 छन्दो वशोभिप्राये च हृपत्सापाणमात्रके ।
 निष्पेपणार्थपट्टेपि धीदा कन्यामनीपयोः ॥ २२३ ॥
 नदो वहेष्यौ निनदे नन्दा संपदलिङ्गरे ।
 तिथिमेदे च नन्दिस्तु प्रतीहारे पिनाकिनः ॥ २२४ ॥
 आनन्दने च द्यूते च निन्दा कुत्सापवादयोः ।
 पदं स्थाने विमञ्चयन्ते शश्वे वाययेद्वस्तुनोः ॥ २२५ ॥
 त्राणे पादे पादचिह्ने व्यवसायापदेशयोः ।
 पादो भूलोक्तुर्यशांद्रिपु प्रत्यन्तपर्वते ॥ २२६ ॥
 भन्दं कल्याणे सौख्ये च भस्जास्वरमांसयोः ।
 भेदो विदारणे द्वैध उपजापविशेषयोः ॥ २२७ ॥
 मदो रेतस्यहकारे मर्ये हर्षेमदानयोः ।
 कस्तूरिकायां क्षेत्र्ये च मदी कृपकवस्तुनि ॥ २२८ ॥
 मन्दो मूढे शनौ रोगिण्यलसे भास्यवर्जिते ।
 गजजातिप्रभेदल्पे स्तैरे मन्दरते खले ॥ २२९ ॥
 मृदतीर्थे कीमले न रदो दन्ते विलेखने ।
 विदा ज्ञानपियोधिन्दुर्धिमुद्जात्रो रदसते ॥ २३० ॥
 वेदिरज्जुलिमुद्रायां बुद्देतकृतमूरते ।
 शम्भोक्षरे यशोगीत्योर्यक्षे खे अवणे ध्वनौ ॥ २३१ ॥
 शरद्वर्षात्यये वर्षे शादः कर्दगशपयोः ।
 संवित्संभापणे ज्ञाने संपामे नाशि तोषणे ॥ २३२ ॥
 क्रियाकारे प्रतिज्ञायां संकितान्वारयोरपि ।
 संपदन्दो गुणोत्कर्षं तारे स्यादुल्लु यन्दरे ॥ २३३ ॥

मृष्टे सूदः सूपकारे व्यञ्जनेषि च सूपवत् ।
 स्वेदो घर्मे स्वेदने चान्पोन्धकारोक्षिवर्जिते ॥ २३४ ॥
 अर्थः खण्डेर्थं समांशेयाद्विः सरसि सागरे ।
 आर्विमनोर्तीं व्यसनेधिठाने बन्धकाशयोः ॥ २३५ ॥
 कर्दं समृद्धे सिद्धान्ते गन्धः संबन्धलेशयोः ।
 गन्धकामोदगवेषु स्याद्वाधः स्ताषलिप्सयोः ॥ २३६ ॥
 गोधा प्राणिविदोये स्याज्ज्याशातस्य च वारणे ।
 दिन्धो लिङ्गे विपाकेषै प्रवृद्धलेहयोरपि ॥ २३७ ॥
 दुर्गं क्षीरे पूरिते च दोग्या गोपालवत्सयोः ।
 अर्योपजीवककथौ बन्ध भाधौ च बन्धने ॥ २३८ ॥
 बन्धुभ्रातृवान्धवयोर्वाधा दुःखनिषेधयोः ।
 बुधः सौम्ये कथौ युद्धः परिष्टते युधिते जिने ॥ २३९ ॥
 चोपिदीदसमाप्तै चार्हदर्मापै च पिप्पले ।
 मधुधैर्वर्तुदैत्येषु जीवाशाकमधूकयोः ॥ २४० ॥
 मधु क्षीरे जले मधे क्षीद्रे पुष्परसेषि च ।
 मिदं चित्ताभिसक्षेपे निद्रालसवयोरपि ॥ २४१ ॥
 मुग्धो मूढे रस्ये मेषः क्रतौ मेधा तु शेषुपी ।
 राष्ट्रो वैशाखमासे स्यात्राधा विद्युद्धिशाखयोः ॥ २४२ ॥
 विष्णुक्रान्तामलक्ष्योथ गोपीवेद्यविशेषयोः ।
 लुध आकाङ्क्षिणि व्याधे कथो हिंसकहिंसयोः ॥ २४३ ॥
 वधुः पत्न्यां स्नुपानायोः स्तृकाशारिवयोरपि ।
 नवपरिणीतायां च व्याधो मृगयुदयोः ॥ २४४ ॥
 विद्वं सदृग्वेषितयोः क्षिप्ते विधार्द्धमूल्ययोः ।
 प्रकारेभाजविधिषु विधिवृद्धविधानयोः ॥ २४५ ॥
 विधिवाक्ये च दैवे च प्रकारे कालकल्पयोः ।
 विधुधन्देच्युते वीरुषतायां विटपेषि च ॥ २४६ ॥
 वृद्धः प्राज्ञे स्थविरे च वृद्धं शैलेयस्त्वयोः ।
 वृद्धिः कलान्तरे हर्षे वर्धने भेषजान्तरे ॥ २४७ ॥

अद्वास्तिक्येभिलापे च आर्द्धं अद्वासमन्विते ।
 हव्यकव्यविधाने च शुद्धः केवलपूतयोः ॥ २४८ ॥
 स्कन्धः प्रकाण्डे कार्येसे विज्ञानादिषु पञ्चसु ।
 नृपे समूहे व्यूहे च संधा स्थितिप्रतिक्षयोः ॥ २४९ ॥
 संधिर्योनौ मुखद्वायां नाट्याङ्गे दलेपभेदयोः ।
 साखुर्जनमुनौ वार्द्धपिके सज्जनरथयोः ॥ २५० ॥
 सिद्धो व्याजादिके देवयोनौ निष्पद्ममुक्तयोः ।
 नित्ये प्रसिद्धे सिद्धिस्तु मोक्षे निष्पत्तियोगयोः ॥ २५१ ॥
 सिन्धुर्नद्यां गजमदेश्वौ देशनदभेदयोः ।
 तुधा गङ्गेन्टिकास्तुहोर्मूर्यालिपामृतेषु च ॥ २५२ ॥
 अन्नं भक्तेश्वितेर्वशेषभेदां कालवर्त्मनोः ।
 संस्थाने सास्त्रवस्कन्धेर्धिनौ याचकसेवकौ ॥ २५३ ॥
 आत्मा चित्ते धृतौ यन्ते धिषणायां कलेवरे ।
 परमात्मनि जीवेके हृताशनसमीरयोः ॥ २५४ ॥
 स्वभावेयेन ईशेक्योच्चं क्षिते दयापरे ।
 ऊष्माणस्तु निदाधोष्यामीष्माः शयसहा भवि ॥ २५५ ॥
 कर्म कारकभेदे स्थात्कियायां च शुभाशुभे ।
 कामी स्थात्कमने चक्रवाके पारापतेषि च ॥ २५६ ॥
 कृती योग्ये वुद्धे खड्ही गण्डके खद्वारिणि ।
 यावाहमनि गिरौ गोमी फेरौ गोमत्युपासके ॥ २५७ ॥
 घनः सान्द्रे हृषे दाढे विस्तारे मुद्ररेम्बुदे ।
 संघे मुस्ते घनं मध्यनृत्त्वाद्यप्रकारयोः ॥ २५८ ॥
 चर्म त्वचि स्फरे चर्मा भूर्जे फलकिमृद्धिणोः ।
 चक्री कोके कुलालेही वैकुण्डे चक्रवर्त्मनि ॥ २५९ ॥
 चिह्नमङ्के पताकायां चीनो देशैणतन्तुपु ।
 श्रीहौ वन्ने छडा शार्वद्येषदेशो धातिकर्मणि ॥ २६० ॥
 छचं रहस्यादितयोश्चिन्ना स्थादमृतेत्वरी ।
 छिदं भिन्ने जनो लोके जगद्देवे पृथग्नने ॥ २६१ ॥

जनी स्नुपावनितयोर्जिनोर्हृदविष्णुपु । - -
 ज्योत्स्ना स्याज्ज्योतिःसंयुक्तनिदि चन्द्रातपेषि च ॥ २६२ ॥
 ज्यौत्की पटोलीज्योत्स्नावविशेषस्तनुर्पुस्त्वचोः ।
 विरलेल्पे कृशे दण्डी यमे द्वाःस्थसदण्डयोः ॥ २६३ ॥
 दानं मतद्वाजमदे रक्षणच्छेदशुद्दिपु ।
 विश्राणनेष्यथ शुभं द्रविणवद्नौजसोः ॥ २६४ ॥
 धनं वित्ते गोपने च स्यादन्व स्थलचापयोः ।
 धन्वा मरौ धन्वी पर्यं छेके ककुभवापिनोः ॥ २६५ ॥
 धनुशास्त्रः पियालद्रौ राशिभेदे धनुष्यपि ।
 धाम रद्मौ गृहे देहे स्याने जन्मप्रभावयोः ॥ २६६ ॥
 धाना भृष्टयवेङ्गूरे धन्याके चूर्णसकुपु ।
 धेनः समुद्रे धेनी तु नदां नन्नो विवाससि ॥ २६७ ॥
 मागधे क्षपणके च नन्दी गिरिशवेत्रिणि ।
 गर्दभाष्टे घटे न्यूनं हीनदशोनगर्द्ययोः ॥ २६८ ॥
 पर्व प्रस्तावोत्सवयोर्मन्यौ विषुवदादिपु ।
 दर्शप्रतिपत्संधौ च तिथिप्रन्थविशेषयोः ॥ २६९ ॥
 पक्षमाक्षिलोक्ति तन्त्रादित्स्त्रमाणि कुसुमच्छदे । - -
 गहत्किञ्चल्कयोध्यापि पञ्ची काष्ठे खगे हुमे ॥ २७० ॥
 रथेद्रौ रथिके इयेने प्रेम तु खेहनर्मणोः ।
 व्रद्वा तु तपसि ज्ञाने वेदेध्यात्मे द्विजे विधौ ॥ २७१ ॥
 ऋत्विग्योगभिदोधाथ बुधो गिरिशमूलयोः ।
 भर्म भारे भृतौ हेत्ति मानुरंशौ रखौ दिने ॥ २७२ ॥ -
 भिन्नोन्यः संगतः फुलो दीर्णो मोरी भुजंगमे ।
 वैयावृत्त्यकरे राज्ञि मामण्यां नापितेषि च ॥ २७३ ॥
 मानं प्रमाणे प्रस्थादौ मानविचोचतौ यहे ।
 भीनो मत्स्ये राशिभेदे मृत्स्ना मृत्सा तुष्येषि ॥ २७४ ॥ -
 यानं चुम्ये गतौ योनिः कारणे भगताम्रयोः । - -
 रक्तं स्वजातिभेदे स्यान्मणी राजा तु पार्थिवे ॥ २७५ ॥

निशाकरे प्रभौ शके यक्षक्षत्रियोरपि ।
 राजैलापर्णीसर्पाक्ष्यो रागी कामिनि रङ्गुरि ॥ २७६ ॥
 रोही रोहीतकेश्वर्ये वटे लम्ब तु लज्जिते ।
 राशीनामुदये सचेत लक्ष्म प्रधानचिह्नयोः ॥ २७७ ॥
 वनं प्रसवणे गेहे प्रवासेभासि कानने ।
 वक्षं वखे धने मूल्ये भूतौ वर्षं पुनस्तनौ ॥ २७८ ॥
 प्रमाणे सुन्दराकरे वर्त्म नेत्रच्छदेध्वनि ।
 वर्णा पुनश्चित्रकरे लेखके व्रद्धचारिणि ॥ २७९ ॥
 वानं शुष्कफले शुष्के सीवने गमने कटे ।
 जनसंक्षयवातोर्मिसुरङ्गासौरभेषु च ॥ २८० ॥
 वाग्मी पदुबुहस्त्योर्वाजी वाणे हवे खणे ।
 विद्वं विचारिते लघ्ये स्थिते वृपा तु आसवे ॥ २८१ ॥
 वृपमे तुरणे पुंसि शाखी तु हुमवेदयोः ।
 राजमेदे शिखी व्यग्नौ घृते केतुमहे शरे ॥ २८२ ॥
 चूडावति वलीवर्दे मयूरे कुकुटे हये ।
 शीनो भूर्खणिगरयोः इयेनः शुक्ले पतञ्जिणि ॥ २८३ ॥
 स्वमः स्वपि सुप्तज्ञाने स्थानं स्थित्यवकाशयोः ।
 सादृश्ये संनिवेशे च स्नानं स्नानीय आप्नवे ॥ २८४ ॥
 स्त्यानं स्यास्त्रिम्य आलश्ये प्रतिव्वानघनत्वयोः ।
 सादी तुरंगमारोहे निशादिरथिनोरपि ॥ २८५ ॥
 स्वामी प्रभौ गुहे सूनं पुष्पे सूना पुनः सुता ।
 अधोजिहा वधस्थानं सूनुः पुत्रेनुजे रवौ ॥ २८६ ॥
 हनुः कपोलावयवे नरणामययोरपि ।
 हरिद्रायामायुधे च हली छृपकसीरिणोः ॥ २८७ ॥
 कल्पो विकल्पे कल्पद्रौ संवर्ते व्रद्धवासरे ।
 शास्त्रे न्याये विधौ कूपो गर्वेन्धौ गुणवृक्षके ॥ २८८ ॥
 मृत्याने कूपके क्षेपो गर्वे लङ्घननिन्दयोः ।
 विलम्बेरणहेतासु गेपै भूपालवह्नी ॥ २८९ ॥

मामौषगोषाभिकृतौ गोपी गोपालदुन्दरी ।
 शारिवा रक्षिका तल्पमटे शश्याकलत्रयोः ॥ २९० ॥
 त्रपा लज्जाकुलटयोखपु सीसकरञ्जयोः ।
 तापः संतापे कृच्छ्रे च तापी तु सरिदन्तरे ॥ २९१ ॥
 दर्पो मृगमदे गर्वे पुष्प विकास आर्तवे ।
 धनदस्य विमाने च कुसुमे नेत्ररुद्ध्यति ॥ २९२ ॥
 वाप्य ऊमासिजलयो रूपं तु शोकशब्दयोः ।
 पश्चावाकारे सौन्दर्ये नाणके नाटकादिके ॥ २९३ ॥
 प्रन्यावृत्तौ स्मरत्वे च रेपः क्रूरे विगहिते ।
 रोची रोपणेषु रोपं रन्धे ठेपस्तु लेखते ॥ २९४ ॥
 अशने च शुधायां च वपा विवरमेदसोः ।
 शृण्यं तु प्रतिभाहीनतायां वालतृणेति च ॥ २९५ ॥
 शापः शपथ आक्रोशो शिर्पं लुवे क्रियोनिते ।
 स्वापो निदायां रूपमेदे शयनाशानमात्रयोः ॥ २९६ ॥
 गुम्फो दीर्घपणे दृप्तौ रेफेवदारवणयोः ।
 शाफं खुरे गवादीनां भूले विटपिनामपि ॥ २९७ ॥
 शिका भातारि मांस्यां च जटायां च सरित्यति ।
 कम्बिवैशलगादव्ययोः कम्बुर्वलयशाङ्कयोः ॥ २९८ ॥
 गजे शम्भुके कर्णूरे पीवाया नलकेपि च ।
 जम्बूमेश्वरगिण्यां दीप्यृक्षविशेषयोः ॥ २९९ ॥
 दिम्ब एरण्डभययोर्विष्ववे शीहिं पुण्युसे ।
 विष्वं तु प्रतिविष्वे स्यान्मण्डले विम्बिकाफले ॥ ३०० ॥
 शम्भः पवौ लोहकाञ्छयां स्तम्भ आलानगुलयोः ।
 श्रीशादीनां प्रकाञ्डे च कुम्भो वेश्यापत्तौ घटे ॥ ३०१ ॥
 दिपाङ्गे राक्षसे राशी कुम्भं विवृति गुग्गुलौ ।
 कुम्भयुखायां पाटलायां वारिष्ण्यां च कटफले ॥ ३०२ ॥
 गर्भः कुक्षी शिशौ सधौ भ्रूणे पशसकण्टके ।
 मध्येमावपवरके जम्भः स्याहतवान्तरे ॥ ३०३ ॥

दन्तमेजनयोरंशे हनौ जम्बीरतूणयोः ।
 जूम्भा जूम्भणे विकासे दिष्मो वैधेयवालयोः ॥ ३०४ ॥
 दम्भः कल्के कैतवे च नाभिः क्षत्रप्रधानयोः ।
 चक्रमध्ये मृगमदे प्राण्यद्वे मुख्यराजि च ॥ ३०५ ॥
 निभः स्थात्सदृशे व्याजे रम्भो वैष्णवदण्डके ।
 रम्भा विदशाभाभिन्यां कदल्यां च विभुः प्रभौ ॥ ३०६ ॥
 व्यापके शंकरे नित्ये शंभुर्वद्वार्हितोः दिवे ।
 शुभो योगे शुभं भद्रे स्तम्भः स्थूणाङ्गंजाययोः ॥ ३०७ ॥
 सभा सभ्येषु शालायां गोठचां शूतसमूहयोः ।
 स्वभूर्विष्णौ विधावामोपक्रो रुग्भेदरोगयोः ॥ ३०८ ॥
 उमा गौर्यो हरिद्रायां कीर्तिकान्त्यतसीप्रदि ।
 ऊर्मिः पीडाज्वोत्कट्टाभमङ्गप्रकाशवीचिपु ॥ ३०९ ॥
 वस्त्रसंकोचलेद्यायां क्रमः कल्पांहिशक्तिपु ।
 परिषाट्यां धमः शक्ते हिते युक्ते क्षमाकृति ॥ ३१० ॥
 क्षमा क्षान्तौ क्षितौ कार्म वाढेनुभविरेतसोः ।
 कार्मः स्तरेच्छाकाम्येषु क्षुमा स्थाचालिकातसी ॥ ३११ ॥
 कृमिः क्रिमिवद्वाक्षायां कीटे क्षेमस्तु मङ्गले ।
 उधरक्षणे मोक्षे च क्षेमोमा धनहर्यपि ॥ ३१२ ॥
 क्षौमं स्यादतसीवस्ते दुकुलैद्वालकेपि च ।
 खर्मि क्षौमे पौहये च गमोध्यवृत्तभेदयोः ॥ ३१३ ॥
 सदृकपाठेष्यथ मामो वृन्दे दाव्यादिपूर्वकः ।
 पङ्गुदौ संवसये च गुल्मः सैन्योपरक्षणे ॥ ३१४ ॥
 रक्तसैन्यपृष्ठभेदेषु स्तम्भे गुल्मी पटौकसि ।
 वामलक्योर्लयोर्वन्यामय घर्मो निदाववत् ॥ ३१५ ॥
 स्वेदाम्बस्यातपे भीमोमणोर्जात्मस्तु पामरे ।
 असमीक्ष्यकारिणि च जाग्रिः स्वसृकुलियोः ॥ ३१६ ॥
 जिह्वा: कुटिले मन्दे च जिह्वा तगरपादपे ।
 तोक्ष्मं कर्णमले तोक्ष्मः स्यादरिते हरिचये ॥ ३१७ ॥

दमः स्यात्कर्दमे दण्डे दमने दमयेपि च ।
 दस्मस्तु हव्यवाहे स्याद्यजमाने मलिम्बुचे ॥ ३१८ ॥
 धर्मो यमोपमापुायस्वभावान्नारथन्वसु ।
 सत्सङ्गेहृत्यहिसादौ न्यायोपनिषदोरपि ॥ ३१९ ॥
 धर्म दानादिके नेमस्त्वर्थे प्राकारगर्तयोः ।
 अवधौ कैतवे काले नेमिः कूपत्रिका प्रधिः ॥ ३२० ॥
 तिनिशोरिष्टनेमिध पद्मो व्यूहे निधावही ।
 संख्याभ्ययोः पश्चमिभविन्दौ व्रावी तु भारती ॥ ३२१ ॥
 शाकभेदः पङ्कगण्डी हिज्जिका सोमवक्षरी ।
 व्रद्धशक्तिर्भमस्तु स्याद्दूषणे वारिनिर्गमे ॥ ३२२ ॥
 भान्तौ कुन्दाराखयन्त्वे च भीमो घोरे शृकोदरे ।
 हरेम्लवेतसे चाय भीम्पो गाङ्गेयरुद्रयोः ॥ ३२३ ॥
 राक्षसे भीषणे भौमोङ्गारके नरकासुरे ।
 यमः कालयमनयोरहिसादिषु पञ्चसु ॥ ३२४ ॥
 संयमे यमने ध्वाहेण यामौ प्रहरसंयमौ ।
 रमः कान्ते रक्ताशोके मन्मथे च रमा भियाम् ॥ ३२५ ॥
 रामिर्धृणिप्रमहयो रामः इयामे हक्कायुधे ।
 पशुभेदे सिते चारौ राघवे रेणुकासुते ॥ ३२६ ॥
 रामं तु वासुके कुठे रामा हिङ्गलिनीस्त्रियोः ।
 रक्षम् लोहे सुवर्णे च रुमा स्याक्षवणाकरे ॥ ३२७ ॥
 सुभीवपह्यां लक्ष्मीः श्रीशोभासंपत्तियद्गुपु ।
 वर्मिर्वान्तेनले वामः कामे सब्ये पयोधरे ॥ ३२८ ॥
 उमानाथे प्रतिकूले चारौ वामा तु योविति ।
 वामी दृगाल्यां करभीरासभीवडवासु च ॥ ३२९ ॥
 वामी दुमेदे वल्लुल्यां शिम्ब्यां दयामोम्बुदे शितौ ।
 हरिते प्रयागवटे कोकिले वृद्धदारके ॥ ३३० ॥
 इयामं सैन्धवे मरिते इयामा सोमलतानिशोः ।
 शारिवावल्लुलीगुन्द्रात्रिवृत्कृष्णामियद्गुपु ॥ ३३१ ॥

अप्रसूतस्तियां नील्यां भासो मण्डपकालयोः ।
 शुभमोजसि सूर्ये च समं साध्विलं सदृक् ॥ ३३२ ॥
 सीमाघाटे स्थितौ क्षेत्रे सूक्ष्मोणौ सूक्ष्ममल्पके ।
 अध्यात्मे कतके सोमस्त्वोपधीतद्रसेन्दुपु ॥ ३३३ ॥
 दिव्योपध्यां धनसारे समीरे पितृदैवते ।
 वसुप्रभेदे सलिले वानरे किंवरेश्वरे ॥ ३३४ ॥
 हिमं तुपारे शीते च हिमधन्दनपादपे ।
 होमिः सर्पिषि वह्नौ च स्यादर्थः स्यामिवैश्ययोः ॥ ३३५ ॥
 अर्थं शिलाजतुन्यर्थशालिनि न्याय्यविजयोः ।
 अन्योत्तरशेतरयोरन्त्यस्त्वन्तभवेधमे ॥ ३३६ ॥
 अर्थमर्थार्थमर्थार्हमास्यं मुखमवे मुखे ।
 मुखान्तरास्या तु स्थित्यामार्यौ सज्जनसौविदौ ॥ ३३७ ॥
 आर्योमाछन्दसोरिज्या दाने सङ्गेभ्यरेच्यने ।
 इभ्यो धनवतीभ्या तु करेष्वां सदृकीतरौ ॥ ३३८ ॥
 कल्यं प्रभाते मधुनि सज्जे दक्षे निरामये ।
 कल्या कल्याणवाचि स्यात्कर्यं कशार्हमदययोः ॥ ३३९ ॥
 अश्रमध्ये क्षयो गेहे कल्पान्तेपचये रुजि ।
 कन्या नार्या कुमार्या च राश्योपधिविशेषयोः ॥ ३४० ॥
 कस्या शृहप्रकोष्ठे स्पात्सदृश्योपकाञ्जिपु ।
 वृहतिकेभनाद्योध कार्यं हेतौ प्रयोगने ॥ ३४१ ॥
 कायः कदैवते मूर्तीं सचे लक्ष्यस्वभावयोः ।
 कायं मनुप्यतीर्थं च काव्या स्यात्पूतनाधियोः ॥ ३४२ ॥
 काव्यं भन्ये काव्यः शुक्रे कांस्यं तैजसवादययोः ।
 पानपात्रे मानभेदे क्रिया करणचेष्टयोः ॥ ३४३ ॥
 कर्मोपायचिकित्सासु निष्कृतौ संप्रधारणे ।
 अर्चापारम्भशिक्षासु कुल्यं तु कुलजेस्यनि ॥ ३४४ ॥
 शूर्पामिपाटद्रोणीपु कुल्या सरिवि सारणौ ।
 कृत्यो विद्विषि कार्ये च कृत्या स्यादेवता क्रिया ॥ ३४५ ॥

वले धिष्योग्नौ शुक्रे च नयः स्यादैगमादिसु ।
 नीतिदूतभिदोः पथं हितं पथ्या हरीतकी ॥ ३६० ॥
 पश्योन्त्यवर्णं स्यात्पदं इलोके पदा तु यत्मनि ।
 प्रायो वयस्यनशने मृतौ वाहूल्यतुल्ययोः ॥ ३६१ ॥
 प्रियो वृद्धोपये दद्ये पत्नीं पुण्यं तु सुन्दरे ।
 सुकृते पावने धर्मे पूज्यः शशुरवन्ययोः ॥ ३६२ ॥
 वल्यं रेतोवलकृतोर्भयं भीतौ भयंकरे ।
 कुष्णकपुष्पे भव्यं तु फले योग्ये शुभेस्थनि ॥ ३६३ ॥
 सत्ये भाविनि भव्यस्तु कर्मरङ्गतरी सति ।
 भव्योमाकरिपिपल्योर्भाग्यं कर्म शुभाशुभम् ॥ ३६४ ॥
 मध्यं न्यायेवलग्नेन्तर्मया देत्योट्ट्वेसराः ।
 मयुर्मूर्गाश्चमुखयोर्मन्युर्दिन्ये क्रतौ शुष्ठि ॥ ३६५ ॥
 माल्यं गात्राकुसुमयोः स्यान्माया शास्त्ररी कृपा ।
 दम्पो युद्धिथ मायस्तु पीताम्बरेम्बरेपि च ॥ ३६६ ॥
 मूल्यं वस्त्रे वेतने च ययुर्यशाहये हये ।
 याम्यापाच्यां भरण्यां च योग्यो योग्याहर्शक्तयोः ॥ ३६७ ॥
 उपाधिनि प्रवीणे च योग्यमृद्धचाहयौपये ।
 योग्यार्कयोवित्यभ्यासे रम्यशम्पकददययोः ॥ ३६८ ॥
 रम्या रात्रावय रथो रथांते रथबोटारि ।
 रथ्या तु रथसंघाते प्रतोल्यां पथि चत्वरे ॥ ३६९ ॥
 रूप्यमाहतेहमादौ रजते रूपवत्यपि ।
 लयस्तूर्यवर्णीसाम्ये सरलेपणविलासयोः ॥ ३७० ॥
 लभ्यं लघव्ये युक्ते च विन्धयो व्याधादिभेदयोः ।
 विन्धया त्रुटौ लवल्यां च वीर्यं वेजःप्रभावयोः ॥ ३७१ ॥
 शुक्रे शक्तौ च वीक्ष्यं तु द्रष्टव्ये विस्मयेपि च ।
 वीक्ष्यस्तु लासके वाहे वेश्यं तु गणिकागृहे ॥ ३७२ ॥
 वेश्या तु पण्ययोपायां शल्यः स्यान्मदनशुमे ।
 त्रृप्तभेदे आविधि च सीमिं शस्त्रशलाकयोः ॥ ३७३ ॥

शश्या तल्पे शश्दगुम्फे शून्यं विन्दौ च निर्जने ।
 शून्या तु नलिका शौर्ये तु चारभट्ठां बलेपि च ॥ ३७५
 सहमारोग्ये सोटव्ये सलोद्री सव्यं तु दक्षिणे ।
 वामे च प्रतिकूले च सत्यं तु शपथे कृते ॥ ३७६ ॥
 तथ्ये तद्वति सत्यस्तु लोकमित्संख्यमाहवे ।
 संख्यैकादौ विचारे च संध्या कालनहीमिदोः ॥ ३७६ ॥
 चिन्तायां संभवे सीमि संधाने कुसुमान्तरे ।
 साध्यो योगे साधनीये गणदैवतमिद्यपि ॥ ३७७ ॥
 सायः शरेपराहे च स्थेयोक्षद्वपुरोधसोः ।
 सेव्यमुशीरे सेवाहे सैन्यं सैनिकसेनयोः ॥ ३७८ ॥
 सौम्यः सोमात्मजेनुये मनोजे सोमदैवते ।
 सौम्याः पुनर्मृणशिरःशिरःस्थाः पञ्च तारकाः ॥ ३७९ ॥
 हार्यः कलिद्री हर्तव्ये हथं खलजीरके ।
 हविये हद्दिते हज्जे हवा तु वृद्धिभेषणे ॥ ३८० ॥
 हवस्तु वशङ्कन्मन्त्रेष्यं पुरः प्रथमेधिके ।
 उपर्यालस्वने भेषे परिमाणे पलस्य च ॥ ३८१ ॥
 भिक्षाप्रकारे संधाते प्रान्तेष्यद्रिस्तु पर्वते ।
 सूर्ये शालिनि चाभ्रं तु त्रिदिवे गगनेम्बुदे ॥ ३८२ ॥
 अस्त्रः शिरसिजे कोणे स्यादसं शोणितेभुणि ।
 अस्त्रं चापे पहरणेष्याहः पाददुमूलयोः ॥ ३८३ ॥
 अरो जिनेरं चक्राङ्गे शीघ्रशीघ्रगयोरपि ।
 आरो रीरी शनिर्मीम आरा चर्मप्रोदिनी ॥ ३८४ ॥
 इराम्भोवाकसुरामूर्मिविन्द्रः शक्तेन्वरात्मनि ।
 आदित्ये योगमेदे च स्यादिन्द्रा तु फणिज्जके ॥ ३८५ ॥
 उम्रः क्षत्रियतः शूद्रासूनावुत्कटरुद्रयोः ।
 उमा वचाग्निकियोरुक्षा गदोपचित्ययोः ॥ ३८६ ॥
 उक्षो मयूखे स्यादुद्धी मृद्राण्डे करभस्त्रियाम् ।
 ऐन्द्रिरिन्द्रसुते काकेष्योङ्गा जनपदान्तरे ॥ ३८७ ॥

ओडो जने जपावृक्षे करः प्रत्यायशुण्डयोः ।
 रद्मौ वर्षोपले पाणो क्षरो मेघे क्षरं जले ॥ ३८८ ॥
 कदुः कनकपिङ्गे स्यात्कद्भूस्तु नागमातरि ।
 कारो बलौ वधे यत्रे हिमाद्री निधये यत्रा ॥ ३८९ ॥
 कारा वन्धनशांतायां वन्धे दूत्यां प्रसेवके ।
 स्याद्देमकारिकायां च क्षारः काचे रसे गुडे ॥ ३९० ॥
 भस्मनि धूर्तकवणे कारिः शिल्पी क्रियापि च ।
 कारुष्टु कारके शिल्पे विश्वकर्मणि शिल्पिनि ॥ ३९१ ॥
 कीरः शुके जनपदे क्षीरं पानीयदुग्धयोः ।
 क्षुरो गोक्षुरके कोकिलाक्षे छेदनवस्तुनि ॥ ३९२ ॥
 क्षुद्रो दरिद्रे कृपणे निकृटेलपनृशांसयोः ।
 क्षुद्रा व्याप्रीनटीव्यद्वावृहतीसरधाष्ठ च ॥ ३९३ ॥
 चाङ्गेरिकायां हिंस्यायां मक्षिकामात्रवेदययोः ।
 कुरुः स्यादोदने भूपमेदे श्रीकण्ठजग्न्नले ॥ ३९४ ॥
 क्रूरा नृशंसयोरोणकठिनाः कृच्छ्रमंहसि ।
 कटे सांतपने क्षेत्रं भरतादौ भगाङ्गयोः ॥ ३९५ ॥
 केदारे सिद्धभूपत्न्योः क्रोद्धी क्षीरविदारिका ।
 सृगालिका लाङ्गली च क्षीद्रं तु मधुनीरयोः ॥ ३९६ ॥
 खरो रक्षोन्तरे तीर्थे दुःस्पर्शे रासमेपि च ।
 खरः स्यादश्वहरयोर्दर्पदन्तसितेषु च ॥ ३९७ ॥
 खुरः शके कोलदले गरस्तूपविषे विषे ।
 रोगे गरं स्यात्करणे गात्रमङ्गशरीरयोः ॥ ३९८ ॥
 गजाभद्रेशय गिरिः पूज्येक्षिरुजि कन्दुके ।
 शैले गिरियके गीर्णवपि गुन्द्रस्तु तेजने ॥ ३९९ ॥
 गुन्द्रा प्रियङ्गौ कैवर्तमिस्तके भद्रमुस्तके ।
 गुरुर्महत्याङ्गिरसे पित्रादौ धर्मदेशके ॥ ४०० ॥
 अलघौ दुर्जरे चापि गृप्तो गृष्णौ खगान्वरे ।
 गोत्रं क्षेत्रेन्वये छञ्च संभाव्यवोधवर्त्मनोः ॥ ४०१ ॥

वने नास्ति च गोत्रोदौ गोत्रा भुवि गदां गणे ।
 गौरः शेतेरुणे पीते विशुद्धे चन्द्रमस्यपि ॥ ४०२ ॥
 विशदे गैरं तु शेतसर्पये पद्मकेसरे ।
 गौर्युमानमिकोर्बीपु प्रियदूषे वरुणस्त्रियाम् ॥ ४०३ ॥
 रजन्यां रोचनीनद्योर्धस्तो वासरहिंस्योः ।
 घोरो हरे दाहणे च चरः स्याज्जङ्गमे स्पशे ॥ ४०४ ॥
 चले द्यूतप्रभेदे च चक्रं प्रहरणे गणे ।
 कुलालाद्युपकरणे राट्रे सैन्यरथाङ्गयोः ॥ ४०५ ॥
 जलावतें छले चक्रः कोके चन्द्रोम्बुकाभ्ययोः ।
 स्वर्णे सुगंशौ कर्पूरे कम्पिल्ये मेचकेपि च ॥ ४०६ ॥
 चर्हव्याने भाण्डे च चारो बन्धावसर्पयोः ।
 गतौ पियालवृक्षे च चिन्नं खे तिळकेद्गुते ॥ ४०७ ॥
 आलेखये कर्विते चिंचा त्वाखुण्ठात्मदयोः ।
 गोदुम्बाप्सरसोर्दन्यां नक्षत्रोरगमेदयोः ॥ ४०८ ॥
 चीरं वाससि चूदायां गोस्तने सीसपञ्चके ।
 चीरी कच्छाटिकाशिहयोधुकस्त्वम्लेम्लवेतसे ॥ ४०९ ॥
 वृक्षाम्ले चुक्री घाङ्केयीं चैत्रो मासादिमेदयोः ।
 चैत्रं मृतकचैत्र्ये च चौरो दस्युसुगन्धयोः ॥ ४१० ॥
 छत्रं स्यादातपत्राणे छत्रा मधुरिकौपधौ ।
 धान्यके च शिलिप्ते च छिद्रे विवरन्प्रवत् ॥ ४११ ॥
 गर्ते दोषे जारस्तूपपतौ जायोदधीभिदि ।
 जीरस्त्वजाज्यां खड्डे च टारो लङ्घनुरंगयोः ॥ ४१२ ॥
 तन्वं सिदान्से राट्रे च परच्छन्दप्रधानयोः ।
 अगदे कुटुम्बकृत्ये तन्तुष्वाने परिच्छदे ॥ ४१३ ॥
 श्रुतिशाखान्तरे शास्त्रे करणे द्वर्घ्यसाधके ।
 इतिर्कर्तव्यतात्मत्वोस्तन्वी स्यादक्षकीणे ॥ ४१४ ॥
 अमृतायां च नद्धयां च सिरायां वपुषोपि च ।
 तरिदश्यायां वेडायां वस्त्रादीनां च पेटके ॥ ४१५ ॥

तन्द्री निद्रा प्रमीला च तारो निर्मलमौक्तिके ।
 मुक्ताशुद्धावुचनादे नक्षत्रनेत्रमध्ययोः ॥ ४१६ ॥
 तारं रूप्ये तारा बुद्धदेव्यां सुरगुरुस्त्रियाम् ।
 शुभीवपल्न्यां तार्म् तु शुल्वे शुल्वनिभेषि च ॥ ४१७ ॥
 तीव्रं कटूष्णात्यर्थेषु तीव्रा तु कटुरोहिणी ।
 गण्डदूर्वासुरी तीरो वद्वे तीरं पुनस्तदे ॥ ४१८ ॥
 तोव्रं वेणुके प्रतोदे दरः स्याद्रथगतयोः ।
 दरी तु कन्दरे दसः खरो दक्षो रथेः सुतौ ॥ ४१९ ॥
 द्वारं निर्गमेभ्युपाये धरः कूर्माधिषे गिरी ।
 कर्पासतूलेथ धरा मेदोभूमिजरायुपु ॥ ४२० ॥
 धारो जलधरासारवर्षणे स्याहणेषि च ।
 धारोत्कर्षे खड्गायमे सैन्याये वाजिनां गतौ ॥ ४२१ ॥
 जलादिपाते संतस्यां धात्री भुव्युपमातरि ।
 आमलकयां जनन्यां च धीरो ज्ञे पैर्यसंयुते ॥ ४२२ ॥
 स्वैरे धीरं तु धुसूणे नरो मर्त्येच्युतेर्जुने ।
 नरं तु रामकर्षीरे नक्तं नासाप्रशारणोः ॥ ४२३ ॥
 नक्तो यादसि नीव्रं तु वलीकवननेमिषु ।
 चन्द्रे च रेवतीमे च नेत्रं वखे मयो गुणे ॥ ४२४ ॥
 मूलाक्षिनेतृपु परो दूरान्यश्चेष्टशत्रु ।
 परं तु केवले पञ्च यानं पक्षश्चदश्चुरी ॥ ४२५ ॥
 पारं प्रान्ते परतटे पारी पूरपराणयोः ।
 पात्र्यां कर्करिकायां च पादवन्धे च हस्तिनः ॥ ४२६ ॥
 पात्रं तु कूलयोर्मध्ये पर्णे नृपतिमन्त्रिणि ।
 योग्यमाजनयोर्यज्ञभाष्टे नाटचानुकर्त्तरि ॥ ४२७ ॥
 पुरं शरीरे नगरे गृहपाटलिपुत्रयोः ।
 पुरस्तु गुरगुलौ पुण्ड्रः कृमौ दैत्येषुभेदयोः ॥ ४२८ ॥
 वासन्त्यां तिलके पुण्डरीके पुण्ड्रास्तु नीवृति ।
 पठः पराणे प्रचरे स्वर्णोक्तनपेढयोः ॥ ४२९ ॥

पूरः स्यादभ्यसां वृद्धौ वणसंयुदिखाययोः ।
 पौत्रं वस्त्रे मुखामे च सूकरस्य हलस्य च ॥ ४३० ॥
 पौरं कन्तृणे पुरजे वभुः पिङ्गाभिग्रालिपु ।
 मुमौ विशाले नकुले विष्णौ भद्रं तु मङ्गले ॥ ४३१ ॥
 मुस्तकभेष्टयोः साधौ काञ्जने करणान्तरे ।
 भद्रो रामचरे हस्तिजातो मेषकदम्यके ॥ ४३२ ॥
 गवि शमौ भद्रा विष्टी नमःसरिति कट्फले ।
 कृष्णानन्ताराक्षासु च भरोतिशयभारयोः ॥ ४३३ ॥
 भर्मर्त्तकनकयोर्भारो दशशतीदये ।
 पलानां वीचये नापि भीरुयौविति कावरे ॥ ४३४ ॥
 भूरि स्वर्णे प्रचुरे च मन्त्रो देवादिभाधने ।
 वेदांशे गुपवादे च महः वर्वतदेशयोः ॥ ४३५ ॥
 मारोनङ्गे मृतौ विष्ट्रे मारी चण्डचाँ जनकये ।
 मात्रं त्वयधूलो स्वार्थं कास्तन्ये मात्रा परिच्छदे ॥ ४३६ ॥
 अक्षरावयवे द्रव्ये मानेल्ये कर्णभूषणे ।
 काले वृत्ते च मित्रं तु सख्यो भित्रो दिवाकरे ॥ ४३७ ॥
 यात्रोत्सवे गतौ वृत्तौ रात्र्युत्तातनीवृत्तोः ।
 रुद्दित्ये भूगे रेत्रं पेयूषपटवासयोः ॥ ४३८ ॥
 रेतःसूतकयो रोध्रो लोध्रे रोधमधागसोः ।
 रैत्रो मीध्ये रसे तीत्रे रैत्री गौर्या यसे वृत्तौ ॥ ४३९ ॥
 विटे जामातरि भ्रेटे देवनादेरभीमिते ।
 वरं तु धुसृणे किंचिदिटे वरी शतावरी ॥ ४४० ॥
 वक्तं पुटभेदे वक्तः कुटिले कूरभौमयोः ।
 वक्तमास्ये छन्दसि च वप्रः प्राकाररोपसोः ॥ ४४१ ॥
 क्षेत्रे तते चये रेणो वचं कुलिशहीरयोः ।
 वालके वद्या त्वमृता वर्धः सीसवरत्रयोः ॥ ४४२ ॥
 व्यग्रो व्यापृताकुलयोर्वारः सर्यादिवासरे ।
 मंहेश्वरावसरयोर्वृन्दे कुञ्जाल्यपादये ॥ ४४३ ॥

वारं तु मदिरापत्रे यारि हीवेरनीरयोः ।
 वारिधृदयां सरस्वत्यां गजवन्धनभुज्यपि ॥ ४४४ ॥
 व्याघ्रः करञ्जे शार्दूले रक्षैरण्डतरावपि ।
 श्रेष्ठे तृत्तरपदस्थः स्याद्याद्री कण्ठकारिका ॥ ४४५ ॥
 वीरो जिने भटे श्रेष्ठे वीरं शृङ्खचां नतेषि च ।
 वीरा गम्भारिकारम्भातमलक्ष्येलवालुपु ॥ ४४६ ॥
 मदिराक्षीरकाकोलीगोटोदुम्बरिकासु च ।
 पतिपुत्रवतीक्षीरविदारीदुग्धिकास्वपि ॥ ४४७ ॥
 वृत्रो मेषे रिपौ धान्ते दानवे वासवे गिरौ ।
 वेरं धृष्टणवृन्ताकशरीरेषु शरं जले ॥ ४४८ ॥
 शरः पुर्वदधिसरे काण्डतेजनयोरपि ।
 शक्रोर्जुनतराविन्द्रे कुटने दास्त्रगत्युभे ॥ ४४९ ॥
 लोहे शस्त्री छुरिकायां शद्रिंजिणौ तदित्यति ।
 शहः कोपे शरे वज्रे शारः शबलयातयोः ॥ ४५० ॥
 द्यूतस्य चोपकरणे शास्त्रं प्रन्थनिदेशयोः ।
 शारिः कुञ्जरपर्याणे शकुनौ द्यूतसाधने ॥ ४५१ ॥
 शिमुः शोभास्त्रने शाके शीघ्रं चक्राङ्गतूर्णयोः ।
 उशीरे शुकस्तु शुके ज्येष्ठमासेमिकाद्ययोः ॥ ४५२ ॥
 शुकं तु रेतोक्षिरहोः शुभ्रं दीपेभके सिते ।
 शूरथारभटे सूर्यं सरौ दध्यमसायकौ ॥ ४५३ ॥
 स्वरः शशेवि पड़ादौ सच्चमाद्यादने क्रतौ ।
 सदादाने वने दम्भे स्वरः स्याद्यूपखण्डके ॥ ४५४ ॥
 अधरे कुलिशो वाणे सारो मज्जस्थिरांशयोः ।
 बले श्रेष्ठे च सारं तु द्रविणन्याद्यवारिषु ॥ ४५५ ॥
 स्फारस्तु स्फरकादीनां बुद्धुदे विपुलेषि च ।
 स्थिरो मोक्षे निधने च स्थिरा भूः शालपर्यापि ॥ ४५६ ॥
 सिंपः स्वेदे सिंगा नद्यां सिरा नाड्यम्बुद्याहिनी ।
 मिरस्तु पिपलीमूलं सीरः स्याद्युम्बालिनि ॥ ४५७ ॥

लाङ्गलेश सुरो देवे सुरा चपकमयोः ।
 सूत्रं तु सूत्रनाकारिप्रन्थे तन्तुव्यवस्थयोः ॥ ४५८ ॥
 स्वैरो मन्दे स्वतन्त्रे च हरो रासभद्रयोः ।
 दैशानरेष्य हरिदिवाकरसमीरयोः ॥ ४५९ ॥
 यमवासवसिंहांशुशाशाङ्कपिवाजिपु ।
 पिङ्गवर्णे हरिदिर्णे भेकोपेन्द्रशुकाहिपु ॥ ४६० ॥
 लोकान्तरे च हारस्तु मुक्तादामनि संयुगे ।
 हिंसः स्याद्वातुके हिंसा मांसी काकादनी वसा ॥ ४६१ ॥
 हीरो वज्रे हरे सर्वे हीरा पिरिलिकाभियोः ।
 होरा तु लमे राइयर्खे शाखरेखापमेदयोः ॥ ४६२ ॥
 अलिः सुरापुष्पलिहोरम्लो रसेम्लवेतसे ।
 अम्ली चाङ्गर्यामालं स्यादनर्थहरिवालयोः ॥ ४६३ ॥
 आलिः सख्यावर्लीसेत्वनर्थेषु विशदाशये ।
 आरुर्गलनिकायां स्यादालु भेलककन्दयोः ॥ ४६४ ॥
 इलोर्वा आमुधधी गौः कलं त्वजीर्णरेतसोः ।
 अध्यक्षमधुरधाने कला स्यात्कालशिलयोः ॥ ४६५ ॥
 कलने मूलैवृद्धौ पोडशांशे विधोरपि ।
 कलिर्विभीतके शूरे विवादेन्त्ययुगे युधि ॥ ४६६ ॥
 कालः पुनः कृष्णवर्णे महाकालकृतान्तयोः ॥ ४६७ ॥
 मातृभेदोमयोर्नव्यमिष्ठैषपरिवादयोः ।
 काला कृष्णत्रिवृचील्योर्जिङ्गद्यां कीलेमितेजसि ॥ ४६८ ॥
 कफणिस्तमयोः शङ्कौ कीला रताहतावपि ।
 कुलं कुल्यगणे गेहे देहे जनपदेन्वये ॥ ४६९ ॥
 कूलं तटे सैन्यपृष्ठे नदागस्तूपयोरपि ।
 कीलो भेलक उत्सङ्गेष्टुपाल्यां चित्रके किरौ ॥ ४७० ॥
 कीलं तु बदरे कोला पिप्पल्यां चाविभेषजे ।
 खलं कल्के भुवि स्थाने क्रूरे कण्ठेजपेषमे ॥ ४७१ ॥

खक्षो निष्ठे वस्त्रभेदे चर्मचानकपक्षिणोः ।
 खक्षी तु हस्तपादावर्मदाहयरूप्यपि ॥ ४७२ ॥
 गलः कण्ठे सर्जसे गोलः स्यात्सर्ववर्तुले ।
 गोला पत्ताङ्गने गोदावर्या सख्यामतिज्जरे ॥ ४७३ ॥
 मण्डले च कुनटचाँ च वालक्रीडनकाटके ।
 निक्षः खगे सञ्चुहथ पिष्ठवक्षिनोचने ॥ ४७४ ॥
 किञ्चाक्षिण चुक्षी तूदाने चेलं गर्हितयस्त्रयोः ।
 छलं छझसखलितयोश्छक्षी संतानवीरुप्योः ॥ ४७५ ॥
 वलकले पुष्पभेदे च जलं गोकलले जडे ।
 ह्रीवरेम्मुनि जालं तु गवाशे क्षारके गणे ॥ ४७६ ॥
 इम्भानाथयोथ जालो नीपे जाली पटोलिका ।
 जाला पुच्छामानतयोर्मीं शिक्षी तूदर्तनांशके ॥ ४७७ ॥
 वर्त्यातपरुनोश्चीर्यां ततं ज्यायातयारणे ।
 तलधरेष्टे तालद्वौ स्वभावाधरयोः तसरौ ॥ ४७८ ॥
 तस्मो जलाधारभेदे तस्मी तु वर्णस्त्रियाम् ।
 तालः कालक्रियामाने हस्तमानद्वृभेदयोः ॥ ४७९ ॥
 करास्कोष्टे करतले हरिताले स्त्ररावपि ।
 सुला भाने पलशते साहूरये राशिभाण्डयोः ॥ ४८० ॥
 गृहाणां दारुबनधाय पीथां तूळं तु खे पित्रौ ।
 व्रक्षदारुण्यथ दलं शस्त्रीउद्देर्घपर्णयोः ॥ ४८१ ॥
 उत्सेपवद्दस्तुनि च नलो राजि कपौ नडे ।
 पितृदेवे नलं तु स्यात्पद्मे नली भवःशिला ॥ ४८२ ॥
 नालं काण्डे मृणाले च नाली शाककलम्बके ।
 नीलो वर्णे मणौ शैले निधिवानरभेदयोः ॥ ४८३ ॥
 नीलयोषधां लाङ्घने च पलमुन्मानमांसयोः ।
 पहिस्तु यामके कुट्टां पालिर्यूकाश्रिपक्षिपु ॥ ४८४ ॥
 जातश्मधुस्त्रियां प्रान्ते सेतौ कल्पितमोजने ।
 प्रशंसाकर्णलतयोरुत्सङ्गे प्रस्यचिह्नयोः ॥ ४८५ ॥

पीलुः पुष्पे द्रुमे काण्डे परमाणौ मतङ्गजे ।
 तालास्थिखण्डेय पुलः पुलके विपुलेषि च ॥ ४८६ ॥
 फलं हेतुकृते जातीफले फलकसस्ययोः ।
 त्रिफलायां च कक्षोले शब्दापे व्युटिलामयोः ॥ ४८७ ॥
 फली फलिन्यां फालं तु वाससि फाल उद्धुतौ ।
 कुशिके च वर्णं रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः ॥ ४८८ ॥
 वोले वलस्तु वलिनि काके दैत्ये हलायुधे ।
 वला त्वोपथिभेदे स्याद् वलिदैत्योपहारयोः ॥ ४८९ ॥
 करे चामरदण्डे च गृहदारुदरांशयोः ।
 त्वक्संकोचे गन्धके च धालोजेथेमपुच्छयोः ॥ ४९० ॥
 शिशौ हीवेरकचयोर्बाला तु बुटियोपितोः ।
 बाली भूपान्तरे मेधौ विल उच्चैः अवोहये ॥ ४९१ ॥
 विलं रन्धे गुहायां च मळ्हो भद्रूकयाणयोः ।
 भद्री भक्षातके भालं स्याद्वलाटे महस्यपि ॥ ४९२ ॥
 भेलः इवे मुनिभेदे भीरौ बुद्धिविवर्जिते ।
 मळ्हः कपाले वलिनि मस्ये पात्रे मठस्त्वये ॥ ४९३ ॥
 किंडे कदर्थे विद्यायां भालं तु कपडे वने ।
 मालो जने स्यान्माला तु पङ्गौ पुष्पादिदामनि ॥ ४९४ ॥
 मालुः स्त्रियां पच्चवह्यां मूलं पार्श्वाययोरुद्धौ ।
 निकुञ्जशिफयोर्मेला त्वज्ज्ञने मेलकेपि च ॥ ४९५ ॥
 मौलिः किरीटे धमिष्ठे नूलाकङ्कोहिमूर्धु ।
 लीला केलिर्धलासश गृह्णारभावजक्रिया ॥ ४९६ ॥
 लोलधर्ले सतृष्णे च लोला तु रसनाभियोः ।
 वस्त्री स्यादजमोदायां लतायां कुम्हमान्तरे ॥ ४९७ ॥
 व्यालो दुष्टगजे सर्पे शटे श्वापदसिंहयोः ।
 वेला बुधस्त्रियां काले सीमनीश्वरमोजने ॥ ४९८ ॥
 अक्षिष्ठमरणेभेष्टीरनीरविकारयोः ।
 शालो हाले मत्स्यमेदे शालौकरत्वदेशयोः ॥ ४९९ ॥

स्कन्धशाखायां शालिस्तु गन्धोत्तौ करुमादिपु ।
 शालुः कपायद्रव्ये स्याचोरकाख्यैपधेषि च ॥ ५०० ॥
 शिलमुञ्छः शिला इरापोदाह कुनटी दृष्ट् ।
 शिली गण्डूपदी शीलं साधुवृत्तस्वभावयोः ॥ ५०१ ॥
 शुक्रं रूप्ये शुक्रो योगे श्वेते शूलं रुगस्वयोः ।
 योगे शूला तु पर्यस्त्री वधहेतुथ कीलकः ॥ ५०२ ॥
 शैलो भूमूति शैलं तु शैलेये तार्क्यशैलके ।
 सालः सर्जनरौ वृक्षमात्रप्राकार्त्योरपि ॥ ५०३ ॥
 स्यालं भाजनमेदे स्यात्स्थाली तु पाटलोखयोः ।
 स्थूलः पीने जडे हालः सातवाहनपार्थिवे ॥ ५०४ ॥
 हाला सुरायां हेला तु स्यादवज्ञाविलासयोः ।
 हेलिरालिङ्गने सूर्येष्यविर्मूषिककम्बले ॥ ५०५ ॥
 मेषे रवौ पर्वते च स्यादूर्ध्वं तु समुत्थिते ।
 उपर्युक्तयोः कण्वो मुनौ कण्वं तु कलमदे ॥ ५०६ ॥
 क्षवः क्षुते राजिकायां कविः काव्यस्य कर्तरि ।
 विचक्षणे दैत्यगुरौ स्यात्कवी तु खलीनके ॥ ५०७ ॥
 किण्वं पापे सुरावीजे हीवोपौरुषपण्डयोः ।
 खर्वहस्थौ न्यग्वामनौ भीवे शिरोधितस्तिरे ॥ ५०८ ॥
 अविस्तु रुचि शोभायां जवः स्यादेष्वेगिनोः ।
 अत्रौद्गुप्ते जिता तु वाचि ज्वालारसज्जयोः ॥ ५०९ ॥
 जीवः स्याचिद्वाचाचार्यं हुममेदे शरीरिणि ।
 जीवितेषि च जीवा तु कचायां धनुषो गुणे ॥ ५१० ॥
 शिङ्गिते क्षितिजीवन्त्योर्वृत्तौ तत्त्वं परात्मनि ।
 वायमेदे स्वरूपे च द्रवो विद्रवनर्मणोः ॥ ५११ ॥
 पद्रवे रसगत्योथ इद्दः से इंद्रमाहवे ।
 रहस्ये मिथुने युग्मे दवदावौ घनानले ॥ ५१२ ॥
 वने दर्वा फणात्वैर्दर्वीं स्यादेवदारणि ।
 नरिद्राद्विनये चापि दिवं स्वे त्रिहिते दिने ॥ ५१३ ॥

देवं हरीके देवस्तु नृपतौ तोयदे युरे ।
 देवी कृताभिषेकायां तेजनीस्पृक्योरपि ॥ ११४ ॥
 पवो धूर्ते नरे पत्यौ दुमेदेश ध्रुवो वटे ।
 वसुयोगभिदेरातौ शङ्खावुचानपादजे ॥ ११५ ॥
 स्थिरे नित्ये निश्चिते च धुर्वं खेनलतर्कयोः ।
 ध्रुवा मूर्वाशालपण्योः सुग्रेदे गीतिभिद्यपि ॥ ११६ ॥
 नवो नव्ये सुतौ नीवी स्वीकटीवद्यवन्धने ।
 मूलद्रव्ये परिपणे ल्लवः ल्लक्षे मुतौ कपौ ॥ ११७ ॥
 शब्दे कारण्डवे म्लेच्छजातौ भेनकभेकयोः ।
 क्रमनिधमहीभागे कुलके जलवायसे ॥ ११८ ॥
 जलान्तरे ल्लवं गन्धसुणे मुस्लकभिद्यपि ।
 पकं परिणते नाशाभिमुखे पार्थमन्तिके ॥ ११९ ॥
 कक्षाधोवयवे वक्षोपायपर्युसमूहयोः ।
 प्राध्यं दूरपये प्रहे वन्धे पूर्वं तु पूर्वजे ॥ १२० ॥
 प्रागमे श्रुतभेदे च भवः सच्चामिनन्मधु ।
 रुद्रे अयसि संसारे भावोभिप्रायवस्तुनोः ॥ १२१ ॥
 स्वभावजन्मसत्त्वात्मक्रियालीलाविभूतिपु ।
 चेष्टायोन्योर्वृषे जन्तौ शङ्खारदेश कारणे ॥ १२२ ॥
 शब्दप्रवृत्तिहैनौ च रेवा मन्मथयोधिति ।
 नीलयां मेकलकन्यायां लवः कालभिदि चिदि ॥ १२३ ॥
 विलासे रामजे लेशो लद्वा पक्षिकुमुमयोः ।
 लघ्यी हस्तविवक्षायां प्रभेदे स्यन्दनस्य च ॥ १२४ ॥
 विश्वाः सुरेतु विश्वं तु शुश्यां मुवनकृतस्ययोः ।
 विश्वा विपायां शिवं तु मोक्षे समे मुखे जले ॥ १२५ ॥
 शिवो योगान्तरे वेदे गुगुलौ वालुके हरे ।
 पुण्डरीकद्वे कीले शिवा झाटामलोमयोः ॥ १२६ ॥
 केरौ शश्यां पथ्याधार्योः शिविर्भूर्जे नृपान्तरे ।
 शुल्वं ताम्रे यज्ञकर्मण्याचारे जलसंनिधौ ॥ १२७ ॥

सत्त्वं द्रव्ये गुणे चित्ते व्यवसायस्त्वभावयोः ।
 पिशा चादावात्मभावे वले प्राणेषु जन्तुपु ॥ ५२८ ॥
 सान्त्वं सामनि दक्षिण्ये सुवा मूर्वा सुवः सुचि ।
 हवस्तु सप्तनन्तौ स्यानिर्देशाहानयोरपि ॥ ५२९ ॥
 अंशुः सूत्रादिसूक्ष्मांशे किरणे चण्डदीपितौ ।
 भाशा ककुभि तृष्णायामातुसु ब्रीहीशीघ्रयोः ॥ ५३० ॥
 ईशः स्वामिनि रुद्रे च स्यादीशा हलदण्डके ।
 काशस्तृणे रोगमेदे कीशः कपौ दिग्घ्वरे ॥ ५३१ ॥
 कुद्धो रामसुते दर्भे पापिष्ठे योक्रमन्तयोः ।
 कुद्धी सोहविकारे स्यात्कुशा वला कुशं जले ॥ ५३२ ॥
 केशः शिरसिजे पादापाणौ हीवेरदैत्ययोः ।
 केशो रागादौ दुःखे च कोशः कोष इवाण्डके ॥ ५३३ ॥
 कुड्डले चपके दिव्यर्थचये योनिशिघ्रयोः ।
 जातीकोपेसिपिधने दर्शः सूर्येन्दुसंगमे ॥ ५३४ ॥
 पक्षान्तेष्टौ दर्शने च दंशो वर्षणि मर्षणि ।
 देये घनमक्षिकायां खण्डने भुजगक्षते ॥ ५३५ ॥
 दशा वर्ताववस्थायां दशास्तु वसनाच्छले ।
 नाशः पलायने मृत्यौ परिष्वस्तावदर्शने ॥ ५३६ ॥
 निशा हरिद्रयो रात्रौ पशुश्छागे मृगादिषु ।
 प्रमथेषि च पाशस्तु मृगपक्ष्यादिवन्धने ॥ ५३७ ॥
 कर्णान्ते शोभनार्थः स्यात्कचान्ते निकरार्थकः ।
 छान्नाद्यन्ते च निन्दार्थः पेशी मांस्यसिकोशयोः ॥ ५३८ ॥
 मण्डमेदे पलपिण्डे शुपककणिकेषि च ।
 भूस्पृश्वैश्वै मानवे च राशिमेषादिषुज्जयोः ॥ ५३९ ॥
 वशो जनस्पृहायत्तेष्वायत्तत्वप्रभूत्वयोः ।
 वशा नार्था वन्ध्यगव्यां हस्तिन्यां दुहितर्थपि ॥ ५४० ॥
 वंशः संधेन्वये वेणौ पृष्ठाद्यवयवेषि च ।
 वेशो वेश्यागृहे गेहे नेपथ्ये च शशः पशौ ॥ ५४१ ॥

वोले लोभे नूमेदे च सपशो हेतिकुद्ययोः ।
 सपशो वर्गाक्षरे दाने स्पर्शने स्पर्शके रुजि ॥ ५४२ ॥
 अक्षो रथस्यावयवे व्यवहारे विभीतके ।
 प्रासके शकटे कर्पे ज्ञाने चात्मनि रायणौ ॥ ५४३ ॥
 अत्तं सौवर्णले तुत्ये इवीके स्यादुपा निशि ।
 वाणपुच्छां च कक्षस्तु स्याद्रक्षत्राच्छभद्रयोः ॥ ५४४ ॥
 महीधरविद्येपे च शोणके कृतवेष्टने ।
 कृषिवेदे मुनौ कर्यः कर्षणे मानभिश्यपि ॥ ५४५ ॥
 कक्षो वीर्घि दोर्मूले कच्छे शुष्कवने तृणे ।
 पापे कक्षा त्विभरम्भौ काच्छां गेहप्रकोठके ॥ ५४६ ॥
 भित्तौ साम्ये रथभगेन्तरीयपथिमान्त्वले ।
 उद्धाहिण्यां च कर्षुस्तु तुपामौ कृषिकुल्ययोः ॥ ५४७ ॥
 वोषः कांस्ये स्वने गोपयोषकाभीरपद्मिषु ।
 घोषा तु शतपुष्पायां चोक्षः सुन्दरमीतयोः ॥ ५४८ ॥
 शुचौ शपस्तु मकरे बने मीने शपा पुनः ।
 नागबलायां तुपस्तु धान्यत्ववि विभीतके ॥ ५४९ ॥
 दक्षः प्रजापतौ रुद्रवृष्टमे कुकुटे पटौ ।
 हुमे दक्षा तु मेदिन्यां धाढः काके वकोर्धिनि ॥ ५५० ॥
 गृहे धाढ़ी तु कक्षोल्यां न्यक्षः कात्स्त्वयनिहृष्टयोः ।
 जामदग्न्येपि पक्षस्तु मासार्थे महसाध्ययोः ॥ ५५१ ॥
 तुक्षीरन्त्रे बले पाथ्ये वर्णे केशात्परथ्ये ।
 पिच्छे विरोधे देहङ्गे सहाये राजकुञ्जरे ॥ ५५२ ॥
 छक्षो द्विपे गर्दभाण्डेश्वर्ये जटिनि पक्षके ।
 प्रेक्षा धीरीक्षणे तृक्षं प्रैयौ प्रेषणपीडने ॥ ५५३ ॥
 पौपो मासप्रभेदे स्वात्मीयं तु महयुद्ययोः ।
 भिक्षा सेवाप्रार्थनयोर्मृतौ भिक्षितवस्तुनि ॥ ५५४ ॥
 मापो माने धान्यभेदे मूर्खे त्वग्दोषभिद्यपि ।
 गिर्य व्याजे स्पर्धने च मेपो राद्यन्तरे हुड्डौ ॥ ५५५ ॥

मोक्षो निः श्रेयसे वृक्षविशेषे मोक्षने मृतौ ।
 यक्षः भीदे गुह्यके च रक्षा रक्षणभस्मनोः ॥ ५५६ ॥
 रुक्षोक्तिं परपरयोर्लक्षं व्याजशरव्ययोः ।
 संख्यायामपि वर्षस्तु समाहीपांशवृष्टिपु ॥ ५५७ ॥
 वर्षधरेवि वर्षास्तु प्रावृत्प्यथ विषं जले ।
 क्षेत्रे विषा स्वतिविषा वृषो गव्यासु धर्मयोः ॥ ५५८ ॥
 पुराशिभेदयोः शृड्यां वासके शुक्रलेपि च ।
 श्रेत्रे स्वाहुत्तरस्थथ वृषी तु त्रितिविष्टरे ॥ ५५९ ॥
 वृषा पुनः कपिकच्छां शुषिः शुषिरशोपयोः ।
 शेषोनन्ते वधे सीरिष्युपयुक्तेतरेषि च ॥ ५६० ॥
 शेषा निर्माल्यदाने स्वाच्छोपः शोपणयद्यमणोः ।
 अर्चिर्मयूखदिखयोरदोत्र च परत्र च ॥ ५६१ ॥
 भागः स्वादेनोवदये मन्त्रावाशीहितैषणे ।
 उरगस्य च दैट्यायामुपः संध्यामभातयोः ॥ ५६२ ॥
 उत्तो वक्षसि मुख्ये न्यादोजो दीप्तिप्रकाशयोः ।
 अवष्टम्ये वले भानुतेजस्योकस्तु सद्मनि ॥ ५६३ ॥
 ओकास्त्वाश्रयमात्रे स्वात्कंससैगसमानयोः ।
 पानपात्रे दैत्यभेदे कास्त्रः शच्चयायुपे रुग्नि ॥ ५६४ ॥
 बुद्धौ विकलबाचि स्वाहुत्सः स्तम्बगुलुञ्जयोः ।
 हारभेदे मन्थिष्ठाणे गोसो चोलविभातयोः ॥ ५६५ ॥
 चास इक्षुपक्षिभिदोश्छन्दः पद्मेच्छयोः श्रुतौ ।
 ज्यायान्वृद्धे प्रशस्ये च ज्योतिर्वृहिदिनेशयोः ॥ ५६६ ॥
 मकाशे दृग्नि नक्षत्रे तपः कृच्छ्रादिकर्मणि ।
 धर्मे लोकप्रभेदे न तपाः शिशिरमाधयोः ॥ ५६७ ॥
 तमो राही गुणे पापे ध्वान्ते तरो जये धर्मे ।
 त्रासो भये मणिदोषे तेजस्त्वद्वृत्तसोर्वर्त्ते ॥ ५६८ ॥
 नवनीते प्रमावेशी दासो धीवरभृत्ययोः ।
 वृपले दागपात्रे च दासी द्विष्टद्वयि चेटचापि ॥ ५६९ ॥

धनुः शरासने रशो पियालदौ धनुर्धरे ।
 नमो व्योमि नभा प्राणे विस्तरन्तौ पतद्वहे ॥ ५७० ॥
 प्रावृष्टि आवणे नासा घोणद्वारोर्ध्वदारणोः ।
 पथः कीरे च नीरे च प्रसूरथा जनन्यपि ॥ ५७१ ॥
 बर्दिः कुशेमौ भासस्तु भासि गृध्रशकुन्तयोः ।
 महस्तेजस्युत्सवे च मिसिर्मीस्यजमोदयोः ॥ ५७२ ॥
 शतपुष्पामधुयैर्थं मृत्सा वासी सुमृतिका ।
 रसः स्वादे जले वीर्ये दृढ़ारादौ विषे द्रवे ॥ ५७३ ॥
 वोले रागे देहधातौ तिक्तादौ पारदेपि च ।
 रसा तु रसनापावासक्तिकिङ्गुपु ॥ ५७४ ॥
 रहो गुदे रते तत्त्वे रजो रेणुपरागयोः ।
 स्वीपुष्पे गुणभेदे च रासः कीडादृ गेदुहाम् ॥ ५७५ ॥
 भापादृदलके वस्ता उरस्तुर्वर्पतर्णकाः ।
 वयस्तारुण्ये वालयादौ खगे वर्षस्तु तेजसि ॥ ५७६ ॥
 गृथे रूपे दमुस्त्वर्णौ देवमेदे नृरे रुचि ।
 योक्ते शुष्के वृषु स्वादौ रले वृद्धौपथे धने ॥ ५७७ ॥
 वपुः शस्ताकृतौ देहे व्यासो मुनिपञ्चयोः ।
 वासो वेदमन्यवस्थाने वासा स्यादादरूपके ॥ ५७८ ॥
 विद्वाव् ज्ञात्वयिदोः प्राङ्गे वेधा धातृज्ञविष्णुपु ।
 शंसा वचसि वाऽठायां शिरो मूर्धपथानयोः ॥ ५७९ ॥
 सेनामभागे शेयस्तु मङ्गले पर्मशस्तयोः ।
 सही वले ज्योतिषि च सहा हेमन्तमासयोः ॥ ५८० ॥
 सोतः प्रवाहेन्द्रिययोर्हिंसोर्के मत्सरेच्युते ।
 खगादवयोगिमन्त्रादिभेदेषु परमात्मनि ॥ ५८१ ॥
 निलोभनृपतौ प्राणवाते शेषतः स्थितः ।
 हविः सर्पिषि होतव्ये हिंसा चौर्यादिके वधे ॥ ५८२ ॥
 अहिः सर्पे वृत्रे चपे स्यादीहोद्यमवाऽठयोः ।
 कुरुन्नेन्दुदर्शे स्यात्कणिते कोकिलस्य च ॥ ५८३ ॥

ग्रहो यहणनिर्वन्धानुपर्हेतु रणोदामे ।
 उपरागे पूतनादावादित्यादौ विभुंतुदे ॥ ५८४ ॥
 आहो महे जलचरे गुहः स्कन्दे गुहा पुनः ।
 गहरे सिंहपुच्छयां च गृहा दारेषु सज्जनि ॥ ५८५ ॥
 प्रैहो निषुणतके स्याद्वन्द्विपर्वणोरपि ।
 वर्हः पर्णे परीवारे कठापे वहू भूयसि ॥ ५८६ ॥
 ल्यादिकासु च संख्यासु महावृत्तवतेजसी ।
 मही भुवि नदीभेदे मोहो मूर्ढाविपर्ययौ ॥ ५८७ ॥
 लोहं कालायसे सर्वैतजसे जोड़नेकेपि च ।
 घदो वृपस्कन्धदेशे वायौ वाहोइवमानयोः ॥ ५८८ ॥
 वृषे वाहा तु वाहौ स्याद् व्यूहो निर्माणतर्कयोः ।
 समूहे वलविन्यासे सहः क्षमे वर्तेपि च ॥ ५८९ ॥
 सहोव्यां सहदेवायां कुमार्या नखभेषजे ।
 मुहपण्यां च सिंहस्तु राशिभेदे मृगाधिपे ॥ ५९० ॥
 ओढे स्यादुत्तरस्यथ सिंही स्वर्भाषुमातरि ।
 वासावृहत्योः क्षुद्रायां खेदः प्रेषिण धृतादिके ॥ ५९१ ॥

॥ इत्याचार्य० दिस्वरकाण्डो द्वितीयः ॥

अणुको निषुणेल्पे चाशोको कङ्केद्विवक्षुलौ ।
 निःशोकपारदौ धाप्यशोका तु कुरुरोहिणी ॥ १ ॥
 अभीको निर्भये क्षेत्रप्यनीकं रणसैन्ययोः ।
 अलीकिमपिये भाले वित्येनूकमन्वये ॥ २ ॥
 शीलेनूको गतजन्मन्यश्चुकं इलहण्याससि ।
 उत्तरीये वस्त्रमात्रेप्यलकाश्चूर्णकुन्तलाः ॥ ३ ॥
 अलका तु कुवेरस्य नगर्यामन्तिकं पुनः ।
 पादर्थेन्तिका तु शुक्लां स्यात्सातलाख्योषधेषि च ॥ ४ ॥
 अलको धवलाकं स्याद्योगेन्नादित्युन्यपि ।
 अम्बिकोमपाण्डुमात्रेदेवताभिदि मातरि ॥ ५ ॥

अनिधिका तु कैतवे स्यात्सर्पयीमिद्योरपि ।
 अमिलिका तिन्तिणीकाम्लोद्वारचाङ्गेरिकासु च ॥ ६ ॥
 आलोको दर्शने बन्दिष्योषणोऽचोतयोरपि ।
 आनको पटहे भेर्या ध्वन्मेघमृदङ्गयोः ॥ ७ ॥
 आतङ्गो रजि शङ्गायां संतापे मुरजधनौ ।
 आहिकं स्यात्पुनरहर्मिवत्यै नित्यकर्मणि ॥ ८ ॥
 भोजने यन्यभागे चाढकः प्रस्यचतुष्यम् ।
 आढकी तुवरीद्वाकुः कटुतुम्यां नृपान्तरे ॥ ९ ॥
 उदर्कस्तूत्तरकालफले यदनकण्टके । . . .
 उण्णको धर्म उद्युक्तातुरयोर्स्मिका पुनः ॥ १० ॥ .
 उत्कण्ठायां भृङ्गनादे वस्त्रमङ्गेहृलीयके ।
 वीच्यां च कनके हेत्रि कनको नागकेसरे ॥ ११ ॥
 पत्तूरे चम्पके काञ्चनारकिशुकयोरपि ।
 करको दाढिमे पक्षिभेदे करे कमण्डलौ ॥ १२ ॥
 लट्टाकरङ्गयोर्वर्योपले च कटुकं कटु ।
 कटुरोहिणी व्योपं च कञ्चुकधोलवर्यणोः ॥ १३ ॥
 वर्धापकगृहीताङ्गवसने वारवाणके । .
 निर्मोके कटकस्त्वद्विनितम्बे बाहुभूपणे ॥ १४ ॥
 सेनायां राजधान्यां च क्रमुको भद्रमुस्तके । .
 गूदाके पट्टिकालेप्रे कण्टकः लुद्रैरिणि ॥ १५ ॥
 वेणौ हुमाङ्गे रोमाञ्चे कलङ्गोङ्गापवादयोः ।
 कालायसमले चापि कर्णिका कर्णभूपणे ॥ १६ ॥
 वीजकोशे सरोजस्य करमध्याङ्गनावपि ।
 कुड्डन्यां हस्तिहस्तामे कणिका सूक्ष्मवस्तुनि ॥ १७ ॥
 अमिमन्ये कामुकास्तु काम्यशोकातिमुक्तकाः ।
 कारकं कर्तृकर्माद्योः कारिका यातना नटी ॥ १८ ॥
 कृतिर्विवरणश्लोको नापितादिककर्म च ।
 काषृकः कुड्डटे कोके पीतमुण्डेय कार्मुकः ॥ १९ ॥

वंशो कार्मुकभिष्वासे कर्मवे क्षारको रसे ।
 कोरके पक्ष्यादिपाशो कालिका योगिनीभिदि ॥ २० ॥
 स्वर्णादिदोषे मेघाल्यां सुरागौयोर्निवाम्बुदे ।
 क्रमदेयवस्तुमूल्ये कार्पण्यचृत्कपञ्चयोः ॥ २१ ॥
 रोमाल्यां भूमरीमांस्योः काकीपटोलशाखयोः ।
 किंपाको वृक्षभिद्यज्ञे कीटको निवुरे कृमौ ॥ २२ ॥
 कीचको धनिमद्वंशो दैत्यमेदे हुमान्तरे ।
 कुलकं पञ्चादिइलोकसमन्वये पटोलके ॥ २३ ॥
 कुलकः कुलप्रधाने वल्मीके काकतिन्दुके ।
 कुलिकस्तु कुलश्रेष्ठे हुमनागविशेषयोः ॥ २४ ॥
 कुशिको मुनिभेदे स्यात्काले सर्जे विभीतके ।
 खुळकः पामरे स्वल्पे कनिष्ठे हुःस्थिते खले ॥ २५ ॥
 कूचिका क्षीरविकृतौ कुञ्चिकायां च कुङ्गले ।
 भालेख्यकूञ्चिकासूर्योः कृपकौ फालकर्पकौ ॥ २६ ॥
 कोरकं तु कुङ्गले स्यात्कालोलकसूर्यालयोः ।
 कौतुकं नर्मणीच्छायामुत्सवे कुतुके मुदि ॥ २७ ॥
 पारंपर्यागतख्यातमङ्गलोद्दाहसूत्रयोः ।
 गीतादी भोगकाले च कौशिकः शक्तवृकयोः ॥ २८ ॥
 कौशिके गुगुलावाहितुष्ठिके नकुले मुनौ ।
 कौशिकी चण्डिकानयोः खनकः संधितस्करे ॥ २९ ॥
 मूर्यिके भूमिविज्ञे खट्टिको मांसविक्रयी ।
 महिनीक्षीरफेनथ खुळकः स्वलपमीचयोः ॥ ३० ॥
 खोलकः पूर्णकोशे स्याच्छिरस्त्वे नाकुपाकयोः ।
 भन्धिकं पित्पलीमूले भन्धिपर्णकमेषजे ॥ ३१ ॥
 भन्धिको गुगुलौ दैवज्ञे माद्रेयकरीरयोः ।
 गण्डको विज्ञे विद्यायां संख्यावच्छेदसङ्गितु ॥ ३२ ॥
 गण्डकी तु सरिद्वेदे गणको यहवेदिनि ।
 गणिकेभ्यां यूथिकायां तर्कार्यी पर्ययोविति ॥ ३३ ॥

प्राहको पर्वीतरि स्याद् व्याधानां धातिपक्षिणि ।
 गान्धिको लेखके गन्धवाणिजे गुण्डकः पुनः ॥ ३४ ॥
 कलोक्तौ मलने भूलौ द्वेषपात्रेय गैरिकम् ।
 स्वर्णे धातौ गोलकस्तु जारतो विपथातुते ॥ ३५ ॥
 अलिङ्गरे गुडे चापि गोरुर्दुर्गमवन्दिनोः ।
 खगे च चपको मध्ये सरके मद्यभाजने ॥ ३६ ॥
 चलुकः प्रसूतौ भाण्डप्रभेदे चुलुको यथा ।
 चारकोशादिपाले स्याद्दन्ये संचारकेषि च ॥ ३७ ॥
 चिवकस्तु चिवकाये ह्रुमौपधिशेषयोः ।
 चुम्बकः कामुके धूर्ते बहूर्गुर्वैश्मभेदयोः ॥ ३८ ॥
 चुलुकी कुण्डिकाभेदे शिशुमारे कुलान्तरे ।
 चूतकः कूप आमे च चूलिका नाटकाङ्क्षके ॥ ३९ ॥
 करिणः कर्णमूले च जनकः पितृभूपयोः ।
 जम्बुको वरणे केरौ जनुकं हिङ्गुताक्षयोः ॥ ४० ॥
 जनुका चर्मचटका जीवको वृद्धिजीविनि ।
 क्षपणे प्राणके पीतसात्त्वेवकयोर्दुर्गे ॥ ४१ ॥
 व्यालमाहे जीविका तु जीवन्त्वां चर्वनेपि च ।
 विश्वीका विश्विकेव स्याद्यीर्या हृद्यातपस्य च ॥ ४२ ॥
 विसेपनस्य च मले तक्षकस्तक्षिण पचगे ।
 दुमभेदे तण्डकस्तु समस्तपदजातके ॥ ४३ ॥
 तस्कन्त्ये वेदमदारुमायावहूलयोरपि ।
 केनखञ्जनयोधापि तारकः कर्णधारके ॥ ४४ ॥
 देत्ये च तारकमुडौ नेत्रतन्मध्ययोरपि ।
 तिलकोद्वद्वुमभिदोः पुण्डके तिलकालके ॥ ४५ ॥
 निलकं रुचके छोमिति विशद्वः शलभे नृपे ।
 मार्जरे च तुरुक्स्तु देशे श्रीवाससिल्हयोः ॥ ४६ ॥
 तूलिका तूलशृथ्या स्यादालेख्यस्य च लेखनी ।
 दर्शको दर्शयितरि प्रतीहारप्रवीणयोः ॥ ४७ ॥

द्रावकस्तु शिलाभेदे स्याद् घोपकविदग्धयोः ।
 दारको भेदके पुत्रे दीपकं स्यादलंकृतिः ॥ ४८ ॥
 दीपकौ दीपिकृदीपौ दीप्यकं त्वजमोदके ।
 मयूरशिखायवान्योर्धनिको धान्यके धूते ॥ ४९ ॥
 धनाद्ये धनिका वध्वां धेनुका धेनुरिभ्यपि ।
 धेनुकं धेनुसंहस्यां करणेषि च योविताम् ॥ ५० ॥
 नरकौ दैत्यनिरथौ नन्दकः कुलपालके ।
 हर्षके विष्णुखड्डे च नर्तकः केलके नटे ॥ ५१ ॥
 हिषे पोटगले नापि नर्तकी लासिका हिषी ।
 नालीकोझे शरे शल्ये नालीके पञ्चतद्धने ॥ ५२ ॥
 नायको मणिभिन्नेतृप्रधानेष्वथ नालिका ।
 नाले काले चुहिरन्धे विवरे वेणुभाजने ॥ ५३ ॥
 निपाकः पचने स्वेदासत्कर्मफलयोरपि ।
 निर्मोक्षो ऋषिं संनाहे मोक्षके सर्पकन्तुके ॥ ५४ ॥
 पर्यङ्गो मन्त्रपर्यस्त्योः प्रतीकोङ्गुपतीपयोः ।
 पताकाङ्गुष्ठजे केतौ सौभाग्ये नाटकांशके ॥ ५५ ॥
 पातुको जलमातड़े पतयालुप्रपातयोः ।
 प्राणको जीवकतरौ सत्त्वजातीयवोलयोः ॥ ५६ ॥
 पाठको रोधसि शामैकदेशेकादिपातके ।
 वायभेदे महाकिष्को मूल्यस्यापचयेषि च ॥ ५७ ॥
 पालङ्गः शाकभेदे स्यात्सङ्घर्षयां पाजिपक्षिणि ।
 पिनाकः शिवकोदण्डे पांचुवृट्टित्रिशूलयोः ॥ ५८ ॥
 प्रियकस्तु चन्द्ररीके नीपे करमीरजन्मनि ।
 प्रियङ्गौ चित्रहरिणे पीतसालवरावर्णे ॥ ५९ ॥
 पिष्टको नेवरोगे स्यादान्यादिचमसेषि च ।
 पिण्याकः कुङ्गुमे हिङ्गौ सिल्हके तिलचूर्णके ॥ ६० ॥
 पुलको गजाचपिण्डे रोमाञ्चे प्रस्तरान्तरे ।
 अश्रुराज्यां मणिदोषे गल्वके नालके कुमौ ॥ ६१ ॥

पुलाको भक्तसिक्षे स्यात्संक्षेपासारधान्ययोः ।
 पुष्पकं मृत्तिकाङ्गारशकटचां रबकद्धणे ॥ ६२ ॥
 कासीसे श्रीदविमाने नेवरोगे रसाज्जने ।
 लोहकांस्ये रीरिकायां पुचकः शरमे शडे ॥ ६३ ॥
 शैवे वृक्षप्रभेदे च पुत्रिका यावतूलके ।
 पाञ्चालिकादुहित्रोथ पूर्णकः स्वर्णनूडके ॥ ६४ ॥
 पूर्णिका नासिकाछिडयां पृथुकथिपिटेभके ।
 पृदाकुधित्रकष्याप्रवृक्षिकेपु सरीष्ये ॥ ६५ ॥
 पेघकः करिलाङ्गूलमूले धूकेय पेटकम् ।
 मञ्जूपायां समूहे च बहूको जलखादके ॥ ६६ ॥
 दात्यूहे कर्कटेके च बनधूकः पीतसालके ।
 बन्धुजीवे बन्धकस्तु सत्यंकारेय बन्धकी ॥ ६७ ॥
 स्त्रैरिण्यां च करिण्यां च बालिका कर्णभूपणे ।
 विड्गेतायां वालुकायां वालायां भस्मकं रुजि ॥ ६८ ॥
 विड्गेते कलघैते च भ्रामकः फेरहूर्तयोः ।
 सूर्योवर्तेइमभेदे च भालाङ्गः कच्छये हरे ॥ ६९ ॥
 महालक्षणसंपूर्णपुरुषे करपत्रके ।
 रोहिते शाकभेदे च भूतीकं कटफलौपये ॥ ७० ॥
 यवान्यां घनसारे च भूनिम्बे भूस्तृणेपि च ।
 भूमिका तु रचनायां स्यान्मत्रपरिपहे ॥ ७१ ॥
 मशकः हुद्ररुग्जन्मुमेदयोर्मधुकं त्रपु ।
 मधुयटिथ मधुको बन्दिशीवदपक्षिणोः ॥ ७२ ॥
 मण्डुकी मण्डुकपण्यी मण्डुकौ भेकशोणकौ ।
 महिको हंसभेदे स्यान्मस्तिका कुचुमान्तरे ॥ ७३ ॥
 मीने मृत्यवभेदे च मातृका करणेश्वरे ।
 मातृवर्णसमाप्तायोपमातृप्यथ मालिका ॥ ७४ ॥
 पृक्षिमस्ते सरिद्वेदे भैवेये पुण्डामनि ।
 मेचकः इयामले कृष्णे तिमिरे याहिचन्द्रके ॥ ७५ ॥

मोचको मोक्षकदलीशिमुद्गमविरागिपु ।
 भोदको हर्षुले खाद्ये यमको यमजे त्रते ॥ ७६ ॥
 यमकं वागलंकारे याजको राजकुञ्जरे ।
 याजिके च युतकं तु यौतके युग्मयुक्तयोः ॥ ७७ ॥
 संशये चलनाये स्त्रीवस्त्रभेदे पटाञ्चले ।
 रजकौ धावकशुकौ रसिका कटिसूत्रके ॥ ७८ ॥
 रसनायां रसालायां रात्रकं पञ्चरात्रके ।
 रात्रकस्तु पणवधूगृहान्तर्वर्षवासिनि ॥ ७९ ॥
 राजिका पङ्क्तौ रेखायां केदारे राजसर्पे ।
 रुचकं तु मातुलिङ्गे निष्के सौवर्चलेषि च ॥ ८० ॥
 रूपकं नाटकादेषु काव्यालंकारभूतयोः ।
 रेणुका तु हरेण्वां स्याज्जमदमेथ योषिति ॥ ८१ ॥
 लम्पाको लम्पटे देशे लासकौ केकिनतकौ ।
 लूमकस्तु पश्चौ भिन्ने लोचको वीलवाससि ॥ ८२ ॥
 कञ्जले मांसपिण्डेक्षितारे स्त्रीभालभूपणे ।
 निर्बुद्धौ कर्णिकामोचाज्याद्ध भूदलथर्मणि ॥ ८३ ॥
 वराकः शोद्धरणयोर्वर्तकोद्वसुरे खगे ।
 वञ्चको जम्बुके गेहनकुले खलभूतयोः ॥ ८४ ॥
 वल्मीकी नाकुवाल्मीक्यो दोगमेदेय धर्णकः ।
 विलेपने मलयजे नारणे वसुकं पुनः ॥ ८५ ॥
 दैमके वसुकस्तु स्याच्छिवमहवर्कपर्णयोः ।
 व्यलीकं व्यद्ग्यवैलस्थापियाकार्येषु पीडने ॥ ८६ ॥
 वार्षिकं व्यायमाणायां वर्षाभवेय वालिहकः ।
 देशभेदवभेदे च वालिहकं हिङ्कुञ्जमम् ॥ ८७ ॥
 वाल्हीकवद्वार्द्धकं तु वृद्धत्वे वृद्धकर्मणि ।
 वृद्धानां समवाये च वालुकं हरिवालुके ॥ ८८ ॥
 वालुका तु सिकताद्यु विर्तकः संशयोहयोः ।
 विपाकः परिणामे स्याहुर्गविस्वादुनोरापि ॥ ८९ ॥

विवेकः पुनरेकान्ते जलद्रोणीविचारयोः ।
 वृषाङ्गः सापुभज्ञातशंकरेषु महस्के ॥ १० ॥
 वृथिकस्तु हुणे राशावौयधे शुकंकीटके ।
 वैजिंकं कारणे शिमुतैले च वैजिकोङ्करे ॥ ११ ॥
 शङ्खकं वलये कम्बौ शङ्खकस्तु शिरोहनि ।
 शम्पाकस्तु वियाते स्याद्याचके चतुरङ्घुले ॥ १२ ॥
 शम्बुको दैत्यविशेषे करिकुम्भान्तशङ्खयोः ।
 शलाका शारिका शल्य इवाविदालेख्यकूर्चिका ॥ १३ ॥
 छचपञ्चरकार्त्रिपुः शङ्खकी इधाविधि द्रुमे ।
 शर्ककः स्याहुग्धफेने शर्करायाश्च पिण्डके ॥ १४ ॥
 शिशुकः पादपे बाले शिशुमारेय शीतकः ।
 शीतकालेलसे छस्ये शूककः प्रावटे रसे ॥ १५ ॥
 स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये गुह्मेदचतुष्कयोः ।
 स्यमीकः पादपे नाकौ स्यात्स्यमीका तु नीलिका ॥ १६ ॥
 सरको मदिरापात्रे मदिरापानमययोः ।
 सस्यको नालिकेरान्तःसस्याभमणिहङ्गयोः ॥ १७ ॥
 संपर्कः छुरने पृच्छौ सायको बाणखड्योः ।
 स्यासको हस्तविद्वे स्यात्स्फरकादेव बुद्धुदे ॥ १८ ॥
 सूतकं जन्मनि रसे सूतकः त्रुनि दुर्जने ।
 कथके सीवनद्रव्ये मार्जारे वायसेषि च ॥ १९ ॥
 सृदाकुर्वचे दावान्नौ प्रतिसूर्ये समीरणे ।
 सेवकोनुगे प्रसेवे सेचकः सेच्छमेषयोः ॥ २०० ॥
 हारको गद्यविज्ञानभिदोः किनवचौरयोः ।
 हृदुङ्गो मदमते स्याहोत्युहे वायमिश्रपि ॥ २०१ ॥
 हेहकस्तु महाकालगणयुदविशेषयोः ।
 गोमुखं वायमाण्डे स्यालेपने कुटिलौकसि ॥ २०२ ॥
 विशिखो रक्षस्त्रिशिखं स्यास्त्रिरीटत्रिशूलयोः ।
 दुर्मुखो मुखरे नागराजे वाजिनि यानरे ॥ २०३ ॥

प्रमुखं प्रथमे मुख्ये मयूरा ज्यालरुक्तिविषः ।
 विशिखा खनित्रिकायां रथ्यायां विशिखः शरे ॥ १०४ ॥
 विशाखो याचके स्कन्दे विशाखा भे कटिष्ठके ।
 वैशाखः खजके राखे छमुखों गरुडात्मजे ॥ १०५ ॥
 पण्डिते फणिभेदे स्यादयोगः कठिनोद्यमे ।
 विश्लेषे विधुरे कूटेपाद्मो नेशान्तपुण्ड्रयोः ॥ १०६ ॥
 अङ्गहीनेप्यनङ्गं खे चित्तेनङ्गस्तु मन्मथे ।
 धामोगः परिपूर्णत्वे वरुणच्छञ्चयवयोः ॥ १०७ ॥
 आयोगो गन्धमालयोपहारे व्यापृतिरोधयोः ।
 आशुगोक्ते शरे वायावुत्सर्गस्त्यागदानयोः ॥ १०८ ॥
 घर्जने सामान्यविधायुहेर्गं पूर्णिकाफले ।
 उद्देगस्त्रूहेजने स्याल्कलिङ्गो नीवृदन्तरे ॥ १०९ ॥
 पूर्तीकरञ्जे भूम्याटे स्याल्कलिङ्गा नितम्बिनी ।
 कलिङ्गं कौटजफले कालिङ्गस्तु भुजंगमे ॥ ११० ॥
 द्विरदे भूमिकर्कारी कालिङ्गी राजकर्कटी ।
 चक्राङ्गः श्वेतगणति चक्राङ्गो कटुरोहिणी ॥ १११ ॥
 जिद्धगो भन्दगे सर्वे तुरगो वाजिचित्तयोः ।
 तुरगी त्वइवगन्धायां धाराङ्गस्तीर्थसङ्गयोः ॥ ११२ ॥
 नरङ्गं शैफे वर्णणे नारङ्गं विटजनिमनोः ।
 कणारसे नागरङ्गे निपङ्गस्तूपसङ्गयोः ॥ ११३ ॥
 निसर्गः शृष्टी स्वभावे प्रयगः कपिमेकयोः ।
 अर्कस्ते पद्मगस्तु पद्मकारे भुजंगगे ॥ ११४ ॥
 परागथन्दने रेणी गिरी र्यात्युपरागयोः ।
 यानीयपुण्यरन्जसोः परंगः द्युपसिणोः ॥ ११५ ॥
 पारने शत्रमे शार्दौ पचाङ्गं रक्तगन्दने ।
 भूर्भूपदालयोथापि प्रयागो यानिदाकयोः ॥ ११६ ॥
 यंत्रे तीर्पिद्विषेषे ए प्रयोगस्तु निरङ्गने ।
 यागंगे ए प्रयुक्ती ए विषद्वु रागगर्हये ॥ ११७ ॥

मदे केशेङ्गजं रक्ते कम्बोजो नीवृदन्तरे ।
 शुद्धहस्तिमेदयोथ करजो नखवृक्षयोः ॥ १३२ ॥
 काम्बोजः पुनरइवानां भेदे पुंजागपादपे ।
 वलक्षणदिरे चापि काम्बोजी मांपपर्णिका ॥ १३३ ॥
 कारुजः कलभे केने वलमीके नागकेतरे ।
 गैरिके शिलिपिनां चित्रे स्वयंजाततिलेपि च ॥ १३४ ॥
 कुटजोगस्त्ये द्वुभेदे द्रोणे गिरिजमध्रके ।
 शिलाजतुनि लोहे च गिरिजा मातुलुड्युमा ॥ १३५ ॥
 जलजं कमले शुद्धे नीरजं पश्चकुटयोः ।
 परञ्जोसौ तैलयन्त्रे क्षुरिकाफलफेनयोः ॥ १३६ ॥
 वाहुजस्तु स्वयंजाततिले क्षत्रियकीरयोः ।
 भूमिजौ नरकाङ्गारौ भूमिजा जनकात्मजा ॥ १३७ ॥
 वलजं गोपुरे सस्ये क्षेत्रसंगरयोरपि ।
 सदाकारे वलजा तु वृथिव्यां वरयोविति ॥ १३८ ॥
 वमजो मुस्तके स्तम्भेरमे वनजमस्युजे ।
 वनजा तु मुद्रपर्णी सहजः सहसंभवे ॥ १३९ ॥
 निसर्गे च सामनस्तु सामोत्त्वे कुञ्जरेपि च ।
 हिमजो भेनकापुत्रे हिमजा पार्वती शादी ॥ १४० ॥
 क्षेत्रशावात्मनिपुणो दोपशः प्राज्ञवैद्ययोः ।
 सर्वज्ञस्तु निनेष्ट्रे स्यात्सुगते शंकरेपि च ॥ १४१ ॥
 अबटः कूपलितयोर्गर्भे लुहकजीविनि ।
 अरिष्ठो लशुने निष्पे फेनिले कङ्गाकाकयोः ॥ १४२ ॥
 अरिष्ठं सूत्यगारेन्तचिद्देतके द्वुभेशुभे ।
 अबदुर्गतान्पुष्पाटाक्ष्यकटस्तीप्रभतयोः ॥ १४३ ॥
 उघटा दम्भे धर्यायां प्रभेदे लशुनस्य च ।
 करटः करिगण्डे स्यात्तुषुम्भे निन्यजीवने ॥ १४४ ॥
 काके गाये दुर्दुस्टे नवभादेय कर्कटः ।
 लुहीरे करणे स्त्रीणां राशी रागेप कर्कटी ॥ १४५ ॥

शालमलीकलवालुद्भयोः कार्यटो जतुकार्यणोः ।
 कीकटः कृपणे निःस्वे देशभेदे तुरंगमे ॥ १४६ ॥
 कुरण्टो शिष्टिकाभेदे कुरण्टी दारुपुत्रिका ।
 कुकुटः कुकुमे ताम्रचूडे धद्विकणेषि च ॥ १४७ ॥
 निषादशूद्रयोः पुत्रे कृषीटमुदरे जले ।
 चक्राटो धूते दीनारे विपद्वैदेयथ चर्षटः ॥ १४८ ॥
 चपेटे स्नारविपुले पर्षटे चिपिटः पुनः ।
 पृथुके पिचिततते निरण्टी तु मुक्षासिनी ॥ १४९ ॥
 तरणी च जकुटस्तु वार्त्ताककुस्तमे शुनि ।
 यमले अद्भूटो धौताङ्गन्यां शिक्ष्यभिदीश्वरे ॥ १५० ॥
 त्रिकूटं सिन्धुलवणे त्रिकूटस्तु स्त्रेलके ।
 त्रिपुटौ तीरसातीनौ त्रिपुटा त्रिवृद्योपधी ॥ १५१ ॥
 स्त्रमैलायां मस्तिकायां द्रोहटो मृगलुधके ।
 चतुर्पदीप्रभेदे च विदालवतिकेषि च ॥ १५२ ॥
 धाराटथातकेइवे च निर्ददो निष्ययोजने ।
 निर्दयेन्यदोपरते निष्कुटो गृहवाटिका ॥ १५३ ॥
 केदारकः कपाटथ पर्षटो भेषजान्तरे ।
 पिटविहृतौ परीटिः परीक्षापरिचर्ययोः ॥ १५४ ॥
 स्यात्पर्कटी इक्षतरौ पूगार्देन्नेने फले ।
 पिघटस्तु नेवरोगे पिघट चपुसीसयोः ॥ १५५ ॥
 बर्बटी ब्रीहिमिद्वेद्या भात्कूटः शैलमीनयोः ।
 भावाटो भावके साधुनिवेशे कामुकेषि च ॥ १५६ ॥
 मर्कटस्तु कपावूर्णनाभे स्त्रीकरणान्तरे ।
 भर्कटी करञ्जभेदः शुकविष्यय मोरटम् ॥ १५७ ॥
 समराव्रात्परक्षीरेङ्कोटपुष्पेक्षुमूलयोः ।
 भोरटा तु मूर्धिकायां मोचाटः कृष्णजीरके ॥ १५८ ॥
 चन्दने कदलीगर्भे वर्णाटशिव्रकारिणि ।
 गायने स्त्रीकृताजीवे धरटा हसयोपिति ॥ १५९ ॥

गन्धोल्यां चाय विकटः कराले पृथुरम्ययोः ।
 वेकटो जाततारुण्ये मणिकारेथ वेरटः ॥ १६० ॥
 मिश्रीकृते च नीचे च वेरटं बदरीफले ।
 शैलाटो देवले शुक्रकाचे सिंहकिरातयोः ॥ १६१ ॥
 संस्थां तु संगते स्वाच्छुद्दे च वमनादिना ।
 अम्बव्यो विप्रतो वैद्यातनये नीवृदन्तरे ॥ १६२ ॥
 अम्बव्या स्यादम्ललोण्यां पाठायूथिकयोरपि ।
 कनिष्ठोल्पेनुजे यूनि कनिष्ठा त्वन्तिमाङ्गुलौ ॥ १६३ ॥
 कगडः कच्छपे दैत्यविशेषे मुनिभाजने ।
 घरटः कर्कशो जीर्णे नर्मदौ पिङ्गच्छुकौ ॥ १६४ ॥
 प्रकोष्ठः कूर्पराधस्ताङ्गूपकक्षान्तरेपि च ।
 हस्ते च विस्तृतकरे प्रतिटा गौरवे स्थितौ ॥ १६५ ॥
 उन्दोजातौ यागसिद्धौ मकुष्ठौ धान्यमन्यरौ ।
 लघिष्ठो भेलकेल्यल्पे स्याद्विद्विस्तु तित्तिरौ ॥ १६६ ॥
 घरिटं मरिचे तांत्रे घरोरुतमयोरपि ।
 वैकुण्ठे वासवे विष्णौ श्रीकण्ठः कुरुजाङ्गले ॥ १६७ ॥
 शंकरे चाय साधिष्ठोत्याये दृढतमेपि च ।
 कारण्डो भधुकोशेसौ कारण्डवे दलाटके ॥ १६८ ॥
 कूप्मण्डौ गणकर्काळं कूप्मण्ड्यावम्बिकौपधी ।
 कोदण्डः कार्मुके देशमेदभूतयोरपि ॥ १६९ ॥
 गारुडं तु मरकते विषशास्त्रेय तित्तिदः ।
 दैत्यमेदे तित्तिदी तु कालदासे महीरहे ॥ १७० ॥
 तित्तिदी चुक्रो चिन्हायां निर्गुण्डी सिन्दुवारकः ।
 नीलदोफाल्यम्नकन्दः प्रचण्डः स्यात्वलापिनि ॥ १७१ ॥
 बलक्षकरवीरेपि पकाण्डः स्तम्भशास्तयोः ।
 स्कन्धमूलान्तरे च ग्रोः पिचण्डोवयये पशोः ॥ १७२ ॥
 उदरे चाय पूर्व्यण्डो गन्धैर्णे गन्धकीटके ।
 भेदण्डो भीषणत्वगौ भेदण्डा देयताभिदि ॥ १७३ ॥

मारण्डोण्डे भुजंगानां मार्गे गौमयमण्डले ।
 मार्तण्डस्तरणी क्रोडे वरण्डो वदनामये ॥ १७४ ॥
 अन्तरावेदै संघे च वतण्डा शारिका क्षुरी ।
 वर्तिर्वारुण्डस्तु कर्णदृग्मले सेकभाजने ॥ १७५ ॥
 गणिस्यराजे वितण्डा कच्चीशाके शिलादये ।
 करवीर्या वाहमेदे शिखण्डो वर्हनूडयोः ॥ १७६ ॥
 सरण्डः स्याल्ककलासे भूपणान्तरधूर्त्योः ।
 अध्यूढ इश्वरेध्यूढा कृतसापल्ययोषिति ॥ १७७ ॥
 आपाढो मलयगिरो त्रितिण्डे च मासि च ।
 उपोढ ऊढे निकटेष्युदूढः पीवरोढयोः ॥ १७८ ॥
 प्रस्त्रो जरठे वृद्धे प्रगाढो दृढकृच्छयोः ।
 वारुढः शम्बले यस्त्वाच्चलेन्नौ पञ्चरेतरी ॥ १७९ ॥
 विस्टोडुरिते जाते विग्रूढो गुणगुपयोः ।
 समूढः पुञ्जिते सद्योजाते भुग्नेनुपसुते ॥ १८० ॥
 संस्त्रोडुरिते प्रौढेष्णोर्केनूहपिङ्गयोः ।
 संध्यातार्णे दुधे कुठे निःशब्दाव्यक्तरागयोः ॥ १८१ ॥
 अहणा त्रिवृति इयामामज्जितातिविपासु च ।
 अभीरणं तु भृशं नित्यमितिं शून्यं ऊपरे ॥ १८२ ॥
 इन्द्राणी शाच्यां निर्गुण्यां स्त्रीकरणेष्ययोपणा ।
 कणोपणं तु मारिचं करणो रसवृक्षयोः ॥ १८३ ॥
 करणा तु कृपायां स्याल्करणं क्षेत्रग्रात्रयोः ।
 गीताङ्गाहारसवेशमित्तुं कायस्यसंहतौ ॥ १८४ ॥
 वर्णानां स्पृष्टतादौ च योगिनामासनादिषु ।
 दर्पीके साधकतमे यवादौ च कृतावपि ॥ १८५ ॥
 करणः शूद्राविद्युते कङ्कणं करभूरणे ।
 मण्डने हस्तसूत्रे च कल्याणं हेत्रि मङ्गले ॥ १८६ ॥
 कानृणं रौहिप फङ्गा करेणुस्तु मठङ्गजे ।
 विरदस्य च योपायां कार्णिकातरतारपि ॥ १८७ ॥

कारणं धातने हेतौ करणे कारणा पुनः ।
 यातना कार्मणं मन्त्रादियोगे कर्मकारके ॥ १८८ ॥
 काकणी मानदण्डस्य तुरीयांशे पणस्य च ।
 कृष्णलायां वराटे च कृपाणी कर्तरी छुरी ॥ १८९ ॥
 कृपाणोसौ क्षेपणी तु नौदण्डजालभेदयोः ।
 कोङ्कणः स्याज्जनपदे कोङ्कणं त्वायुधान्तरे ॥ १९० ॥
 भ्रहणं स्वीकृतौ बन्द्यां धीगुणे शब्द आदरे ।
 भ्रहोपरागे प्रत्याये मामणीः क्षुरमर्दिनि ॥ १९१ ॥
 प्रधाने भोगिके पत्त्वौ भामणी पाण्ययोविति ।
 भामेयां नीलिकायां च गोकर्णः प्रमथान्तरे ॥ १९२ ॥
 अङ्गुष्ठानामिकोन्माने मृगेश्वतरसर्पयोः ।
 गोकर्णी तु मूर्खकायां चरणो मूलगोत्रयोः ॥ १९३ ॥
 यदृचादौ च पादे च चरणं भ्रमणेदने ।
 जरणो इचके हिङ्गौ जीरके कृष्णजीरके ॥ १९४ ॥
 तरुणः कुञ्जपुष्पे स्यादेरण्डे धूनि नूतने ।
 तरणिस्तरणेकैश्चौ कुमार्योपथिनौकयोः ॥ १९५ ॥
 यटावध्यो दक्षिणस्तु परच्छन्दानुवार्तानि ।
 दक्षेपसन्ये सरलेपाचीनेप्यथ दक्षिणा ॥ १९६ ॥
 दिक् प्रतिष्ठा यज्ञदानं दुष्टणः पर्शुदेखसोः ।
 मुद्ररेप्यथ दुर्वर्णं कलधौतकुर्वण्योः ॥ १९७ ॥
 द्वैर्वर्णं मृष्टपणे स्याद्वितालीससेपि च ।
 धरणोहिपत्तौ लोके स्तने धान्ये दिवाकरे ॥ १९८ ॥
 धरणं धारणे मानविशेषे धरणी भुवि ।
 धर्षणं रतेभिमवे धर्षणी त्वभिसारिका ॥ १९९ ॥
 धिपणस्त्रिवदशाचार्यो धिपणा तु मनीषिका ।
 निर्याणं निर्गमे मोक्षगग्नापाङ्गप्रदेशयोः ॥ २०० ॥
 निर्वाणं मोक्षनिर्वृत्योर्धिप्याते करिमज्जने ।
 निर्माणं सारनिर्मित्योः कर्मभेदे समञ्ज्ञसे ॥ २०१ ॥

निः अणिरपिरोहिण्यां खर्जूरीपादपेषि च ।
 प्रथणोलिन्दके ताम्रकलशे लोहमुद्दरे ॥ २०२ ॥
 प्रवणस्तु क्षणे प्रहो क्रमनिष्ठे चतुष्पथे ।
 आयते च प्रभाणं तु भर्यादासत्यवादिनोः ॥ २०३ ॥
 प्रमातर्येकतेयचानित्येषु हेतुशास्त्रयोः ।
 पत्तोर्ण धौमकौशये स्यात्तत्तोर्णस्तु शोणके ॥ २०४ ॥
 पक्षिणी पूर्णिमाखण्योः शाकिनीरात्रिभेदयोः ।
 प्रवेणिवेणिकुथयोः पुराणं प्रबशास्त्रयोः ॥ २०५ ॥
 पुराणः पोडशणे पुरणे वानवन्तुपु ।
 पूरके पिटभेदे च पूरणी शालमलिङ्गमे ॥ २०६ ॥
 प्रोक्षणं सेकवधयोर्भरणं वेतने भृतै ।
 भरणी शोणके भे च भ्रमणी स्यादधीशितुः ॥ २०७ ॥
 क्रीडादौ कारणिकायां भीयणं तद्वकीरसे ।
 भीयणो दारणेगांटे मत्कुणोहमभुपूर्वे ॥ २०८ ॥
 उद्देशे नालिकेरे च निर्विपाणगजेषि च ।
 मसणोकडिने तिर्घे मसृणा स्यादतस्यपि ॥ २०९ ॥
 भार्गणं याचनेन्नेवे मार्गणस्तु शरोर्धिनि ।
 यन्वणं वन्धने त्राणे नियमे रमणं पुनः ॥ २१० ॥
 पटोलमूले जघने रमणो रासमे प्रिये ।
 रोपणो रोपणे हेमघर्षे पारद ऊर्पे ॥ २११ ॥
 रोहिणी सोमवल्के भे कण्ठरोगोमयोर्गवि ।
 लोहिताकडुरोहिण्योर्लंणो रातसे रसे ॥ २१२ ॥
 अस्तिभेदे लवणा स्त्रिद् लक्षणं नामचिह्नयोः ।
 लक्षणं च लक्षणस्तु सौमित्री लक्षणो यथा ॥ २१३ ॥
 लक्षणः श्रीयुते लक्षणीयपौ सारसस्त्रियाम् ।
 वरुणोर्केष्टौ वृक्षे वरणो वरुणद्वुमे ॥ २१४ ॥
 शाकारे वरणं वृत्यां वारणः स्यान्मवद्वजे ।
 वारणं तु प्रतिवेषे वाद्यणं विग्रहसंहतौ ॥ २१५ ॥

वेदे च व्रायणो विमे वारणी पश्चिमा सुरा ।
 गण्डदूर्वा विपाणं तु गृज्ञे कोलेभदन्तयोः ॥ २१६ ॥
 विपाणी मेषवृज्जचां स्याद्विषणिः पण्यहृष्योः ।
 पण्यवीथ्यां अमणस्तु निर्षन्ये निन्द्यजीविनि ॥ २१७ ॥
 अवणो नक्षत्रभेदे अवणं अवसि श्रुतौ ।
 शरणं रक्षणे गेहे वधरक्षकयोरपि ॥ २१८ ॥
 श्रीपर्णमस्त्रिमन्येव्यजे श्रीपर्णी शालमलौ हठे ।
 संकीर्णी निचिताशुद्धौ सरणिः श्रेणिमार्गयोः ॥ २१९ ॥
 सारणः स्यादतीसारे दशकं धरमन्त्रिणि ।
 सिंहाणं तु ध्राणमलेयः किटे कान्चनभाजने ॥ २२० ॥
 सुपेणो विष्णुसुधीवैद्ययोः कर्मदके ।
 सुवर्णी काञ्चने कर्मे सुवर्णालौ मखान्तरे ॥ २२१ ॥
 कृष्णागुरुणि विस्ते च सुपर्णः कृतमालके ।
 गरुडे स्वर्णचूडे च सुपर्णा विनताविजिनी ॥ २२२ ॥
 हरणं तु दत्तौ दोष्णि यौतकादिधनेषि च ।
 हरिणौ पाण्डुसारङ्गौ हरिणी चारुयोपिति ॥ २२३ ॥
 सुवर्णप्रतिमायां च हरितावृत्तभेदयोः ।
 हर्षणस्तु आददेवे हर्षके योगरुभिदोः ॥ २२४ ॥
 हरेणुः कुलयोपायां रेणुकायां सतीनके ।
 हिरण्य हिरण्यमिव वराटे हेष्मि रेतसि ॥ २२५ ॥
 अमृतं यज्ञशेषेष्वुसुधामोक्षेज्वयाचिते ।
 अन्नकाञ्चनयोर्जग्धौ से स्वादुनि रसायने ॥ २२६ ॥
 धृते हये गोरसे चामृतो धन्वन्तरौ सुरे ।
 अमृतामलकीपथ्यागुडूचीमागधीपु च ॥ २२७ ॥
 अनृतं कर्षणेलीके चाक्षतं स्यादर्हसिते ।
 पण्डे लाजेष्वर्दितं तु धातव्यायौ हत्यिते ॥ २२८ ॥
 अजितस्तीर्थकृज्ञे दे बुद्धे विष्णावनिर्जिते ।
 अच्युतो द्वादशस्वर्गे केशवाभ्रटयोरपि ॥ २२९ ॥

अव्यक्तं प्रकृतावात्मन्यव्यक्तोस्फुटमूर्खयोः ।
 अनन्तं खे निरवधावनन्तस्तीर्थकृद्गिदि ॥ २३० ॥
 विष्णौ शेषपूर्वनन्वा तु मुडूची भूदुरालभा ।
 विशल्या लङ्गली दूर्वा शारिवा हैमवल्यपि ॥ २३१ ॥
 अस्वन्तमशुभे क्षेत्रे चुह्यामनवधौ मृतौ ।
 अमतिः काले चण्डे चाप्यद्विर्विहितेष्वसोः ॥ २३२ ॥
 अग्निहोत्रिष्ठगस्तिर्द्विमुन्योः स्याददितिर्मुखि ।
 देवमातरि पार्वत्यामंहतिस्त्यागरौगयोः ॥ २३३ ॥
 आपातः पाते तत्कालेष्व्याहृतः सादरोर्चिते ।
 आख्यातं भाषिते त्यादावाप्रते भस्तशिहृते ॥ २३४ ॥
 आमुतः ज्ञातके ज्ञातेष्व्यावर्तः पयसां भ्रमे ।
 आवर्तने चिन्तने चानर्ती जनपदे जने ॥ २३५ ॥
 समरे नृत्यशालायामाहतं तु मृषार्थके ।
 गुणिते ताडिते चांप्याध्मातः शम्भितदग्धयोः ॥ २३६ ॥
 वातरोगेष्व्यथास्फोतः कोविदारार्कपर्णयोः ।
 आस्फोता गिरिकर्णी च वनमह्यामयाचितः ॥ २३७ ॥
 छादिते शकटीन्मेये पलानामयुतदये ।
 सगृहीतेष्व्यथायस्तः फैशिते नेजिते हते ॥ २३८ ॥
 कुद्दे क्षिपेष्यायतिः स्यात्प्रभावोच्चरकालयोः ।
 दैर्घ्ये सङ्गेष्व्याहृतिसु जाती रूपे वपुष्यपि ॥ २३९ ॥
 आयन्तिर्वासरे ज्ञेहे वशित्वे स्यामि सीमि च ।
 आसत्तिः संगमे लाभेष्यापत्तिः प्राप्तिदोषयोः ॥ २४० ॥
 भापथपीडितं तु स्याचेष्टायां यमनेपि च ।
 उत्तमं चञ्चले शुष्कमांससंतप्तयोरपि ॥ २४१ ॥
 उचितं विदितेभ्यस्ते मिते युज्जेष्यमोत्थितम् ।
 वृद्धिमत्वोद्यगेत्प्रज्ञेष्वूदितं तृहतोक्तयोः ॥ २४२ ॥
 उद्दृतं स्यादुत्तुलिते परिमुक्तोग्निशतेपि च ।
 उवितं न्युषिते शुष्टेष्व्युच्छितं तृष्णजातयोः ॥ २४३ ॥

प्रवृद्धे स्यादभोदान्त उद्धीर्णे निर्मदद्विषे ।
 उदाचो दातृमहतोर्दये च स्वरभिदपि ॥ २४४ ॥
 उन्मत्तो मुचुकुन्दे स्यादन्तूरोन्मादयुक्तयोः ।
 उदन्तः साप्तौ वार्त्तायामुहतः समुपकर्ते ॥ २४५ ॥
 मुहरेभ्यासयोगाय कुम्भकादित्रयेषि च ।
 पादस्वलन उद्गङ्गेष्युन्नतिस्तार्थयोपिति ॥ २४६ ॥
 उदये च समृद्धावप्येष्टुर्जरि पावके ।
 क्रन्दितं हृदिते हृतौ कलितं विदितामयोः ॥ २४७ ॥
 किरातः स्यादल्पतनी भूनिष्मलेच्छयोरपि ।
 किराती कुट्टनी गङ्गा कृतान्तोक्षेमकर्मणि ॥ २४८ ॥
 सिद्धान्तयमैवेषु गर्जितो मत्तकुञ्जरे ।
 गर्जितं जलदध्वाने यन्थितं हतदृष्टयोः ॥ २४९ ॥
 आक्रान्ते च गहन्तांसु विहगे पन्नगाशने ।
 गमस्ति: स्यादिनकरे स्वाहाकिरणयोरपि ॥ २५० ॥
 गोदन्तो हरिताले स्यात्त्वनद्वे दंशितेषि च ।
 गोपतिः शंकरे पण्डे नृपतो विदशाधिषे ॥ २५१ ॥
 सहस्रकिरणे शापि ज्वलितौ दग्धभास्वरौ ।
 जयन्तविनिद्रगिरिशो जयन्त्युमापत्ताकयोः ॥ २५२ ॥
 जीवन्त्यामिन्द्रपुष्यां च जगती छन्दसि क्षितौ ।
 जम्बूवप्ते जने लोके जामाता दुहितुः पतो ॥ २५३ ॥
 सूर्यावर्ते वक्षमे च जीमूतो वासवेष्वुदे ।
 शोषकेद्रौ भृतिकरे जीवन्ती शमिवन्दयोः ॥ २५४ ॥
 जीवन्यां च गुड्ढूर्ध्यां च जीवातुर्जीवनौपथे ।
 जीविते च जृभिर्तु विचेष्टिवम्बृद्धयोः ॥ २५५ ॥
 जृम्भायां दक्षुटिते शापि त्वरितं वेगतद्वतोः ।
 विगर्तो गणिते देशे विगर्ता कामुकस्त्रियाम् ॥ २५६ ॥
 धुर्धुर्यामय तृणता तृणत्वे कार्मुकेषि च ।
 दंशिते वर्जिते दष्टे स्वन्ती च द्रवन्त्यपि ॥ २५७ ॥

नद्यामोपधिभेदे च द्विजातिर्द्वादणेष्ठजे ।
 दुर्जातं व्यसनासम्यग्जातयोरथ दुर्गतिः ॥ २५८ ॥
 नरके निःस्वतायां च दृढान्तः स्यादुदाहौ ।
 शास्त्रेय निकृतं विप्रलघ्वे विप्रकृतेभमे ॥ २५९ ॥
 निरस्तः प्रेषितशरे संत्यके त्वरितोदिते ।
 निष्ठचूते प्रतिहते च निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः ॥ २६० ॥
 नियातो वातरहिते दृढसंनाह आभये ।
 निर्मुक्तो मुक्तिनिर्मांकभुजगे निष्परिमहे ॥ २६१ ॥
 निशान्तं सदने शान्ते प्रभातेष्यथ निर्वृतिः ।
 मोक्षे मृत्यौ सुखे सौस्थ्ये, निकृतिः शठशाठचयोः ॥ २६२ ॥
 भर्त्सनेभिभवे क्षेपे निर्दीतिर्निष्पद्वये ।
 अलक्ष्म्यां दिक्षतौ चापि नियती दैवसयमौ ॥ २६३ ॥
 प्रभूतमुश्ते प्राज्ञे प्रसूतं जातपुष्पयोः ।
 प्रतीतः सादरे प्राज्ञे प्रथिते ज्ञातइष्टयोः ॥ २६४ ॥
 प्रहतं विस्तृते क्षुण्णे पलितं पङ्कवापयोः ।
 पफकेशो केशापाके पषिदतः सिल्हधीमतोः ॥ २६५ ॥
 प्रणीत उपसंपत्ते कृते क्षिप्ते प्रवेशिते ।
 संस्कृतान्नौ पर्यामं तु शक्ते पूर्णे निवारणे ॥ २६६ ॥
 यथेष्टे प्रसूतस्त्वर्धाङ्गली वेगिदिनीतयोः ।
 तते च प्रष्टता जह्ना प्रमीतं प्रोसिते मृते ॥ २६७ ॥
 पर्यस्तं तु इते ऋस्ते प्रपातः सौमिके भृगौ ।
 पर्यतो गिरिदेवन्योः परस्तिः प्रतिपत्तियौ ॥ २६८ ॥
 पक्षमूले प्रसृतिः स्यादपत्ये प्रसवेषि च ।
 पदतिः पथि पङ्क्तौ च प्रकृतियोनिदिलिप्तिनोः ॥ २६९ ॥
 पौरामात्यादिलिङ्गेषु गुणसाम्यस्थापयोः ।
 प्रत्ययात्पूर्विकायां च प्रतिर्धिसृतिर्लता ॥ २७० ॥
 प्रथमिर्यृत्ती यात्तायां प्रयादे प्रार्थितं दते ।
 यानिते शत्रुसदरे पार्थती द्रुपदात्मजा ॥ २७१ ॥

शहकी जीवनी गौरी पिण्डितं गुणिते वने ।
 पिशितं मांसं पिशिता मांसिका पीडितं पुनः ॥ २७२ ॥
 वाधिते करणे स्त्रीणां यन्त्रान्तर्मर्दितेषि च ।
 प्रोक्षितं सिन्हहतयोर्भरतः शबरे नटे ॥ २७३ ॥
 क्षेत्रे रामानुजे शास्त्रे दैष्वन्तावृद्धभात्मने ।
 तन्तुवाये भारतं तु शास्त्रे द्वीपांशभिद्यपि ॥ २७४ ॥
 भारती पक्षिणीवृत्तिभिदोर्वच्यथ भावितम् ।
 वासिते प्राप्ते भासन्तो मे सूर्ये रम्यभासयोः ॥ २७५ ॥
 मयितं विर्जलघोले ध्यालोडितनिष्टुप्योः ।
 मालती युवती काचमाच्यां जातीविश्लयोः ॥ २७६ ॥
 ज्योतिष्ठायां निश्चि नयां च मुपितं खण्डते हने ।
 मूर्छित सोच्छ्रुये मूढे रजतो इन्तिदन्तयोः ॥ २७७ ॥
 घबले शोणिवे हारे दुर्वर्णे हृदशैलयोः ।
 रासिते स्वर्णादिलिमे इतस्तनितयोरपि ॥ २७८ ॥
 रेवती बलभार्यायां नक्षत्रभिदि भातृपु ।
 रैवतः स्यादुज्जयन्ते शुक्वर्णलीं पिनाकिनि ॥ २७९ ॥
 रोहितो लोहिते भीने मृगे रोहिवकुम्भे ।
 रोहिते त्वंजुशक्रास्त्रे धीरे ललितमीप्सिते ॥ २८० ॥
 लडिते हारमेदे च लोहिते मङ्गले नदे ।
 वर्णभेदे लोहितं तु कुम्भमे रक्तचन्दने ॥ २८१ ॥
 गोशीर्पे सधिरे युद्धे वर्षितं छिन्नपूर्णयोः ।
 प्रसुते धनितं तु स्याव्यार्थिते सेवितेषि च ॥ २८२ ॥
 धनितोत्पादितात्यर्थरागनार्थपि नार्थपि ।
 धसति: स्याद्वस्थाने निशायां सदनेषि च ॥ २८३ ॥
 प्रतिस्तु प्रतानिन्यां विस्तरेष्वय वापितम् ।
 वीजाकृते मुण्डिते च व्याघ्रतो योगविघ्नयोः ॥ २८४ ॥
 घातेय व्यायतं दीर्घं व्याप्तिशये दृदे ।
 वासन्तः परमुद्दे स्यात्कर्मेयहिते विदे ॥ २८५ ॥

वासन्ती माधवीयूथीपाटलास्वय वासितम् ।
 वस्त्रच्छन्ने ज्ञानमात्रे भावितेष्यथ वासिता ॥ २८६ ॥
 स्वीकरिण्योर्विवस्वांस्तु देवे सूर्येय विश्रुतम् ।
 ज्ञाते हटे प्रतीते च विदितं वृथिते श्रुते ॥ २८७ ॥
 विगतो निष्प्रभे वीते विविक्तो वसुनन्दके ।
 विविक्तं स्यादसंष्टके रहः पूतविवेकिषु ॥ २८८ ॥
 विधुतं कम्पिते त्यक्ते विकृतो रोग्यसंस्कृतः ।
 वीभत्सश विनीतस्तु निर्भृते निर्जितेन्द्रिये ॥ २८९ ॥
 वाणिजे साधुवाद्यद्वे विनयगाहिते हते ।
 विनतः प्रणते भुग्ने विनता गिटकाभिदि ॥ २९० ॥
 सुपर्णायां विहस्तस्तु विद्वले पण्डकेषि च ।
 विश्वस्तः कृतविद्वासे विश्वस्ता विश्वस्त्रियाम् ॥ २९१ ॥
 विजातो विकृते जाते विजाता तु प्रसूतिका ।
 विद्यर्ती नर्तने संपेपावृत्तौ विकृती रुजि ॥ २९२ ॥
 डिघे विकारे मथादौ विषत्तिर्यात्मापदोः ।
 विदितिः स्यादङ्गरागे हावविच्छेदयोरपि ॥ २९३ ॥
 विधाता द्रुहिणे कामे विनेता देशके नृपे ।
 वृत्तान्तलु प्रकरणे कात्स्येऽयात्मापकारयोः ॥ २९४ ॥
 वृहती क्षुद्रवार्ताक्षयां छन्दोवसनभेदयोः ।
 महत्यां याचि वार्षान्यां वेदितं कुटिले धुते ॥ २९५ ॥
 धुते वेदितं तसके रुदे स्त्रीकरणान्वरे ।
 शकुन्तो विद्वगे भासे श्रीपतिर्यात्मुभ्योः ॥ २९६ ॥
 शुद्धान्तः स्याद्रहः कक्षान्तरे रात्रोवरोधने ।
 संद्यावान्मित्रुष्पियोः सरस्यानुदीपौ नदे ॥ २९७ ॥
 संवर्तः प्रलयेशद्वौ संहर्त मितिने दृढे ।
 स्वलितं एतिते भ्रेषे संस्कृतं लक्षणान्विते ॥ २९८ ॥
 भृषिते कृतिगे शस्ते संघानो धातसंथयोः ।
 संहिता वर्णसंयोगे शास्त्रवेदैकदेशयोः ॥ २९९ ॥

स्थपतिः सौविदेधीशो वृहस्पतीष्टियज्वनि ।
 कारुके च संततिस्तु तनये दुहितर्यपि ॥ ३०० ॥
 परंपराभवे पङ्क्तौ गोविविस्तारयोरपि ।
 संनतिः प्रणतिपञ्चयोः संगतिर्जनसंगयोः ॥ ३०१ ॥
 संमतिर्वाङ्मानुमत्योः समितिर्युधि संगमे ।
 साम्ये सभायामीर्यादौ संविचित्तर्यविवादयोः ॥ ३०२ ॥
 स्थापितं निधिते न्यस्ते स्तिमितौ क्षिणनिश्चलौ ।
 सिकताः स्युर्वालुकायां सिकता सैकते रुजि ॥ ३०३ ॥
 सुकृतं तु शुभे पुण्ये सुविधानेथ सुव्रता ।
 सुखदोषसौरभेयां सुव्रतोर्हति सद्ब्रते ॥ ३०४ ॥
 सुनीतिर्थुवमाता स्वात्सुनयोप्यथ सूनृतम् ।
 मङ्गले प्रियसत्योक्तौ हसन्ती शाकिनीभिदि ॥ ३०५ ॥
 महिकाङ्गारधान्योथ हारीतो विहगान्तरे ।
 मुनौ छद्यन्यथाइयत्यः विष्पले गर्दभाण्डके ॥ ३०६ ॥
 अद्वत्येवपौर्णमास्यामतिथिः कुशनन्दने ।
 क्षुध्यागन्तवयोपस्थः पायुमेहाङ्गयोनिषु ॥ ३०७ ॥
 उन्मायो भारणे कूटयन्त्रवत्तकयोरपि ।
 क्षवयुः कासे छिक्कायां कायस्थोक्षरजीवकः ॥ ३०८ ॥
 परमात्मा च कायस्था हरीतव्यामलव्यपि ।
 दमयो दमने दण्डे निर्मन्यो निःस्वमूर्खयोः ॥ ३०९ ॥
 अमणे च निशीथस्तु रात्रिमात्रार्थरात्रयोः ।
 प्रमथः शंकरगणे प्रमथा तु हरीतकी ॥ ३१० ॥
 मन्मथः कामचिन्तायां पुष्पचापकपित्ययोः ।
 रुदथः कुकुटशुनोर्कञ्चयः पिककालयोः ॥ ३११ ॥
 वर्षयं तु तनुत्राणे रयगोपनवेदमनोः ।
 वयःस्थो मध्यमवया वयःस्था शाल्मलिहुमे ॥ ३१२ ॥
 व्राजीगुडूचीकाकोलीदृशमैलामलकीपु च ।
 वमयुर्यमने कासे गजस्य करक्षीकरे ॥ ३१३ ॥

विद्यो योगिनि प्राजे शमयः सचिवे शमे ।
 शपथः कार आक्रोशे शपने च सुतादिभिः ॥ ३१४ ॥
 शयथः स्यादजगरे निद्रालौ मरणेषि च ।
 पद्मन्यः करञ्जभेदे पद्मन्या तु वना शब्दी ॥ ३१५ ॥
 समर्थः शक्तिसंपन्ने संबद्धार्थे हितेषि च ।
 सिद्धार्थः सर्धे शाक्यसिंहेन्त्यजिनवप्ति ॥ ३१६ ॥
 अर्बुदः पर्वते मांसकीलके दशकोटिषु ।
 अर्घेन्दुः स्यादतिप्रौदस्त्रीमुखाङ्गुलियोजने ॥ ३१७ ॥
 गलहस्ते नखाङ्गेष्ठमन्द्रेष्ठदस्तु वालिने ।
 अङ्गदं तु केयूरे स्यादङ्गदा याम्यदिग्गजी ॥ ३१८ ॥
 आस्पदं कृत्यपदयोरामोदो गन्धर्वयोः ।
 आकन्दो दासणरणे सातरावद्यतिते नृपे ॥ ३१९ ॥
 क्षणदं तोये क्षणदो गणके क्षणदा निशी ।
 कर्पदः पार्वतीमर्तुर्जटाङ्गूटे वराटके ॥ ३२० ॥
 कर्णान्दुः स्याल्कर्णपादयुक्तिमिका कुमुदः कपौ ।
 दिग्नागनागयोर्देत्यविशेषे च सितेत्पले ॥ ३२१ ॥
 कुमुदा कुम्भीगम्भार्यैः कुसीदं वृद्धिजीवने ।
 वृद्धाजीवे कौमुदस्तु कार्त्तिके कौमुदीन्दुभा ॥ ३२२ ॥
 गोविन्दस्तु गवाध्यसे वासुदेवे वृहस्पतौ ।
 गोप्यदं गोखुरश्वभे गवां च गतिगोचरे ॥ ३२३ ॥
 जलदो मुस्तके मेषे जीवदो रिपुवैद्ययोः ।
 यन्त्रिपर्णे तमोनुक्तु शशिमार्तण्डवद्विषु ॥ ३२४ ॥
 दारदो विपभेदे स्यात्पारदे हिङ्गुलेषि च ।
 दायादौ सुतसंपिण्डौ धनदौ दातृगुप्तकौ ॥ ३२५ ॥
 नलदा मांस्यां नलदमुशीरमकरन्दयोः ।
 नर्मदा रेवानर्माल्योनिपादः देवपते स्वरे ॥ ३२६ ॥
 निर्वादस्त्यक्तवादेपतादे च प्रमदो मुदि ।
 प्रमदा स्वी प्रसादोनुप्रहस्यास्थ्यप्रसन्निषु ॥ ३२७ ॥

काव्यगुणे प्रह्लादस्तु निनादे दानवान्तरे ।
 प्रतिपत्संविदि तिथौ प्रासादो राजमन्दिरे ॥ ३२८ ॥
 देवतायतने चापि मर्यादा स्थितिसीमयोः ।
 माकन्दः स्यात्सहकारे माकन्द्यामलकीफले ॥ ३२९ ॥
 मुकुन्दः पारदे रब्दिशेषे गृहडध्यजे ।
 मेनादः केकिनि छागे मार्जारे वरदः पुनः ॥ ३३० ॥
 प्रसन्ने शान्तचित्ते च वरदा तु कुमारिका ।
 विशादः पाण्डुरे व्यक्ते शारदो वत्सरे नवे ॥ ३३१ ॥
 शरद्भवे पीतमुद्दे शालीनेष्यथ शारदी ।
 सप्तपर्णाम्बुपिष्ठलयोः सुनन्दा रोचनाङ्गना ॥ ३३२ ॥
 जननी बाहुबलिनोप्यगायेस्ताघटन्प्रयोः ।
 अवधिः स्यादवधाने कालसीमविलेष्वपि ॥ ३३३ ॥
 आनन्दं वद्धं मुरजादाविदः क्षिप्रवक्रयोः ।
 आवन्धो भूषणे मेणि वन्धेयोत्सेध उच्छ्रये ॥ ३३४ ॥
 संहनमेष्युपाधिस्तु धर्मध्याने विशेषणे ।
 कुटुम्बव्याप्तै उथन्युपाधिर्याज्ञचकयोः ॥ ३३५ ॥
 कवन्धं तुन्दे रुण्डेषु कवन्धो राहुरक्षसोः ।
 दुर्धिधो दुर्जने निःस्वे न्ययोधो वटपादये ॥ ३३६ ॥
 शम्यां व्यामे न्ययोधी तु मोहनाख्योपधीभिर्दि ।
 वृृपर्ण्या निषधस्तु कठिने पर्वते स्वरे ॥ ३३७ ॥
 देशतद्राजयोश्चापि निरोधो नाशरोपयोः ।
 प्रसिद्धो भूषिते द्याने प्रणिधिर्याचने चरे ॥ ३३८ ॥
 परिधिर्यक्षियतरोः शाखायामुपसूर्यके ।
 मागधो मगधोद्भूते शुक्रजीरकवन्दिनोः ॥ ३३९ ॥
 वैद्यतः क्षत्रियापुत्रे मागधी स्यात्तु पिपली ।
 यूथा भापाविशेषथ विवुधः पण्डते सुरे ॥ ३४० ॥
 विश्वन्धोनुज्ञटे शान्ते विश्वस्तात्यर्थयोरपि ।
 विवधो वीवधो भारे पर्याहराध्वनोरपि ॥ ३४१ ॥

संवाधः संकटे योनौ संरोधः क्षेषरोधयोः ।
 संनदो वर्मिते व्यूहे समाधिः स्यात्समर्थने ॥ ३४२ ॥
 चित्तेकाम्यनियमयोर्मैनि संनिधिरन्तिके ।
 प्रत्यक्षे चाथ संसिद्धिः सम्यक्षिदिस्वभावयोः ॥ ३४३ ॥
 अयनं पथि गेहेक्षयोदगदक्षिणतो गती ।
 अम्लानस्त्वमले शिण्टीभेदेजुर्नं तृणे सिते ॥ ३४४ ॥
 नेत्ररोगेजुनः पार्थे हैहये केकिनि द्रुमे ।
 मातुरेकसुते चार्जुन्युपा गौः कुडनी सरित् ॥ ३४५ ॥
 अङ्गनं प्राङ्गणे यानेष्यद्वना तु नितम्बिनी ।
 स्यादपानं गुदेपानस्तद्वायावज्ञनं मती ॥ ३४६ ॥
 रसाञ्जनेचौ सौवीरेयाञ्जनो दिग्मतद्वजे ।
 अञ्जना हतुमन्मार्तवज्ञनी लेष्ययोपिति ॥ ३४७ ॥
 अवनं रक्षणश्रीत्योर्त्यभा रितृदेवते ।
 तर्जौ सूर्यमन्नायामशनिर्वचिद्युतोः ॥ ३४८ ॥
 अरतिः कूर्पे पाणौ सप्रकोष्ठताहुली ।
 आसनं विष्टरे हस्तिस्कन्धे यात्रानिवर्तने ॥ ३४९ ॥
 आसनो जीवकतरावासनी पण्यवीयिका ।
 आपदः सापदि प्राप्तिप्यादानं यानिभूयणे ॥ ३५० ॥
 महणेचोत्यानं सैन्ये पैरहरे युधिपुस्तके ।
 उद्यमोद्रमहर्षेतु धास्त्वन्तेऽनैत्ययोः ॥ ३५१ ॥
 मलोत्सर्पंव्यथोत्तानः सुपोन्मुखागमीरयोः ।
 उद्यानं स्याविःसरणे बनभेदे प्रयोगने ॥ ३५२ ॥
 उदाममुढमे तुल्यामुदानः पवनान्तरे ।
 सर्पभिद्युदरावर्ते कमनोऽोकपादे ॥ ३५३ ॥
 कामिकामाभिरुपेतु कठिनं नितुरोत्ययोः ।
 कठिनी तु खटिका स्याल्काठिना गुडशर्करा ॥ ३५४ ॥
 कर्तनं योपितां तूलसेयने ऐदनेपि च ।
 क्रन्दनं रोदने दाने कल्पने कूमिकर्तने ॥ ३५५ ॥

कल्पनेभसज्जनायां कलापी इक्षकेकिनोः ।
 कञ्जुकी जोङ्गकतरौ महसे पञ्चे विटे ॥ ३९६ ॥
 काञ्चनं हेत्ति किञ्चल्के काञ्चनो नागकेसरे ।
 उदुम्बरे काञ्चनारे पुनागे चम्पकेपि च ॥ ३९७ ॥
 काञ्चनी तु हरिद्रायां कानीनः कन्यकासुते ।
 कर्णे व्यासे काननं तु व्रद्धास्ये विपिने गृहे ॥ ३९८ ॥
 कुहनो मूर्धिके सर्वे कुहना दम्भकर्मणि ।
 कुण्डली वरुणे सर्वे मयूरे कुण्डलान्धिते ॥ ३९९ ॥
 केतनं सदने चिह्ने कृत्ये चोपनिमन्त्रणे ।
 केसर्यर्थणि पुनागे नागकेसरसिंहयोः ॥ ३६० ॥
 कौपीनं गुणदेशो स्यादकार्ये चीवरान्तरे ।
 कौलीनं जनवादेहिपशुपक्षिशुनां युधि ॥ ३६१ ॥
 अकार्ये गुणे कौलीन्ये गहनं चन्दुःखयोः ।
 गहरे कलिले चापि गन्धनं तु प्रकाशने ॥ ३६२ ॥
 सूचनोस्ताहिंसासु गर्जनं स्लनिते कुधि ।
 गृज्जनं विपदिग्धस्य पशोर्मासे रसोनके ॥ ३६३ ॥
 गोस्तनो हारभेदे स्याज्ञोस्तनी हारहूरिका ।
 घट्टना चलनावृत्योथलनः पादकम्पयोः ॥ ३६४ ॥
 चलनं कम्पे चलनी चारीभिद्वर्षर्धरी ।
 चन्दनो वानरभिदि अखिष्ठे चन्दनी नदी ॥ ३६५ ॥
 चेतनः स्यात्सहृदयप्राणिनोक्तेतना तु धीः ।
 चोलकी तु नागरड्डे किञ्चुपर्दकरीतयोः ॥ ३६६ ॥
 छर्दनोलम्बुये निम्बे छर्दनं यमनेपि च ।
 छर्दनं पर्णगदतोष्ठेदनं कर्तने भिदि ॥ ३६७ ॥
 जयनं विजयेश्वादिसनाहे जयनं कटौ ।
 स्त्रियाः शोणिपुरोभागे जवनो वेगियेगयोः ॥ ३६८ ॥
 वेगयश्चे नीवृति जवन्यपटचामोपधीभिदि ।
 जीवनस्तु पुर्वजीवे जीवनं वृत्तियार्णिणोः ॥ ३६९ ॥

स्याज्जीवना तु मेदायां जीवनी तु मधुज्जवा ।
 तलिनं विरले स्वच्छे स्तोकेय तपनो रवौ ॥ ३७० ॥
 भक्षाते नरके भीमे तलुनो यूनि मारते ।
 तमोप्रो बह्निसूर्येन्दुबुद्धकेशवशंभुपु ॥ ३७१ ॥
 तपस्वी तापसे दीने तरस्वी वेगिशूरयोः ।
 तेमनं व्यञ्जने क्रेदे तेमनी नुष्टिमित्यपि ॥ ३७२ ॥
 तोदनं व्यथने तोचे दहनो दुटचेष्टिते ।
 भक्षाते चित्रकेग्नौ च दमनो वीरपुष्पयोः ॥ ३७३ ॥
 दर्शनं दर्पणे पर्मेपस्तव्ययेर्वुद्दिशास्त्रयोः ।
 स्वप्रलोचनयोक्तापि दंशनं वर्मदंशयोः ॥ ३७४ ॥
 हिजन्मा वौ रदे विप्रे दुर्नाम पुनर्गर्भसि ।
 दुर्नामा दीर्घकोइयां स्याहैयनोक्तेय देवनम् ॥ ३७५ ॥
 व्यवहारे जिगीपायां क्लीडायां धमनो नले ।
 क्रूरे भस्त्राभायके च धमनी कंधरा सिरा ॥ ३७६ ॥
 हरिद्रा च पावनं तु गतौ शौचेय नन्दनम् ।
 इन्द्रोद्याने नन्दनस्तु तनये हर्षकारिणि ॥ ३७७ ॥
 नलिनं नलिकातोयाम्नुजेतु नलिनी पुनः ।
 पद्माकरे गद्भाग्निन्योर्निधनं कुलनाशयोः ॥ ३७८ ॥
 निदानं कारणे शुद्धौ तपसः फलयाचने ।
 वत्सदाश्वयवसाने च प्रधनं युधि दारणे ॥ ३७९ ॥
 प्रधानं प्रकृतौ बुद्धावुच्चमे परमात्मनि ।
 महामात्रे प्रसूनं तु प्रसूते फलपुष्पयोः ॥ ३८० ॥
 प्रज्ञानं बुद्धौ चिह्ने च स्यात्प्रवर्त्तं प्रसादवत् ।
 प्रसन्ना तु भद्रिरायां पवनो वायुवहयोः ॥ ३८१ ॥
 पवनं पुनररपाके पक्षिनी योगिदन्तरे ।
 अब्जेभिन्यां सरस्यां च पावनं जलकृच्छ्रयोः ॥ ३८२ ॥
 पावनः पावके सिलहेष्यासे पावदितर्यपि ।
 पावनी तु हरीतक्यां पार्वीनो गुग्गुलुदुमे ॥ ३८३ ॥

पात्रके भीनभेदे च पिशुनः सूचके खले ।
 कप्यास्ये पिशुना स्वृक्षा स्याधिशुनं तु कुड्हमे ॥ ३८४ ॥
 पीतनं तु हस्तिले पीतदारुणि कुड्हमे ।
 पीतनः पुनराम्राते पूतनां तु हरीतकी ॥ ३८५ ॥
 वथ्या च वासुदेवस्य पूतननीकिनी चमूः ।
 सेना सैन्यविशेषध फालपुनो मासपार्थयोः ॥ ३८६ ॥
 नदीजेर्जुनवृक्षे च फालगुनी पूर्णिमाभिदि ।
 भवनं सदने भावे भण्डने कवचे गुणि ॥ ३८७ ॥
 खलीकारे मट्ठिनी तु ग्रादाण्यां नृपयोपिति ।
 भावना वासना ध्यानं भुवनं लोकत्वाभ्युपुः ॥ ३८८ ॥
 भूतात्मा द्वुहिणे देहे महनः सिक्षयके स्मरे ।
 राढे वसन्ते धन्तुरे मलिनं कृष्णदेवयोः ॥ ३८९ ॥
 मलिनी रजस्वलात्यां मण्डनं तु प्रसापने ।
 मण्डनोलंकरिणौ स्याभ्यार्जिनो लोभशाखिनि ॥ ३९० ॥
 मार्जनं शुद्धिकरणे मार्जना मुरजध्वनौ ।
 मालिन्युमायां गङ्गायां चम्पावृत्तप्रभेदयोः ॥ ३९१ ॥
 मालिक्यां मिथुनो राशौ मिथुनं पुंस्त्रियोर्युगे ।
 मुण्डनं रक्षणे क्षीरे भेहनं मूर्चिश्यायोः ॥ ३९२ ॥
 मैथुनं रत्नसंगत्योर्यमनं यमवन्धयोः ।
 यापनं कालविषेषे निरासे वर्तनेषि च ॥ ३९३ ॥
 धोजनं तु चतुष्कोशयां स्यायोगपरमात्मनोः ।
 रसनं धनिते स्वादे रसशाराक्षयोरपि ॥ ३९४ ॥
 रक्षनं रक्षके रक्षन्दनेष्यय रक्षनी ।
 मञ्जिलादोचनानीलीगुण्डासु रजनी निशि ॥ ३९५ ॥
 लाक्षानीलीहस्तिद्रासु राधनं प्राप्तिवदयोः ।
 सापने रेचनी गुण्डा दन्ती दोचनिका त्रिवृत् ॥ ३९६ ॥
 दोदनं द्वयभुणि क्रन्दे रोचनः कूटशालमलौ ।
 रोचना रक्षकल्हारे गोपिते वरयोपिति ॥ ३९७ ॥

लङ्घनं भोजनत्यागे इवने क्रमणेषि च ।
 ललामवह्निलामाश्च शृङ्खे चिह्नपताकयोः ॥ ३९६ ॥
 रथ्ये प्रधाने भूपायां पुण्ड्रे पुच्छप्रभावयोः ।
 ललना स्त्रीनाडिनिहा लाञ्जनं लक्ष्मसंजयोः ॥ ३९७ ॥
 लाङ्गुली स्याद्वलभद्रे नालिकेरेथ लेखनम् ।
 भूजे छेदे लिपिन्यासे व्यसनं निष्फलोदयमे ॥ ४०० ॥
 दैवानिटफले सक्तौ स्त्रीपानमृगयादिपु ।
 पापे विपत्तावश्च मे व्यञ्जनं इमभुविह्नयोः ॥ ४०१ ॥
 तेमनेवयवे कादौ वमनं उर्ध्वेदने ।
 वसनं छादने वस्त्रे वर्जनं त्यागाहंसयोः ॥ ४०२ ॥
 वर्धनं छेदने शृङ्खो वर्धनी तु गलनिका ।
 वपनं मुण्डने धीजाधानेय वर्तनी पथि ॥ ४०३ ॥
 वर्तने तर्कुपिल्डे च यनवदा विप्रतारके ।
 शार्दूले गन्धमार्जारे यामनो दिग्मगेच्युते ॥ ४०४ ॥
 खवेंडोटे वाहिनी तु सेनातदेवसिन्धुदु ।
 स्याद्वाणिनी तु नर्तक्यां छेकमत्तस्त्रियोरपि ॥ ४०५ ॥
 वितान कदके यज्ञे विस्तारे क्रतुकर्मणि ।
 तुच्छे मन्दे वृत्तमेदे शून्यावसरयोरपि ॥ ४०६ ॥
 विज्ञानं कार्मणे शाने विलग्नं मध्यलग्नयोः ।
 विहित्ता जीर्णशीर्णार्द्रा विलीनौ लीनविद्वतौ ॥ ४०७ ॥
 विपत्तः शिरीपतरौ विपत्ता विवृतामृत ।
 विच्छिन्नं तु कुटिले स्यात्समालघ्विमक्तयोः ॥ ४०८ ॥
 विमानं देवतायाने सप्तभूमिगृहेषि च ।
 विधानं हस्तिकवले प्रेरणेभ्यर्चने धने ॥ ४०९ ॥
 वेतनोपायविभिषु प्रकारे धैरकर्मणि ।
 विपत्तो भुजगे नष्टे विश्वसा वहित्यन्दयोः ॥ ४१० ॥
 समीरणे कृतान्ते च विलासी मेगिसर्वयोः ।
 विपथी विपयासन्ते वैष्यविकजने नृपे ॥ ४११ ॥

कामे विषयि हपीके व्युत्थानं प्रतिरोधने ।
 विरोधाचरणे स्वैरवृत्तौ समाधिपारणे ॥ ४१२ ॥
 वृजिनः केशे वृजिनं भुग्नेवे रक्तचर्मणि ।
 वेष्टनं मुकुटे कर्णशङ्कुल्युणीपयोर्वृत्तौ ॥ ४१३ ॥
 वेदना ज्ञाने पीडायां शुद्धनं स्वापशाश्ययोः ।
 रते शमनस्तु यमे शमनं ज्ञान्तिर्हिंसयोः ॥ ४१४ ॥
 इवसनं इवासे इवसनः पवने मदनद्वुमे ।
 शकुनं स्यादेवशसिनिमित्ते शकुनः खगे ॥ ४१५ ॥
 शकुनिः खगे करणमेदे कौरवमातुले ।
 शतप्ती तु वृथिकाल्यां शस्त्रभेदकरञ्जयोः ॥ ४१६ ॥
 शासनं नृपदत्तोर्वर्णं शास्त्राशालेखशास्त्रिपु ।
 शिखरी कोइकोयष्ट्योर्द्विमेपामार्गशैठयोः ॥ ४१७ ॥
 शिखण्डी कुकुटे चित्रमेखले वर्हिवर्हयोः ।
 भीम्प्रारौ वाणे शृङ्गारी शुद्धेषे क्रमुके हिषे ॥ ४१८ ॥
 श्लेष्मप्ना स्थान्महिकायां कम्पिल्यकफणिजयोः ।
 शोभनः शुन्दरे योगे सदनं ज्ञानयागयोः ॥ ४१९ ॥
 सौभनिर्दलने चापि सदनं जलसदानोः ।
 स्तननं कुन्धने मेघगर्जितध्वनिमात्रयोः ॥ ४२० ॥
 स्पर्शनं हृषीके दाने स्पर्शे च स्पर्शनेनिते ।
 स्थन्दरं चक्षे चोपे स्पन्दनसिनिशे रथे ॥ ४२१ ॥
 संध्यानं छादने वस्त्रे समानो देहमारुते ।
 वर्जनित्तस्त्वसैकेषु संतानोपत्यगोत्रयोः ॥ ४२२ ॥
 संततौ देववृक्षे च संस्थानं त्वाकृतौ मृतौ ।
 चतुष्पये संनिवेशो सज्जनं पट्टगुल्मके ॥ ४२३ ॥
 सज्जनस्तु कुलीने स्यात्सज्जनापि ध कल्पना ।
 संधाने तु संधटनेभिषवे संधिनी मु गौः ॥ ४२४ ॥
 वृषाकान्ताकालदुर्घा स्थापनं तु निवेशने ।
 पुंसवने समाप्तौ च साधनं सिद्धिसंन्ययोः ॥ ४२५ ॥

उपायेनुगमे भेदे निवृत्तौ कारके वधे ।
 दापने मृतसंस्कारे प्रमाणे गमने धने ॥ ४२६ ॥
 सुकर्मा योगभेदे स्यात्सत्क्रिये देवशिलिष्टि ।
 सुदामा पर्वते भेदे घुघन्वा त्वट्टधन्विनोः ॥ ४२७ ॥
 सुपर्वा पर्वणि शरे त्रिदशे वंशपूमयोः ।
 सूचना स्यादभिनये गन्धने व्यधने दृशि ॥ ४२८ ॥
 सेवनं सीवनोपास्त्योः सेनानीः सैन्यपे गुहे ।
 हायनोर्चिंद्रीहिर्वर्षे हादिनी वचविशुतोः ॥ ४२९ ॥
 हिण्डनं क्रीडारत्योर्यनेनूपस्तु सैरिभे ।
 जलप्रायेष्यथावापः पातभेदालवालयोः ॥ ४३० ॥
 प्रक्षेपे भाण्डपचनेष्यासेपः परिभृत्सने ।
 काव्यालंकरणाकृष्टयोः स्यादाकल्पस्तु भण्डने ॥ ४३१ ॥
 कल्पने चाप्युलपस्तु गुलिमनीतृणभेदयोः ।
 उदुपः प्रवशाशिनोः कलापो वर्हतूणयोः ॥ ४३२ ॥
 संहतौ भूपणे काम्यां कच्छपो महाबन्धके ।
 कमठे कच्छपी वीणा कसिपुर्मोज्यवस्त्रयोः ॥ ४३३ ॥
 एकैकस्मिन्द्वयोधापि कार्यपो मुनिमीनयोः ।
 कार्यप्युवर्णा कुतपस्तु द्वागकम्यरदर्भयोः ॥ ४३४ ॥
 दैदवानरे दिनकरे हिजन्मन्यतिथौ गवि ।
 भागिनेयेष्टमांशेष्टो यायेय कुटपो मुनौ ॥ ४३५ ॥
 निष्कुटे मानभेदे च कुणपः पूतिगन्धिनि ।
 शये जिदापस्तु शुनि व्यापे शीविविदालयोः ॥ ४३६ ॥
 पादपो द्रौ पादपीडे पादपा पादरक्षणे ।
 रक्षपः स्यादातुपाने रक्षण तु जलैकसि ॥ ४३७ ॥
 विटपः पक्षवे स्नम्ये विस्तारे विद्वामालयोः ।
 घुर्सपस्तु मुपे रम्ये शाम्रस्पाभिस्पवत् ॥ ४३८ ॥
 कदम्यः सर्पे नीपे कदम्यं निकुरम्यके ।
 कलम्यो नातिकाशाके षुप्तके नीपपादपे ॥ ४३९ ॥

कादम्बः कलहसेष्वोर्निवम्बः कटिरोधसोः ।
 स्त्रियाः पश्चात्कटौ सानौ प्रलम्बस्तु प्रलम्बनम् ॥ ४४० ॥
 दैत्यस्तालाङ्गुरः शाखा प्रालम्बः स्यात्पयोधरे ।
 त्रपुसे हारभेदे च भूजम्बुस्तु विकङ्गते ॥ ४४१ ॥
 गोधूमाहयधान्ये च हेरम्बः शौर्यगर्विते ।
 महिषे विग्रहाजे चारम्बस्तु वधर्षयोः ॥ ४४२ ॥
 त्वरायामुद्यमे चाप्यात्मभूर्वल्लणि मन्मथे ।
 क्रपमः स्यादादिजिने वृषभै भेषजे स्वरे ॥ ४४३ ॥
 कर्णरन्ने कोलपुच्छे श्रेष्ठे चाप्युत्तरस्थितः ।
 क्रपभी तु शूकशिम्ब्यां पुरुषाकारयोविति ॥ ४४४ ॥
 विधवायां सिरालायां करभो मय उद्गके ।
 अहुलैथ कनिटाया मणिवन्धस्य चान्तरै ॥ ४४५ ॥
 ककुभो वीणाप्रसेवे रागभेदेर्जुनद्रुमे ।
 कुम्भमां तु शानकुम्भे स्याद्वद्वायां कमङ्गलौ ॥ ४४६ ॥
 गर्दभो रासभे गन्धे गर्दभी जनुरुग्मिदोः ।
 गर्दभं कुमुदभेदे दुर्लभः कस्तुरे प्रिये ॥ ४४७ ॥
 दुष्प्रापेषि दुन्दुभिस्तु भेर्या दितिसुते विषे ।
 अक्षविन्दुविकद्वै निकुम्भः कुम्भकर्णजे ॥ ४४८ ॥
 दन्त्यां च वक्षभोप्यसे कुलीनादये प्रियेषि च ।
 वर्षीभूः पुनर्नवायां स्याद्गृह्णूपदभेकयोः ॥ ४४९ ॥
 विकम्भो विस्तृतौ योगविशेषप्रतिवन्धयोः ।
 योगिनां च वन्धभेदे स्वप्नावयवेषि च ॥ ४५० ॥
 विकम्भः केलिकलहे विश्वाने प्रणये यथे ।
 वृपमः स्यादादिजिने वृपसुंगदयोरपि ॥ ४५१ ॥
 सनामिर्जातिसदृशोः मुरमिर्जमि चम्पके ।
 जातीकले मातृभेदे रम्ये चैव वसन्तयोः ॥ ४५२ ॥
 सुगन्धी गवि सखक्यामधमो न्युनर्धायोः ।
 आगमस्त्वागती शास्त्रेयाभग्नो गर्विनां भग्ने ॥ ४५३ ॥

व्रद्धचार्यादिचतुप्केष्युत्तमा दुर्गिकौषधे ।
 उत्तमं तु प्रधाने स्यात्कलमः शालिवौरयोः ॥ ४५४ ॥
 कुषुमं स्त्रीरजोनेवरोगयोः फलपूष्पयोः ।
 कृत्रिमं लवणमेदे कृत्रिमः कृतसिलहयोः ॥ ४५५ ॥
 गोधूमो मेषजे नागरङ्गव्रीहिप्रभेदयोः ।
 गोलोमी वारयोपायां पञ्चमन्थासितदूर्वयोः ॥ ४५६ ॥
 गौतमो गणभृद्धेदे शास्यसिर्हर्पिमेदयोः ।
 गौतम्युमायां रोचन्यां ततिमं तल्पखड्योः ॥ ४५७ ॥
 विताने कुट्टिमे चापि दालिमः करकैलयोः ।
 निष्क्रमो निर्गमे बुद्धिसंपत्तौ दुप्कुलेपि च ॥ ४५८ ॥
 नियमः स्यात्प्रतिज्ञायां निथये यन्त्रणे ब्रते ।
 निगमाः पूर्वगिर्वेदनिथयाध्ववणिकपथः ॥ ४५९ ॥
 नैगमो नयपौरोपनिषद्वृतिपु याणिने ।
 प्रथमः स्यात्प्रथानयोः प्रक्रमोवसरे रुमे ॥ ४६० ॥
 पञ्चमो रुचिरं दक्षे पञ्चानामपि पूरणे ।
 रागमेदे पञ्चमी तु द्रौपदीं परमः परे ॥ ४६१ ॥
 अपेसरप्रथमयोर्दोकारे परमं पुनः ।
 स्यादव्ययमनुज्ञायां प्रतिभा प्रतिस्पके ॥ ४६२ ॥
 गजस्य दन्तबन्धे च मध्यमो मध्यजे स्वरे ।
 देहमध्ये मध्यदेशे मध्यमा कार्णिकाद्युलिः ॥ ४६३ ॥
 राका रजस्वला चापि व्यायामः पौरुषे अमे ।
 वियामे दुर्गसंचारे विलोमसरघट्के ॥ ४६४ ॥
 विलोमो वरणे सर्वे प्रतीपे कुकुरेपि च ।
 विलोमी स्यादामलक्यां विक्रमः शक्तिसंपदि ॥ ४६५ ॥
 क्रान्तौ च विदुमो वृक्षे प्रवातेष्य विभ्रमः ।
 शोभायां संशये हावे सत्तमः अष्टपूज्ययोः ॥ ४६६ ॥
 साधिष्ठे संभ्रमो भीतौ सवेगादरयोरपि ।
 सुपीमः शिशिरे रम्ये शुपम रुचिरे समे ॥ ४६७ ॥

सुपमा तु स्यात्परमशोभायां कालभिदपि ।
 अत्ययोतिक्रमे दोषे विनाशे दण्डकृच्छ्रयोः ॥ ४६८ ॥
 अवध्यमवधार्हे स्यादनर्थकवचस्यपि ।
 अभयमुद्गीरमीत्योरभया तु हरीतकी ॥ ४६९ ॥
 अनयोशुभद्रैवे स्यादिपद्यत्तनयोरपि ।
 अद्वीयमद्वसंपेइवहितेभूप्यः प्रगल्मके ॥ ४७० ॥
 अधृत्या निष्पग्नमेदेहल्या गौतमयोगिति ।
 संरोमेदेव्यभिख्या तु शोभायां कीर्तिसंज्ञयोः ॥ ४७१ ॥
 अहार्यो हर्तुमशक्ये शैलेयाशय आभये ।
 अभिप्रायपनसयोरादित्यस्त्रिदशार्कयोः ॥ ४७२ ॥
 आत्रेयो मुनिरात्रेयी पुष्पवत्यां सरिज्जिदि ।
 आतिथ्योतिथौ तथोऽयेष्यात्रायः कुल आगमे ॥ ४७३ ॥
 उपदेशो चेन्द्रियं तु चक्षुरादिपु रेतसि ।
 उदयः पर्वतोचत्योरुण्णायुरविकम्बते ॥ ४७४ ॥
 ऊर्जनामे च मैवे ऐगेयमेणीत्वगादिके ।
 रत्नवन्धभिदि स्त्रीणां कपायः सुरभौ रसे ॥ ४७५ ॥
 रागवस्तुनि निर्यासे क्रोधादिपु विलेपने ।
 वर्णे कालेयस्तु दैत्ये कालेयं कुड्डमं यकृत् ॥ ४७६ ॥
 कुरुत्यः पक्षिणां स्थानमेहयोः सेनियास्त्रयः ।
 अन्यदेहचिकित्सार्हासाध्यदक्षारदारिकाः ॥ ४७७ ॥
 क्षेत्रियं क्षेत्रजनृणे गाङ्गेयं स्वर्णमुस्तयोः ।
 कसेहायथ गाङ्गेयो गाङ्गवत्सकन्दभीप्ययोः ॥ ४७८ ॥
 चक्षुप्यः सुभगे पुण्डरीकबृहे रसाज्जने ।
 कतकेक्षिहिते चापि चक्षुप्या तु कुलत्यिका ॥ ४७९ ॥
 चाम्पेयो हेष्ठि किञ्चल्के चम्पके नागकेसरे ।
 जघन्यं शिखे गर्देन्त्ये गटादुर्गुण्डी खगे ॥ ४८० ॥
 तपस्यः फाल्गुनमासे तपस्या नियमस्थिती ।
 हिनीया विधिगेहिन्योर्हितीयः पूर्णे द्वयोः ॥ ४८१ ॥

नादेयी जलवानीरे भूजम्बूनागरद्धयोः ।
 काङ्गुष्ठे च जपायां च निकायः सद्वासंघयोः ॥ ४८२ ॥
 परमात्मनि लक्ष्ये च प्रणयः प्रेमयाङ्गयोः ।
 विश्वमे प्रसरे चापि प्रत्ययो ज्ञानस्त्रयोः ॥ ४८३ ॥
 विद्वासे शपथे हेतावाचारप्रथितवयोः ।
 अधीने निश्चये स्यादौ प्रणाल्यः कामवर्जिते ॥ ४८४ ॥
 असंमते प्रसव्यस्तु प्रतिकूलानुकूलयोः ।
 प्रतीक्ष्यः प्रतिपाल्ये स्यात्पूज्ये च पठयो मृतौ ॥ ४८५ ॥
 संहारे नष्टचेष्टये पर्यायोवसरे क्रमे ।
 निर्माणे इव्यधर्मे च पर्जन्यो गर्जदम्बुदे ॥ ४८६ ॥
 वासवे मेघशब्दे च पथस्य तु पथोभवे ।
 पथोहिते पथस्या तु काकोली दुर्भिकापि च ॥ ४८७ ॥
 प्रक्रिया तूत्पादने स्यादपिकारप्रकारयोः ।
 पानीयं पेयजलयोः पाहम्बस्तु यृहस्पतौ ॥ ४८८ ॥
 पाहम्बं पहमभावे संक्रम्दनवनेपि च ।
 पौलस्त्यो रावणे श्रीदे भ्रातृब्यो भ्रातृजे रिष्णो ॥ ४८९ ॥
 मुजिन्यः स्यादनधीने किंकरे हस्तसूत्रके ।
 मुजिन्या गणिकादास्योर्मलयः पर्वतान्तरे ॥ ४९० ॥
 शैलांशे देश आरामे मलया विवृतौषधौ ।
 मङ्गल्यो रुचिरेष्वत्ये त्रायमाणे मसूरके ॥ ४९१ ॥
 विल्वे भञ्जल्यं तु दधि भञ्जल्या रोचना शमी ।
 शतपुष्पा शुक्रवचा मियज्जुः शहूपुष्प्यपि ॥ ४९२ ॥
 अधःपुष्पी मृगयुल्लु केटौ ब्रह्मणि लुचके ।
 रहस्यं गोपनीये स्यादहस्या सटिदन्तरे ॥ ४९३ ॥
 लोहित्योष्ठौ नदे श्रीहौ ग्रहण्यो ग्रहणे हिते ।
 शैनीधरे व्यवायस्तु मैयुनव्यवधानयोः ॥ ४९४ ॥
 वदान्यः प्रियवाग्दानशीलयोर्हमयोरपि ।
 वक्तव्यो वाच्यवद्वर्त्ते वचोर्हीनयोरपि ॥ ४९५ ॥

सुपमा तु स्यात्परमशोभायां कालभिश्चपि । ।
 अत्ययोतिक्रमे दोषे विनाशे दण्डकृच्छ्रयोः ॥ ४६५ ॥
 अवध्यमयधार्हे स्यादनर्थकवचस्यपि ।
 अभयमुशीराभीत्योरभया तु हरीतकी ॥ ४६९ ।
 अनयोशुभद्रैवे स्याद्विषयसनयोरपि ।
 अद्वीयमद्वसंघेऽवहितेभूप्यः प्रगल्भके ॥ ४७० ॥
 अभृत्या निघगमेदेहल्या गौतमयोविति ।
 संरोभेदेप्यमिख्या तु शोभायां कीर्तिसंज्ञयोः ॥ ४७१ ॥
 अहार्यो हर्तुमशक्ये शैलेयाशय आभये ।
 अभिग्रायपनसयोरादित्यस्त्रिदशार्कयोः ॥ ४७२ ॥
 आत्रेयो मुनिरात्रेयी पुष्पबत्यां सरिज्जिदि ।
 आतिथ्योतिथो तथोऽयेष्वामायः कुल भागमे ॥ ४७३ ॥
 उपदेशे चेन्द्रियं तु चक्षुरादिषु रेतसि ।
 उदयः पर्वतोऽन्त्योर्लर्णायुरविकल्पले ॥ ४७४ ॥
 ऊर्णनाभे च मेषे चैषेयमेणीत्वगादिके ।
 रत्नवन्धभिदि स्त्रीणां कथायः सुरभौ रसे ॥ ४७५ ॥
 रागवस्तुनि निर्यासे क्रोधादिषु विलेपने ।
 वर्णे कालेयस्तु दैत्ये कालेयं कुडुमं वकृत् ॥ ४७६ ॥
 कुलायः पक्षिणां स्थानगेहयोः क्षेत्रियास्त्रयः ।
 अन्यदेहचिकित्सार्हसाध्यहकपारदारिकाः ॥ ४७७ ॥
 क्षेत्रियं क्षेत्रजटृणे गाङ्गेयं स्वर्णमुस्तयोः ।
 कसेहृष्टय गाङ्गेयो गाङ्गवत्सकन्दभीष्मयोः ॥ ४७८ ॥
 चक्षुष्यः सुभगे पुण्डरीकवृक्षे रसाञ्जने ।
 कतकेक्षिहिते चापि चक्षुत्या तु कुलत्यिका ॥ ४७९ ॥
 चाम्पेयो हेत्ति किञ्चल्के चम्पके नागकेसरे ।
 जघन्यं शिखे गहन्त्ये जटायुर्गुण्डौ खगे ॥ ४८० ॥
 तपस्यः फाल्युनमासे तपस्या नियमस्थितौ ।
 द्वितीया तिथिगेहिन्योर्द्वितीयः पूरणे इयोः ॥ ४८१ ॥

गगने धर्मतपसोरथ्वरे भूलकारणे ।
 अधरोनुर्धीहीनोवेष्वम्बरं व्योमवस्त्रयोः ॥ ५१० ॥

कर्पासे सुरभिद्वयेररं छदकपाटयोः ।
 अङ्गुरो रोम्णि सलिले शप्तेरभिनवोद्धर्मे ॥ ५११ ॥

अजिरं दर्दुरे काये विपये प्राङ्गणेनिले ।
 अशिरोकं राक्षसेनावङ्गरोलातभौमयोः ॥ ५१२ ॥

अण्डीरः शक्तनरयोरस्तुरः सर्वदैत्ययोः ।
 भसुरा रजनीवास्योरगुरुस्त्वगरी लघौ ॥ ५१३ ॥

दिंशपायामथाहारो हर आहरणेशने ।
 आंसारो वेगवद्वर्णे श्वहृदलप्रसारयोः ॥ ५१४ ॥

आकार इन्निताकृत्योराधारो जलधारणे ।
 भालवालेभिकरणेष्याकरो निकरे खनौ ॥ ५१५ ॥

इतरः पामरेन्यस्मिन्नित्यरः क्रूरकर्मणि ।
 पथिके दुर्विधे नीचे स्वादित्वर्यभिसारिका ॥ ५१६ ॥

ईश्वरः स्वामिनि शिवे मन्मयेषीश्वराद्रिजा ।
 उदरं तुन्दरणयोरुचरं प्रवरोर्धयोः ॥ ५१७ ॥

उदीच्यप्रतिवचसोरुचरस्तु विराटने ।
 उद्धारः स्यादृणोदृत्योरुद्धारो दक्षिणो महान् ॥ ५१८ ॥

दातोर्वरा तु भूमाक्षे सर्वसस्याद्यमुञ्च्यपि ।
 कक्षरं वारिधारायामृक्षरः पुनर्कृत्यिजि ॥ ५१९ ॥

एकाम्रौ तद्रताव्यपावौशीरं शयनासने ।
 उशीरजे चामरे च दण्डे च कररः खगे ॥ ५२० ॥

करीरे क्रकचे दीने कर्वुं काञ्चने जले ।
 कर्वुरो राक्षसे पापे शबले कन्दरोङ्कुशे ॥ ५२१ ॥

विवरे च गुहायां च कर्करो मकुरे दृढे ।
 कदरः इवेतखदिरे क्रकचकुद्रोगयोः ॥ ५२२ ॥

कर्परस्तु कटाहे स्याच्छस्त्रमेदकपालयोः ।
 कङ्करं कुत्सिते तके कटारो दासपिङ्गयोः ॥ ५२३ ॥

वलयः कद्ग्रन्णं कण्ठस्त्रवालेयस्तु गर्दभे ।
 वल्यर्थे कोमलेन्नारवक्षर्यो विजयो जये ॥ ४९६ ॥
 पर्थे विमाने विजयोमातस्तख्योस्तियावपि ।
 विपयो यस्य यो शतस्तव्र गोचरदेशयोः ॥ ४९७ ॥
 शश्वदौ जनयदे च विस्मयोद्गुतर्दर्पयोः ।
 विनयः शिक्षाप्रणत्योर्धिनया तु वलौपधौ ॥ ४९८ ॥
 विशल्या लाङ्गलीदन्तीगुडूनीत्रिपुटासु च ।
 शल्येन रहितायां च प्रियायां लक्षणस्य च ॥ ४९९ ॥
 इवत्तुर्यो देवरे इयाले शार्णिल्यः पाथकान्तरे ।
 विल्ये मुनौ च शत्लेयं शतपुष्पाहयौपथे ॥ ५०० ॥
 क्षेत्रे च शालिभान्यस्य शीर्षण्यं शीर्षरक्षणे ।
 शीर्षण्यो विशदे केंद्रे शैलेयं शैलसंभवे ॥ ५०१ ॥
 सिन्धूत्ये तालपण्यो च शैलेयस्तु भृत्यते ।
 समयः शपथे भापासंपदोः कालसंविदोः ॥ ५०२ ॥
 सिन्धान्ताचारसंकेतनियमावसरेषु च ।
 क्रियाकरि च निर्देशे संस्त्यायो विस्तृतौ गृहे ॥ ५०३ ॥
 संनिवेशे संनयस्तु समवायानुसैन्ययोः ।
 सामर्थ्यं योग्यताशक्तयोः सौरभ्यं गुणगौरवे ॥ ५०४ ॥
 सौगन्ध्ये चारुतायां च हिरण्यं पुनरक्षये ।
 प्रधानधातौ कनके मानभेदे कर्पदिके ॥ ५०५ ॥
 द्रविणाकुप्ययोशापि हृच्छयो मन्मथात्मनोः ।
 हृदयं वक्षसि स्वान्ते वृक्षायाममरः सुरे ॥ ५०६ ॥
 सुहीवृक्षेस्थिसहरेष्यमरा त्वमरावती ।
 स्थूला दूर्वा गुडूची चान्तरं रन्ध्रायकाशयोः ॥ ५०७ ॥
 मध्ये विनार्थे तादर्थे विशेषेवसरेवधौ ।
 आत्मीयात्मपरीपानान्तर्धिवादेष्वधावरम् ॥ ५०८ ॥
 चरमेवरा तु गौरीगजज्ञान्त्यदेशयोः ।
 अक्षरं स्यादप्यर्गं परमग्रहवर्णयोः ॥ ५०९ ॥

गगने धर्मतपसोरध्वरे मूलकारणे ।
 अधरोनूर्धवीनोटेष्वम्बरं व्योमवस्त्रयोः ॥ ९१० ॥

कर्पासे सुरभिद्वयेररं छदकपाटयोः ।
 अडुरो रोम्णि सलिले रुधिरेभिनवोद्गमे ॥ ९११ ॥

अजिरं दर्दुरो काये विषये प्राडुणेनिले ।
 अशिरोकं राक्षसेनावज्ञारोलातभौमयोः ॥ ९१२ ॥

अण्डीरः शक्तनरयोरसुरः सूर्यदैत्ययोः ।
 असुरा रजनीवास्योरगुरुस्त्वगरौ लघौ ॥ ९१३ ॥

शिंशापायामथाहारो हार आहरणेशने ।
 आंसारो वेगवदर्थे श्वहृदलप्रसारयोः ॥ ९१४ ॥

आकार इङ्गिताकृत्योरापारो जलधारणे ।
 भालवालेधिकरणेष्याकरो निकरे खनौ ॥ ९१५ ॥

इतरः पामरेन्यस्मिन्नित्वरः क्लूरकर्मणि ।
 पथिके दुर्धिष्ठे नीचे स्यादित्वर्यभिसारिका ॥ ९१६ ॥

ईश्वरः स्वामिनि शिवे मन्मयेषीश्वराद्रिजा ।
 उदरं तुन्दरणयोरुत्तरं प्रवरोर्धयोः ॥ ९१७ ॥

उदीच्यप्रतिवचसोहत्तरस्तु विराटने ।
 उदारः स्यादृणोदृत्योरुदारो दक्षिणो महान् ॥ ९१८ ॥

दातोवरा तु भूमाक्षे सर्वसस्याद्यमुन्यपि ।
 कक्षरं वारिधारायामृक्षरः पुनर्कृत्यजि ॥ ९१९ ॥

एकाप्नौ तद्रात्र्यमावैशीरं शयनासने ।
 उशीरजे चामरे च दण्डे च कररः खगे ॥ ९२० ॥

करीरे ककचे दीने कर्बुर काञ्ज्ञने जले ।
 कर्वुरो राक्षसे पापे शब्दले कन्दरोडुशे ॥ ९२१ ॥

विवरे च गुहायां च कर्करो मकुरे दृष्टे ।
 कदरः इवेतखदिरे ककचकुद्ररोगयोः ॥ ९२२ ॥

कर्परस्तु कठाहे स्याच्छस्त्रमेदकपालयोः ।
 कङ्करं कुत्सिते तक्रे कडारो दासपिन्नयोः ॥ ९२३ ॥

कञ्जारः कुञ्जे दूर्ये जरे हुहिणे मुनौ ।
 करीरः कलसे वंशाङ्कुरवृक्षविशेषयोः ॥ ९२४ ॥
 कलवं ओणौ भार्यायां दुर्गस्थाने च भूमुनाम् ।
 कटित्रं तु कटीवस्त्रे रथानाचर्मभेदयोः ॥ ९२५ ॥
 कच्छुरः पुंथले पामासहिते कच्छुरा शाढी ।
 दुःस्पर्शा शूकशिम्बी च कवरं लवणाम्लयोः ॥ ९२६ ॥
 कवरी केशविन्यासशाकयोः कंधरोम्बुदे ।
 कंधरा तु शिरोधौ स्यात्करोह पृष्ठकीकर्ते ॥ ९२७ ॥
 तृणजातौ कन्दभेदे कणेरस्तु गणेरवत् ।
 वेदयेभीकर्णिकारेषु कटपूरक्षदेवने ॥ ९२८ ॥
 विद्याधरेस्ये रुद्रे कान्तारं दुर्गवर्तमनि ।
 महारण्योपसर्गायोः काननेक्षुविशेषयोः ॥ ९२९ ॥
 काश्मीरं पुष्करमूले डङ्ककुञ्कमयोरपि ।
 कावेरी तु हरिद्रायां वेश्यायां सरिदन्तरे ॥ ९३० ॥
 किर्मीरः शबले दैत्ये किशोरो हयशावके ।
 सूर्ये यून्यथ किंशार्थान्यशूके शरेषि च ॥ ९३१ ॥
 कुहरं गहरे छिद्रे कुकुरं मन्यिपर्णके ।
 कुकुरः इवा कुवेरस्तु धनदे नन्दिपादये ॥ ९३२ ॥
 कुर्पसौ जानुकफणी कुमारोइवानुचारके ।
 युवराजे शिशौ स्कन्दे चुके वर्णपादये ॥ ९३३ ॥
 कुमारं जात्यकनके कुमारी त्वपराजिता ।
 नदीभिद्रामतरणी कन्यका नवमालयुमा ॥ ९३४ ॥
 जम्बूदीपविभागध कुटारं केवले रते ।
 कुञ्जरोनेकपै केशे कुञ्जरा धातकीहुमे ॥ ९३५ ॥
 पाटलायां कुडारुदुकीशयोः कूयरः पुनः ।
 कुञ्जे युगंधरे रम्ये केसरो नागकेसरे ॥ ९३६ ॥
 तुरंगसिंहयोः स्कन्धकेशेषु बकुलहुमे ।
 पुणगवृक्षे किञ्चल्के स्यात्केसरं तु हिहुनि ॥ ९३७ ॥

केदारः क्षेत्रभिश्यालवाले शंकरशैलयोः ।
 केनारः कुम्भिनरके शिरःकणाठसंधिषु ॥ ९३८ ॥
 केटिरः शक्रगोपे स्यान्नकुले पांकशासने ।
 कोट्टारो नागरे कूपे पुष्करिण्याथ पाटके ॥ ९३९ ॥
 खर्षरस्तस्करे भिक्षापात्रे धूर्तकपालयोः ।
 खपुरो मुस्तके पूर्णे लसके खपुरं घटे ॥ ९४० ॥
 खर्जुरं स्व्यफलयोः खर्जूरः कीटवृक्षयोः ।
 खण्डाध्रमधावयवे स्त्रीणां दन्तक्षतान्वरे ॥ ९४१ ॥
 खदिरी शाके खदिरो दन्तधावनचन्द्रयोः ।
 खिङ्गिरस्तु शिशमेदे खद्वाङ्गे वारि वालके ॥ ९४२ ॥
 खिखीरावद्वृत्वे च गदरो विलदम्भयोः ।
 कुञ्जेय गर्गतो मीने स्याहर्गरी तु मन्थनी ॥ ९४३ ॥
 गान्धारो रागसिन्दूरस्तरेषु नीवृदन्तरे ।
 गायत्री खदिरे छन्देविशेषे गोपुरं पुनः ॥ ९४४ ॥
 मुस्तके द्वारि पूर्णारे घर्षरस्तु नदान्तरे ।
 चलझारि चन्द्रौ धूके चन्द्रिरथन्द्रदस्तिनोः ॥ ९४५ ॥
 चत्वर स्यात्पयां क्षेपे स्थण्डलाङ्गणयोरपि ।
 चड्डुरः स्यन्दने धृते चतुरो नेत्रगोचरे ॥ ९४६ ॥
 चाटुकारे चक्रगण्डावपि चातुरको यथा ।
 चमरधामरे दैत्ये चमरी तु मृगान्तरे ॥ ९४७ ॥
 निकुरोहौ गृहवध्रौ केशो चन्चलशैलयोः ।
 पक्षिगृहमिदोभापि चित्तिरोध्रौ परथये ॥ ९४८ ॥
 करवाले च रज्जौ च चित्तत्वरो वैरिधूर्तयोः ।
 छित्वरं छेदनद्रव्ये जटरो कुक्षिवदयोः ॥ ९४९ ॥
 कठिने च जर्जरं तु वासवध्वजर्जीर्णयोः ।
 जम्बीरः प्रस्थपुष्पाख्यशाके दन्तशब्दुमे ॥ ९५० ॥
 जलेन्द्रो जम्भकेभ्योधौ वहणेष्यथ झर्जरः ।
 वाचे नदे कलियुगे झलसीवच्चु झङ्गरी ॥ ९५१ ॥

वाद्यमेदे केशचक्रे टंकारो ज्यारवेद्गुते ।
 प्रसिद्धौ चाथ टगरद्गुणकेकराक्षयोः ॥ ९९२ ॥
 दृष्टरी त्वनृताख्यानलम्पापटहवादयोः ।
 तमिङ्गं तिभिरे कोपे तमिक्षा दर्शयामिनी ॥ ९९३ ॥
 तमस्ततिस्तिभिरं तु दृष्टिरोगान्धकारयोः ।
 तिन्निरिः पक्षिणि मुनौ तुपारो हिमदेशयोः ॥ ९९४ ॥
 शीकरे हिममेदे च तुम्बरी धान्यकं शुनी ।
 तूबरोदमशुपुरुषे प्रौढाशृङ्गानदुष्यपि ॥ ९९५ ॥
 दहरो मूर्धिकास्वलपभ्रात्रोऽदिम्भेय दन्तुरः ।
 उच्चतदन्ते विषमे दर्दुरी भेकमेघयोः ॥ ९९६ ॥
 वाद्यभाष्डे शैलमेदे दर्दुरे आमजालके ।
 दर्दुरोमा दर्दरः स्वादोपद्मे गिरावपि ॥ ९९७ ॥
 हण्डारो वहने मत्तवारणे शरवन्कके ।
 कुम्भकारस्य घक्रे च द्वापरं संशये युगे ॥ ९९८ ॥
 दासेर चट्रे चेटे च दुर्धरस्त्वृप्तौषधी ।
 दुःखभार्ये धूसरस्तु रासमे स्तोकपाण्डुरे ॥ ९९९ ॥
 नरेन्द्रो वार्त्तिके राज्ञि विषयैयेथ नागरम् ।
 शुण्ठीमुस्तकपौरेय निर्जरस्त्वजरे चुरे ॥ ९६० ॥
 निर्जरा तु नालपच्चां गुहूच्चां तत्त्वमिद्यपि ।
 निर्जरोर्काश्वे तुपात्रौ निकरः सारसंघयोः ॥ ९६१ ॥
 न्यायदातव्यविच्छे न निर्वरं तु गतत्रपे ।
 कठिने निर्भये सारे निकारस्तु पराभवे ॥ ९६२ ॥
 धान्योद्देषे नीवरस्तु वास्तव्येषि वणिज्यपि ।
 प्रवरं संततौ गोवे शेषे च प्रखरः पुनः ॥ ९६३ ॥
 वेसरे हयसंनाहे कुकुरेतिमृशं खरे ।
 प्रकरः कीर्णपुष्पादी सदतौ प्रकरं पुनः ॥ ९६४ ॥
 जोऽन्नके प्रकरी त्वर्यप्रकृतौ चतुररात्रौ ।
 प्रस्तरः प्रस्तारे मादिणि मणौ च प्रदरः शरे ॥ ९६५ ॥

भद्रे रोगे प्रसरस्तु संगरे प्रणये जवे ।
 प्रकारः सदृशे भेदे पद्मारो जलकुम्भके ॥ ५६६ ॥
 सोपने शेवले सेतौ पदारः पादधूलिषु ।
 पादालिन्दे पवित्रं तु मेध्ये ताम्रे कुशे जले ॥ ५६७ ॥
 ओघोपकरणे चापि पवित्रा तु नदीभिदि ।
 प्रान्तरं कोटरेण्ये दूरवृन्यपयेषि च ॥ ५६८ ॥
 पार्षदो भस्मनि यमे जराटे नीषकेसरे ।
 क्षयरोगे भक्तसिक्षये पामरो नीचमूर्खयोः ॥ ५६९ ॥
 पाटीरो मूलके वडे तितभौ वातिकेम्बुदे ।
 केदारे वेणुसारे च पाण्डुरो वर्णतद्वतोः ॥ ५७० ॥
 पाण्डुरं तु मरुवके पिण्डारो भिक्षुके दुमे ।
 महिवीपालके क्षेपे विदरं भथि मुस्तके ॥ ५७१ ॥
 उदायां च पिञ्चरस्तु पीतरक्तेशवभिद्यपि ।
 पिञ्चरं शातकुम्भे स्यात्पीवरः स्थूलकूर्मयोः ॥ ५७२ ॥
 पुकरं हीपतीर्थादिवगरोगौपधान्तरे ।
 तूर्यस्येसिफले काण्डे शुण्डमे से जलेम्बुजे ॥ ५७३ ॥
 बठरो बटशठयोर्वन्धुरो रम्यनम्रयोः ।
 बन्धुरस्तु तयोर्हसे बन्धुजीवविड्ग्नयोः ॥ ५७४ ॥
 बन्धुरा पण्ययोपायां वर्वरा नीवृदन्तरे ।
 वर्वरस्तु हञ्जिकायां पामरे केशचक्कले ॥ ५७५ ॥
 पुष्पे च वर्वरा शाके वर्करः पशुनर्मणोः
 बदरा स्यादेलापण्या विष्णुकान्तौपधावपि ॥ ५७६ ॥
 बदरी कौलिकर्पास्योर्वदरं तु तयोः फले ।
 बदरस्तु कर्पासास्थिन् भृत्यौ वकनश्वरो ॥ ५७७ ॥
 भ्रामरं मधुदृष्टदोर्मस्करो वह्निर्ययोः ।
 भायोरुरन्यस्त्रीपुत्रोत्पादके मृगशैलयोः ॥ ५७८ ॥
 भृदारी तु चीरिकायां भृदारः कनकालुका ।
 मत्सरः परसंपत्यक्षमायां वह्नति फुष्ठि ॥ ५७९ ॥

कृपणे सत्सरा तु स्यान्मणिका मकरो निधौ ।
 नके राशिविशेषे च मन्दरो मन्यर्पवते ॥ ९८० ॥
 स्वर्गमन्दारयोर्मन्दे वहले मधुरे विषे ।
 मधुरस्तु प्रिये स्वादै रसे च रसवत्यपि ॥ ९८१ ॥
 मधुरा मधुरापुर्णी यटीमेदामधूलिपु ।
 मधुकुकुटिकायां च मिश्रेयाशतपुष्पयोः ॥ ९८२ ॥
 मन्दिरो मकरायासे मन्दिरं नगरे गृहे ।
 मन्यरः सूचके कोशे वक्रे मन्दे पृथौ भाथि ॥ ९८३ ॥
 मन्यरं तु कुसम्भ्यां स्यान्मन्दारस्तिवदशदुमे ।
 पारिभ्रेक्षपर्णे च मन्दरो मधुरोपि च ॥ ९८४ ॥
 मसुरा च मसुरा च चत्वारः पण्ययोपिति ।
 तथा श्रीहिविशेषेषि मर्मरो वसनान्तरे ॥ ९८५ ॥
 शुक्रपञ्चवनौ चापि मर्मरी पीतदारणि ।
 मयूरः केकिचूडाखंडैपथेपामार्गकेकिनोः ॥ ९८६ ॥
 महेन्द्रो वासवे शैले मञ्जरी तिलकदुमे ।
 वस्त्रयी द्यूलमुक्तार्णां माडरो व्यासविषयोः ॥ ९८७ ॥
 सूर्यानुगेथ मार्जारः स्यात्खट्टांशविडालयोः ।
 मिहिरोकेम्बुदे बुद्धे मुहरः कोरकास्त्रयोः ॥ ९८८ ॥
 लोटादिमेदने चापि मुहिरो मूर्खकामयोः ।
 मुदिरः कामुके मेषे सुकुरो मलुरो वथा ॥ ९८९ ॥
 कुलालदण्डे वकुले कोरकादर्शयोरपि ।
 मुर्मुरो मन्मये सूर्यतुरगे तुपपावके ॥ ९९० ॥
 रुधिरं धुसणे रक्ते रुधिरो धरणीसुते ।
 वस्तरं कुञ्जमञ्जयोः क्षेत्रेनमस्ति शादले ॥ ९९१ ॥
 वधूरं तु वनक्षेत्रे वाहनोपरयोरपि ।
 शुक्रमासे कोलमासे वरत्रा वर्तिकशयोः ॥ ९९२ ॥
 वागरो वारके शाणे निर्नरे याढवे वृके ।
 मुमुक्षौ पण्डिते चापि परित्यक्तभयेपि च ॥ ९९३ ॥

वासरो रागभेदेन्द्रि वार्देरं कुमिजे जले ।
 काकचित्त्वयाथ वीजे वाग्दक्षिणावर्तशुद्धयोः ॥ ५९४ ॥
 वाचुरा वासिताराश्योर्मुवि विटर आतने ।
 पादपे कुशमुष्टौ च विस्तारौ स्तम्बविस्तृती ॥ ५९५ ॥
 विदुरो नागरे धीरे धृतराष्ट्रानुजेपि च ।
 विकारो विकृतौ रोगे विहारस्तु जिनालये ॥ ५९६ ॥
 लीलायां भ्रमणे स्कन्धे विदारो युधि दारणे ।
 विदारी रोगभेदे स्यात्सालपर्णक्षुगन्धयोः ॥ ५९७ ॥
 विधुरं स्यात्वविद्वलेपे विकले विधुरा पुनः ।
 रसालायां विसरस्तु समूहे प्रसरेपि च ॥ ५९८ ॥
 शबरो म्लेच्छभेदेषु हरेय शम्बरं जले ।
 चित्रे धौद्वतभेदे शम्बरो दानवान्तरे ॥ ५९९ ॥
 मत्स्यैणगिरिभेदेषु शम्बरी पुनरोपयौ ।
 शर्करा खण्डविकृतौ कर्परांश्च रुग्न्वरे ॥ ६०० ॥
 उपलायां शर्करायुग्मेषो च शकलेपि च ।
 शर्वरी निशि नायां च शक्ररी सरिदन्तरे ॥ ६०१ ॥
 छन्दोजातौ भेदलायां शारीरं देहजे वृथे ।
 शार्वरं घातुके ध्वन्ते शाबरो रोधपापयोः ॥ ६०२ ॥
 अपराधे शाबरी तु शूक्रशिम्ब्यय शाकरम् ।
 छन्दोभित्ताकरस्तूक्षा शालारं पक्षिपञ्चरे ॥ ६०३ ॥
 सोपानहस्तिनखयोः शिखरं पुलकापयोः ।
 पक्षदाढिमवीजाममागिक्यशकलेपि च ॥ ६०४ ॥
 वृक्षापे पर्वतापे च शिशिरः शीतले हिमे ।
 क्रतुभेदे क्षिलिन्धस्तु तर्हमीनप्रभेदयोः ॥ ६०५ ॥
 शिलिन्ध्रं कदलीपुष्पे कवकत्रिपुटाखययोः ।
 शिलिन्ध्री विहगी गण्डूपदीमृदय शीकरः ॥ ६०६ ॥
 वातास्तजलेम्बुकणे शुष्पिरं वायर्तयोः ।
 शुक्रिरोमौ सरन्धे च शृङ्गारो गजमण्डने ॥ ६०७ ॥

सुरते रसभेदे च शृङ्गारं नागसंभवे ।
 चूर्णे लवडूपुष्पे च संस्तरः जस्ते मखे ॥ ६०८ ॥
 संगरोदीकृतौ युद्धे क्रियाकारे विपापदोः ।
 संगरं तु फले शम्याः संभारः संभूतौ गणे ॥ ६०९ ॥
 संस्कारः प्रतियज्ञेनुभवे मानसकर्मणि ।
 गुणभेदेय संकारोवकरेप्रिचटकृतौ ॥ ६१० ॥
 संकारी भुक्तकन्यायां सामुद्रं लवणान्तरे ।
 लक्षणे च शरीरस्य सावित्रस्तु महेश्वरे ॥ ६११ ॥
 सावित्री देवताभेदे सिन्दूरं नागसंभवे ।
 सिन्दूरस्तु वृक्षभेदे सिन्दूरी रक्तचेलिका ॥ ६१२ ॥
 रोचनी धावकी शुन्दर्यज्ञनायां द्रुमान्तरे ।
 शुनारस्तु शुनीस्तन्ये सर्पाण्डे जटकेपि च ॥ ६१३ ॥
 सैरन्ध्री परवेशमस्थशिल्पकृत्स्यवशस्त्रियाम् ।
 वर्णसंकरसंभूतस्त्रीमहस्तिकयोरपि ॥ ६१४ ॥
 सौरीरं काञ्जिकलोतोञ्जनयोर्वदरीफले ।
 स्यादर्गलं तु कक्षोले पस्तिप्यनलोनिले ॥ ६१५ ॥
 वस्तुदेवे वसौ वह्नावरालः समदद्विषे ।
 वक्रे सर्जरसे चाप्यवेलस्तु स्यादपहवे ॥ ६१६ ॥
 अवेला तु पूर्णचूर्णेचलस्तु गिरिकीलयोः ।
 अद्भुतिः करशाखायां कार्णिकायां गजस्य च ।
 आभीलं भीषणे कृच्छ्रेष्ठील्वलो मत्स्यदैत्ययोः ॥ ६१८ ॥
 इलवलास्तारकामेदेव्युपलो भावरक्षयोः ।
 उपला तु शर्करायामुत्पलं कुष्ठभूहे ॥ ६१९ ॥
 इन्दीवरे मांसशून्येव्युज्ज्वलस्तु विकासिनि ।
 गृद्धारे विशदे दीप्तिप्युक्तालस्त्वरिते कर्पा ॥ ६२० ॥
 अष्टोत्कटकरालेपूर्णुक्षः स्त्रीकरणान्तरे ।
 विकस्वरोचालयोध कमल झीम्हि भेषणे ॥ ६२१ ॥

पङ्कजे सलिले तान्त्रे कमलस्तु मृगान्तरे ।
 कमला श्रीवरनायोः कपिलो धद्विपिङ्ग्नयोः ॥ ६२२ ॥
 कुकुरे मुनिभेदे च कपिला विशापातरी ।
 पुण्डरीककरिण्यां च रेणुकागोविशेषयोः ॥ ६२३ ॥
 कपालं कुष्ठरुग्मेदे घटादिशाकले गणे ।
 शिरोस्थनि कन्दलं तु नवाङ्गुरे कलध्वनौ ॥ ६२४ ॥
 उपरागे मृगभेदे कलापे कन्दली हुमे ।
 करालो रौद्रतुङ्गोरुधूषतैलेपु दन्तुरे ॥ ६२५ ॥
 करालं तु कुडेरे स्यात्कम्बलः कृमिसाम्भयोः ।
 नागभेदे प्राचोरे वैकरश्ये कम्बलं जले ॥ ६२६ ॥
 कक्षोलोरौ इर्षवीच्योः कदली हरिणान्तरे ।
 रम्भायां वैजयन्त्यां च कामलः कामिरोगयोः ॥ ६२७ ॥
 महदेशेवतंसे च काकोलो भौकुलो विषे ।
 कुलाले काहलं तु स्याङ्गुरो नाभ्यक्तवाचि च ॥ ६२८ ॥
 शुक्रे च वाद्यभेदे च काहली तहणस्त्रियाम् ।
 विंदात्मसु लोडग्ये तात्रस्य कलशेषि च ॥ ६२९ ॥
 कीलालं रथिरे नीरे कुशालं क्षेमपुण्ययोः ।
 पर्याप्तौ कुशलोभिज्ञे कुवलं बदरीफले ॥ ६३० ॥
 मुक्काफलोत्पलयोधु कुम्भिलो झपचौरयोः ।
 इलोकच्छायाहरे इयाले कुदालो भूमिदारणे ॥ ६३१ ॥
 युगपञ्चेथ कुटिलं भङ्गुरे कुटिला नदी ।
 कुण्डलं वठये पाशे ताडङ्गे कुण्डली पुनः ॥ ६३२ ॥
 काच्चनद्रौ गुदूच्यां च कुन्तलो हलकेशयोः ।
 कुन्तलाः स्युर्जनपदे कुकुलं तु तुपानले ॥ ६३३ ॥
 शङ्गुमंयुक्तगर्भे च कुलालो धूकपशिणि ।
 कुकुमे कुम्भकारे च कुचेलः स्यात्कुनाससि ॥ ६३४ ॥
 कुनेला त्वयिद्वकर्ण्या केवलं त्वेककुत्प्लयोः ।
 निर्णिति कुहने जाने केवली पन्थमिद्यपि ॥ ६३५ ॥

कोमलं मृदुले तोये कोहलो मुनिमद्ययोः ।
 प्रन्धिलो प्रन्धिसहिते विकट्करीरयोः ॥ ६३६ ॥
 गरलं पन्नगविषे तृणपूलकमानयोः ।
 गन्धोली घरटाशब्दोर्भद्रायमय गोकिलः ॥ ६३७ ॥
 मुसले लाङ्गले चापि गोपालो गोपभूपयोः ।
 स्याह्नौरिलस्तु सिद्धार्थं लोहचूर्णेय चन्द्रिलः ॥ ६३८ ॥
 नापिते वास्तुके रुद्रे चन्द्रलेनिलकामिनोः ।
 चन्द्रला तु तदित्तदम्योधपलश्वरके चले ॥ ६३९ ॥
 क्षणिके चिकुरे शीघ्रे पारते प्रस्तरान्तरे ।
 मीने च चपला तु स्यात्पिप्पल्यां विशुति श्रियाम् ॥ ६४० ॥
 पुंथल्यामय चात्वालो यश्चकुण्डकर्गर्भयोः ।
 चूडालभूडया युक्ते चूडालापि च चक्रला ॥ ६४१ ॥
 छगलश्छागे छगली वृद्धदारकभेषजे ।
 छगलं तु नीलवस्त्वे जगलो मदनद्वुमे ॥ ६४२ ॥
 भेदके कितवे पिट्ठमद्येथ जटिलो जटी ।
 जटिला तु मांसिकायां जम्बूलः ककनच्छदे ॥ ६४३ ॥
 जम्बूद्वुमेथ जम्बालं कर्दमे शैवलेपि च ।
 जङ्गलो गिर्जले देशे पिशितेप्यथ जम्मलः ॥ ६४४ ॥
 जम्बीरे देवतामेदै जाङ्गलः स्यात्कपिञ्जले ।
 जाङ्गली तु शूकशिम्ब्यां जाङ्गुलं जालिनीफले ॥ ६४५ ॥
 जाङ्गुली विपविद्यायां तरलो भास्वरे चले ।
 हारमध्यमणीं पिहे तरला मद्यमुणिका ॥ ६४६ ॥
 तमालो धरणे पुण्ड्रेसौ तापिच्छेय तण्डुलः ।
 विड्ग्ने धान्यसारे च ताम्बूलं क्रमुकीफले ॥ ६४७ ॥
 ताम्बूली नागवद्यां स्यात्तुमुलं रणसंकुले ।
 तुमुलो विभीतकद्रौ तैतिं करणान्तरे ॥ ६४८ ॥
 तैतिलो गण्डकपद्मौ दुकूलं दक्षभवाससि ।
 सौमवस्त्रेय धवलो महोक्ते कुन्दरे सिते ॥ ६४९ ॥

धवली गौरेकुलस्तु पाण्डवप्राणिभेदयोः ।
 नकुली कुकुटीमांस्योर्नामीलं तूत्तमस्त्रियाः ॥ ६५० ॥
 वड्हे नाभिगर्भाण्डे नाकुली चव्यराघ्योः ।
 कुकुटीकन्दे नियुलस्त्रियजलद्रौ नियोलके ॥ ६५१ ॥
 निस्तलं तु वले वृत्ते निर्मलं विमलेभ्रके ।
 निर्माल्ये च निष्कलस्तु नष्टवीणे कलोज्ञिते ॥ ६५२ ॥
 नेपाली मनःशिळा स्यात्कुबहा नवमाल्यपि ।
 प्रवालो विद्वुमे वीणादण्डेभिनवपक्षवे ॥ ६५३ ॥
 प्रतलः पातालभेदे तताहुलिकरोपि च ।
 पटलं तिलके नेत्ररोगे छदिवि संचये ॥ ६५४ ॥
 पिटके परिवारे च पञ्चाला नीवृदन्तरे ।
 पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः पलर्तं पञ्चमांसयोः ॥ ६५५ ॥
 तिलचूर्णं पललस्तु राक्षसे पाचलोनले ।
 अनिते राधनद्रव्ये पाकलो हिरदज्वरे ॥ ६५६ ॥
 पाकलं कुट्टभैरवये पातालं वड्हयानले ।
 रसानले पाटलं तु रुद्रमश्वेतरक्तयोः ॥ ६५७ ॥
 पाटलः स्यादाशुभ्रीही पाटला पाटलिङ्गुमे ।
 पांसुलो हरखट्टाङ्गे पुंथले पांसुला सुवि ॥ ६५८ ॥
 पातली मृत्तिकापत्रे नारीवासुरयोरपि ।
 पिष्पलं सलिले वस्त्रवृद्धेभेदैय विष्पलः ॥ ६५९ ॥
 निरंशुले वृक्षपक्षिभेदयोः पिष्पली कणा ।
 पिङ्गलः कपिले वह्नी रुद्रेक्षपारिपार्श्वके ॥ ६६० ॥
 कपौ मुनी निधिभेदे पिङ्गला कुमुदस्त्रियाम् ।
 करायिकायां येदयायां नाटीभेदैय पित्तलम् ॥ ६६१ ॥
 पित्तलयारकूडे च पित्तला तोयपिष्पली ।
 पित्तुलो नितुले तोयवायसे शायुकद्मुमे ॥ ६६२ ॥
 पिञ्जलं स्यात्कुशपते हरिद्राभेद्य पित्तलः ।
 विजनले पित्तला पोतकिकायां सरिदन्तरे ॥ ६६३ ॥

शालमलौ दिंशपायां च पिण्डिलो गणनापटौ ।
 स्थूलजह्वे पुष्कलस्तु पूर्णे अद्यते पुद्धलः ॥ ६६४ ॥
 काये रूपादिमहूव्ये मुन्दराकार आत्मनि ।
 पेशलः कुशले रम्ये केनिलोरिष्टपादपे ॥ ६६५ ॥
 केनिलं मदनफले बदरे केनवत्यपि ।
 बहुलं भूरिवियतोर्वहुलः पावके शितौ ॥ ६६६ ॥
 कृष्णपक्षे बहुला तु सुरभ्यां नीलिकैलयोः ।
 बहुलास्तु कृत्तिकाशु विडालो वृषदंशके ॥ ६६७ ॥
 पक्षिभेदोक्षिगोले च मण्डलो विम्बदेशयोः ।
 भुजंभेदे परिधौ शुनि द्वादशराजके ॥ ६६८ ॥
 संघाते कुष्ठभेदे च मञ्जुलं तु जलाञ्जले ।
 रम्ये कुञ्जे मञ्जुलस्तु दात्यूहे भङ्गलं पुनः ॥ ६६९ ॥
 कल्याणे भङ्गलो भैमे मञ्जुला इवेतदूर्धिका ।
 महिला नार्या गुन्द्रायां मातुलो मदनद्वुमे ॥ ६७० ॥
 धन्त्रेरेहित्रीहिभिदोः पितुः इयालेय गाचलः ।
 बन्दिचौरे रुजि धाहे मुसले स्यादयोगके ॥ ६७१ ॥
 मुसली तालमूल्याखुकार्णिका गृहगोपिका ।
 भेखलाद्विनितम्ये स्याद्रशगाखङ्गवन्धयोः ॥ ६७२ ॥
 रसाल इक्षी चूते च रसालं वोलसिलहयोः ।
 रसाला दूर्वीविदायोर्जिहामार्जितयोरपि ॥ ६७३ ॥
 रामिलो रमणे कामे लाङूलं शिश्रुच्छयोः ।
 लाङूलं तालहलयोः पुष्पमिहृद्वदारणोः ॥ ६७४ ॥
 लाङूली जलपिष्पल्यां लोहलीस्फुटवादिनि ।
 शृङ्खलाधार्ये वज्ञुलस्त्वयोके निनिशद्वुमे ॥ ६७५ ॥
 धानीरे चाय धण्डालः शूरयुज्ञौखनित्रयोः ।
 वातूलो वातले वातसमूहे मारुतासदे ॥ ६७६ ॥
 पामिलो दाम्भिके वामे विपुलः पृथगापयोः ।
 विपुलार्थाभिदि शोष्यां विगलोर्हति विर्मठे ॥ ६७७ ॥

वृपतस्तुरगे शूद्रे शकलं रागवस्तुनि ।
 वल्कले त्वं च खण्डे च शम्बलं मत्सरे तटे ॥ ६७८ ॥
 पाधेये च शयालुस्तु निद्रालौ वाहसे शुनि ।
 इयामलः पिष्पले इयामे शार्दूले राक्षसान्तरे ॥ ६७९ ॥
 व्याघ्रे च पशुभेदे च सत्तमे तूचरस्थितः ।
 शालमलिः पादपे हीपे शीतलः शिशिरहृष्टि ॥ ६८० ॥
 श्रीखण्डे पुष्पकासीसासनभ्योः शिलेष्वे ।
 शृगालो दानवे केरौ शृगाली स्यादुपश्वे ॥ ६८१ ॥
 शृड्डलं पुंस्कटीकाव्यां सोहरज्जौ च बन्धने ।
 शौप्लकलः शुप्लमांसस्य पणिके पिशिताशिनि ॥ ६८२ ॥
 पण्डाली सरसीतैलमानयोः कामुकस्त्रियाम् ।
 संकुलोस्पष्टवचने व्यामे च सरलस्त्वजौ ॥ ६८३ ॥
 उदरे पूतिकादे च समला नवमालिका ।
 सतता पाटला गुञ्जा संधिलौकः शुरङ्गयोः ॥ ६८४ ॥
 नान्द्यां सिभलः किलासी सिभला मत्स्यचूर्णके ।
 सुमलोद्वालिकावन्धे पातलभुवनान्तरे ॥ ६८५ ॥
 सुवेनः प्रणते शान्ते गिरिमेदेय हेमलः ।
 कलादे सरटे यावभिद्यभावः पुनर्मृतौ ॥ ६८६ ॥
 असत्तायामथाक्षीवं यश्चिरे मदवर्जने ।
 आहवः समरे यज्ञेप्याश्रवो वचनस्थिते ॥ ६८७ ॥
 प्रतिज्ञायां च क्लेशो च स्यादार्तवमृतद्वे ।
 नारीरजसि पुष्पे चोद्दवः केशवमातुते ॥ ६८८ ॥
 उत्सवे क्रतुवद्वी चोत्सवोमर्ये महेषि च ।
 इच्छाप्रसर उत्सेके कारवी कृष्णनीरके ॥ ६८९ ॥
 दीप्ये भधुरात्मकपचयोः कितवः कनकादये ।
 मत्ते च वस्त्रके चापि केशवः केशसंयुते ॥ ६९० ॥
 पुनागे यामुदये च कैतवं दूतदमयोः ।
 कैरवः कितवे शब्दौ कैरवं सितपद्मजे ॥ ६९१ ॥

कैरवी तु चन्द्रिंकायां गन्धवस्तु नभधरे ।
 पुंस्कोकिले गायने च मृगभेदे तुरंगमे ॥ ६९२ ॥
 अन्तराम्बद्वेहे च गालवो मुनिलोग्रयोः ।
 गांण्डीवगाण्डिवौ चांपमात्रे पार्थधनुप्यपि ॥ ६९३ ॥
 ताण्डवं तृणमिन्नाटचमेदयोस्त्रिविवं तु खे ।
 स्वर्गे च त्रिदिवा नद्यां हिजिहः खलसर्षयोः ॥ ६९४ ॥
 निह्रवः स्यादविश्वासेपलापे निहृतावपि ।
 निप्पादः पवने सूर्पपवने निर्विकल्पके ॥ ६९५ ॥
 वह्ने कडङ्गरे शिष्म्यां प्रभवो जन्मकारणे ।
 आद्योपलब्धयो स्थनेषां मूले मुनिभिर्यपि ॥ ६९६ ॥
 प्रसवः पुष्पफलयोरपत्ये गर्भमोचने ।
 उत्पादे च प्रसेवस्तु वीणाङ्गस्यूतयोर्दृतौ ॥ ६९७ ॥
 प्रभावस्तेजसि शक्तौ पद्मवः किसले बले ।
 विटपे विस्तरेलक्षरागे शृङ्गारविहयोः ॥ ६९८ ॥
 पञ्चत्वं भावे पञ्चानां प्राणानामत्ययेपि च ।
 पार्थियो नृपतौ भूमिविकारे पार्थिवी तुका ॥ ६९९ ॥
 पुंगवो गवि भैपञ्जे प्रधाने घोत्तरस्थितः ।
 केरवो राशसे केसौ वान्पयो वन्धुमित्रयोः ॥ ७०० ॥
 भार्गवः परद्वारामे मुधन्वनि मनङ्गजे ।
 दैत्यगुरौ भर्गवी तु कृष्णद्वौमयोः श्रिवाम् ॥ ७०१ ॥
 भैरवो भीपणे रुद्रे रागभेदेय माधवः ।
 विष्णौ वसन्ते वैशाले माधवो मधुशर्करा ॥ ७०२ ॥
 वासन्ती कुट्टनी हाला राघवोघ्रेष्मपान्तरे ।
 रघुनेत्यथ राजीवो मीनसारङ्गभेदयोः ॥ ७०३ ॥
 राजीवमणे रौरवो भीपणे नरकान्तरे ।
 वस्त्रवः स्यात्तपकारे गोदोग्नधरि वृकोदरे ॥ ७०४ ॥
 वटवाशयां स्त्रीभेदे कुम्भदास्यां दिनस्त्रियाम् ।
 यादवं करणे स्त्रीणां वटवैष्णे रसादले ॥ ७०५ ॥

वाडवो विप्र और्वे च विद्वो धीः पलायनम् ।
 विभावः स्यात्परिचये रत्यादीनां च कारणे ॥ ७०६ ॥
 विभयो भननिर्वृत्योः शान्तवं शत्रुसंन्तये ।
 शत्रुत्वे शान्तवः शत्रौ संभवः कारणे जनौ ॥ ७०७ ॥
 आधेयस्याधारानविरिक्त्ये च जिनेपि च ।
 सचिवः सहायेमात्ये मुष्यदी कृष्णजीरके ॥ ७०८ ॥
 जीरके कारदेहे च सैन्यवः सिन्धुदेशजे ।
 मिन्धूत्ये स्यादथादर्शटीकायां प्रतिपुस्तके ॥ ७०९ ॥
 दर्पणे चाप्ययोग्नीशश्वर्णीशे शास्त्रभिद्यपि ।
 उपांशुर्जापभेदे स्यादुपांशु विजनेव्ययम् ॥ ७१० ॥
 कर्कशो निर्दये क्रूरे कमिल्यककृष्णयोः ।
 इक्षौ साहसिके कासमर्दके पहये हठे ॥ ७११ ॥
 कपिशौ सिन्हकह्यवौ कपिशा माघवी शुरा ।
 कीनाशः क्षुद्रयमयोः कर्पकोपांशुधातिनोः ॥ ७१२ ॥
 कुलिशो मत्स्यभित्पव्योर्गिरीशो वासनौ हरे ।
 अद्विराजेथ तुड्नीशः शशाङ्के शशिशेखरे ॥ ७१३ ॥
 निस्तिशो निर्धृणे खड्डे निर्देशः कथनाजयोः ।
 निर्वेशः स्यादुपभोगे मूर्ढने वेतनेपि च ॥ ७१४ ॥
 निवेशः सैन्यविन्यासे न्यासे द्रङ्गविवाहयोः ।
 निर्देशः स्यादुपकण्ठे शासने परिभाषणे ॥ ७१५ ॥
 नीकाशो निधये तुल्ये प्रकाशः स्फुटहासयोः ।
 उद्योगेतिप्रसिद्धे च प्रदेशो देशमात्रके ॥ ७१६ ॥
 भिन्नौ मानविशेषे च पलाशः किंशुकेसपे ।
 हरिते पलाशं पचे पिङ्गाशं जट्यकाञ्चने ॥ ७१७ ॥
 पिङ्गाशौ मत्स्यपक्षीशौ पिङ्गाशी स्वातु नीलिका ।
 बालिशस्तु शिशौ मूर्खे मूकेशः शैवले वटे ॥ ७१८ ॥
 लोमशो लोमयुक्तेवौ लोमशा शाकिनीभिदि ।
 महामेदाकाकजह्नागृगालीजटिलासु च ॥ ७१९ ॥

कासीसेतिवलाशूकशिमीमर्कटिकामु च ।
 विवशः स्यादवश्यात्मानिष्टदुष्टमतिथ यः ॥ ७२० ॥
 विकाशो रहसि व्यक्ते विपाशः पाशवर्जिते ।
 विपाशा तु सरिज्जेदे सदेशोन्तिकदेशयोः ॥ ७२१ ॥
 सदृशं तूचिते तुल्ये संकाशः सदृशेन्तिके ।
 सबेशः शयने पीडे सुखाशस्तु प्रवेतसि ॥ ७२२ ॥
 शुभाशो राजतिनिशो हताशो निष्कृपे खले ।
 अध्यक्षोभिष्ठृतेन्वक्षेमीपुः प्रपहरोचिपोः ॥ ७२३ ॥
 आरक्षो रक्षके हस्तिकुम्भाधथामिर्पं पले ।
 मुन्दराकाररूपादौ संभोगे लोभलक्ष्ययोः ॥ ७२४ ॥
 आकर्पः पाशके धन्वाभ्यासाङ्के दूत इन्द्रिये ।
 आकृष्टौ शारीफलकेव्युष्णीयं लक्षणान्तरे ॥ ७२५ ॥
 शिरोवेटे किरीटे च कलुपं त्वाविलाहसोः ।
 कल्मापो राक्षसे कृष्णे शबलेप्यथ किलिवदम् ॥ ७२६ ॥
 पापे रोगेपराधे च कुलमापं स्वात्मु काञ्जिके ।
 कुलमापोर्धस्त्रिव्रधान्ये गवाक्षो जालके कपौ ॥ ७२७ ॥
 गवाक्षी त्विन्द्रवारुण्यां गण्डूपो मुखपूरणे ।
 गजस्य च कराङ्गुल्यां प्रसृत्या प्रभितेपि च ॥ ७२८ ॥
 गोरक्षी गोपनारङ्गौ जिगीपा तु जयस्त्पूहा ।
 व्यवसायः प्रकर्पथ वरीपः शोभनाकृतौ ॥ ७२९ ॥
 भेलेष्यौ व्यवसाये च ताविपोष्ठिष्ठुर्यर्णयोः ।
 स्वर्गं च नहूपो राजविशेषे नागभिद्यपि ॥ ७३० ॥
 निकपः शाणफलके निकपा यातुमातरि ।
 निमेषनिमिपौ नेत्रमीलने कालभिद्यपि ॥ ७३१ ॥
 प्रत्यूपं स्याद्वसौ प्रातः प्रदोषः कालदोषयोः ।
 परमं कर्वुरे स्त्रे स्याविद्वरयनस्यपि ॥ ७३२ ॥
 शीयुषममृते नव्यमृतपेतोः पद्यत्यपि ।
 उदपस्त्वात्मनि नरे पुनरागे नाथ पौरपम् ॥ ७३३ ॥

ऊर्ध्वविस्तृतदोः पाणिपुरुषेन्मानतेजसोः ।
 पुंसः कर्मणि भावे च महिषी नृपयोगिति ॥ ७३४ ॥
 सैरिभ्यामोषधीभेदे मारिपस्त्वार्यशाकयोः ।
 मारिया दक्षजननी मृगाशी मृगलोचना ॥ ७३५ ॥
 त्रियामेन्द्रवारुणी च रक्ताशो रक्तलोचने ।
 चक्रोरे महिषे क्रूरे पारापतेथ रौहिषः ॥ ७३६ ॥
 मृगकन्तुणमस्येषु विश्लेषस्तु वियोजने ।
 विभुरे चाय तुश्चूयोपासनाभ्रवणेच्छयोः ॥ ७३७ ॥
 शैलूपः स्यावटे विल्वे संहर्यः पवने मुदि ।
 स्पर्धयां च समीक्षा तु प्रन्थमेदे समीक्षणे ॥ ७३८ ॥
 अलसः स्याद् दुमभेदे पादरोगे क्रियाजडे ।
 अलसा तु हंसपादां नगौकोवदगौकसः ॥ ७३९ ॥
 विहगसिंहदारमा भाइयासः स्यानु निर्वृती ।
 आख्यायिकापरिच्छेदेपीव्यासो पन्नपञ्चिनोः ॥ ७४० ॥
 उद्घासः प्राणने इवासे गद्यवन्धनतरेषि च ।
 उत्तंसः शेखरे कर्णपूरे चापि वर्तसवम् ॥ ७४१ ॥
 उदार्चिरुद्धभेदान्नी च कनीयाननुजेन्पके ।
 अतियूनि कीकसस्तु कुमौ कीकसमस्यनि ॥ ७४२ ॥
 तीमसः सर्पखलयोस्ताभसी स्याविशेषयोः ।
 विश्रोता जाह्नवीसिन्धुभिदेतर्य दिवोकसौ ॥ ७४३ ॥
 चातकस्त्रिदशथापि दीर्घायुर्गीवके द्विके ।
 मार्कण्डे शालमालितरो नमसस्तु नदीपत्तौ ॥ ७४४ ॥
 एगन ऋतुभेदे च पनसः कपिष्ठमिदोः ।
 कण्टके कण्टकिकले प्रथेता वरुणे नुयो ॥ ७४५ ॥
 इटे पायसः श्रीवासे पायमं परमावके ।
 वीभत्सो विझुते क्रूरे रसे पार्थे पृथग्निनि ॥ ७४६ ॥
 तुक्षसी कालिकानील्योर्वृद्धसः इवरनेपमे ।
 मानसं स्यान्वसरसो रमनो येगहर्षयोः ॥ ७४७ ॥

रातसी कौणपी दंद्रा रोद इव तु रोदसी ।
 दिवि मुव्युभयोधापि लालसो लोलयाद्वयोः ॥ ७४८ ॥
 तृणातिरेक औत्सुक्ये वरीयाऽभ्रेष्टयोगयोः ।
 अतियून्यतिविस्तीर्णे वायसस्त्वगरौ द्विके ॥ ७४९ ॥
 श्रीवासे वायसी काकोडुम्यरी काचमाचयपि ।
 वाहसोजगरे वारिनिर्याणसुनियण्णयोः ॥ ७५० ॥
 विलासो हवे लीलायां विहायो व्योमपक्षिणोः ।
 श्रीवासः स्याहृकधूपे कमले मधुतृदने ॥ ७५१ ॥
 अेयसी गजपिप्लयमभयरासनयोरपि ।
 समासः समर्थनायां स्यात्संक्षेपैकपथयोः ॥ ७५२ ॥
 सप्तार्चिः क्रूरनेवेग्नौ साधीयानतिशोभने ।
 अतिवाढे साहसं तु दमे दुष्करकर्मणि ॥ ७५३ ॥
 आविमृश्यकृतौ धाटर्थे सारसं सरसीदहे ।
 सारसः पुष्करराखयेन्द्रोः सुभनाः प्राज्ञदेवयोः ॥ ७५४ ॥
 जात्यां पुन्पे सुमेधास्तु ज्योतिष्मत्यां विदुप्यपि ।
 सुरसः स्वादौ पर्णसेष्यत्यूहश्चिकमेखले ॥ ७५५ ॥
 अत्यूहा तु नीलिकायामाघोनुपर्वे घहे ।
 आसङ्गाकमण्योधाव्यारोहो दैर्घ्य उच्चये ॥ ७५६ ॥
 आरोहणे गजारोहे स्त्रीकटचां मानभिद्यपि ।
 कलहो भण्डने खड्हकोशे समरराढ्योः ॥ ७५७ ॥
 कटाहः स्यात्कूर्मपृथे कर्परे महिपीशिशौ ।
 तैलादिपाकपाले च दात्यूहः कालकण्ठके ॥ ७५८ ॥
 चातकेपि नयाहस्त्वाद्यतिथो नवयासरे ।
 निर्युहो द्वारि निर्यासे द्योखरे नागदन्तके ॥ ७५९ ॥
 निरूहो निधिते तर्के वस्तिभेदेथ निमहः ।
 वन्धके भर्त्यने सीमि प्रपहः किरणे भुजे ॥ ७६० ॥
 तुलासूत्रेश्वादिरस्मौ सुवर्णहस्तिपादपे ।
 वन्धने वन्धां प्रवाहो व्यवहाराम्बुदेगयोः ॥ ७६१ ॥

प्रवहो वायुमेदे स्याहायुमात्रे वहिर्गतौ ।
 प्रमाहः स्यात्तुलासूदे वृपदीनां च वन्धने ॥ ७६२ ॥
 पंठहो वाय आरम्भे वराहो नाणके किरौ ।
 मेवे मुस्ते गिरौ विष्णौ वाराही गृष्टिमेषजे ॥ ७६३ ॥
 मातर्यपि विदेहस्तु निर्देहे मिथिलेपि च ।
 विमहो युधि विस्तारे प्रविभागशरीरयोः ॥ ७६४ ॥
 वैदेही पिष्पलीसीतारेननाशु वणिकिस्त्रयाम् ।
 संमहो वृहदुद्धारे प्रहस्तक्षेपयोरपि ॥ ७६५ ॥
 द्वयहस्तु सम्यग्यहे सुवहा वस्तकीद्वमे ।
 राघाशेफालिकागोभापयेलापर्णिकाशु च ॥ ७६६ ॥

॥ इत्याचार्यै विस्वरकाण्डस्तृतीयः ॥

अड्डारक उल्मुकांशे महीपुले कुरण्टके ।
 अड्डारिका द्विक्षुकाण्डे किंशुकस्य च कोरके ॥ १ ॥
 अलिपकः पिके भृडैतमकः पद्मकेसरे ।
 मपूके कोकिले भेकेदमन्तकं मालुकाच्छदे ॥ २ ॥
 चुह्यां चादेपको व्याखे निन्दके वादहज्यपि ।
 आकल्पकस्तमोमोहपन्यावुत्कलिकामुदोः ॥ ३ ॥
 आखनिकस्त्वाखुरिय किरघुन्दरचौरयोः ।
 उल्कलिका तु हेलायां तरंगोल्कण्डयोरपि ॥ ४ ॥
 एडमूकोनेडगूक इवावक्त्वुतिके शते ।
 कटिक्षकसु पर्याभ्वां पर्णसे कारवेषके ॥ ५ ॥
 कर्कटकोहौ विल्वे च कनीनिकाक्षितारका ।
 स्यात्कनिराहुलिरपि काकस्को दिम्पगरे ॥ ६ ॥
 उल्लूके स्वीजिते दम्भे भीषके निर्भनेपि च ।
 कुरवकः शोणाम्लानोषणा पीता च ग्रिष्ठिका ॥ ७ ॥
 कृकवाकुस्ताम्बनुदे मयूरकृकलासयोः ।
 कोशातकः कचे कोशातकी ज्योत्प्रीपटोलिका ॥ ८ ॥

घोपकोथ कौलियकः सारमेयकुलीनयोः ।
 कौकुटिको दाम्भिके स्याददूरेरितलोचने ॥ ९ ॥
 गुणनिवा तु शूयाङ्के नर्तने पातिष्ठये ।
 गोगेदकं पीतरले काकोले पञ्चकेपि च ॥ १० ॥
 गोकण्टको गोक्षुरके गोखुरैः स्यपुटीकृते ।
 गोकुणिकः केकरे स्यात्पङ्कस्यगव्युपेक्षके ॥ ११ ॥
 धर्घरिका भृष्टधान्ये किञ्चिण्यां सरिदन्तरे ।
 वादिलस्य च दण्डेपि चण्डालिकौपधीभिदि ॥ १२ ॥
 किंदरायामुभायां च जर्जरीके जरत्तरे ।
 बहूच्छिद्रेष्यथ जैवातृकः स्याद्रजनीकरे ॥ १३ ॥
 हृशायुपमद्वेष्येषु तर्तरीकं वहिवके ।
 पारगे त्रिवर्णकस्तु गोक्षुरेथ त्रिवर्णकम् ॥ १४ ॥
 इयुषणं त्रिफला तित्तशाकस्तु पथसुन्दरे ।
 वरुणे खदिरे दन्दशूकस्तु फणिरक्षसोः ॥ १५ ॥
 दलाष्टकोरण्यतिले गैसिके नागकेसरे ।
 कुन्दे महत्तरे केने करिकर्णशिरीपयोः ॥ १६ ॥
 यात्यायां खातके प्रदन्यां नियामको नियन्तरि ।
 पोतवाहे कर्णधारे निधारकः समीरणे ॥ १७ ॥
 पुरीपस्य क्षये स्वैरे पञ्चलाको भुजंगमे ।
 शाराज्ञे दिल्लिष्टे च फक्तीर्णकं लुरंगमे ॥ १८ ॥
 चामरे विस्तरे गन्धमेदे पिष्पलकं पुनः ।
 चृचुके सीवनस्त्वे पिण्डीतकः फणिजजके ॥ १९ ॥
 तगरे मदनद्रो च पुण्डरीकं सिताम्बुजे ।
 सितच्छच्चे भेषजे च पुण्डरीकोमिदिग्ने ॥ २० ॥
 सहकारे गणधरे राजिलाहौ गजज्वरे ।
 कोशकारान्तरे व्याप्रे पुष्पतकस्तु कीलके ॥ २१ ॥
 कृष्णे गन्धमृगे च स्यात्पूर्णानकमानके ।
 पात्रे च पूर्णपात्रे च फर्करीकं तु मार्दवे ॥ २२ ॥

6303

फर्कीकधपेटायां वलाहकोम्बुदे गिरौ ।
 दैत्ये नागे वर्वरीकः केशविन्यासकर्मणि ॥ २३ ॥
 शाकभेदे महाकाले वकेशका वलाकिका ।
 यातावर्जितशाखा च ध्रमरको मधुमते ॥ २४ ॥
 गिरिके चूर्णकेशे च भयानकस्तु भीषणे ।
 व्याप्रे राहौ रसे मट्टारको राज्ञि मुनौ षुरे ॥ २५ ॥
 भार्याटिको मृगभेदे भार्यया च विनिर्जिते ।
 मसुखकः पुष्पभेदे मदनद्रौ फणिज्जके ॥ २६ ॥
 मयूरकस्त्वपामार्गे मयूरकं तु तुथ्यके ।
 माणवकः कुरुति स्थादालहारभिद्वेरवि ॥ २७ ॥
 मृदेश्वकः स्यान्मृष्टाशे दांनशौण्डेतिथिहिपि ।
 रत्निकं तु दिवसे षुखस्त्रानेटमङ्गले ॥ २८ ॥
 राघरङ्गुस्तु नासीति शीकरे जलदोपले ।
 लालाटिकः स्थादाशतेपभेदे कार्याक्षमेषि च ॥ २९ ॥
 प्रभोर्भालदर्शिनि च लेखीलकस्तु तत्र यः ।
 स्वहस्तं परहस्तेन लिखितेषु विलेखयेत् ॥ ३० ॥
 लेखहारे वर्तरूकः काकनीले जलावटे ।
 घराटकः पञ्चवीजकोशे रञ्जी कपर्दके ॥ ३१ ॥
 घरण्डकस्तु मातङ्गवेद्यां यौवनकण्टके ।
 संवर्तुले च भित्ती च विनायको गणाधिषे ॥ ३२ ॥
 बुद्धे नाश्ये गुरौ विप्रे वितुचकं तु धान्यके ।
 ज्ञातामलौपौ चापि विदूपकोन्यनिन्दके ॥ ३३ ॥
 क्रीडनीयकपात्रे च विशेषकस्तु पुण्डके ।
 विशेषाधायके चापि वृन्दारको मनोरने ॥ ३४ ॥
 सुरे श्रेष्ठे वृहतिका स्याद्गूरुवस्त्रभेदयोः ।
 वैतालिकः खेड्हताले मङ्गलपात्रकेषि च ॥ ३५ ॥
 वैमाशिकः स्यातक्षणिके परायत्तोर्णनाभयोः ।
 वैदेहको वाणिजके वैश्यापुत्रे च चूद्धवः ॥ ३६ ॥

शतानीको मुनौ वृद्धे शालावृको वलीमुखे ।
 सारमिये सृगाले च शिलाटकस्तिलाह्योः ॥ ३७ ॥
 शृङ्गाटकं पथां इलेषे पानीयकण्टकेपि च ।
 संघाटिका तु कुहन्यां ग्राणे युग्मेम्बुकण्टके ॥ ३८ ॥
 संतानिका क्षीरशरे मर्कटस्य च जालके ।
 सुप्रतीकः स्यादीशानदिग्गजे शोभनाङ्गके ॥ ३९ ॥
 सैकतिकं पुनर्मातृयात्रामङ्गलस्त्रवयोः ।
 सैकतिकः क्षेपणिके संन्यस्ते भ्रान्तिजीविनि ॥ ४० ॥
 सोमवल्कः कट्टफले स्याद्वलक्ष्मदिरहुमे ।
 सौगन्धिको गन्धवणिकसौगन्धिकं तु कत्तृणे ॥ ४१ ॥
 गन्धोपले पद्मरागे कहुरेत्रिमुखो हिजे ।
 भज्ञाते चित्रके देवेष्यमिशिखं तु कुड्हुमे ॥ ४२ ॥
 अग्निशिखा लाङ्गलिक्यागिन्दुलेखन्दुखण्डके ।
 गुड्हचीसोमलतयोः पञ्चनखस्तु कच्छये ॥ ४३ ॥
 गजे बद्धशिखो बाले बद्धशिखोच्छौपधौ ।
 महाशङ्को निधिभेदे संख्याभेदे नरास्थनि ॥ ४४ ॥
 व्याघ्रनखस्तु कन्दे स्याद्वन्धद्रव्यान्वरेपि च ।
 शशिलेखा वृत्तभेदे वाकुर्चचन्द्रलेखयोः ॥ ४५ ॥
 शिलीमुखोलौ बाणे चापवर्गस्त्यागमोक्षयोः ।
 क्रियावसानसाफल्येष्यमिष्ठः पराभवे ॥ ४६ ॥
 आक्रोशे शापये चेहामृगः स्याद्वूपकान्तरे ।
 वृके जन्तौ चोपरागे राहुमस्तार्कचन्द्रयोः ॥ ४७ ॥
 विगाने दुर्नवे राहायुपसर्ग उपद्रवे ।
 प्राह्वी च रोगभेदे च कटभङ्गो नृपात्यये ॥ ४८ ॥
 हस्तच्छेदे च सस्यानां छच्चभङ्गो नृपक्षये ।
 स्यातन्लये विधवत्ये च दीर्घाध्यगः फ्रमेलके ॥ ४९ ॥
 लेखहारे मङ्गनगो यात्स्यायनक्षरेभयोः ।
 समायोगस्तु संयोगे समवाये प्रयोजने ॥ ५० ॥

संप्रयोगे निखुवने संबन्धे कार्मणेषि च ।
 जलसूचिः शिशुमारे वोटिभूत्स्ये जलौकसि ॥ ५१ ॥
 कङ्कशृद्वाटयोथापि मलिम्नुचस्तु तस्करे ।
 वाते कश्मीरजं कुष्ठे कुङ्कमे पौष्करेषि च ॥ ५२ ॥
 कश्मीरजातियिपायां क्षीराधिजं तु मैक्षिके ।
 वशिरे क्षीराधिजस्तु चन्द्रे क्षीराधिजा भियाम् ॥ ५३ ॥
 पहराजः शशिन्यके जघन्यजेनुजन्मनि ।
 शूद्रे च द्विजराजस्तु शेषे ताक्षर्णे निशाकरे ॥ ५४ ॥
 धर्मराजस्तु शुगते आददेवे युधिष्ठिरे ।
 भरद्वाजः पक्षिभेदे वृहस्पतिसुतेषि च ॥ ५५ ॥
 भारद्वाजो मुनी भारद्वाजी वनपिचुदुमे ।
 भृद्वाराजो मधुकरे मार्कये विहगान्तरे ॥ ५६ ॥
 राजराजो नृपेशेन्द्रोः कुवेरेय सकृत्यजः ।
 द्विके सिंहेषोचिद्ग्रन्थः कोपने मीनभिद्यपि ॥ ५७ ॥
 करहाटः पद्मकन्दे देशद्वुमविशेषयोः ।
 कार्यपुटोनर्थकरे क्षणोन्मत्त्वयोरपि ॥ ५८ ॥
 कामकूटौ वैश्याविधमेष्टावय कुटन्टः ।
 शोणके कैवर्त्तमुस्ते कुण्डकीटस्तु जारतः ॥ ५९ ॥
 विश्रीपुत्रे दासीपतौ चार्चकोक्तिविशारदे ।
 खञ्जरीटस्तु खञ्जनेसिधात्रवत्तचारिणि ॥ ६० ॥
 गाढमुटिस्तु कृष्णे कृष्णप्रभूतावपि ।
 चक्रवाटस्तु पर्यन्ते क्रियारोहे शिखातरौ ॥ ६१ ॥
 तुलाकोटिर्मानभेदेवुदे स्यान्तुपुरेषि च ।
 नारकीटः स्वदत्ताशाविहन्तर्यश्मकीटके ॥ ६२ ॥
 प्रतिकृष्टं तु गुले स्याद् द्विरावृत्या च कर्पिते ।
 प्रतिशिष्टः पुनः प्रत्याख्याते च प्रेषितेषि च ॥ ६३ ॥
 परपुष्टः कलकण्डे परपुष्टा पणाङ्गना ।
 वर्कसाटस्तु तहणादित्यरोचिःकटासयोः ॥ ६४ ॥

स्वीरां पश्चोपरोत्सङ्गकान्तदत्तनखेषि च ।
 शिपिविटस्तु खल्वाटे दुधर्मणि विनाकिनि ॥ ६५ ॥
 अतिकटः प्रायधिते प्राञ्जलोऽभुजंगयोः ।
 कलकण्ठः विके पात्रपते हंसे कलधनौ ॥ ६६ ॥
 कालकण्ठनीलकण्ठौ पीतसारे महेश्वरे ।
 दात्यूहे पामनटके खञ्जरीटे शिखायने ॥ ६७ ॥
 कालपृष्ठं तु कौदण्डमात्रके कर्णधन्यनि ।
 कालपृष्ठो मृगभेदे कङ्गे दन्तशठः पुनः ॥ ६८ ॥
 जम्बीरे नागरङ्गे च कर्मरङ्गकपित्ययोः ।
 पूतिकाटं तु सरते देवदाहुमेषि च ॥ ६९ ॥
 सूत्रकण्ठः खञ्जरीटे दिजन्मनि कपोतके ।
 हारिकण्ठो दात्युक्कण्ठे परभूतेषि च ॥ ७० ॥
 अपोगण्ठोतिर्मीरो स्याद्विशुकाविकलाङ्गयोः ।
 उक्कयाटं गणे नक्षयाटोद्वौ नक्षयालवत् ॥ ७१ ॥
 जलसूत्रः पयोरेणौ जलागतं भुजंगमे ।
 देवतादो घोपकेभी राही वातानुटा पुनः ॥ ७२ ॥
 वात्यायां विदितरस्तोटे वामायां वातशोणिते ।
 अध्यास्तः समास्तेभ्यविकेन्द्रास्तिं पुनः ॥ ७३ ॥
 भास्तरत्यक्तदिन्युक्त्योरात्यर्थः पुरोपति ।
 अर्यस्ताद्याद्ये शत्यारोहणं प्रतोद्दर्शे ॥ ७४ ॥
 समारोहे सोपाने च श्यादुदरणगुप्तये ।
 भुक्तोऽग्निनोन्मूलनयोद्यतेऽग्नगुदञ्जनग् ॥ ७५ ॥
 अन्ननं पान्यगतनयस्तु कामगुणे रत्नौ ।
 विशयाभोगयोधापि कार्यागगस्तु कार्यिके ॥ ७६ ॥
 पणवेष्टनके चीर्णपर्णः सर्वमनिष्टययोः ।
 शुद्धस्त्रिः कार्यविष्टारने शूर्पमगापि ॥ ७७ ॥
 शुद्धगोप्युपद्रग्नेष्टु शुद्धतीन्द्रियम् पर्वते ।
 शुद्धकाम्पुणि चोटे च मैत्रपर्णी तु गिर्वर्ण ॥ ७८ ॥

श्रीवासे चन्दने दक्षायण्युमायां च मेषु च ।
 रोहिण्यां च देवमणिर्वण्युवक्षेमणौ हरे ॥ ७१ ॥
 अइपस्य कण्ठावर्ते च नारायणस्तु केशवे ।
 नारायणी शतावर्युमा श्रीनिःसरणं मृतौ ॥ ८० ॥
 उपाये गेहादिमुखे निर्वाणे निर्गमेषि च ।
 निस्तरणं तु निस्तारे तरणोपाययोरपि ॥ ८१ ॥
 निस्तरणं विचारावलोकनयोर्निर्दर्शने ।
 निगरणं भोजने स्याच्चिगरणः पुनर्गते ॥ ८२ ॥
 प्रकरणं स्यात्प्रस्तावे रूपकेय प्रवारणम् ।
 काम्यदाने निषेधे च पर्वतीणां तु पर्वती ॥ ८३ ॥
 पर्णवृन्तरसे पर्णसिरायां वृतकम्बले ।
 परायणं स्यादभीष्टे तत्पराभययोरपि ॥ ८४ ॥
 परयाणिर्धर्माद्यक्षे वर्वे पारायणं पुनः ।
 कात्तरन्ये पारगतौ सङ्गे शीलुण्योदयीभिदि ॥ ८५ ॥
 मूर्वायां विम्बिकायां च पुष्करिणी जलाशये ।
 हस्तिन्यां कमलिन्यां च मीनाक्षीणस्तु खञ्जने ॥ ८६ ॥
 दर्दराखे रक्षरेणुः पलाशकलिकोद्धरे ।
 सिन्दूरे रागनूर्णस्तु खदिते मकरध्वने ॥ ८७ ॥
 रेतिहणोम्बरे हृदे लम्बकर्णः पुमश्तुगे ।
 अङ्गोठे वारवाणस्तु कूर्पसे कवचेषि च ॥ ८८ ॥
 विदारणं भेदने स्यात्संपराये विडम्बने ।
 वैतरणी प्रेतन्यां जनन्यामपि रक्षाम् ॥ ८९ ॥
 गरवाणिः शरमुखे पदातौ शरजीविनि ।
 शिखरिणी वृत्तमेदे रोमालीषेयमेदयोः ॥ ९० ॥
 स्त्रीरन्ते भस्त्रिकायां च समीरणः फणिज्जके ।
 पान्ये वायौ संसरणं त्वसंवाधचमूर्गतौ ॥ ९१ ॥
 संसारे समरारम्भे वगरस्योपनिर्गमि ।
 हस्तिकर्णः स्यादेण्डे पलाशाणमेदयोः ॥ ९२ ॥

अवदातं तु विमले मनोऽत्र सितपीतयोः ।
 अपावृतोपरायने पिहितेवसितं गते ॥ ९३ ॥
 कर्दे जातेयसाने चात्यवगीतं विगाहिते ।
 मुहूर्दृटेपथादे चात्याहितं तु महाभये ॥ ९४ ॥
 जीवनिरपेक्षकर्मण्यभिजातः कुलोद्धवे ।
 न्याय्ये प्राज्ञेभिनीतस्तु न्याय्येर्मर्यिणि संस्कृते ॥ ९५ ॥
 अभियुक्तः परिस्त्रदे तत्परेन्तर्गतं पुनः ।
 मध्यप्राप्तविस्मृतयोरद्वारितं तु भस्मिते ॥ ९६ ॥
 पलाशकलिकोद्देदे चातिमुक्तस्तु निष्कले ।
 वासन्तिकायां तिनिशेष्यवध्यस्तोवचूर्णिते ॥ ९७ ॥
 द्यन्तनिदितयोधापिक्षितौ निहितमार्त्सितौ ।
 अपनितिश्यंये हानौ पूजायां निष्ठृतायपि ॥ ९८ ॥
 अनुभवितः स्यादनुज्ञापैर्णमातीयितेषयोः ।
 आभिशस्तिः पुनर्लोकायदे प्रार्थनेवि च ॥ ९९ ॥
 उद्यादितश्चरे इः स्येष्यक्षे चोपाहितः पुनः ।
 आरोपितेनलोक्यात्पुष्पाङ्गत उपद्रुते ॥ १०० ॥
 गन्धेग प्रेक्षितपशायुद्धितिं तनुरुते ।
 उत्कीर्णं चौपरक्तस्तु रक्तर्माणो व्यसनात्तुरे ॥ १०१ ॥
 राहृमस्तार्कशदिनोरपनितः समाहिते ।
 रद्दे दिष्टेयोजन्मृद्धिमनमुत्कुद्देष चेष्टितेवि च ॥ १०२ ॥
 उडादितमुपन्यस्ते यदपाहितयोरपि ।
 उपनितिः सद्गुगान्वे प्रतिपादनसेवयोः ॥ १०३ ॥
 अप्यपोज्ञा द्युर्गदिग्म्यां द्यानायर्थी यत्ताभिदि ।
 ऐरायगोही गारद्वे निकुन्ते विद्यदादिषे ॥ १०४ ॥
 ऐरायतं तु द्रष्टव्यं फलुरीपंगरामे ।
 देवादी गिर्दृदिषुद्दिरोः द्यनहसा यपा ॥ १०५ ॥
 यन्तर्पात्र व्यन्तरेष्टोः कर्त्तव्यातः यन्त्रपात्री ।
 पुरुतिं कुरुतिते निराकांपं रत्नस्मे ॥ १०६ ॥

कुमुदिनी कैरविष्ण्यां दयिवायां कुशस्य च ।
 कृष्णवृन्ता मावपर्यां पाटलख्यदुमेपि च ॥ १०७ ॥
 गन्धवती मुरामुयोः पृथ्वीयोजनगन्धयोः ।
 गृहपतिर्गृही सच्ची चन्द्रकान्तं तु कैरवे ॥ १०८ ॥
 चन्द्रकान्तो रत्नमेदै चर्मण्वती नदीभिदि ।
 कदत्यां चिक्रगुप्तस्तु कृतान्ते तस्य लेखके ॥ १०९ ॥
 दिवाभीतः काकरिषौ कुमिले कुमुदाकरे ।
 दिवाकीर्तिर्नायिते स्यादुलूकेन्तावसायिनि ॥ ११० ॥
 धूमकेनू वह्नयुत्पातौ नन्यावतो गृहान्तरे ।
 तगरेय नदीकान्तो निर्गुणीनिचुलाधिषु ॥ १११ ॥
 नदीकान्ता लताजम्बयोः काकनद्वौपदेष्पि च ।
 नागदन्तो हस्तिदन्ते गेहाद्विःसत्तदाद्यग्नि ॥ ११२ ॥
 नागदन्ती श्रीहस्तिन्यां कुम्माख्यमेषजेपि च ।
 निस्तुपितं वर्जिते स्याहतत्यचि लघूहृते ॥ ११३ ॥
 निराकुतिरस्वाध्याये निराकारनिषेधयोः ।
 प्रतिहतस्तु विद्विष्टे प्रतिस्त्वलितरुदयोः ॥ ११४ ॥
 प्रणिहितं तु संप्राप्तनिहितयोः समाहिते ।
 प्रतिक्षिमं प्रतिहते निषिद्धे श्रेष्ठिवेपि च ॥ ११५ ॥
 प्रधूषिता क्षेशितायां रविगन्तव्यदिइषपि ।
 प्रवानिता तु मुण्डीर्यां तापस्यां मांसिकौपर्ष्यै ॥ ११६ ॥
 प्रजापतिर्वक्षराजोर्जमातरि दिवाकरे ।
 वह्नौ त्वद्विर्दि दक्षादौ प्रतिकृतिस्तु पूजने ॥ ११७ ॥
 प्रतिमायां प्रतीकारे प्रतिपचिस्तु गौरवे ।
 प्राप्तौ प्रवृत्तौ प्रागलभ्ये दोषे परिगतं यते ॥ ११८ ॥
 प्राप्तवेष्टियोजने पक्षवितं सपहवे ।
 लाक्षारक्ते तते पञ्चगुप्तभार्याकदर्शने ॥ ११९ ॥
 कमडे परिवर्तस्तु कूर्मराजे पलायने ।
 युगान्ते विनिमये च परिघानस्तु धावने ॥ १२० ॥

अस्त्रे चाथ पशुपतिः पिनाकिनि हुताशने ।
 पाशुपतः शिवमह्यां पशुपत्यधैदैवते ॥ १२१ ॥
 पारिजातस्तु मन्दारे पारिभद्रे सुरद्वृगे ।
 पारापतः कलरवे गिरौ मर्कटतिन्दुके ॥ १२२ ॥
 पारापती तु लवनीफलगोपालगीतयोः ।
 पुष्पदन्तस्तु दिमागे जिनमेदे गणान्वरे ॥ १२३ ॥
 पुष्पदन्तो च चन्द्राकांविकोचयाथ पुरस्कृतम् ।
 पूजिते स्थीर्णते सिन्हेभिश्चस्तेष्वकृतेषि च ॥ १२४ ॥
 भोगवती तु सर्पणां नगरेषि सरित्यपि ।
 रङ्गमाता जतुनुन्द्योर्लक्ष्मीपतिर्जनार्दने ॥ १२५ ॥
 पूर्णे लवज्ञवृक्षे च व्यतीपात उपद्रवे ।
 योगभेदेष्याने च वनस्पतिर्दुमालके ॥ १२६ ॥
 विना पुष्पं कलिद्रौ च विनिपातस्तु दैवतः ।
 व्यसने चावंपाते च वैजयन्तो गुहे ध्वजे ॥ १२७ ॥
 इन्द्रालये वैजयन्ती त्वग्रिमन्थपताकयोः ।
 जयन्त्यां च समाधातस्त्वाहवे घातनेषि च ॥ १२८ ॥
 समाहितः समाधिस्थे संश्रुतेथ समुद्रतः ।
 अविनीते समुद्रीर्णे समुद्रान्ता दुरालभा ॥ १२९ ॥
 कर्पासिका च स्पृका च सदागतिः सदीश्वरे ।
 निर्बाणे पवमाने च सरस्वती सरिद्विदि ॥ १३० ॥
 वाच्यापगायां खीरले गोवाग्देवतयोरपि ।
 सूर्यमक्षो वनधुजीवे भास्करस्य च पूजके ॥ १३१ ॥
 हैमवत्यद्रिजा स्वर्णसीरी शुक्रवचामया ।
 अनीकस्यो रक्षिवर्गे युतखले वीरमर्दले ॥ १३२ ॥
 चिह्ने गजशिक्षके चेतिकथा वर्धभाषणे ।
 अश्रद्धेये नष्टपर्मपुदरथिर्थियन्मणौ ॥ १३३ ॥
 अस्थी निवरयो विद्यापते गन्धर्वतर्ययोः ।
 नतुश्यमभृतुर्मार्गसंगमे द्राक्षणेषि च ॥ १३४ ॥

दशमीस्थः स्थविरे स्यात्कीणराये मूवाशने ।
 वानप्रस्थो मधुकद्रौ किञ्चुकाश्रमभेदयोः ॥ १३६ ॥
 अटापदथन्दमह्यां लूतायां शरमे गिरो ।
 कनके शारिफलकेभिमदीं मन्युद्ययोः ॥ १३६ ॥
 स्यादभिस्थन्द आज्ञावनेवरोगतिवृदिषु ।
 अववादस्तु निर्देशो निन्दाविक्षम्भयोरपि ॥ १३७ ॥
 उपनिषत् वेदान्ते रहस्यर्थयोरपि ।
 एकपदं तदात्मे स्यादेकपदी तु वर्तमनि ॥ १३८ ॥
 कहुकन्दः शृङ्गवेरे शोभाज्ञनरसोनयोः ।
 कुरुविन्दः पद्मरागे मुकुरवीहिभेदयोः ॥ १३९ ॥
 कुलमापे हिङ्गुले मुसे कोकनई तु रक्षयोः ।
 अभ्योजन्मकुमुदयोथतुष्पदो गवादिषु ॥ १४० ॥
 स्त्रीणां करणभेदे च रक्षपदो मतद्वने ।
 स्यन्दने च जनपदः स्यात्पुनर्जनदेशयोः ॥ १४१ ॥
 परिवादस्तु निन्दायां वीणावादनवस्तुनि ।
 विधंवदः प्रियवादिनभधरविशेषयोः ॥ १४२ ॥
 वीडभदीतिविवाते नाटयोन्त्या नायकप्रिये ।
 पुटभेदस्तु नगरातेवयोस्तटिनीमुसे ॥ १४३ ॥
 महानादे वर्षुकादे महाभ्वाने दायानके ।
 गजे च मुनुकुन्दस्तु द्रुभेदे मुनिदैतयोः ॥ १४४ ॥
 मेघनादो मेघशब्दे वरुणे रावणात्मजे ।
 विशारदो वुषे-धृष्टे विष्णुपदं नभोदययोः ॥ १४५ ॥
 विष्णुपदस्तु क्षीरोदे विष्णुपदी सुरापगा ।
 संक्रान्तिर्द्वारका चापि समर्यादं तु संनिधी ॥ १४६ ॥
 मर्यादया च सहितेष्यनुबन्धोपयोगिणि ।
 मुख्यानुयायिनि शिशी प्रकृतस्यानुवर्तने ॥ १४७ ॥
 दोषोत्पादेनुबन्धी तु विकायां तुष्पयिषि कवित् ।
 अवरोधस्तु शुद्धान्ते विरोधाने नृपीकर्ति ॥ १४८ ॥

अवटव्यमविदूरे समाक्रान्तेवलम्बिते ।
 अनिहद्धरे पुष्पनापस्त्रावर्णर्गले ॥ १४९ ॥
 आशावन्धः समाइवासे मर्कटस्य च वासके ।
 इष्टगन्धः सुगन्धिः स्यादिष्टगन्धं तु वालुके ॥ १५० ॥
 इक्षुगन्धा काशकोटीकोकिलाक्षेपु गोक्षुरे ।
 उमगन्धा वचाक्षेवयवान्योश्चिकौपधौ ॥ १५१ ॥
 उपतव्यिर्मतौ प्राप्तौ कालस्कन्धस्तु तिन्दुके ।
 तमाले जीवकद्रौ च तीक्ष्णगन्धा वधौपथे ॥ १५२ ॥
 शोभाङ्गने राजिकायां परिव्यापो दुमोत्पले ।
 वेतसे महौपथे तु विपाशुण्ठयो रसोनके ॥ १५३ ॥
 व्रजवन्धुर्निन्द्यविते वान्धवे वान्धणस्य च ।
 समुद्रदस्तूर्ध्ववद्दे परिदत्तमन्यदमयोः ॥ १५४ ॥
 अपाचीनं विपर्यस्तेवागर्थेभिजनः कुले ।
 कुलधर्मजे जन्मभूम्यामभिमानस्त्वहङ्कृतौ ॥ १५५ ॥
 हिंसायां प्रणये ज्ञानेवलमो मध्यलमयोः ।
 अवदानमितिवृत्ते खण्डने शुद्धकर्मणि ॥ १५६ ॥
 अधिग्राहं प्रभावेध्यासने नगरचक्रयोः ।
 अनूचानः साङ्गवेदकोविदे विनयान्विते ॥ १५७ ॥
 अन्वासनं खेहवस्तौ सेवायामनुशोचने ।
 अपजन्मायने विद्रेन्तेवासी पुनरन्त्यजे ॥ १५८ ॥
 श्रिव्यप्रान्तगयोधाध्यायोपनं समरे वथे ।
 आराधनं पाकप्राप्त्योः साधने तोषेणि च ॥ १५९ ॥
 आच्छादनं तु वसने संपिधानेपवारणे ।
 आकलनं परिसंस्त्वाकाङ्क्षोर्वन्धनेपि च ॥ १६० ॥
 आतञ्चनं द्याज्ञवने प्रीणनप्रतिवापयोः ।
 आवेशानं भूतवेदो प्रवेदो दित्प्रवेशमनि ॥ १६१ ॥
 आस्कन्दनं निरस्कारे संशोषणसमीक्षयोः ।
 आत्माधीनः एते प्राणाधारे द्याले विदूषके ॥ १६२ ॥

आत्मयोनिः स्मरे वेधस्युद्वर्तनं विलेपने ।
 अपावृत्तावुत्पत्तने स्यादुपासनमासने ॥ १६३ ॥
 गुश्रूपायां शारभ्यसेष्युपथानं तु गण्डुके ।
 ग्रन्ते विशेषे प्रणये स्यादुत्पत्तनमुत्पत्तौ ॥ १६४ ॥
 उत्पत्तावुदयनस्तु वत्सराजे घटोद्भवे ।
 उत्सादनं संमुखेखोद्धर्तनोदाहनेष्वय ॥ १६५ ॥
 उद्धाहनं द्विसीत्ये स्यादुद्धाहनी वटारके ।
 कपीतना गर्दभाण्डशिरीयाम्रातविष्टलाः ॥ १६६ ॥
 कलध्वनिः परभृते पारापतकलापिनोः ।
 कात्यायनो वररुचौ कात्यायनी तु पार्वती ॥ १६७ ॥
 कापायष्वस्त्रविधवार्थवृद्धमहितापि च ।
 कामवारी कलविङ्गे स्वेच्छाचारिणि कामुके ॥ १६८ ॥
 कारंधमी धातुवादनिरते कांस्यकारिणि ।
 किञ्चकुर्वन्ना पोटगले स्यादिक्षुत्वविभारयोः ॥ १६९ ॥
 कुचन्दनं वृक्षमेदे पक्षाद्वे रक्तचन्दने ।
 कुम्भयोनिद्रेणेगस्तौ कृष्णवर्त्मा विखुंतुदे ॥ १७० ॥
 दुराचारे ह्रताशो च गथादनीन्द्रवाहणी ।
 धासस्थानं गत्रादीनां गदयितुः शरासने ॥ १७१ ॥
 जन्मपके पुष्ट्यवापे च धनाधनो निरन्तरे ।
 वासवे धातुके मत्तगजे वर्षुकवासिदे ॥ १७२ ॥
 धोपयित्रुः पिके विप्रे चिरजीवी तु चायसे ।
 अजे च चिक्रभागुस्तु ह्रताशनदिनेशयोः ॥ १७३ ॥
 जलाटनः कङ्कलगे जलाटनी जलौकसि ।
 तपोधना तु मुण्डीर्यी तपोधनस्तपस्त्वनि ॥ १७४ ॥
 तपस्त्वनी पुनर्मीसी कटुरोद्दिग्निकापि च ।
 तिक्तपर्वा हिलमोचीगुडूचीमधुयटिपु ॥ १७५ ॥
 देवसेनेन्द्रकन्यायां सैन्ये दिविपदामपि ।
 नागान्धना नागयद्वौ हिरदस्य च मुहरे ॥ १७६ ॥

निर्यातनं वैरगुद्धौ इने न्याससमर्पणे ।
 निधुवनं रते कम्पे निर्वासनं तु मारणे ॥ १७७ ॥
 पुरादेश वहिष्कारे निरसनं निसूदने ।
 निरीवने निरासे च निशमनं निशामनम् ॥ १७८ ॥
 निरीक्षणभवणयोर्निर्भर्त्सनमलक्षके ।
 खलीकारे प्रजननं प्रगमे योनिजन्मनोः ॥ १७९ ॥
 प्रणिभानमभियोगे समाधानप्रवेशयोः ।
 प्रयोजनं कार्यहेत्वोः स्यात्यवचनमागमे ॥ १८० ॥
 प्रकृटवचने प्रस्तोटनं शूर्णे प्रकाशने ।
 ताडने प्रनिपत्त्वस्तु विज्ञातेऽग्निकृतेषि च ॥ १८१ ॥
 प्रतियतः संस्कारे स्यादुपग्रहणलिप्सयोः ।
 प्रहसनं तु प्रहासाक्षेपयो रूपकान्तरे ॥ १८२ ॥
 प्रनिमानं प्रनियिष्ये गजदन्तहयान्तरे ।
 प्रसाधनी कङ्कतिकासिद्धयोः प्रसाधनं पुनः ॥ १८३ ॥
 वेपे प्रचलाकी सर्पे मयूरेथ पयस्तिंनी ।
 विभावयी गोधेन्वां च पुण्यजनस्तु सज्जने ॥ १८४ ॥
 गुद्धके यातुधाने च पृथग्जनोपयमे जडे ।
 पृष्ठशृङ्गी भीमसेने पण्डसैरिमयोरपि ॥ १८५ ॥
 महाधनं महामूल्ये सिल्हके चारुवाससि ।
 महासेनो महासैन्ये रक्तन्देव्यथ महामुनिः ॥ १८६ ॥
 अगस्तिकुस्तुमुरुणोर्मालुधानी लतामिदि ।
 मालुधानो मालुलाहौ मालुलानी पुनः शाणे ॥ १८७ ॥
 कलापे मालुलपत्न्यां रसायनो विहंगमे ।
 पश्चीन्द्रे रसायनं तु जराव्याधिजिहौपथे ॥ १८८ ॥
 राजादनः पियालद्वौ क्षीरिकायां लिपचके ।
 वर्धमानो वीरजिने स्वस्तिकैरण्डविल्पुपु ॥ १८९ ॥
 प्रभभेदे शरावे च विरोननोमिसूर्ययोः ।
 प्रहृदगन्दने चन्द्रे विहेठनं विदम्बने ॥ १९० ॥

हिंसायां मर्दने पित्तमापगालया कुहके त्मरे ।
 गन्धवनगरे चापि विष्वक्सेनो जनार्दने ॥ १९१ ॥
 विष्वक्सेना तु फलिनी विश्राणं विहायिते ।
 संप्रेपणे परित्यागे विहननं तु पिञ्जने ॥ १९२ ॥
 वधेय विश्वकर्माके मुग्निभिर्वशिल्पिनोः ।
 विष्मकारी विषातस्य काटके बोरदर्शने ॥ १९३ ॥
 विलेपनी स्याद्यावार्वां धारुवेपस्त्रियामपि ।
 वृक्षादनो मधुच्छजे घलपचकुवारयोः ॥ १९४ ॥
 वृक्षादनी तु वन्दायां विदायी गन्धकीपथे ।
 वृषपर्वा तु शृद्धारिद्वैत्यकशेरुपु ॥ १९५ ॥
 वैरोचनो रवियुते मुग्नते वलिदानवे ।
 इवेतधामा धनसारे कलानाथाविहेनयोः ॥ १९६ ॥
 इतेभ्यना तु केतक्यां महायामय समापनम् ।
 परिच्छेदे समाप्ताने समाप्तिवयोरादि ॥ १९७ ॥
 संमूर्ठनमभिव्याप्तौ मोहे सनातनोच्युते ।
 पितृणामतियौ रुद्रवेष्यसोः शाश्वते स्थिरे ॥ १९८ ॥
 सदादानो गन्धग्ने हेरम्बेप्रमत्तङ्गे ।
 संयमनं ब्रते बन्धे संयमनी यमस्य दूः ॥ १९९ ॥
 समादानं समीक्षीनयहो नित्यकर्मणि ।
 समापन्नं वधे क्षिटे समाप्तप्रयोरापि ॥ २०० ॥
 संवदनं तु संवादे समालोचे वशीकृतौ ।
 समुत्यानं निवानेभियोने संवाहनं पुनः ॥ २०१ ॥
 वाहनेन्न मर्दने च संप्रयोगी तु कामुके ।
 कलाकेलौ दुरयोगे सरोजिनी सरोदहे ॥ २०२ ॥
 तरोदहिष्यां कासारे स्तनविलुः पयोमुचि ।
 मृत्यौ स्तनिने रोगे च सारसनमुरञ्जदे ॥ २०३ ॥
 काङ्गयां च सामयोनिस्तु सामोत्थे दुहिणे गजे ।
 सामिपेनो समिद्योः उथामुनो जनार्दने ॥ २०४ ॥

वत्सराजे प्रसादेद्रिभेदे चाय सुदर्शनः ।
 विष्णोधक्रे सुदर्शन्यमरावत्यां सुदर्शना ॥ २०५ ॥
 आज्ञायामोपधीभेदे मेहजम्बां सुरीभिदि ।
 सौदामिनी तद्विद्वेदतडितोरप्सरोभिदि ॥ २०६ ॥
 हर्षयितुः हते स्वर्णेवलेषो गर्वलेपयोः ।
 दूषणेष्पलापस्तु प्रेमापहवयोरथ ॥ २०७ ॥
 उपतापो गदे तापे जलकूप्यन्धुर्भके ।
 सरस्यां जीवपुष्पं तु दमनके फणिज्जके ॥ २०८ ॥
 नागपुष्पस्तु पुंगागे चम्पके नागकेसरे ।
 परिवापो जलस्थाने पर्युमिपरिवारयोः ॥ २०९ ॥
 पिण्डपुष्पं जपायां स्यादशोके सरसीरुहे ।
 बहुरूपः स्मरे विष्णी सरटे धूणके शिवे ॥ २१० ॥
 मेघपुष्पं तु नादेये पिण्डभ्रे सतिलेपि च ।
 विप्रलापो विहङ्गोक्तावनर्थकबचस्थपि ॥ २११ ॥
 वृक्षधूपो वृक्षधूपे क्षिल्दकेयं वृपाकपिः ।
 वासुदेवे शिवेन्नौ च हेमपुष्पं तु चम्पके ॥ २१२ ॥
 अश्रोकद्वौ जपापुष्पे राजजम्बूस्तु जम्बुभित् ।
 पिण्डखर्जूरवृक्षधात्यवटमस्तु काञ्चने ॥ २१३ ॥
 संरमारम्भयोः स्तम्भे शातकुम्भोक्तमारके ।
 शातकुम्भं तु कनकेभ्यगमः समरेन्तिके ॥ २१४ ॥
 घाते रोधेभ्युपगमेनुपमस्तु मनोरम्भे ।
 अनुपमा सुप्रतीकस्त्रियामुपगमः पुनः ॥ २१५ ॥
 अङ्गीकारेन्तिकगतावुपक्रमस्तु विक्रमे ।
 उपभायां तदशाचिद्यासाचिकित्सयोरपि ॥ २१६ ॥
 आरम्भेय जलगुल्मो जलावतेन्दुचत्वरे ।
 कमडे दण्डयामस्तु दिवसे कुम्भजे यमे ॥ २१७ ॥
 प्रवर्गमः कपौ भेके पराक्रमस्तु विक्रमे ।
 समर्थे चाभियोगे च गदापद्मः पुनर्निधौ ॥ २१८ ॥

नागसंखयाभिदोर्यतयामो भुक्तसमुज्जिते ।
 जीर्णे च सार्वभौमस्तु दिग्गंजे चक्रवर्तिनि ॥ २१९ ॥
 अनुशयः पथत्तापे दीर्घैपानुवन्धयोः ।
 अन्वाहर्यममायास्याभाद्मिष्टेष्ट दक्षिणा ॥ २२० ॥
 अवद्ययो हिमे दर्पेष्टपसव्ये तु दक्षिणे ।
 प्रतिकूलेन्तदश्या भ्रश्या पितृवनं मृतिः ॥ २२१ ॥
 उपकार्या राजगेहमुपकारोनितापि च ।
 चन्द्रोदयौ शायुदयोऽस्त्रौचौ चन्द्रोदयौपथौ ॥ २२२ ॥
 जताशयमुशीरि स्याज्जलाशयो जलाभये ।
 तण्डुलीयः शक्मेदे विडङ्गतहताप्ययोः ॥ २२३ ॥
 मृणशूल्यं मस्तिकायां केतकीशालिनः कले ।
 धनंजयो नागमेदे ककुमे देहमारते ॥ २२४ ॥
 पाथेनौ मिरामयस्तु स्यादिदिके गतामये ।
 प्रतिभयं भये भीमे प्रतिभयः सभौकसोः ॥ २२५ ॥
 परिधायः परिकरे जलस्याननितम्बयोः ।
 पात्रजन्यः पोटगले शङ्खे दामोदरत्य च ॥ २२६ ॥
 पौरुषेण पुरुषेण कृतेस्य च हिते वधे ।
 समूहे च विकारे च फलोदयो शुलाभयोः ॥ २२७ ॥
 विलेशयो मूषिकेही भागधेयः पुनः करे ।
 दायादे भागधेयं तु भाग्ये महारथः पुनः ॥ २२८ ॥
 तीर्थे विहारपरमात्मनोर्महोदयं पुरे ।
 महोदयः स्वाम्यमुक्तयोर्महामूल्यं महर्षके ॥ २२९ ॥
 पद्मरागमणौ मार्जीलीयः शूद्रविडालयोः ।
 शारीरश्चोपने रौद्रिणेयो वत्से चुपे वले ॥ २३० ॥
 समुच्छ्रयो वैरोचन्योः समुदायो गणे रणे ।
 समुदयस्तुहमेषि संपरायस्तु संयुगे ॥ २३१ ॥
 आपद्युतरकाले च स्यात्समादय आहवे ।
 पञ्चाभिः पक्षिभिर्दूते स्यूलोदयो धरण्डके ॥ २३२ ॥

गजानां मध्यमगते गण्डाइमाकात्स्वर्णयोरपि ।
 हिरण्मयो लोकधातौ सौवर्णेभिरते वधे ॥ २३३ ॥
 स्वबलात्साध्वसे युद्धेवसरो वत्सरे क्षणे ।
 अरुकरं व्रणकरे भज्ञातकफलेपि च ॥ २३४ ॥
 अश्वतरो नायभेदे वैसरेनुत्तरः पुनः ।
 निहत्तरे च श्रेष्ठे चावस्करो गूथगुषयोः ॥ २३५ ॥
 अभिहारः संनहने चौरिकोद्यमयोरपि ।
 अवहारस्तु युद्धादिविश्रान्तौ आहचौरयोः ॥ २३६ ॥
 निमन्त्रणोपनेतव्येतत्कारः कद्मणादिपु ।
 उपमादावकूपारः कूर्मराजसमुदयोः ॥ २३७ ॥
 अवतारस्तु नव्यादितीर्थेवतरणेपि च ।
 अभिहोत्रेनले हव्येतिपञ्चो नरकान्तरे ॥ २३८ ॥
 कोशकारेर्थचन्द्रस्तु गलहस्तेन्दुखण्डयोः ।
 चन्द्रके चाणभेदे चार्घचन्द्रा विवृताभिदि ॥ २३९ ॥
 आत्मवीरो बलवति इयालपुत्रे विदूषके ।
 आडम्बरस्तु संरभ्ये वृंहिते सूर्यनिश्चने ॥ २४० ॥
 इन्द्रीवरं नीलोत्पलभिन्दीवरा शतावरी ।
 उपकारस्तु लक्ष्मायां व्यवहारोपचर्ययोः ।
 उदुम्बरः कुठभेदे वैहल्यां पण्डके वरौ ॥ २४२ ॥
 उदुम्बरं तात्र उपदरं रहसि संनिधौ ।
 उहनुरः कराले स्यादुनुज्ञोत्कटदन्तयोः ॥ २४३ ॥
 औदुम्बरो यमे रोगभेदे कर्मकरोन्तके ।
 भृतिजीविनि भृत्ये च कर्मकरी तु विम्बिका ॥ २४४ ॥
 मूर्धा च कर्णिकारस्तु कृतमाले द्वुमोत्पले ।
 कर्त्तवीरो हयमारे कृपाणे दैत्यभिद्यवि ॥ २४५ ॥
 कर्त्तवीरी पुत्रवल्यां सद्गव्यामदिनायपि ।
 कलिकारस्तु पूम्यादे पीतमुण्डकरञ्जयोः ॥ २४६ ॥

कर्णपूरः स्याच्छिरीपे नीलोत्पलवत्सयोः ।
 कटभरा प्रसारण्यां गोलायां गजयोपिति ॥ २४७ ॥
 कलम्बिकायां रोहिण्यां वर्षभूमूर्वयोरपि ।
 कालञ्जरो मैरवादद्योर्योगिनकस्य मेलके ॥ २४८ ॥
 कादम्बरं दधिसारे सीधुमदप्रभेदयोः ।
 कादम्बरी कोकिलायां वाणीशास्त्रिक्योरपि ॥ २४९ ॥
 कुम्भकारः कुलाले स्यात्कुम्भकारी कुलविका ।
 कृष्णसारः शिशपायां मृगमेदे सुहीतरौ ॥ २५० ॥
 गिरिसारः पुनर्लोहे लिङ्गे मलयपर्वते ।
 घनसारस्तु कर्पूरे दक्षिणावर्तपारदे ॥ २५१ ॥
 चर्मकारः पादूकृति चर्मकार्योपधीभिदि ।
 चक्रधरो विष्णुसर्पचक्रिपु भागमजालिनि ॥ २५२ ॥
 घराचरं जड़मे स्यादिङ्गविटपयोरपि ।
 चित्राटीरो घटाकर्णवलिच्छागालविन्दुभिः ॥ २५३ ॥
 अङ्गितभाले चन्द्रे च तालपत्रं तु कुण्डले ।
 स्याज्ञालपत्री रण्डायां तुङ्गभद्रो भद्रोत्कटे ॥ २५४ ॥
 तुङ्गभद्रा नर्मिदे तुलाधारस्तुलागुणे ।
 वाग्निजे तुष्णिकेरी तु कर्पसी विम्बिकापि च ॥ २५५ ॥
 तोयधारो जलधरे शुनिष्णाख्यमेवजे ।
 दशपुरं पत्तने स्यान्मुस्तायां नीवृद्धनरे ॥ २५६ ॥
 दण्डधारो यमे राज्ञे दण्डयाका तु दिग्जये ।
 संयाने वरयाकायां दिग्घ्यरस्तु शंकरे ॥ २५७ ॥
 अन्धकारे क्षपणके स्याद्वस्त्रहितेषि च ।
 दुरोदरः पुनर्वृते धूतकारे पणेषि च ॥ २५८ ॥
 देहयाका यमपुरीगमने भोजनेषि च ।
 हैमानुरो जरासंधे हेत्यव्येष धराधरः ॥ २५९ ॥
 कृष्णोद्रौ भाराधरस्तु पयोदकरवालयोः ।
 धाराङ्गुरः शीकरे स्याज्ञासीरे जलदोपते ॥ २६० ॥

धार्तराष्ट्रः कौरवेहौ कृष्णास्यांश्चितच्छदे ।
 धुनधुमारो गृहधूमे नृपभेदेन्द्रगोपयोः ॥ २६१ ॥
 पदालिकेष्यथ धुरंधरो धुर्ये धवद्वुमे ।
 धृतराष्ट्रः खगे सर्वे सुराज्ञि क्षवियान्तरे ॥ २६२ ॥
 धृतराष्ट्री हंसपद्मां नमधरः खगेम्बुदे ।
 विद्याधरे समीरे च निशाचरस्तु राक्षसे ॥ २६३ ॥
 सर्वे धूके सुगाले च निशाचरी तु पांसुला ।
 निपद्रः स्मरे पङ्के निपद्री पुनर्निशि ॥ २६४ ॥
 नीलाम्बरो बलभद्रे राक्षसे क्रूरलोचने ।
 प्रतीहारो द्वारि द्वास्थे प्रतिकारः समे भटे ॥ २६५ ॥
 प्रतिसरथमूपृष्ठे नियोज्यकरसूलयोः ।
 मन्त्रभेदे ग्रणशुद्धावारक्षे मण्डने स्त्रजि ॥ २६६ ॥
 काङ्क्षणेय परिकरः पर्यङ्कपरिवारयोः ।
 प्रगाढगात्रिकावन्धे विवेकारभयोर्गणे ॥ २६७ ॥
 परिवारः परिजनेसिकोशेय परंपरः ।
 मृगभेदे प्रपौत्रादौ परंपरान्वये वधे ॥ २६८ ॥
 परिपाठचां परिसरः प्रान्तभूदैवयोर्मृतौ ।
 पक्षचरो यूथभ्रष्टपृथक्चारिगजे विधौ ॥ २६९ ॥
 पयोधरः कुचे मेघे कोशकारे कशेषणि ।
 नालिकेरे पावटीरस्त्वपञ्चापारमन्त्विणि ॥ २७० ॥
 लोहकांस्ये जरत्पात्रे पिङ्गाणकहुताशयोः ।
 पारावारः पयोराशौ पारावारं तटहये ॥ २७१ ॥
 पारिभद्रौ तु मन्दारनिम्बौ पीताम्बरोच्युते ।
 नटे च पूर्णपात्रं तु जलादिपूर्णभाजने ॥ २७२ ॥
 वर्धापके बलभद्रस्त्वनन्ते बलशालिनि ।
 बलभद्रा कुमार्यौ स्याज्ञायमाणौपधावपि ॥ २७३ ॥
 वावटीरस्त्वपुण्यामास्त्वन्यङ्कुरे गणिकाष्टते ।
 विन्दुतन्वं पुनः शारिफलके चतुरङ्के ॥ २७४ ॥

महावीरोन्तिमन्त्रे परपुटे जराटके ।
 साक्ष्ये कक्षे पवौ श्वरे सिंहे मखहुताद्वये ॥ २७५ ॥
 महामात्रः प्रधाने स्यादारोहकसमृद्धयोः ।
 मणिच्छिद्रा तु मेहायामृपभाल्यैपधावपि ॥ २७६ ॥
 रथकारस्तक्षणि स्यान्माहिप्यात्करणीसुते ।
 रागस्त्रवं पट्टस्त्रवे तुलास्त्रत्रेपि च कचित् ॥ २७७ ॥
 लम्बोदरः स्यादुद्भाने प्रमथानां च नायके ।
 लक्ष्मीपुवो हये कामे व्यवहारः स्थितौ पणे ॥ २७८ ॥
 हुमेदेय व्यक्तिकरो व्यसनव्यतिपद्मयोः ।
 वक्तनक्त्रौ खलशुक्त्रौ विद्यंभरोच्युतेन्द्रयोः ॥ २७९ ॥
 विश्वभरा तु मेदिन्यां विभाकरोभिसर्वयोः ।
 विश्वकद्मस्तु मृगयाकुकुरे पिशुने धनौ ॥ २८० ॥
 वीरभद्रो वीरणेऽवसेधाद्ये वीरसत्तमे ।
 वीरतरो वीरभेदे शरे वीरतर पुनः ॥ २८१ ॥
 वीरणे वीतिहोत्रस्तु दिवाकरहुताशयोः ।
 शतपञ्चो शार्वीघाटे राजकीरमयूरयोः ॥ २८२ ॥
 शतपञ्चं तु राजीवे संप्रदारो गतौ रणे ।
 सहधरः शुनर्दीप्तिर्द्वां धयस्ये प्रतिबन्धके ॥ २८३ ॥
 समाहारस्तु संक्षेप एकवकरणेपि च ।
 समुद्रारुप्तैभेदे सेतुबन्धे निर्मितिले ॥ २८४ ॥
 सालभारस्तरौ हिङ्गौ शुकुमारस्तु कोमले ।
 पुण्ड्रेश्वौ सूक्ष्मधारस्तु शिलिष्मेदे नटेन्द्रयोः ॥ २८५ ॥
 अनिवतः स्यात्वबलेतिबला तु बलाभिदि ।
 अक्षमाला स्वक्षम्भ्रे वसिष्ठस्य च योविति ॥ २८६ ॥
 अद्भुताली परीरम्भे स्यात्कोट्यामुपमातरि ।
 उलूखले गुग्गुलोदूखले कलकलः पुनः ॥ २८७ ॥
 कोलाहले सर्जरसे कन्दरालो जटिद्वये ।
 गर्दभाण्डेष्पथ कमण्डलू पर्कटिकुण्डिके ॥ २८८ ॥

कुतूहलं शस्तेषुते खतमालो बलाहके ।
 धूमेय गण्डशैलोदिच्युतस्थूलाशमभालयोः ॥ २८९ ॥
 गन्धफली तु प्रियड्डौ चम्पकस्य च कोरके ।
 जलाञ्चलं तु शेवाले स्वतश्च जलनिर्गमे ॥ २९० ॥
 दलामलं पुनर्दमनके मरुवकेपि च ।
 ध्वनिलाला तु वक्षम्यां वेणुकाहलयोरपि ॥ २९१ ॥
 परिमलो विमद्दोत्थहृदयगन्धे विमद्दने ।
 पोटगलो नले काशे झपे बहुफलः पुनः ॥ २९२ ॥
 नीपे बहुफला फलौ भस्मरूलं पुनर्हिमे ।
 आमकूटे पांचुर्यर्वे भद्रकाल्योपधीभिदि ॥ २९३ ॥
 गन्धोल्यां हरपल्यां च महाकालो महेश्वरे ।
 किंपाके गणभेदे च मदकलो मदद्विषे ॥ २९४ ॥
 मदेनाव्यक्तवचने महानीलो मणिभिदि ।
 नागभेदे भृङ्गराजे महावलो वलीयसि ॥ २९५ ॥
 वायौ महावलं सीसे महावला बलाभिदि ।
 मणिमाला हारे स्त्रीणां दशनक्षनभिद्यपि ॥ २९६ ॥
 मुक्ताफलं धनसारे मैत्रिके लवलीफले ।
 मृत्युफलो महाकाले मृत्युफली कदत्यय ॥ २९७ ॥
 यवफलो मांसिकायां कुटजत्वचिसारयोः ।
 वायुफलं तु जलदोपले शक्वशरासने ॥ २९८ ॥
 वातकेलिः कलालापे विज्ञानां दन्तलेखने ।
 विचकिलो दमनके मध्यामय वृहचलः ॥ २९९ ॥
 महापोटगले पार्ये सदाफल उदुम्वरे ।
 नालिकेरे स्कन्धफले हस्तिमङ्गः सुरद्विषे ॥ ३०० ॥
 विद्रेशो हलाहलस्तु हयलालोरगे विषे ।
 ज्येष्ठयां च हरिताली तु दूर्वागग्नरेखयोः ॥ ३०१ ॥
 कुपाणलतिकायां चानुभावौ भावस्त्वचने ।
 प्रभावे निध्येयपद्मयः खेहपलापयोः ॥ ३०२ ॥

अभिषवः क्रतौ मदसंधानस्तानयोरपि ।
 आदीनवः पुनर्दोषे परिक्षिट्टुरन्तयोः ॥ ३०३ ॥
 उपस्थै राहूत्पातौ कुशीलवस्तु चारणे ।
 प्राचेतसे याचके च जलविल्वस्तु कर्कटे ॥ ३०४ ॥
 जलचत्वरे पञ्चाङ्गे जीवंजीवः खगान्तरे ।
 दुमभेदे चक्रोरे च धामार्गवस्तु धोपके ॥ ३०५ ॥
 अपामार्गव्यथ परिष्ठवावाकुलचञ्चलौ ।
 पराभवस्तिरस्कारे नाशे पारशावोयसि ॥ ३०६ ॥
 शूद्रायां विप्रतमये तनये च परस्तिवाः ।
 पुटप्रीवस्तु गर्गयी ताम्रस्य कलशोपि च ॥ ३०७ ॥
 बलदेवस्तु कालिन्दीकर्धणे मातरिदवनि ।
 बलदेवा लायमाणा रोहिताइबो हृसाशने ॥ ३०८ ॥
 हरिथन्द्रनृपम्भुते सहदेवस्तु पाण्डवे ।
 सहदेवा वताइण्डोत्पलयोः शारियौदधे ॥ ३०९ ॥
 सहदेवी तु सर्पद्वयामपदेशस्तु कारणे ।
 व्याजे लक्ष्येष्यपर्भंशो भायमेदापशब्दयोः ॥ ३१० ॥
 पतने चात्रवायस्तु वह्नावाभयनाशके ।
 उपदंशोवदेशे स्यान्मेहनामययोरपि ॥ ३११ ॥
 उपस्पर्शस्त्वाचमनस्तानयोः स्पर्शसालके ।
 खण्डपर्शुः दिवे राहो भर्त्यवे चूर्णलेपनि ॥ ३१२ ॥
 खण्डामलकमैश्चये जीवितेशः प्रिये यमे ।
 जीवितस्वामिजीवात्पोर्नगपादस्तु योविनाम् ॥ ३१३ ॥
 करणे वरुणास्त्रे च प्रतिक्षयः पुरोगमे ।
 वार्त्तहरे सहाये च पुरोडाशो हविर्भिदि ॥ ३१४ ॥
 हुतशेषे सोमरसे चमस्त्रां पिटकस्य च ।
 अम्बरीयो नृपे सूर्ये युधि भाद्रकिशोरयोः ॥ ३१५ ॥
 आम्राते खण्डपश्चायनुकर्त्तुर्कर्पणे ।
 रथस्याधो वारणि चानिमियः छुरमत्स्ययोः ॥ ३१६ ॥

अनुतप्तेभिलापे स्याचृष्टाचपकयोरपि ।
 अलम्बुपश्छर्देलम्बुपा स्वःपणयोपिति ॥ ३१७ ॥
 गण्डीर्या किंपुरुपस्तु किनरे लोकभिद्यपि ।
 देववृक्षो मन्दारादौ गुगुलौ विषमच्छदे ॥ ३१८ ॥
 ननिधोपो वनिधोपे स्यन्दने च किरीटिनः ।
 परिवेषः परिवृत्तौ परिधौ परिवेषणे ॥ ३१९ ॥
 परिधोपः स्यादवाच्ये निनादे जलदधनौ ।
 पलंकयो यातुधने पलंकपा तु किशुके ॥ ३२० ॥
 गोक्षुरे गुगुलौ लाक्षाराक्षात्तुण्डीटिकाणु च ।
 भूतवृक्षस्तु शाखोटे स्येनाककलिवृक्षयोः ॥ ३२१ ॥
 महाधोपो महाशब्दे स्यान्महाधोपमापणे ।
 महाधोपा शूद्रधोपध्यां राजवृक्षः पियाहके ॥ ३२२ ॥
 उचर्णालुतरौ चातरूपः चक्रशारासने ।
 वातूलोत्कोचयोधापि विशालाक्षो महेश्वरे ॥ ३२३ ॥
 तात्यें विशालनेत्रे च वीरवृक्षोर्जुनद्वृमे ।
 भजने सकटाक्षस्तु कटाक्षिणि धवद्वृमे ॥ ३२४ ॥
 अधिवासः स्यात्रियसे सस्कारे धूपनादिभिः ।
 अवध्वंसस्तु निन्दायां परित्यागेवचूर्णने ॥ ३२५ ॥
 कलहसो राजहसे कादम्बे नृपसत्तमे ।
 कुम्भीनसत्त्वही कुम्भीनदी लवणमातरि ॥ ३२६ ॥
 घनरसोप्तु कर्पूरे सान्त्रे सिद्धरसे द्रवे ।
 गोरटे पीलुपण्यो च चन्द्रहासोसिमालके ॥ ३२७ ॥
 दशभीवकृपणे च तामरसं तु पड़जे ।
 ताम्रकाञ्चनयोर्दिव्यचक्षुस्त्वन्धे झुलोचने ॥ ३२८ ॥
 खगन्धमेदे च निःश्रेयस कल्याणमोक्षयोः ।
 नीलंजसा नदीमेदप्सरोमेदे तडित्यपि ॥ ३२९ ॥
 पुनर्वसुः स्याचक्षवे कात्यायनमुनावपि ।
 पौर्णमासो यागमेदे पौर्णमासी तु पूर्णिमा ॥ ३३० ॥

मलीमसं पुनः पुष्पकासीसे मलिनायसोः ।
 महारसः पुनरिक्षौ राजूरद्वौ कशेषणि ॥ ३३१ ॥
 मधुरसा तु मूर्वायां इक्षादुग्धिकयोरपि ।
 राजहंसस्तु कादम्बे कलहंसे नृपोत्तमे ॥ ३३२ ॥
 रासेरसो रससिद्धिवलौ शृङ्गारहासयोः ।
 पटीजागरके रासे गोप्तव्यां विश्वावस्तुः पुनः ॥ ३३३ ॥
 निशि गन्धर्वभेदे च विभावसुस्तु भास्करे ।
 हुताशने हारभेदे चन्द्रे इवःभेयसं शुखे ॥ ३३४ ॥
 परानन्दे च भद्रे च सर्वरसस्तु धूषणके ।
 वादभाण्डेवयहस्तु ज्ञानभेदे गजालिके ॥ ३३५ ॥
 प्रतिबन्धे वृटिरेषेष्यभिग्रहस्तु गौरवे ।
 अभियोगेभिप्रहणेवरोहस्तु लतोद्धमे ॥ ३३६ ॥
 तरोरद्वेवतरणेष्यद्वारोहेश्ववारके ।
 अइवारोहाइवगान्धायामुपव्येनुकूलने ॥ ३३७ ॥
 बन्धुपयोगयोधोपनाहो वीणानिवन्धने ।
 व्याणलैपनपिष्ठे च गन्धवहो मृगेनिले ॥ ३३८ ॥
 गन्धवहा तु नासायां तमोपहो जिने रवौ ।
 चन्द्रेग्नौ तनूरुहस्तु पुके गरुति लोम्हि च ॥ ३३९ ॥
 प्रतिमहः सैन्यपृष्ठे महभेदे पवद्धते ।
 क्रियाकारे दानद्रव्ये तद्धते स्वीकृतावपि ॥ ३४० ॥
 परिमहः परिजने पत्न्यां स्वीकारमूलयोः ।
 शापेय परिवाहोम्बुद्धासे राजार्हितस्तुनि ॥ ३४१ ॥
 परिवर्हः परीवारे पार्थिवोनितवस्तुनि ।
 पितामहः पद्मयोनौ जनके जनकस्य च ॥ ३४२ ॥
 वरारोहो गजारोहे वरारोहा कटावपि ।
 सर्वसहः सहिष्णौ स्यात्सर्वैसहा पुनः क्षितौ ॥ ३४३ ॥
 ॥ इत्याचार्यं चतुःस्वरकाण्डश्चतुर्थः ॥

स्यादाच्छुरितकं हासनखपातविशेषयोः ।
 कक्षावेक्षकः शुद्धान्तपालकोषानपालयोः ॥ १ ॥
 द्वाःस्ये पिङ्गे कवौ रङ्गाजीवेय कटखादकः ।
 खादके काचकलसे सृगालबलिपुष्टयोः ॥ २ ॥
 कृमिकण्टकं चित्रायामुद्भवविड्ग्योः ।
 स्याद्वेजागरिकं भक्ष्यकारके भद्रलेपि च ॥ ३ ॥
 चिलमीलिका खद्योते कण्वीभेदे तदित्यपि ।
 जलकरड़ः स्यान्मेघे नालिकेरतरोः फले ॥ ४ ॥
 शड्बे नवफलिका तु नवे नवरजःस्त्रियाम् ।
 नागवारिको गणेश्यराजे राजेभहस्तिपे ॥ ५ ॥
 चित्रमेखले गद्देव्यथ स्याद्व्यवहारिका ।
 लोकयत्रिङ्गुदीपर्णीव्यथ श्रीहिराजिकः ॥ ६ ॥
 चीनज्ञे कामलिकायामध्ययो शतपर्विका ।
 स्याद्वचादूर्वयोः शीतचम्पकौ दीपतर्पणे ॥ ७ ॥
 हेमपुष्पकधम्पके हेमपुष्पिका यूथिका ।
 मलिनमुखस्तु गोलाङ्गुले प्रेतेनले खले ॥ ८ ॥
 शीतमयूखः कर्पूरे चन्द्रेय सर्वतोमुखः ।
 विधावात्मनि रुद्रे च सर्वतोमुखमम्बु खम् ॥ ९ ॥
 कथाप्रसङ्गो वातूले विपस्य च चिकित्सके ।
 नाढीतरंगः काकोले हिण्डके रतहिण्डके ॥ १० ॥
 रतनारीचो मन्मथे शुनि स्त्रीणां च सीत्कृतौ ।
 कथमध्वजः प्रथमजिनेन्द्रे शशिशेखरे ॥ ११ ॥
 मुनिभेषजं त्वगस्तिपथ्यायां लहूनेपि च ।
 दशनोद्दिष्टो निःश्वासे चुम्बने दन्तघाससि ॥ १२ ॥
 अवमहणं रीढायां रोधनेयतारणम् ।
 वस्त्राच्चलार्चने भूतावेशेय प्रविदारणम् ॥ १३ ॥
 दारणे युधि च परिमापणं तु प्रजल्पने ।
 नियमे निन्दोपालम्भोक्तौ चायो भञ्जवारणः ॥ १४ ॥

प्रासादवीर्यवरणे मत्तहस्तिन्यपाश्रये ।
 मण्डूकपर्णोरलुकशोणकयोः कपीतने ॥ १५ ॥
 मण्डूकपर्णो मञ्जिलाव्रादयोर्गेजिहिकौपथे ।
 स्याद्रोमहर्षणाख्या तु रोमोहमे विभीतके ॥ १६ ॥
 धातरायणः क्रकचे सायके शारसंक्रमे ।
 निप्रयोजनमरे चाप्यवलोकितमीक्षिते ॥ १७ ॥
 अवलोकितस्तु बुद्धेपराजितोच्युते हरे ।
 अजितेपराजिता तु दुर्गा इवेता जयन्त्यपि ॥ १८ ॥
 उपधूषित आसन्नमरणे धूषितेपि च ।
 स्याद्राणापितिर्विग्रनयके पार्वतीपतौ ॥ १९ ॥
 दृथिर्यापतिस्तु भूषे कृतान्त कपमौपथे ।
 मूर्धाभिविक्षः प्रथाने क्षत्रियस्तिपालयोः ॥ २० ॥
 यादसांपतिः पाद्यव्योर्वसन्नदूर आम्रके ।
 एके पञ्चमरणे वसन्नदूर्त्यतिमुक्तके ॥ २१ ॥
 पाटलायामय सहस्रपादो यज्ञपूर्वे ।
 कारण्डमूर्ययोर्योजनगन्था व्यातमातरि ॥ २२ ॥
 कस्तूरीसीतयोधातिसर्जनं वथदानयोः ।
 अपवर्जनं निर्वाणे परित्यागे विहायिते ॥ २३ ॥
 अभिनिष्ठानस्तु वर्णं विसर्गेयानुवासनम् ।
 लेहने धूपने चान्वावसायी इवयचे मुनौ ॥ २४ ॥
 स्यादुपस्पर्शनं खामे स्पर्शाचिमनयोरपि ।
 उपसंपन्नं पर्याप्ते संस्कृतप्राप्तयोर्मृते ॥ २५ ॥
 कलानुगादी चटके चन्द्रसिंके कपिञ्जले ।
 गन्धमादनः कप्यद्रिभिदोरलिपि गन्धके ॥ २६ ॥
 गन्धमादनी शुरायामय जायानुर्जीविनः ।
 वकादिवननटदुःस्थाः स्याद्गुमकेतनोनले ॥ २७ ॥
 अहमेदे घ प्रतिपादनं वोधनदानयोः ।
 पद्मलाङ्गनो धनदे लौकेद्ये रविवेषसोः ॥ २८ ॥

पद्मलाङ्घना तारायां सरस्वत्यां श्रियामपि ।
 पीतचन्दनं स्याद्दरिद्रायां कदम्भीरजन्मनि ॥ २९ ॥
 महारजनं कुसुम्भे स्वर्णेऽथ मधुसूदनः ।
 भ्रमरे केशवे मृत्युवन्ननः श्रीफले हरे ॥ ३० ॥
 श्रोणकाकेष्यथ वरचन्दनं देवदारुणि ।
 कालेये वरवर्णिन्यञ्जनालाक्षामियसुषुपु ॥ ३१ ॥
 रोचनायां हरिद्रायामय स्याच्छंकुलादनी ।
 कट्टां मांसीपिनुलिकाजलपिष्पलिकाषु च ॥ ३२ ॥
 शालङ्गायनो नन्दूष्योः स्याच्छेदवाहनः शशी ।
 पार्थेऽथ सहस्रवेधी चुक्रे सहस्रवेधि तु ॥ ३३ ॥
 हिङ्गौ चामरपुष्टु केतके चूतकाशयोः ।
 गोरक्षजम्बूर्गोऽधूमधान्ये गोरक्षतण्डुले ॥ ३४ ॥
 धूलीकदम्बस्तिनिशो वीषे वरुणपादपे ।
 चृगालजम्बूर्गोऽुष्वे फले च बदरीतरोः ॥ ३५ ॥
 अभ्युपगमः समीपागमने स्वीकृतावपि ।
 नक्षत्रनैमिः शीतांशुरेवत्यौत्तानपादितु ॥ ३६ ॥
 कालानुसार्थं द्वैतेये कालीये शिशपालरौ ।
 भय स्याहुग्धतालीर्थं दुर्घापदुग्धफेनयोः ॥ ३७ ॥
 वृपाकपायी जीवन्त्यां शतावर्युमयोः श्रियाम् ।
 उत्पलपत्रं तूत्पलदले द्वीणां नखक्षते ॥ ३८ ॥
 कपिलधारा विदशापगायां तीर्थभिद्यपि ।
 तमालपत्रं तिलके तापिच्छे पचकेपि च ॥ ३९ ॥
 तालीसपत्रं तु तामलक्यां तालीसके काचित् ।
 पादचत्वरः करके परदोपैकमापिणि ॥ ४० ॥
 सैकते छगलेऽवत्थद्वृमेय पांसुचामरः ।
 वर्धपके प्रदांसायां द्व॑र्वाञ्जितवटीभुवि ॥ ४१ ॥
 पूरोटी धूलिगुच्छे पीतकावेरं तु कुङ्कुमे ।
 पित्तले वस्त्रोकसारा लिन्दस्य धनदस्य च ॥ ४२ ॥

नलिनीपुर्योर्वपतिसारस्त्वनुशये रुपि ।
 कौकृत्ये सर्वतोभद्रस्त्वोकोभित्काव्यचित्रयोः ॥ ४३ ॥
 निम्बेथ सर्वतोभद्रा गम्भार्या नटयोविति ।
 समाभिहारस्त्वाभीक्ष्ये मृदार्थेथासुतीवलः ॥ ४४ ॥
 शौण्डिके यज्ञन्युष्टपालो मत्स्याहिमेदयोः ।
 स्यादेककुण्डलो बलभद्रे किंपुरुपेऽवरे ॥ ४५ ॥
 कृपीटपालस्तु केनिपाते जलनिधावपि ।
 स्यात्पाण्डुकम्बलः इवेतकम्बलमावभेदयोः ॥ ४६ ॥
 सुरतताली शिरःसम्भूत्योरथाश्रितंभवः ।
 अन्नादौ तृप्तै च नमधमसभन्द्रमाययोः ॥ ४७ ॥
 विवाप्ते हिङ्गुनिर्यसि हिङ्गुरसनिम्बयोः ।
 हिरण्यरेता ज्वलने सहस्रकिरणेषि च ॥ ४८ ॥

॥ इत्याचार्य० पञ्चस्वरकाण्डः पञ्चमः ॥

माममहुरिका युद्धशृङ्ख्योर्मातुलपुत्रकः ।
 धन्त्रूरकस्य च कले मातुलस्य च नन्दने ॥ १ ॥
 लूतामर्कटकः पुत्रीनवमालिकयोः कपौ ।
 वर्णविलोडकः काव्यच्छायाहत्संपौरयोः ॥ २ ॥
 सिन्दूरतिलकौ हस्ती सिन्दूरतिलकाङ्गना ।
 दोहदत्तकां गर्भे स्यात्संयो योवनस्य च ॥ ३ ॥
 योवननक्षणं वक्षोरुहे च लवणिष्ठि च ।
 अर्धपारापतथित्रकर्त्ते स्याच्चित्तिरावपि ॥ ४ ॥
 प्रस्तुद्गमनीयमुपस्थेये धौतांशुकदवे ।
 विवक्षेनविद्या व्यामणीयध्यां भियामपि ॥ ५ ॥

॥ इत्याचार्य० पद्मस्वरकाण्डः पष्ठः ॥

अथाव्ययानि वन्धनते प्राग्वदेव स्वरक्षमात् ।
 अ स्वल्पार्थेष्यभावेषि स्यादा स्मरणवाक्ययोः ॥ १ ॥

आडीपदर्थेभिव्यासौ क्रियायेगेवधावपि ।
 आं स्यादवधृतिस्मृत्योराः संतापप्रकोपयोः ॥ २ ॥

इ स्यात्खेदे प्रकोपोन्तावी क्रोधे दुःखभावने ।
 प्रत्यक्षे संनिधौ चात्यु रोपेन्त्यामन्वणार्थयोः ॥ ३ ॥

उत्थाधान्ये प्रकाशे च प्रावल्यास्वास्थशक्तिषु ।
 विभागे बन्धने मेत्के भावे लाभेर्धकर्मणोः ॥ ४ ॥

उं प्रभेङ्गीकृतौ रोपेष्युं प्रभे रोपवाचि च ।
 क कुत्सावाक्ययोरे ऐ हैशान्दाविव स्मृतैः ॥ ५ ॥

अमन्वणाहानयोरो प्रणवेङ्गीकृतावपि ।
 ओमौशदौ तु होहौवदूतौ संबोधनेषि च ॥ ६ ॥

कु पापीयसि कुत्सायामीददर्थे निवारणे ।
 कं सुखे वारिशिरसोः किं प्रभे कुत्सनेषि च ॥ ७ ॥

चान्योन्यार्थसमाहारान्याचयेषु समुच्चये ।
 हैतौ पक्षान्तरे तुल्ययोगिताविनियोगयोः ॥ ८ ॥

पादपूरणेवधृतौ तु विशेषेवधारणे ।
 समुच्चये पादपूर्तौ धिग् निर्भर्त्सननिन्दयोः ॥ ९ ॥

नि स्याक्षेपे भूशार्थे च नित्यार्थं दानकर्मणि ।
 संनिधानोपरमयोः संशयाभ्यरात्रिषु ॥ १० ॥

मोक्षेन्तर्माविधेभावे बन्धने कौशलेषि च ।
 तु प्रभेनुशयेतीतार्थे विकल्पवितर्कयोः ॥ ११ ॥

नवीपदर्थे सादृदये तद्विद्वदन्ययोः ।
 व्यतिक्रमे स्वरूपार्थे निषेधाभावयोरापि ॥ १२ ॥

निर्निधये क्रान्तार्थयोः निःशेषप्रतिषेधयोः ।
 प्राक् पूर्वस्मिन्प्रभावे दिग्देशकालेष्वनन्तरे ॥ १३ ॥

अतीतेष्यथ प्र स्याद्रतावर्यग्रकर्पयोः ।
 वा समुच्चय एवार्थ उपमानविकल्पयोः ॥ १४ ॥

वि श्रेष्ठतीते नानार्थे दै हेतौ पदपूरणे ।
 शं कल्याणे लुखेथ स्वित्प्रस्त्रविवर्कयोः ॥ १५ ॥
 सं सङ्गार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थसमार्थयोः ।
 स्मातीते पादपूर्ती ह संबुद्धौ पादपूरणे ॥ १६ ॥
 हा चुरदुःखविपादेषु हि हेताववधारणे ।
 विदेषे पादपूर्ती च ही विस्मयविपादयोः ॥ १७ ॥
 दुःखहतौ च हं रोपमापगेतुनयोपि च ।
 हुं वितर्के परिदिवे स्थानमनागल्पमन्दयोः ॥ १८ ॥
 अङ्गं संदोधने दर्शे पुनरर्थे च किंच तु ।
 साकल्यारम्भयोस्तिर्यक् स्थानिरथीनवकयोः ॥ १९ ॥
 हिस्मध्ये विनार्थेति शक्तये लङ्घने भृते ।
 स्तुतावसंपति क्षेष्यस्तु पीडानिषेधयोः ॥ २० ॥
 असूयायामनुजायामाराहूतसमीपयोः ।
 इति स्वरूपे तांनिध्ये विवक्षानिषयमे भवते ॥ २१ ॥
 हेतौ प्रकारप्रत्यक्षप्रकाशेष्ववधारणे ।
 एवमर्थं समाप्तौ स्यादुत प्रश्नविवर्कयोः ॥ २२ ॥
 समुद्धये विकल्पे च तावदावदिवावपौ ।
 कारस्त्वयेवधारणे माने प्रतीत्यंभूतभागयोः ॥ २३ ॥
 प्रतिदाने प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणयोरपि ।
 पथात्पतीच्यां चरने वतामन्वण्णेदयोः ॥ २४ ॥
 पृत्याभर्यानुकम्पासु यद्यत्प्रविवर्कयोः ।
 शाश्वतसह पुनर्नित्ये सकृत्सहैकवारयोः ॥ २५ ॥
 स्वस्त्यादीः क्षेमपुण्यादौ सकृत्यस्तुल्ययोः ।
 हन्त दानेनुकम्पायां वाक्यारम्भविपादयोः ॥ २६ ॥
 निश्चये च प्रमोदे चाप्यथो अप समुद्धये ।
 मङ्गले संशयारम्भाधिकारानन्तरेषु च ॥ २७ ॥
 धन्यादेशे प्रतिशार्या प्रभसाकल्पयोरपि ।
 तथा स्थानिधये शृष्टप्रतिवाक्ये समुद्धये ॥ २८ ॥

यथा निर्दर्शने द्वौ तूडेशो निर्देशसाम्ययोः ।
 हेतुपपत्तौ च वृथा त्वदिधौ स्यादमर्थके ॥ २९ ॥
 अनु लक्षणवीप्सेत्यभूतभागेषु संनिधौ ।
 साहृदयायामहीनेषु पश्चादर्थसहार्थयोः ॥ ३० ॥
 नन्वाक्षेपे परिप्रश्ने प्रत्युक्ताववधारणे ।
 वाक्यारम्भेष्यनुनयामन्वणानुज्ञायोरपि ॥ ३१ ॥
 नाना विनोभयनेकार्थेषु स्थाने तु कारणे ।
 युक्ते साम्येष्यप स्तेषेपकृटे वर्जने मुदि ॥ ३२ ॥
 विपर्यये वियोगे च निर्देशो विकृतावपि ।
 अपि संभावनाशङ्कागर्हणात् समुच्चये ॥ ३३ ॥
 प्रभे युक्तपदार्थेषु कामचारक्रियात् च ।
 उपासन्नेथिके हीने साहृदयप्रतियजयोः ॥ ३४ ॥
 तदोगव्याप्तिपूजात् शक्तावारम्भदानयोः ।
 दक्षिणाचार्यकरणदोषाख्यानात्ययेषु च ॥ ३५ ॥
 अभि धीप्सालक्षणयोरित्यभूताभिमुख्ययोः ।
 स्यादमा संनिधानार्थं सहार्थं निवारणे ॥ ३६ ॥
 अलंकरणसामर्थ्यपर्याप्तिप्रवधारणे ।
 एवं प्रकारेज्जीकारेवधारणसमत्वयोः ॥ ३७ ॥
 कर्यं प्रभे प्रकारार्थं संभ्रमे संभवेपि च ।
 काममस्यानुगमे प्रकामेनुमतावपि ॥ ३८ ॥
 किमु संभावनायां विमर्शं जोपं छुले स्तुतौ ।
 मौनलहृनयोधापि नाम आकाश्यकुत्सयोः ॥ ३९ ॥
 संभाव्याभ्युपगमयोरलीके विस्मये कुधि ।
 नूनं तर्के निधिते च प्राध्यं नर्मानुकूलयोः ॥ ४० ॥
 भूशं प्रकर्पेत्यर्थं च सामि त्वयेषु युगुप्तिते ।
 अयि प्रभेनुनये स्यादये क्षोपयिपादयोः ॥ ४१ ॥
 संभ्रमे स्मरणे चान्तरन्ते स्थीकारमध्ययोः ।
 उर्युस्त्रीवदूरी विस्तारेज्जीकृतावपि ॥ ४२ ॥

पराभिमुख्ये प्राधान्ये विमोक्षप्राप्तिलोभ्ययोः ।
 गतिर्धर्षणहिंसाद्य भूशार्थे विक्रमेषि च ॥ ४३ ॥
 परि व्याधाकुपरमे वर्जने लक्षणादिषु ।
 आकिञ्जने च शोके च पूजायां दोषकीर्तने ॥ ४४ ॥
 भूषणे सर्वतोभावे व्याप्तौ निवसनेषि च ।
 पुरा भविष्यदासने चिरातीतप्रबन्धयोः ॥ ४५ ॥
 पुनरपथमे भेदे किल संभाव्यवार्त्तयोः ।
 हेत्वरुच्योरतीके च खलु वीम्सानिषेधयोः ॥ ४६ ॥
 जिज्ञासायामनुनये वाक्यालंकरणेषि च ।
 अवालम्बनविज्ञानविद्योगव्याप्तिशुद्धिषु ॥ ४७ ॥
 एवौषम्ये परिमव ईपदर्थेवधारणे ।
 उपा रात्रौ तदन्ते च दोषा निशि निशामुखे ॥ ४८ ॥
 मङ्गु शीघ्रे भूशे तद्वेतो हेतोरपदेशवत् ।
 निर्देशे पञ्चम्यर्थे चेतो यतक्ष विभागवत् ॥ ४९ ॥
 पञ्चम्यर्थे नियमे च तत आदौ कथान्तरे ।
 पञ्चम्यर्थे परिप्रभे तिरोन्तर्धीं तिरथि च ॥ ५० ॥
 नीधिः स्वैराल्पनीचेषु प्रादुर्नामप्रकाशयोः ।
 पुरोमे प्रथमे च स्थान्मियोन्योन्यं रहस्यवि ॥ ५१ ॥
 अहा धिगर्थे शोके च करुणार्थविपादयोः ।
 अह लेषपे नियोगे चाप्याहो प्रश्नविचारयोः ॥ ५२ ॥
 सह संबन्धसादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु ।
 साकल्ये विद्यमाने च हीही विस्मयहास्ययोः ॥ ५३ ॥
 नमुच प्रभे दुष्टोऽकौ सम्पर्वादे स्तुतावपि ।
 अपद्व चारौ निर्देषे किमुत प्रभवादयोः ॥ ५४ ॥
 विकल्पेतिशये चापि पुरस्लाव्यमेषतः ।
 पूर्वस्यां च पुरार्थे चाभीक्षणं शीघ्रप्रकर्षयोः ॥ ५५ ॥
 वैनःपुन्ये संतते चावश्यं निधयनित्ययोः ।
 इदानीं सांप्रतं वाक्यालंकारे तदिनं पुनः ॥ ५६ ॥

दिनमध्ये प्रतिदिने सांप्रतं तूचितेधुना ।
 समयानिकके ज्ञान्तर्निकटे चान्तरा पुनः ॥ ५७ ॥
 विनार्थे सनिधौ मध्येभितोभिसुखकात्स्वर्ययोः ।
 समीपोभयतःशीघ्रेष्वमतः प्रथमाययोः ॥ ५८ ॥
 अन्ततोवयवोत्तेक्षापञ्चम्ययैपु शासने ।
 पुरतोमादयोः पूर्वेदुर्ध्माहप्रभातयोः ॥ ५९ ॥
 अहहेत्यद्गुते खेदेन्तरेणान्तर्विनार्थयोः ।
 अहोवतानुकम्पायां खेदामन्वणयोरपि ॥ ६० ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितेनेकार्थसंप्रहेनेकार्थशेषः ॥

संपूर्णश्वायमनेकार्थसंप्रहः ॥

॥ मङ्गलं महाश्रीः ॥ शुभं भवतु लेखकपाटकयोः ॥

EXTRACTS FROM THE COMMENTARY.

८० ॥ अहे ॥

परमात्मानमानस्य निजानेकार्थसंग्रहे ।
 वक्ष्ये टीकासनेकार्थकैरवाकरकौमुदीम् ॥ १ ॥
 विश्वप्रकाशशाश्वतरभसामरतिंहमद्गुणानाम् ।
 व्याडिपनपालभागुरित्याश्वस्पतियादवादीनाम् ॥ २ ॥
 शाखाणि वीक्ष्य शतशो धन्वन्तरिनिर्मित निषष्टु च ।
 लिङ्गानुशासनानि च क्रियतेनेकार्थटीकेयम् ॥ ३ ॥
 लिङ्गानुशासनेस्माभिर्वर्णितो लिङ्गनिर्णयः ।
 अतो न पथितः सूत्रे पन्थगौरवभीरुभिः ॥ ४ ॥
 इह सोप्यज्ञविज्ञानहेतये दर्शयिष्यते ।
 गुणशब्दो गुणे पुसि वाच्यलिङ्गस्तु तद्विति ॥ ५ ॥
 प्राणिजातिवर्णस्तु पुस्तिङ्गः पुसि दर्शयतः ।
 तस्यैव वर्तमानस्य खियां खीलिङ्गता मता ॥ ६ ॥
 कुत्रापि रूपमेदेन क्वचिच प्रत्ययादिभिः ।
 लिङ्गानां निर्णयो ज्ञेयो विशेषस्त्वमिधायते ॥ ७ ॥
 व्युत्पत्तिलिङ्गनिर्णातिर्विषमार्थप्रकाशनम् ।
 प्रायेण दृष्टदृष्टान्तो वाच्यमत्र चगुष्टवम् ॥ ८ ॥

अथ ग्रन्थारम्भे सूत्रकारः शिष्टसमयपरिपालनाय प्रत्यूहव्यूहोपशान्तयेभिषेय-
प्रयोजनसंबन्धप्रतिपादनार्थं च समुचितेष्टदेवतानमस्कारपूर्वकमुपकमते ॥ ध्यांत्वाह-
त इति सकलार्हत्यगिधानेन सकलकल्पाणोदर्कसंपर्कशालिनीमखिलप्रत्यूहव्यूहोप-
शान्तिमाह । कृत एकार्थशब्दसंदोहस्याभिधानचिन्नामणिनाममालायां संभवो येन स
कृतैकार्थशब्दसंदोहसंभवः । अनेनैकार्थनिकार्थशब्दकोशायोरेककर्तृत्वमाह । एतच कुर्व
इत्यन्नास्मदर्थादिनामाव्युत्तमपुरुषैकवचनप्रयोगसामर्थ्यलब्धस्याहमित्येतस्य विशेष-
णम् । एकस्वरादिपट्टकाण्डेति । एकः स्वरौ येषां ते एकस्वराः शास्त्रास्तप्रतिपादकं
काण्डमपि एकस्वरं तदादिर्यस्याः सा एकस्वरादिः षणां काण्डानां समाहारः
पट्टकाण्डी । एकस्वरादिधासौ पट्टकाण्डी च तथा व्यञ्जनस्य वहुत्वेषि स्वरस्यैव
प्राधान्यादेकस्वरं द्विस्वरं त्रिस्वरं चतुःस्वरं पञ्चस्वरं पद्मस्वरं चेति वद्यमाणानि
पट्टकाण्डानि तैरित्यर्थः । सप्तमस्याव्ययकाण्डस्य तु तस्या एव देशप्रभूतत्वात् । अनेके
द्वौ बहवो वा प्रत्येकमर्यां येषां तेनेकार्था अर्थाच्छब्दास्तेषां संभव एकत्र समुच्चयोनि-
कार्थसंभवस्तम् । एतेनाभीष्टदेवताप्रतिपादनपूर्वकं शास्त्रस्याभिषेयं प्रतिपाद्य प्रतिपाद-
कसंबन्धधार्यप्रयोजनं च शिष्टावदोपजननं तेन च परोपकारद्वारेण परंपर-
या निःभेयससिद्धिथेति सामर्थ्यादाक्षिप्यते । नहि प्रेक्षायतां निष्प्रयोजनमा प्रवृत्तिर्भ-
वति ॥ 1 ॥

अभिषेयस्य परिपाठिविशेषमाह । अवेति प्रकान्तानेकार्थशब्दसंभवशास्त्रे प्रत्ये-
कमेकस्वरादिकाण्डेषु वद्यमाणानेकार्थशब्दानामादौ पूर्वभागे अकारादीनां हृषी-
न्तानां वर्णनां क्रमेण कृत्वा प्रत्येकमन्तमभागे कादिव्यञ्जनानां क्रम आनुपूर्व्यं
निवेदनम् । अत्र अकारादिकमेणेति चदता अन्तक्रगस्यैव प्राधान्यमुक्तम् । कार्य-
न्तक्रमेणेति हि अत्र शम्दा अभिधास्यन्ते । अकारादादिकमस्तु तत्र प्रत्येकं
श्रद्धयः । काशादिकमेपि कादिभ्यः परोक्तादिस्वरक्रमोन्तर्गतो द्रष्टव्यः । तथा
पूर्वमुद्देश्यस्य शब्दस्य चननं भणनं पश्चादर्थानां प्रकाशनम् । अभिधीयमागशम्दा-
नुवादपूर्वकमर्यक्यनमित्यर्थः । यथा । को व्रद्ध्यास्तमनीत्यादि ॥ 2 ॥

यस्मिन्नशाखे स्तः संशिस्त्वा एक एवार्थस्तस्यानेकार्थतादर्शनाय यौगिकोप्त-
चेनदर्थं प्रकाशयते । यथा । गीतिश्चन्दसि गाने च । अत इ गीतिश्चन्दश्च-

नदसि संज्ञास्पतया रुदो गाने तु क्रियानुगमायौगिकः । यत्र तु शब्देनेकोर्थः संज्ञास्पतया रुदो व्यज्यते तत्र नेकार्थतायां परिपूर्णायां यौगिकोर्थो दर्शयते वा न वा । तत्र दर्शयते यथा । त्वद्वार्के विश्वकृतकृष्णः । अत्र हि त्वद्वशव्वद्वार्कविभृ-कृतो रुदः । तद्विष्णु तु यौगिकः । न दर्शयते यथा । प्रियकस्तु चञ्चरीके० [3, 59] । अत्र हि प्रियकशब्दधञ्चरीकादिपु संज्ञास्पतया रुद उच्चः । प्रिय एव प्रियक इति तु स्वार्थे के यौगिकतया बहुभे वर्तमानो नोच्चः ॥ 3 ॥

अस्मिन्ज्ञावेदाण्डस्त्वैव शब्दस्यानेकार्थता दर्शयते न तु पदभङ्गेन हेषच्छायया तस्यानन्त्येन दर्शयितुमशक्यत्वात् । यथा । नाकः स्वः खे इति । अत्रापाण्डतया स्वर्गाकाशालक्षण्येर्यद्वये नाकशब्द उच्चः । न त्वविद्यमानाशुद्धे तत्र न अको नाक इति पदभङ्गेन वर्तते नाकशब्द इति ॥ 4 ॥

तत्रैकस्वरं काण्डमारभ्यते । तत्रादौ कान्तः ॥

कौ० । कायति काम्यते या कः । कविदिति दः । एष सप्तस्वर्थेषु पुंसि ॥ क० । एषु त्रिपु फीवम् । दशस्वपि यथा । विर्थं कः सुभृति प्रकाशयति कः कथेतदन्तं नयेत्कः स्यासुर्नहि को दहत्यभिमतः कः कस्य सल्यं धने । अर्था॒ कस्य जनः स केन च भुविः स्यास्तस्य मुख्याङ्गात्मा प्रभेत्र सुट्टमर्थसंमहभूता केनोच्चरे वीयताम् ॥ अथ खान्तः । ख० । अशुते खम् । अशोर्दिदिति दित् खः । स्वः स्वर्गः संवित्संवेदनं पदस्यपि फीवम् । स्वर्गे यथा । तस्मिन्नगते खं शुहृतोपलम्घन् c. Ra. 18,21 । संवित्सुखयोर्यथा । योगिनः खे निरीयन्ते । व्योमेन्द्रिययोर्यथा । रुद्रा खमार्गम-सिलं खत योवतस्थे ॥ 5 ॥

शून्यविन्दी यथा । संतुणने खेन च रमेव ॥ खस्तु खर्वे यथा । क्रान्ते खेन शुतेन खम् ॥ अथ गन्तः । गौ० । गच्छति गौः । शुगमिभ्यां दोः । दशस्वर्थेषु खीपुंसोः । अन्ये तु चागादौ खियां स्वर्गादी पुंसि पश्चो इयोर्जलाक्षण्योः फीव इत्याहुः । उदके यथा । गाथो यहन्ति विमलाः शरदि स्वन्त्याम् । दृशि यथा । गोनलार्दितकपोलतलास्ताः । स्वर्गे यथा । स गोपर्तिर्गविष्टनेन । विद्यि यथा । गोभ्यः संभूतसहितः । पश्चो यथा । गायधरन्ति वामलानि सकेसराणि । रहमौ यथा । S.I. 9 । वये यथा । गोधतेनैव शैलाः । भूमौ यथा । R.I. 5,26 । इपौ यथा । गोभिः संभित्संनाहः । गिरि यथा । R.I. 2, 59 ॥ 6 ॥

अथ खान्ताः । त्वग्० । त्वन्ति संयुगोति किम् त्वरु । तनोति ता तनेदुङ्गन् । गियां यत्काते यथा । B.I. VI, 10 । नर्मणि यगा । K.I. 3, 46 । त्वनारपे

गन्धद्रव्येषि यथा । एलापच्चत्वचां वासाः । एष्वेवार्थेषु त्वच्चशब्दोकारान्तोप्यस्ति ॥
न्यग्० । न्यज्ज्ञति न्यक् । निम्नं गभीरं नीचं खर्वं कात्स्न्यं सामस्त्यं तत्र प्रायः
क्रियावेशोपणं शेषयोर्बाच्यलिङ्गः । नीचे यथा । तेषि न विभ्रति शोभां श्रीमन्तो न्य-
ग्रन्यन्ति ये शुणिनः ॥ रुक्ष० । रोचनं रोचते वा रुक्षं खियाम् । शोभायां यथा ।
S. 3, 3 । किरणे यथा । An. II, 2 । इच्छायां यथा । धर्मरुचा दानरुचा
भवितव्यं सत्यतत्त्वश्चिना च ॥ वाग्० । वक्ति उच्यते वा वाक् । दिशुद्दृढिति
साधुः । खियाम् । इयोर्यथा । पट्टीं वा० Sp. 2954 ॥ 7 ॥

अथ जान्तः । जू० । जवते जूः । दिशुद्दृढिति साधुः । आकाशसरस्त्वत्यां
पिशाच्यां च खियाम् । जवने वेगवति वाच्यलिङ्गः । पिशाच्यां यथा । जूयोपितः
पितृवनं परितधरन्ति ॥ अथ जान्तः । ज्ञः० । जानाति ज्ञः । नाम्युपान्त्यमीकृगृजः
कः । विचक्षणे वाच्यलिङ्गः शेषपयोः पुंसि । विचक्षणे यथा । Sp. 105 । पदासनो
व्रह्मा । चान्द्रसमायनिर्बुधस्तत्र यथा । चन्द्रार्कजीवज्ञसितार्कवक्ताः ॥ 8 ॥

अथ जान्तः । सद्विद० । अस्तीति सन्ध्याच्यलिङ्गः । विद्यमाने यथा । Bh. S. 11 ।
सत्ये यथा । यदेवार्थक्रियाकारि तदेव परमार्थसत् । प्रशस्ते अर्थिते साधौ च
यथा । निर्मलसरा एव शुणेषु सन्तः । सत्त्वविद्युपोरपि ॥ अथ भान्तौ । भः शुक्रे ।
भाति भः क्वचिदिति डः । यथा । प्रवेशनेनाभिमुखः शुभो भः ॥ भमुखौ । उड्डौ
नक्षत्रे यथा । Bh. St. 22 ॥ भांशी । भानं भा । मृगयेच्छेत्यड् । अंशौ किरणे
खियां यथा । Su. 1999 ॥ भू० । भवत्यस्याः सर्वमिति भूः । भवादिभ्यो वेति
किए । कृभूम्यां किदिति भ्यो भूमिः । सीलिङ्गौ । भूमिरिवेत्युपमानद्वारेण सिद्धत-
योद्दिश्यस्य क्यनम् । तेन भूमिशब्दस्यापि क्षिविस्थानलक्षणमर्थद्वयं सिद्धम् । एव-
मन्यत्राप्युपमानोपमेयभावोभ्युद्यः । लाघवार्थी द्विस्वरस्याप्यत्र पाठः । शितौ यथा ।
An. I, 18 । भूमिं० Pr. Ch. 22, 72 ॥ 9 ॥

स्थाने यथा । दृष्टिर्विद्यपचन्त्रिका स्तनतटी स्त्रीमीठीवायभूः । अभूमिर्मातीमा-
स्त्रुजविजितसीमान्तरुपतिः ॥ अथ भान्तौ । मः० । मन्यते मीयते वा मः ।
क्वचिदिति डः ॥ मा० । लक्ष्यां खी यथा । B. H. 67, v. 26 । वारणे नि-
पेषे त्वद्यव्ययं यथा । Sp. 2406 ॥ किं० । किंकोर्डिम् । वाच्यलिङ्गः । क्षेषो
धिकारपूर्विका निन्दा तत्र यथा । नो चेहिकमसंक्रमस्य घटितां रामस्य राज्यभियं
हर्तुं को भरतः शुदुर्भरपुर्वुदक्षणे लक्षणे । निन्दायां यथा । मर्त्यः कोपि

समि-मांसनयनो नद्वाङ्गभूर्धातुभिः । प्रभे यथा । Su. 104 । वितकं यथा । V. P. 57, 33-34 । अव्ययमपि ॥ 10 ॥

अथ यान्ताः । ज्याऽ । जिनाति ज्या । क्षचिदिति दः । खियाम् । स्मायां यथा । शशास स ज्यामपैरेजय्याम् । मौर्च्छी यथा । Ba. ix, 19 ॥ चूऽ । चूयते अभिगम्यते चुः । चुदुभ्यामिति चुः । पुंसि । दिने यथा । An. II, 30 ॥ चौऽ । चूयते धौः । चुगमिभ्यां डोः । खियाम् । स्वर्गे यथा । Si. 14, 28 । विहायसि गगने यथा । Ra. 2, 75 ॥ अथ रान्ताः । रः । राति रः ॥ रः । राति चुखं राः । रातेऽः । चुर्वर्णधनयोः . खीपुंसः । जलदे पुंसि । चुर्वर्णधनयोर्यथा । सार्थे सर्वज्ञकल्याणैर्नित्यं त्यजति तां न राः ॥ 11 ॥

द्रूः० । द्रवति द्रूः । दिशुद्वदिति सापुः । कामस्पिणि वाच्यलिङ्गः । स्वर्णे खियां यथा । कद्रूः स्वकान्तिद्रुतविद्वत्तद्रूः ॥ धू० । पूर्वतीति धूः । किपि राहुगिति वलोपः । खियाम् । यानमुखे यथा । Si. 12, 26 । भारे यथा । Ra. 5, 66 ॥ पूः० । पृष्णाति पूः । गृपृहृष्टधुर्धिभ्यः किप् । खियाम् । शरीरे यथा । भस्यां मत्पुरि संनिभासविधये बद्धादरेण त्वया । भगरे यथा । Si. 3, 32 ॥ श्री० । अवति भीः । दिशु-द्वदिति सापुः । अटस्वर्थेतु खियाम् । लक्ष्म्यां यथा । Su. 102 ॥ 12 ॥

शोभायां यथा । Ku. 7, 78 । विर्यसंपत्तौ समृद्धौ यथा । Ki. 1,1 । प्रशं-सायामपि मद्भूः । यथा । इटहतरमडभीः भीमहीपालदेवः c. Pr. P. 7 ॥ चूऽ० । सयति चूः खियाम् । चुवः चुम्भेदः ॥ 13 ॥

अथ वान्ताः । वः० । वाति वः । पश्चिमदिरीशो वर्णः । अव्ययपत्ते शाम्प-परो निर्देशः । तेनाव्ययस्येति सेर्वुद् न भवति । औपम्यमुपमा तत्र यथा । काद-म्बरविद्वितदलानि य पङ्कजानि ॥ चौः० । दीव्यत्यस्यामिति धौः । दिवेऽर्द्धू । खियाम् । स्वर्गे यथा । दिवं यदि प्रार्थयसे वृथा भमः । नमसि यथा । रजः-स्यलात्सैन्यविर्मद्धीढा भीतेय भूमिर्द्विमालरोह ॥ स्वो० । अस्यति स्वः । प्र-ति सापुः । पुंसि । शातौ यथा । नानियेय मुनेः स्वानां कन्यादानं प्रशस्यते । आत्मनि यथा । एदि स्वमयलोकय् ॥ स्वं० । मिने विपु यथा । च्य एव येषः परि० c. Ku. 7, 81 । स्वामेय भूर्ति प्रविदेश देषः । स्यान्येय० M. Ch. I, 42 । पने पुंसीयः । यथा । प्रभूताः स्या न दीयन्ते ॥ सर्वस्यमपि नेत्रं मणिके ग्राद्यने भुवे । काकिण्यपि ओक्रियाय न समं स्याकलेन तत् ॥ गौटम्नु र्षो शातावात्मनि श्रीव इत्याह । स्वस्पेति ॥ 14 ॥

अथ शान्तौ । दृग्० । पश्यति दर्शनं दृश्यतेनया वा दृक् किप् । चतुर्वर्णयेषु । द्रष्टरि वाच्यलिङ्गः । यथा । भवन्ति सूक्ष्मार्थवृशः कवीन्द्राः । दर्शने पियामस्त्रिं च खीलिङ्गः । दर्शनाक्षणोर्यथा । कामं पश्यत्यन्ति लोचनदृशा यूनां कुरुङ्गीदृशाः । अत्रैको दृक्शब्दो दर्शने द्वितीयस्त्वक्षिण । मतौ यथा । मिथ्यादृशां युगान्तार्कः उदृशाममृताङ्गनम् ॥ विद्० । वेशनं विशाति वा विद् किप् । प्रवेशे लियां नृवैश्ययोः पुंसि । नरि यथा । B. H. 63, v. 82 । पैश्ये यथा । ग्रादणक्षत्रिय-विद्यूद्राः । प्रजाविद्योरपि । प्रजायां यथा । त्रीणि भाद्रे पवित्राणि हौहित्रो विद्पतिस्तिलाः [c. M. 3, 235] अत्र हि विद्पतिर्विशो दुहितुः पतिर्जामाता उच्यते । पित्रायां यथा । मयूरपरापतयोः कुकुटस्य तथा विशाम् ॥ अथ पान्तौ । तृट्० । तर्पणं तृट् किप् । मृगयेष्ठेति निपातनान्तृष्णा । घवि तर्पः । एते ब्रयोपि लिप्तायां पिपासायां च । तृट्तृष्णाशुद्धौ लियां तर्पः पुंसि । लाघवार्थे द्विस्वर्योर-व्येकस्वरकाण्डे पाढः । एवमन्वयात्प्रभूद्यम् । लिप्तायां यथा । Si. 13,46 । तर्पप्रकर्पणं धनं चकर्प । पिपासायां यथा । तृष्णा० Sp. 2596 । अन्यास्ता० Si. 658 । तर्पेम्बु क्षुधि भोजनं पापि रथः शत्र्या अमे नौर्जले ॥ 15 ॥

त्रिद्० । स्वेषणं त्वेषन्त्यनया वा कुरुत्संपदादित्वाक्षिप् । लियाम् । शोभायां यथा । शशिविपा पोषितहर्षसंपदा तदामनेनानमपदापङ्कुयः । रुचौ दीप्तौ यथा । Si. 1, 21 ॥ अथ सान्तौ । भा० । भासते भा॒ पुंखीलिङ्गः । द्वयोर्यथा । Bh. S. 11 ॥ मा० । माति मा॒ । असित्यस् । पुंसि । द्वयोर्यथा । उदयति विततांशुः पौर्णमासीसुधांशुः । अत्र हि पूर्णे भाष्वन्दो मासो वास्यामिति पूर्णमा-सोणित्युणि पौर्णमासी ॥ 16 ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायामनेकार्थकैरवाकरकौमुदीत्वभिपानाङ्गं स्वेष-जानेकार्थसंभवटीकायामेकस्वरसंभवकाण्डः प्रयमः समाप्तः ॥

अय द्वितीयं द्विस्वरकाण्डमारभ्यते । तत्रादौ कान्ताः ॥ [अर्क] स्फटिके । Si. 4, 58 । ताम्रे । चन्द्रार्कं लेष्येत्तेन । स्थैर्ये । Si. 11, 44 । विदौजसि । वितर्क्यतेकेसंपर्कः पौलोम्या रोमहर्षतः ॥ [अक] इयोः । अकं पिनाकी भवतश्चिन्तु ॥ [अङ्क] भूषायाम् । कङ्कणाङ्कमुजा भान्ति जितानङ्गं तवाङ्गनाः । ल-क्षमणि । Ku. 1, 3 ॥ 1 ॥

चित्राजौ कौतुकसंमामे । श्रेष्ठाहंकतिरभ्युदेति तमसां माराङ्गमहः शशी ।

स्थान एकादिगणनान्यासे । अयमेव जगज्जनमस्थितिसंहारकारणम् । इति यस्य कपर्देन्दुरेकाङ्क्षभिव शंसति ॥ अन्तिके । Ra. 2, 38 । आगस्ति । परःशतैर-द्वितमङ्कपद्मैः ॥ [एक] अन्यस्मिन् । एके मृगाङ्कमृगमादिवराहमन्ये । केवले । Sp. 6621 । अथे । B. H. 68 v. 30 । संख्यायाम् । एको जयति सहृत्तः किं पुनर्द्वौ सुसंहृतौ c. Su. 1537 ॥ [कल्क] अवदम्भपापिषु । मुनिर्विने वलकल-यावकल्कः । कपायचूर्णयोरपि । कपाये । दाढिमपञ्चाङ्गकल्कसंसिद्धैः । चूर्णे । Ku. 7, 9 ॥ 2 ॥

[कर्क] कर्केतनो मणिभेदः ॥ [काकः] पीडसर्वा पद्मः । शिरोघक्षालनं कঙ्केसिका । द्विके । Sp. 2161 ॥ 4 ॥

[काकम्] रत्वन्धे । काकं नाकमिवेच्छति स्मरणः ॥ 5 ॥

[छेक] विदग्धे । Bl. III, 23 । विश्वस्तमृगनीटजयोः । प्रायो न विभ्य-ति छेकाः कृतैस्तालशतैरपि ॥ 7 ॥

[टङ्क] अष्टस्वपि पुंक्षीवः । गौडस्तु जहृयायां खी पुमान् खङ्ककोशे पापाणदा-रणे खनित्रे टङ्कणे नीलकपित्ये टङ्कमत्तियामित्याह । अशमदारणे । Ra. 12, 80 । मामान्तरे । यद्गाटकं हाटकटङ्ककोटिः । टङ्कणे । दृष्टटङ्ककेन्दुहेमभिः । शोभा-यामपि यथा । सटङ्कं तारुण्यं मृगशिशुदृशः पुष्ट्यति रतिम् ॥ 8 ॥

[तर्क] विसर्कः संशयस्तत्र यथा । तर्काकुलो भानुरुदेति मन्दम् । ऊदेनु-मानव्यामिनिधायर्कं प्रमाणं तत्र यथा । M. Si. 5 । तर्कमतिपादर्कं शाखमपि तर्कः । यथा । यस्तर्ककर्कशाविचारस्पदप्रचारः । कर्मविशेषः क्रियाविशेष उप-हास इति यावत् ॥ [त्रिका] कूपस्य नैमिः कूपस्यान्ते रज्ज्वादिधारणये ज्युलं दारु यथा । त्रिकाक्रेकारस्त्रचितः ॥ [त्रिकम्] पृथाधरे । Si. 12, 10 ॥ 9 ॥

[तोक] संताने । H. 530 । सुते । व्याकरणे शकटस्य च तोकम् Bh. Pl. 3, 3, 1 ॥ [द्विक] काके । उपद्रवन्ति पिशुना च नामिव द्विकाः ॥ [न्यद्वू] मुनिर्दद्यवृद्धाख्यः । इयोः । संचरन्त्याभ्रमे न्यद्वूर्मिःशद्वूं न्यद्वूयः सदा ॥ [नाक] स्वः स्वर्गः खमाकाशं पुंक्षीवः । स्वर्गे । Da. 5, 50 । ले । नाकमन्दाकिनीव सा ॥ 10 ॥

[नाकु] बल्मीके । पृदाकुर्नाकुमध्यगः ॥ [निष्क] हेषि । नार्यो निष्कप-रिष्कताः । वक्षेविभूपणे । Ku. 2, 49 । आकर्पेषि ॥ 11 ॥

[पङ्क] अथे । कलिकलङ्कपङ्कच्छिरे ॥ [पाक] पचने । Su. 3387 ।

शिशौ । उड्डीनं पिकपाकमाकुलरवा काकायली वाधते । दैत्ये । Si. 14, 36 ॥
 [बक] शिवप्रिया मही शिवमही वकपुष्पं यथा । वकं धेण सधचूरं छमना
 पाटला तथा । पद्ममुत्पलगोदर्घमटौ पुष्पाणि शंकरे ॥ 12 ॥

[भूक] छिद्रे । भूभूकं विहितौ कसः ॥ [मेक] भेषे । भेकाश्छेकाः केकिके-
 काक्रियासु । मण्डूके । Su. 843 । भीरौ वाच्यलिङ्गः । यथा । भेकाः केकास्वैः
 पान्याः ॥ [मुटक] मांसते वाच्यलिङ्गः । तस्करमांसलयोर्यथा । निष्कं मुण्ण-
 न्त्येव मुष्कास्तुरुप्काः । अण्डे । H. Y. 3, 110 ॥ 13 ॥

[मूक] दैत्यो यः सूकररूपेर्जुनेन हतः । अवाग्दीनयोर्वाच्यलिङ्गः । तयो-
 र्यथा ॥ Si. 2, 25 ॥ [रङ्ग] कृपणे । M. M. 174, 1 ॥ [राका] पूर्णेन्दुर्या-
 पूर्णिमा तस्यां दृढरजः कन्यायां च । राकाकान्त किमुच्यसे निरसितुं कस्ते कलङ्कं
 क्षमः ॥ 14 ॥

[रेक] हीने धाच्यलिङ्गः । शङ्कायाम् । रेकातिरेकाकुलमस्य चेतः । विरेके ।
 हरीतकीं रेकर्कीं गृणन्ति ॥ [रोकम्] कीयते येन तत्कथणं दीनारादि । घरे
 वाच्यलिङ्गः । फ्रयणभेदे नावि च । रोकालोकिनि नाविके । विले । विशन्ति रोकेपु
 भयातिरेकात् ॥ 15 ॥

[रोकः] यथा । कोकः सशोको हि शशाङ्करोकैः ॥ [लङ्का] शाखायाम् ।
 लङ्कालंकारिणः खगाः । कुलटायाम् । लङ्कालं कामिनो हर्तुम् । पुर्याम् ।
 Ba. I, 36 ॥ [लोक] जने । Ra. 14, 61 ॥ [वल्क] शत्क] शकले
 खण्डे । उल्कावल्कविलोकनम् । लवङ्गशत्कैर्लवलीविमित्रैः ॥ त्वचि । शुचिव-
 लकवील ॥ Ki. 6, 81 । यदौ तपस्यी तस्तदत्कवासाः ॥ 16 ॥

[शक] इयोः । निर्वाराण्याश्रयन्ते त्वयि सरुपि शका मारवाणि स्थलानि ॥
 [शङ्का] संख्यायां चतुर्दशाङ्के खीपुंसः । यथा । शङ्कं सरितां पर्ति ततस्त्वन्त्यम् ।
 शेषेषु पुंसि । शंभौ । मुण्णन्ति शङ्कपुरतो निधाय ॥ 17 ॥

अखभेदे । शङ्काकरः शङ्ककरो नराणाम् । मेह्रे । न्यङ्कः शङ्कसु गन्धेन ॥
 [शाक] हीपे । Nai. 11, 37 । नृपे । शाकं शशाक नहि पाकरिपुर्वजेतुम् । हुमे ।
 Nai. 11, 38 ॥ [शुकः] कीटे । Su. 2030 ॥ 18 ॥

[शुकम्] ऋयोपि वनस्पतयः ॥ [शुल्क] जामानुर्बन्धको विवाहाय च-
 राद्वाद्यं धनं यदजयः । शुल्को घटे विवाहाय चराद्वाद्ये धनेषि च । तत्र यथा ।
 An. III, 49 ॥ 19 ॥

[गूकः] अनुकोशः कृपा किंशारुर्धान्यादेः शीर्पं हयोर्यथा । विभ्राणस्याप्य-
सिमधुरतां क्षुद्यमानस्य दौमैः सदाः पुंसो भवति कलमस्त्वेव निःशूकभावः ॥ अभिपवो
मद्यसंधानं शुद्धा नवोद्दिनपञ्चवकोशी ॥ [गूका] इषेखो हस्तास्तत्र यथा ।
दृष्टा भोज्यगता युकाः शूका केयां न जायते ॥ 20 ॥

[शौक] शूकानां समूहे । कुवलयदलनीलं शौकमालोकयन्ति । शीणां कर्ण-
जान्तरे । वेश्या एव हि निःशूद्धं शौकं स्वौकसि कुर्यते ॥ [सूक] शृगालबक-
निरयेष्वपि सूकेति आयुधभेदेपि ॥ [स्तोक] हयोः । स्तोकः स्तोकमपि सौति
वारि वारिभरोज्जितम् ॥ 21 ॥

अथ खान्ताः ॥ [नखः] करजे । Si. 11,34 । पण्ठे । नखः खुखपराङ्गुखः ॥

[न्युङ्ग] अतिपिये मनोज्ञे । दिव्यत्वव्यभिचारमेति न सखे न्युङ्गेयमस्याकृतिः ॥ 22 ॥

[पुङ्ग] मङ्गलाचारे । वधूवरं पुड्डितमङ्गनाभिः ॥ [प्रेड्हा] चतुर्वर्धेषु ।
एषा प्रीणयते विशेषनिदुयां प्रेड्हा न केयां भवः ॥ 23 ॥

[मुख] उपाये । Si. 1,50 । प्रारम्भे K. Pr. 61, 6 । अेष्ठे । स्याद्देशवें
गाहूमुखस्तारण्ये तरणीमुखः । वृद्धभावे सुतंमुखो मूखो नात्ममुखः कचित् ॥
निःसरणे । रथ्यामुखे प्रेड्हति जीवितेषो आस्ये । Pa. 3488 ॥ [रेखा] अल्पके ।
Ra. 1, 17 । छप्पनि । Ba. 1, 16 । आभोगे । आसीच्चस्या पदनकमले कापि
लावर्ण्यरेला । उक्षेषो । चित्रेपि तारशी रेखा यादशी करुराकृतिः ॥ 24 ॥

[लेखः] लेख्ये । Si. 7, 39 । दैवते । सलेषर्वास्य विमुद्रमाननम् ॥ [लेखा]
राजी रेखा पञ्चिक्ष । तत्र रेखायां यथा । अभिनवमद्लेखादयामगण्डस्यलानाम् ।
पद्मौ यथा । Si. 4, 65 । लिषो । दिव्यसगणनलेखाभूपिता भित्तिरेपा c. Su. 1764 ।
नन्दांशाभोगयोरपि यथा । लेखया० Ki. 9, 22 । वृ० Ra. 7, 24 ॥ [चीड़ा]
गतिभेदे नर्तने च । यात्रानेहसि यस्य दिग्विजयिनः काम्योजयाहावलीवीडुकेष्य-
विकासिनि क्षितिरजः पुञ्च वियघुम्बविनि c. I. St. 15, 206 ॥ 25 ॥

[शङ्कु] वलयदिनांशनागमेदेष्वपि । वलये । शङ्कुभूवितवाहुवक्षियुगले । दि-
नांशो । शङ्कुमात्रशेषेद्वि । नागभेदे । शङ्कुकुलम् ॥ [शाखा] द्रुमांशो । M. N.
(1678) vi, 16 । वेदांशो । An. III, 15 । पशान्तरे संततिविद्वेषे । अलंकरोत्येष
मदीयशाखाम् । अनिके । दुखाय शासानपरं न कस्य ॥ हस्तांशादारांगपात्र-
शेषपि । क्रमेण यथा । पञ्चशास्त्रेन पाणिना । अवनि युयतिरेपा द्वारशाखावल-
ना । मुकुटमणिरदिमरञ्जितशारापं वरणयोर्मुगतम् ॥ 26 ॥

[शिखा] अग्रमावे | आरूढः स सुपर्वपर्वतशिखाम् | चूडायाम् | Bā. I, 36 | केकिचूडायाम् | Me. 101 | प्रधाने | सा शिखाखिलयोपिताम् | ज्वालायाम् | Sp. 2497 | शिफा कन्दः | यथा | शिखोद्धवानां कदलीलतानाम् | शाखायाम् | विटपिनां वातावधूताः शिखाः | पृष्ठौ | खेदं सखे सितमयूखशिखाः कपन्ति ||27||

[सखि] सहाये | Ra. 14, 87 | मित्रे | K. Pr. 183,6 || [सुखम्] द्वयोः | कृते धर्मात्कुतः सुखम् || अथ गान्ताः || [अग | नग] तस्थैलं योर्यथा | अगशिखरनिष्पणाः पचिणस्ते निषेतुः | नवनग° Si. 4,65 || 28 ||

[अङ्ग] अन्तिके | गङ्गाङ्गेषु नगास्तरंगहुभगच्छायाः कङ्गं छिन्दते | गवे | Ku. 3, 23 | उपसर्जनभूतेप्रथाने | अङ्गिनोननुसंधानमङ्गस्याप्यतिविस्तृतिः c. K. Pr. VII, 14. 13 | अभ्युपाये | सर्वाङ्गमारापितशंकरस्य | प्रतीकेवयवे | अङ्गानि त्वमङ्गतापविभुराण्येतेहि निर्वापय || 29 ||

नीवृद्धिशेषे | B. H. 66 v. 13 || [इङ्ग] जनिङ्गितयोः | इङ्गो न ज्ञायते मुने: | अङ्गुतजङ्गमयोः | तीर्थमिङ्गं गुरोरङ्गम् | जगत्यपि यथा | इङ्गमङ्गं सफली-हृतं त्वया || [खग] अर्कपहदेषु | खगमयूखविभूषितमन्बरम् | पक्षिशरयोः | खगपीतासूजो योधाः || 30 ||

[खङ्ग] असौ खङ्गिशृङ्गे च | द्वारं खङ्गिभिराऽ Su. 2569 | गण्डके | Ra. 9,62 || [टङ्ग] खनिते | टङ्गेभङ्गं भूमिभागं नवन्ति || [त्याग] द्वयोः | K. Pr. 313, 4. 5 || 31 ||

[दुर्ग] वाच्यलिङ्गः | यथा | Si. 1, 45 || [दुर्गा] नीलिका शैवालम् || वैजयन्ती तु-दुर्गो राष्ट्रे वने दुर्गं दुर्गमे नरके पुरे | इत्याह || [नागः] दशस्व-येषु | मतङ्गजे सर्पे च | Si. 5, 45 || 32 ||

उत्तरपदस्थितः भेषे | गोनागैर्नगवन्तुङ्गः || 33 ||

[नागम्] रङ्गं त्रपु सीसपचं सीसकं तयोर्यथा | नागेन नागरागेण नागवी-जेन छुन्दरि | कुरु स्वर्णमर्यां पृथ्वीं सद्वैठवनकानगाम् || स्वीबन्धः स्वीणां करणविशेषः | यथा | विनिर्मातुं त्वया नागं नागन्तव्यं गृहे भम् || [पिङ्गा] हिङ्गु-नालयोपथिः | गोरोनना मन्त्रोपकरणद्रव्यम् | उमा अतसी || 34 ||

[पिङ्गम्] पिशङ्गः वाच्यलिङ्गः | यथा | Si. 4, 31 || [पूग] पुंसि | पूर्णं कमुकवृन्दयोरित्यग्रयः | पुंसुपुंसकयोः पूगमिति व्याढिः | क्रमुके | Ra. 6, 64 |

संवे । केसरी निपुरक्षितमृगपूयो ॥ Si. 2, 53 ॥ [फलगु] काकोदुम्बरिकायो
खियां पुंसि मङ्गः ॥ 35 ॥

[भग] अक्षे । भगगमस्तिनिरस्ततमस्तिः । ज्ञानादिपु द्वादशष्ठ ।
Ra. 8, 80 ॥ 36 ॥

[भङ्गः] तरंगे । उच्चुङ्गर्गङ्गभङ्गश्चिति विदधते पुण्यमङ्गं नवाह्यः । भेदे ।
Sp. 4746 । रुद्धिदेशे । भङ्गेन भज्यमानेङ्गे कुर्युरभ्यङ्गमङ्गिनः । पराजये ।
Ra. 7, 51 । कौटिल्ये । Si. 7 । भये । संसारभङ्गेन विमुक्तसङ्गः । विच्छित्तौ ।
An. II, 65 ॥ 37 ॥

[भङ्गः] भक्तौ विच्छित्तौ । K. Pr. 222, 2 । वीच्याम् । Me. 60 ॥ [भाग]
रूपार्थके । भगोप्यभागेन न जातु लभ्यते ॥ [भृङ्गः] पिङ्गो विटः । यथा ।
पण्याङ्गना भृङ्गवृता भ्रमन्ति ॥ 38 ॥

पट्टदे । Pa. 823 ॥ [भृगु] सानुः पर्स्य प्रपातस्तीर्थं तयोर्यथा । Si. 4, 23 ।
जमदमौ । Ba. II, 25 । रुद्रे । भृगुशिष्यः शिष्यते स कथम् ॥ 39 ॥

[भोग] अहिकायकणयोः । Ra. 10, 7 । शेषेपु पट्टु । दिशति विपुल-
भोगाङ्गशोरिरभ्यङ्गयोगात् ॥ [मार्ग] मृगमदे । शिलातले मार्गसुगम्भिनि स्थि-
तम् । सौम्यसैं मृगशिरसि । मार्गे विधेयं वपनं शिशूनाम् । अन्येयणे पथि च ।
मार्गस्य मार्गे कुरुते मृगाक्षी ॥ 40 ॥

[मृगः] कुरुङ्गे । Si. 2, 53 । गजान्तरे । Si. 16, 10 । पश्चो । Ki. 6, 34 ॥
[मृगी] यथा । सपठङ्गुतयौनौ तु नाविकायां भवेन्मृगी ॥ 41 ॥

[युग] हस्तनतुप्के । विचरेयुगमात्रदृक् ॥ सर्वत्र फीये । धैजयन्ती तु ।
युगोक्ती स्यन्दनादङ्गे फीयं युगमे कृतादिके ॥ [योग] विलम्बधातिनि । योगं
स्वप्नेपि नेच्छन्ति ॥ 42 ॥

अलम्बलामे । An. II, 41 । संगत्यां संदर्शेषे । Ra. 1, 46 । कार्मणे ।
योगं जानासि किं तन्त्रिं येनायं किंकरो जनः । ध्याने भने च । अनेन योगेन
समिद्देजाः । युक्तियोंजनं यथा । यदि भयति दैययोगाद्यित्रा पटी च मङ्गलदिनं
च । वपुः स्थैर्यप्रयोगो रसायनं यथा । योगेन जग्मुः पलिनानि यस्य । संनादे कथने ।
विरनितदृढयोगं योगमायोगनाशी । भेदने । योगेन रोगान्तं भिरभिहन्ति ॥ 43 ॥

उपाये सामदानादौ । गुडनिं दुर्गांगि नृपा हि योगैः ॥ [रङ्गः] वृत्तमुक्ति ।
अनङ्गरङ्गनिमं तदङ्गम् । युद्धमुक्ति । समजानि रणरङ्गे यस्य वक्षेभिश्चागैर्दनित-

रदनदण्डः स्वः करेणुः करेणुः ॥ [रङ्गम्] यथा । रङ्गस्यात्र पलान्यदौ ॥ [राग] लोहितादिषु । Sp. 3777 ॥ 44 ॥

गान्धारादौ । मालवकैशिकीमुख्यशामरागपविचित्रः । क्लेशा अविद्यादयः । यद्वाह । Y. S. 2, 3 । आदिशब्दाद्विषयाभिलापादि तत्र यथा । न केवलं राग-मुक्तं वीतराग मनस्त्वप । अनुरागे । S. K. 49, 5 । मत्सरे । मलिनात्मनातिरागः प्रकटीकृत एव कोकिलखलेन । जलदानामभ्युज्ञतिसमये वाचेयमीभवता ॥ सङ्ग-पानकयोरपि यथा । रागः प्रतिष्ठां ददये करोति । तर्षपकषे गत एष रागात् [तर्षीपकषे रागेण गमितः Mkh.] ॥ [लङ्ग] इयोः । लङ्गेन लङ्गं कुरुते न लिङ्गी ॥ [लिङ्गः] चिह्ने । Ra. 7, 27 ॥ 45 ॥

सांख्योक्ताचाः प्रकृतेः कार्यभूता विकृतिः । यथा । लिङ्गाद्विज्ञमिवानुरूपचरितं पुनः स लेभे सुनिः ॥ [वङ्गः] जनपदान्तरे पुंभूष्मि यथा । Ra. 4, 36 ॥ 46 ॥

[वङ्गम्] इयोः । वङ्गपचरचनाविचित्रिते ॥ [वल्गु] मनोऽस्ते । Si. 5, 29 ॥ [व्यङ्ग] हीनाङ्गे । Si. 11, 63 ॥ [वेगः] रथे । Ku. 2, 25 । पवाहे । वाप्तो वाहीकनारीणां वेगधाही कपोलयोः ॥ 47 ॥

देतसि । न तीव्रवेगोभिमतोङ्गनानाम् ॥ मलोत्तरेण प्रभावे भृङ्गारभावेषि ॥ [शार्ङ्गम्] विष्णुधनुषि । Si. 3, 20 । धनुर्मात्रे । Ra. 4, 62 ॥ [शृङ्गम्] चिह्ने । शृङ्गारशृङ्गं यदपाङ्गभङ्गः । विपाणे । Ku. 3, 36 ॥ 48 ॥

क्रीडाम्बुद्यन्ते । Si. 8, 30 । शिखरे । Me. 14 । प्रभुत्योत्कर्षयोः । शृङ्ग-स्तविभूतयः । सानौ । कनकशिखरिशृङ्गे योभिपिक्तोत्तुङ्गे ॥ [शृङ्गी] स्वर्ण-विशेषोलंकारत्मकरिका ॥ 49 ॥

[सर्ग] त्यागे निर्मोक्षे । द्युष्टिसर्गादिय स्त्वयसंपदः । स्वभावे । सर्गे एव भयतामविकियः । उत्साहे । संनश्चते योधसर्गं निरीक्ष्य । निधये । Ra. 3, 51 । अधीयतेभ्यायो महाकाव्यादिविभ्रान्तिस्थानं यथा । Ed. 1, 14 । मोहे । संसार-सर्गेण विमूर्चेताः । अनुमतौ । पातः सर्गः सर्वकाले गुरुणाम् । चट्टौ । Vik. 9 ॥ 50 ॥

अय पान्ताः ॥ [अर्ध] पूजाविष्ये । Sa. 6 । मूल्ये । Su. 1509 । पूजो-पक्षादिव्येषि यथा । Si. 1, 14 ॥ [अय] दुःखे । हन्त्यवं विपुलयम् । व्यसने । Si. 6, 18 । एनसि । Si. 1, 26 ॥ [उद्ध] इलापायाम् । संघे प्रोद्दृष्टिष्ठैरल-पुमितमपे कृत्यवन्तो भयन्ति ॥ 51 ॥

[ओध] प्रवाहे Ku. 2, 25 | परंपरायाम् | शरौघमोघेन किरत्यमोघम् | उपदेशै | ओधः प्रदत्तो मुनिनाथ तेन || सुसाधूपकरणेषि [c. 3, 568] || 52 ||

[मोघ] दीने | वक्तं च मोघीकृतम् | निफले | Me. 6 || [लघु] कृष्णगुरौ द्रुते च कीवेन्यत्र वाच्यलिङ्गः | महूसु | श्री सृकाल्पेटाश्वसारे लघुविष्वगुरौ तु ना | इत्याह || असारे | Me. 20 | हस्ते | Pa. 891 | चारौ | Ra. 11, 12 | द्रुते | Me. 16 || 53 ||

[इलाधा] उपास्तीच्छयोः | कर्तव्या सदुणदलाधा | स्तोत्रे | M. N. (1878) v, 73 || अथ चान्ताः | [कंचः] बन्धे | कृतकवचकचैस्तैः संयुगे सांयुगीनैः | कीविरेषि | तत्र कीवे || 54 ||

[काच] शिक्ये रज्जुयन्त्रे | आदाय काचमथ पान्थजनः प्रतस्थे | मणी | हयोथमनयोर्योगः काचकाञ्चनयोरिय | मृद्गेदे धातुविशेषे | Sp. 4656 || [काञ्ची] मेष्ठलायाम् | Ku. 1, 37 || 55 ||

[कूर्च] दम्पे | न कूर्चचर्चापि दुधैर्विधेया | भूमध्ये | आकूर्चमेतासितलकानि चक्षुः || राजव्यजनकुविन्दभाण्डकेशभञ्जनभाजनचित्रकरोपकरणेष्वपि | राजव्यजने | कूर्चद्वयी क्षितिपते: पुरतः सुरन्ती | कुविन्दभाण्डे | Pa. 1055 | केशभञ्जनभाजने | कूर्चेन केशनिरतीचकार | निवकरोपकरणे | V. S. III, 1 || [क्रौञ्च] द्वीपे | Nai. 11, 47 || खगे | U. R. 27, 17 | गिरौ | Nai. 11, 48 || [चर्चा] चर्ममुष्टायाम् | चर्चामत्तं छृष्टिरं शुद्धिरं विचार्ये | स्थासके | अलिकं चर्दनचर्चयाञ्जितम् || 56 ||

[चम्पु] चोटचाम् | Sp. 4412 || [नीच] खर्वे | Sp. 6522 || [रुचि] शुतौ | शुक्तिसुटेषु निपतिताः शशिरुचयो यान्ति मौक्तिकमगित्यम् || 57 ||

सृहायाम् | अरुचिर्भवति समृद्धी काम्यन्ते काममन्यदा विषयाः | अभिष्वद्गे सद्गे | शमो हि संसाररुचि छिन्नि | शोभायाम् | Si. 4, 52 || [वीची] आतिः पद्मिस्तत्र यथा | नाराजवीर्ची नमुचिर्मुगोच | ऊर्मी | Me. 101 || 58 ||

[शुचि] शुद्धे | Sp. 6957 | सिते | Si. 1, 25 | अनठे | शुचिज्यालाजालाविलजलपिकक्षोलयलयैः | श्रीमे | शुची समध्यानितसञ्जुपाने प्रगे च सायं च वहन्ति मार्गाः | आयाटे | Si. 1, 53 | अनुपहते | सर्वत्र शुगयो भीराः | पर्मार्थकाममुखेन सभिष्परीक्षा उपथा तथा शुद्धे मन्त्री तत्र यथा | K. N. 4, 25 || 59 ||

गृह्णारे । AK. nātyav. 17 । मेधेषि यथा । व्रजचारी सदा शुचिः ॥
 [सूची] अभिनये । नाट्यसूची । व्यधने । पिहिते कारागरे तमसि च सूचीमुखा-
 ग्रनिमेये c. Sp. 4084 । करणे । सूचीं दत्तापविद्वं च दक्षिणं करणं व्यसेत् ॥
 व्यूहेषि ॥ अथ छान्ताः ॥ [अच्छु] अमले । Si. 1, 9 ॥ 60 ॥

[कच्छः] द्रुमेदभूप्रायतटेषु । गोलामदीकच्छकुड़न्वासिना । देशे । कच्छा-
 नामधिपं च कच्छपमिव व्याकृत्य चिच्छेद यः ॥ [कच्छा] परिधानापराञ्चले ।
 प्रलम्बकच्छाः किल दाक्षिणात्याः ॥ 61 ॥

चीरी पक्षिभेदः । वाराही वराहक्रान्ता भोपाधिः ॥ [गुच्छः] गुच्छः स्तवक-
 स्तव यथा । तापिच्छगुच्छच्छविः । कलापे । नर्ते विस्तारितपिच्छगुच्छः ॥
 [पिच्छः] यथा । स चित्तवान्पिच्छमनिच्छतोषि ॥ [पिच्छम्] वाजः पक्ष-
 स्तव यथा । Si. 3, 5 ॥ 62 ॥

[पिच्छा] पूगच्छटा क्रमुकसमूहः । कोशोण्डकादिः । मोचा कदली । पिच्छिलं
 विजयिलम् ॥ 63 ॥

अथ जान्ताः ॥ [अज] हरे । जयत्यजः पर्वतराजकन्यकाविलासहासच्छवि-
 रञ्जिताननः । विष्णौ । Si. 1, 67 । रघुने । Ra. 7, 52 । घेधसि । Ku. 2, 5 ।
 स्मरे । भजः प्रजाः प्राजति पुष्पवाणैः ॥ 64 ॥

[आजि] क्षणः कालविशेषः । समदमा अनिष्टोचतो भूमिभागस्तव यथा ।
 उपवनाजिषु भोगभुजाममी ॥ दैवेषि ॥ [ऊर्ज] कार्त्तिके । Si. 6, 50 ॥
 [कंजम्] इयोः । कंजस्य नालेन पैषौ स कंजम् ॥ 65 ॥

[कुञ्ज] इनौ दन्तिदन्ते च । प्रवृद्धं कुञ्जं हनुर्दन्तो वास्त्वस्य कुञ्जरः ।
 निकुञ्जे । K. Pr. 30, 2 ॥ [कुज] द्रुमे । कुनेषु खञ्जन्ति च खञ्जरीटाः ॥
 [कुञ्ज] न्युध्ने । Sp. 3564 । द्रुमेरे । वन्दामहे मलयमेय यदाभयेण शाखो-
 दकुञ्जः Su. 1006 ॥ 66 ॥

[खर्जू] कीटः खर्जूरकाढ्यः । कण्डुः कण्डुतिस्तत्र यथा । ममार्ज गर्जन-
 रिशीयर्थर्जूम् ॥ [गञ्जः] भाण्डागारे । गञ्जश्यञ्जितरत्पुञ्जविलसहस्रीमदधा-
 न्तिभिः । खनौ खीरुंसः । यथा । An. VII, 67 ॥ 67 ॥

[गुञ्जा] कृञ्जला रञ्जिका तत्र यथा । Si. 16, 47 । पटह धानकस्तव यथा ।
 विरदिणीप्राणाप्यगुञ्जेय सा ॥ [द्रिजः] सर्वेषु । उच्छित्तविषयमामा स्याना-
 दुश्लितदिजा । सर्वत्र यलिभिः क्रान्ता युद्देव युवतिः स्तितिः ॥ 68 ॥

[ध्वज] पूर्वदिग्गुहे व्यादिर्यथा । ध्वजो धूमश्च सिंहश्च श्वा वृपश्च खरो गजः । ध्वाङ्गोटमश्च प्राच्याद्या ईशानान्ता अमी क्रमात् ॥ शिथे । K. Pr. 190, 2 । चिह्ने । विभाणयतु व: श्रीमाऽन्नेयांसि वृपभृजः । पताकायाम् । Da. 4,19 । खट्टाङ्गे । ध्वजः पाणे: पिनाकिनः । शौणिडके । दशचक्रसमो ध्वजः ॥ 69 ॥

[निज] इयोः । Si.1, 87 ॥ [न्युब्जः] सर्वेषु । न्युञ्जमुञ्जांचकार ॥ रोगेषि ॥ [न्युञ्जम्] कर्मरङ्गंतरुर्निवुकाख्यो वृक्षः ॥ 70 ॥

[प्रजा] इयोः । Ra. 4, 3 ॥ [बीज] रेतसि । Ku. 2, 5 ॥ 71 ॥ आधाने । गर्भबीजैर्धिरेजुः । तत्त्वे । सिद्धचक्रस्य सद्वीजम् । अङ्गुरकारणे । वीजैरङ्गुरितं लताभिरुदितम् c. Sp. 4462 ॥ [भुज] वाहौ । उद्देश्यद्वन्द्वयद्विकङ्गणक्षणत्कारस्तदा दुःसहः c. Bhoj. 20,22 । करे । V. S. 21 ॥ 72 ॥

[राजी] रेखायाम् । मलयजरसराजीराजिता भालभित्तिः । पङ्को । Si. 4, 9 ॥

[लङ्घ] पङ्को प्रणादिवन्धनम् । [लाजः] यथा । Ra. 7, 22 ॥ 73 ॥

[लाजाः] यथा । S. K. 110,26 ॥ [ग्रज] अध्यनि । ग्रजेषु सर्वेषु निष्पृत्संचरः । गोडे । Si. 2, 61 । संवे । Si. 17, 65 ॥ 74 ॥

[वणिज्] वाणिज्ये । वणिक्षयप्रस्थित एव वाणिजः ॥ [वाजः] पक्ष-निस्वनवेषेषु । Si. 19, 62 ॥ 75 ॥

[व्याज] शाठये । Sp. 6505 । अपदेश्ये छले । B.I. I, 6 ॥ [सज्ज] संनदे । मज्जन्ति सज्जे तथ देय सैन्ये विरोधियोधाः । संभृतः परिपूर्णः प्रमुण इति यावत् । यथा । कर्तव्यं कृतमर्थिता° c. B. H. 90, 2 ॥ [सञ्ज] इयोः । सञ्जः संजायतां भिये ॥ अप शान्ताः ॥ [प्रजा] शेषुरी शुद्धिर्यथा । Ra. 1, 15 ॥ 76 ॥

[यज्ञ] मर्ये । Ra. 4, 86 । शेषेषु । यज्ञं हि निष्पासनि विष्ण एव ॥ [संज्ञा] नामनि । Si. 1, 69 । गायज्याम् । जपन्ति संज्ञामपिसंध्यमपनाः । हस्ताधैरिति । भादिग्राम्बद्धक्षिनिकोभनाधैर्यस्य प्रयोगनस्य सूचने यथा । Ku. 3, 41 ॥ 77 ॥

नेतनायाम् । द्वयमेदाच्छेगितसायादामांसश्वयनादति । संज्ञां न लभते यसु हस्ती गम्भीरयेषांसी । c. C on H. 1222 ॥ अप शान्ताः ॥ [अद] हटे । Ra. 6, 67 । अद्वानके । अहेतु या प्रापयिभूषणेषु । भृशमत्यर्थं यथा । सर्वस्या-

पद्धतौ हि कामुकजनस्याद्वायते कुट्टिनी । अहैं भृशमाचरतीत्यर्थः । यदा । पुञ्जी-भूतः प्रतिदिशमिव त्यम्बकस्याद्वहासः [Me. 58] । अत्राद्वमत्यर्थं हासोद्वहासः । गृहेषीति मङ्गः । यथा । Ra. 16, 11 । चतुष्कः स्वस्तिकादिः । चतुष्पयं वा । भक्तं गोधूमादिचूर्णम् ॥ [इष्ट] क्रतुकर्मणि । An. I, 17 ॥ 78 ॥

पूज्ये । प्रणमामीष्टदेवताम् । प्रेयसि । Si. 10, 64 । मन्त्रादिभिरुणाधानं संस्कारः । तस्य योगः संबन्धः । योगेषि । Si. 2, 106 ॥ [इष्टि] मखे । Ra. 10, 4 । यत्र वहवोर्याः संगृह्णोच्यन्ते संभवहृष्टोकः ॥ [कट] गजगण्डे । Si. 5, 37 । भूतो । कटमटति कपाटं दन्तिदन्तामपिष्टम् ॥ 79 ॥

शब्दे । M. M. 169, 2 । कियाकारो व्यवस्थापनम् । किलिङ्गे । संविदो भामदेव्याः कट० Pa. 3947 ॥ समयः कालः ॥ [कष्ट] गहने । कटा दृष्टा-टवी तेन । कुच्छ्रे । M. M. 183, 4 ॥ 80 ॥

[कटु] अकार्ये दूषणे च क्लीवे । मत्सरो मात्सर्यं मत्सरी वा । यच्छाश्वतः । Si. 5. 32 । तत्र मत्सरे क्लीवे मत्सरिणि वाच्यलिङ्गः । अकार्यमत्सरयोः पुंसी-त्यके । अकार्ये । कट्टाचारो हि दुर्जनः । मत्सरे । खलानां गुणविहेपात्मकृत्या दद्यन् कटु । दूषणे । किं तु शोवकटु कणन्ति भधुपास्तवपारिजातस्तजि । शोवदूषणं यथा भवतीत्यर्थः ॥ [कटुः] रसे । Su. 2547 । तिक्ते । Pa. 1150 । छरभी । Ra. 5, 48 ॥ दुर्गन्धे वाप्रिये च उपचारात् ॥ 81 ॥

[कूट] कोटः कौटित्यम् । शिलाकुटः शिलाकुटकः पुरुषः । घटे । आदूतैः कुटहारकैः । गेहे खीपुंसः । यथा । निर्वाता न कुटी प्रिया न गुमटी नास्ति द्वितीया पटी [on गुमटी s. S. K. 58, 24. 388, 8] ॥ [कुटी] छुरा नालपर्णी नामौपथिः । चित्रगुच्छो नानास्तवकः ॥ [कूट] यन्त्रं मृगादिवन्धार्थं छलं यथा । Sp. 2310 ॥ 82 ॥

माया रूपपरावर्तनादिका यथा । कूटयुद्धं विकल्पेषि । दम्भः केतवं यथा । कुट्टनी कूटपट्टी । अद्रिशृङ्गः । ई. 3, 6 । सीराङ्गं दाष्ठमयो लोहाधारः । अनृते-सत्ये । कूटवादी स'रुदः । तुच्छमल्पम् । निश्चले । कूटस्थोक्षर उच्यते । निश्चलं व्योमेति गौदः । अयोमयो घनोयोपेन आघातार्थं मयस्कारभाण्डं कुट्टनाधारो वा । कूटदाल्मलिरित्यके । राशिर्पान्यादिपुञ्जः । यथा । भक्तानामागतान्कालान्समादृश्य स्थमायथा । कालकूटच्छलाक्षण्ये कालकूटः कृतस्त्वया ॥ भमशृङ्गेषि ॥ [कृष्टि] कर्मणे । व्याहृष्टिपृष्ठत्वनः । पीमति । मेपामिदा । कृतस्त्वेषि मन्ये ॥ 83 ॥

[कोटी] अभिर्पारा कोणो वा । संख्याभ्योर्यथा । An III, 2 || [खट] तृणे । खटकैराच्छादितं मन्दिरम् ॥ [खाटि] शवरये । तस्यास्तद्विरहे कुरङ्गक-दृशः खट्टापि खाटीयते ॥ 84 ॥

[खेट] मामभेदे गदरप्राये पामे । नेटैः खेटनिवासिभिः सरभसं सधोर्पतो विद्वनः । अधमे कुत्सिते स्फरे इक्षरके मृग्ये आखेटके च यथा । घटयति भट-खेटः खेटकं खेटहस्तः ॥ 85 ॥

[धटा] धटने । S. 16, 12 । गजमंहतौ । S. K. 42, 5; 849, 22 । गोष्ठचाम् । Sp. 5693 ॥ 86 ॥

[घृष्टि] स्पर्धयाम् । न कार्या कृष्टिभिर्घृष्टिः । घृष्णे । वृक्षीर्विभिन्नैरिभकुम्भ-घृटचा । वराहे । चनावनि घृष्टिविकृटमुस्ताम् ॥ घृष्टिर्यात्ताहीत्यमरः ॥ [घोण्टा] पूगः क्रमुकस्तदलं वा । फले । घोण्टाकुट्टनकुञ्जितोरहशानाः । बदरं बदरीफलम् ॥ बदर्यामपि ॥ [चटु] चाटौ । वत कियन्ति चटूनि करिष्यति c. 7, 25 । पिचण्डे । अलस्यां चटुमर्दनेकपटशः [अलस्यामलसिकाद्ये कुक्षिरोगभेदे Mkh, C.] ॥ 87 ॥

[जटा] केशविकारमूलयोः । सदा सेव्यः सद्ग्रीमुनिरिय जटालस्तदरयम् ॥ [झाट] वृक्षाणां संहितिमात्रं कान्तारं यथा । जन्मूजम्बीरझाटे झटितं सरलके झीरकाज्ञात्वत्तेन । त्रासात्तुमप्रवुद्दः कथमपि पथिको नटदिकः प्रयाति ॥ 88 ॥

[खदृ] अकं । खदा विटपद्विपाटवमये कुर्यनुदेति रुटम् । विष्वद्वाद्या देववर्धकिर्णा । तत्र यथा । S. 3, 35 ॥ [चुटि] संशये । चुटिं प्राप्तो जीवः सपरि जलदै जातविभवे । लेशे । चुटिमात्रं चुटिमात्रं मधु संहिते यथा मधुक-रीभिः ॥ [ओटि] चञ्चाम् । ओटिकोटिकुटिलार्पितमर्पम् ॥ 89 ॥

यस्तु नो द्वैधीभायेषि यथा । झटिति कुनकटाचोटिमापय हारः ॥ [दिटम्] यथा । नात्म्बते दैटिकानां० S. 2, 86 । अत्र हि दिटं दैवं प्रमाणमस्मेति द्युत्पत्तिः ॥ [दिटः] यथा । दिटो गच्छन्केन दैटो नि एत्या ॥ [दिटि] मानं द्यावगान्द्र-लग् ॥ [दृटि] ज्ञाने । II. V. 2, 13 । अस्ति० दृटि० c. 1, 10 । दर्शने चक्षु-र्ध्यापारे । च्यूटै च कृतार्थोर्ध्यम् ॥ 90 ॥

[पट] पीडे । अर्द्विष्वं रबमय न्यस्य पटे मणीमये । राजारीनां शासन-विशेषे । संजातः शुषुप्तकं करमतः स्तम्भूमिभुक्तेरपि । पणादिवन्धने । Su. 956 । पंचाशमनि । V. 8. III, 1 ॥ [पटो] लकाटिवा लकाटभुग्य यथा । गृगमद्यार्टतेय पटिका भानपटे ॥ 91 ॥

[पटु] लीवे पुंसीत्यमरः । यथा । कालकूटसगेत्रेण कटुना पटुनाप्यलम् ॥
 [पटुः] तीक्ष्णे । कः पटुमतिरपि वाड्यमनवद्यं गाहितुं समुत्सहते । स्फुटे ।
 पटुभिरपि नोपसर्पति चटुभिरयं निष्प्रयोजनो लोकः । रोगविहीने । आत्मसमेव
 मन्दाः पटुंमपि पद्यन्ति नयनयोः पद्य । परि नीलपटलभाजो हरितश्चिर्भाति
 हरिदध्यः ॥ चतुरे । Sp. 7316 ॥ 92 ॥

[पुष्टि] पोषणे । ये भक्षयन्त्यन्यपलं स्वकीयपलपुटये । वृद्धौ । सस्यपुष्टि-
 करी वृष्टिः ॥ [भृष्टि] भर्जने । किमपि चणकभृष्टिर्घाणतुष्टिं विधत्ते ॥ 93 ॥

[म्लिष्ट] म्लाने विच्छाये । म्लिष्टं चित्रममिववासभवने वक्ति त्वदीयं यशः ।
 अस्पष्टभाविते । रोगावृत्तं इव धनवान्वक्ति म्लिष्टं च वक्तं च ॥ [यष्टि] ध्वन-
 दण्डे । Si. 5, 18 । अखे । मुट्ठावटभ्य याँटं कटितटविघटत्कर्पटः ॥ 94 ॥

[रिष्टम्] क्षेमे । अरिष्टनेमे भव रिष्टतातिः ॥ [रिष्टः] यथा । मुट्ठो
 रिष्टमयं विभर्ति सुभटः संस्कौटवद्वेत्सत्यः ॥ अभावेपि ॥ [लाट] दयोः ।
 भ्रमति जगति लाटी लाटशाटीं वक्षाना ॥ [वट] गोले । क्षिपन्ति यन्त्रेण भटा
 वटानि । गुणे । त्रुट्टिव्यूतसुर्जिर्णमन्त्रके । भृत्ये । उफुमारा मर्मराता वटका-
 खापि पेशंलाः । वृक्षे । Ra. 13, 58 । साम्ये । त्वन्मुखस्य मृगाङ्कोपि स्फुटं न
 लभते वटम् ॥ 95 ॥

[वाटः] वृत्तौ । Pa. 1003 ॥ [वाटम्] वरण्ड इक्षवादिसमूहः । अड्डम-
 वयवः । अच्छमेदो यवादिविकारः ॥ वरण्डाध्मभेदयोः । क्षेवेक्षुवाटानि च वाट-
 भद्रयं स मालयः कालवशादिशीर्णः ॥ [वाटी] वास्तुर्गृहभूमिः । गृहोद्याने ।
 Pa. 1003 । इक्षटी ओपपित्रिशेषः ॥ 96 ॥

[विट] दुर्वृक्षः ॥ [व्युष्ट] फल प्रवृत्तिसाध्योर्थः । प्रभाते । Si. 12, 4 ॥
 [व्युष्टि] फलं नियमादेः । सर्वेषु । व्युष्टि विशिष्टां तपसो गृणन्ति ॥ 97 ॥

[विर्षिट] कर्मकरे वाच्यलिङ्गः । मूलयं वेतनम् । भद्रा करणविशेषः । मेषण
 कमं नियोग इति यावत् । कर्मकरे । विशन्तु विषयः सर्वे रुद्रा इव महोजसः ।
 प्रेषणे । वर्णाभ्रमवती धान्यहिरण्यपश्चुकुप्यविटिपदानफला च पृथर्णी ॥ [मटा]
 जटा सक्षिटकेशाः । यथा । Ku. 8, 16 । केसरः सिंहादिस्कन्धकेशाः । यथा ।
 Si. 1, 47 ॥ [स्फुट] व्यक्ते । Ba. III, 25 ॥ 98 ॥

सितश्चामयोः । एषांशुरोचिः स्फुटकुहिमेतु ॥ [स्फुटोट] आङ्गस्कोटं विपा-
 दिकायाम् । स्फुटिः स्फुटात् ऐमने गृहात् याति पान्यस्य च । निमंश्चिर्भिटे ।

स्फुटिभिः स्फुटितकुधः ॥ [सृष्टि] स्वभावे । लीणां सृष्टिर्ह नापलम् । निर्मणे ।
Ku. 2, 28 ॥ 99 ॥

[सृष्टि] निर्मिते । Da. 1,12 ॥ [हृष्टि । हृषित] केशरोमस्विति वैपयिके-
पिकरणे सप्तमी तेन केशरोमविषयेननयोः पर्यायशब्दता । यच्चाश्रितः । जात°
Śāśv. 59 [Mb. रोमाणां तु विषये] ॥ केशविषये । दाहव्यापच्छमनविष-
ये कूपशीतोपचौरैहृष्टाः केशा विरहशिखिनो भूमतां यान्ति तस्याः । रोमविषये ।
हृष्टे रोमभिरेव रञ्जितननुर्धेते कदम्बश्रियम् । जातहर्षे हृषु अलीके हृष च तुदा-
वित्येकस्यानिटि एकस्य चोट इयोः प्रयोगः । यथा । मिथं हृष्टा हृष्टा किमिव न
करोति प्रियतमा । प्रतिहर्ते । शीतहृष्टरदनः सवेषयुः । विस्मिते । हृष्टा कट्टं
विधिधिलसितं हृष्टवुद्धिः स सधुः ॥ एवं सर्वत्र हृषितस्यापि लक्ष्यं लक्षणीयं रोम-
विषये यथा । Si. 13,13 ॥ 100 ॥ . . .

अग्र वान्ताः ॥ [कण्ठ] खनौ । Śi. 11,1 । संनिधाने । त्वदरितृपतिष्ठ-
ष्टाः कूपकण्डे लुडन्ति ॥ 101 ॥

[काष्टा] प्रकर्ये । Ku. 3,35 । स्थानमात्रं स्थितिर्मर्यादेति यावत् । यथा ।
Ku. 3, 28 ॥ 102 ॥

[कुण्ठ] अकर्मणः क्रियादु मन्दः । यथा । B. H. 67, v. 20 । मूर्खे ।
कुण्ठगोष्ठज्ञां न तिष्ठन्ति सुप्रतिदा महोन्नसः ॥ [कुष्ट] रोगे । H. Y. 3,50 ॥
[कोष्ट] निजे वाच्यलिङ्गः । यथा । राजा कोठीहृतो देशः । कुम्हसो धान्या-
धारः । यथा । कोष्टागारेषु धान्यं निदधनि सुधियः । गृहस्याभ्यन्तरमपवरका-
र्हं यथा । कोष्टात्कोष्टं प्रविशनि शनैः शीतसंरम्भभीतः ॥ 103 ॥

[गोष्टी] संलापे । Sp. 2836 । परिपदि । Sp. 5201 ॥ [ज्येष्ठः] मासमेदे ।
ज्येष्ठे मासि सत्तार्क° c. Pa.3854. Su. 1708. S.K. 106, 21. 361,J ॥ 104 ॥

[ज्येष्ठा] गृहगोपायाम् । ज्येष्ठारुतं व्रद्धिणि ॥ [निष्ठा] उत्तर्ये । निष्ठा-
गतं तस्य तपोवलोक्य । व्यवस्थायाम् । ईदृशी यत्तिनां निष्ठा । द्रेषग्रन्थयोः । निष्ठ-
या क्रियते निष्ठा । निष्ठतो । निष्ठां गतं संगति कातपीटम् । नाशान्तयोः ।
Rāj. 4, 640 । निर्वहे । Su. 3275 । याचने । लघितः को न निष्ठया ॥ 105 ॥

[पृष्ठ] शरीरावयवान्तरे । Sp. 2377 ॥ [वण्ठ] कुन्तायुपे तर्ये च ।
कुन्तायैमेभिः वण्ठः कुन्तस्त्र रागाद्ग्राणे । भूत्ये पदाती भृत्यग्नियादेनूर्ते च ।
त्वद° c. 2, 101 ॥ 106 ॥

[शठ] मध्यस्थपुरुषे । शारो निर्णयकर्मवः । धूतेः । Sp. 2891 ॥ [श्रेष्ठ] अम्बं प्रधानं यथा । Da. 1, 12 । धनदे । श्रेष्ठः श्रीकण्ठमित्रम् ॥ 107 ॥

[हठ] अम्बुपर्णी फाङ्गा नाम शाकः ॥ अथ डान्ताः ॥ [अण्ड] पेशी-कोशे । H. 1355 । सुन्के वृषणे । निरण्डास्ते हयाः शूराः ॥ कटिनब्रह्मको-शर्वीर्येष्वपि । कटिने तापसभजने । खण्डीकृताण्डस्य शरैः सुतीक्ष्णैः । ब्रह्मकोशे । अव्यक्ताण्डमभूदण्डाद्वाहो । वीर्ये । क्षीणाण्डस्य कुतः सुतः ॥ [इडा] इ-ला] स्वर्गे । इडां पुनीते निविडं विडौजाः ॥ 108 ॥

[काण्ड] नाले । K.Pr. 72, 5 । अथमे शरे च । चण्डकाण्डाहतिव्रस्तो भट्काण्डः पलायते । वर्णे । Sī. 1,38 । दुस्कन्धे । आरभ्य काण्डात्तरमुच्छिन्नति । अवसरे । Sp. 12 । सरो वलं यथा । काण्डेन कोदण्डगयं चकर्प । रह इत्येके । इलाघायाम् । नृकाण्डेर्मण्डिता मही । अम्बुनि । काण्डं जगाहे स गण-प्रकाण्डम् । स्तम्बे । तदलं समित्काण्डं खण्डनाय । दण्डलतयोरपि । क्रमेण य-था । दोःकाण्डकाण्डुजुपः । क्षिंपं० Sī. 5, 50 ॥ [क्रीडा] केल्याम् । Su. 66 । अनादरे । Pa. 901 ॥ 109 ॥

[कुण्ड] स्थाल्यां भाजने । Sp. 535 ॥ [द्वेष्डः] धनिविषयोः । तस्य द्वेष्डजडीकृतेन्द्रियतया ॥ 110 ॥

वक्रे । मानसं क्षेभयत्येव मृगाश्याः द्वेष्डमीक्षितम् ॥ [द्वेष्डा] सिंहनादो योधानां युद्धशारम्भे निनादः । यथा । एष व्यापदिगन्तरः कपिकुलद्वेष्डारवैवृहितः । वंशाशलाकायां वंशाङ्कुरे । द्वेष्डाभक्षणतृप्तसिन्धुरवधूतर्पकर्यापहः ॥ दन्तौष्ठवा-योपि ॥ [द्वेष्डम्] लोहितार्कफलं रक्तार्कफलं धोदमुव्युद्धरातदे औपये ॥ 111 ॥

[क्रोडः] शानौ । क्रोडः क्रूरो द्वादशः स्वाज्जनस्य ॥ [क्रोडम्] अङ्ग-उत्सङ्गो वक्षथ । क्रमेण यथा । वने० H. Y. 3, 143 । क्रोडे पीमपयोधरे मृग-पृशः कः क्रीडितुं नेच्छति ॥ [खण्ड] अर्थः शकलभैक्षव इक्षुविकारः । अनयोः पुरुषीयः । शकलार्यस्य गुणवृत्तिर्वे त्वाभयलिङ्गता यथा । खण्डो धटः खण्डी स्थाली खण्डं कुण्डम् [c. Gan. 100, 14] । अर्थे । B. H. 67, v. 22 । शुद्धिनश्वरे गवादायपि यथा । शावलेयो चाहुलेयः खण्डो मुण्ड इत्यादि ॥ [गण्ड] वीरे । विभुयनगण्टः c. I. A. 6, 186 । पिटके । समाजिष्पत्युर्योः विशितगुणाण्डौ० c Sp. 5854 । चिन्हे । लटनि लगुडगण्टः कंसविष्वांत-चण्डः ॥ 112 ॥

कपोले । Si. 5, 18 । गण्डके । गण्डखण्डनचृष्टेन । वाजिनां भूपणेषु बुहु-
दाकारत्यादुहुदस्तत्र यथा । अर्याणो वल्लु वल्मन्ति गण्डमण्डितकंधराः ॥ [गहु]
पृथगुडो गोलाकृतिः पृथगतो मांसपिण्डस्तत्र यथा । चिक्षेद निविदं गडुम् ।
कुञ्जे वाच्यलिङ्गः । यथा । असौ गदुर्जातु निविदहस्तः । स्फोटमात्रेषि । तं
भिन्दज्ञगतोन्धकं गडुमिव ज्यक्षः क्रियाहः शिवम् ॥ 113 ॥

[गुडः] कुञ्जरसंनाहे । स गुडं भेरित [?] हस्तिनाम् । गोलकी वृत्तो मृदादिगुल-
कस्तत्र यथा । भक्षिता वाप्ययोगुडाः [s. Goldstücker Dict. s. v. अयो-
गुड] । इक्षुविकारे । K.t. 1, 102 ॥ [गुडा] गुलिकायाम् । कण्डे किं कल-
कण्डि चन्दनगुडाहारोपि नारोपितः ॥ 114 ॥

[चण्डः] अतिकोपने । Su. 1603, 1612 । तीने । B. H. 66, v. 9 ॥
[चण्डी] यथा । Me. 33 ॥ 115 ॥

[चूडा] शिखा केशपाशी मयूरादिशिखा वा । तत्र यथा । M. 2, 35 ।
यशुद्वोत्सवदर्शनैकरसिकः श्रीनायन्त्रूदध्यजो देयः पश्यत नाधुनापि रचयत्येकात्-
पत्रां महीम् । अये अपमात्रे । मेषशूलाधिरूपः । घोहभूरायाम् । दग्धगुडाप्र-
कोषे । घलभ्याम् । क्रीडन्ति चूडासु निकेतनानाम् ॥ [चोड] देशे । वैषां
वौर्यरतोत्सवैकषुहरां चोडाङ्गनाभिः पुरा कर्तुं कौतुककर्णपूरमपि न द्विद्वः प्रया-
लोद्धमः ॥ 116 ॥

[जड] मूर्द्दे । शवकृत्योप्यभीयामा ही न विद्यो^० c. Sp. 868 । हिमा-
प्राने । उक्कम्पी कर्पटार्पे परिजरति जडे^० s. Pa. 3946, c. Su. 1857 ।
मूकेषि । Si. 2, 25 । [ताडः] ग्री वृत्ते । नान्यस्य नात्मनश्यायां कुरुते ताडपा-
दपः । साल इत्यपि यथा । An. V, 52 ॥ 117 ॥

[ताढी] दक्षप्रधानस्तरुस्तालीनामा दलतरुस्तालीदलतरुस्तत्र यथा । पाप ताली^०
Ra. 4, 34 । ताटिरिति इदन्तोपि यथा । कर्णे ताटिदलम् c. P.n. 3953 ॥ [दण्ड]
दमे दमने । दण्ठं दमेषु कुर्यते । यमे । दण्ठेन दण्डितं विश्रम् । व्युहमेदे ।
M. 7, 187 । अथे । भूशमापि शित्तुण्डैर्मण्डितं जात्यदृष्टेः । मधि मन्याने ।
अधिर्मन्दरदण्डेन भमन्ये देवदानवैः [c. Mall. on Ki. 5, 30] ॥ 118 ॥

प्रकाण्डं तरुस्तकन्धस्यापोभागो नानं या । नाले यथा । दण्डैः पुण्डरीकैः ।
लगुटे । Ku. 2, 23 । कोणे वाइनोपकरणे । दण्ठाहतो दुन्दुभिः । गर्वे । खण्डि-
मोरण्डयोपाः ॥ [नाढी] राण्डदुर्वां खेतदूर्याविद्येः ॥ 119 ॥

नालं काण्डे तत्र यथा । आसेदुरुच्चादिनि पूण्डरीके । गुणान्तरं चर्मज्जु-
विशेषः । यथा । नाडीभिर्नद्वते युगम् । खायुः सिरा यथा । An. IV, 2 ।
तन्तुवायोपकरणेषि ॥ [नीड] स्थाने । स बन्धकक्षः परनीडपीडने ॥ [पण्ड]
यथा । धर्म वैत्ति स पण्डितः । अत्र पण्डा बुद्धिर्विद्यतेस्त्रेति पण्डितः ॥ [पाण्डु]
सिते । Me. 29 ॥ 120 ॥

[पिण्डः] वृन्दे । Su. 2005 । गोले । Sp. 4952 । अङ्के । Ra. 2,57 ।
कबले । पिण्डं गृहाण पिब वारि यथोपनीतम् ॥ [पिण्डम्] जीवनं जलम् ॥ 121 ॥

वलं स्थाम सान्द्रं वहलम् ॥ [पिण्डी] नगरे गन्धवृक्षः ॥ [पीडा] आर्तीं
मर्दने च । Bh. S. 56 । कृपायाम् । सन्तः सपीडा जने ॥ 122 ॥

[भाण्ड] मूल० । S. 3,76 । तुरंगाणां० । S. 17, 36 । नदी० । भाण्डे-
षि नद्यम्बु न जानुदग्धम् । भाजने । Da. 1,48 ॥ 123 ॥

[मण्ड] भूपायाम् । पुनातु चण्डी कृतमुण्डमण्डा । सारं भक्तादिनिर्यासः ।
यथा । मातङ्गोजिज्ञातमण्ड० c. Pa. 1055 । पिछडा द्रवद्रव्याणामुपर्यच्छो भागः ।
यथा । मण्डपेयाविले पीना मौदनस्य च लाघवं यथापूर्वम् ॥ [मुण्ड] मुण्डिते ।
M. 2, 219 ॥ 124 ॥

राहै । मुण्डेन चण्डांशुरवं निर्मीणः । कीलकाजातशृङ्गकाङ्क्षचूडेष्विपि ।
कीलकै । व्यालैरावृत्कोटरेषि शुपिरे मुण्डे कृतावस्थितिः । अजातशृङ्गके गवाहै ।
शावलेयो० s. 2, 112 । अङ्कतचूडे । जटी मुण्डी शिखी वापि मुच्यते नात्र
संशयः । अत्र हि मुण्डमङ्कतचूडमवद्केदां शिरोस्यास्तीति मुण्डी ॥ [रण्डा]
मृतप्रिया विधवा यथा । तथापि रण्डा सुरताभिलापिणी ॥ [व्याड] इयोः ।
व्याडव्याप्रवनान्तरे ॥ [शुण्डा] पानमदस्थानेषि । शुरापानमदस्थानयोर्यथा ।
शुण्डायां प्रविजृम्भते परिभलः कोप्येष शुण्डाकृतः ॥ 125 ॥

चिवुकेषि यथा । शुण्डामुण्डीकरणरसाद्वक्ति नपुंमकतां यः ॥ [शुण्ड]
मदेन निर्भर उन्मत्त इत्यर्थः ॥ [शौण्ड] विख्याते । An. IV, 37 । मत्ते ।
हरिजयमदशौण्डः सैप लङ्काविनायः ॥ 126 ॥

[पड] पेयान्तरं पानकविशेषः । भेदो विदारणम् ॥ [पण्ड] कानने ।
S. 11, 35 । इन्चरे । वौरैरपद्वते पण्डे पृष्ठतः कोमुधावति ॥ अथ दान्ताः ॥
[गृह] रहमि । गृदमैयुनधाटची च काले चालवसंपदम् c. १५. 2183 । संवृते ।
Ra. 1, 20 ॥ [दाढा] दंटायाम् । दाढावलीटदृपल्वलगृदमुस्तः ॥ 127 ॥

[दृढ़] शक्तस्थूलयोः पुंकीवः । भृशे वाच्यलिङ्गः । वैजयन्ती तु सर्वेष्वपि वाच्यलिङ्गमाह ॥ शक्तो बलवान्यथा । हे नागराज नगवृद्धीभूय धरां धर । भृशेत्यर्थे । K. Pr. 98, 5 । स्थूले । दृढस्कन्धो महोत्साहः । [वाढ़] भृशे । वाढमाविद्धकर्णः । प्रतिज्ञायाम् । वाढमेतत्करोमि ॥ प्रायः क्रियाविशेषणमेतत् ॥ [माढ़] अर्चा पूजा यथा । उमामादिप्रसन्नानाम् ॥ [मूढ़] तन्द्रिते । किं किं मूढ़ः करोमीत्यसकृदपि कृतारम्भवैयर्थ्यसिवः । जडे । Su. 449 ॥ 128 ॥

[राढ़] शोभायाम् । आपाढ़ः प्रौढराढ़ः ॥ [व्यूढ़] न्यस्तं विन्यस्तं रचि-तमिति यावत् । यथा । व्यूढां द्रुपदपुत्रेण । उरौ । Ra. 1, 13 । संहते । Śāṅkh. grīhy. 1, 10 (I. St. 15, 24, 2) ॥ [बोढ़] भारिके । Ku. 1, 15 । सूते । यस्य बोढारुणो रथे ॥ [शण्ड | पण्ड] सौविदे । अन्तःपुरं शण्डश-तावगाढम् ॥ 129 ॥

धन्ध्यपुंसि । शण्डात्तनयदोहदः । इट्टरे । कण्ठे यभासि किमिमां मूढ शण्ड-स्य गामिय । छीये । Su. 449 । एवं सर्वत्र पण्डोपि ॥ [सोढ़] शक्तः सः-मर्यः । यथा । न सोढा वर्णने गुहः ॥ अथ णान्ताः ॥ [अणि | आणि] अश्रौ । तीक्षणाग्निमरणि छिन्द । अश्वामकीलके । अगुनाप्यगिना हीनो न गच्छ-ति रथः पथः ॥ 130 ॥

[उण्ण] दक्षे । उण्णः कः सर्वकार्येषु । आतपे । Ku. 5,52 । आहंगे । Sp. 2009 ॥ [ऊण्णा] भ्रू० । Da. 1, 53 ॥ 131 ॥

[क्रण] जलदुर्गे । सं० दशार्णः [Me. 23] । अत्र हि दश कणानि ज-लुदुर्गाण्यब्रेति व्युत्पत्तिः ॥ [कण] लेगे । B.H. 66, v. 9 । विमुष्प्यपि यंथा । Suv. 37,7 ॥ [कणा] आत्मविपायामपि ॥ [कर्ण] चम्पा० । Ki. 3,141 श्रुतो । Pa. 447 ; c.Su. 3156 । अस्त्रेपि । संसारवारानिनिकर्णभारः ॥ 132 ॥

[क्षण] कालायशेषो नाडिकापठांशो मुहूर्मो या । सत्र यथा । Si. 4,17 । पर्वं विपुवदादि यथा । रवे: संक्रमणक्षणः । अवसरे । स था क्षणो वर्तते । मदे । क्षणं रक्ष्या: कुत्सियः । छापारविकलत्वे । Pa. 1499 । परतन्त्रत्वे । क्षणि-कास्मि न ते क्षणे । मध्ये । प्रासादक्षणक्षणम् ॥ 133 ॥

[कोर्ण] सिंते । Ratn 292, 16 । हते । कर्णध कीर्णाग्निलक्ष्मुपसः । उंम छात्रे । Si. 7 ॥ [कूर्णि] पुमि । कुकरं विकले पाणी । Su. 476 । कुमितः करोस्यात व्युत्पर्या तद्विति तत्र तु याच्यालिङ्गः ॥ [हृणः] यंगं विर्णा न ।

Su. 104 | व्यासे | कृष्णेन विष्णुभक्तेन कृतं भारतमङ्गुतम् । कृष्णद्वैपायन इत्यादौ स्थितस्य कृष्णशब्दस्य भीमो भीमसेन इति न्यायेन व्यासे प्रयोगः । अथ द्वैपायनशब्दस्य । चण्डधर्षण्डीपतेरेत्तो [?] मुनिर्हृपायनोऽस्तु यः । रथयोजितगोविन्दसाक्षिमणीकः सदा मुदे ॥ इत्यादौ दुर्वासस्यपि वर्तमानात्कृष्णशब्देन व्यासवाचिना विशेष्यते द्वैपायनशब्दः ॥ 134 ॥

[कृष्णा] द्वैपायनम् । V. S 142 ॥ [कोण] वीणादिवादनेश्वौ च । धूत्वा कोण विरचितलयो वादयन्दन्तवीणाम् ॥ 135 ॥

लगुडे । उद्गुणकोणे रभसादनुदुतः । लोहिताङ्गो मङ्गलः । शनावपि ॥ शब्देपि ॥ [गण] संख्यायाम् । S. 6,15 । समूहे । Nāg. 3 ॥ [गुण] ज्या मौर्वी यथा । Ra. III, 73 । सदः सूपकारः । यथा । महानसे किं नु गुणा गृणन्ति । तन्तौ । K.Pr 141,6 ॥ 136 ॥

रज्जो । संपूर्णोपि घटः कूपे गुणच्छेदात्पतन्यथः । सर्वादौ । Kid. I, v. 1 । सप्त्यादा । S. 2, 26 । शोर्यादयः शौर्यगाम्भीर्यस्थैर्यादयः । यथा । Ra. 1,16 । मीमे । धूतरात्रोपि गुणप्रियः [Vās. 15,1] । अत्र हि विरोधाभासे गुणशब्देन विराटगृहे सूपकाररत्वाद्वीमसेन उच्यते ॥ इन्द्रिये स्पर्शेनादौ । Bhag. 3, 29 । स्पादयो वैश्विकोक्ताथतुर्विशतिः । यथा । गुणवति यौवनशालिनि । अप्रभाने दोपान्यस्मिन्नुस्कर्पे च । Su. 2672 [गुणाः खलु गुणा एवेत्यादौ द्वितीयो गुणशब्दोपभाने Mkh , C.] । विशेषणे । गुणवृत्तेराभ्रयादचनलिङ्गे ॥ 137 ॥

[गण] इयोः । गेष्यो विष्णुचरित्रस्त ॥ [ग्राण] प्राते । ग्राणमीर्याण-मौरमः । घोणायाम् । अं 6 ॥ [घुणा] गुणप्रसायाम् । चण्डालीमपि यान्ति निर्वृणतया । करुणायाम् । SG 6 ॥ 138 ॥

[घृणि] अशुपु । Su. 6 । ज्ञात्वायाम् । घृणी कृशानोर्धुषणायमाने ॥ [चूर्णानि] प्रायेण बहुवचनान्तः । यथा । Me. 67 ॥ [चूर्ण] क्षेदे । An II, 53 । क्षारभेदे ताम्बूलोपकरणे । करहाटकघृणेन ताम्बूल मम दीयताम् ॥ 139 ॥

[जिष्णु] शक्ते । जिष्णुना विजिते यृषे । अर्जुने । E. 11,1 । अके । जिष्णु-रोणः कर्मनप्रयोगे ॥ 140 ॥

[ग्राण] प्राते । ग्राणः स गीर्यागणेन याणः । रक्षणे । An I, 27 ॥ [तीक्ष्ण] विषेयम्याजी च । सीक्षणेन तीक्ष्णे विलितप तीक्ष्णे ॥ 141 ॥

द्रव्यहेतोरात्मानं यस्त्यजति स आत्मत्यागी । यत्कौटिल्यः । ये द्रव्यहेतोर्व्यान्तं हस्तिनं चापि योधयेयुः । ते तीक्ष्णा इति [c. 2,542] || क्षारमात्रेषि ॥ [हुणः] वृथिके । दुणाधात्रवर्णादितः ॥ [हुणम्] मौर्व्यामपि । तत्र दुणा ॥ 142 ॥ [हुणी] कूर्म्याम् । यत्पद्यति दुणी खेहाङ्गभस्तेनैव वर्धते । जलद्रोणी काषाय्वुयाहिनी नैकेत्यर्थः ॥ [देष्ण] इयोः । के वा देष्ण विजिष्णवः ॥ [द्रोणः] काके काकमेदे । उलूजत्कुद्धपूकावलिविहितहास्कन्दसंमर्दजामचिद्रा-णद्रोणकाप्रकरकृतमहाक्रन्दितेनार्धरात्रे । पर्वतेषि यथा । An. VII, 10 || 143 ||

[द्रोणी] नैमेदः काषाय्वुयाहिनी वेदा यथा । द्रोणीभिरमसि चरन्ति महार्वस्य । शैलसंधौ । अद्रिद्रोणीकुटीरे कुहरिणि हरिणारात्रयो [?] याप्य-न्ति ॥ गवाद्यचादिभाजनेषि यथा । द्रोणीषु वाहा यवसं मसन्ते । द्रोणिरिकारा-न्तः ऐण्यामपि यथा । Da. 3,7 || [पण] कार्पापणो स्त्यात्मा नाणकमेदः । यद्वा । कार्पिकाख्यो विशत्यधिकैकपञ्चशृङ्गतसंख्यो वराटकमानविशेषः । यद्वाचस्पतिः । चतुर्क्षपर्दको गण्डो वेण्डी तु पञ्चगण्डका । काकिणी चाथ दश-भिर्गण्डकैविन्दुकोखियाम् ॥ विन्दुकाभ्यां पुनर्द्वाभ्यां पणसाणिकपादिकाः । पादि-कादंगजो रोचयः [?] कार्पिकक्ष ययोत्तरम् ॥ चतुर्गुणाः [?] कार्पिके मु पणः कार्पापणोशकः ॥ तत्र यथा । क्रीतं पणसहस्रेण । ग्नहोक्षमहणं यथा । वि-धायाक्षपणं पाणी । विकर्यः मूल्ये वस्त्रे च । एका शाकपंणं पणेन विपौली क्रीणाति पण्याङ्गना । भूतिर्वेतनं यथा । आगन्तुकेन कार्यं घनसलिलं पणवधू-शीकारः । एतेषु त्रिपु शक्तो ब्रह्मापि न निर्णयं कर्तुम् ॥ धने । बहूपैः पुरमा-पणिकैर्वतम् ॥ 144 ||

अयद्वहसे । हुणःक्षः हुणैः प्राणः । दुणः ॥ An. VII, 115 ॥ आदिश-व्यात्समाहये निपानादौ च । गण्डधृत्यारो वराटकाः । यद्वाचस्पतिः । चतुर्क्ष-र्दको गण्डः । स्वार्थे के गण्डकाः । तेषां विशत्यतिर्योतिः कर्पर्दका इत्यर्थः ॥ [प्राण] वले । An. III, 8 || 145 ||

[पार्णिण] कुम्ही स्तम्भस्यापार ओपिर्या । चमूष्डे । Ra. 4,26 । पादमूले । Ku. 1, 11 || 146 ||

[पूर्णे] कृत्वे । पूर्णे व्याकरणं पपाठ न शावस्तुर्णे स जीर्णेयमः । पूर्तिः । An. I, 17 ॥ [फाणि] इयोः । वाणिः फाणिरिद्योज्ज्ञना ॥ [चाण] वृक्षविशेषे शरावयवे शरे च । Ku. 3, 27 || 147 ||

वलिपुने । Kad. I. v. 2 । देवभेदेपि मङ्गः । यथा । वाणलिङ्गे न निर्माल्यं तथा देवे स्वर्यंभुवि । मङ्ग एव च वाणशब्दो वाचि लियां वर्तत इत्याह यथा । वाणीयवाणी यदि कर्णगोचरा ॥ [भूण] सर्वेषु । सद्यः पतनि भूणहा ॥ [मणि] अजा० । अजामणेरिवैतस्य जन्म जातं निरर्थकम् c. Sp 3120 ॥ 148 ॥

अलिङ्गरो महाघटः । यथा । कमादपामपि मणी पङ्कोदशयं प्रवर्धते । उत्ति-
देत्तु यथाकानं मलानां शोधनं प्रति । रत्ने । Sp. 1526 । हस्तमूलेपि । मणेस्तु
निःस्रुता रेखा ॥ [मोण] नक्रमक्षिकम् या नासिकायां प्रविश्य शब्दायते जल-
मक्षिका या ॥ [रण] कोणो वादनकाष्ठं यथा । रणन्ति वीणारणताडितास्ततः ।
कर्णे । कर्णन्ति मञ्जीररणेन मानसम् ॥ 149 ॥

[रेण] धूल्याम् । Si. 5, 8 ॥ [वर्णः] स्वर्णे । कर्णेषु वर्णाभरणानि चक्रः ।
व्रतं ब्रह्मचर्यं यथा । अथाह वर्णा० [Ku. 5, 65] । अत्र हि वर्णो ब्रह्मचर्यमस्या-
स्तीति वर्णा० । स्तुतौ । आकर्णयन्ति नववर्णममुँ सकर्णाः । रूप आकारे । वर्णः
स्वर्णमलंकरिष्युरतिनीं जित्युः कत्तनां चयः । द्विजादौ । Ra. 5, 19 । शुद्धादौ ।
Si. 5, 88 । कुपायाम् । Ra. 6, 4 । अक्षरं स्वरादि यथा । अष्टौ स्थानानि
वर्णानाम् s. I. St. 4, 107 । गुणे । Si. 16, 29 ॥ 150 ॥

भेदः प्रकारः । यथा । नानावर्णसुगन्धिपुष्पगित्यैः सर्वत्र यः पुष्पितः । भीतकमे
रागपरिपाद्याम् । Ku. 5, 56 । विवर्मालेष्वयं यथा । विवर्णवर्णं तथा शकुदर्थ्यम् ।
यशसि । H. Y. 1, 47 । तालविशेषो वर्णतालः । अङ्गरागो विलेपनं यथा । निवर्ण्य
वर्णं रत्नकेलिशरीरम् ॥ मखेपि ॥ [वर्णम्] यथा । Ra. 16, 70 ॥ 151 ॥

[वाणि] व्यूतौ वाने । क्रीणन्ति वाणिजादेषु निष्पवाणे पर्वं जनाः । अत्र
हि निर्गतः प्रवाण्या निष्पवाणिः । तत्कालोत्तीर्णः सदश इत्यर्थः । सरस्यत्याम् ।
मातर्वीणि नवेह पाणिकमले ॥ [वृत्तिं] हयोः । Si. 16, 59 ॥ [वेणी] सेतुः
पातिः । यथा । रागसागरवेणिकाभ्यां यौवनवर्णकलाभिकाभ्यां भूलताभ्यां विरा-
निता c. Vās. 61, 3 । प्रवाहकेशवन्धयोः । Mc. 29 ॥ 152 ॥

[वेणु] हयोः । Si. 19, 1 । अत्र यथा भीमसेनो भीमस्तया वेणुदारी
मृपोपि वेणुः ॥ [शाण] कदः कुरुविन्दद्रव्यनिष्पदं पर्यगोपकरणं यथा ।
Su. 3457 । मानभेदे गायके । मुष्पर्णशाणं तु लोमशत्र्वेग घेष्येत् ॥ [ध्रणी]
आन्याम् । R. K. 1, 1 । कुरुपि मङ्गः ॥ 153 ॥

[शोण] नदे रक्तवर्णं च । Su. 2322 । अप्तो । चुस्तीकोणान्तरे शोणं स्थ-

गयन्त्यङ्गना निशि । हयान्तरं कोकनदच्छविस्तुरंगः । यथा । शोणकूणितरणाङ्ग-
णभूमिः ॥ पश्चरागेपि ॥ 154 ॥

अथ तान्ताः ॥ [अन्त] स्थस्ये । नान्तोस्य ज्ञायते कैधिर्हुर्जनस्योदधेति ।
निकटे । हरस्यान्तेवासी भूगृपतिरवं तिष्ठति पुरः । पान्ते । Su. 2691 । निधये ।
S. 2, 31 । अत्र हि दृष्टोन्तो निधयोत्रेति दृष्टान्तः । नाशे । H. Y. 4, 62 ।
अवयव एकदेशः । यथा । धनकपिलजडान्तभ्रान्तवगङ्गामलौषः ॥ [अर्हत्] पूज्ये ।
यदध्यासितर्महाद्विस्तद्वि तीर्थं प्रचक्षते ॥ 155 ॥

[अस्त] पश्चिमाद्रौ । K. Pr. 79, 16 ॥ [अर्ति] अटनौ । संपादे वि-
भायां चकार स रिपूर्णते गुणं रोपयन् ॥ [आप] लघ्ये । Su. 3264 । सत्यः
गत्ययितः । अविसंशादक इति यावत् । यथा । H. Y. 2, 12 ॥ बान्धवेपि
मङ्गः । यथा । आपैः सुहङ्गिरपि च प्रथितप्रभासैः ॥ [आस्ति] संवन्धे । न सा-
धुभिस्तस्य कदाचिदास्ति ॥ 156 ॥

[द्विति] प्रवासे । ईतिविधिसवियोगपीडया ॥ [ऊसि] हृयोः । कन्धेतिक्षणि-
तस्तगास्तदत्तले विभान्तिभायास्त्यमी ॥ [ऋत] पूजितदीपसत्येषु धाच्यलिङ्गः
सत्ये तु धर्ममात्रे फ्लीयः ॥ पानीये । कृतादृते जातु न धर्तते जगत् । पूजिते ।
ऋतोपि किं प्रेतपतिः प्रसीदति । दीपः संतापितः प्रतम इत्यर्थः । यथा । कामार्ता०
[Me. 5] । अत्र हि कामेन ऋतः कामार्तः । कृते तृतीयापमासे इत्यार् ॥
सत्ये । Sp. 2750 ॥ 157 ॥

[क्रति] कर्त्तेषु । क्रतिर्विलिप्तेषु कर्ति न कुर्यात् ॥ [एत] हृयोः । पत-
मेतां मृगभेणीम् ॥ 158 ॥

[क्षत्रु] वैभसि । शत्रुमुर्जात्तस्तकमित्येऽपादि । नियुक्ते दासजे इत्यस्ये च ।
भाति राजकुलं धाम्यदनेकक्षत्तृसंकुलम् ॥ [कन्तु] कामे । कन्तुः किं तनुते
विरक्तमनसाम् । कामिन्यपि ॥ 159 ॥

[कान्तः] रम्ये । Su. 1343 । प्रिये भर्तैरि । Su. 2147 । पाणि ।
Me. 69 ॥ [कान्ता] योपिति । Sp. 1626 ॥ [कान्ति] शोभायाम् ।
Su. 476 । कामना इच्छा यथा । भवति विभक्तकान्तिः स्वान्तमध्ये न कस्य ॥
प्रभाकाव्यगुणयोरपि । प्रभायाम् । Su. 2031 । काव्यगुणे । V. K. 3, 1, 4 ॥
[क्षिति] विष्वपि । Su. 2587; c. Pa. 1221, l. St. 15, 298 ॥ 160 ॥

[कीर्ति] पश्चसि । B.H. 63, v. 31 ॥ [कृत] पर्याप्तयुग्योः । कृतं कृ-

तयुगादिभिः । विहिते । Sp. 526 । फले । शूक्रतशतविलासः सोयमेकान्तवासः । अत्र हि शोभनं कृतं फलं यस्मात्सुकृतं पुण्यमुच्यते ॥ 161 ॥

[कृत] छिन्ने । Bā. x, 20 । वेष्टिते । कृच्चाजिनो नृत्यति चन्द्रमौलिः ॥ [केतु] बुतौ । स्वेदोद्रमे हेतुरिहोष्णकेतुः । पताकायाम् । Si. 5,13 । महः सूर्याच्चवमः । यथा । एकोत्तरं केतुशर्तं वदन्ति । उत्पाते । कितव तव बभूवुः अयसे केतवोपि ॥ 162 ॥

[गति] वहद्धृण इति नाडीवणः । यथा । गति वहन्तीं न शशाक रोदुम् । ज्ञाने ओधे । देव्यानतेः सकलशाखगतिर्मवित्री । यात्रा प्रयाणं यथा । Pa. 3282 । उपायः सामादिर्यथा । त्वत्तो भान्या गतिर्मम । अध्वनि । Ra. 1, 4 ॥ 163 ॥

[गुणि] यमो मनोवाक्यायसंथमः । यथा । H.Y. 1,33 ॥ 164 ॥

कारायाम् । Si. 11, 60 ॥ [घृत] आज्येम्बुनि च । घृतसंवर्धितरुचयो व्रत-
तय इव योपितो विराजन्ते ॥ [चिति] ज्ञानेपीति मद्भूः । चितिः प्रत्यक्षमर्शात्मा ॥ [जगत्] लोके । Sp. 1107 । इङ्गे । त्वं मुनोन्द्र जगत्तीर्थम् । धायौ ॥ जग-
ज्ञगन्ति भ्रमतीति चित्रम् ॥ 165 ॥

[जाति] जातिः सामान्यं यथा । रबं सुजातं कनकायदातम् । ओधे । निःशे-
षविश्वाणितकोशजातम् । जनिर्जन्म । संपदेषि । इयोर्यथा । जाते पुत्रस्य जाते
समजनि धनिता वलभा भूमिर्मर्तुः ॥ पुत्रेषि मद्भूः । यथा । जात लक्षणं पवि-
त्रितं त्वया ॥ [जाति] गोव्रेन्वये । Sp. 2383 । त्रुष्याम् । H. Ch. I. v. 6;
Sp. 6788 । अत्रैव जातिशब्दोलंकारविशेषेषि । जन्मनि । हिजातिं Ku. 5, 40 ।
अत्र हि हे जाती जन्मनी यस्य द्विजातिर्वादणः ॥ 166 ॥

स्वभावोत्तराभासगीतभेदेव्यपि । स्वभावे । जात्यैव याति पुरुषः परमां प्रति-
भाम् । उत्तराभासे । Ny. S. I, 1 । गीतभेदे । पद्मोदीच्यवतीजातेभित्तपद्म उदा-
दतः ॥ [जाति] पितरि । जाती जाते हि कन्यादा जन्ययात्रा प्रतन्यते ॥ इक्ष्या-
कुवृपभेषि ॥ [ततम्] यथा । तत्वनश्चपिरसमत्वयुतम् ॥ [ततः] व्यापे ।
Si. 9, 23 । पृथी । वनं ततानेकतमालनालम् ॥ 167 ॥

[तात] अनुकम्प्ये । तात ताट्य ताटकाम् । पितरि । M. M. 82,2 ॥
[तिक्तः] छरभौ । Me. 20 । रसे । Sp. 2536 । अत्र तिक्तरसयोगान्ति-
कम् ॥ [तिक्तम्] पर्षटकीपर्पं पिचोपशामकं द्रव्यम् ॥ 168 ॥

[दन्त] दशने । Pa. 1267 । सानुनि । दन्तप्रस्वलदच्छनिर्झरजलै रम्या वनान्ता थमी ॥ [दिति] खण्डने । दिति स दैत्येषु चकार विष्णुः ॥ 169 ॥

[दीप] निर्भासितं भासुरं यथा । Si. 10, 14 । दग्धे । दवदीपा महीभूतः । ज्वलितेषि यथा । H. Y. 4, 87 ॥ [द्वृति] शोभायाम् । स्मरभरपरिरोहत्पाण्डिमा गूढस्फुट्युतिविजितमृगाङ्का मोदते गण्डभित्तिः । दीपितौ । Sp. 204 (read भनक्ति with Mb.; c. Su. 1517, Pa. 3320) ॥ [धातु] वेष्पसि । Su. 626 । पालके । धाता समस्तक्षितेः ॥ 170 ॥

[धातु] लोहानि स्वर्णादीनि । यदाह । s. C. on H. 1039 । इन्द्रियं च-
क्षुरादि तुकं च । अस्थि पञ्चमो धातुः ॥ रसादौ भ्वादौ दलेष्मादौ लोहेषु च
यथा । अभ्यस्तरूपसिद्धिः सुविदितधातूपसर्गविनिपातः । योगी वैयाकरणो जयति
भिरक्षार्त्तकेन्द्रो वा [°यार्त्तकेन्द्रो ? c.Y.Y. 5,4] ॥ पाथविकारे । Me.102 ।
शब्दादौ । न धातूनपि गृहीयादुन्मनीभावमागतः । इन्द्रिये । धातुपाटवमवेद्य
तित्ततः । अस्थिन । यस्येह भज्यते पातुर्मवेत्तस्यैव वेदना ॥ 171 ॥

[धृत] इयोः । तीव्रदेगधुतमार्गवृक्षया ॥ [धूत] इयोः । Si. 5,33 ॥ 172 ॥

[धृति] धारणा तु क० H. 84 । भवेष्यनाकुलता पैर्यम् । यदर्थं सर्वमिदं
— — — तत्पुख्यम् । लौल्यभावे मनसो निर्वृतिः संतोषः । धारणादिषु सर्वेषु यथा ।
पृति विपत्ते परमः स योगी ॥ [नत] नत्रे । Ku. 1, 88 ॥ नितम्बुकुटिलयोरपि
मद्भुः । क्रमेण यथा । परिणमति कामहस्ती कामिन्या नततटे विशालेस्मिन् ।
स्पर्श° Si. 10, 41 ॥ नमस्कृतेषि यथा । नौम्यहं भौलिना धीरं नतं प्राचीनय-
हिंपा ॥ 173 ॥

[नीति] नये न्याये । Si. 2, 61 । प्राप्ते प्राप्तौ । दिशति दयितनीतिः
कस्य न श्रीतिमाशु ॥ [पद्मि] दशसंद्यायामपि मद्भुः । यथा । Ra. 9, 74 ॥
[पत्ति] पत्रे । Ra. 7, 34 । गतौ । पत्तिः स्वर्गगृहे भवेत्सुकृतिनः कस्या-
मीति ॥ 174 ॥

[प्राप्ति] महोदये । प्राप्तिः कस्य न सापुर्संगमयशान्तीपं भवेत्जन्मिनः ।
लाभे । N3g. 12 ॥ [पित्तसत् । पित्तनिषत्] इयोः । पित्तसन्तः किलकिञ्चि-
तेन एवं कर्पन्त्यमी वालकाः । शमिति पित्तनिषतः केन शक्या निषेद्युम् ॥
[पीत] इयोः । Si. 10, 6 ॥ 175 ॥

[पीता] यथा । आर्द्रकरुद्रक [?] पीतरसं — पापकवाढीसर्गरसम् ।

अत्र द्यापो बहुलं नामीति हस्तः ॥ [पीति] द्वयोः । वद्वक्षाः परं पीतौ पञ्चयो
मयपा हव ॥ [प्रीति] येगे शुंसि ॥ [पुस्त] त्रिपु । पुस्तं समस्तं सुदृशा
निरस्तं सौभाग्यभूमेर्भवतोर्वियोगे ॥ 176 ॥

[पुतः] विमात्रके । Si. 5, 15 । आप्नावितेषि यथा । Si. 11, 53 ॥ [पूर्ति]
पूरिते । गौणः पूर्ति मूर्तिस्तव भुत्वनभर्तुर्विजयते ॥ 177 ॥

[प्रेत । परेत] मृते । Ra. 8, 85 । M. M. 187, 6 । भूतं देवयोनिः
प्राणिमात्रं वा । नहिंशेषे यथा । M. M. 174, 1 । Si. 1, 57 । [प्रोत]
गुम्फिते । Si. 2, 19 । वससि । प्रोतानि पोते पवनैः लब्धवन्ते ॥ 178 ॥

[भर्तु] पोटा स्वामी धवध । धवे शुंसि शेषयोर्वाच्यलिङ्गः । स्वामिनि ।
Ku. 3, 22 । धवे । Ku. 7, 83 ॥ [भक्ति] सेवायाम् । Ba. I, 36 । गौण-
वृत्तौ । भक्त्या गङ्गाध्वनिस्तटे । भद्र्यां विच्छिन्नौ । Ku. 3, 30 । अद्वायाम् ।
अन्तर्भक्तिनिवेदनाय हिं सतां - - - - । विभागे । हंसो हि दुर्घोदकभक्ति-
कारी ॥ 179 ॥

[भास्त्रत्] द्वयोः Si. 5, 3 ॥ [भ्रान्ति] द्वयोः । Si. 10, 5 ॥ [भित्ति]
कुडे । K. Pr. 324, 3 । प्रदेशे । शुतिः० s. 2, 170 ॥ [भूत] सत्ये न्या-
येतपञ्चे । भूतमप्यत्तुपन्यस्तं हीयते उद्यवहारतः ॥ 180 ॥

प्राप्ति । प्रमाणभूताय जगद्वितैषिणे । अतीते । Su. 468 । पिशा० । भूतोप-
रुद्धमिति भूनविदो विद्वन्ति c. Sp. 6288 । आदिशम्दात्येतादिपरिप्रिपः । पृथ्या-
दौ । Ra. 4, 11 । आदिशम्दाज्ञलादयः । जन्तौ । Sp. 4805 । युक्ते । भूत-
चादी प्रामाणिकः स्यात् ॥ [भूति] भस्मनि । Si. 1, 4 ॥ 181 ॥

उत्तादे । मुक्तानां न पुनर्भूतिः ॥ [भूति] भरणे पोपणे । कुर्सेयावदमी भव-
न्ति भूतये० c. Sp. 7837 ॥ [मत] संमते । मम तावन्मतमदः ॥ लोटमर्द-
नकारेषि । वर्मुखः कृष्टमतीकृता हव c. Si. 12, 21 ॥ 182 ॥

[महत्] वृहति वाच्यलिङ्गः । अन्यत्र कीवे । महस्तु महद्राज्ये सांख्य-
वृद्धौ न खी वृहति तु त्रिपु । इत्याह ॥ धीतस्यं सांख्यप्रणीतम् । वृहति धीत-
स्ये च । Si. 15, prakshiptasloka 2 । राज्ये । सापितालिलनृपं महन्महत्०
c. Si. 14, 13 ॥ । मरुत् । मुरुे । Ku. 3, 72 । अनिले । Ra. 5, 27 ॥

[मति] वृद्धौ । . Ra. 5, 66 । इत्यायाम् । मतिरस्ति न मे भोक्तुम् ॥
[गात्] गवि । स व्यमेकान्तरां तस्या गदीयां यतस मातरम् । s. Petersb.

Dict. V, 699 | अत्र हि वन्सेति दिलीपस्य संबोधनं मातरं गामित्यर्थः । दुर्गा गौरी यथा । Ku. 6, 80 | अत्र हि जगत्पितृसंघन्धादौगिको मातृशम्भो गौरी रूढः ॥ अकारादिवर्णव्यपि यथा । मातृकामपि नो वेति ॥ 183 ॥

[मिति] इयतो भाव ऐत्यत्यं वस्तुसंख्यापरिच्छेदः । मानं प्रस्थादि । इयोः । मिति धनदेव विवेद पार्थिवः ॥ [मुक्ता] प्राप्तमुक्तौ मौचितेपि च । यद्वैष्टः । मुक्ता खी मौक्तिके प्राप्तमुक्तिमौचितयोविषु ॥ मौक्तिके प्राप्तमुक्तौ च । Da. 2, 26 | पुंथल्याम् । मुक्तासु युक्ते विदुपां न रन्तुम् । मौचित इति मुचण् प्रमोचन इत्यस्य स्वार्थिकण्यन्तस्य प्रयोगः । यथा । मुक्तोध्वगैः पञ्चरात् Pa. 1268 ॥ 184 ॥

[मृत] मृत्युमत्यपि यथा । गते मृते प्रव्रजिते° s. Bezz. Beitr. V, 60 ॥ 185 ॥

[यति] निकारे धिक्क्रियायाम् । किमनेन यतिना । विरतिः अत्यः पावविरामः । भिक्षुर्मुक्तुः । इयोः । सथातिसेवितपादं वरगणधरमूर्जितपवरवृत्तम् । श्रीवर्घमानमादौ जयदेवं भक्तितो वन्दे [Pādas 3-4 from V. A.] ॥ [शुत] पृथगर्थे । अयुत° Goldst. Dict. 444, b, 18 ॥ [शुक्ति] न्याये । युत्तया यज्ञं धारामुपैति तदहं दृष्ट्वापि न अद्येऽपि । योजने । गन्धयुक्तिं विधायेत्यैः ॥ 186 ॥

[रक्त] कुङ्कुमे । हेमन्ते धनरक्तपङ्कमलनकीडाजुरो योवितः । अष्टुगि । Ku. 1, 6 | प्राधीनामलके | इरीतकीरक्तविभीतकानां चूर्णविधाय । अष्टणे | Sp. 5693 | मधुरोपि वङ्मभट्टीका यथा । Si. 10, 64 ॥ [सति] स्मर° । Ku. 4, 9 ॥ नित्तावस्थानाभिष्वङ्मस्यायिभविष्यपि भद्रः । फ्रेण यथा । पने रक्तिविरक्तस्य रक्तस्य तु जने रतिः । Sp. 1450 | K.Pr.IV, 30 ॥ [रीति] पित्तले होहकिह्वे न । स्वर्णरीत्योरियान्तरम् ॥ 187 ॥

वैदर्भ्यादौ । K.Pr.IX, 4 | सीमि । निरोतिमाप सितिमधिरीतिम् । अवणे गत्तौ च । स नारिरीति न शशाक रोजुम् ॥ [लता] ज्योतिष्मती लग्नाशाकः ॥ शाखायाम् । कालिन्दीतटस्टवम्भुतलतामालिङ्गय सोत्कर्त्तव्या । यत्याम् । Ku. 3, 39 ॥ 188 ॥

कस्तूरिकावर्ज शेषेषु यथा । लताभिष्वदिते° c.Sp. 4162 | हारादिसत्कायामपि मद्दः । यथा । चतुःपटिलतो हारः s.C. on II. 661 ॥ [लिङ्ग] भुक्ते । स्याते क्षिमं न लिमम् । विलिमे । K.Pr. 98, 3 | विपाक्ते । सिमैलिनश्वरैरर्णकरटी जप्ते जयन्त्यैर्मृभिः ॥ [लूता] पिणी° । लूतातिनिः स्वयनीह वर्षम् ॥ 189 ॥ [वाति] पञ्चस्येषु विषाम् । गाग° । अद्रः । कुङ्कुमयांतिपञ्चरत्ने । दी-

पे । अस्तं गते किरणमालिनि कार्यजातं नो वर्तयन्ति किमु वर्तिभिरत्र लोकाः ।
भेषजनिर्माणे । वर्त्या व्रणं शोधयति स्म वैद्यः । नयनाङ्गनलेखायाम् । U.R.18, 4 ।
धूपमृत्तूलिकयोरपि । क्रमेण यथा । कर्पूरागुरुवर्तिकार्तितवपुर्दीर्गन्धमेध्या वधूः ।
स्वेदकम्पवशसन्नवर्तिकः c. Ra. 19, 19 ॥ 190 ॥

[व्यक्त] मनीषिणि । व्यक्तः सूक्तं पठति कठिनम् । स्फुटे । M. M.
153, 4 ॥ ॥ [वार्ता] वार्ताकी वार्तिगणी । उदन्ते Me. XV । कृप्यादौ ।
K. N. 2, 14 । वर्तने । विश्वाद्यस्य न वार्ताका वार्ता का तस्य भोजने ॥
[वार्तम्] भारोग्ये । Ra. 5, 13 ॥ 191 ॥

वृत्तिशालिनि । वार्तोवं राजवेदमनि ॥ [व्याप्ति] इयोः । विश्वज्याम्या
प्रतीतः प्रययतु जगतः कामितं चक्रपाणिः ॥ [वास्तु] सर्वेषु । वास्तुविद्यावि-
शारदः ॥ 192 ॥

[वित्त] विचारिते । वित्तानि तानि शाखाणि । ख्याते । विद्यावित्तेष्वना-
दरः । धने । Su. 503 । शुकर्णेषि मङ्गः । यथा । Ra. 5, 21 ॥ ॥ [वित्ति]
सर्वेषु । इति दुरितजातं कस्य नो धर्मवित्तिः ॥ [वीति] अङ्गुशकर्मणि ।
निर्धूतवीतमपि चालकमुह्यसन्तम् c. Si. 5, 47 । चालको दुष्टगजः ॥ 193 ॥

असाराश्वगजे । धीतमात्राधशेषाणि सैन्यानि तव विद्विषाम् । शान्ते । धीत-
दावानले बने ॥ विगताञ्छादितयोरपि मङ्गः । क्रमेण यथा । अधरो धीतरागस्ते
कपाये ते विलोचने । विहारः कण्ठदेशस्ते द्रूतिः c. Su. 1426 । संवीतची-
नांशुकमूर्तिरिपा ॥ [वीति] सर्वेषु । धीतेवंति स विज्ञाय राज्ञे व्यज्ञपयत्तदा ॥
[वृत्त] चरित्रे वर्तुते च पुण्ड्रीवः ॥ वृत्तौ वर्तने । क्रतेन वृत्तं प्रवदन्ति
मुख्यम् । क्रतं शिलोऽङ्गं सर्वं च । दृढे । वृत्तदेहः स्नायुसारः ॥ 194 ॥

चरित्रं शीर्णं यथा । Su. 1211 । अतीते । वृत्तोत्सवं तंत्तुरम् । प्राणियि-
पयं मृतत्वम् । अपाणिविषयमतीतत्वम् । अधीते । वृत्तं पारायणं तेन । वृते ।
कण्ठकैर्विटपी वृत्तः । अल्पाशयेषि मङ्गः । यथा । Bh. S. 71 ॥ [वृन्त]
स्तनमुखे । अपामुच्चिद्यशुः स्तन्यं स्तनयृन्तं निहृन्तति । पुष्पवन्ये । Ra. 5, 69 ॥
[वृत्ति] वर्तनं कृप्यादिवार्ता यदाह । H. 864 । वर्तनमात्रं वा यथा ।
B. II. 68, v. 31 ॥ 195 ॥

कैशिन्यादौ । आदिशम्वादादरभद्रचादौ यदाह । कैशिन्यारभटी नैव सा-
ख्यती भारती तथा । नतस्तो वृत्तयो द्येतास्तासु नाटचं प्रयक्षयते ॥ उपलक्षणं

चैतत् तेन ग्राम्यापस्योपनागरिका अवि गृह्यन्ते । विवरणे । तत्त्वं B.H. 85, 2। करणव्युत्पत्त्या जीवनमप्युच्यते यथा । वृचिच्छेदो दिजन्मनाम् ॥ [वृति] वरणे । भूपालपुत्राः स यृतिं निशम्य । थाटे कण्टकमयावरणे । Si. 12, 37॥ [शक्ति] सर्वेषु । शक्तिर्लभमणवक्षसो निरगमन्तो रक्षसां वक्षसः ॥ 196 ॥

[शस्त] इयोः । शस्तं समस्तं जगतस्तनेतु ॥ [शास्त्र] शासके शिक्षके । शासताधिकाङ्गेभुवः c. S. K. 349, 18 ॥ [शान्ति] भद्रे । S. K. 256, 5 । शमे । Me. 39 ॥ 197 ॥

[शित । शात] कृशे । न हसति शितमध्या तद्वियोगे मृगाक्षी । आविर्भूतं Si. 5, 23 । तीक्ष्णे । Me. 48 । Si. 1, 45 । अत्र नितरां शातं निशातं निशातशब्दो विद्विष्यते ॥ [शिति] सिते शुभे । खेतांशोः शितिभिः करैः प्रस्तु-मरैः शुभ्रीकृतं सर्वतः । असिते । Ku. 6, 81 । शवलेपि मद्भूः । यथा । रोम-न्यफेनशितिशाहद्वशायिनस्ते ॥ [श्रीमद्] मनोऽसे । Si. 11, 64 ॥ 198 ॥

[शीतः] हिमिन्द्रयोर्वाच्यलिङ्गः । हिमशब्देनात्र शैत्यगुणयुक्तं शीतलं सर्वमपि वस्तु उच्यते यथा । Sp. 6410 । जिल्ले । शीतो विभेति न पुनर्निज-कार्यभङ्गत् ॥ [शीतम्] उष्णविरोधिनि गुणे गुणमात्रे क्षीवे तद्विति तु पूर्वमुक्तः । यथा । Sp. 6406 ॥ ऋतुविशेषेषि ॥ [शुक्त] पूतिभूते दुर्गन्धं यथा । शुक्तं त्वयन्तं न कैचित् ॥ 199 ॥

[शुक्ति] कपालखण्डं शिरोस्थिशक्तलम् । दुर्नामा जलौकाकृतिर्दर्शकोशिका-खयो जलस्थजीवविशेषः । अश्वार्वमुक्तास्फोटशङ्कनकशङ्केषु । Si. 5, 4 ॥ 200 ॥

[शूत] आकर्णने क्षीवे ॥ अवधृतेषि मद्भूः । यथा । Bhag. 2, 52 ॥ [श्रुति] आस्थाये । Ra. 2, 2 । पद्मा० । Si. 11, 2 । कर्णे । Si. 7, 24 ॥ 201 ॥

[खेतम्] यथा । खेत्यं प्राप्ता रसोत्कर्पात् ॥ [खेतः] वर्णे । Sp. 6495। कर्पदके । खेतैः खेतं जलपिपुरिनं भाहते पोतवाहः ॥ 202 ॥

[सित] अवसिते । Pa. 1146 । अत्र अवेन सितद्वादस्त्रैवार्थं घोत्यते । वर्णे । Si. 1, 4 ॥ 203 ॥

[स्थित] अर्थे । Ra. 2, 6 । सप्तविषे । अत्र स्थितोहमविपर्ययनिष-युक्तिः । वर्तमानेषि मद्भूः । यथा । Ku. 1, 1 ॥ [स्थिति] स्थाने ।

Bā. III, 17 | सीमि | Śi. 12, 36 | करणव्युत्पत्त्या जीवनमप्युच्यते यथा | स्थितिः स्थिता संप्रति तं प्रतीह || 204 ||

[सूत] पुत्रे | Śi. 1, 13 | नृपे | असौ द्वनः संततिनीतिनिष्ठः || [सूत] सारथौ | सूर्यसूतोवतादः | प्रद्वते | सूते द्वते संततिवक्षिकन्दे | ईरिते | शृङ्गेण सूतैः सलिलैः पभूतैः | बन्दिनि | द्वतात्मजाः प्रवयसः प्रथितप्रबोधम् || 205 ||

त्रा० | न द्वताः सोमपायिनः | तक्षिण | V. S. 88 || [सृति] द्वयोः | दुर्लभा विपिने द्वतिः || [स्मृति] स्मरणं पूर्वानुभूतस्य धीसतात्कालिकी बुद्धिः | तयोर्यथा | Su. 2147 | इच्छायाम् | Śi. 6, 9 | शाखे | Ra. 2, 2 || [सेतु] संवरो जलधारणाय पालिः | यथा | Ku. 4, 6 || 206 ||

नदीत्युपलक्षणं तेन समुद्रादावपि यथा | M. N. (1886) IX, 11 || [हस्त] करे | Me. 65 | मानभेदे | Sp. 7381 | केशां | Śi. 8, 27 | शुण्डायाम् | Śi. 5, 35 || [हरित्] तृणान्तरे क्षीवे | यदाह वैजयन्ती | ईरित् द्वी दिशि पण् तृणे | दिशि वर्णभेदे चं | Nai. 11, 38 | तृणान्तरे | वर्षासु रम्या ईरितो हरितिः || 207 ||

[हित] पथ्ये | Ki. 1, 4 || [हेति] ज्वालायां सूर्याशुपु च | उदिते सहस्रहेतौ व्याहैतिर्ने लक्ष्यते क्वपि | अष्टे | Śi. 18, 12 || अथ यान्ताः || [अर्थ] हेतौ | अर्के चेन्मधु विन्देत किमर्थं पर्वतं भजेत् | प्रयोजने | Sp. 2627 || 208 ||

निवृक्षौ | मशकार्यो धूमः | मशकनिवृत्तय इत्यर्थः | विषये | इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेषु | वाच्यमभिपेयं यथा | Ra. 1, 1 | प्रकारे | नानार्थैः फलपुष्पपङ्कवमर्त्यर्थं समर्थतिपम् | इव्ये | Sp. 619 | वस्तुनि | सर्वमित्याद्ययुक्तं स्यादर्थशून्यासु बुद्धिषु || [आस्था] यत्ने | आस्थापरेणैव नरेण लभ्या पादद्वयी ते यदपि त्रिनेत्रं | आलग्नने | आस्थाप्यनास्था सदृशी तदैषा | आस्थाने सभायाम् | आस्थायां नृपतिस्तस्यौ | अपेक्षायाम् | Ku. 6, 63 || 209 ||

[कन्धा] पुरे | अर्थं पन्थाः कन्धापुरपरिसरं पान्थं भजते | प्रावरणे | Sp. 1422 || [काथ] सर्वेषु | कायेन व्ययते पृथ्यी || [कुथं] आस्तरणे | Śi. 1, 8 | दर्भे | कुथपयित्रकपूतकरो द्विजः || 210 ||

[कोथ] सर्वेषु | कोयो व्ययते धेतः || [प्रन्थ] गुम्फे | पुष्पमन्थैः प्रथयति-

नरां [?] कौशलं लोलनेवा । धने । निर्पत्त्यता परा या या योद्वैशक्वार्तिता । शास्त्रे । Si. 2, 26 । हार्षिणी० । मन्यलक्षणं चकार ॥ 211 ॥

[प्रन्थि] वस्त्रादि० । R. S. I, 78 । कौटिल्ये । Bh. S. 82 । पर्वणि । Pa. 8769 ॥ [गाथा] वामेदे सर्वीतपदपाते । An. III, 59 । वृत्ते । S.K. II, 14 ॥ 212 ॥

[तीर्थ] शास्त्रमागमादि यथा । तिळकं तीर्थकृष्णहस्याः । गुरौ । दक्षस्तीर्थ-पशास्त्रार्थो दृष्टकर्मा शुचिर्भिर्पक् । यज्ञे । तीर्थ तदव्यक्तव्ययोः । [c. Usanas III, 2; Dharmasāstras. p. 523] । पुण्यसेवे । तीर्थानामादिपर्दं स जयति शत्रुं जयगिरीशः । अवतारे । Ra. 16, 33 । क्रपिभिर्जुटमुज्जयन्तभासादि यथा । यद० s. 2, 155 । जठे । तीर्थे न मज्जनं व्यर्थं पापभिच्छिठचेतसाम् । सञ्चिणि यज्ञप्रवृत्ते । कठमविकलमेतत्तामुयात्तीर्थसार्थः । उपायः सामादिलक्ष यथा । अपर्तीर्थेन हि किं साध्यते । क्षीरजंसि । तीर्थजातां खिं यायाद् व्रमधार्यन्त्यथा भवेत् ॥ 213 ॥

योनौ । कामिनोपि कर्य निन्दा ये नित्यं तीर्थसेविनः । पात्रे । Ra. 5, 15 । दर्शनेतु । Si. 2, 111 ॥ [दुःस्य] दुर्गते । Su. 2638 । मूर्खे । दुःस्थेन पूर्वं निनापि किम् । दुःखिनोपि यथा । इत्यं दिभितिरोपक्षताविसरतया मांसलैस्त्व-यशोभिः स्तोकावस्थानदुःस्थैः ॥ 214 ॥

[प्रस्थ] इयोः । Si. 4, 11 ॥ [पीयः] मकरोपि ॥ [पृथु] भूषाने । Ku. 1, 2 । वापिका दिङ्गुण्णा० । भरणिच्छन्दसोरपि भृङ्गः । पर्णी । BA. I, 48 । उन्दसि । निमीलितविलोचना किंतु उलुक्कपृथ्यीपतौ ॥ 215 ॥

[प्रोथ] अश्वघोणामाम् । Si. 11, 11 । अथगे । आ उदकान्तावियं प्रोप-मनुपनेत् । Bh. PA. I, 4, 56; v. v. I. I., vol. I., p. 529 । कटी कटचयय-योज यथा । शृणुमोषा तु कुट्टनी ॥ [मन्य] रथौ । मनाति मन्यः प्रथितं तमिषम् । मयि मन्यानके । Sp. 2954 ॥ [यूथ] विर्यागे । Ra. 9, 55 ॥ 216 ॥

[यूथी] सर्वेषु । स सहस्रीसात्तिंत्रप्रद्युषीमद्यनदः उपितलाद्वीकः ॥ [रथ] पादः कमः ॥ 217 ॥

[धीधी] वर्त्मनि पड्डी च । Si. 9, 32 । गृहाङ्गे गृहभिनिपादे । इषुः गमधी-यसपस्य धीधी ॥ [संस्था] स्पशापरस्त्र चुमि । धोरयोः विपाम । गर्वेषु । संस्थागुरेन स निर्यं न तस्य मंस्याम् । परे अकारान्तोर्णिं पर्णः । यथा ।

संस्थैः समीक्ष्य परकार्यमनन्यकार्यः ॥ [सार्थ] वणिगणे । सार्थवाहो धनो
नाम c. I. St. 15, 330 ॥ 218 ॥

[सिक्ष्यः] यथा । प्रासादलितसिक्षेन किं कदं करिणो भवेत् c. Pa. 1208 ॥
अथ दान्ताः ॥ [अब्द] संवत्सरे । M. 9, 81 । मेघे । जायन्ते पुनरब्दशब्द-
निवहादुत्सेकिनः केकिनः ॥ 219 ॥

[अन्दू] निगदे । Si. 11, 7 । भूषामेदै । लीलान्दोलितकर्णान्दूयुतियोतित-
दिग्मुखाः ॥ [ककुद् । ककुद] ककुक्षीने ककुदः पुंकीवः । गौडस्तु श्री
ककुत्कुदोप्यत्री वृषाङ्गे राद्धध्वजे वरे । इत्याह । ऐष्टे । राजत्ययं मुनिककुच-
पसा कृशाङ्गः । इक्षवाकु० Ra. 6, 71 । वृषाङ्गं शृङ्गमंसकूदो वा यथा ।
Ku. 1, 56 । ककुदखुरविपाणैर्लक्ष्यतेसौ महोक्षः । राद्धचिह्नं उच्चादि यथा ।
उच्छ्रूतककुदि महावलगजतुरगवलान्विते नृपतौ । नृपति० Ra. 3, 70 । ककु-
दोप्येष्वर्थेषु ॥ [क्रव्याद्] इयोः । Ra. 15, 16' ॥ 220 ॥

[कन्द] सर्वेषु । कन्दैः कन्दलितं कंदे मन्दं मन्दं प्रवर्षति c. Pa. 856 ॥
[कुन्द] चक्रभ्रौ यन्वविशेषे । An. II, 80 । मात्ये । Si. 2, 7 ॥ 221 ॥

[गदः] कृष्णानुजे । Si. 2, 69 ॥ [गदा] यथा । V.S. 21 ॥ [छद]
पत्रे । Ra. 5, 48 । पत्रे । सितच्छदैभृष्णादितमेतदम्बरम् ॥ 222 ॥

[छन्द] वशे । Su. 1472 । आभिषाये । Si. 2, 105 ॥ [दृपद]
पापाण० । Me. 55 । निष्पेषणा० । संपित्यतां दृपदि संप्रति चन्द्रविम्बम् ॥
[धीदा] इयोः । धीदावतीयं ननु कस्य धीदा ॥ 223 ॥

[नद] वहे । तीरं नदनदीपतेः । अध्यौ निनदे च । क्षारो नदोयं कुरुते
नदं वृषा ॥ [नन्दा] विपु । आनन्दगेया वित्तोति नन्दा ॥ 224 ॥

[नन्दि] द्यूते । लभन्ते नन्दिनामन्दं द्यूतकारा द्यिकेन च ॥ [निन्दा]
अपवादो अवर्णवादः । इयोः । Sp. 4715 ॥ [पद] स्थाने । B1. I, 36 ।
विभक्तयन्ते शश्वे वाक्ये च । Si. 5, 67 । अङ्गे लद्मणि । Si. 11, 34 । वस्तुनि ।
पदे रिक्ते रिक्ते विनिहितपदार्थान्तरमिति । अत्र पदार्थान्तरं वस्त्वन्तरमि-
त्वर्थः ॥ 225 ॥

आणे । परमं पदमार्तचेतसामभविष्यो यदि नक्तमीश्वरः । पादे । Ku. 5, 85 ।
पादचिह्ने । Ku. 1, 6 । ध्यवसाये निश्चये । वित्ते विचारनिहिते [°रहिते
Mkh.] पि पदं न किञ्चित्सम्यक् स्फुरत्यहह कोपि विषेः प्रमादः । अपदेशे

व्याजे । Si. 10, 2 । चरणन्यासाक्षचिद्ग्रहयोरपि मङ्गः । क्रमेण यथा । Ku. 5, 4 । पदमपि वेलापतिं बह्विति कितवाः प्रशंसन्ति ॥ [पाद] उक्ते । Me. 87 । अंहौ । K. Pr. 88, 2 । प्रत्यन्तः । S. K. 64, 4 । पूजायामपि यथा । तत्पादैर्लितायां पलितायां च सुन्दरः ॥ 226 ॥

[भन्द] इयोः । अमन्दभन्दोदयकन्दसारः ॥ [भसद्] भास्वरे वाच्य-लिङ्गः ॥ [भेद] विदारणे । Ku. 8, 86 । हैथे । Si. 18, 20 । उपजापे । Sp. 1174 । विशेषे । भेदस्तथापि नाल्यातुं सरस्वत्यापि शक्वने ॥ 227 ॥

[मदः] रेतसि । क्षुतविष्मद्मूत्राणि भवन्ति युगपद्यादि । मासे सत्र विषौ तत्र वर्षान्ते भरणं तदा ॥ मये । Ku. 8, 76 (s. v. v. l. l.) । हैथे । Si. 10, 28 । इभदाने । Sp. 227 । कस्तूरिकायाम् । बाला विभाति मदम-पिंडिगण्डभित्तिः । क्षेव्ये । Si. 10, 13 ॥ [मदी] यथा । मर्दीमदत्त प्रमदः कृपीवलः ॥ 228 ॥

[मन्द] अल्पे शर्नैरर्थे क्रियाविशेषणत्वात्कीवे ॥ मूढे । Ra. 1, 3 । रोगिणि । यदपर्यं शरीरस्य तद्दि मन्दाय रोधते । अलसे । Si. 8, 39 । गायदवर्जिते । निन्दन्ति मन्दास्त्रव भादितानि । अल्पे । Me. 9 । स्वैरे । मन्दैः पदैः संचरते हि डिघ्मः । मन्दरते । मन्दे नायो न रज्यन्ते । खले । द्विपन्ति मन्दाशस्ति पिनाकिनः ॥ 229 ॥

[मूढु] इयोः । Ra. 8, 45 ॥ [रद] इन्ते । Si. 18, 38 । विलेखने । Ghaṭ. I ॥ [विन्दु] विमुषि । Ku. 5, 24 । ज्ञातरि । तयेव विन्दवी [?] कला । भव ववयोरैक्यस्मरणाह विन्दुश्चाप्देन ज्ञाताप्युच्यते । रदक्षते । Kuṭṭ. 402 ॥ शून्यार्थप्रहृष्टभूमध्यतेजःस्वपीति मट्टुः । क्रमेण यथा । औंकारविन्दुसंसक्तम् । वीजं । Das. I, 17 । अपीपोमी० S.P. 25 ॥ 230 ॥

[वेदि] अलंकृतभूत्ते । Ku. 7, 88 ॥ [शाद्] अस्ते । Me. 100 । यशसि । Ra. 2, 64 । दोषेषु । Si. 3, 24 ॥ 231 ॥

[शारद्] यर्पीस्त्वये । Si. 1, 66 । यर्मे । M. Ch. I, 42 ॥ [शाद्] कर्मे । आस्त्यानशादविलुड्चमरीशते । शान्ते । Ra. 2, 17 । अत्र हि शादः शाद-प्य विद्यते यत्र तानि शाइलानि ॥ [संविद्] संभासगे । तदा वनान्ते कृतमंविदौस्तयोः । ज्ञाने । अनेकान्तामर्कं वस्तु गोप्तरः सर्वसंविदाम् । संपादे जाज्ञि तोपणे न । संविदा संविदं द्यो भीमसंविद्वापणीः ॥ 232 ॥

न्धुः पमदाः स्वदेहम् । बन्धे । Ra. 6, 40 || रचनास्त्रेहवृत्तेष्वपि महूः क्रमेण
यथा । Da. 1, 17 | विभेद नो तां प्रगीतस्य बन्धः । आशा० Me. 10 || 238 ||

[बन्धु] भ्रातरि । द्विपीववन्धोर्बन्धम् ॥ [बुध] कवौ विदुपि । Sp. 6178।
अमरेपि महूः । यथा । Ra. 1, 47 || [बुद्ध] पविष्टते । स्वयंबुद्धो नमिर्मैषः ।
बुधिते ज्ञाते । युद्धोयमर्थो नहि केन धीमता । जिने । Su. 1427 || 239 ||

[बोधि] बौद्धसमाधौ । सोके हारि च बोधिसत्त्वचरितम् c. Nāg. 3 ।
अत्र हि बोधिरेव सत्त्वमस्येति बोधिसत्त्वः । यद् व्याङ्गिः । बोधिः स्ववोपनं
ज्ञानं तन्मयो बोधिसत्त्वकः । अर्हदर्भास्त्रै । H. Y. 4, 108 । पिप्ले । वदन्ध
बोधिहुमपद्धवानि ॥ [मधुः] वैत्रे । Ra. 11, 7 । कृतौ । Ku. 3, 10 । दैत्ये ।
Śi. 14, 68 । जीवाशाको ढोर्दीशाकः ॥ 240 ||

[मधु] क्षीरे जले च । गोभुमिर्यिते मधु । मधे । Śi. 10, 8 । क्षीद्रे ।
Sp. 532 । पुप्परसे । Ku. 3, 36 । माधुर्येपि महूः । यथा । Ba. I, 40 ॥
[मिद्द] मेधते स्म मिदं पृष्ठोदरादित्यात् ॥ 241 ||

[मुग्ध] मूढे । Sp. 4893 । रम्ये । Sp. 2665 ॥ योवित्यपि महूः ।
दीर्घ मुग्धाः सिद्धयमरुता यत्र शान्तिं नयन्ति ॥ [राधा] विशालायाम् । निशां
राधानुराधायाम् ॥ 242 ||

गोपी गोपवेपविष्णुभार्या यथा । S.K. 172, 8. 279, 5 । वेधविद्वै ।
भोजराज मया ज्ञाते राधावेपस्य कारणम् ॥ [लुब्ध] आकाङ्क्षिणि । Ku. 1, 34 ।
व्याप्ते । Bh. S. 87 ॥ [वध] हिंसके । यत्र षष्ठको भस्तकं विना [c. Kās.
Pa. 7, 3, 35] । हिंसायाम् । Śi. 1, 39 ॥ 243 ||

[वधू] पल्याम् । Ku. 4, 1 । द्वुपायाम् । Ra. 1, 65 । नार्याम् ।
Me. 47 । नव० । वधूवरं संगमयांवभूव c. Ra. 7, 17 ॥ [व्याध] दुष्टे ।
पद्यैते व्याधवाक्येण [?] संकुले विच्छवस्तमाः ॥ 244 ||

[विद्द] सहशि । विद्दशालभञ्जिका । वेधिते । Śi. 18, 41 । क्षिते ।
Ki. 5, 30 । अत्र हि अपेन विद्दशालस्यैवार्थो द्योत्यते । शेषपि महूः । किमिय
हि न विवेकुं जानते हन्त विदाः ॥ [विधा] कर्त्ता । Ra. 7, 16 । महूल-
दिभिरित्यर्थः । गूलयेभास्त्रयोः । स्वकर्मभान्वोत्तो गज इव विधार्थी स भृतकः ।
प्रकारे । M. St. 2 । विधिः क्रिया । यथा । Ra. 1, 94 ॥ [विधि]
व्याधि । Su. 930 । विधाने । Vik. 1, 9 ॥ 245 ||

विधिवाक्ये विधायके वाक्ये । Ku. 5, 32 । दैवे । Kū. 4, 31 । प्रकारे । नवनवविधिप्राज्ञैर्मीज्यैर्द्विजेन हि मुञ्यते । काले । Si. 11, 64 । कल्पो विनियोगशाखं यथा । Ra. 1, 6 ॥ [विधु] चन्द्रे । Si. 2, 61 । अच्युते । विधुर्दानवनारीणां वैधव्यव्रतसिद्धिः ॥ [वीरुध्] लता वह्नी विटपः शाखादि । इयोः । Su. 1708 ॥ 246 ॥

[वृद्धः] इयोः । अनुपासितवृद्धानामापदः स्तुः पदे पदे ॥ [वृद्धिः] हर्ये । सन्तु ते सर्ववृद्धयः ॥ 247 ॥

[अह्ना] इयोः । Ra. 2, 16 ॥ [शुद्धः] इयोः । K.Pr. 363, 9 ॥ 248 ॥

[स्कन्धः] प्रकाण्डे । Si. 5, 46 । काये । स्थिरस्कन्धो योगी भवति दृढयोगैकवसतिः । असे । Ra. 1, 13 । विजानादिषु । Si. 2, 28 । नृपे । प्रविवेश विशामीशः स्कन्धावारमवारितः । अत्र हि स्कन्धं राजानमावृणोति स्कन्धावारो राजधानी । समूहे । स गुणस्कन्धबन्धुरः । व्युहे । स्कन्धावारनिवासिनो यदि जना जीवन्ति तत्के मृताः । अत्र हि स्कन्धं व्युहमावृणोति स्कन्धावारः सैन्यम् ॥ [संधा] स्थितिर्मर्यादा प्रतिज्ञा संभवः । इयोः । Ba. 14, 52 ॥ संधारणेषि ॥ 249 ॥

[संधि] योनौ शुरुज्ञायां च । संधि भिश्वाविश्वौरश्चिद्रान्वेषी स लिङ्गवत् । इलेषे । Si. 12, 25 । संधानसंहितागुणविशेषा अपि इलेषभेदा एव । संधाने । Sp. 2484 । संहितागुणविशेषयोः । मा स्म संधि विजानन्तु मा स्म जानन्तु विप्रहम् । आख्यातं यदि शृण्वन्ति भूषास्तेनैव पण्डिताः ॥ भेदे विश्वलेषे । पापाणसंधि विद्ये जलैषः ॥ [साधु] जैनमुनी । H. Y. 3, 138 । यारुपिके । K. N. 2, 14 । स्म्ये । साध्यी सदा ० Da. I, 33 । रम्यत्वाद्युक्तेषि यथा । साधु वाले वहिर्दूरमकारि कुचमण्डलम् ॥ 250 ॥

[सिद्धः] ध्याद्यादिके । अवामाटगुणेभ्यः सिद्धः सद्विद्वादतः । देवयोनौ । Ku. 1, 5 । निष्पत्ते । M. St. 15 । मुक्ते । सर्वजगदर्चनीयान्सिद्धांशोकामसंस्थितान् । नित्ये । आकाशमेके निष्पदन्ति सिद्धम् ॥ [सिद्धिः] मोक्षे । सिद्धिं प्रयच्छन्तु नः । निष्पत्तौ । Ra. 10, 6 ॥ 251 ॥

[सिन्धु] नद्यां नदीमात्रे नदीविशेषे च । Ku. 5, 85 । Me. 29 । गजमदे । राजोदुर्देः सिन्धुर्देः । अत्र हि सिन्धुमेदो विशेषे येषां ते सिन्धुराः । मध्यादित्याद्रः o. Gaṇ. 455 n. 7 । अप्पी । Sp. 1095 । नदभेदे । Ku. 3, 6 ॥ [सुधा] गङ्गेटिका यृक्षभेदः । लेपो महोतादिः । यथा । Ra. 16, 18 ॥ 252 ॥

अथ नान्ताः ॥ [अन्न] भक्ते । Da. 7, 12 । अशिते भोजने । कृतान्नः
किं चरेत्पुनः ॥ [अर्वन्] इयोः । H. P. 2, 21 ॥ [अध्वन्] कालखु-
टचादिः । संस्थानं चतुष्पथम् । आख्यवः कर्मबन्धहेतुः क्रियाहिंसादिः । तेन सह
र्वते यः स्कन्धः शरीरभावापद्मो रूपरसादिसमूहः स साक्षवस्कन्धः ॥ वर्त्मनि ।
Sp. 237 ॥ [अर्थिन्] इयोः । तत्सर्वं वृत्तपापाण क्षम्यतामर्थिनो वयम् ॥ 253 ॥

[आत्मन्] चित्ते । Sp. 637 । धृतौ संतोषे । अवटभ्यात्मनात्मानं संसारं
त्यक्तुर्महेति । यत्ते । Ra. 7, 12 । पिपणायां बुद्धौ । Ku. 5, 76 । कलेवरे
परमात्मनि च । यमक्षरं वेदविदो । Ku. 3, 50 । जीवे । H. Y. 4, 5 । भक्ते
हृताशने समीरे च । चर्तने जगदात्मना ॥ 254 ॥

स्वभावे । न सन्ति यापात्म्यविदः पिनाकिनः c. Ku. 5, 77 ॥ [इन]
ईशो वाच्यनिङ्गः । यथा । Ra. 9, 5 ॥ [ऊप्तन्] निरावः स्त्रेदाम्बु यथा ।
निपीताध्यश्रमोप्तमिः । एव्यो । Si. 6, 56 । भीमे । सूर्यमाण्युप्तमणि घोषाणि श्री-
खण्ड मौक्तिकयजः ॥ 255 ॥

[कर्मन्] कारकभेदे । दुहादैर्मैणिकं कर्म नीवहादेः प्रधानकम् c. Bh. I,
335 । क्रियायाम् । Ra. 3, 12 । शुभाशुभे । Sp. 3367 ॥ 256 ॥

[कृतिन्] योग्ये । Si. 22 । बुद्धे । Si. 2, 25 ॥ छृतकृत्येषि । Ku.
6, 18 ॥ [खड्गिन्] इयोः । द्वारं खड्गिमिरा । Su. 2569 ॥ [ग्रावन्]
गिरी । An. I, 39 ॥ [गोमिन्] फेरी । फ्रेण ज्ञाहवीं याति यामिन्यां
गोमिनां रुतम् । उपासके । न चन्द्रगोमी सुगतं निहन्ति ॥ 257 ॥

[घनः] सान्द्राम्बुद्योः । Sp. 1290 । इदे । Si. 5, 29 । दाढर्चे कातिन्ये
विस्तारे मध्ये च । पेतुर्जयादभ्रघनादिवापः । बहूत्यमपि विस्तारविशेष एव यथा ।
कद्मुतकदन्ताका इव लघ्प्रसरात्सनोतु घनाः । मुद्रे लोहमुद्रे । अपतत्स घैनेरि-
धाहतः ॥ 258 ॥

[चर्मन्] त्वचि । Si. 1, 8 । स्फरे फलके । Si. 18, 21 ॥ [चर्मिन्]
सर्वेषु । कैलासभृद्गमिव चर्मिवृतं बर्तं ने ॥ [चक्रिन्] कोके । चक्री क्षपाणु
विरहे सलु चक्रवाक्याः । कुलाले धैकुञ्जे न । Su. 130 । अही । पदा सृशानं
सहते न चक्री । चक्रवर्तिनि । चिजिर्ये भरतधन्त्री राजनक्रं रणाङ्गे । तैलिक-
स्थयोरपि मृदुः कमेण यथा । दद्मसूनायगधकी c. M. 4, 85 । येगत्पेतुध-
किणो यक्तिताभाः ॥ 259 ॥

[चिह्न] अङ्के । Si. 11, 37 । पताकायाम् । उच्चचिह्नसुरसद्गोचरः ॥
 [चीन] सर्वेषु । चीनाधीनं समश्वन्ति चीनांशुकम्बुकोमलाः ॥ [छञ्चन्]
 शारद्ये कैतवे । Ki. 1, 7 । अपदेशे व्याजे । जगाद् वदनच्छद्वपद्मपर्यन्तपा-
 तिनः । धातिकर्मणि । छद्मस्या न वदन्ति किंचन जनाः । अत्र हि छद्मानि
 धातिकर्मणि ज्ञानावरणादीनि तिष्ठन्त्यत्रेति छद्मस्याः ॥ 260 ॥

[छन्] रहसि । Sp. 2173 । आदिते । Me. 18 ॥ [जन] लोके ।
 K. N. 5, 60 । पृथग्जने । न नटचं जनरञ्जकम् ॥ 261 ॥

[जनी] हयोः । Ra. 6, 30 (Dinakara's reading) । अत्र हि
 जनीं वहन्ति जन्याः ॥ [जिन] चुदे । Nāg. 1 । विज्ञौ । जिन्ये दैत्य-
 जनो जिनेन ॥ 262 ॥

[ज्यौत्स्नी] ज्योत्स्नाऽ । An. II, 81 ॥ [तनु] वपुषि । Si. 1, 23 ।
 ख्यचि । तस्तनुभिः कृतव्यसंहतिः । विरले । Ku. 1, 38 । अल्पे । सुदृढपि न
 याच्यस्तनुधनः c. Sp. 4854 । कृशे । तन्वद्वन्नी निहपायमध्यनि मुहः शोणीभरं
 निन्दति ॥ 263 ॥

[दान] मतद्वन्नमदे । Si. 1, 64 । रक्षणे । भूमण्डलदानशक्ताः । छेदे
 विभ्राणने च । गोत्राणां शतकोटिदाननिरतः । शुद्धौ । कृशानुयोगात्कनकस्य
 दानम् । लवनेषि यथा । नामूर्णं वार्हयो दानं कुर्यात्पित्र्येषु कर्मसु ॥ [द्युम्भ |
 द्रविण] द्युम्भशब्दो रूपेषि महूः । त्रिप्वपि । Ku. 1, 304 । द्रविणशब्दो धनौजसोः ।
 क्रमेण यथा । Su. 2490 । उपोद्यादुद्रविणः शाशास ॥ 264 ॥

[धन] गोधने । धनमवारयत्केशवः । [धन्वन्] चापे । भुम्बन्धन्व
 विघट्यज्ञितशरैर्दानोदुरान्तिन्पुरान् ॥ [पन्विन्] छेके चापिनि च वाच्यन
 लिङ्गः । तयोः पार्थे च । धुन्वन्ति पन्विनो गावः शिरः कस्य न इहताः ॥ 265 ॥

[धामन्] रसमौ । Si. 4, 20 । गृहे । Si. 3, 47 । देहजन्मप्रभावेषु ।
 आत्मा धामनिभिर्भीम हित्वा याति क्षणान्तरात् । स्थाने । Si. 5, 23 ॥ 266 ॥

[धाना] भृदयवे चूर्णसक्तुपु च । देहे मे गुडधानकाः । अडूरे । नहि स-
 र्वपवीजं सर्पपाङ्कुरभिव जनयति न्यपोधपानाम् ॥ [नगन] मागधे । K. Pr. 141, 7
 [नग्नास्तव Mi.] ॥ 267 ॥

[न्यून | हीन] हयोः । सूनुरन्यूनैभवः ॥ Ra. 9, 5 ॥ 268 ॥

[पर्वन्] प्रस्तावे । अपर्वणि सुषिद्वं शिरः c. Sp. 3200 । उत्सवे । यि-

लोक्य कान्तागमपर्वं सर्वतो विलम्बिता दिक्षु कटाक्षमालिका । पन्थो । Ra. 12, 41 । विपुवदादिपु । तुलासंक्रमपर्वणि । दर्श० । Ra. 7, 80 । तिथिविशेषोट्मीपूर्णिमादिः । यथा । Sp. 3701 ॥ 269 ॥

[पद्मन्] अक्षिलोच्चिः । Ku. 5, 24 । सन्त्वादिसूक्ष्मांश इति । आदिश-
द्वाक्षोमादिपदः । यथा । Si. 1, 8 । कुसुमच्छदे । कुसुमपदमभिरद्वितमेकतः । गद-
ति । लक्ष्मीपतिं वीक्ष्य सुवर्णपदमा । किञ्जल्के । कुसुमैथलसूक्ष्मपदमभिः कुसु-
मेषोरिव सायकैरियम् ॥ [पञ्चिन्] काण्डे । Ra. 9, 61 । खगे । Sp. 1095 ।
शेषेषु । स पञ्चिभिः क्रीडति राजपुत्रः ॥ 270 ॥

[प्रेमन्] खेहे । Ki. 9, 70 । नर्मणि । विधत्ते मत्तेयं निधुवनविधौ
प्रेमकलहम् ॥ [ब्रह्मन्] तपसि । Ku. 3, 15 । जाने । Sp. 5202 । वेदे ।
An. III, 12 । अध्यात्मे । Sp. 2587 । द्विजे । ग्रन्थे च सुरारे च स्तेने
च गुरुतत्त्वगे c. Sp. 2198 । विषो । Sp. 6603 ॥ 271 ॥

ऋतिविभिदि । जयन्ति व्रद्धाणः । योगभिदि । व्रद्धा ऐन्द्रोय वैधृतिः ॥ तत्त्वेषि
मद्भुः । यथा । Sp. 2054 ॥ [बुध] गिरिशे । अहये सुभाय नमो सुभाय नमो
नमोस्तु गणपतये c. C. on H. 197 ॥ [भर्मन्] भारे । प्रस्तस्य यर्मभर्मणे ।
भृती । कर्मणो भवति भर्म सर्वया । रेत्ति । भाति भर्म परिकर्मकर्मणा ॥ [भानु]
भंशी रवौ च । Si. 1, 27 । दिने । कृशानोर्न प्रभा भानोरभ्युदये सति ॥ 272 ॥

[भिन्न] कुले । Ra. 5, 69 । दीर्घे । Si. 10, 43 ॥ [भोगिन्] वैया-
वृत्त्यकारः परिचारकः । व्यवहारक इत्यन्ये । यथा । पुर्व्येन्पत्समुद्दैर्यदधते
देवार्चनं भोगिनः । राति । Bl. S. 37 । पामणीः प्रधानं पुर्व्यानिति यायत् ।
यथा । भोगिनामुपतिष्ठन्ते भोगा एव निरन्तरम् । नापिते । भोगी नियोगी वपनप्र-
योगे ॥ 273 ॥

[मानम्] प्रमाणमिदत्तापरिच्छेदमात्रं यथा । Ku. 1, 1 । प्रमाणं प्रत्यसा-
दीति मद्भुः । यथा । मात्रमानमिति भेदगमीभिः । प्रस्थादी । आदिशप्तादरुद्दिः-
तुलादौ यथा । न कूटमानानि समानयन्ति ॥ [मानः] निर्गोपतौ । Si. 5, 42 ।
यहे निर्वन्ये । Ki. 9, 40 ॥ [मीन] मत्स्ये । Sp. 4931 । राशिभेदे ।
Sp. 7740 (Mélanges Asiat. VIII, 232) ॥ [मुख्या] मुख्यायाम् । Nai.
11, 81 ॥ 274 ॥

[यान] मुख्ये धाहने । Si. 5, 17 । मृत्यां गुणमेवेषि यथा । यानं समाप्ते-

च्छन्तौ ॥ [योनि] कारणे । Ku. 2, 62 । भगे । H. Y. 2, 79 । तात्रं शुल्वं
यथा । योनि तैरैव वेधयेत् ॥ [रत्न] स्वजातिश्रेष्ठे । Sp. 7163 । यदाह ।
जातौ जातौ यदुकृष्टं तद्रत्नमभिधीयते c. Ujjv. Up. 3, 14 ॥ [राजन्]
पार्थिवनिशाकरयोः । Kd. 2, 311 ॥ 275 ॥

प्रभौ । हे नागराज वृथुमस्य नितम्बभागं भोगेन वेष्टय दृढं न तु मन्दरादेः
c. S. K. 65, 20 । यक्षे । Me. 3 । क्षत्रिये । An. III, 21 ॥ [रागिन्]
कामिनि । Si. 11, 18 । रड्डरि । वासांसि रागीव रत्नज्ञ लोकान् ॥ 276 ॥

[लभ] लज्जिते । भानुभूमिपतिप्रतापविजितो लभः स मनोम्भुधौ । राशी-
नामुदये । Sp. 1562 ॥ [लक्ष्मन्] प्रधाने । वीक्ष्यैव तं सूर्यकुलैकलक्ष्मन् ।
चिह्ने । Su. 1343 ॥ 277 ॥

[वन] प्रस्तवणे निर्देशे । वनानि शैलेषु वहन्ति यत्र । गेहे कानने च । Sp.
5927 । प्रवासे । S. K. 280, 8 । अम्भसि । वनम्—सृतं [?] पद्मजवनैः c. M.
N. (1878) 2, 46 ॥ समूहपर्वतयोरपि मङ्गः । समूहे । पद्मजवनैरिति । पर्वते ।
Naag. 4 ॥ [वस्त] सर्वेषु । वस्तं न कृत्वा लभतेत्पुण्यः ॥ [वर्जन्] तनौ
प्रमाणे च । Ra. 4, 76 ॥ 278 ॥

मुन्दराकारे । धर्मणा विद्धती जगज्जयम् ॥ [वर्णिन्] चित्रकरे लेखके
च । धर्षन्ते वर्णिनां वर्णाः । व्रद्धवारिणि । Ku. 5, 65 ॥ 279 ॥

[वान] शुष्के शुष्कफले वातोर्मिषु जलसंप्रवेच । वाने विताने नवगोस्त-
नीनां वानानि वानैर्नपतन्ति वाने । शेषेवन्वेष्यम् ॥ 280 ॥

[वाभिन्] पटौ । Si. 2, 109 । वृहस्पतौ । अत्र स्याजनदजिदोपि वार्मी
विशामटे पठन् ॥ [वाजिन्] वाणे हये च । Si. 18, 13 । खगे । वाजिनो
वियति विभ्रममाप्नुः ॥ [विज्र] विष्वपि । अनिर्विष्णोर्धित्वाः किल सकलशास्त्रोप-
निपदः ॥ [वृष्पन्] उमान्वात्स्यायनमप्सिद्धः । वासवे । Ku. 5, 61 ॥ 281 ॥

शेषेषु । वृषा नियेकं शुरुते रत्नान्वे ॥ [शाखिन्] डुमे । Si. 5, 42 ।
येदे । पठन्ति शाखां वटवः स्वदाखिनः । राजभेदे । संख्ये स शाखा विशिष्टे-
मिजपे ॥ [शिखिन्] अपौ । Si. 14, 27 । यृष्णे । आखणः शिखिमूलानि
रानन्ति नखरेः खरेः । केनुभवे । आस्त्याति संख्ये शिखिनः समुद्रमः ॥ 282 ॥

पूद्यायति । जटी० c. 2, 125 । गयूरे । Me. 101 । कुकुटे । शिखिकुलकुञि-
तसुभगे प्रभातसमये प्रभुः समुत्थाय । शेषेषु । आकर्ष्य शिखिनां पोपम् ॥ 283 ॥

[स्वप्न] बुम्पस्य ज्ञानं बोधो दर्शनं वा यथा । Su. 1343 ॥ [स्थान] स्थितौ । स तेषु न स्थानमवाप्त शोकः । अवकाशे । इत्तस्थानः समुद्रेण रामो ग्राहणहत्तम् । सादृश्ये । स्थविरोयं पितृस्थानः । संनिवेशे । उत्सवविषय-ग्रामा० c. 2, 68 ॥ आश्रयप्रदेशमात्रालीढादिगीतविषययोग्यप्रसङ्गेष्वपि महूः । आश्रये । Sp. 5750. 7223 । प्रदेशमन्त्रे । Su. 2037 । आलीढादौ । H. 777 । गीतविषये । स्थानमपदायित्व० Ku. 1, 8 । योग्ये । स्थानमेतदुचितस्य वस्तुनः । प्रसङ्गे । दर्भाणां स्थाने शैरूपास्तरितव्यम् ॥ 284 ॥

[स्थान] क्षिप्ये । चक्रं तन्व्याः स्तवकितमिर्द स्थ्यानकस्तूरिकाभिः । घनत्वे काढिन्ये । V. S. 21 ॥ [सादिन्] त्रिष्वपि । विवादः सादिनां यज्ञे ॥ 285 ॥

[स्वामिन्] इयोः । Da. 1, 30 ॥ [सूनम्] यथा । Si. 8, 17 । मुष्पि-तेषि तत्र धाच्यलिङ्गः ॥ [सूना] सुतायाम् । सूताः स्युन्धूनपुण्यानाम् । अप्यो० । सूनावैधाच्छासकासापनोदः ॥ [सूनु] पुत्रे । Ra. 3, 18 । अनुजे । Ki. 1, 24 । रथी । सूनुना धूनिते ध्वन्ते ॥ 286 ॥

[हनु] कपोलावयवे । Su. 1677,d । शेषेष्वन्वेष्वम् ॥ 287 ॥

अथ पान्ताः ॥ [कल्प] विकल्पे । अनल्पकल्पाकुलितं मनो मे । कल्पद्रौ । Me. 62 (Mall.'s reading) । संबर्ते प्रलये । Sp. 7371 । न्याये । स एष प्रथमकल्पः । विधौ । Ra. 1, 94 ॥ [कूप] गुणवृक्षे । नौः कूपवदेव तरंगनुज्ञा तवैव संयाति चलाचलत्वम् ॥ 288 ॥

भून्माने काचमाण्डे । कूपे सरूपे क्षिप्य गन्धौलम् । कूपके विद्वारके नष्टादिपु-लिनस्थकुद्रगर्ते । सरांस्यनम्भांसि सरकूपकानि ॥ [क्षेप] गर्वे । क्षेपे घक्षुर्मे जने क्षिपन्ति । लङ्घने विलम्बे च । हनुमान् जलधिक्षेपमसेपेण चकार सः । नि-न्दायामवज्ञायाम् । आलश्लार्या परक्षेपं न काङ्क्षन्ति विचक्षणाः । ईरणे प्रेरणे । Me. 47 । हेलायाम् । भ्रूसैः कनकस्य दीपकपिशा विभागिता राशयः c. B. H. 89 n. 109 ॥ [गोप] भूषाते गोठापिहृते च । गोपे सति त्वयि भयं कथमस्तु ते गौः । यस्त्वे गोपाते । Me. 15 ॥ 289 ॥

यामौषधिकृते । कुलानि भेणयो गोपाः दिल्पिनो वर्णिगस्तथा । पातर्यपि यथा । Si. 6, 49 ॥ [गोपी] रक्तिका गुञ्जा ॥ [तल्प] अटः [sic] दुर्गादिप्राकारोपरि युद्धस्थानं रणमण्डपे [sic] इत्येके । अटे कलचे च । यत्रापिहृदगुरुतल्पमतिग्म-

रदिम भटप्रभं दुरितराशिरिव प्रचक्षे । शस्यायाम् । Si. 5, 27 । वेइमन उपरि-
तनमण्डपिकायामपि यथा । Ra. 16, 11 (Vallabba's reading) ॥ 290 ॥

[त्रपा] लज्जायाम् । Si. 1, 57 । कुलटायाम् । न तृप्यति त्रपा पुंसाम् ॥
[त्रपु] हयोः । Sp. 1526 ॥ [ताप] संकापे । तस्यास्तापमहं नृशंस [?]
कथयाम्येणीदशस्ते कथम् ॥ 291 ॥

[पुष्प] विकासे । विभस्य दीपाविव पुष्पवन्तौ । अत्र हि पुष्पं विकासे
विद्यते ययोस्तौ पुष्पवन्तौ चन्द्रार्की । आर्तवे कुसुमे च । लतां पुष्पवर्तीं सृष्ट्वा
कृतज्ञाने जलाशये । धनदस्य विमाने । धनदसौपमिव पुष्पालंकृतम् ॥ 292 ॥

[वाष्प] हयोः । Me. 12 ॥ [रूप] इलोको वृत्तं यथा । रूपकं गाथको
जगौ । शब्दे । दास्पाणां भवति विधिना स्पमेकं चतुर्णाम् । पश्चौ पञ्चविशेषे
सौन्दर्ये च । क्लूराकारमपि रूपसंपन्नम् । आकरे । Su. 3436 । नाणके । तदपि
सांप्रतमाहर रूपकम् c. 3,811 । नाटकादौ H. V.I, 2 ॥ 293 ॥

मन्यावृत्तौ । अयुग्मैः संपरेद्वौपैः । स्वभावे । तदतद्वृपिणो भायास्तदतद्वृपहेतुजाः ॥
[रौपः] रोपण इपौ च । उत्पाटश रोपै दिपुराजकानि रौपं पुनर्यः कुहते जिगी-
पुः ॥ [रौपम्] यथा । कोपेन रौपाविरगद्वुजंगः ॥ 294 ॥

[लेप] सुधायां भक्तेऽले । लेपैर्विलिम्नं सदनं भृपस्य । मृक्षियायामपि मद्भुः ।
लेपकर्मरचिते यदि रात्ये स्पानु कालपरिणामवशेन ॥ मद्युप्रेव० [M. M. 166,4]
इत्यादौ मृक्षियात्वोपचारात् ॥ [वपा] हयोः । एते वपानिवसनादिव जातगर्वा
धूर्ता वर्षा समरभूमिगतामदन्ति ॥ 295 ॥

[शाप] शपये । त्वत्पादस्पर्शनं शापे । मम देवात्र वस्तुनि । आक्रोशो
. चाक्षपादस्ये । Me. 1 ॥ [शिष्प] शिनटि शिष्पं पम्पाशिल्पेति साधुः । मुखो
होमोपकरणं क्रियोचितः क्रियायोग्यः । तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ [स्वाप] शयनमत्र
खस्तरादौ संवेशनमात्रम् । निद्राशयनयोः । रोगमार्गभूमौ मुहूका स्वापथ सकलां
निद्राम् । दग्धेदः प्रस्तुतिमेदः । अज्ञानमत्रे स्वापेन पापानि समाचरन्ति ॥ 296 ॥

अथ फान्ताः ॥ [गुम्फ] दोर्भूये । गुम्फगुम्फितदोर्लतः । दृष्टी । गुम्फ-
फेशमुपासितुं कृतधियां कस्तत्र काले फामः ॥ [रेफ] हयोः । रैकैर्द्विरैकः
कमलेशणा क्षता ॥ [शफ] हयोः । पश्चव इव शक्तौर्मैः पादपाः क्षमां
खनन्ति ॥ 297 ॥

अथ बान्ताः ॥ [कम्बि] हयोः । कम्बिगुम्फितकरः पुरो नरः ॥ [कम्बु]

पद्मवर्णेषु । वलये । शङ्कुकम्बुशनिरीकृतवाहुः । शङ्कु । कम्बुकण्ठयाः क्षणं कण्डे कुरु कण्ठार्तिमुद्दर । शङ्कुः समुद्रजः शम्बूकोम्बुमात्रजः । शेषेष्वन्वेष्यम् ॥ 298 ॥

[जम्बू] मेरू ॥ Nai. 11, 84 ॥ द्वीपविशेषे ॥ Nai. 11, 81 ॥ वृक्षविशेषे ॥ Me. 20 ॥ 299 ॥

[डिम्ब] भयं भीतिः । विष्णवो उग्रः । अनयोर्यथा । डिम्बानि विम्बं हरतां हरेवः । भीहा पुष्कुसध शरीरावथवविशेषौ तयोर्यथा । Si. 18, 77 ॥ [विम्ब] प्रतिविम्बे । Bh. St. 3 । विम्बिकाफले । Sp. 6155 ॥ 300 ॥

[शम्ब] लोहकाञ्ची मुसलाद्यपस्थो लोहमण्डलकः । पवौ । अकलितः हन्ति शम्ब— परोत्र कः । लोहकाञ्चयाम् । शम्बाकृत इव क्षेत्रे वीजमाशु प्ररोहति । अत्र शम्बाकृत इति दारकाण्डामस्थितलोहमण्डलकचूर्णकृत इत्यर्थः । श्रेयोन्नितेष्वि । तदा तु शमस्यास्तीति शम्बः । कंशम्भामिति वः ॥ [स्तम्ब] आलाने । Si. 5, 34 । अत्र स्तम्ब आलाने रमत इति स्तम्बेरमः । श्रीद्वादिम-काण्डे । Ki. 4, 26 ॥ अय भान्ताः ॥ [कुम्भः] वेश्यापत्तौ । कुम्भस्तमित-शम्बलीभुजततः पानोत्सवे वृत्त्यति ॥ 301 ॥

द्विषाङ्गे । Sp. 5896 । राक्षसे । कुम्भकर्णहृतौ कुम्भ० c. Ba. IX, 12 ॥ [कुम्भी] पाटला पुष्पतहः । वारिपर्णी फङ्गा नाम शाकः ॥ 302 ॥

[गर्भ] कुक्षौ । Ku. 8, 56 । शिशौ भथ्ये च । Nai. 11, 78 । अत्र हि प्रशस्तो गर्भो गर्भरूपम् । संधौ दुशरूपकोक्ते । मुखं प्रतिमुखं गर्भामर्शनिर्वहणा-न्यमी । भ्रूणे । Ku. 1, 19 । अर्पौ । शशाम न शमीगर्भः । अपवरके । संघ-रन्सौधगर्भेतु ॥ [जम्भ] दानवान्तरे । Sa. 1 ॥ 303 ॥

दन्ते हनौ अंदो च । अहिपतिभुजनम्भसंरम्भपीरः । मोजने । सज्जम्भ-सज्जं भयति क्षणेन । तूणा भक्ता ॥ [जृम्भा] जृम्भगे । M. R. 1, 8 । प्रसराङ्ग-मोटनयोरपि । तयोर्धिकासे च यथा । Ratn. 300, 25 ॥ 304 ॥

[दंभ] इयोः । Sp. 7112 ॥ [नाभि] क्षत्रं क्षत्रियविद्येषः । चक्रम-पद्मं चक्रपिण्डिका । मुख्यरात्रद इदशराजमण्डलमध्यर्ता विजिगीतुः । तेषु त्रिपु यथा । प्रयुक्तयेगाः सहसा सनामयो रथाः समानं रथिनस्थ ससुः । प्रपाने । मेरू गिरीणां निगदन्ति नाभिम् । मृगमदे । निर्भिम० Ku. 7, 7 । अत्र हि निर्भिमकौशे-यमिति नाभ्या मृगमदेन कौशेयेन च रहितमध्यद्वनेष्वयमलंकारेत्यर्थः । नाभौ

रादिम भट्टमं दुरितराशिरिव प्रचको । शश्यायाम् । Si. 5, 27 । वेदगत उपस्थि-
तनमण्डपिकायामपि यथा । Ra. 16, 11 (Vallabha's reading) ॥ 290 ॥

[त्रपा] लज्जायाम् । Si. 1, 57 । कुलटायाम् । न तृप्यति त्रपा पुंसाम् ॥
[त्रपु] इयोः । Sp. 1526 ॥ [ताप] संतोषे । तस्यास्तापमहं नृशंस [?]
कथयास्येणीदृशस्ते कथम् ॥ 291 ॥

[पुष्प] विकासे । विशस्य दीपाविव पुष्पवन्तौ । अत्र हि पुष्पं विकासो
विद्यते ययोस्तौ पुष्पवन्तौ चन्द्रार्की । आर्तिवे कुसुमे च । उतां पुष्पवर्तीं सूक्ष्मा
कृतखानो जलाशये । धनदस्य विमाने । धनदसौधभिव पुष्पालंकृतम् ॥ 292 ॥

[वाष्प] इयोः । Me. 12 ॥ [रूप] इलोको वृत्तं यथा । रूपं गायको
जगौ । शब्दे । दारूपाणां भवति विभिना रूपमेकं चतुर्णाम् । पशौ पशुविद्येषे
सौन्दर्ये च । क्लूराकारमपि रूपसंपदम् । आकारे । Su. 3436 । नाणके । तदभि
सांप्रतमाहर स्पकम् c. 8,81 । नाटकादौ II. V.I, 2 ॥ 293 ॥

पन्थावृत्तौ । अयुग्मैः संपठेद्गौपैः । स्वभावे । तदत्तद्गौपिणो भावास्तदत्तद्गौपहेतुजाः ॥
[रोपः] रोपण इयौ च । उत्पादय रोपै रिपुराजकामि रोपं उनर्यः कुरुते जिगी-
पुः ॥ [रोपम्] यथा । कोपेन रोपान्निरग्नुजंगः ॥ 294 ॥

[लेप] सुधायां मक्कोले । लेपैर्विलिङ्गं सदनं नृपस्य । मृत्क्रियायामपि मङ्गः ।
लेपकर्मरचिते यदि दार्ढे स्यात्तु कालपरिणामवशेन ॥ प्रत्युमेव ० [M. M. 166,4]
इत्यादौ मृत्क्रियात्वोपचारात् ॥ [वपा] इयोः । एते वपानिवसनादिव जावगर्वा
धूर्ता वपां समरभूमिगतामदन्ति ॥ 295 ॥

[शाप] शापये । त्वत्पादस्पर्शनं शाते । मम देवात्र बलुनि । आक्रोशो
वाक्पारुप्ये । Me. 1 ॥ [शिष्प] शिनष्टि शिष्पं पम्पाशिल्लोति साधुः । शुचो
हेमोपकरणं क्रियोचितः क्रिययोग्यः । तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ [स्वाप] शयनमत्र
स्वस्तरादौ संवेशानमात्रम् । निद्राशयनयोः । रोगमार्गभ्रमौ मुक्ता स्वापश सकलां
निशाम् । रमेदः प्रस्तुतिमेदः । अत्तानमात्रे स्वापेन पापानि समाचरन्ति ॥ 296 ॥

अथ फान्ताः ॥ [गुम्फ] दोर्भूपणे । गुम्फगुम्फितदोर्लतः । दृव्यौ । गुम्फ-
क्षेत्रमुपासितुं कृतधियां कस्तत्र काले क्रमः ॥ [रेफ] इयोः । रैफैर्हिरैकैः
कमलेक्षणा क्षता ॥ [शफ] इयोः । पशव इव शफैषः पादपाः इमां
खनन्ति ॥ 297 ॥

अथ बान्ताः ॥ [कम्बि] इयोः । कम्बिचुम्बितकरः पुरो नरः ॥ [कम्बु]

पद्म्बर्थेषु । वलये । शब्दकम्बुशचिरीकृतवाहुः । शब्दे । कम्बुकण्ठयाः क्षणं
कण्ठे कुरु कण्ठात्मिमुद्धर । शब्दः समुद्रजः शम्बुकोम्बुमात्रजः । शेषेष्वन्वे-
ष्यम् ॥ 298 ॥

[जम्बू] मेह० । Nai. 11, 84 । श्रीषविशेषे । Nai. 11, 81 । वृक्षवि-
शेषे । Me. 20 ॥ 299 ॥

[दिम्ब] भयं भीतिः । विष्वदो दमरः । अनयोर्यथा । दिम्बानि विम्बं
हरतां हरेवः । क्षीहा पुष्कुसभ शरीरावयवविशेषौ तयोर्यथा । Si. 18, 77 ॥
[विम्ब] प्रतिविम्बे । Bh. St. 3 । विम्बिकाफले । Sp. 6155 ॥ 300 ॥

[शम्ब] लोहकाञ्ची मुसतायमस्यो लोहमण्डलकः । पद्मौ । अकलितः
—हन्ति शम्ब— परोत्र कः । लोहकाञ्च्याम् । शम्बाकृत इव क्षेत्रे वीजमाशु
प्रोहति । अत्र शम्बाकृत इति दारुकाण्डाप्रस्थितलोहमण्डलकचूर्णकृत इत्यर्थः ।
शेयोन्वितेषि । तदा तु शम्बस्यास्तीति शम्बः । कंशम्यामिति वः ॥ [स्तम्ब]
आलाने । Si. 5, 34 । अत्र स्तम्ब आलाने रमत इति स्तम्बेरमः । श्रीद्यादिम-
काण्डे । Ki. 4, 26 ॥ अथ भान्ताः ॥ [कुम्भः] वेद्यापत्तौ । कुम्भस्तम्भितः-
शम्भर्तीभुजलतः पानोत्सवे गृत्यति ॥ 301 ॥

द्विपाङ्गः । Sp. 5896 । राक्षसे । कुम्भकर्णघट्टी कुम्भ० c. B1. IX, 12 ॥

[कुम्भी] पाटला पुष्पतरः । वारिपर्णी फङ्गा नाम शाकः ॥ 302 ॥

[गर्भ] कुक्षी । Ku. 8, 56 । शिशौ मध्ये च । Nai. 11, 78 । अत्र हि
प्रदास्तो गर्भो गर्भस्त्वम् । संपौ दुश्स्पकोच्चे । मुखं पतिमुखं गर्भमर्शनिर्दहणा-
न्यमी । भ्रूणे । Ku. 1, 19 । अमी । शशाम न शमीगर्भः । अप्यरके । संन-
रन्सोधगर्भेतु ॥ [जम्भ] दानवान्तरे । Sa. 1 ॥ 303 ॥

दन्ते हन्तौ अंशे । ~~पञ्जजम्बस्तम्भसंरम्भपीरः~~ । मोजने । सज्जम्ब-
सञ्जं भवति क्षणेन । तूणा भखा ॥ [चू] जूमगे । M. R. I, 8 । प्रसराङ्ग-
मोटनयोरपि । तयोर्धिकासै च यथा । Ratn. 300, 25 ॥ 304 ॥

[दम्भ] इयोः । Sp. 7112 ॥ [नाभि] क्षवं क्षत्रियविशेषः । चक्रम-
धं चक्रपिण्डिका । मुख्यराद् द्वादशराजमण्डलमध्यर्ता विजिगीयुः । तेऽनु त्रिपु
यथा । प्रदुक्षयेणाः सहस्रा सनामयो रथाः समार्नं रथिनश्च सच्छः । प्रथाने । मेरु
गिरीणां निगदन्ति नाभिम् । मृगमरे । निर्वाभिम्⁰ Ku. । हि निर्वाभिकौशे-
यमिति नाभया मृगमदेन कौशियेन च रद्दितमध्यद्वनेष्वमल्लंगकारेत्यर्थः । नाभी

कौशेयं नाभिकौशेयमिति न व्याख्या । अभ्यङ्गनेपथे प्राण्यङ्गोऽवानां द्रव्याणां निपिद्धत्वात् ॥ 305 ॥

[निभ] सद्देश । Pa. 106 | व्याजे । कालकूटस्त्वया चक्रे कालकूटनिभात्मो ॥ [रम्भः] यथा । भमुष्य संतापमुपा महिमा तृष्णामशाम्येन्द्रजसास-हेव [?] । श्रीमन्महाहंसनिषेवितल्याददः सरोम्भो न न रोचते मे ॥ अत्र सरो रेफसहितोम्भो महां रोचते रम्भ इत्यर्थः । अदः । दकाररहितो दम्भलंतु न रोचत इत्यर्थः ॥ [रम्भा] द्वयोः । Ba. V, 46 ॥ [विभु] प्रभौ व्यापके नित्ये च । Si. 2, 91 ॥ 306 ॥

[शंभु] ब्रह्मणि शिवे च । H. Ch. I. v. 2 | अर्हति जिने । शंभुः सम-पदार्थमज्ञिघटनामासूत्रव्यञ्जूम्भते ॥ [शुभः] अजेपि मह्मः । यथा । कः स्याच्छुभापचितिवद्भूतिस्त्वदन्यः ॥ [शुभम्] यथा । Si. 1, 26 ॥ [स्तम्भ] द्वयोः । Si. 5, 48 ॥ 307 ॥

[सभा] सम्येषु । सभायां न प्रवेष्ट्यैः c. Sp. 6838 | शाला मन्दिरं यथा । Si. 2, 8 | गोउचां सददैयैः सहासनबन्धे । सभामौञ्जीर्महीपतिः । शूते । सभायां तादृश्यां नरपतिशतैरक्षकितैः समभ्याकीर्णयाम् । समूहे । Si. 13, 14 ॥ [स्तम्भू] द्वयोः । देयात्स्वभूर्भूतिमनिन्दितां चः ॥ अथ मान्ताः ॥ [आम] अपके । H. Y. 3, 7 | रुग्मेदे । Si. 2, 54 | रोगमात्रे । आमं निकामं प्रवदन्ति कामम् ॥ 308 ॥

[उमा] गौर्याम् । Ku. 1, 43 | हरिद्रायामतस्यां च । समन्तादौमीनैः पि-हितपथमत्युच्चविटपैः । कीर्तिकान्त्योः । सोमालंकृतविम्बेष्वृपगतिः श्रीशंकरः सर्वदा ॥ [ऊर्मि] सप्तस्वर्थेषु खीरुंसः । पीडोत्कण्ठयोः । कुष्ठमकार्मुककर्मकृतो-मिभिर्न लभते निशि शर्म मृगेक्षणा । जवो वेगः । वीचिः कहोलः । तयोर्यथा । Si. 5, 4 | भङ्गो विच्छित्तिः । भङ्गे प्रकाशे वक्षसंकोचलेखायां च । वातनिर्मित-वक्षोर्मि नर्मपात्रं बभूव सा ॥ 309 ॥

[क्रम] कल्पो न्यायः शार्वं चा । न्याये । कोयं क्रमो यत्परिहित्य दक्षतां प्रयाति वैकल्प्यमनुच्चरं भवान् । शास्त्रे । क्रममधीते । अहैः चरणे । क्रमपरिमिता भूर्मिर्विष्णोर्न गेर्न च लाङ्गलम् । शक्तौ । राज्ये पुण्यैकसंसाधे किमर्थं क्रमसंभ्रमः । परक्रमः परिभवेः ॥ Si. 2, 44 ॥ पातान्तरं चा । परिपात्तचाम् । प्रचक्रमे वक्षुमनु-विज्ञतक्रमः । परंपरापादक्षेपानन्तर्विपदसंधिष्वपि मह्मः । परंपरायाम् । न श्रीः कुरु-

क्रमायाता शासने लिखितापि वा c. V. P. 206, 3 | पादक्षेपे | Sī. 1,52 | आनन्दये | Ra. 3, 7 | पदसंधै | नाभद्रः [?] क्रमपाठकः || [क्षमः] हिते | त्वत्पादपद्मप्रणतिः परं क्षमा | युक्ते | न समयपरिक्षणं क्षमं ते | क्षमावति सहिष्णौ | परीपहस्मो भिक्षुः || 310 ||

[क्षमा] इयोः | Da. 1, 12 || [कामम्] बाढे भूषो | कामं कामं कुच्छमधनुपोत्यावहन्ती सशोके लोके | अनुमतौ | Sī. 2, 43 | अनुमतावव्ययमिति केचित् | रेति | न शीघ्रकामः किल कामिनीप्रियः || [कामः] स्मरे | Ku. 3, 43 | इच्छायां काम्य इन्द्रियभोग्ये च | Sp. 3241 || [क्षुमा] हे अपि ओषधी | अतस्याम् | Me. 67 | अत्र हि क्षुमाया विकारः क्षौमम् || 311 ||

[कृमि | क्रिमि] लक्ष्यायाम् | कम्बलः कृमिरक्षोयम् | रोगेषि मङ्गः | पित्तद्वं कफनाशगं क्रिमिहरम् || [क्षेमः] मङ्गले | क्षेमं भद्र कलिन्दशैलतनयातीते लतावेशमनाम् | लध्यरक्षणे | Ab. II, 41 | मोक्षे | क्षेमं कादृशन्ति भिक्षकः || 312 ||

[क्षीम] अतसीशखे दुकूले च | Sī. 10, 83 | अद्वालके | क्षीमाः क्षमन्ते दृढयन्वयातम् [?] || [खर्म] इयो | खर्माभायो नीचसेयकेषु न परिधानेषु c. Vas. 127,3 || [गम] सर्वेषु | आगमशाखमिवानेकगमदुर्गमं नगरम् || 313 ||

[ग्राम] शब्दादिपूर्वको यामशस्त्रो वृन्दे समूहे वर्तते | आदिशम्बादिप्रयाख्यभूतेन्द्रियगुणादिमहः | वत्र संत्रसये च | उत्तरद्विषयमानाऽ c. 2, 68 | पञ्चादौ | Sī. 1,10 || [गुल्मः] सैन्योपरक्षणं रक्षास्थानकं यथा | गुल्मोपि जालमेन न तेन निर्ममे || 314 ||

सेनाभेदे | न जाल्मो गुल्मान्तः पविशति भयाप्रातहदयः | घटभेदे गुल्कस्थानभेदे | नमापि नाम रावणस्य रक्षापेक्षीणि गुल्मकस्थानानि || [गुल्मी] पट्टीकसि | गुल्मी न थल्मीकमहीषु कार्या || 315 ||

[घर्म | निदाय] स्वेदाम्भसि | Sī. 1,58, 13,65 | आतपे | विरचय० BA. VI, 36 | वहलनिदायग्नपितैः | भीम्ये | Ra. 16, 43 | स्मरसंजीयनमौपर्यं निदाये | ऊम्याणि दलो | Sī. 6. Sī. 1, 24 || [जालम] इयोः | Bh. S. 87 || [जामि] इयोः | Sp. 2407 || 316 ||

[जिह्वः] इयोः | Sī. 1,63 || [तोक्षः] हरितं हरिन्मात्रं तत्र यात्य-

लिङ्गः । हरिद्यवे पुंकीवः । यन्मद्भुः । विपु तोक्मं हस्तिनां न स्थियां हस्तिने
यवे ॥ हस्तिने । ब्रह्मवर्चसकामस्य तोक्मास्तु समिधः स्मृताः । हस्तिद्यवे । क्षीवा-
क्रीणीत तोक्मानि ॥ 317 ॥

[दम] कर्दमे । वर्षात्यवे याति शामं दमैषः । दण्डशतुर्थोपायः । दमनं तर्णका-
दीनाम् । दमय उपशमः । दण्डदग्धयोर्यथा । स दमेनेन्द्रियाणीव विजित्ये टि-
सुभूपतीन् । दमने । दमं मदकलादीनां वर्णयन्ति न वर्णिनः ॥ 318 ॥

[धर्मः] उपमायां साम्ये । Si. 1,55 । पुष्टे । Ki.3,4 । स्वभावे । Ra.
8,10 । आचारे । Bb. K. 8,76 । धन्वनि । सगुणेनापि धर्मेण मृगाणां मर्म
विध्यते । सत्सङ्गः सज्जनसंगमे । विनीतो धर्ममहति । अहति । धर्मप्रणतसौपर्व्यप-
तिप्रभूतिवासवः । अहिंसादौ । न हिंस्यात्सर्वभूतानीत्येव धर्मः सनातनः । न्याये ।
Sp. 2724 । उपनिषदि । एष ऋथीर्थमध्यतुणीं वर्णनामाश्रमाणां च स्वधर्मस्था-
पनादौपकारिकः ॥ 319 ॥

[धर्मम्] दानादिकं पुण्यस्योपायो दानयोगादिः । यथा । Rigv. I,164,43 ॥
[नैम] अर्थे । नैमेन्मेनैमपरिवृद्धभूपतिलकः ॥ [नैमि] कूपविका कूपस्यो-
परि रज्ज्वादिवन्धनार्थी इथलं दाह तत्र यथा । विभाव्यतेने कूपोत्तौ नैमिचीत्कार-
स्थचितः ॥ 320 ॥

[पद्मः] व्यूहे । M. 7, 188 । अध्ये । Ku. 1, 43 । लक्ष्म्यामपि तत्र
स्त्रियां यथा । Ra. 4, 5 ॥ [पद्मम्] गजस्य चत्वारिंशार्द्धपदेशीयस्य गावे
शोणा विन्दव उत्पद्यन्ते तत्र पद्मशब्दो वर्तते यथा । सरःइव गजगावं पद्मपात्रं
वभूय ॥ [त्राही] भारत्याम् । येवां त्वददनावलोकनविधौ न त्राहि जिञ्चं
मनः ॥ 321 ॥

पङ्कगण्डी हिञ्जिका सोमवक्षसी च तियोप्योपधयः ॥ [भ्रम] भ्रमणे वारि-
निर्गमे च । Si. 8,88 ॥ 322 ॥

भ्रान्तिरत्स्मस्तद्वः । मूर्ढा च । अतस्मिस्तद्वहे यथा । शीतांशुकोटिभ्रमं
विभाषैरुदपादि राहुभुवने मूर्यान्मूभिक्षेत्यवः । मूर्ढायां यथा । यदीपल्पकं
हन्ति रक्षपित्तानलभ्रमम् । कुद्दाल्पयन्ते । Ra. 6,32 । उच्चेषि मद्भुः । यथा ।
शुशुभे शारदो राजा विताभ्रमसंगमात् ॥ [भीम] घोरे । Ra. 1,16 । वृ-
कोदरे । V. S. 21 ॥ [भीमम्] रुद्रराक्षसयोर्यथा । धीभीमपादप्रणयी स
भीमः ॥ 323 ॥

[यम] काले । Sp. 7231 । अहिंसादिपु । H. 81 ॥ 324 ॥

संयमे । S. 13, 23 । यमने । कृत्वा प्राणयमं योगी । अत्र हि प्राणस्य वायोर्यमनं नियन्त्रणमित्यर्थः । धार्डे । यमोपि हन्यते घूकैः ॥ [याम] प्रहरे Me. 105 । संयमे । यामः काममपाकरोति कलुपम् ॥ [रमः] विष्वपि । रमो रमयते मनः ॥ [रमा] यथा । Ra. 1, 1 । अत्र हि पार्वतीपः शंभुः । रमेश्वरो विष्वुरित्यपि व्याख्यानम् ॥ 325 ॥

[रदिम] धृणौ । Ku. 5, 22 । प्रमहे । S. 3, 68 ॥ [रामः] इयमे । रामेण निहतं दृष्ट्वा वने परशुना मृगम् । स्वकीर्यं निन्दति व्याधो विश्वकर्मणम-जुनम् ॥ अत्र हि रामेण इयामेन परस्य अन्यस्य शुना सारमेयेण निहतं मृगं दृष्ट्वा स्वकीयमर्जुनं धवलं विश्वकर्मणं शानं व्याधो निन्दतीत्यर्थः । विगतं शकर्म सारमेयकर्म यस्यासौ विश्वकर्मा तं विश्वकर्मणम् । पशुभेदे । रामसेविताप्यसीता । सिते शुश्रे । प्रकटितरामाभेदः^a Ba. III, 16 । रेणुकासुते । Ra. 4, 58 ॥ 326 ॥

[रामम्] कुब्रौपधमेदः ॥ [रामा] हिङ्गुलिनी ओषधिभेदः । स्विवाम् । K. Pr. 204, 1; c. Sp. 6738, Su. 3266 ॥ [रुमम्] सुवर्णे । S. 13, 35 ॥ [रुमा] लवणाकरे । हमाभूमौ सर्वं पतितमिह जायेत लवणम् ॥ 327 ॥

[लक्ष्मी] भियाम् । Su. 79 । शोभायाम् । S. 19 । संपदि । Sp. 887 । प्रियङ्गुर्लता ॥ [वमि] इयोः । वमौ संजातायां भवति वमिना स्वेदकरणम् ॥ [वामः] काम उमानाथे च । वामदेवेन वामोद्यं नामदेवो विनिर्ममे । सव्ये । Ra. 7, 8 । पयोधरे । मृद्यन्ते निर्वयं वामाः कामिनेव जिगीपुणा ॥ 328 ॥

प्रतिकूले । Ki. 9, 49 । चारौ । Sp. 6893 ॥ [वामी] द्वगाल्यां करम्यां वडवायां च । वामी वामीभिर्नृपतिलककीर्णाः परिसराः । रासभ्याम् । Ra. 5, 32 ॥ 329 ॥

[शमी] हुमेदे । Ra. 3, 9 । शिम्बी वीजकोशः । यथा । कपिकच्छू-शमीमिव ॥ फलपूर्णशाखा शिम्बीति मङ्गः । यथा । न्यौषधशम्य इव केन वृथा पर्णीताः ॥ [इयामः] अम्बुदे । इयामरयामलचार्लकोमलदलै रस्या तमालावली । शितौ । S. K. 350, 8 । हस्तिं । M. M. 161, 5 । प्रयागवटे । Ra. 13, 53 । कोकिले । इयामः इयामति नैव पञ्चमरयात् ॥ 330 ॥

[इयामा] सोमलता सोमपक्षी । निशा रात्रिसत्र यथा । K. Pr. 180, 1; c. V. S. III, 1 । वलुली पक्षिविशेषसत्र यथा । इयामेव लम्बने ऋक्षे । गुन्दा

मुस्ता । कृष्णा कृष्णजीरकम् । प्रियद्रुः फलिनीलका यथा । Me. 101 || 331 ||

अप्रदाऽ । Me. 79 || [शुद्धम्] इयोः । क्षितिपतिः शुद्धेण शुद्धमाधिकः ॥
[सम] साधौ । Da. 1,7 । अखिले समस्ते । यातः समेवामुपनीव्यतां यः ।
सदृशि । श्रिया समातां प्रति मेनका च न c. Si. 9,86 । वर्णेषि तत्र स्त्रियां
यथा । Ra. 8,91 || 332 ||

[सीमा] आधाटे अवधै । भास्मो नास्ति कुतः सीमा c. Sp. 7575 । स्थितौ
मर्यादायाम् । सीमां नैव विलङ्घयन्ति सुजनाः कृच्छ्रेष्ठे जाते कवित् । क्षेत्रे ।
सीमाः पक्षफला विभान्ति परितः साधोर्यथा सत्क्रियाः ॥ विषयकेशभूषणयोरपि
मङ्गः । क्रमेण यथा । सीमां यदा याति दशीः कृशाङ्गी । सीमाभूषितसीमन्ताः ॥
[सूक्ष्मः] अणुः परमाणुः । यथा । सूक्ष्मो न लक्ष्यो दशा ॥ [सूक्ष्मम्] अ-
ल्पके । Si. 1,8 । अध्यात्ममन्तरात्मविषयं रूपं यथा । S. P. 20 । कतकं कतक-
वृक्षफलम् ॥ [सोम] ओषधी इयामलता । तद्रसः सोमवलीरसः । इन्दौ ।
Sa. 552; c. Sp. 6457 || 333 ||

दिव्यौपधी वाचविका । पितैव दैवतं पितृदैवतं पूर्वज इत्यर्थः । वानरः
कपिः ॥ 334 ॥

[हिमम्] तुपारे । Ku. 1,11 । शीते । Si. 2,49 || [हिमः] यथा । भलय
एष हिमद्वयमुद्रितः ॥ [होमि] स्त्रियाम् । इयोः । जुहोमि होमौ स्वयमब्य
होमिम् ॥ अय यान्ताः ॥ [अर्य] इयोः । ब्रह्मक्षत्रार्यशूद्राणामर्थं प्राप्तं नन्द-
नम् ॥ 335 ॥

[अर्थ्य] अर्थशालिनि न्याये च । Ku. 2,3 । विजे । अर्था नारथकां वाचं
वदन्त्यापद्रवा अपि ॥ [अन्य] असदृशे असाधारणे । तन्वङ्गचास्तरुणिति सर्पति
बलादन्यैव काचिहतिः । इतरस्मिन् । S. K. 27,14 || 336 ॥

[अर्द्ध] अर्धः पूजाविर्भूलूपं च । तदर्थं तदर्हं च अर्धार्थमर्धार्हं च । अर्धीर्थे ।
अर्धी वारि समादाय । अर्धीं गौः । विक्रेतव्य इत्यर्थः । अर्धार्हं । Si. 1, 14 ।
Sp. 2164 ॥ [आस्यम्] मुखभवे । आस्येन हास्यं दशनेन चक्रे । मुखे ।
Sp. 2596 । मुखान्तर्मुखमध्ये । आस्यं विकास्य विकृतं विकृतोपदंद्रून् ॥
[आस्या] यथा । उच्चिष्ठ धृष्ट झटितीह वृथा किमास्या ॥ [आर्यः] सज्जने ।
Sp. 4811 । सौविदे । अन्तःपुरं समर्यादमर्यैरेव हि कार्यते । ज्येष्ठभ्रातर्यपि
यथा । An. III, 54 || 337 ॥

[आर्या] छन्दसि । जघनचपलाप्यनार्या c. Kutt. 312, Su. 2533 ॥ [इज्या]
सर्वेषु । Ra. 1, 68 ॥ [इभ्या] इयोः । इभ्यामिभ्यो ध्यायति ॥ 338 ॥

[कल्यम्] प्रभाते निरामये च । कल्ये कल्यः कल्यवर्ते विपत्ते । मधुनि ।
कल्यपालगृहं गत्वा । सज्जे दक्षे च । Su. 2 ॥ [कल्या] यथा । कल्याणं
कल्यया चक्षुर्वर्नदिनोमेदिनीपतेः ॥ [कल्य] त्रिष्वपि । अवश्यं कदयं थैः परि-
हतमितस्तैर्न पतितम् ॥ 339 ॥

[क्षय] मृत्यावपि मङ्गुः । तत्र गेहे च यथा । Su. 44 । अपचये रुजि च ।
S1. 2, 94 ॥ [कन्या] नर्याम् । विदेहकन्याकुचकुम्भकोटिकठोरतासाक्षिणि सा-
यकोथम् । कुमार्याम् । Sp. 6650 । ओषधिकिशेषः कुमारी नाम ॥ 340 ॥

[कक्ष्या] गृह० । Ku. 7, 70 । सादृश्ये । अम्बोजकक्ष्यामवगाहते मुखम् ।
उद्योगे । Ndg. 64 । काङ्च्यां द्वीणां मेखलायाम् । कक्ष्यावबद्धसिद्धया किमियं
न शेते । उपलक्षणात्पुंसां सारसनेपि यथा । परिधानाद्विः कक्ष्या निवद्धा द्यासुरीभ-
वेत् । वृहतिकायाम् । कक्ष्यापटस्तुहिनप्तविपत्तमूतः । इभनाढ्याम् । S1. 17, 24 ॥
स्पर्धप्रतिज्ञातुलास्यपि मङ्गुः । स्पर्धप्रतिज्ञायोरपि । स तुल्यकक्ष्यो रिपुणा धनंजयः ।
तुलायाम् । वणिजः कृष्णः कक्ष्याप्रमाहचार्णिः ॥ [कार्य] हेतुः प्रवृत्ति-
कारणं प्रयोजनं प्रवृत्तिसाध्यं फलम् । इयोः । S1. 1, 31 ॥ 341 ॥

[काव्या] इयोः । वासुदेव इव कृतकाव्यादरः c. Vās. 12, 2 ॥ 342 ॥

[काव्य] इयोः । Da. 1, 10 ॥ [कांस्य] तैजसवादयोः । शुतिपयगतेन
सत्यं कांस्यधनिनेव शुजनवरितेन । पानपात्रे मानभेदे च । कांस्यैर्घृतं दास्यति
दास्यसौ ते ॥ [क्रिया] करणे निष्पादने । Ku. 1, 7 । चेटायां कायकृते
व्यापारे । स्तम्भे स्यात्तिक्रियो जन्मुः प्रलये गतचेतनः ॥ 343 ॥

कर्मणि वचनादिव्यापारे । Ku. 3, 35 । चपाये । सम सामादिकाः क्रियाः ।
चिकित्सायाम् । पुनर्ज्वरे समुत्पत्ते क्रिया पूर्वज्वरांगा । निष्कृतौ प्रायश्चित्तादिना
संशोधने । महापातकिनां पुंसां भवेत्प्राणानिकी क्रिया । संप्रधारणे विचारणे ।
क्रियां विना कोभिजानाति कृत्यम् । अर्चायाम् । Ra. 2, 16 । प्रारम्भ आदिक-
र्मणि । मन्वमूलाः क्रिया रक्षाम् । शिक्षायाम् । Ra. 3, 29 ॥ धात्रर्याद्यात-
संस्कारौर्ध्वदेहिकेष्वपि मङ्गुः । धात्र्ये । क्रियार्थो पातुः c. Kit. III, 1, 9;
Burnell, Aindra School, p. 99 । भाख्याने । AK. 6abd1di. 2 । संस्कारे ।

Ra. 3, 10 | और्ध्वदेहिके । Sp. 6592 ॥ [कुल्यम्] कुलजे । Sp. 4102 । अस्यनि । कुल्याभरणभूषिता ॥ 344 ॥

[कुल्या] सारणौ नीरपणालिकायाम् । An. II, 24 ॥ [कृत्यं] विद्विद् शक्तिविशेषो यो धनादिना शक्तिर्भवते यत्कौटिल्यः । कुरुतुच्छभीतावमानितः परेपा कृत्याः । [c. K. N. 8, 15, 17, 23; C. on. Bh. K. 12, 48] । तत्र यथा । तान्कृत्यानवमन्यते यदि नृपस्तस्याकृतार्थः भगः । कार्ये । Me. 111 । छेषेषि यथा । कृत्यं कुकृत्यं पिण्णाशलाकया ॥ [कृत्या] देवतायां मारि-नाम्न्याम् । Sp. 2407 ॥ 345 ॥

[गव्यम्] ज्यायां स्त्रियामिति मङ्गः ॥ कीरादिके । गव्यकूरकुङ्गैः । ज्यायाम् । दुप्परा धनुपा व्याघैर्मृगव्या गव्यया विना । रागवस्तुनि गोरोचनादौ । गव्येन गव्यं तिलकं चकार । गोहिते । गव्यनाव्यजला नदी । [गव्या] गोवृन्दे । गव्योपसेव्यानि वनानि पश्यन् ॥ [गुह्यः] दयोः । गृहेदुष्ट इवाङ्गनि न गुह्येन तु योगवित् ॥ 346 ॥

[गृह्यम्] मलवर्णं बस्तिः ॥ [गृह्यः] अस्यैरिणि । स्वातन्त्र्यं त्वयि यन्त्रितं च करणमासैकगृह्या वयम् । पश्ये । Ki. 2, 5 । गृहा० । गृह्यकेलिकलना-कुतूहलात् ॥ 347 ॥

[गृह्या] स्त्रियाम् । मङ्गस्तु शाखापुरे न ना । इत्याह । यथा । गृह्ये श्री-मद्दवन्तिवर्मनगरे ते भूमिदेवाः रित्ताः ॥ [गेय] गातव्ये । Mo. 88 । गायने । सास्त्रां गेयैः पटुवटुनैराभ्रमः शोभतेस्तौ ॥ [गोप्य] दासेरे । आरोप्यते हि गोप्यानां स्कन्धे कार्यभरो जनैः ॥ 348 ॥

[चय] समूहे । Si. 1, 3 ॥ संचयनेषि ॥ [चव्या] शतपर्वा वचा दूर्वा न ॥ [चित्यम्] यथा । नित्यं हि नित्यं वक्तकाकसंकुलम् ॥ [चित्या] यथा । चित्यामारोप्य यान्त्यन्ये दग्धान्ये विमुखा जनाः । अग्निचयनेषि मङ्गः । यदाह । चित्या स्यादग्निचयने न ना । यथा । चित्यसंचयचातुर्यधुर्या याशिक-पुंगवाः ॥ 349 ॥

[चैत्यम्] दयोः । चैत्यं घन्देत स्वर्गकामः ॥ [चैत्यः] जिनस्य तीर्थ-कृतः सभायां समवसरणकाले देवताजनितस्तरुरदोकाख्यः । यथा । H. 62 । उद्देश० । Me. 23 ॥ [चोद्य] प्रभ्रेषुते च । Si. 9, 16 ॥ 350 ॥

[छाया] पङ्कौ । गोपी कलमकेदारे शुकच्छायां नियच्छति । प्रतिमायाम् ।

Śi. 3, 35 | अनातपे | Ku. 1, 5 | उक्तोचो लक्ष्मा यथा | छायां नेच्छति नी-
निजः | पालने | An. I, 31 | कान्तौ प्रभायाम् | Ma. 15 | शौभायाम् |
Su. 1769 | तमसि | छायया छादिता गुहा || गङ्गासंवाहन्यायेष्वपि मद्भुः |
संवाहे येन केनचित्पकारेण सेवकसंतोषणम् | गङ्गायाम् | Ra. 13, 2 | संवाहे |
छायामात्रमवाप्यते न भवतः पुर्वं फले वा कुरुः | न्याये | यः पुण्णाति पितृ-
च्छायामाश्रित्य सकलाः प्रजाः || 351 ||

[जयः] जयन्ते | मध्येष जयप्रियः || [जया] उमायाम् | P. St. 1, 17 |
तिथौ | नन्दा भूगौ सोमसुते च भद्रा कुर्जे जया सूर्यसुते च रिक्ता | जयन्ती
जीवन्तीशाकः || [जन्यः] जामातृवत्सले जामातृवन्धुवर्णे | M. M.
197, 4 || 352 ||

जनके | जन्येन तेनाजनि सुप्रतिष्ठः | नवो० | Ra. 6, 30 (Dinakara's
reading) || [जन्यम्] कौरीने जनवादे | तत्त्वोपलभ्मेन विना न जन्यमा-
धेण दूर्यं क्वचिदेव वस्तु | युधि | Ra. 4, 77 | अहे हटे | जन्येषु धन्या धनम-
र्जयन्ति || [जन्या] हयोः | जन्या जनयति जन्याम् || 353 ||

[व्रयी] व्रिवेद्याम् | An. II, 4⁶ | व्रितये | Śi. 2, 3 | पुरंप्री स्ती | शो-
भना मतिः सुमतिः || [ताक्षर्यः] स्पन्दने वाहे गहडे च | 'Śi. 12, 2 | गहडा-
मने अहणौ [sic] यथा | ताक्षर्येदिये तिटति किं तमिभम् || 354 ||

[तिष्य | पुष्य] हयोः | तिष्योप्यनर्धकर इत्यतिवित्रमेतत् | पुष्ययोगप-
रिपोवितभियः || 355 ||

[द्रव्य] भव्यमभिप्रेतामामर्यानां पात्रं योग्यमिति यावत् | यथा | न शास्त्र-
मद्रव्येष्वर्यवत् | विनेये शिसार्हे | किया हि द्रव्यं विनयति भाद्रव्यम् c. Mall.
Ra. 3, 29; Gaṇ. 233, 10 | मेषजे | द्रव्यं पीत्वा तु न स्वपेत् || गुणापार-
विशेष्यपरमाणुगोप्यपि मद्भुः | गुणापारे | Śi. 5. 38 | विशेष्ये | कस्याचिद्
द्रव्यमेवार्थो द्रव्यं जातिथ कस्यत्वित् | परमाणौ | भद्रव्यमनेकद्रव्यं च द्रव्यम् |
गव्यन्वेष्यम् || [दस्यु] हयोः | M. M. 186, 5 || 356 ||

[दाय] यौतकादि० | प्रकृतौ या न यर्त्ते न सा स्त्री दायमर्हति | सोद्धु-
प्तभापणे | विधाय दायं दवितां मुमोच || धनमात्रेषि | तत्र पुंशीयः || 357 ||

[दूष्य] वाससि | देवदूष्यं देवराजः स्कन्धदेवोभ्यपात्वमोः | तद्वृहे | Śi. 5, 21 ||

इभमध्यवन्धन्यां रज्ज्वामपि मृतुः । यथा । दूष्योपोद्वितक्रमा अपि महावैशाभिनाः सिन्धुराः ॥ 358 ॥

[धन्य] यथा । पन्थास्तात् न° Sp. 3084 ॥ [धान्य] अत्र श्रीहिन्दून्दः सर्वसस्यवाची तेन पान्यशब्देन सप्रदशापि सस्यान्युच्यन्ते । यदाह । श्रीहिर्यपो मसूरो गोभूमो मुहूमापतिलचणकाः । अणवः प्रियत्तुकोद्वमयुष्टकाः शालिराङ्क्यः ॥ किं च कलायकुलत्थौ शणः सप्रदशानि पान्यानि [c. C. on H. 1168] धन्याके । त्रिदोषशान्तये कार्यं विबुधैर्धान्यनागरम् ॥ [धिष्ण्यम्] स्थाने । अभी वेदि परितः कूपधिष्ण्या वैतानास्त्वामुपहूय पालयन्तु c. S. 83 । वेदम् गृहं बलं शक्तिः । तयोर्यथा । धिष्ण्यं स विष्णोर्दृष्ट्ये वितृष्णः ॥ 359 ॥

[धिष्ण्यः] अभी अग्निविशेषे । कल्विजस्तत्र संभूय स्वान्धिष्ण्यानुपत्स्थिरे । शुक्रे । गोटीपु धिष्ण्यपिष्णाविव राजमानौ ॥ [नय] नैगमादयो नैगमसंग्रहव्यवहारऋग्नुस्त्रशब्दसमभिस्त्रैवंभूततक्षणाः सप्त यथा । नयास्तथ स्यात्पदलाञ्छना इमे रसोपविद्वा इव लोहपात्रवः । भवन्त्यभिप्रेतकला यतस्ततो भवन्तमार्याः प्रणता हितैविणः [pādas 2-4 from V. A.] ॥ नीतौ । Ki. 1, 7 । बूतमेदे गमरूपे । दूतेन [sic] यज्ञकितवो विजित्ये ॥ [पथ्यम्] औषधमेदेवि यथा । पथ्य ग्लाने मरिष्यत्यपि विपुलकृपः किं भिष्ण्योदधीति ॥ [पथ्या] आर्यमेदेवि यथा । आद्येपु त्रिपु पादो भवति भवति तु पथ्या ॥ 360 ॥

[पद्यः] यथा । मद्यं न पद्यैरपि पेयमय ॥ [पद्या] यथा । पद्यां व्यधितवर्धकिः ॥ [प्राय] वयसि । कुमारप्रायोयं नृपतिरिति मंस्याः स्वहृदि मा । अनशने मृतौ च । Ra. 8, 93 । बाहुल्ये । Pa. 3713 । तुल्ये वाच्यलिङ्गः । यथा । कार्यं कायः कूमिहततस्त्रायविच्छायपाकः ॥ 361 ॥

[प्रिय] इये पत्त्वौ च । Sp. 3246 ॥ [पुण्य] शुन्दरे । लावण्यपुण्यं वगुः । दुहृते । Me. 30 । पावने । Me. 33 । धर्मे । कुरु पुण्यमहोरात्रं स्मर नित्यनित्यताम् ॥ [पूज्य] शशुरे । पूज्यागारे सति कतिपया वासतेयीरुपित्वा ॥ 362 ॥

[बल्य] इयोः । बल्यं हि बल्यो विदधाति मापः ॥ [भय] विष्वपि हीये । भीतौ भयंकरे च । Ki. 9, 70 ॥ [भव्यम्] फले । नित्यानि [?] भव्यानि ददाति इव्यम् । योग्ये । Ku. 1, 22 । अस्थनि । भव्यं क्रव्यमिवेह खादितिरां क्रव्यादयं निर्द्यम् ॥ 363 ॥

सत्यं तथ्यं भावी भविष्यन् । तयोर्यथा । अर्थोयमर्थोत्तरभव्य एव ॥ [भव्यः]
सति सत्पुरुषे । अव्यं वक्ति सदा भव्यः । सति विद्यमान इति महूः ॥ [भव्या]
उमायाम् । Ku. 1, 22 । अर्यं योग्यार्थोपि महेन व्याख्यातः ॥ 364 ॥

[मध्य] अनधिकन्यूनसंख्याभेदयोरपि । अनधिकन्यूने । K. K. S. 1,44 ।
संख्याभेदे । मध्यं परार्धमाहृत्यथोत्तरं दशगुणं तज्ज्ञाः ॥ [मय] त्रिपु । हुःखेन
वधाति निरामयं मयम् ॥ [मयु] हयोः । मयोरयोग्या नगभूमिरेपा ॥ [मन्यु]
दैन्ये । तीव्राभिपङ्गप्रभवेण मन्युना । कर्तौ । न कश्चिदन्यः शतमन्युसेजाः ॥ 365 ॥

[मात्य] कुस्त्रे । द्वित्रैः पाणिसरोरुहं त्रिचतुर्दर्धमिहमाल्यक्षजः ॥ [माया]
शास्त्र्याम् । Ra. 2,62 । कृपायाम् । मायां मयि कुरु प्रभो । दम्भश्छश्यथा ।
H. Y. 4,16 । बुद्धैः । मायाविनतमायं च कुतपस्थं तपस्त्रिनम् ॥ अविद्याबुद्ध-
जननीवच्चनाभिदेवतास्त्रपि । अविद्याबुद्धजनन्योः । मायाजन्मापि बुद्धस्त्रिजगति
विदधे तीव्रमायाविनाशम् । वच्चनाभिदेवतीव्रायाम् । मायादेवी भ्रमयति सदा यन्व-
यज्जन्तुचकम् ॥ [मायः] मां लक्ष्मीमयते मायः । पीताम्बरो विष्णुः । अम्बरं
वासः ॥ 366 ॥

[मूल्य] विनिमयधनयोरपि । विनिमयो यद् द्रव्यान्तराद् द्रव्यं प्राप्यते । तत्र
यथा । Su. 895. 2261; c. Pa. 1098 । धने । पथात्प्रयाति नहि कस्यचिदेय
मूल्यम् ॥ [यशु] यज्ञाहये । राजन्यासते यशुमनुयशुर्यायजृकेन मुक्तम् । हये । रा-
जानो यशुभिर्युः ॥ [योग्यः] योगाह उचिते । कान्त्या गिरा मूनूतया च योग्या
त्वमेव कल्याणि तयोस्तृतीया । शक्ते । योग्यः स योगी विपदान्विजेतुम् ॥ 367 ॥

उपायिनि । नगेषि योग्यो न कदापि दुःख्यो । प्रवीणे । सेवां कुर्वन्ति शंभो-
र्भवमक्षतरणे योग्यताधानहेतोः ॥ [योग्यम्] कलद्यादयमृदिनाम् मङ्गल्यमौ-
पदम् ॥ [योग्या] अर्कयोदिति । योग्या न भानेऽपरस्य भोग्या । अभ्यासे ।
Ra. 8,19 ॥ 368 ॥

[रम्या] यथा । रम्या शुरम्या रमणीनराणाम् ॥ [रथ्यः] रथांशे । रथं
हि चक्रं न कुलालयोग्यम् । रथवीदरि । Si. 4, 14 ॥ [रथ्या] रथमधाते ।
अधीयरथ्यागजताकुलेस्मिन् । प्रतोल्यां पथि चत्वरे च । Si. 3, 69 ॥ 369 ॥

[रूप्य] दीनारायर्थं निधातिकाताढनेग यद्देमायाहन्यते तदाहतं यथा ।
मणिस्प्यादिविज्ञानं तद्विदानं नानुमानिकम् । रजते रजतमन्ते स्पृशति च । स्पृ-
भित्तिपु संकान्तप्रतिविम्बाः शुरस्त्रियः ॥ [ल्य] विलासे । Ra. 9, 35 ॥ 370 ॥

[लभ्य] द्वयोः । Ra. 10, 41 ॥ [विन्ध्यः] व्यापे । विव्याप श्व-
विधं विन्ध्यः ॥ [विन्ध्या] त्रुटिः क्षणदृश्यम् ॥ [वीर्य] तेज उत्कटत्वं यज्ञ-
रतः । अधिक्षेपणः c. Hall Das. 17 n. । तत्र यथा । वीर्यं च विद्वत्सु मुते
मधोनः । प्रभावो द्रव्यमाहात्म्यं यथा । रसवीर्यविपाकतः ॥ 371 ॥

शक्तौ बले । नमोस्तु वीर्यवीर्यव तस्मै कुरुमधन्वने ॥ [वीर्यम्] द्वयोः ।
वीर्यं निरीक्ष्य वामाक्षी ॥ [वीर्यः] द्वयोः । वीर्यो बलक्षण्युतिः ॥ [वैद्य]
यथा । वैद्ये विशान्ति नायदृशं वैद्यं येषां भवः सदा ॥ 372 ॥

[शल्य] श्वाविधि । सीमन्तोन्नयनं कार्यं शल्यपक्षेण धीमता । सीमि ।
SI. 5, 8 । शब्दे । Ra. 9, 75 । शलाकायाम् । R. K. 2, 17 ॥ अन्तर्वृ-
णेषि मङ्गुः । यथा । Sp. 2122 ॥ 373 ॥

[शान्या] द्वयोः । Kad. I. v. 8 ॥ [शून्या] नलिका वंशादिमयी ॥
[शौर्य] चारभटी भयहेतावपि निर्भयमनस्कता यथा । K. N. 4, 24 । बलं
भुजादिगतं स्याम यथा । शौर्येण भुर्या हि वहन्ति भारम् ॥ 374 ॥

[सहा] आरोग्ये । सद्येन सहते भोज्यम् ॥ [सव्य] दक्षिणे । BA. I, 47 ।
प्रतिकूले । सब्ये दैवे दिव्यमेतत्त्वं भव्यम् ॥ [सत्यम्] कृते तथ्ये च । सत्ये
सत्यवता नराः ॥ 375 ॥

तद्वति तथ्यवति । सत्या हि मर्त्याः प्रभुभिर्दुरापाः ॥ [सत्यः] यथा । तपोलोका-
त्परः सत्यः ॥ [संख्या] विचारे । सांख्यः संख्यावतां मुख्यो ननिकान्तं प्रति-
क्षिपेत् ॥ [संध्या] संभ्रवः प्रतिक्षा । सर्वेषु यथा । संध्यायाः सरितः संध्यादेशे
संध्यां विधाय सः । संध्याभिः कुरुते सांख्यं विधिं विधिवदपर्णीः ॥ 376 ॥

[साध्य] गणैवतमिदो द्वादशसंख्याः साध्याः । देवगणा इति शिवागमे
प्रसिद्धाः ॥ 377 ॥

[साय] शरे । स तस्य काये प्रजिवाय सायम् ॥ [स्थेय] अक्षहर्ण न्या-
यदर्शकः ॥ द्वयोः । स्थेयाः विधेयेषु सदा प्रमाणम् ॥ [सैन्य] सैनिके ।
SI. 5, 28 ॥ 378 ॥

[सौम्य] अनुयमनोक्तयोः । Me. 111 ॥ [सौम्याः] पञ्च तारका इल्व-
ताख्याः सोमरैवतत्वात् । मृगशिर एव सौम्यमित्यन्ये । यथा । सोमेन [?]
सौम्यं भूगुरेवती च ॥ 379 ॥

[हृद्यम्] इतिये हृदिते च । Sp. 1533 । दज्जे । हयोस्य शोकस्तु न निर्जगाम ॥ 380 ॥

[हृद्यः] यथा । हृद्यसाधनविधौ निबद्धधीः ॥ अथ रान्ताः [अग्रः] पुरः पुरस्तादर्थे । Ra. 6, 33 । प्रथमे । Si. 5, 15 । अधिके । सामेपि योजनशते पूर्वोत्सन्ना गदाम्बुदाः । उपर्युर्थे । Ra. 6, 47 । आलम्बने । लब्धायोपि ममज्ञाधौ । अेष्टे वाच्यलिङ्गः । आविटालिङ्गं इत्यन्ये । यथा । त्वममं हि समपस्य राज्यस्यास्य महीपतेः । परिमाणे पलस्य वेति पललक्षणे परिमाण इत्यर्थः ॥ 381 ॥

संघाते । प्रन्याममस्य विहेयं सहस्राणि दशैव तु ॥ [अद्विः] स्थर्ये । अद्विः सान्द्रकरौधनाशिततमःस्तोमोयमभ्युद्रतः । शाखिनि । उत्त्वायादीन्दुतमभिमुखं पर्वतांश क्षिपन्तः ॥ [अध्रः] विदिये गगने च । अभ्रार्त्तिक निपतन्ति कैषि गुणिनः स्याभिप्रसादेनिताः ॥ 382 ॥

[अस्तः] विरसिते । अस्तैर्धिकीर्णः परितोस्य मिश्रैः । कोणे । अयस्तं दृढ़ाटकं जगुः ॥ [अस्तम्] शोणिते । Si. 18, 57 । अभुणि । Me. 102 ॥ [अस्तः] हयोः । K. Pr. 157, 10; I. St. XV, 296, 51 ॥ [अंहि] पादे । Ch. S. 1 । हुमूले । पदय पच्चियरान्तराधर्थैः पूजिताः शाश्विरैरियांहितु ॥ 383 ॥

[अरः] यथा । नतामरनरः श्रीमानरः पातु जिनेधरः ॥ [अरम्] चक्राङ्गे । S.O. 71 । शीघ्रे हुते । R. K. 3, 4 । शीघ्रये । पथि गच्छधरो वरः ॥ [आरः] रीति विच्छलमेदः । यथा । आरं कारथते तारम् । शनौ । आरेण सारा कथिता चतुर्या ॥ 384 ॥

[इरा] अव्वाप्स्तरोविशेषयोरपि मद्भुः । अमसि अव्रे च । इरा त्रुप्रिकरी नित्यं वितूणां परमा सुधा । वाचि भूमौ च । सुर्यर्घटनानिता विषुप्रसंघसंसेविता भवत्यतितरामिरा भुयनमण्डनं यत्र मे । शुरायाम् । इरेय स्यायमानैव येदया मदविकासिनी । अप्सरोविशेषे । इरा नामाप्सराः पूर्वं समुद्रादुहताभवन् ॥ [इन्द्रः] अन्तरात्मनि । Sp. 1117 । अत्र हि इन्द्रस्य आत्मनश्चिद्मित्यादिष्युत्पत्तौ इन्द्रियमिति सापुः । आदित्ये । इन्द्रेण द्राविते भ्यान्ते ॥ [इन्द्रा] कणिजनको मरम्पकः ॥ 385 ॥

[उसा] गयि पुंस्यपि मद्भुः । यदाह । उसोऽग्नौ गयि हयोः ॥ 386 ॥

[उद्दी] मृद्राग्नमलिङ्गरः । यथा । Si. 12, 26 । पुंलिङ्गः करभेपि ॥

[ऐन्द्रिय] इन्द्रशुतो जयन्तः । यथा । ऐन्द्रिण्यापि यदुदस्तनन्दिणा सेष्यते मरभस्ते

वृद्धजः । वाल्यर्जुनयोरपि मृदुः । तयोरपीन्द्रसुतत्वादत्र महणम् । वालिनि । ऐन्द्रिस्तोयनिधीञ्जगाम चतुरः कसे यहन्नावणम् । अर्जुने । मुखप्रसादानुभिर्तं तदै-
न्द्रेनुप्रवाहं शंभुरुतं विवेद ॥ 387 ॥

[ओद्ध] जनस्तडागादिखनकः । यथा । ओद्धः खनन्ति हि वहन्ति तदी-
यपत्त्यः ॥ [कर] रहमौ यर्पोपले पाणी च । दशशतकरस्य रोधादेककरोद्धः
प्रतिष्ठितो जयति ॥ [क्षर] यथा । क्षरत्वेष क्षरं क्षरः ॥ 388 ॥

[कार] वलौ । विरात् [?] कारं वारांनिपिरपि गृहीतस्तव भट्टः ॥ 389 ॥

[कारा] बन्धनः । नराः संसारकारायाम् । बन्धे । Ra. 6, 40 । दूत्याम् ।
वरा काराकारा किमिह कुरुते प्रेष्णि गलिते । प्रसेवको वस्त्रादिमयं भाजनं यथा ।
सारं कारामु निक्षिप्य । हेमकारिका ओपधिः । [क्षार] धूर्तलवणं लवणभेदः ।
काचे भस्मनि च । सत्यं क्षरस्तस्य चिन्तामणेः पुरः । शेषेषु । कः
क्षते क्षारनिक्षेपं विदधाति विचक्षणः ॥ 390 ॥

[कारु] कारके । Bh. K. 7, 28 । विश्वकर्मशिल्पिनोः । अस्याः सुचा-
रुर्मधुरेव कारुः शासं वितेने मलयानिलेन ॥ 391 ॥

[कीर] शुके । कीरापिराज विरहज्वरकातराङ्गी याता न लोचनपर्थं मम
वहन्ति ते ॥ [क्षीर] पानीये । Ku. 1, 9 ॥ [क्षुर] काण्डेशाचपि मृदुः ।
तीक्ष्णे तूष्मानाङ्गूङ्गः ॥ 392 ॥

[क्षुद्र] दरिद्रे कृपणे च । क्षुद्रो नैव ददाति किञ्चिदुचितं दद्यादथ स्वल्प-
कम् । निकृष्टे । Ku. 1, 12 । नृशंसः क्रुरस्तत्र यथा । आः क्षुद्रे पविदूति राक्षस-
पशुम् ॥ [क्षुद्रा] व्याप्री कण्टकारिका यथा । क्षुद्रामृतानागरपुष्कराख्यैः कृतः
कपायः । नदी नटस्त्री यथा । क्षुद्रामिरुन्मुद्रितवृत्तवन्धे । व्यङ्गाङ्गहीना स्त्री
यथा । क्षुद्रापि रूपेण मदं विभर्ति । वृहती क्षुद्रवार्ताकी । सरघा मधुमक्षिका यथा ।
Sl. 12, 54 ॥ 393 ॥

वेदया शीलहीनोपलक्षणं यथा । पिक् ताः क्षुद्राः पृथुकुलगिरियावदभोलितु-
त्वाः ॥ [कुरु] मूर्पमेदे । Sl. 16, 45 । श्रीकण्टकाङ्गल तीर्थविशेषस्तत्र यथा ।
कुरुक्षेत्रे विदुः स्थाणु प्रभासे शशिभूरणम् ॥ 394 ॥

[कूर] नृशंसे कटिने च । Me 102 । उष्णे । कूरैः करैरेष दुनोति भानुः ॥
[कृच्छ] अंहसि पापे । कृत्सनानि कृन्त्राणि रविर्लुनानु । कटे । Ra. 11, 2 ॥

[क्षेत्र] भरतादौ । इहैव भरतक्षेत्रे । आदिशब्दादैरावतादिपरियहः । भगे । रज्यन्ति जन्तवथित्रं क्षेत्रे मूर्चपथेष्यहो ॥ 395 ॥

केदोरे । लूनः खलीकृतः क्षुण्णः शालिर्येव मानवैः । आर्तस्तानेव पुण्णाति क्षेत्रजे विकृतिः कुतः ॥ उपलक्षणं च केदारः सस्यनिष्पन्निस्थानस्य यथा । ऊपराणि च क्षेत्राणि दूरतः परिवर्जयेत् ॥ [क्रोट्टी] सृगालिकायाम् । क्रोट्टूञ्जिशशूक्रो-दूचपि याति हित्वा । साङ्गली कलिकारिका ओपधिः ॥ 396 ॥

[खर] दुःस्पर्शो । S. 80. 8 ॥ [खरु] अथे सिते च । क्षुण्णं खुरैश्च खरमिः खरधोरणीमिः । दन्ते । दन्ते मुखखुरः खरः c. H. Sesha 121 (Bohtlingk's ed., p. 434) ॥ 397 ॥

[गरः] उपविष्ट मारको द्रव्ययोगः । रोगो रोगविशेषः । त्रिव्यपि । H.Y. 4,100 ॥ [गात्र] शरीरे । S. 11,13 ॥ 398 ॥

गजापदेशे । S. 18,46 ॥ [गिरि] पूज्ये । वृक्षाणारेपु शेते गिरति मुनि-गिरिर्मासमात्रं पवित्रम् । अक्षिरुजि । गिरिणा दूषितं नेत्रम् । कन्दुको वस्त्रादिमयं क्रीडनकं गिरियको गिरिगुडः काठादिमयं क्रीडनकं तयोर्यथा । क्रीडन्ति गिरि-भिरपि ये कष्टं तेषां तु भूधराकमणम् ॥ 399 ॥

[गुन्ना] वयोप्योपथिमेशः । तेषु यथा । गुन्नाप्रोहकवलावयवावकीर्णम् ॥ [गुरु] महान् बृहन् गौरवाहो वा । तत्र क्रमेण यथा । S. 11, 38; 1,36 । पित्रादौ । Ku. 1, 51 । आदिशब्दात् । छताऽ Ku. 6, 83 । इत्यादौ श्वरुपेषि । एकम° Sp. 1367 । इत्यादायुषाभ्यायेषि । शुरोः स° Ra. 2, 23 । इत्यादौ संस्कार-केषि । शुद्धयाथ° S. 2, 6 । इत्यादावारायेषि । धर्मदेशके । सामायिकस्था धर्मोपदेशका गुरुवो मताः ॥ 400 ॥

अलधुर्भारयुक्तः । यथा । गौरवे तु सुवर्णस्य साक्षिणी जगतां त्रयी । अत्र हि गुरोर्भावो गौरवम् । यथा वा । Sp. 7002 ॥ [गोत्रम्] सेत्रे । गोत्रं मणेऽस्य स रोहणाद्रिः । संभाव्यो वेषः संभाव्योधः ॥ 401 ॥

[गोत्रः] गां पृथ्वीं त्रायते गोत्रः । यथा । Ra. 3, 53 ॥ [गोत्रा] भुविः । गोत्रात्राससमाकुला मधुरिषुं प्राप्ता शरण्यं विभुम् । गवां गणे । गोत्रात्राणमिवेण दर्शनवलः शौरिः स वस्त्रायताम् ॥ [गौरः] श्वेते । Ra. 2, 35 । अरुणे । S. 11, 45 । पिते । Ra. 6, 65 । विशुद्दे । स्नानेन गौरं वपुः । चन्द्रमासि । गौरधोरितशर्वरीवरतमःस्तोमोयमभ्युद्यतः ॥ 402 ॥

विशदे । Ku. 1,13 ॥ [गौरी] प्रियद्रुः कद्मुः ॥ 403 ॥

[घल] वासरे । जगद्विगमधस्त्रधस्त्रसहस्रभानुप्रभापरिकथितपिण्डितो ल-
वणकूटमेवार्णवः ॥ [धोर] हरे । धोरः पूरयतां मतम् ॥ [चर] जड़मे ।
Ku. 6, 67 ॥ 404 ॥

चले । यात्राचरेषु कर्तव्या । दूतप्रभेदे । गंमे नटे चरं कुर्यात् ॥ [चक्र]
प्रहरणे राष्ट्रे च । Si. 12, 3 । कुलालोपकरणे । Sp. 4353 । आदिशब्दात् । दश°
M. 4, 85 । इत्यादौ तैलिकोपकरणेषि । तथा । भारोत्प° Ra. 6, 32 । इत्या-
दौ शिल्पिभाष्टेषि ॥ 405 ॥

जलार्थे । चक्राणि निर्मलजलाकुलितोदराणि । छले दम्भे । Vas. 73, 1 ।
अत्र खलपक्षे चक्रं दम्भं धरतीति चक्रधरः ॥ [चन्द्र] अम्बुनि । चन्द्रेण वि-
द्रातितरां विपासा । काम्ये प्रशस्ये । स्वैरं सात्त्विक चन्द्रं संदिशा ततः किं ते
मियं कुर्मेहे । युवर्णे उधांशौ च । H. Ch. I. ४. 2 । मेचको । Si. 5, 19 । अत्र
चन्द्रं एव चन्द्रकस्तद्वान्मयूरः ॥ 406 ॥

[चार] वध्यतेस्मिन् वन्धो वन्धनशाला यथा । संसारचारान्तरकांदि-
शीकः । [चित्र] खे भाकाशे आरेख्ये च । चित्रे न जायते चित्रम् । तिलके ।
चित्रचित्रितललाटपाइका ॥ 407 ॥

कदुरे । भात्यलंकरणरिमरञ्जितं वित्रवर्णमिव शक्कार्मुकम् ॥ चित्रं चकार
पदमर्धेषुलालयेन c. Si. 5, 10 । इत्यादौ कर्वुरत्वोपचाराचानाप्रकारेषि ॥ 408 ॥

[चौर] चूडा शिखा । गोस्तनो हास्तमेदः ॥ [चुक्र] अम्ले रसे यथा ।
चुक्रो रस इवोद्रिक्षपित्तहेतुतया मतः । तद्योगात्काञ्जिकादावपि । अम्लवेतसो वृक्ष-
विशेषः ॥ 409 ॥

वृक्षाम्लं वेपवारविशेषः ॥ [चौर] वाच्यलिङ्गः । सुगन्धं सुरभि ॥ 410 ॥

[छचा] शिलिंध्रं भूमिस्फोटम् ॥ [छिद्र] विवर । रन्ध्र] छिद्रशब्दो
इयोर्यथा । मुजंगमा इव परचिद्वान्वेषिणः । विवरशब्दो गर्वे । M. M. 180, 6 ।
दोषे । अप्राप्तविवरः शक्तुः स्वल्पोपि हि दुरासदः । रन्ध्रशब्दो गर्वे । निविशने
रन्ध्रमंगिरीणाम् । दोषे । Ra. 15, 17 ॥ तस्यचिद्र° Su. 1994 । नीरङ्गी-
विवरापितं कुलवधूलीलाकटासं नुमः । नीरन्ध्र° Si. 8, 3 । इत्यादौ गर्वे-
पचारादन्तरालेषि ॥ 411 ॥

[जारी] यथा । नृपशिखिसहजारीहस्तगो अभुकन्या [?] ॥ [टार]
लङ्घः पिङ्गः । हयोः । उदारैः परितुष्यन्ति टारैः शृङ्गारिणो नृपाः ॥ 412 ॥

[तन्ल] चतुर्दशस्वर्णेषु । सिद्धान्ते । चतुष्पीठमिदं तन्त्रम् । रादूं रादूं-
चिन्ता यथा । B.A. I, 24 । परच्छन्दे परायते । स्मरश्वरतन्त्रं जगदहो ।
प्रधाने । अतन्त्रं संसारे भवति विदिते तन्त्रविभवे । अगदे । V. S. III, 1 ।
कुटुम्बं परिवारः । तस्य कृत्यं भारणं कुटुम्बकृत्यम् । तन्तुवानं तन्तुवायोप-
करणम् । यथा । तन्त्रादचिरोद्भूतस्तन्त्रकः पटः c. P.A. 5, 2, 70 । परि-
च्छदः सैन्यादिरूपः । यथा । भोज त्वत्तन्त्रमात्रप्रसरभवभरव्याकुलो राज-
लोकः ॥ 413 ॥

शास्त्रे । हितान् स्वतन्त्रसमयानुगतान्विशेषानुक्तावगच्छति जगजितमेव मूढः ।
करणं निधुवनम् । इचर्यसापकः इलेपः । यदाह । साधारणं भवेत्तन्त्रम् ।
o. S. K. II, 68 p. 92 । यथा । शेतो भावतीत्यादि । तत्र यथा । तन्त्रो-
क्तिभिः सूचितगूढभावा वेद्या हडादेव विमोहयन्ति । इतिकर्तव्यतायाम् ।
कुर्वन्ति कि कृतपियोपि हि तन्त्रमूढाः । तन्त्रौ । तन्त्रं प्रसारयति पश्य तन्तु-
वायः ॥ 414 ॥

[तन्त्री] नद्री वर्धी । वपुरः सिरायम् । तन्त्रयः खड़पहरैर्पंगधगिति गलद्व-
क्तधाराप्रतानाः ॥ [तरि] दशावस्था । वस्त्रादीनां पेटके स्थानविशेषे ॥ 415 ॥

[तन्त्री] प्रभीला इन्द्रियस्त्यानता आलस्यमिति यावत् । हयोः । ऐन्द्रिणा०
c. 2, 387 ॥ [तारः] निर्मल० । S.I. 5, 21 । मुक्ता० । रणघरणभूपणस्तर-
लतारदारच्छटः । उच्च० । S.I. 11, 9 । नक्षत्रे । Ku. 8, 73 । नेत्रमध्ये ।
M. M. 52, 1 । उद्दटेपि मङ्गः । नक्ष वाच्यलिङ्गः । यथा । तारप्रहारशकली-
कृतगात्रयाटिः ॥ 416 ॥

[तारम्] यथा । भस्त्राभूयास्यजुपस्तारक्रियया विलुप्तारस्य ॥ [तारा]
बुद्धदेव्याम् । तारादेवी दिशतु कुशलं कल्पवक्षीव सा वः । श्रीविष्णव्याम् ।
Su. 1677 ॥ 417 ॥

[तीव्र] कटौ । तीव्रं वातहरं प्राहृः । उप्पो । तीव्रांशुभिज्ञमिव शार्वरमन्ध-
कारम् । अत्यर्थे । Ku. 3, 73 ॥ 418 ॥

[तोत्र] वेणुकं हस्त्यारिका यथा । महामात्रस्तोत्रैसुदति समदं दुष्टकरिणम् ।
प्रतोदः प्राजनं यथा । तमः विपिक्षोररुणस्य दीव्यत्तोत्रागिरेः [?] नो गणयन्ति

भुर्याः ॥ [दर] भये । Ki. 1, 33 । गर्वे । स्थाने समीकृतदरे कण्टकादिविशो-
धिते ॥ ईपदर्ये तु दरेत्यव्यर्थं देवयपदं वा । यथा । दरदलितहरिद्रापिञ्जराण्यङ्ग-
कानि c. V. S. III, 17 ॥ [दस्तौ] यथा । Si. 13, 23 ॥ 419 ॥

[धर] कूर्माधिषे महाकमडे । भुवं दधे धरो धराम् । गिरौ । Si. 5, 69 ।
कर्पासतूलं तन्तुकारणम् ॥ [धरा] नरायु गर्भेष्टनम् ॥ 420 ॥

[धार] जल० । धाराधरे वर्णति वारिधारैः । फणे । पितुः स्फारं धारं क्षि-
पति नृपतिः शात्रवधपात् ॥ [धारा] उत्कर्षे । धाराधिलृष्टे रसः । सैन्याये ।
धाराहृष्यं परिगताः चुभटा नयन्ति ॥ 421 ॥

संतत्याम् । धारावाहिपु बोधेषु कोषिकोर्धः प्रकाशते ॥ [धावी] जनन्याम् ।
धावीस्तन्यनिपानवर्धितव्युः ॥ [धीरः] विष्वपि । Si. 19, 75 ॥ 422 ॥

[धीरम्] यथा । निजगुणगरिमग्ध्यातिसतः को धीरस्य विदेशः । [c. Sp.
1947] । अत्र इलेपोत्त्वा धीरशङ्खः कुङ्कमेषि ॥ [नरम्] रामकर्पूरं कर्पू-
रमेदः ॥ [नक्र] नासायाम् । सा छिद्रकर्णनक्रापुर एतेपाममङ्गलं जाता ॥ 423 ॥

[नीन्द्र] वलीके पटलान्ते । Si. 3, 49 ॥ [नेत्र] वस्त्रे । Da. p.
20, 5 ॥ 424 ॥

मूले । Vās. 19, 2 ॥ [परः] अन्यस्मिन् । विभुवनमिदं विभ्रष्येके परे
तु रसातलम् । शत्रौ । Ki. 1, 41 । आत्मपृथक्पूर्वान्ययुक्तेष्वपि मङ्गः । आत्म-
नः पृथक्के । Sp. 6579 । पूर्वस्मादन्यस्मिन् । Ku. 1, 31 । स्वमते तु अन्य-
त्वोपचारात् तयोरपि महणम् । युक्ते । परं पवित्रं परमं पुरातनम् ॥ [परम्]
यथा । K. Pr. 91, 6 । केवले परमव्ययमित्यन्ये ॥ [पञ्च] यानं वाहनं पक्षः
पतं तयोर्यथा । Si. 12, 2 । छुरी कृपाणिका यथा । जैवं पञ्चं नर्तयत्यत्र धीरः ।
विवक्षितप्रतिज्ञाक्षराधारे भूर्जादवपि दृश्यते यथा । इति पञ्चं कुवलयततेरायतं
चक्षुरस्याः ॥ 425 ॥

[पार] द्वयौः । प्रामुँ पारमपारस्य पारावारस्य पार्यते । स्त्रीणां प्रकृतिव-
क्ताणां दुधरित्रस्य नो पुनः ॥ [पारो] पूरपरागयोः । कर्पूरपारीपरिधूसराङ्गः ।
पात्र्याम् । Si. 12, 40 । कर्किरिकायाम् । इह हि कनकपारी सीधुगन्धैकवन्धुः ।
हस्तिनः पादवन्धे । अपारपारीपरिरुद्गात्रः ॥ 426 ॥

[पात्र] कूलयोर्मध्ये । स्त्रावत्रोपचिन्तयि जायमनुलं धत्ते कथं सा नदी । पर्णे ।
पात्रैरेयं भवेत्तरोरपि यत्प्राणायापि निश्चित्रकैः । नृपतिमन्त्रिणि । पात्रे स्थिता नरपते-

रिह राज्यचिन्ता । भाजने । धिग्दैवं लोचने स्वच्छे पात्रं^० Su. 3156, Pa. 447 । यज्ञभाषणे सुगादौ । ऋत्विजो विदितपात्रसंप्रहा यज्ञरङ्गभुवि चेष्टयज्ञसा ॥ 427 ॥

[पुर] शरीरनगरयोः । Si. 13, 28 । गृहे । पुराणि यस्याः सवराङ्गनानि N. Ch. 1, 21 ; c. K. Pr. 339, 9 । पाटलिपुत्रे । पुराधिनाथः पुर एव नन्दः ॥ [पुण्ड्र] इक्षुभेदे । ता क्षेत्रम्: पुण्ड्रविपाकपिङ्गा ॥ 428 ॥

तिलके । Ba. II, 2 । पृष्ठे पुण्ड्र अर्थकरा इत्यादौ तु अश्वविषयेषु श्वेतविन्दुपु तिलकोपचारात् पुण्ड्रशब्दः । पुण्डरीके । पुण्ड्रैः सरो मण्डितम् ॥ [पुर] नृपभेदे । Si. 24 ॥ 429 ॥

[पूर] खाद्यविशेषे । पूरेष्यच्यर्या [?] देवी ॥ [पोत्र] सूकरस्य मुखामे । S. K. 222, 7 c. Pa. 1214 । अत्र पोत्रमस्या अस्तीति पोत्रिणी द्वकरी ॥ 430 ॥

[वधु] विशाले याच्यलिङ्गः । अभिगूलिनोः । संहारकारी जगतोपि वधुः । मुनौ । बाभ्रव्यो भ्रमवर्जितः । अत्र हि वध्रेष्टपत्त्वं याभ्रवः । विशाले । रक्षसां सुभुवो भान्ति पिङ्गवंभुनिरीक्षणैः ॥ [भद्रम्] मङ्गले । An. VII, 49 ॥ 431 ॥

अैषः प्रशस्यतमः साधुः सज्जनस्तर्योर्यथा । क्षेमं^० c. 2, 312 । काश्वने । उत्तित्रभद्रनलिनोपमवक्षयन्द्रा । करणान्तरं मृत्युविषयो विन्यासविशेषः ॥ [भद्रः] रामस्य चरो रामचरः । हस्तिजातौ । K. Pr. 26, 6 । मेरुकदम्यक इति मेरुसमीपवर्तिन एकस्य कदम्बस्य भद्रेति भाग लोके प्रसिद्धम् ॥ 432 ॥

गौर्वृपविशेषो यस्य मुखे श्वेतस्तिलकस्तत्र यथा । यदनुप्रहतो याति वर्णीवर्द्देषि भद्रताम् । शंभौ । भद्रो भद्राणि पुण्णाति ॥ [भद्रा] विद्वौ । शुक्रादम्यां दिव्या भद्रा । कट्फलमौपधम् । कृष्णा पिष्पली अनन्ता दूर्वा राजा एलापर्णा ॥ 433 ॥

[भार] धीवधे । Si. 1, 57 ॥ [भीरु] योपिति स्त्रीभेदे सञ्चसनायां स्त्रियां स्त्रीलिङ्गः । योपिति क्रियावचनत्वादूदृ[्] [sic] न भवति यथा । Bh. K. 4, 21 । यदि जातिवचनत्वं भन्यते तदा भवत्येव ऊद् यथा । Me. 101 । [०ने भीरु०] । अत्र ऊडि सति आमन्त्रे हृष्टवत्वं भन्यते ॥ 434 ॥

[भूरि] स्वर्णे । भूरिभूषितशरीरयद्यिभिः ॥ [मन्ल] देवादिसाधनं महाभी-जादि यथा । V. S. III, 1 । वेदांशे । Si. 14, 26 । गुप्तवादे । Si. 2, 29 ॥

[मरु] पर्वते । उत्पद्यतेमरमरौ मृतोपि व्रतमध्यगः । देशे । Su. 947 ॥ 435 ॥

[मार] मृतिविघ्नयोः । मारो हि शाम्यति महेश तव प्रसादात् ॥ [मात्र] अवधृतौ । M. M. 153, 5 । स्वार्थ । Ku. 2, 33 । कास्तन्ये । दीयतां विप्रमात्राय ॥ [मात्रा] परिच्छदे । महामात्रेस्वासनुटितरिषुर्वर्णैः प्रतिदिनम् ॥436॥

अक्षरं स्वरब्धज्ञनसमुदायः । तस्यावयवः । तत्र अल्पे च यथा । B. H. 67, v. 19। द्रव्ये । मात्रां गृहीत्वा कुरु तीर्थयाज्ञाम् । कर्णभूपणे । ओव्रेतु मात्रां दधते खगात्यः । काले स्फृत्मे कालविशेषे । एकमात्रो भवेद्द्रस्वः c. Ath. Prāt. 1, 59 ; Bh. N. 17, 106 । वृत्ते । मात्रावर्णविभेदेन यदुक्तं लौकिकं द्विषा ॥ 437 ॥

[यात्रा] वृत्तौ वर्तनोपाये । शरीरयात्रापि न तेन सूचिता । व्यवहारोपि वर्तनोपायत्वाहृत्तिरेव यथा । Sp. 3862 ॥ [रात्र्] उत्पाते । वाच्यं तस्य न किंचनापि विवृधीर्यो नैव रात्राकुलः ॥ [रेत्र] पेयूषममृतं नवप्रसूतधेनुक्षीरं वा । पटवासः पिटातकः ॥ 438 ॥

रेतः शुक्रं स्फृतकः पारदः ॥ [रौद्र] सर्वेषु । R. S. 1, 1 ॥ [वरः] वृत्तौ । Ra. 7, 13 ॥ 439 ॥

श्रेष्ठे देयतादेः सकाशादभीक्षिते च । Si. 1, 50 ॥ [वरम्] शुसृणे । वरतिलकविचित्रं भालदेशं वहन्ती । किंचिदिष्टे मनागिष्टे । Me. 6 । अत्र वरमिति श-
दः क्षीवे आविष्टलिङ्गः । अव्ययमित्यन्ये ॥ 440 ॥

[वक्रन्] पुटभेदो जलावर्तः । यथा । वक्रेषु नक्राः परितः क्रमन्ते ॥ [वक्रः] कुटिलकूरयोः । K. Pr. 237, 2 ॥ [वग्र] पर्वतसानावपि । तत्र श्राकारे च यथा । Si. 3, 37 । रोधस्तरं यथा । Me. 2 ॥ 441 ॥

क्षेत्रे केदारे । वशेषु यस्मिन् हरिणाभरन्ति । ताते । धृद्धे धर्मे गृहपरिसरस्थायिनि प्रायशो वा मृत्युं ग्राहे जगति न भवेत्कार्यनिष्पत्तिदोषः ॥ स्वर्णसीसकयोरपि मद्भुः । यथा । वप्रमोतं श्रवणयुगलं दोलयचेप मूर्खों विश्वं क्रीडाशकुनिसदृशं मन्यते भासवासी ॥ [वज्र] हीरोमणिवेषकं रत्नं यथा । Ra. 1, 4 । सामान्य-रक्षेपि । Si. 4, 41 । वालकं हीवेरम् । तडित्यपि यथा । Ku. 3, 74 ॥ 442 ॥

[वारः] अवसरे । Si. 11, 20 । वृन्दे । इतिप्रतिवारं वारयत्येष वीरः ॥ क्रियाभ्यासवृत्तावपि यथा । M. M. 62, 4 ॥ 443 ॥

[वारिः] धटी जलोदन्वनी । सरस्वती नदीभेदः ॥ 444 ॥

[वीरः] भेषे । B. H. 68, v. 30 ॥ [वीरम्] शृङ्गी विपौष्ठिः । नतस्तगरवृक्षः ॥ [वीरा] दशस्वर्येषु । रम्भा कदली ॥ 446 ॥

मदिरा शुरा । पतिपुत्रवती भर्तृसुनयुता स्त्री । शेषा ओपथयः ॥ 447 ॥

[वृत्र] मेघे रिपौ वासवे गिरौ च । वृत्रेण मित्रायितम् । ध्वान्ते दानवे च ।
SI. 11, 56 ॥ [वेर] शरीरे । कुवेर० Ku. 3, 25 । अत्र हि कुत्सितं वेरं
शरीरमस्य कुवेरो धनदः ॥ [शारम्] यथा । शरैरेव शरैर्हन्ति पाथोदः-प-
थिकाङ्गनाः ॥ 448 ॥

[शस्त्र] लोहे । M. M. 169, 5 ॥ [शक्रि] जिष्णुर्जयनशीलः । नडि-
त्यान्मेघः ॥ [शार] शब्दे । Me. 47 । वाते । अभान्तशारविशाराखविशी-
र्णपर्णाः ॥ 450 ॥

दूतोपकरणे । उत्तवातप्रतिरोपितैर्नृ० B. H. 90, 1 ॥ [शारि] शकुनौ ।
Me. 82 । अत्र शारिरेव शारिका । दूतसाधने । शारिव्यमकराः प्रहारविधुरा
धूर्ता नटन्त्याकुलाः ॥ 451 ॥

[शिशु] शाकं पचमूलफलादि दशविधं व्यञ्जनम् ॥ [शीघ्र] चक्राङ्गं
रथावयवस्याङ्गम् ॥ [शुक्र] ज्येष्ठमासेष्ट्रौ च । शुक्रस्य किं चित्रमिदं विलोक्तीं
यदक्कमेणाङ्गत लीक्रतापाम् ॥ 452 ॥

[शुभ्र] अध्रके । शुभ्रं सूतेन जारयेत् ॥ [शूर] चारभटे । SI. 1, 45 ।
स्थैर्ये । शूरः क्लूरतमः सपलसमरक्रोधादिवालोहितः ॥ [सर] इयोः । संनिपाते
हि वीराणां मृत्योरप्रेसराः सराः ॥ 453 ॥

[स्वर] शब्दे । Ku. 1,45 ॥ सदाचात्तदावपि मङ्गः । यथा । निहन्त्यरीने-
कपदे य चदाचात्तस्वरानिव ॥ [सच्च] धनेषि मङ्गः । धनाच्छादनयोर्यथा । आपह-
सानुदर सच्चवृट्या । सदादाने । विषैः सूचितनक्षत्रैः सज्जागारेषु मुज्यते । वने ।
सत्तेषु यस्त्रासविहीनबुद्ध्ययेद्विमुं संसृतिभीतवेताः । दम्भे । सज्जायन्ते सत्त्विण्डे-
त्विकमेभिर्जानैर्धर्यानैः सत्क्रियाभिर्वैत्थ ॥ [स्वरु] युपखण्डकं शुरिकाप्रायं दाहमयं
लम्बमानं यत्क्रियते । सर्वेषु । स्वरौ स्वरौ चित्यनिधिर्विजैज्ञा दृष्टिं निधने वित-
ताभिर्मर्पः ॥ 454 ॥

[सारः] श्रेष्ठे धाच्यलिङ्गः c. Gap. 114 । मज्जनि । Ra. 10,10 । यच्चुतिः ।
अपां वा एष मज्जा यद्रत्नानीति । बले । Ku. 1,17 । श्रेष्ठे । परोपकरणं कायादसा-
रात्सारमुद्दरेत् ॥ [सारम्] द्रावणे । Ra. 5,26 । न्याच्ये । रे चित्त वित्तलुभ्यतया
त्यया किं वस्थम्यते जगति नैव हि सारमेत्व । यारिणि । Me. 20 ॥ 455 ॥

[स्फार] स्फरकादीनां बुद्धुदो बुद्धुदाकारः विचलादिमयोलकारः ॥ [स्थिर]

मोक्षे । स्थिरत्रतस्यः पदमशुभीत ॥ [स्थिरा] भुवि । यत्र स्थिरापि स्थितिमेति न क्षणं का तत्र वाच्च किं तूलराशितु ॥ द्वेषि मद्भुः । यथा । Ku. 5,47 ॥ 456 ॥

[सिरा] अम्बुदाहिनी जलसोतः । यथा । इन्दुदृष्टपदां भिन्दानमम्भः सिराः ॥ [सिर] पिष्पलीमूलमेषधिभेदः ॥ [सीर] अंशुमालिनि । सीरः कीरमुख-च्छविः ॥ 457 ॥

[सूत्र] सूचना० व्यवस्थायां च । Si. 2, 112 ॥ 458 ॥

[स्वैर] इयोः । Si. 5, 53 ॥ [हर] रुद्रे । Ku. 3, 67 । शेषयोः । भस्म-भिः कश्मलो हरः ॥ 459 ॥

[हरि] पोडशस्वर्येषु । सर्वेषु । यस्य व्याहरतो हरिं द्रुकमपि स्वस्वाभिधानभ्रमाच्चन्द्रेन्द्रानिलपत्रगार्यमयैराजाविधौ स्पर्धितम् । हर्यक्षस्य हरीशितुर्हरिगते-हर्यज्ञहर्यकृतेः साहाय्यादृतिमान् हरिहरिभिवास्थसं हरौ रावणम् ॥ अस्य व्याख्या । यस्य रावणस्य कीर्तं प्रति हरिभिति जलपतधन्द्रादिभिः स्वनामभ्रमादादेशविधौ ममाज्ञा दीयतां ममाज्ञा दीयतागिति अहमहरिभिका व्यधायि तं दद्वेशं हरिभिव भेकभिव हरौ लोकान्तरे हरिहरेन्द्रो रामनामा हरिमानशुमानास्थदहिष्ठ । हरीशितुः कपीभरस्य शुभीवस्य हर्यक्षस्य हरिहर्णलोचनस्य हरिगतेर्वाजिगमनस्य हर्यज्ञहर्यकृतेः पिङ्गाङ्गतिवायारस्य साहाय्यकादित्यर्थः ॥ 460 ॥

[हिंसा] काकादनी कृष्णला ॥ 461 ॥

[हीर] त्रिष्वपि । देयान्मन्दाकिनोतीरे हीरो हीराङ्गदः अथम् ॥ [होरा] शास्त्ररेखाप्रभेदयोः । हीरां मुनिकिशोराय व्याचख्यौ स विचक्षणः ॥ 462 ॥

अथ लान्ताः ॥ [आल] अनर्ये । सोप्यालमालप्य चताल बालः ॥ 463 ॥

[आलि] सेतौ । तस्मिन्नालिप्रदेशे जलधरपट्टैः प्रापिते तामवस्थाम् । अनर्ये । निध्यालीविषयस्त्वया प्रियतमे कोपादहं किं कृतः । विशद आशयः स्थानमभिप्रायो वा । वृथिकेषि मंडूः । यथा । ते वृकविषयमालिविषं मूर्दिकविषमपहरन्त्यशेषेण ॥ [आलुः] यथा । भयति भुवनं सर्वं द्वारे शयालुभिरातुभिः ॥ 464 ॥

[इला] उव्याम् । अस्यां राजन् जलधिपरिखामेखलायामिलायाम् । वाचि गवि च । इला सा धन्या स्याङ्गवति शिवे या पणिहिता ॥ [कलम्] अजीर्णे जररहितः । अव्यक्तो मधुरो ध्यानो यत्र अव्यक्तमधुरध्वानः । तयोर्वाच्यलिङ्गः । अव्यक्तमधुरध्वनिमात्रे तु पुंसि । अजीर्णे । शुद्धैरङ्गसंधानैर्वृद्धोपि हि कलः किं । रेतसि । खलेन निष्कलशक्ते वालोयं राजयक्षमणा । अव्यक्तः० । K. Pr.

324, 5 || मनोहरेषि मद्भुः । यथा । Ku. 1, 56 || [कला] कालः कालं विशेषः । यथा । लीलागृहे प्रतिकलं किलकिञ्चित्पे ॥ 465 ॥

कलने संख्याने । न शक्यात्र कला कर्तुमपि कल्पश्चैर्यदि ॥ अंशमात्रे ताल-गुरौ निवृत्यादौ छले शक्तायपि च मद्भुः । अंशमात्रे । चेतः कालकलामपि प्रकुरुते नाथस्थितिं तां विना । तालगुरौ । त्रिकलभाष्य पुष्टे भतो बुधैः । निवृत्यादौ शैवागमप्रसिद्धे शक्तिपञ्चके यथा । कलाभिर्भुवनैर्वापि तत्त्वैर्वापि विशेषतः । छले कृटे । S. K. 212, 4 । शक्तौ पदार्थात्मविशेषे । वन्देमहि च तां वाचमसृतामात्मनः कलाम् ॥ [कलि] विभीतके । निष्पन्दस्य कलेस्तत्र स्थानदानाद्विभीतकः । कलिङ्गः परं नासी [?] दासी कल्पद्रुमेष्टिपि सः ॥ शूरो विकान्तः । विवादे । Sp. 1878 । युधि । धनयानन्यतः कलिम् ॥ 466 ॥

[कालः] कृतान्ते । Sp. 5027 ॥ [काली] कालिका योगिनी यथा । कोपादुदस्थाविकल तत्र काली । क्षारकीटः कीटविशेषः ॥ 467 ॥

मातृभेदे । Ku. 7, 39 ॥ [काला] नीली गुटिका ॥ [कील] अग्निं । कीलाधर्लीढभुवनत्रितयस्य तस्य को नाम कल्पशिखिनः प्रतिमानमेति ॥ 468 ॥

कफणौ । कीलोपघातान्कथयन्ति महाः । स्वध्ये । S. 5, 59 । शङ्कौ । जन्म तस्य किल कर्णयोर्गतं वचकील इव हुः सहो भवेत् ॥ [कीला] रताहतिः खरतप्रहणनं यद्वास्त्यायनः । कीला उरसि कर्तरी शिरसि विद्वा कपोतयोः c. S. 587.766n ॥ [कुल] गेहे । ध्वमूर्ध्वमुखं नेयं यशो देवकुलं कुलग् । देहे । याः शक्तयः शरीरस्य ताः प्रीक्ताः कुलदेवताः । जनपदे । यस्मिंश्चाटकुले कुलीनवरिताः प्रायः पुमांसः सदा । अन्वये । Ku. 5, 41 ॥ 469 ॥

[कूल] सैन्यं । कूलस्योधसंघाता युद्धेता विभाति सा ॥ [कोलः] भेलके । एककोलकलिताखिलभाण्डः । उत्सङ्गे । कोले कलिन्दस्य पुलिन्दवाला ॥ 470 ॥

[खल] कलकः कृष्णदेहं द्रव्यम् । भूर्युदाधर्यं शत्पादपनयनेन संस्कृता भूमिः । स्थानं धान्यनिष्पवणक्षेत्रम् ॥ कलकफूरकर्णेजपेषु । ब्रजति विरसत्यमितरः सत्यं परिमितिवृद्धन्दराः सन्तः । यान्ति तिलाः खलभावं ज्ञेहः पयसो विकारेषि ॥ भुवि । खलप्रविद्वाविव ताम्रचूडौ । स्थानेष्टमे च । सख्सेत्रतो यत्र फलं गृहीत्वा निक्षिप्यते क्षोदयितुं खलेषु ॥ 471 ॥

[खल्ल] निष्ठे वाच्यलिङ्गः । चतुर्पर्वपि खले हि भिला गमयन्ति कालम् ॥ 472 ॥

[गोला] पचाङ्गनं भेषजभेदः । गोदावर्याम् । गोलाकूले बहुलवकुले तुलिकां वालुकाभिः ॥ 473 ॥

मण्डलं समूहः ॥ [चिह्न] यथा । पयसि प्राविशन्मत्स्योहरचिह्नी तथा-मिषम् । अत्र जातिवाचित्वाङ्गीः ॥ [चिह्न । चुल्ह । पिल्ह] हिंचलोचने । दुहिणसुतो भवतामुद्भुचिह्नः । स मन्त्रिणं वार्द्धकचुक्षभेद । मुक्तोपपिल्ह-यावत् । क्षिनेश्विण । चुल्हे फुल्हेवदावव्या वर्तिरेपा सुनिर्मला ॥ 474 ॥

[चुल्ही] यथा । Pa. 3921, c. S. K. 145, 7 ॥ [चेल] गर्हिते । ताभिर्विज्ञानचेलीभिर्हिते चारित्रिपादपे विच्छायमभवद्राद्भूम् ॥ [छल] छंचं छै । Si. 16, 52 । स्वलितं परस्य वदतोर्यविकल्पेषपादनेन वचनविधातः । यस्मि-नवकम्बलोयं माणवकः कुतोस्य न च कम्बलाः । तत्र यथा । वस्तु निरूप-निषुणं वचनैष्ठलमुखरकलिप्तैः किमिह । कन्यागत इति सविता नहि दुप्यति वचनमात्रेण ॥ मतिभ्रंशादिकं वा तत्र यथा । देवो यस्य च्छलान्वेषी ॥ 475 ॥

[छल्ही] वल्कले । छल्हीछन्ना भान्ति पक्षीपु मिह्यः ॥ [जल] गोकलं शुक्रशोणितयोरीपद्मः परिणामो गर्भप्रथमावस्थेति यावत् । जडे मूर्खेऽम्बुद्धि च । Si. 5, 37 ॥ [जालम्] भारकं कुद्मलं तत्त्वमूहो वा । यथा । Me. 26 ॥ 476 ॥

दम्भ आनाये च । जालावलम्बेन हि धीवरोपि प्राणातिवाहं कुद्दते जलेभ्यः ॥ भूर्तुकृत्येपि मद्मः । यथा । Me. 68 । [Mh. यत्र जालैः] ॥ [झला] भातपोर्मि-रातपवीचिः । शङ्खकायामपि ॥ 477 ॥

[तलः] तालद्वौ । तलस्य शुधिरत्कलं फलति तत्किमेतावता भवेयुरजरा-मरास्तदुपयोगिनः केचन । स्वभावेष्टे च । Si. 2, 111 । तताजुटमध्यमपाणौ वितस्तिमात्रे पृष्ठेषि । पृष्ठे झीवस्तत्र यथा । Ra. 2, 50 ॥ 478 ॥

[तळ] यथा । अनिलश्लयन्महीस्तस्कह्लोललासकः ॥ [ताल] कालस्य क्रियया आवापनिष्कामादिकया मानं परेत्तेदकं चब्दपुटादि यथा । Si. 11, 10 । हस्तमाने । पञ्चतालमितां रञ्जुं पञ्चाङ्गी तत्र कल्पयेत् ॥ 479 ॥

करास्फोटे करतले च । Me. 76 । हरिताले । ताम्रं तालेन लेपयेत् ॥ गृहा-दिरस्ताय लोहादिमययन्त्रेषि ॥ [तुला] मान उन्मानविशेषे । वार्दुष्यं भूष-इत्यां च तुलया सह तोलयेत् । सावद्ये । Ku. 5, 84 । माण्डे जलोदञ्चनोप-करणे । भ्राष्टते स्वादु पोतस्यैस्तुलायां तोलितं जलम् ॥ 480 ॥

गृहाणां० । Si. 3, 50 ॥ चदशधटयोरपि मद्मः । सदशे । त्वमेव ते तुला

नाथ त्वमेव च तव प्रभुः । धटे दिव्यविशेषे । इतीव भानुः स विवृद्धतापस्तुलां
विशुद्धर्थमुपारुरोह ॥ [दल] शास्त्री० । इलविलगतशास्त्री सर्विणी किं भयाय ।
अर्धशब्देनत्र खण्डं समभागश्चोच्यते । तत्र खण्डे यथा । Bh. S. 37 । सम-
भागे । पदयुतपदवर्गदलम् ॥ 481 ॥

उत्सेधधत्सोच्छ्रयं वस्तु उत्सेधवदस्तु यथा । लेपेन कर्णं सदर्लं चकार ॥
सुगन्धिपत्रोपादानहेत्वोरपि मङ्गः । सुगन्धिपत्रं सुरभिद्विविशेषः । यथा । गोरो-
चनादलशिलातलेपिताङ्गं नारीनरेन्द्रनरवश्यकरं वदन्ति । उपादानहेतुरुगादानका-
रणं प्रासादावर्थं पापाणादीत्यर्थः । यथा । Si. 4, 44 ॥ लोकरूद्धा सैन्येषि
दृश्यते यथा । गजाभ्यामेणाक्षिं दलं नो रक्षणशम् । स्मरावस्कन्दपतेभ्यस्त-
वापरदलं विना ॥ [नलः] पितृदेवः पितृरूपा देवता ॥ [नलम्] यथा ।
नलिनी० Ku. 4, 6 । अत्र हि मलानि पश्चानि विद्यन्ते यस्यां सा नलिनी ॥ 482 ॥

[भाल] काण्डं दूर्यादीनां गणिकां यथा । दूर्यानालेन वालानाम् ॥ प्राण्य-
ज्ञजलनिर्गमयोरपि । प्राण्यद्वे गले । अलिकुलनीलं नालं यो धत्ते सोषताहणेशो
वः । जलनिर्गमे । नालेन कूप इव पूरित एव सदः ॥ [नाली] शाककक्षम्ब-
को लशुनम् ॥ [नील] मणी मणिविशेषे । नीलकुटिमतले जलभ्रमादु-
क्षितान्तवसना ब्रजन्त्यमी । दैले । विदेहसेवमुहिंठ मध्ये निपधनीलयोः ॥ 483 ॥

[नीली] ओपाध्याम् । Si. 4, 44 । लाङ्घनं लक्ष्मविशेषः ॥ [पङ्कि]
पामके । K. Pr. 182, 3 । कुटचाम् । पङ्कीं पर्णमर्दीं प्रविश्य कृतिभिर्नातं वयः
कैथन । गृहगोपिकायामपि यथा । पङ्कीरुदं ब्रद्वाणि राज्यहेतुः ॥ [पालि] अभिः
कोणो धारा वा । कोणे । पालीलीनतनोर्जराधवलितं मूर्धनमालोक्य मे । धारा-
याम् । पालीपु मत्तगजदन्तविदारिताङ्गु । पङ्कौ । पालीयं चम्पकानां परिमलवि-
चलत्पदभ्रेणिभाजाम् ॥ 484 ॥

जातः० । पालिनं पालयति जानु विरात्स्वकान्तम् । प्रान्ते । Sp. 4102 । सेतौ
प्रशंसायां च । समुद्दसहृष्टिपूष्टातरंगिणीमभापवाहस्य वहिः प्रसरपतः । बद्रेव
रोदुँ किल पुष्पभन्वना कपोलपाली रुचे मृगीदृशः ॥ कलिपतभोजने । पालीं
प्राप्य कृतार्पतां वहसि चेदाद्युन किं दूयसे । कर्णलदायाम् । नेत्राणि चुम्बति विहस्य
च कर्णपाली । उत्सङ्गे । R. K. 1, 1 । प्रस्ये पर्वतैकदेशो । पालेयपालीयु हिमाच-
लस्य । चिह्ने । कपोतः० Si. 3, 51 । अत्र हि कपोताः पालिशिह्नं यासां ताः
कपोतपाल्यः ॥ 485 ॥

[पीलु] पुण्ये द्रुमे च । S. K. 303, 3 c. Su. 2075 । परमाणुः पुद्गलः । मतद्वजे । कुञ्जान्तः पतयालुपीलुकलभैराभादि विन्ध्यस्थली । तालफलस्यास्ति मध्यमूर्तं वीजं तस्य खण्डं तालास्थिखण्डम् ॥ [पुल] पुलके । विपुलपुलकरालं कायमालोक्य वाला । विपुले । पुलपुलिननिलीनं क्रीडति क्रोडयूथम् ॥ 486 ॥

[फल] हेतु । Ku. 5, 86 । यत् पुष्पादिभ्य उत्पद्यते फलं तदपि हेतुकृतं यथा । न लोकं प्रीणाति स्वफलनिवहैः स्वादुमूदुभिः । जातीकलककोले दुग्धिद्रव्यविशेषैः । फलके शस्त्रये च । फलैर्निरुद्धानि फलान्यमूवन् । व्युट्रिनियमादिफलं यथा । फलोदयान्ताय तपःसमाप्तये । लाभे । लभ्यं किमेभ्यः फलम् ॥ 487 ॥

[काल] वाससि । कौसुम्भकालं परिधाय वाला । उत्कृतौ । S. K. 4, 21 ॥ [बलम्] रूपे । स्थाना बलेन च समः पुरुषोत्तमस्य । स्थौल्ये । U. R. 11, 13 ॥ 488 ॥

[वलः] वलिनि । Si. 6, 44 । वाके । वलावलीभिर्मलिनीक्रियन्ते । दैव्ये । Ra. 9, 3 ॥ 489 ॥

[वलि] अत्र ओटचादिकृतो दन्त्योठचादिकृतो वा विशेषो नार्थीयते वययोरैक्यात् ॥ गृहदारणि । Si. 3, 53 । अत्र नमन्त्यो वल्यो गृहदारुविशेषा यासां ता नमद्विकाः । उदरांशो । Ku. 1, 39 । त्वयसंकेचे । Sp. 5993 ॥ 490 ॥

[वाल] शिशौ । Bl. Sl. 3 । अध्यपुरुष इमपुरुषे च । गजाखं राजते वालैः । हीर्विरे । भृङ्गो हि चुम्बति न वालकजालकानि । अत्र हि वाल एव वालकः । कचे । Ku. 1, 49 ॥ [वाला] शुदिः कालविशेषः ॥ [वाली] भूपान्तरं कर्णभूपर्णं यथा । संस्थाप्यन्ते श्रुतिषु सततं व्याहिका वालिकाभिः । मेघै खलमध्यगते बन्धनकीले । चलयति खलवाली मोक्षकं सिष्यमाणम् ॥ 491 ॥

[विल] रन्त्रे । K. Pr. 190, 14. 237, 4 ॥ [भद्र] वाणे पुंस्कीनिङ्गः । यथा । सीतायक्षकभद्रशल्यिततनुः स्वस्यो न लङ्घेश्वरः c. M. N. (1878) 7, 53; (1886) 8, 45 । यथा वा । K. Pr. 149, 15 ॥ 492 ॥

[भेल] श्वे । नलस्य शैलोर्पि वभूव मेलः । मुनिभेदधिकित्सामन्यकारः । भीरौ युद्धविवर्जिते च । भवन्ति भेलाः खलु वार्द्धके नराः ॥ [भद्र] कपालं शिरोस्ति । वलिनि । Pa. 498 । पात्रे । महेषु तैलकक्षोत्तर्दीपालोकः प्रगल्मते ॥ [मल] अर्पं पापं यथा । निर्मलं मम मनोश्य गाहते लापतं ननु तथा-वलोकनात् ॥ 493 ॥

किं यसादि । यत्स्मृतिः । M.5, 135 । किं कलङ्क इत्यन्ये । कदर्ये । मलैर्न शश्यते दातुं रे [?] लभ्योपि खलोपि हि । विभायाम् । अयज्ञियतृण-च्छन्ना भूमिर्मलविसर्जने । अशुद्धौ कालिप्ति च मङ्गः । अशुद्धौ मनोवाक्षायविषयायाम् । विमलक्षालिनो भन्याः सन्ति तत्पात्रगा अपि । कालिप्ति । S. 1, 38 ॥ [मालम्] वनं वनविशेषः । क्षेत्रविशेषेषि यथा । Me. 16 ॥ 494 ॥

[मालु] स्त्री स्त्रीविशेषः । पञ्चवक्षी मालुधानी ॥ [मूल] पार्वमन्तिकं यथा । Ra. 12, 2 । आये । H. Ch. I. v. 2 । निकुञ्जे । गोलाङ्गुलैर्मूलमा-कीर्णमेतत् ॥ [मेला] अञ्जनं मधी यथा । यदि पञ्चायते घ्योम मेलानन्दायते-र्णवः । ब्रह्मायते लिपिकरस्तथाप्यन्तः कुतो गिराम् [c. Vās. 288-39] ॥ अत्र मेला मधी तस्या नन्दा भाजनम् ॥ 495 ॥

[मौलि] पम्मिक्षे । Ra. 9, 16 । चूला शिखा यथा । Kād. I. v. 2 ॥ [लौला] केलिः क्रीडा यथा । Ku. 6, 84 । विलासः स्थानादीनां वैशिटर्य यथा । S. 11, 18 । शुद्धारभावजक्षित्या परिस्पन्दः । यथा । Sp. 5857 ॥ प्रियस्यानुकृतिर्लिति भरनः ॥ 496 ॥

[लोला] इयोः । यत्सत्यं कृतिनामकृत्यकरणे लोलापि दोलायते ॥ 497 ॥

[व्याल] दुष्टगजे । S. 12, 23 । शोडे । व्यालैर्धिन्नाविनं जगत् । शापद-शिवकादिः सिंहः शार्दूलः । तयोर्यथा । M. M. 140, 5 ॥ [वेला] कतिचिद-दिनानि पुरुषः कतिचित्स्त्रीति वा इता वेला तु उपर्वी यस्याः पुरुषः पुरुर्वाः । अन्यत्र वेलति वेला ॥ सीमनि । S. 2, 58 । ईश्वरमोजने । वेलावित्ता इव द्विषाण वेलायामस्य भुञ्जते ॥ 498 ॥

अम्भोपेस्तीरे । An. I, 56 । अम्भोपेर्नारविकारे । Pa. 775 ॥ [शाल] हाठः सातवाहननृपः । यथा । जङ्गे शालमहीपालः प्रतिभानपुरे पुरा ॥ [शाला] ओको गृहं यथा । Ra. 1, 95 । तस्य ओकुसः प्रदेश पक्कदेशः । यथा । S. 3, 50 ॥ 499 ॥

स्कन्धशालायाम् । तमालशालासु विपाय दोलाम् ॥ [शालि] गन्धोतुर्ग-न्पमार्जारः पुष्पलकादयः ॥ [शालु] इंत्येषि ॥ 500 ॥

[शिला] शारा० । पूजां विपायाथ शिलाप्रदेशे ॥ यर्योपलेषि मङ्गः । व्यषु-जस्त दिलावृटिम् ॥ [शिली] गग्दू० जलजन्मुरिशेषः । यथा । शिलीकल-कलैः कतां कतयते यलात्पल्वनम् ॥ 501 ॥

[शुक्र] स्वप्ने । काञ्चनाम्भोजकिङ्गलैः शुक्रभित्तिर्विराजते । योगे । सिद्धः साध्यः शुभः शुक्रः ॥ [शूल] योगे । धृतिः शूलं तथैव च ॥ [शूला] पर्य-स्त्रियाम् । विन्नं हि मूलतो याति शूलायां लोलवेतसः । वधहेतौ कीलके । शूल-प्रोतो मलिम्लुचः । मद्भूस्तु । अस्त्री शूलं रुग्यायुधम् । तच्छिखा वधकं काष्ठमिति कीलकेपि पुंक्षीविमाह । यथा । Ku. 5, 73 ॥ 502 ॥

[शैलम्] शैलेयं शिलाजनु । गण्डेपि । तत्र पुंक्षीवः ॥ [साल] सर्जतरौ वृक्षमात्रे च । Ra. 1, 13 । प्राक्तरे । Si. 3, 40 ॥ सर्जतरौ तालव्यादिरपि ॥ 503 ॥

[स्थूल] इयोः । Si. 2, 78 ॥ [हाल] यथा । दिवं गते हालव्यादिरपतौ ॥ 504 ॥

[हेला] अवज्ञायाम् । हेलो^० M. N. (1878) V, 78 । विलासे । Si. 2, 52 ॥ [हेलि] इयोः । हेलिं परमहेलानां यः करोति नराधमः । हेलिनेव तमःस्त्रीमः स पापेन विहन्यते ॥ 505 ॥

अय वान्ताः ॥ [अवि] रथौ पर्वते च । अविहदेत्युदयाविविभावितमवर-रोचिदपादरितस्तुतिः ॥ रैजयन्ती तु । अविर्भूपुष्पवत्योः स्त्री वायुप्रकारभा-नेति पञ्चस्तर्यान्तरेषु आह ॥ [ऊर्ध्व] समुत्थिते । H. Y. 4, 132 । उपर्यर्थे । Ra. 6, 77 । उच्चते । Sp. 1325 ॥ [कण्वम्] यथा । किण्वन्ति कण्वं गुणपाद-रेण्यः ॥ 506 ॥

[कवी] यथा । कवी नवीनैस्तुरगैः चुदुःसदा ॥ 507 ॥

[किण्व] इयोः । क्रीणन्ति किण्वं इवैर्नीराधमाः ॥ [क्रीव] अपौरुषे । Sp. 1618 । दैन्ययुक्तेषि मद्भूः । यथा । विपश्यपि न यः इव्यमाभयेत्सततं नहः ॥ [खर्व । हस्त] इयोः । अखर्व^० Pa. 1075 । न शीर्योटा न हस्तीटा नैवस्थूला इह लियः ॥ [श्रीवा] शिरोपौ । Si. 11, 11 । तत्त्विरायाम् । एषापातत्त्वुट्टीर्थीर्वारकुञ्जरैः ॥ 508 ॥

[छवि] दणि दीप्ती । K. Pr. 129, 4 । शोमायाम् । यंद्रा-गण्डे-भूमाण्डनरूपविगर्हता ॥ [जिदा] यानि रसगायां च । Si. 1, 63 । अत्र फणिष्ठे द्वे निदे रसज्जे गलपक्षे हे निदे यान्ते यस्य स इनिदः ॥ 509 ॥

[जीवा] यथा उपगन्धा । अनुयो गुणे । जीवागृहि^० Vis. 124, 1; c. 295, 4; M. Ch. VI, 30, 37 ॥ 510 ॥

वृत्तिर्जीविका ॥ [तत्त्व] परात्मनि । ज्ञातवस्त्रस्य लोकोयं जडोन्मत्त-
पिशाचवत् । वाचमेदे । H. 292 ॥ [द्रव] विद्रवे पलायने । द्रवं द्रविडरा-
जोपि शिथिये त्वद्वयाद् दुवम् । नर्मणि क्रीडायां प्रद्रवे प्रस्तवणे च । M. M.
110, 2 ॥ 511 ॥

स्ते । Si. 9, 36 । गतिर्गमनमत्त्रम् ॥ [इन्द्रम्] रहस्ये । हं हं न रात्रौ
नृप मन्त्रणीयम् । भिशुनं स्त्रीपुंसयोर्युग्मं यथा । Ku. 3, 35 ॥ [दव ।
दाव] वनानले । तथा मन्येऽ K. K. 125, 18 । दावो नदीतीरसमुत्थि-
तोयं तोयं पिपासन्नवरोहतीव ॥ 512 ॥

वने । Me. 53; Ra. 2, 8 ॥ [दर्वी] कणायाम् । Si. 20, 42 ॥
[दर्वी] हरिद्राद्वितयं हरिद्रा दारुहरिद्रा च ॥ [दिव] खे आकाशे विदिवे
स्वर्णे च । Ra. 3, 19 । दिने दिवसे । दिवेश्वरं सञ्चिदिवेशवन्ध्यम् । प्रायेण
मृत्तिविषयेस्य प्रयोगः ॥ 513 ॥

[देवः] तोयदे । देवे यर्पति वार्पिकैर्विकसितं धाराकदम्बैरिव ॥ 514 ॥

[धव] पत्त्वौ । Me. 96 । हुमेदे । धवलकुचसमेतं यौवनं वा वनं वा ॥
[ध्रवः] निधिते पुंसि क्रीय इत्यन्ये ॥ आतिः शारातिः । शङ्कौ स्थाणौ । द्वाद-
शाहुलमाने तु पात्रां निक्षिप्य वै ध्रुये ॥ 515 ॥

स्थिरे निधले । Sr. Ch. 25, 132 । नित्ये शाश्वते । M. St. 9 । निधिते ।
Sp. 2383 ॥ [ध्रुवम्] ये । ध्रुवं वृषभं यज्ञमण्डलास्पदम् । अग्ने ।
ध्रुवं दत्ते वित्तं हिनपरिवृद्धेभ्यः क्षितिपवः । तर्के वितर्के । Si. 3, 29 ॥ [ध्रुवा]
गीतिमेदे । ध्रुवा हि नाम नाट्यस्य प्रयमे प्राणाः ॥ 516 ॥

[नीवी] स्वियाः कटीवस्त्रस्य परिभानस्य वन्धनं वन्धनमन्यिः । यत्कात्यः ।
नीविरापन्यन्ये V. K. I, 3, 6 । यथा । Me. 67 । मूलद्रव्ये । मानात्सेहो न
हीनभेत्सखि संतोष एव सः । नीवी न नीता निधनममार्गाक्षाम एव सः ॥ परि-
पण आदम्बरः ॥ कारायामपि मट्टुः । यथा । यद्युग्रदातपरिचयिनी मोहकरी
लोलशृङ्खलाकलिता । कामोस्यां प्रतिवद्वो नीवी येवा किमार्थयम् ॥ [प्रवः]
ध्रुती गतिविशेषे कपौ च । प्रवाः प्रथैर्विश्वरयन्ति शाखाम् ॥ 517 ॥

शब्दे म्लेच्छजाती च । रटन्ति रटीं कटुभिः प्रवैः प्रवाः । कारण्टवे भेके
जलयायसे च । प्रयमानप्रव्याप्ता कुल्या यत्र सुशीतला । फ्रमनिष्पमदीभागे । प्रा-

गुच्छरङ्गवे देशे लोमशे फलवर्जिते । अभिचित्यां प्रकुर्वाणः प्राग्वंशं तत्र कल्पयेत् ॥
कुलकः कुलप्रधानः ॥ 518 ॥

जलान्तरं विशिष्टं पूर्युक्तं जलम् । अस्युद्धिरित्यर्थः । यदाह । H. 1087 ।
तत्र यथा । सानन्दवाप्तवाः ॥ [पार्ख] अन्तिके । Ra. 2, 9 ॥ 519 ॥

कक्षा० । पार्ख्याभ्यां सप्रहाराभ्यां सप्रणेनाधरेण च c. Su. 1430 । वक्तोनृजुरुपा-
यो लन्त्वादिः । यथा । पार्खेन अन्वेष्टा पार्खकः । पर्युसमूहे । स भग्नपार्खी नि-
शितासिघौतैः ॥ [प्राप्त] दूरप्ये । प्राप्तं गता अपि भयौ पथिकाः समीयुः ।
प्रदेः । त्वद्वोधप्राप्तवुद्देस्त्वद्वृष्टिनिशेषचक्षुपः । त्वत्क्योत्सुकर्कर्णस्य कदा कालो
ममैव्यति ॥ बन्धे । प्राप्तं कृत्वा तुरग्युगलस्यैष सूतः प्रयाति ॥ बन्धे प्राप्तमिति
मान्तमव्ययमपि यथा । प्राप्तंकृत्य रथेष्वश्वान् ॥ [पूर्व] पूर्वज आद्यपुरुषे ।
Ra. 13, 8 ॥ 520 ॥

प्रागिति दिग् देशः कालो वा । तत्र दिशि यथा । S. K. 118, 12 । देशो ।
Ku. 1, 1 । काले । Ku. 5, 18 ॥ अमे प्रथमतोर्थे । पूर्वं त्वद्वृष्टिमेव हृदयं
बन्धं पुनर्नीर्हति ॥ [भव] सत्त्वायामास्त्रौ च । विभवलयभवेनाहयवस्ते युधानः ॥
[भाव] अभिप्राये । Ra. 2, 43 । वस्तुनि । जगति जयिनस्ते ते भावा नवे-
न्दुकलादयः ॥ 521 ॥

स्वभावे । Ghaṭ. 22 । जन्मनि । उपकाराय हि महतां भावो विधिना प्रति-
ज्ञातः । सत्त्वायाम् । Bhag. 2, 16 । भात्मनि । Ku. 5, 58 । अत्र हि सर्वगतस्त्वं
ममाप्यात्मा त्वं तत्र स्थिताहमित्यर्थमाहः । कियायां धात्वर्थे । धात्वर्थः केवलः शु-
द्धो भाव इत्यमिधीयते । लीलायाम् । हावैर्मार्गीर्वलासैष हरन्ति वरयोरपितः ।
विभूतवैश्वर्ये । शत्रोर्भावोपि हि श्रेयान्न मित्रस्य तु दुर्गतिः । अन्धकारोपि हि वरं
न उपोत्स्ना तुहिनाहता ॥ चेत्यायां कायकृते व्यापारे । सर्वभावेन संसारः युमेना-
प्यशुभेन वा । बन्धनायैव साधूनां मुग्धानां तोषणाय च ॥ योनायुत्पत्तिस्थाने ।
को भावः खलचित्तानां जलानां विद्युतां तथा । अपूर्वं एष संतानो न विषेः शटि-
गौचरः ॥ द्वुषे । M. M. 16, 7 । जन्तौ । भावा भवन्ति भवतो विरक्ताः । शृ-
ङ्गारादेः कारणे । Si. 2, 87 ॥ 522 ॥

शप्द० । Ku. 5, 40 ॥ तात्पर्योदयद्वरतसंवेगेऽप्यपि मद्भुः । तात्पर्ये । दितं
स्वभरयोः कार्यमहितं नाचरेत्कवित् । शास्त्राणामिति भावं हि प्रथदन्ति मनी-
पिणः ॥ उदये । भावः पुण्यकृतां तेऽपि सर्वसंतोषकृन्मनः । सुरतसंयेगे ।

Sp. 640 || [लव] इदि चेदे लवने यथा । नखापलवसंप्राप्तसौभाग्यफलसं-
पदः । कान्ताकुचक्षेत्रभुयो बत चेतो विकुर्धते ॥ 523 ॥

विलासे । वाला लवेनैव मनो हरन्ति । रामजे । Su. 3264 । लेशे ।
Ratn. 304, 7 ॥ [लद्वा] कुसुम्भे । लद्वापुष्पस्तवकिततट भालृष्टं यहन्ती ॥
[लघ्वी] हस्त० । Sp. 1004 । स्यन्दनप्रभेदे । Si. 12, 24 ॥ 524 ॥

[विश्वा॒ः] सुरा देवविशेषाः पुंभूच्छि यदाहृः । साप्त्यास्त्रयोदश प्रोक्ता
विष्वे देवाभ्युदेश । अत्र विष्वे इति च्छान्दसत्वात् संज्ञायामपि जस इः ॥
[शिवम्] मोक्षे क्षेमे सुखे च । An. VII, 122 । क्षेमवत्यपि मद्भुः । यथा ।
An. IV, 63 । आश्रितैः शिवारुत्तेरिति [c. Ki. 1, 38] ॥ 525 ॥

[शिवः] योगान्तरे । वरीयान्परिधः शिवः । वालुकमोषपिः । कीर्ते ।
शिवप्रबद्धाः शिशवस्तुरंगाः ॥ 526 ॥

[शिवि] याप्ययानेवि तत्र तु स्त्रियां यथा । Nai. 11, 12 ॥ [शुल्व]
तामे । शुल्व भवति काङ्क्षनम् ॥ 527 ॥

[सत्त्व] द्रव्यं पारिमापिकं विशेषाद्य यदाहृः । वस्त्रूपलक्षणं यत्र सर्वनाम
प्रयुज्यते । द्रव्यमित्युद्यते सोर्यो भेदत्वेन विवक्षितः ॥ तत्र यथा । सत्त्व०
Bh. II, 217, 1 । गुणे प्रकृतिगुणे । Kād. I. v. 1 । व्यवसायोत्तिशयवन्
दीर्घम् । अषट्म्भ इति याषत् । यथा । Pa. 503 । स्वभावे । Bh. S. 15 ।
आत्मभावे विद्यमानतायाम् । सत्त्वस्योभयवादिमानसलसृष्टान्तवन्ध्यात्मनः ।
बले । स्वभुजसत्त्ववशाज्जमतीजितस्तद विद्युत्यिशिष्टपनस्य च ॥ प्राणेषु इन्द्रिया-
दिषु दशविषेषु जन्मुपु च । Si. 12, 18 ॥ 528 ॥

[सान्त्व] सामनि । Si. 2, 54 । दक्षिण्ये । धान्त्वयाऽशीलसंपत्तः ॥
[हव] सप्ततन्तौ । अथ० s. 2, 532 । विरेश आशा आदानमाकारणं तयो-
र्यथा । परस्परहवाभीमैस्त्वदीयहयशृच्चिभिः । नाहमित्याह याचं को नरेन्द्राहय-
सत्त्वणे ॥ 529 ॥

अथ शान्ताः ॥ [अंशु] सत्रादिस्त्रहमांशे । अंशवस्तन्तुहेतयः । किरणे ।
Si. 2, 49 । धण्ड० एषाभिनी पद्मदयाभिराद सुदुर्द्विष्वापृत्तमिवैतदशोः ॥ [आशा]
इयोः । आदित्येन द्विजेनेय दक्षिणाशा० c. Sp. 1540, Su. 550, Pa. 742 ।
[आशु] श्रीम्येषि । तत्र तु हीये ॥ 530 ॥

[ईशा] यथा । हलीशां नेशते वैद्यास्त्वकुं लघ्यां भुजंगतः ॥ [काशा] तृणे । S. K. 114, 22 ॥ [कीशा] हयोः । कीशः कस्य न हास्याय ॥ 531 ॥

[कुशः] रामघुने दर्मे च । Ra. 15, 32 ॥ [कुशी] यथा । कुशीलतैव यत्तेषां चिराय न सहिष्यते ॥ [कुशा] यथा । कुशासक्करास्तत्र परलोकजिगीपवः । अश्वप्रवारसचोगा रेजुर्वर्ता महाहवे ॥ [कुशम्] यथा । कुशेशयाताम्रहन्ता करेण [c. Ra. 6, 18] । एतच्छव्यविषय एवास्त्व प्रायेण प्रयोगः । यथा कौमोदकीशब्दविषय एव विष्णुवाचिनः कौमोदकशब्दस्य ॥ 532 ॥

[केश] पाशः । केशो न वैशान्तशतेषि रज्यते ॥ [हेश] रागादौ । Si. 4, 55 ॥ [कोश] अण्डके । एतच्चराचरं विद्यं ब्रह्मकोशविनिर्गतम् ॥ 533 ॥

कुद्मलेर्थचये च । Pa. 1137, S. K. 222, 18 । चपके । कोशेन वैश्या हि पिवन्ति कश्यम् । दिव्ये शपये । कक्षानिक्षिप्तलोप्लस्य कोशपानमिदं तथा । योनिरूपतिस्थानं यथा । कस्य न स्याद्रतिः कोशे । शिश्वायाम् । कोशैर्ग्रीतत्वः प्रतिभान्ति कानने । असि० । Sp. 2925 ॥ अर्थसंचयगृहे पञ्चकर्णिकायां मांसखण्डिकायां च मङ्गः । अर्थ० । M. 8, 38 । पद्म० । Su. 725 । मांस० । पिशाचविघ्नसान् कोशान्सास्थीन्कवलयन्त्यहो । शिवाशिवारावभैरविहृता वासयत्यलम् ॥ 534 ॥

[देश] वर्मणि र्मणि च । विद्धः सट्टशेङ्ग कृतेषि देशे । देषे । परदेशं न शंसन्ति सन्तः प्राणात्म्येषि च । खण्डने । दशनदंशविकासिरदच्छदा ॥ 535 ॥

[नाश] पलायने । शत्राधतिवते प्राजो नाशमेवावधारयेत् । मृत्यौ । Ra. 8, 87 । परिष्वस्तौ । Sp. 583 । अदर्शने । सर्वस्य नाशे कमलैर्निमीलितम् ॥ 536 ॥

[निशा] हरिद्रयोस्तिति हरिद्रा दारुहरिद्रा च ॥ [पशु] छागे । Sp. 2494 । प्रमेयेषि चेत्यत्र जातावेकवचनं तेन सर्वेषि गणा उच्यन्ते । यथा । Ku. 1, 53 ॥ 537 ॥

[पाश] कर्णन्ते शो० । पार्वतः कर्णपाशेन सर्वतो बन्धनं हि सा c. 7, 58 । एताधन्ते नि�० । तं एत्पाशं स मुनिः शशाप ॥ 538 ॥

[पेशी] मण्डभेदो मल्लु । मुषका कणिका यत्र मुषकाशविशेषः पुटिकाल्यः ॥ 539 ॥

[वशा] जनो लोकः । स्पृहा इच्छा यथा । दुर्जने स्ववशार्थिनि कः स्यान्मत्सरः परिचयोय दृष्टे या । आयत्ते वाच्यलिङ्गः । यथा । यदीच्छसि वशी-कर्तुमङ्गेशेन जगज्जयम् [c. Sp. 5245] । आयत्तत्वे । सर्वे कायवशाज्जनोभिरमते । प्रभुत्वे । Ki. 1, 13 । अत्र हि वशः प्रभुत्वमस्यास्ति वशी ॥

[वशा] नार्याम् । वशाभिः स वशं नीतः । वन्ध्यगव्याम् । स्वकार्यसिद्धये नेयान्यङ्गतां विगुणान्यपि । भवत्येव हि कुत्रापि यागे सहक्षिणा वशा ॥ विधामावैव सा बुद्धिर्मूर्खस्याजयशा यथेयादी वन्ध्यत्वोपनाराद्वोरन्यत्रापि ॥ दुहितरि । वशाभिरपि वश्याभिः क्रियते पितुरुद्धरिः ॥ वैश्यायामपि मद्भुः । यथा । सायं वशावेदमसु दीपत्वत्स्वास्तीर्णतल्पेषु घसीरमेषु । साकूतसंगीतकसंकुलेषु संचेरिरे कामिजनाः प्रहर्येः ॥ 540 ॥

[वंशा] पृथावयेव । वंशनाडीमतिक्रम्य विसंपि विकमुच्यते । आदिशश्वात् खङ्गाधयवयेपि यथा । सद्वंशावृत्तं सहजं च तैक्ष्यं तेजोसहत्वं सततं परस्य । तुल्यस्त्वया भ्रमिप चन्द्रहस्ते निस्तिवशता तु व्यतिरिच्यतेस्य ॥ [वेशा] गेहे । वैश्यापवेशोभिमुखे न शुक्रे । नैपथ्ये । Ku. 7, 31 । मूर्धन्योपान्त्यमव्यमुं केविदाहुः ॥ 541 ॥

[स्पशा] इयोः । Si. 2, 112 ॥ संमामे स्वप्राणनिरपेक्षो व्याळं हस्तिनं योधयति यः स तीक्ष्णादयः पुरुषस्तत्रापि [c. 2, 142] ॥ [सर्पा] दाने । गोसहस्रस्य च स्पर्शः प्रायभित्तं परं स्मृतम् । अत्र ---- दाने हि प्यन्तो ह-इयते यथा । Ro. 2, 49 । तथा हि । पर्वीता स्पृशति दाता स्पर्शयतीति । हत्रि रोगविद्वेषे । स्पर्शो धूमं प्रयोजयेत् ॥ 542 ॥

अथ पान्ताः ॥ [अक्षः] रथः । Si. 71 । व्यवहार आयव्ययादिन्यायः । यथा । --प्रक्षः । विभीतके । अक्षेषु रक्षांसि यतो यसन्ति । शकटे । हस्तिभि-सुरगैरक्षैः संयापेस्मिन्नाङ्गेण । कर्पे । अक्षः पोटशमादकः । ज्ञान आत्मनि च । अक्षेग दक्षो युवोपेस्मृपम् ॥ यूत्याजयोरपि मद्भुः । यूते यूतमात्रे । अक्षेग हा-रितं राज्यं पूर्वः सक्षविद्यैरपि । यीजे पक्षादिकले । Ku. 5, 11 ॥ विभा० Si. 1, 9 । इत्यादी तु उपचारान् ॥ 543 ॥

[अक्षम्] इपीके । Sp. 2587 ॥ [उपा] रथोः । करैः सृद्धात्यु-पामिन्दुरनिषद् इवापिकम् ॥ 544 ॥

[क्रक्ष] महीधर० | विन्ध्यश पारियात्रक्ष माल्यवानुक्षपर्वतः ॥ [क्रापि] वेदे | राजानमभिपिञ्चेयुरपीर्मन्त्रैद्विजोचमाः | अत्र क्रपेवेदस्येमे आर्या मन्त्राः ॥ 545 ॥

[कक्षः] वीरुषि । नास्ति कक्षो निरोयथिः । कच्छोनुप्रायः । यथा । कक्ष विविक्षति गजः सलिलं पिपास्तुः । शुष्कवने । आसीन्यक्षविपक्षकक्षदहनः । तृणे । S. 2, 42 । पापे । कक्षायते प्रेयसि यः प्रपञ्चे तं हन्त धिक् कापुरुषं वदन्ति ॥ [कक्षा] इभ० । S. 18, 6 । काच्छ्याम् । कक्षां समाक्रुटुमयाचकाङ्क्षुः । गेहप्रकोपको गृहभूमिभागः । यथा । सम कक्षा अतिक्रम्य ॥ 546 ॥

भित्तौ । कक्षालग्ना शतपदी यहीतुं नहि शक्यते । साम्ये । पक्षीन्द्रकक्षां स-मुपैति पक्षी । रथभागे । दृढकक्षैः परोलक्षै रथैः क्षुण्णक्षमातलः । उद्धाहिष्याम् । कनि कक्षा विवक्षसे ॥ [कर्पूर] तुपारन्तौ । उद्धीप्य कर्पूरं जुहुयाद्य इच्छेद् ब्रह्मवर्चसम् । कृपौ । कर्पूरं कुर्वन्ति ये काले । कुल्या नदी साराणिर्वा । नयाम् । भागीरथः कर्यति देवकर्पूरम् । सारणौ । कर्पूरभिरासेवितवृक्षकाणां फ्रीडान्तराले मुमिकन्य-कानाम् ॥ 547 ॥

[घोप] कांस्ये । ---- निक्षिप घोपपात्रम् । गोप आभीरपक्षौ च । Ra. 1, 45 । घोपको भाषकः । तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ [चोक्ष] चुन्दरे शुचौ च । रजकः क्षालितक्षीमनेकदन्तांशुरद्वयीत् । गीतं चोक्षशाटकरागः । यथा । प्रेक्षणीये विलासिन्याशेषरागहतं भनः ॥ 548 ॥

[द्वय] मकरे मीने च । Sp. 7610 । वने । उज्ज्ञनि शीर्ण हि श्वरं विहंगः ॥ [तुय] देवेषि मद्भुः । भ्राम्यते [?] च न कोपि० I. St. XV, 345, v. 125 ॥ 549 ॥

[दक्ष] पजा० । Ku. 1, 21 । पटी कुकुटे च । गौतमादानमिषतः कामिनो योपयत्यलम् । प्रभाते ताम्रनूदोत्र दक्षोस्ती हि किमद्वृतम् ॥ [धाडक्ष] यके । स्तम्भपीवो मैनी निधलपिहितार्धलोचनः शशवन् । सजलो जनो य आस्ते स किल ध्यादृपती शोक्षः ॥ अर्था तर्कुको भिक्षुको चा । तत्र वाच्यलिङ्गः । यथा । क्षिति-तते ध्याडक्षो जनो लक्षणः ॥ 550 ॥

गृहै गृहयिषोपः । यद् व्यादिः । धनो० S. 2, 69 ॥ [न्यक्ष] कास्त्व्ये नि-कृष्टे च । आसी० S. 2, 546 । जामदग्न्ये भार्येषे । Kd. 1, 72, S. K. 46, 1 ॥

[पक्ष] यहे । अपक्षपातेन परीक्ष्यमाणाद्यं ----- प्रतीमः । साध्ये । साध्यधर्मविजितो धर्मा पक्षः ॥ ५५१ ॥

चुक्षीरन्मे । पक्षे क्षिप्ताशुश्रूषणिम् । वले सैन्ये विच्छे गरुति च । ई. 2, 117 ।
 पार्श्वे गृहपर्वद्वारं यथा । पक्षद्वारेण निर्यतः । वर्गे सजातीयगणे । स्वपक्षक्षयकार-
 कः । विरोधे । ई. 2, 34 । देहाङ्गे । वामेन पक्षेण न दक्षिणेन नावाढ् न चोत्तान-
 मनातुरोपि । विषेगयोगात्परमोपि पीरो वज्रावपातादिव दुःखमास्ते ॥ सहाये ।
 ई. 229 । राज ° । आरुद्ध वक्षे क्षपितास्तिपक्षः ॥ 552 ॥

[पृष्ठ] पक्षकः पक्षदारम् ॥ [प्रैष] केशोन्मानयोरपि ॥ 553 ॥

[पौपम्] मह उत्सवः ॥ [भिक्षा] सेवायाम् । भिक्षामान्नरता क्षय परिगमः सर्वो गुणाना गणः । प्रार्थनायाम् । Sp. 4787 । भूतौ वेतने । कर्त्तव्यभ्यो न वहिवेदं भिक्षा देया कदाचन । नान्तरेद्या नियुक्तेभ्यो यथाभाद्दं त्वयाचिता ॥ अत्र हि प्रार्थना नास्ति ॥ 554 ॥

[भाष] त्वगदोष० । भाषकस्मापविमहः ॥ ५५५ ॥

[मोक्ष] निःभ्रेयसे । ई॒ 1, 32 । मौथने । Ku. 7, 80 । मृतौ । मोक्ष-
गतौइवः सहसैव कसे ॥ [यक्ष] अदि॑दे । अय वैश्वरणीयेव वलि॑ यक्षाय कल्प-
येत् ॥ [रक्षा] भस्मनि॑ । होमाविरक्षातिलक चकार ॥ 556 ॥

[रुक्ष] अस्तिम्भो नीरसः प्रेमवर्जितौ वा । नीरसे । भिक्षुभिर्लक्षितं क्षेत्रं
रुक्षमैक्षत्रुभित्तिः । प्रेमवर्जितप्रहृष्टयोः । Ra. 14, 43 ॥ [लक्ष] व्याजे ।
Ra. 6, 81 । शरवर्धं वैप्यं संख्या शतसहस्रलक्षणा तयोर्वद्या । B. H. 67,
v. 25 ॥ [वर्ष] द्विपांशो । S. 14, 5 ॥ 557 ॥

र्धवधरः पण्डः । तत्र वर्षदास्तो भीमसेने भीमयत् ॥ [विष] इयोः । K. Pr 105, 9 ॥ [वृप] आख्यो । निर्गन्ता[?] सृष्टदंश एव कुरुते० Bh. S. 81 । धर्मे राशिभेदे च । दिवसपत्तेरपि दिवसाः प्रयान्ति चुर्द्धि वृपं चरतः ॥ 558 ॥

शुक्रले । त्यागी वृपः सुमग इत्यपि लघ्पयन्दः । अेष्टे । B.I, 1 । दान-
वेष्ट यथा । ६। 16, ८ ॥ ५५९ ॥

[शुभि] शुभिरे छिरे । II. 287 । अब हि शुभिष्ठिद्रौ विद्यतेस्येति
मप्पादिल्लाद्रः [c. Gan. 455, n. 7] । शोये । विशन्तः [?] शुभिद्वा-
कार्ताः स्वराः शप्त ॥ नम् । अपवह ॥ मग्नत इति कर्पकाः ॥ येति

मङ्गुः । यथा । ध्रदयच्छुपि निश्चाहमयासीत्तत्र तद्वलम् ॥ [शेष] वधे ।
न मेषदेशः शिवतातिरेदः । सीतिणि । Si. 2, 68 ॥ 560 ॥

अथ सान्ताः ॥ [अर्चिस्] मयुखे । Ku. 2, 20 । शिखा ज्वाला यथा ।
Ku. 4, 40 ॥ [अदस्] अत्र एतदर्थे । Si. 9, 16 । परत्र परस्मिन्विप्रकृष्टेर्थे ।
इदमपचितं ध्वान्तं दूराददः प्रविजृभ्वते सपदि कनकसोदब्यूहपवाहनिभं नभः ।
अत्र इदमिति संनिकृष्टं ध्वान्तं परामृद्य तदपेक्षया विप्रकृष्टे नभसि वर्तते ॥ आमु-
पिमिकार्थसंसिद्धै बद्धकक्षा हि साधवः । इत्यादौ तु संनिकृष्टेहलोकापेक्षया विप्र-
कृष्टे परलोकेष्वि परत्र [?] होरण वर्तते ॥ अनुपदेशेष्वि तथा च अनुमहानुपदेशे
अन्तरेद [?] इत्युक्तम् ॥ 561 ॥

[आगस्। एनस्] अधे पापे । अभ्य० Ra. 2, 32 । अह्नायाह्नामिनोसौ
ध्यपनयतुतरामेनसामासनानि । मन्त्रावपराधे । निशा० Si. 1, 61 । एनांसि
मिथ्यैव निवेद्य नीतः स वैमनस्यं पिशुनः प्रभुर्नः ॥ [आशिस्] उरगस्य० ।
आशी० Gaṇ. 184, 2; c. Si. 346 n. । आशीविष इत्यत्र तु पृष्ठोदरादि-
त्वात्तलोपः । आशिशास्त्राद् उत्तामाशीति ईकारान्त इत्यन्ये ॥ [उपस्] संध्या-
याम् । उपसि यासि न कान्तगृहं यदि ॥ 562 ॥

[उस्] मुख्ये । तान्सर्वान्वरिवस्यति विभुवने मत्योरसान्वेद ते । अत्र हि
मत्योनामुरांसि मत्योरसानि उरसोम इति समासान्तः ॥ [ओजस्] दीप्तौ कान्तौ ।
Ra. 5, 37 । प्रकाश अलोकः । तत्र वले च यथा । Ki. 2, 38 । अवटमे ।
Ra. 2, 54 । धातूनां रसादीनां तेजस्तत्र यथा (रेणार्ता हि निरोजसः) ॥ [ओकस्]
सदानि । Ku. 8, 34 ॥ 563 ॥

आश्रय० । Si. 1, 84 । [कंस] नैजसं कांस्यधातुः । यथा । कंसेषु इंसः
परमो न भुड्डे । माने हिरण्यमानविशेषः ॥ [कासू] विकलवाचि वाच्यलिङ्गः ।
शक्तिनाम्यासुपे । कासूभिरेवाशु रिपुविरासुः । एषोगमेदः ॥ 564 ॥

मुद्दो । कासूः कस्यापि कीर्त्तीशो । विकलवाग् वाच्यविकलः । विकला यागि-
त्यन्ये ॥ [गुत्स] स्तम्भे गुरुड्डे च । घट्सो जिघरत्सति वलादपि शालिगुत्सम् ॥
[गोस्] विभाते । गोसे नासेविता विषा न भुक्तं मध्यवासरे ॥ 565 ॥

[चास] इयोः । इटधासः शुभावासः ॥ [छन्दस्] इष्टायामकारान्तोपि ॥
[ज्योतिस्] यद्वौ । Me. 5 । द्विनेत्रे । ज्योतिर्योतितिर्यिष्टपि विजयते राजीयसं-
भीषंकम् ॥ 566 ॥

दृग्ब्र कनीनिकामध्यं यन्मयः । तारा नेत्रविभागः स्पाङ्ग्योत्तिस्तत्पञ्चमांशकम् [?] ॥ [तपस्] कृच्छ्रं सांतपनम् । आदिशश्वादान्द्रायणादिव्रतम् । यथा । Ku. 5, 4 । धर्मे । Si. 2, 9 ॥ शिशिरे । मीमे पञ्चाग्नितपसा तपस्याम्भेन्त-रथिता । त्वया सामुज्यमाप्येत पर्वत्यब्र निर्दर्शनम् । माषे । महतामपि चेतांसि सोभो मोहक नाशयेत् । तपास्त---यथा सरसां कमलान्यहो ॥ 567 ॥

[तपस्] गुणे । Kād. I. v. 1 । धारे । Ra. 9, 16 । ध्वान्ते । Si. 1, 38 । शोकेपि मङ्गः । यथा । अथान्धकारमाशानां शाशामाइयानसंतति । न तु खण्डे-न्दुचूडस्य प्रियाविरहनं तमः ॥ [तपस्] इयोः । Ra. 5, 28 ॥ [त्रास] म-गिदोये । अत्रासा मणयो धार्याः ॥ [तेजस्] त्विदि दीप्तौ । Da. 3, 7 । रेत-सि । Me. 43 । वले । Ra. 11, 1 ॥ 568 ॥

नवनीते । धेतुः स्तोकपयस्कापि सते----- । प्रभावे प्रतापे । इतस्तो स्फ० Ra. 6, 47 । अग्नौ । Ra. 11, 63 ॥ असहनवेपि मङ्गः । यद्भरतः । अ-पिक्षे० Das. p. 17 n. । तत्र यथा । Si. 2, 83 ॥ [दास] वृत्ते शूद्रे । किं रे दास वपस्यासि । दानपत्रे । ददौ दासाय यासांसि नृपर्यः सूर्यपर्वणि ॥ [दासी] चेटचाम् । Su. 2247 ॥ 569 ॥

[धनुस्] धनुर्धरे । धनुर्धनुष्पाणिर्यं दुरापः ॥ [नभस्] व्योधि । Si. 1, 88 ॥ ग्राणं नासिका ॥ 570 ॥

प्रावृपि । Me. 4 ॥ [नासा] इतरशालाया ऋर्धे [?] उपरि वाह इतरो-र्धदारु । स्तम्भादीनामुपरिस्थं दारु । इत्यन्ये । यथा । नासानियेशिनसिनाति-तरक्षपीता विम्बा वसन्ति [?] वसन्तीर्थितातियेयाः ॥ [पयस्] इयोः । Ra. 2, 35 ॥ [प्रसू] अद्वेति सगर्भा यहया यथा । न प्रस्वर्वाहनीया स्यात् । जनन्याम् । भिन्नप्रसूपु फुलेतु तपैकपितृकेतु च ॥ 571 ॥

[वर्हिस्] अप्नौ । मार्हिर्मुखास्तार्हि लिहन्तु इव्यम् । अत्र हि वर्हिरपिमुखं येषां मे वर्हिर्मुखा देयाः ॥ [महस्] उत्सवे । K. Pr. 177, 6 ; 208, 14 ॥ 572 ॥

[मृत्सा] यासी तसोपकरणम् । सुमृतिकायां यथा । निःशाल्ये संस्कृते तत्र मृत्सारचितयेदिकाः ॥ [रस] स्वारे । Ra. 2, 36 । जले । Ra. 1, 18 । धीर्घे । यथोपरित्साः सर्वे मधुन्यादितशक्तयः । शृङ्गारादौ । R. S. 1, 1 । विषे । शिशरसदान् भिसुकांष रिषी प्रयुज्ञीत । द्रवे । Da. 7, 12 ॥ 573 ॥

वोलो गन्धरसस्तत्र सत्यभासायां भामाद्यबद्वदेकदेशेन रसशब्दः । रागेनुर-
क्तिर्या । Kad. I. v. 8 । तिक्ष्णादौ । Da. 7, 14 । पारदे । रसोपविद्धा०
c. 2, 360 ॥ चर्वणेषि मद्भुः । यथा । आनन्दसान्द्रो रसः c. M. M. 163, 5 ॥
[रसा] रसनायाम् । रसया रसयन्त्यमी । क्षितौ । Si. 3, 23 ॥ 574 ॥

[रहस्] गुर्द्यमत्रैकान्तं यथां । Pa. 1499 । रते । Ku. 8, 5 । तत्त्वे ।
को वा शंसति शिष्येभ्यः स्वगुरोर्बिरहे रहः ॥ अयमव्ययमपि ॥ [रजस्]
गुणमेदे । Kad. I. v. 1 ॥ रज इत्यकारान्तोपि ॥ [रास] गोदुहां गोपालानां
क्रीडाः । यदाह । अनेकनर्तकीयोज्यं चित्रवाललयान्वितम् । आ चतुःषटि-
युगलाद्रासकं मस्तुणोदते ॥ तत्र यथा । गोपीरासकवासितैकददयो गोष्ठे हरिः
क्रीडति ॥ 575 ॥

भाषाणां मागध्यादीनमेकान्तरितो न्यासः शृङ्खलाकारत्वाच्छृङ्खलकम् ॥
[वरस्] उरसि । श्रीवर्त्तसः कच्छवासी स भवतु भवतां खेदविच्छेदहेतुः । अत्र
हि श्रीर्थत्से वक्षसि यस्य स श्रीवर्त्तसो हरिः । तुग्रपत्यं यथा । वर्त्तसेन रामभद्रेण
भैमादेशं विभित्तता । तुग्रित्युपलक्षणं तेन लघुभ्रात्रादावपि यथा । Ba. III, 78 ।
यर्थे । कालो हि वर्त्तसाद्यतिवाहनेन प्रस्तावितो दिव्यरसं प्रसूते । तर्जके । Ku. 1, 2 ॥
[वयस्] तास्पद्ये । Ra. 3, 70 । वाल्यादौ । आद्ये वयसि नारीतं द्वितीये
नार्जितं धनम् ॥ [वर्चस्] तेजसि । वर्चाति वर्चयनु सोचितपादपदः ॥ 576 ॥

रूपे । Ra. 1, 63 ॥ [वसु] शुक्रे पुंस्यजयः श्वीवि गौडः । अग्नौ देवमेदे
च । Ki. 1, 18 । योक्त्रे । व्यवस्थां हरितां कुर्यन् वसुभिर्वितनैः शुभाम् । श्रातस्त-
नोरुणो देवो भास्वान्पातु ससारथिः ॥ देवमत्रैषि मद्भुः । यथा । Me. 43 । अत्र
हि वासवस्येमा इति ईयिप्राप्तेरयं [sic] शब्दोनुचितः स्यादिति चमूनां देवाना-
भिमा इति व्याख्येयम् ॥ रत्ने । मन्दभाग्या न पद्यन्ति रत्नगर्भी वसुंभरा । अत्र
प्रसूनि रत्नानि धारयनि वसुंभरा ॥ 577 ॥

[वास] रत्नगृहेषि मद्भुः । यथा । Sp. 6505 ॥ 578 ॥

[विद्वान्] ज्ञे । M. St. 1 । आत्मविदि । Ba. IV, 35 । शाज्ञे । विद्वान्स-
र्वत्र पूज्यते c. Sp. 6116 ॥ [वेधस्] ज्ञे । यताया चाचो यः प्रथित इह वेधाः
कथित्यृषा । विज्ञौ । देवशश्यासुरामीनं वेपत्वं ददृशुः सुराः ॥ [शंसा] वचसि
उच्चौ । अनन्तशक्तेन देयसाध्यादशक्तिजा नाभसहस्रशंसा । वाऽण्याम् ।

शंसासहस्रं संकीर्णं महेशं मम मानसे ॥ [शिरस्] प्रधाने । कारस्करशिरो-भूतथूतः पूतदिगन्तरः ॥ 579 ॥

सेनाया अयभागोमप्रदेशविशेषः । यथा । Si.. 18, 14 ॥ [श्रेयस्] मङ्गले । श्रेयांसि वो दिशातु-- नगेन्द्रजायाः । धर्मेषुण्ये । Si. 2, 40 । शस्ते । Si. 2, 106 ॥ [सहस्र] ज्योतिषि दीप्तौ । कः सहेत रवेः सहः । हेमन्तं कर्तौ मासे मार्ग-शीर्णे च । Si. 6, 57 ॥ 580 ॥

[स्रोतस्] प्रवाहे । Me. 51 । इन्द्रिय इन्द्रियद्वारे । ज्ञातसां मतिनीभावाद् व्याधिर्देहे प्रवर्तते ॥ करिकरेपि मद्भुः । यथा । Me. 42 । नदीमात्रेपि यथा । Me. 45 ॥ [हंस] अर्के । हंसोदये हसति पद्मजनाजिरेपा । मत्सरो हैपः । यथा । मुनी विहसे सरसीय शुष्के । अच्युते । लक्ष्मीस्तनतटोत्तर्तसं हंसं कंसनिसूदनम् । अश्वभेदे । तं हंसमारुष स राजहंसः । योगिभेदे । M. Ch. I, 5 । मन्त्रभेदे । विन्यस्यैद्विभिना शिष्ये हंसं वंशसमुद्रवे । आदिशम्बादृध्यानादिमहः । परमात्मनि । अहंस इति हंसोर्यं भिन्नाभिन्नो विपरिताम् ॥ 581 ॥

निर्लीभूपतौ । सन्मानसधासरसः सततं पद्मेकनिलयतामापः । एवं शुद्धप्रभ-पाती सत्यं क्षितिपातलं हंसोसि ॥ श्रणयाते । इसधरति कायेस्मिन्पन्त्रया श्याम्य सर्वतः । अयनः स्थित उत्तरपदस्थितः भेषे । कविहंससेव्यमानक्रमाग्न्युजा जयति भारती देवी ॥ [हविस्] सर्पिषि । Ra. 1, 80 । होतस्यमात्रे । Ra. 1, 62 ॥ [हिंसा] चौर्वं स्तेयम् । आदिशम्बादासत्यादिपरिपहः । यथा । Su. 3139 । यथः प्राणव्यपरोपणं यथा । हिंसया जायतेल्पाथुः ॥ 582 ॥

अय हान्ताः ॥ [अहि] यृत्रे । यृपेव सैन्येरहितापकारी । यपे केदारे । गतं नीरमहेद्विः ॥ यपे प्राकारे । हति मद्भुः ॥ [इहा] उपिद्वेषि ॥ 583 ॥

[ग्रह] पहणे । Si. 7, 44 । निर्वन्धं आसक्ती । कोयं महस्य विषेकय-तोपि-- -- कातरतरे तरुणीरतादी । अनुपहे प्रसादे महशम्भः सत्यमामायां भामाशम्भयत् । तत्र रणोदये थ यथा । त्वं देव कुर्याः समरे महं सदा । आदि-त्यादी । Ba. III, 10 ॥ 584 ॥

[प्राह] पहे । Ku. 3, 7 । अयहारेषि मद्भुः । अयहारो मिथ्याकालसेपल्पः । यथा । जलयद्वले यद्वलेदायहितपागिष्ठकारपरिकाटिते । पाहमहैर्दैषि संसा-राण्डी क इव तीर्णः ॥ [गृहाः] गरेषु । गृहा मुनीनामुठजाङ्गेषु । मध्यनि । Si. 1, 14 ॥ 585 ॥

[प्रैह] निपुणः । प्रैहाः प्रैदिं न कुर्वते । गनांहो । Si. 12, 5 । पर्व उत्सवः । अङ्गुलिसंपिर्चा ॥ [चर्ह] परीवारे । दैवं चेत्रातिकूलं स्याद्वहस्तार्हि निर्यकः ॥ 586 ॥

[मह] तेजसि । यहपतिमहवीचीन्यज्ञिताशातमित्तः ॥ [मही] नदीभेदे । मही न हीयतेम्भोधे ॥ [मोह] मूर्छायाम् । Ku. 4, 1 । विषययोविद्या यथा । Sp. 100 ॥ 587 ॥

[लोह] कालायते । हरति इयामिकां हेत्तो न लोहस्य हृताशनः । सर्व-तैजसे । रसोपविद्धा० c. 2, 360 । जोड़न्के । स्वर्णोहकार्त्तस्वरपद्यरचैरानच गौरी सशरं पिनाकम् ॥ [वह] वृद्ध० । मिथ्यैव जातः स जनो वहे गदुर्सिधालसः ॥ गन्धवहैकदेशेन सत्यभामायां भामाशम्दवदायौ वहशम्दः ॥ आचरणवाहवर्णकवेद्युत्त्वपि मद्दुः । आचरणे । न खेडेन न दानेन न मानेन न सेवया । केन यहेन यहन्ते खला इति न निर्णयः ॥ वाहे तुरगे । यहवहैपितमृहितगहने सैन्ये समन्ततः प्रस्ते । क भवेदर्थिराको गोमायुप्रायतां जातः ॥ वर्णके घण्डकायाम् । यहुप्रयोजनं वस्तु विवेच्यारभते युपः । यहं विना हि नादत्ते यहमूल्यं विवेचकः ॥ कोटरि । विरहहृतवहेन प्रेयसी दद्यतेती ॥ नदेपि यथा । तं स चिन्धुवहमाप महीयः [?] ॥ [वाह] मानभेदे व्यामाष्ट्ये । मातुं वाहैः शक्यते नान्तरिक्षे देतुं शक्यं नो मनो मानिनीनाम् ॥ 588 ॥

• [वाहा] यथा । शाम्यन्ति भेगेन तु जातु कामा न याहया या सुतरः समुद्रः ॥ [व्यूह] निर्मणे । न कुहिमव्यूहनिगूहितार्थः । तर्के वितर्के । हिताहितव्यूहपरा मनीषिणः । समूहे । An. I, 23 । यलस्य सैन्यस्य चक्रादिस्त्रपेण विन्यासो बलविन्यासः । यदाह । दण्डो मण्डलभोगी चापुत्सवधावलो [?] इदः । व्युक्तास्तेषां विशेषाः स्युधकव्यूहादयोपि च ॥ तत्र यथा । Si. 19, 41 ॥ [सह] क्षमे । असहः स दि शोतस्य । बले । न सहेन स हीयते ॥ 589 ॥

[सहा] उर्ध्वाम् । सहेव सहते सर्वम् । शेर ओपविधर्गः ॥ 590 ॥

[चिह्नि] स्वर्भाणुमातरि । सिहिकाष्टसंव्रस्तो मृगो मृगाङ्गमाभितः । जपाह सा० c. K. Pr. 335, 9 ॥ [जिहे] हौहार्देपि मद्दुः । यथा । Si. 14, 1 ॥ 591 ॥

॥ इत्याधार्य० दिस्वरकाण्डो द्वितीयः ॥

भीदेमस्तरिशिष्येण भीमन्महेन्द्रस्त्रिणा ।

मच्छिनिटेन टीकेवं तथादैव भतितिता ॥ १ ॥

सम्यग्ज्ञाननिधेर्गौरनवधे: श्रीहेमचन्द्रप्रभो-
 पर्वन्ये व्याकुतिकौशलं विलसति कास्मादृशां तावृशम् ।
 व्याख्यामः स्म तयापि तं पुनरिदं नाथर्यमन्तर्मन-
 स्तस्थाजस्तमपि स्थितस्य हि वर्णं व्याख्यामनुवूमहे ॥ २ ॥
 यक्षस्यं स्मृतिगोचरे समभवृट्टं च शास्त्रान्तरे
 तत्सर्वं समदर्शि किं तु कतिविज्ञो दृष्टलक्ष्याः क्षचित् ।
 अभ्यूद्यं स्वयमेव तेषु स्मुखैः शब्देषु लक्ष्यं बुधे.
 र्यस्मात्संप्रति तु उद्भवदृशमधियां ज्ञानं कुतः सर्वतः ॥ ३ ॥
 एकत्रापि कृताभिधेयविषये व्युत्पत्तिर्यान्तरे
 कर्तव्या स्वयमेव दर्शितदिशा निर्वेदवन्धैर्बुधैः ।
 वर्णाशक्तमवर्णनं च न कृतं तद्यापि कार्यं स्वर्ण
 यत्कृतस्मप्रतिपादनेन विवृतिः कामं वरीकृप्तयते ॥ ४ ॥

अथ तृतीयं त्रिस्वरकाण्डमारभ्यते । तत्रादौ कान्ताः ॥

[अणुक] इयोः । पर्याणमधेष्वणुका वदन्ति ॥ [अशोक] पञ्चलौ
 वैतसः ॥ १ ॥

[अभीक] निर्मये । S. 5, 64 ॥ [अनीक] रणे सुदे । सहजः
 c. C. on V. K. 2, 1, 14 ॥ [अलीक] सर्वेषु । Sp. 2606 ॥ [अनूकम्]
 इयोः । वरस्यानूकवित्तानि प्रेष्य कन्या प्रदीयते ॥ २ ॥

[अनूकः] गतजन्मनि परिणतवयसि । सूशनि शूकयानूकं नो कामिन्यः
 स्त्रौवनाः ॥ [अंगुक] इलशः ॥ । इवासाः संवृतवारहाररुचयः संभिष्ठचीनांशुकाः ।
 उच्चरीये । S. 11, 34 । पत्रः ॥ S. 5, 52 ॥ ३ ॥

[अन्तिका] चुक्षचाम् । न दुष्प्रेदन्तिकास्थितम् ॥ ४ ॥

[अम्बिका] पाण्डुगतर्दि । अम्बिकायामभूताण्डुः । देवताभिद् द्वाविश्वस्य
 जिनपतेहपासिका कूप्माण्डिका नाम यथा । भूयादिम्बिदिविका ॥ ५ ॥

[अन्धिका] कैतव्य शूरम् । सर्वपि ओषधिः । भिर्द निषा । कैतव्यभिर्द-
 योर्यथा । अन्धिकान्धा विधास्यन्ति कुतो भर्म नराभ्याः ॥ [अम्लिका]
 भस्त्रोहारः । चाङ्गेरिका च । ओषध्यो ॥ ६ ॥

[प्रौह] निषुणः । प्रौहाः प्रौढिं न कुर्वते । गजाङ्गौ । Si. 12, 5 । पर्व
चत्सवः । अङ्गुलिसंधिर्भावः ॥ [वर्ह] परीवारे । दैवं चेत्यतिकूलं स्याद्वृहस्तार्ह
निरर्थकः ॥ 586 ॥

[मह] तैजसि । महपतिमहघोचीन्यश्चिताशानमित्तः ॥ [मही] नदीभेदे ।
मही न हीयतेम्भोधे ॥ [भोह] मूर्णायाम् । Ku. 4, 1 । विपर्ययोविद्या यथा ।
Sp. 100 ॥ 587 ॥

[लोह] कालायसे । हरति इयामिकां हेत्तो न लोहस्य इत्वाशानः । सर्व-
तैजसे । रसोपविद्धा० c. 2, 360 । जोड़न्के । स्वर्लोहकार्त्तस्वरपद्मपचैरामर्च
गौरी सशर्तं पिनाकम् ॥ [वह] वृष्टः । मिथ्यैव जातः स जनो वहे गडुरि-
पालसः ॥ गन्धवदैकदेशेन सत्यभामायां भामाशम्दवहायौ वहशम्दः ॥ आचर-
णवाहवर्णकवेद्युत्प्रपि मद्भुः । आचरणे । न खेडेन न दानेन न मानेन न सेवया ।
केन वहेन वहन्ते खला इति न निर्णयः ॥ याहे तुरगे । वहवदैपितवृहितगहने
सैन्ये समन्वतः प्रस्तुते । क भवेदरिर्यराको गोमायुमायतां जातः ॥ वर्णके धर्जि-
कायाम् । घुम्पयोभनं घस्तु विदेच्यारभते युधः । यहं विना हि नादते वहृमूल्यं
यिवेचकः ॥ घोटारि । विरहदृतवहेन प्रेयसी दद्यतेसो ॥ नदेपि यथा । तं स
सिन्धुवहमाप महीयः [?] ॥ [वाह] मानभेदे व्यामाद्ये । मातुं वाहैः शक्यते
मानतरिक्षे वेन्नु शक्यं नो मनो मानिनीनाम् ॥ 588 ॥

[वाहा] यथा । शास्यन्ति भेगेन तु जातु कामा न वाहया वा सुतरः
समुद्रः ॥ [घ्यूह] निर्माणे । न कुट्ठिमव्युहनिगूहितार्थः । तर्के वितर्के । हिता-
हितव्युहपरा मनीषिणः । समूहे । Ad. I, 28 । यत्तस्य सैन्यस्य चक्रादिस्पेण
विन्यासो बलविन्यासः । यदाह । दण्डो मण्डलभोगौ चाप्युत्सवधावलो [?]
रहः । घ्यूहास्तेशां विशेषाः स्युभक्घ्यूहादयोपि च ॥ तत्र यथा । Si. 19, 41 ॥
[सह] समे । असहः स दि शोतस्य । यत्रे । न सदेन स हीयते ॥ 589 ॥

[सहा] उर्ध्वाम् । सदैव सहते सर्वम् । दोष ओपपिर्याः ॥ 590 ॥

[चिह्नी] शर्मांशुमातरि । सिद्धिकाद्यनसंप्रस्तो मृगो मृगाद्यमाभिनः । जमाह
मा० c. K. Pr. 335, 9 ॥ [छेह] सौहादेपि मद्भुः । यमा । Si. 14, 1 ॥ 591 ॥

॥ इत्याचार्य० दिस्वरकाण्ठो दितीयः ॥

भीरेमयूतितिष्येग भीमन्मदेन्द्रसरिणा ।

मन्त्रिनिष्ठेन ईकेच नक्षापैष एतिष्ठिता ॥ ९ ॥

सम्यग्ज्ञाननिधेर्गुणैरनवपेः श्रीहेमचन्द्रप्रभो-
 प्रेत्ये व्याकृतिकौशलं विलसति क्षास्मादृशां तावृशम् ।
 व्याख्यामः स्म तथापि तं पुनरिदं नार्थर्यमन्तर्मन-
 स्तस्याजक्षमपि स्थितस्य हि वर्थं व्याख्यामनुबूमहे ॥ २ ॥
 यक्षयं स्मृतिगोचरे समभवृद्धं च शास्त्रान्तरे
 तत्सर्वं समदर्शि किं तु कतिधित्रो दृष्टलक्ष्याः क्षाचित् ।
 अभ्यूद्यं स्वयमेव तेषु स्मुखैः शाष्टेषु लक्ष्यं बुधे-
 र्यस्मात्संप्रति तु उद्धकदर्मलभियां ज्ञानं कुतः सर्वतः ॥ ३ ॥
 एकत्रापि कृताभिधेयविदये व्युत्पत्तिर्थान्तरे
 कर्तव्या स्वयमेव दर्शितदिशा निर्वेदवन्धैर्दुपैः ।
 वर्णाशक्तमवर्णं च न कृतं तथापि कार्यं स्वयं
 यस्त्रृत्स्नपतिपादनेन विवृतिः कामं वरीवृधते ॥ ४ ॥

अथ तृतीयं विस्वरकाण्डमारभ्यते । तत्रादौ कान्ताः ॥

[अणुक] इयोः । पर्याणमधेष्वगुका वदन्ति ॥ [अशोक] वस्तुतो
 देतसः ॥ १ ॥

[अभीक] निर्मये । S. 5, 64 ॥ [अनीक] रणे दुर्दे । सहस्र°
 c. C. on V. K. 2, 1, 14 ॥ [अलीक] सर्वेषु । Sp. 2606 ॥ [अनूकम्]
 इयोः । वरस्यानूकविज्ञानि प्रेक्ष्य कन्या प्रदीयते ॥ २ ॥

[अनूकः] गतजन्मनि परिणतश्वयति । स्पृशान्ति शूक्रयानूकं नो कामिन्यः
 सयौवनाः ॥ [अंगुक] इलदग° । इवासाः संवृतवारहाररुचयः संभिज्जीवांशुकाः ।
 उत्तरिये । S. 11, 34 । वस्त्र° । S. 5, 52 ॥ ३ ॥

[अन्तिका] चुक्षचाम् । न दुप्येदन्तिकास्थितम् ॥ ४ ॥

[अभिका] पाण्डुमातरि । अभिकायामभूत्याण्डुः । देवताभिद् शाविशस्य
 जिनपतेहपासिका कूप्माण्डिका नाम यथा । भूयाङ्गिष्ठिद्विदेविका ॥ ५ ॥

[अन्धिका] कैतवं शूतम् । सर्वी ओषधिः । मिर्दं निशा । कैतवमिर्द-
 योर्यथा । अन्धिकाम्पा विपास्यन्ति कुतो पर्म नरापमाः ॥ [अग्निका]
 अम्लोऽहारः । चाङ्गेतिका च । ओषध्यौ ॥ ६ ॥

[आलोक] उद्द्योते । तदिहीपालोकैर्दौ पा. 3869 ॥ [आनक] पटहे
भेर्या मृदज्जे च । Si. 13, 25 ॥ 7 ॥

[आतङ्क] रुग्नि शङ्खायां संतापे च । Ra. 1, 63 ॥ [आहिक] अहर्न-
र्धत्येऽयस्याहिकैः प्रबन्धैर्विदुपामहाय विस्मितं चेतः ॥ 8 ॥

मोजने । मध्याह्ने देयमाहिकम् ॥ 9 ॥

[उदर्क] मदनेन कामेन कृतः कण्टको रोमाञ्जो भद्रनकण्टकः ॥ उच्चर-
कालेषि ॥ [उष्णक] उव्युक्ते । पुण्यन्ति भर्तुमुदमुष्णका जनाः ॥ 10 ॥

[ऊर्मिका] अड्डुलीयके । Si. 17, 8 । शेषेषु । ऊर्मिकाभिर्विभान्त्येता
नदीवध्वे लता इव ॥ 11 ॥

[करक] लट्ठा कुसुमम् । तत्र दाढिमे च यथा । करककुसुमताम्रथन्दमा
नम्रमूर्तिः । करे कमण्डलौ च । करकं करके न्यस्य मस्करी भास्करोदये ॥ 12 ॥

करङ्गो जलादीनां स्थार्न यथा । यस्यां विदुमवर्णवर्णकरकमोहीर्णमर्णश्चिरात् ॥

[कञ्चुक] नीलः कञ्चुलिका । तत्र निर्मोक्षे च यथा । Su. 1219 । वर्मणि
कवने । Si. 1, 45 ॥ 13 ॥

वर्धापकः । नृत्यन्ति कञ्चुकर्तुर्दैः [?] सौविदहाः सुतोत्तवे । वारवाणे नृनि-
चोले । Rato. 299, 26 ॥ 14 ॥

[कटक] सेनायाम् । Si. 5, 61 । राजधान्याम् । भानः फोचलितोसि
यामि कटकं किं तत्र सेवाशया [?] ॥ 15 ॥

[कण्टक] रोमाञ्जे । लक्ष्मीकरभृणकण्टकितमकोटः ॥ [कलङ्क] अङ्गे
लाङ्गने । M. M. 43, 7 । अपवादे । An. II, 62 । कालायममले । निष्क-
लङ्कः कृपाणः ॥ 16 ॥

[कार्णिका] सरोजवीजकोशे हस्तिहस्तापे च । गजे स्थिता भीः पद्मे च
ध्राम्यन्मपुपकार्णिके । करमः कुद्रन्यां च । कार्णिका स्वर्णवर्णपि वर्णा नैव
विमूर्पणा ॥ [कारिका] सूक्ष्मः । Bh. S. 87 ॥ 17 ॥

गोधूमपिटेषि [c. 2. 539 ; I. St. XV. 427 n. 2] यथा । कणिकाख-
ण्टान्यहनो लकुको मोदकध सः c. H. Seshāḥ 96 (Bohtlingk's ed.
p. 431) ॥ [कारिका] यातना शिदा यथा । सथा कर्यं नरकभूमितु कारिका
स्थान् । नटधां विवरणैनोके च । कारिका कारिकेयं करोति ग्रामनिर्ण-
यम् ॥ 18 ॥

कृती नापिनादिककर्मणि च । अकार्याः कारिकां कां त्वम् ॥ [कावृक]
पीतमुण्डः सुगृहाख्यः पक्षी ॥ 19 ॥

[कार्मुक] कर्मठे । कार्मुकं शर्मकारणम् ॥ [क्षारक] रसे । कः क्षेत्रे
क्षारकं क्षिप्ते । कोरके । क्षारकैः कुसुमनापसायकैः । पक्ष्यादिपाशो । क्षारकाङ्गित-
कूर्परः ॥ [कालिका] योगिनीभिदि । हरिसिद्धेः प्रतीहारी कालिका नाम
योगिनी ॥ 20 ॥

स्वर्णादि० । निकरेण विना हेषः कालिका न हि लक्ष्यते । मेघाली सामान्येन
मेघपङ्क्षिः । यथा । B. 17, 44 । सुरायाम् । याति कालिकाया द्रव्यं कारणं
पापकर्मणाम् । गौर्याम् । विजेयं कालिकामतम् । नवाम्बुदः कादम्बिनी यथा ।
Ra. 11, 15 । ऋमदेयवस्तुमूलं यद् व्ययकरणादै व्यवहारिभिर्वृत्तादिवस्तुप्रयेश-
नाय द्रव्यं गृश्यते । कलान्तरेरि भट्टुः । इयोर्यथा । दुःखेन दीयते वालैः कालिका
कालजलिपता [?] । कार्यं । An. III, 51 । वृथिकपत्रं पटोलशाखा च
ओपधी ॥ 21 ॥

रोमाल्याम् । दूर्याल्येव नवा कुल्या वाला कालिकाया धौमै । धूमर्याम् ।
विकृत्य कालिकां भेजे मुनिः कैर्तव्यालिकाम् । मांसी गन्धद्रव्यम् । काव्याम् ।
पुलान्ति कालिका पूर्वे पद्य कोकिलवालकान् ॥ 22 ॥

[कीचक] दैत्यमेदे विराटद्वयाले । भीमो भीपयैते सैष मेचकः कीच-
कासृजा [?] ॥ 23 ॥

[कुलकः] कुलप्रधाने । क्रियते यद्वा कुलकैः कुलोचतिः ॥ 24 ॥

[कुशिक] फाले । दारयन्कुशिकेनोर्वर्मि ॥ [कुलक] सर्वेषु । राजञ्ज-
गच्छयीगद्व त्वत्तोन्ये क्षुद्रका नृणः ॥ क्षुद्रशर्दूपि ॥ 25 ॥

[कुचिका] क्षीरविकृती । कूचिका पित्रनाशिका । कुश्चिकायाम् । कूचि-
कारन्प्रसंबन्धे यथा किल कपाटयोः । सूची केतकाशयभागः सेवनी च ॥
[कृपक] फालः कुशिकः कर्यकः कुटुम्बी । इयोः । कृपन्ति कृपकाः क्षेत्रं
यपेत्कर्पविवितम् ॥ 26 ॥

[कौतुकः] नर्मणि । गङ्गासपलीमिय कौतुकेन संदर्शयन्मूर्धि विवः दिग्गाया-
[?] । इच्छायाम् । वाहूमें रणकौतुकी । उत्सवे । विवाहकौतुके ताभ्यां
यौतके नृपतिर्दद्दी । कुतुके कौतुके । Ba. II, 47 । मुदि । कौतुकोत्कुललो-
ननाः ॥ 27 ॥

पारं पर्यागत खयात मङ्गले । Ku. 7, 2 । उद्वाहसूने । Ra. 8, 1 । गीतादौ ।
नार्यो जगुर्मङ्गलकौतुकानि । भोगकाले । अङ्गनाकौतुकेनङ्गः प्रत्यङ्गः संचार
सः ॥ [कौशिक] शके घूके च । Si. 1, 53 ॥ 28 ॥

कोशते भाण्डागारजे । क्रोधानीया न कौशिकाः । गुगुलौ । अगुहतुरुप्क-
कौशिकनखगोरोचनाधूपामोदप्रियाः [?] । आहितुण्डिके नमुले च । उरग इव -
कौशिकात्स विभ्यत् । मुनौ विद्वामित्रे । Ra. 11, 1 ॥ [खनक] संधित-
स्करः सुरङ्गाचौरः ॥ 29 ॥

मूषिक आखुः । भूमिवित्तज्ञो निधानवेत्ता । विष्वंपि । खनकेर्मुवः ॥
जलाधारेपि मङ्गः । तत्र च स्थियां यथा । वनिका खनिका [खनकी वनिका
Mkh.] रथ्या प्रपा सञ्चावरोहणम् ॥ [खटिक] मांसविक्रयिणि । सेवं खटिकह-
टिकापरिलुडत्पापिट्यण्डाकुला ॥ [खुल्लक] द्वयोः । ~वः खेलति खुसकः ॥ 30 ॥

[खोलक] पाको दिम्बः ॥ सर्वेषु यथा । नरोयं नगवद्वाति भौलिलालित-
खोलकः ॥ 31 ॥

[ग्रन्थिकः] माद्रेयः सहदेवः ॥ [गण्डक] विष्ठे । घण्टि खण्डय गण्ड-
कान् । विद्या विद्याविशेषः । संखयाविद्येष्यथस्यारः कपर्दकाः । अवच्छेदे पर्वणि ।
तत्र मु स्थियां लक्ष्यं यथा । इसोः सेवे द्विपेन्द्रा यलिकवलकृते गण्डिकाः खण्ड-
यन्ति । उपधानेषि मङ्गः । तत्र खङ्गिनि एकउङ्गे च यथा । धर्येव विन्द्य-
यस्थापा गुरुगण्डकाद्या [° यनभूः पृथुगण्डकश्चिः Mkh.] ॥ 32 ॥

[गणक] यथा । K. V. 9, 6 ॥ [गणिका] हम्शाम् । आहय स प्रयुणितां
गणिकां नरेन्द्रः । यूथिका पुष्पलता ॥ 33 ॥

[ग्राहक] परीतरि । न गुणपाहको जनः । न्यापागां० । नाहं पाहकपञ्चरं
पुनरिदं गुणामि जीवद्वाहो ॥ [गान्धिक] इयोः । नानापच्चौषमेते मुकुलितनयना
गान्धिकाः शोपयन्ति ॥ 34 ॥

[गुण्डक] मलनं धारणम् ॥ [गैतिक] स्वर्णे । गैतिकादौ यथा
गम्दः ॥ 35 ॥

[गोलक] अलिङ्ग्ने । योऽन् गोलकगदरेषु परितो न्यस्यन्ति गोपाहनाः ॥
[गोरदु] नर्योगस्यः । तत्र गान्धिङ्गः ॥ [घपक] मर्यापिष्ठोदयम् ।
गरके पेत्राः । तरोर्यथा । चरकरामवक्तान्मरमानगः ॥ 36 ॥

[चलुक | तुलुक] तुलुकशब्द आदिपुरुषेषि यथा । तुलुकस्यापत्यं वृद्धं
चौलुम्यः ॥ [चारक] अदवादिं । हरिगोवृन्दचारकः । बन्धे कारायाम् ।
संचारधारके कुतः । संचारके । सारिणीवारिचारकः ॥ 37 ॥

[चुम्बक] कामुकेशमभेदे च । वेदया लोहशलाकेव जवाचुम्बति चुम्बकम् ।
यहवो गुरवो यस्य स बहुगुरुः ॥ 38 ॥

[चूतक] इयोः । चूतकानां रसं पीत्वा पन्थाः पथि सुखं ययुः ॥ 39 ॥

[चूलिका] करिणः कर्णमूले । रेजे व्यालावली लोला चूलिकाचुम्बिचामरा ॥
[जम्बुक] नीचेषि । सर्वेषु यथा । सत्यं पौलस्त्यसिंहस्य जम्बुकः पथिमापतिः ॥
[जतुक] हिङ्ग रामडं यथा । उपयुज्यते हि [६१०] शाकेषु जतुकं न मु मृ-
र्पनि । लाक्षायाम् । संधानं सज्जनेनैव जतुकेनैव जन्यते ॥ 40 ॥

[जीवक] क्षणः अमणः । प्राणकः प्राणिता प्राणदायको वा । हुमो बन्धु-
कहुमः । व्यालमाहे । विषयविषयहतानां जीवकस्त्वं पुरारे । शेषेषु । जीवकस्ये-
दृशी गतिः ॥ 41 ॥

[जीविका] जीवन्ती भधुघवा ॥ 42 ॥

[झिल्लीका] विलेपनस्य मल उद्दर्तनिका ॥ [तक्षक] तक्षिण । तक्षोति
तक्षक इव दुर्वाकैर्दुर्जनो जनम् ॥ [तण्डक] समस्तं कृतसमासं पदानां जातकं
समृहः समस्तपदजातकम् ॥ 43 ॥

तहस्कन्धः तहसमूहः । मायाबहुलो मायाप्रधानः । तत्र वाद्यलिङ्गः ।
सर्वेषु यथा । समुद्रवेलावनालीव अनेकतण्डकाकुला दमयन्तीकथा ॥ [तारकः]
कर्ण० । भान्तस्तीर्यानि दृष्टस्त्वं मयैकस्तेषु तारकः ॥ 44 ॥

[तारकम्] त्रिष्वपि । निशाकरकरस्पर्शहर्षोन्मीलिततारका । अहो राग-
वती संध्या मुञ्चति स्वयम्भवरम् ॥ [तिलकः] अदधभित्तिलकितो हयः ॥ 45 ॥

[तूलिका] शलाकायामपि मद्दुः । यथा । गृहीत्वाज्ञनतूलिकाम् ॥
[दर्शक] प्रतीहारे प्रवीणे च । दर्शकजननिवार्यमाणकलकलमस्यानम् ॥ 47 ॥

[द्रावक] शिलामेद धोपपम् । धोपकः पुनःपुनर्वास्यावर्तकः । यिदाप्ते ।
द्रावयन्ति मनो भर्तुद्रावयकाः केषि सेवकः ॥ 48 ॥

[दीपकः] इयोः । Su. 2490 ॥ पक्षिभेदेषि । यदाह । H. 1342 ॥ 49 ॥

[धेनुका] धेनुनैवप्रसूता यथा । सा धेनुका दुर्घनिधानभूमिः । इमी हस्तिनी यथा । आरुष्व वरधेनुकाम् । क्षुरिकायामपि मङ्गः । यथा । योधैवदासिधेनुकैः । दैत्यविशेषेषि । तत्र पुष्टिङ्गः ॥ [धेनुक] धेनुसंहत्याम् । तद्देनुकं ध्यायति माधवस्य ॥ 50 ॥

[नरक] द्वयोः । Si. 12, 3 ॥ [नन्दक] हर्षके विष्णुखड़े च । Si. 3, 19 ॥ 51 ॥

[नालीकः] अज्ञे वाच्यलिङ्गः । तत्र यथा । विवृतेनापि शास्त्रेण नालीकः किं करिष्यति । शरे शल्ये च । भूपालमौलिना तेन नालीकैः कीलितं बलम् ॥ [नालीकम्] पश्चे पुंकीवः । यथा । नालीकमालां मलते स मौलौ । तेपां पद्मानां वनं तद्दनम् ॥ 52 ॥

[नायक] विष्वपि । Si. 2, 92 ॥ [नालिका] नाले । पीतं नालिकया जलम् । वेणुभाजने । धान्यावार्ष विद्युतितरां हालिका नालिकाभिः ॥ 53 ॥

[निपाक] पचने । जातस्ततः श्वाकनिपाककालः ॥ [निर्मोक्ष] व्योग्नि । निर्मोक्षकोकनदत्तुल्यमिदं वचस्ते । मोक्ष एव मोक्षकः । तत्र संनाहे च । श्वाकमो-हपरो लोकः स्तोका [sic] निर्मोकतत्परः ॥ 54 ॥

[प्रतीक] अज्ञे । पतिप्रतीकं पविभूतियाः । पतीपे । सितिपव तत्र हस्ती सुप्रतीकः प्रतीकः ॥ प्रदीपेषि यथा । प्रतीकाभीदुनीकाभिस्तामेषे [?] शकली-कृते [प्राज्यप्रतीकजालाभिः शार्वरे शकलीकृते Mkh.] ॥ [पताका] अङ्गधजधि-द्वाधजः । यथा । पताकाभिर्वितर्क्यन्ते निकेताः पृथिवीमुजाम् । केतौ सौभाग्ये च । Si. 3, 53 ॥ 55 ॥

[पातुक] पतयालौ । Si. 3, 3 । प्रपातो भृगुः सौमिकं था ॥ [प्राणक] सत्त्वजातीयः सत्त्वप्रकारः । तत्र वाच्यलिङ्गः । चोलो गन्धर्तसः ॥ 56 ॥

[पाटक] पामैकदेशे । जलौकःकाङ्गायायाति साधुशाण्डालपाटकम् । अक्ष-दीनां चूते पातविता अक्षादिपाटकः । महाकिञ्जुः प्रमाणविद्वेषः । गूल्यस्त्यापन्तये । पाटकेनाप्यते कर्म ॥ 57 ॥

[पालङ्क] शाकभेदे । पालङ्कशाकं छक्ती न भुज्ञे ॥ [पिनाक] शिव० । Ku. 3, 10 । विशूलं शैवमेवात्र ॥ 58 ॥

[पियक] पीत० । Si. 8, 28 ॥ 59 ॥

[पिष्टक] धान्यादेशमसे चूर्णविशेषे । कटेन पिष्टकैस्तैलं मौलेहत्तार्यते यथा ॥ [पिण्डाक] कुङ्गमे हिङ्गौ सिल्हके च । पिण्डाकगन्ध इव तुष्टिकृदस्य सोभूत् ॥ 60 ॥

[पुलक] गजान्न० । पुलककवललोलः खेलति व्यालराजः । प्रस्तरान्तरे इलक्षणपापणे । पुलकमृष्टधौताम्बरः । अशुराजी नयनाम्बुधारा । मणिदोषे । पुलकवासविन्दादिदेवैर्मणिरदूषितः । गत्वर्कथयकः । कृमौ । वर्त्मनां पुलकवृथिकस्पृशाम् ॥ 61 ॥

[पुलाक] भक्त० । स्थालीपुलाकन्यायेन कुर्यादुण्परीक्षणम् । संक्षेपः क्षिप्रं यथा । पुलाककारी चिपुलाशयः स्यात् ॥ [पुष्पक] मृत्मयी अङ्गारशकटी मृत्तिकाङ्गारशकटी । रत्नखचितं कद्मणं रत्नकद्मणम् ॥ 62 ॥

नेव्रोये । असौ रसः पुष्पकनाशहेतुः । लोहेन मिर्भ कांस्तं लोहकांस्त्यम् । रीतिका पित्तमेदः ॥ [पुगक] शरभोषापदः । शठेनृजौ शैवे शिवमतदीक्षिते च वाच्यलिङ्गः ॥ 63 ॥

शैये । समये [समयी Mkh.] साधकधैव आचार्यधापि पुत्रकः । वृक्षमेदः पुत्रप्रेष्णा रिक्तो वृक्षः । कृतिमसुतेषि यथा । Kn. 1, 29 ॥ [पुष्पिका] यावत्तुलकमलक्षणपीलिका ॥ 64 ॥

[पृदाकु] चतुर्पर्येषु यथा । सदा पृदाकुः कुरुते हि शङ्काम् ॥ 65 ॥

[पेचक] घूके । खं पेचकैः कञ्चुकित रणेषु ॥ [पेटक] मञ्चू० । न्यधन्त वटपृष्ठतः कनकपेटकं तस्करः ॥ [चहुक] जलखादकदात्यूहौ पक्षिविशेषौ ॥ 66 ॥

अकों रविः ॥ [वन्धक] सत्यंकार आपौ । न वृद्धिर्वन्धके नटे सर्वनाशे न तदनम् ॥ 67 ॥

[वन्धकी] करिण्याम् । वन्धकीनिकटमगमवृपतिः [?] । वन्धकारिण्यमि । संसारवन्धिका माया ॥ [वालिका । वालिका] कर्ण० । विभ्रती तिलकं भाले अवसोः स्वर्णवालिकाम् । पिञ्छोला ओषधिः । अङ्गुलीयेषि मङ्गः । तत्र वालुकायां च यथा । सिन्धुर्वृचिकरामुवाह वहलमौदोक्षसहालिकाम् । वालायाम् । वालिकारनितवस्त्रपुत्रिकाक्रीडनेन सदृशं तदर्थनम् ॥ कद्मणेषि मङ्गः । यथा । वालिकाङ्गितप्रकोष्ठः ॥ 68 ॥

[भस्मक] विद्वन्मौपथम् । कलधौतं रूप्यम् । पहविशेषेषि । तत्र तु पुं-
सि । यथा । प्रतिपालय नाथ [?] नाडिकाहितर्यं संपति भस्मकोदयः ॥ [भ्रामक]
भद्रमभेदे । भ्रामको भ्रमयत्ययः ॥ 69 ॥

[भूतीक] कट्टकलौपर्थं श्रीषर्णी ॥ 70 ॥

[भूमिका] रचनायाम् । आद्या प्राचादभूमिका ॥ 71 ॥

[मधुकः] बन्दी वन्दिभेदः । यच्छाश्वतः । मधुका वन्दिनः केपि
c. Śāśv. 453 ॥ 72 ॥

[मण्डूक] शोणको नदभेदः ॥ 73 ॥

[मल्लिका] मृत्युत्रभेदः शारावः । यथा । मल्लिकाङ्कितकरा विविशुस्ताः ।
वायभेदेषि मङ्गः । यथा । मल्लिका झलरीपनिः ॥ [मातृका] करणानि इ-
न्द्रियानि तेषामीश्वर भाव्या करणेश्वरः । यथा । दुर्जीनं मातृकात्तत्त्वम् । शेषेषु
यथा । विश्वं मातृकया विश्वं ज्ञापितं सकलाः कलाः ॥ 74 ॥

[मालिका] पक्षिमसः पक्षिविशेषः । येवेष्ये । कण्ठस्थितया^o P. R. 1 ।
पुष्पदामनि । मैलिथस्पकमालिकावलयितः ॥ [मेचक] तिमिरे वर्हिचन्द्रके च ।
जलदमेचककञ्चुकिसा दिशौ भृशमयेष्य यिनृत्यति मेचकी ॥ 75 ॥

[मोचक] मोक्षरि । वीजसकोचमोचकः । शेषेषु । मोचकैरञ्जितं धनम् ॥
[मोदक] इयोः । मुदितामोदकमुदितं रवीन्दुकथलैकगृप्रमतिभीनम् ॥ [यमकः]
इयोः । नकुलः सहदेवश यमकौ यमकस्थितौ ॥ 76 ॥

[याजक] राजकुञ्जरो भूपभेषः । इयोः । याजकः पूर्वते न कैः ॥
[युतक] यौतके युग्मे युक्ते च । हस्त्यश्वरत्युतकं युतकाय देयम् ॥ 77 ॥

चलनथग्नालकस्तस्यामं चलनमिम् । स्त्रीवस्त्रभेदः परिधानान्तरपटः ॥

[रजक] शुकः पक्षिविशेषः ॥ 78 ॥

[रात्रकम्] पञ्चरात्रैकदेशो रात्रकं भामात्रत् ॥ 79 ॥

[राजिका] पङ्कौ । परिरराज मवङ्गजराजिका । रेखायान् । अराजिके
भूर्जदले लिलेख ॥ [रुचक] मातुलिङ्गे । Ś. 10, 9 । निष्के वक्षेविभूषणे ।
स्वस्तिकादिसमाकारं रुचकं रुचमहिदुः [?] ॥ ललामन्यपि मङ्गः । ललाम र-
बम् । यथा । अधररुचकम् Kād. 73, 1 । चन्दनपेषणपापागेषि ॥ 80 ॥

[रूपक] भूर्ते शटे वाच्यलिङ्गः ॥ छ्वर्णदिमुद्रयोरपि यथा । तदपि^o
s. 2, 293; c. K. Pr. 176, 3 ॥ 81 ॥

[लम्पाक] लम्पटे । लम्पाकः पाकशासनः । देशो । Ba.V, 33 ॥ [लासक] हयोः । पयोदमुरजधनौ लसति लासको नृत्यति ॥ [लोचक] नीलवाससि गोपीनां चतुर्हस्तप्रमाणे नीलवस्त्रे । Si. 4, 35 ॥ 82 ॥

शेषेषु । लोचकः कस्य रोचकः ॥ 83 ॥

[वर्तक] अश्वखुरे । वर्तकस्तुष्णभूगर्तः । खणे । तदन्धकवर्तकीयं काकता-लीयं यन्मूर्खमन्वेषु क्षितिकार्दसिद्धिः । अत्र हि अन्धकथ वर्तकथ अन्धकवर्तकं ततुल्यमन्धकवर्तकीयम् c. K.M. Pa. 5, 3, 106 ॥ [वच्चक] चतुर्वर्षयेष्वपि यथा । वच्चकैरावृतान्तास्तैर्दुर्गमा नवभूमृतः ॥ 84 ॥

[वल्मीक] वाल्मीकौ । पीयूपमेव मालीकं वल्मीकस्य कवेर्गिः ॥ [वर्णक] मलयजे । अङ्गे दधे वर्णकलेषपशुभ्रम् । चारणे । वर्णकैर्विर्गितः कर्णः स्तर्णपूर्वे द्विष्ठं ददौ ॥ 85 ॥

[व्यलीक] व्यड्यं ध्वन्यम् । वैलक्ष्ये । न किञ्चिदूचे स किल व्यलीकात् । अप्रिये । मया न तेकारि मनाव्यलीकम् । अकार्ये । एजनोपि चकार स व्यली-कम् । पीडने । चिरव्यलीकेन जगाम शान्तिम् ॥ कामजदोषविपर्ययोरपि मद्भुः । कामजदोषे । सहे न गेवस्तत्त्वलितव्यलीकम् । विपर्यये । पृष्ठोपि सत्यं वदति व्यलीकम् ॥ 86 ॥

[वाल्हिक | वाल्हीक] हिङ्गुङ्गुङ्गमयोः । गान्धिकायालिहक्षोदामोदमोदितदि-द्भुयः । वाल्हीकार्द्रकसैन्यवैः मुरभिता । वाल्हीकचन्दनविलेपितवाणलिङ्गः ॥ 87 ॥

[वार्द्धक] वृद्धकर्मणि । वार्द्धकं हास्यवर्धकम् । वृद्धसमयाये । वार्द्धकं सेवमानस्य पुंसो बुद्धिवर्धते ॥ 88 ॥

[वितर्क] स्थाणुर्वा पुरुषो वेति संशयः । यथा । समालोक्याजौ त्वां विद-पति वितर्कान्प्रतिभटाः । ऊह उच्यन्तं यथा । S. K. 362, 1 ॥ [विपाक] दुर्गतौ । ते विपाके विपच्यन्ते दुःसहे दुःखकोटिभिः । म्यादुनि । तद्वचः पक्षमा-नन्दविपाकं नाकिनायके । पचनस्वेदयोरपि मद्भुः । पचने । विपाके कदु शीतं च । स्वेदे । आमन्त्रे विपाके प्रयुक्तीत ॥ 89 ॥

[विवेक] पृथगात्मतायामपि । तत्र एकान्ते विचारे न यथा । रतिर्विष्येके त्रि सदैव योगिनः । जलद्रोणी अवगाहस्यानम् ॥ 90 ॥

[वृश्चिक] दुष्टे रागिभेदे न । Pa. 1219 । औषधे मदनकाश्ये । इता

वृथिकरागरक्तवरणः । शूकः [sic] प्रधानः कीटः कण्टकी फूमि: शूककीटः । यथा । गर्दभक्तवृथिकाकुलपङ्किलसुधातलासु वर्यामु ॥ 91 ॥

[शङ्खकम्] इयोः । श्वसुख्यो मङ्गलं चक्रः शङ्खकाङ्क्षितपाणयः ॥ [शम्पाक] वियातो धृष्टः । याचको मार्गणः ॥ 92 ॥

[शम्बूक] दैत्यः । वूत वूत भटाः क स क स नरः शम्बूकजीवाहरः ॥ [शलाका] शल्यमायुधविशेषः । उच्चपञ्चरयोः काष्ठी उच्चपञ्चरकाष्ठी । इनु-
र्वाणविशेषः ॥ शारिकायां पञ्चरकाप्तयां च । शलाकापञ्चरस्थेयं शलाका मङ्गु-
गञ्जति [sic] । आलेख्यकूर्खिकायाम् । Ku. 1, 47 । इयै । क्षितिपालः शला-
काभिः संकालयति शाववम् ॥ रत्नस्वरूपभित्परिक्षयोरपि मङ्गुः । क्रमेण यथा ।
वैदूर्यभूः । Ku. 1, 24 । शलाकया कोपि भिनति पत्रम् [sic ; मन्त्रम्
Mkh.] ॥ 93 ॥

[शङ्खकी] अयं दन्त्यादिरपि ॥ 94 ॥

[शीतक] सर्वेषु । शीतको दुर्गतदेष्यः ॥ [शूकक] प्रवृद्धोवटः कूपः
पाददः । रसः पारदः ॥ 95 ॥

[स्वस्तिक] मङ्गलः । Pr. Ch. 22, 72 । चतुर्कं चतुर्पथम् ॥ 96 ॥

[सरक] सर्वेषु । Si. 10, 20 ॥ [सस्यक] नालिकेरस्य अन्तःसस्य
नध्यवीजं तत्सदृशो मणिः । कण्ठिषु । सस्यकः स्यान्मणौ खड़े नालिकेरस्य
चान्तरे । इत्याह । c. Vi. 120 ॥ 97 ॥

[संपर्क] सुरते । संपर्कस्तर्क्यते यूनोः इत्यधमिद्धमूषणैः ॥ [सायक]
खड़े । सायकसहायबाहोर्मकरध्यजनियमितक्षमाधिपते ॥ [स्थासक] हस्तः ।
सीताहस्ताम्बुजन्मार्पितमलयमवस्थासकानर्चनेषु [c. Ba. IX, 28] । संकरका-
दीनां बुद्धुदाकारं पित्तलादिमये भूषणे । Si. 18, 5 ॥ 98 ॥

[सुचक] शुनि दुर्जने मार्जने वायसे च । सूचकनीचवृत्तिः । कथके । क्षुतं
न शुभसूचकम् ॥ 99 ॥

[सेवक] अनुये वाच्यलिङ्गः । तत्र यथा । वीणापि सेवकवियोगवशाद्विदी-
देत् [Mkh.: सेवाजीवे प्रसेवे च सेवकः ॥ यद कोन्यः सेवकादधंम इत्यादौ
सेवाजीवे (c. Sp. 4217) । वीणापि सेवकवियोगवशाद् सीर्वदित्यादौ प्रसेवे ।
प्रसेवकः ककुभाष्यं वीणापुटम्] ॥ [सेचक] इयोः । वनं सिन्धति
सेचकः ॥ 100 ॥

[हारक] गर्यं छन्दोरहितो वाक्यवन्धः । तस्य भिद्धिशेषः । विज्ञानभित्कालविशेषः [sic] । कितबो पूर्तः ॥ [हुड्क] वाक्यभिदि । मुक्तहिक्षहुड्कः ॥ 101 ॥

अथ खान्ताः ॥ [गोमुख] कुटिलं गोमुखाकारमोको गृहं तत्र यथा । गोमुखं श्रीपराड्मुखम् ॥ वैजयन्ती तु गोमुखोस्त्री वाक्यमेदे नके ना लेपने नपुं इत्याह ॥ 102 ॥

[विशिखः] यथा । विशिखो विशिखैर्हतः ॥ [विशिखम्] इयोः । उच्छिखं विशिखं यस्य मौलौ पाणौ च बल्गति ॥ [दुर्मुख] वाजिनि । हर्तुं यक्षां नाशकदुर्मुखोर्वा॑पि ॥ 103 ॥

[प्रमुख] इयोः । वासवप्रमुखा देषाः ॥ [मयूख] ज्यालोग्नेरर्चिः । एकशोभा । स्विद् किरणः । ज्वले ज्यालायाम् । अभ्युदत्ता अग्निभिरुभ्यूलैः । हन्ति । मुखमयूरपराजितमम्बुजम् । त्विति । ई. 11, 44 ॥ [विशिखा] खनित्री मुनीनां मृदवदारणभण्डं शस्त्रीयायं यथा । मुनेषो विशिखोत्थातमृद्धिर्लिङ्गपन्ति वैदिकाग् । रथ्या प्रतोली । यत्कौटिल्यः । विशिखायां सौयर्णिकप्रचारः ॥ 104 ॥

[विशाखा] कटिककः पुनर्नवः । यदाह । पुनर्नवो विशाखा च कटिकः सशिलाटकः ॥ [वैशाख] स्थानकविशेषेषि मृदूः । तत्र तु झीवे । यथा । वैष्णवं समपादं च वैशाखं मण्डलं तथा । प्रत्यार्तीटमधारीदं स्थागन्येतानि पद्मिदुः ॥ 105 ॥

[सुमुख] पण्डिते । माशा सुमुखशेषमुषी ॥ अथ गान्ताः ॥ [अयोग] नास्ति योगोस्य अयोगः । अयोवदगति वा । कठिनेषु कर्मसु उद्यमोस्य पुरुषस्य कठिनोदयमः । विभुरो विकल्पतयोर्याच्यालिङ्गः । कूटगसत्यम् ॥ [अपाङ्ग] पुरुद्दौ । गोरोननाषाङ्गहन्ती ललाटे ॥ 106 ॥

अङ्गहीने । कुर्याचापाङ्गसंगतिम् ॥ [आभोग] यत्र आदरः ॥ 107 ॥

[आयोग] गन्ध० । आयोगयोगविहिताखिलदेवभोगः । ध्यात्रतो । आयोगो योगकर्मणि । रोप्ते निरोपनम् ॥ [आशुग] अर्के । नाशयत्याशुगस्तगः । यायौ । आशुगापहृतपुष्पसौरमः ॥ 108 ॥

[कलिङ्ग] नितमिवनी रक्षीविशेषः ॥ 110 ॥

[जिह्वग] हयोः । जिह्वाः कस्य न हेत्प्याः ॥ [धाराङ्ग] तीर्थं तीर्थ-
विशेषः । खड्डे । भ्रातर्भ्रेश्यति भूष्ठरोपि भवता धाराङ्गधाराहनः ॥ 112 ॥

[नरङ्ग] वरण्डो भित्तिः । इक्ष्वादिभारको वा ॥ [निपङ्ग] सङ्गे । गह-
नवननिपङ्गो मोक्षहेतुर्न कस्य ॥ 113 ॥

[पूवग] अर्कस्य सूतः सारथिररुणः । अर्कादंशुमतः सूतो जातो वा ।
यदाह । रेव° H. 103 ॥ 114 ॥

[पराग] परागच्छति परागः । नाम्नो गम हनि ढः । परथासौ अगथेति
वा । चन्दने । धीप्ते परागरसवासितवाहुभूमध्या । रेणौ । ई. 1, 4 ॥ गिरिः
पथिमाचलः । यथा । परागशृङ्गे रविरस्तमेति । ख्यातिः प्रसिद्धिः सा च
शुभा अशुभा च । तत्र अशुभायां यथा । समपहाय विरागिं° ई. 6, 11 ।
उपरागे । न देयं गणकेर्लभं परागे चन्द्रसूर्ययोः । ज्ञानीये । परागोद्वार्तितैरहौः ।
पुष्परजसि । ई. 5, 39 ॥ 115 ॥

[पतंग] पारते । तापादुर्जीय पतंति पतंगः शीतते जले ॥ पारते फीवे ।
इत्यन्यः ॥ [पचाङ्ग] पश्चकमौपधमेदः ॥ [प्रयाग] याजिनि शके च ।
आति प्रयागो गगनेन वेगात् ॥ 116 ॥

यज्ञे । द्विजैः प्रयागः क्रियते नियेगात् ॥ [प्रयोग] निरशन उदाहरणे ।
Śāśv. I., 6 । प्रशुक्तिर्ब्यापारः । यथा । ई. 8, 32 ॥ 117 ॥

[प्रियङ्गु] फलिनी इयामलता यथा । प्रियङ्गुइयामाङ्गः प्रकृतिसुभगः ॥
[पुनरग] पादप्पन्तरनरश्चेष्टयोः । D. 2, 16 ॥ [भुजङ्ग] पिङ्गे वेइयापतिः ।
हयोः । ई. 1, 63 ॥ 118 ॥

[मृदङ्ग] घोपो नादमेदः ॥ [रक्ताङ्गः] यथा । रक्ताङ्गः पञ्चमस्थः ॥ 119 ॥

[रक्ताङ्गा] जीवन्तिका मधुस्तवा ॥ [वराङ्ग] गुडवन्मधुरा त्वक् सुग-
न्धिच्छाविशेषः । यथा । वराङ्गकौन्तीमधुकविलवमज्जैलवालुकम् ॥ 120 ॥
कुञ्जेर । वराङ्गसप्तमतरगितेषु ॥ [विसर्ग] स्त्यगदानयोः । R. 4, 86 ॥ 121 ॥

[संभोग] शुण्डायाम् । सभोगदण्डेन पौषी स नागः ॥ [सर्वगम] यथा ।
सर्वग सर्ववस्त्रभम् ॥ [सर्वगः] विमौ व्यापके वाच्यलिङ्गः । यथा । सर्वीयं
सर्वगं सर्वे सर्वदेवनमस्तुतम् । रुदे । स सर्वगः पर्वतपुत्रिकायुतः ॥ 122 ॥

[सरसङ्ग] शब्दनरने स्तवेषु । Me. 21 ॥ 123 ॥

अथ चान्ताः ॥ [अनव] सर्वेषु । Si. 3, 31 ॥ [उल्लाप] चतुर्विषि ।
उल्लापः इलाध्यते न कैः ॥ 124 ॥

[काचित्] उमण्डकः प्रदेशविदेषः ॥ [परिष] अस्त्रे । Ra. 12, 73 ।
योगमेदे । शूलं सूर्यं मृगो मधा च परिषे विक्षा तथा वैष्णुते । परिषाते ।
Ra. 11, 83 ॥ 125 ॥

[पलिष] विष्विषि । पलिषः छिलाकुलः ॥ [प्रतिष] प्रतिषाते ।
Ra. 8, 77 ॥ 126 ॥

[महार्थ] महामूल्ये । यतो महार्थाग्नि ॥ Si. 4, 11 ॥ अथ चान्ताः । [अवीचि]
अतरंगे । अवीचिर्विर्वते सरसतसीवेयमन्तला [?] ॥ 127 ॥

[नमुचि] कामे स्मरे । आ विषेरा कृमेः किञ्चित्तमुचिर्विमुञ्जनि ॥
[नाराचि] एषी वैद्यशलाका ॥ [प्रपञ्च] विवलम्भने विपतारणं यथा । पूर्वोः
प्रपञ्चचतुर्सा: परिष्वच्यन्ते ॥ 129 ॥

विस्तारे । कैः कैरतत्र [sic] वचःप्रपञ्चतनाचातुर्यमाचर्यते । संभये ।
बन्धूकविद्रुग्नपाकुखुमपपञ्चो दग्धच्छदस्य सपरिच्छद एष सर्वः ॥ [मरीचि]
कृष्णे । मरीचिर्वियमालोपि विभाणयति नो धनम् । धृणी । Ku. 8, 03 ॥
[मरीच] याजकस्य हिषो याजकदिषः ॥ 130 ॥

रक्षेभिदो रावणमातुलः । यथा । An. II, 55 ॥ अथ चान्ताः । [अण्डज]
कक्षिणः कुकलासः c. H. D. II, 5 ॥ [अङ्गजः] चतुर्विषि । अङ्गजः कस्य
न प्रियः ॥ 131 ॥

[अङ्गजम्] यथा । गजाङ्गौसत्र एहन्ति नयः ॥ [कम्बोज] शूद्रमेदे
हस्तिमेदे च । कम्बोजः पूज्यते न कैः ॥ 132 ॥

[काम्बोज] अद्वानां भेदे । यात्रानेहस्ति ॥ c. 2, 25 ॥ 133 ॥

[कुटज] अगस्त्ये द्रोणानार्ये च । कुटजेन निषेतोर्यं महानपि रणोदधिः ॥
[गिरिज] लोहं वाज्ञादि ॥ सर्वेषु । यजते गिरिजौर्मितः ॥ [गिरिजा] मातु-
रुङ्गी वीजपूर्ती । उमायाम् । Su. 66 ॥ 135 ॥

[नीरज] एषे । Si. 10, 11 ॥ [परञ्ज] वैलयन्दं दागमयम् । कुटिका-
फलं कृषणिकापत्रम् ॥ 136 ॥

[बाहुज] क्षत्रिये । Au. IV, 30 ॥ [भूमिज] इयोः । को भूमिगात्मो-

हिजते जनैघः ॥ [भूमिजा] यथा । जनकः स निजां कन्यां ददौ रामाय
भूमिजाम् ॥ 137 ॥

१ [वलज । वलज] सदाकारे वाच्यलिङ्गः । क्षेत्रे [?] तात्स्थ्यात्स्थ्येपि
विलिङ्गः । तयोर्यथा । Si. 14, 7 । गोपुरे पूर्वारे । रुद्धुर्बलजं वलात् । संगरे ।
न युद्धशौण्डा वलजे वलन्ते । सदाकारे । वन्यास्ते साप्तवो वलजाः ॥ [वलजा]
इयोः । स्ववर्त्तेवलवन्तोपि युध्यन्ते वलजाकृते ॥ 138 ॥

[वनजः] स्तम्भेरमे । वनजैरवनेर्जयः ॥ 139 ॥

[सामज] सामोत्ये । राजा मु सामजं संपिं हिपां न बहु मन्यते ॥
[हिमजः] यथा । ययौ महेन्द्रवित्रस्तो हिमजो हि महोदधौ ॥ [हिमजा]
पार्वत्याम् । हिमजा हि महेत्सवे । शटी ओपधिमेदः ॥ 140 ॥

अथ शान्ताः ॥ [सर्वज्ञ] निनेन्द्रे । सर्वज्ञ एव जानाति परीणामं हि कर्मण-
म् । सुगते । प्रणम्य सर्वज्ञमपेतिथिष्ठवम् [sic] । शंकरे । देवं प्रणम्य सर्व-
ज्ञं दृष्टिसंहारकारकम् ॥ 141 ॥

अथ टान्ताः ॥ [अवट] कूरे । H. Y. 4, 48 । खिले । पातयत्यवटं बद्धः ।
गर्ते । को नाम स्यादवटकुहरालोकगेष्यस्य कल्पः । कुहकजीविनि वाच्यलिङ्गः ।
यथा । अवटः कपटे बद्धः । प्रमत्तेपि मद्भुः । यथा । अवटानङ्कसंकेतनसमा-
श्रयाम् ॥ [अरिष्टः] काके । अरिष्टैरिव मूर्त्तस्तदरिष्टैर्वलितं गृहम् । दैत्यविशेषेपि
. मद्भुः । यथा । दुटारिष्टकत्रैरकण्ठवलनाविशिलटकण्ठसजाः ॥ 142 ॥

[अरिष्टम्] तके । अरिष्टमिट्ह हि विशिष्टपुंसाम् । शुभे । अरिष्टाः सन्तु प-
न्यानः । आसंवमेदेपि मद्भुः । अरिष्टमिट्हैः सह सेवते सदा ॥ [अवट] गर्ते:
इवभ्रम् । अन्धुः कूपः । तयोः । अवटोर्निकटे घटम् ॥ [उत्कट] तीव्रे ।
K. Pr. 188, 6 । मत्ते । Ra. 6, 7 ॥ 143 ॥

[करट] दुर्दुस्टे दुर्मुखे वाच्यलिङ्गः । काके वायमेदे दुर्दुस्टे च । ते कर्ण-
कोटिकटक [sic] करटा रटन्ति । नवभाद्रं प्रेतस्य एकादशाहभाद्रं यथा ।
करटवटकमेजी लम्पटो विप्रखेटः ॥ [कर्कट] कुलीरे । कर्कटसधर्माणो हि रा-
जपुत्रा जनकंभक्षाः [sic] ॥ 145 ॥

[कर्कटी] इयोः । दशनशकटकोटचा कर्कटीं लोटयन्ति ॥ [कार्यट]
कार्यिणि । लम्पटाः कार्यटा निटाः ॥ [कीकट] कृपणनिःस्वयोः । कीकटा
दानसंकटाः ॥ 146 ॥

[कुरण्ट] द्विषिट्कामेदः पीता द्विष्टी ॥ [कुकुट] वह्निकणे । उड्डीनैः शतकोटिकुकुटशतैः ॥ 147 ॥

[कुकुटी] मिथ्याचर्यादावपि ॥ [कृषीट] उदरे । गूढोद्धिनकृषीटपीठमकरो-दन्धासुरं वः शिवः । जले । कृषीटयोनेहृदियाय तेजः । अब्र हि कृषीटं योनिरस्य कृषीटयोनिः । यत्स्मृतिः । M. 9, 321 ॥ 148 ॥

[चर्पट] चपेटे । कैटभर्धपटौर्मिघः । स्फारमुद्धर्टं विषुलं विस्तीर्ण स्फारं च तद्विषुलं च स्फारविषुलम् । पर्टो भक्ष्यविशेषः ॥ [चिपिट] शृङ्गके । चिपि-टमवटकण्ठे शैरिका भक्षयन्ते । पिचिनं कुहिर्वं सत् [sic] ततं विस्तीर्ण पिचितततं यथा । केचिचिपिटनर्कुटाः ॥ 149 ॥

[चिरण्टी] सुवासिनीशब्देन सूठया गृहिणी वृद्धाप्युच्यत इति मञ्जः । तस्यी द्वितीयवयाः सर्वा स्त्री । इयोर्यथा । कथं चिरण्टी चिरकालनदा ॥ [च्यङ्गःट] धौताञ्जनी इवेतगृहगोधा ॥ 150 ॥

[चिकूटः] यथा । Sp. 2844 ॥ [चिपुट] सातीनः कलायाख्यो धान्य-विशेषो मालवप्रसिद्धः ॥ 151 ॥

[द्रोहाट] चतुर्पदी० । द्रोहाटपाटकोप्येष लभते न वराटकम् ॥ 152 ॥

[धाराट] इयोः । धाराटधादुलम्पटः ॥ [निर्दट] विष्वपि । नेटः कस्यापि निर्दटः ॥ 153 ॥

[परीटि] परीक्षा गवेषणं पारिचर्या सेवा । इयोः । इटा परीटिः शिरानां दुष्टकर्मविपाटनी ॥ 154 ॥

[पर्कटी] इयोः । संक्रिडन्ते विकटदशना मर्कटीपर्कटीभिः ॥ [पिच्छटः] यथा । दृष्टिः पिच्छटपिच्छला प्रवयसाम् ॥ [पिच्छटम्] गण्डभित्तिर्विभास्येपा चन्द्रतिपिच्छटकुण्डला ॥ 155 ॥

[बर्वटी] श्रीहिभिदि । मर्तै चर्वन्ति बर्वटीम् । वेदयायाम् । बर्वटी लीम-कर्पटा ॥ [भात्कूट] भान् कूटोस्य भात्कूटः ॥ [भावाट] भावको भावयिता । साधुनिवेशो भद्राकारः ॥ 156 ॥

[मर्कट] कपौ । नीता मर्कटकेन कामपि दशां पिग्दैवमावश्यकम् ॥ 157 ॥

[मोरट] विष्वपि । मोरटं पित्तनाशनम् ॥ 158 ॥

[मोचाट] चन्दने कदलीगर्भे च । उष्माटयन्ति मोचाटा निदाषे दाहविक्षवन् ॥

[वर्णाट] त्रिष्वपि । वर्णाटो भाटकाधीनः ॥ 159 ॥

[विकट] पृथ्यौ रम्ये च । गन्तव्यं देवकुले द्रष्टव्या विकटकटितटा वेश्या
c. Sp. 2076; Pa. 1379 ॥ [वेकट] इयोः । वेकटैर्घटचते मणिः ॥ 160 ॥

[वेरटम्] वदरीफलं कुपलयम् ॥ [त्रौलाट] देवल क्रायिविशेषः ॥ 161 ॥

[संसृष्ट] वमन विरेचनादुद्दे [sic] यथा । संएष्टे देयमौपधम् ॥ 162 ॥

अथ डान्ताः ॥ [अम्बष्टा] यूथिका पुष्पतरुः ॥ [कनिष्ठ] अल्पे । प्रसा-
दस्य कनिष्ठस्य शृणु पार्वति लक्षणम् । भग्ने लघुध्रामरि । ज्येष्ठेनूहे परिवेशा
कनिष्ठो दारसंयही c. H. 526 ॥ 163 ॥

[कमठ] दैत्यः । कमठे परणेन्द्रे च स्वैचितं कर्म कुर्वति । प्रभुस्तुत्यम-
नोवृत्तिः पार्वत्यनायः भिषेद्धु वः ॥ मुनिः । भुङ्गे मठे कमठपाणिरसौ
मुनीन्द्रः ॥ [जरठ] इयोः । Si. 4, 29 ॥ [नर्मठ] इयोः । नर्मठः काम-
कर्मठः ॥ 164 ॥

[प्रकोष्ठ] कूर्परा० । Me. 2 । विस्तृतकरे हस्ते । गोडे प्रकोष्ठैर्मिमते हि
काटम् ॥ [प्रतिष्ठा] गौरवे स्थितौ च । Si. 2, 34 ॥ 165 ॥

याग० । एष वै प्रतिष्ठा नाम यज्ञः ॥ मर्यादादेवादिस्थापनयोरपि मङ्गः ।
मर्यादायाम् । कृतप्रतिष्ठा निवसन्ति सन्तः [Mkh. धृतप्रतिष्ठाः क न सन्ति
सन्तः] । देवादि० । इटिः प्रतिष्ठासमये पुरारेः ॥ [लघिठ] भैरव
उद्धुपः ॥ 166 ॥

[श्रीकण्ठ] कुरुजाङ्गलं तीर्थिविशेषः ॥ 167 ॥

[साधिष्ठ] इयोः । अधिवितमसाधितैः सुषु राज्यं न तिटति ॥ अथ
डान्ताः ॥ [कारण्ड] मधुकोशो मधुमण्डकः [?] कारण्डवदलादकौ प-
क्षिणौ ॥ 168 ॥

[कूटमाण्ड] गणः केलिकलाख्यः c. H. 210 । कर्कारौ । Pa. 262 ।
भूणेपि ॥ [कूटमाण्डी] अभिकार्यां देवताविशेषे । सूर्योन्द्रवाहना नित्यं कूटमाण्डी
कमलेक्षणा ॥ [कोदण्ड] भूलतायाम् । कोदण्डे दृश्यते ज्योतिः ॥ 169 ॥

[गारुड] विपशास्वे । नष्टं विषं गारुडमन्त्रजापैः ॥ [तिन्तिडी] कालस्य
दासः कालदासः ॥ 170 ॥

[तिन्तिडी] चुक्कमस्त्रवेतसः । चिन्नाम्लिका ॥ 171 ॥

[प्रकाण्ड] स्तम्ये । कुशप्रकाण्डेन ममार्ज भाण्डम् । स्तकन्य० । कण्डूय-

माना: सरलप्रकाण्डे ॥ [पिचण्ड] पशोरवयवे । पिचण्डखण्डानि चखाद
चण्डी ॥ 172 ॥

उदरे । पिचण्डिलधण्डगतिः कथं भवेत् । अत्र हि पिचण्डोस्त्यस्येति लोम-
पिच्छादैरितीलः ॥ [पूत्यण्ड] गन्धकीटः सुरभिकीटः ॥ [भेरुण्ड] खगः
पक्षी यथा । विसंहिता विनश्यन्ति भेरुण्डा इव पक्षिणः ॥ [भेरुण्डा] यथा ।
भेरुण्डा मुण्डमालायुगलदलयिती [?] ॥ 173 ॥

[वरण्ड] वदनामये । वरण्डेनार्दितं तुण्डम् ॥ 174 ॥

अन्तरावेदौ । वरण्डं क्रमदण्डाभ्यामारुरोह द्विपः कुपा । संघे । इक्षोर्वरण्डं
क्षिपति स्म शुण्डया ॥ [वारुण्ड] गणिन्थराजो वृक्षभेदः । सेकभाजने ।
वारुण्डेन मुनेः कन्या तस्यपण्डं निपिञ्चति ॥ 175 ॥

[वितण्डा] शिलादय औपधम् । करबीरी लताभेदः ॥ [शिखण्ड] वहै
कलापे । Ra. 1, 39 । चूलायां काकपक्षे । Ra. 11, 5 ॥ 176 ॥

[सरण्ड] धूर्ते । सरण्डैः खण्डिता मही ॥ अथ णान्ताः ॥ [अधूढ]
ईदरो विष्णुः ॥ 177 ॥

[आपाढ] मलय० । प्रसूडं बाढमापाढे चन्दनैर्दृढगन्धिभिः ॥ [उपोढ]
ऊडे । Sp. 1311 । निकटे । उपोढपाणि० Ku. 7, 4 ॥ [उदूढ] ऊडे । Si. 1,
36 ॥ 178 ॥

[प्रसूढ] इयोः । प्रसूढोमाङ्गुरदन्तुरेण ॥ [प्रगाढ] इटे । प्रगाढपौढ-
वाहवः । मृशेपि । यदाह । प्रगाढं कृच्छ्रभिच्छन्ति प्रगाढं वलवहृशम् ॥ [वारुढ]
वार्भिहस्ते स्म वारुढः । अररिः कपाटम् ॥ 179 ॥

[विरुढ] अङ्गुरिते । शतावरी विस्त्रानि गुडूची कोमलामिलिका । जाते ।
गङ्गापवाहाम्बुविरुढ० Ra. 2, 26 ॥ [विगूढ] इयोः । पकाशयेत्त्रैव विगूढ-
कार्यम् ॥ [समूढ] चतुर्वर्षपि । मूढः समुज्ज्ञति समूढतृणां परिचीम् । पकेपि
वद्धभट्टिका । यथा । Si. 1, 4 ॥ 180 ॥

[संरुढ] इयोः । Ra. 6, 47 ॥ अथ णान्ताः ॥ [अरुण] अर्के ।
Sp. 562 । अनूरौ । Ra. 5, 71 । पिङ्गे । Si. 11, 14 । संध्या० । अ-
रुणेन क्षताः सार्यं दिशः कौषम्बवासतः । कुपे । संपत्यगच्यामरुणः समुद्रतः ।
कुष्ठे । अरुणालिङ्गिनं वपुः । अव्यक्तारागेव्यक्तलौहित्ये । निद्राविरामारुणलोचनाः ।
लोहितेपि यथा । R. K. 2, 23 ॥ 181 ॥

[अभीरण] इयोः । Si. 1, 32 ॥ [इरिण] इयोः । संसारेरिणकल्पवृक्ष भवतः पादराविन्दद्यम् ॥ 182 ॥

[करुण] वृक्षे । तरुणकरुणवहीकुष्ठमुखासयन्तः । दीनेपि यथा । Si. 11, 35 ॥ 183 ॥

[करणम्] क्षेत्रे । पन्निपर्णकरणेषु विचेहः । गीतमेदे । तत्रैला करणं टिङ्गा वर्तिनी । दस्तथा । अङ्गहारभेदः द्विरहस्तपर्यस्ततारकादिर्हात्रिशत्पकारः । यथा । करणैहत्वणैः केयं भारतर्त्त्वति नर्तकी । संवेशो निपुवनं तस्य भेदो वात्स्यायनोक्तः । यथा । नवनवकरणपरायणरमणीलीलारसेन तरुणानाम् । कायस्थोध्यक्षादेष्पलक्षणं तेयां संहतिः समूहः । तत्र बवचालवादै च । करणं करोतु राजन्सकले भुवने त्वदीयकरणानि । कायस्थे इत्येके कायस्थकर्मणीत्यपरे ॥ 184 ॥

वर्णानां स्फृटतादौ । स्फृटं करणं स्पर्शानाम् c. Ath. Prāt. 1, 29; R̄iktantravyāk. 1, 3 p. 2 । योगिनामाऽ । करणानि पुनर्भद्रासनादीनि विदुर्बुधाः । इषोके । Ra. 2, 11 । साधकतमे । Krt. 2, 4, 32 । हृतौ । सर्वोपकारकरणैकपरायणेन ॥ 185 ॥

[कङ्गण] कर० । उद्देश्यद्वयक्षिकङ्गणश्चणकार० । 2, 72 । मण्डने प्रसाधने । मसृणपुसृणपङ्कैः कुर्वते कङ्गणानि । हस्तसूत्रं प्रतिसरः । यथा । कङ्गणमोचनाय गच्छामि । शिरोभूषणेषि यथा । Si. 12, 75 ॥ [कल्याण] इयोः । यत्कल्याणं तस्य तु वह्नीविशतोपि [?] कल्याणम् ॥ 186 ॥

[कत्तृण] फङ्गा शाकविशेषः । इयोः । तं मुटिभिः कत्तृणवत्पिपेष ॥ [कोरेण] मतङ्गजे । Si. 19, 36 । द्विरदस्य योपायाग् । ददौ सरःपङ्गजः । Ku. 3, 37 ॥ 187 ॥

[कारणम्] घातने । कारणोपहितमानसस्य ते कारणा निरयवह्निषु स्थिता । हैतौ । Sp. 3537 । करणे साधकतमे । भन्निर्यमध अद्वा च कारणं मोक्षसंपदः ॥ [कारणा] यथा । कारणा निरयवह्निषु स्थिता ॥ [कार्मण] मन्वादि० । Si. 10, 37 । कर्म च तत्कारकं च कर्मकारकम् ॥ 188 ॥

[काकणी] मानदण्डभतुष्करः । वराटे कपर्दे । असिधाराक्रयक्रीता वरमेकापि काकणी ॥ मानमेदे प्रसृतिमध्यलक्षणेषि मङ्गूः । यथा । दरिद्रः काकणी दद्यात् ॥ चक्रवर्तिरत्नविशेषेषि ॥ [कृपाणी] कर्तव्यम् । कृतः कृपाण्या हयेशसंचयः । दुर्योग् । Si. 18, 19 ॥ 189 ॥

[क्षेपणी] इयोः । जलनिपिजलमध्ये क्षेपणीं निक्षिपन्ति ॥ 190 ॥

[ग्रहण] स्वीकृतौ । लक्ष्मी० s. 3, 16. । बन्द्याम् । पर्वणीकृतरिपुलक्ष्मीः । धीगुणे । H. 310 । शब्दे । Kat. I, 1; 23 । आदरे । चूडामणी किं ग्रहण हरस्य । प्रत्यायो राजादिभावं पनं तत्र महोपरागे च यथा । स राहुमूर्तिरिव न ग्रहण जहाति ॥ [ग्रामणी] क्षुर० । क भूषिपरस्पन्दे [sic] ग्रामणीकलहः क च ॥ 191 ॥

प्रधाने पत्थ्यौ च । Pa. 908 । भोगो विद्यतेत्य भोगिकः भोगपात्रम् ॥

[गोकर्ण] प्रमथा० । स्मृतगोकर्ण० Ita. 8, 33 । अत्र गोकर्णगणसेवितत्वाद्वैकणीं निकेतः ॥ 192 ॥

मृगे । An. II, 23 । अश्वतरसर्पयोः । गोकर्णः कृष्णवर्णेयं लङ्घवर्णेन धर्यते ॥ [चरणः] मूले । चरणसेकविद्यतितवृक्षकाः । गोत्रमन्वयः ॥ 193 ॥

चहृचादयो वेदशाखाध्ययननिमित्तकव्यपदेशभाजो द्विजन्मानः । यथा । विशाला व्रद्धशालेयं चतुर्थरणमण्डिता ॥ [चरणम्] इयोः । चटुतरचरणेनोद्देजितास्तावकेन । चारित्रेपि यथा । अधृतचरणबोधाः प्राणिनो यत्पत्तादादसमसुखनिधानं मोक्षमासादयन्ति ॥ 194 ॥

[तरुण] यूनि । R. K. VII, 39 । नूदने । एतेषु रेतं नरुणमारुतधूयमानदावायलीवलवितेषु महीरुहेषु [c. Bhoj. 61, 9] ॥ [तरणि] तरणे । तरणिकरणिमेणाः कुर्वते फालदानैः । अर्केशौ च । नरुणतरणितापक्वान्तकौलेयजिह्वातरलतरनिषातं जीवितं मानवान्म् । नौकायाम् । दारिद्र्योदधितरणिः सर्णिर्णिः भ्रेयसस्य नित्यस्य ॥ 195 ॥

यद्दिः पत्तिगोरुपोत्थापनो दण्डः ॥ [दक्षिण] पर० दक्षे सरले च । दक्षिणः० S. 14, 33 । अपाचीने Ku. 8, 25 ॥ 196 ॥

[दक्षिणा] दिशि । Ku. 3, 25 । पतिभायाम् । करणीया शुभे लम्पे दक्षिणा हि विचक्षणैः । यज्ञदाने । दक्षिणाः० S. 14, 33 ॥ [दुधण] पर्शुमुहरयोः । प्रचके दुधगैर्वैणः । वेषसि । दुधगोपि न निद्राति सान्द्रदैत्येन्द्रशङ्क्या ॥ [दुर्वण] कलघैते । S. 4, 28 ॥ 197 ॥

[दीर्वण] मृष्टपर्ण ओपथिविशेषः ॥ [भरणः] अहिपतौ । कमत्रै० c. 3, 164 । लोको लोकविशेषः ॥ 198 ॥

[धरणी] यथा । धरणीधरकंदरान्तरस्थम् । इकारान्तोपि यथा ।
Si. 7, 46 ॥ [धर्षण] इयोः । अविरतधर्षणरसिकः खल इव वेश्याजनो
जयति ॥ [धर्षणी] यथा । वर्षत्यपि घने याति रसोत्कर्षेण धर्षणी ॥ 199 ॥

[धिपणा] यथा । तीक्ष्णा हि मनीषिणां धिपणा ॥ [निर्याण] निर्मेदे ।
ततो नगरनिर्याणे तयोरासीत्समागमः । मोक्षे । सर्वसङ्गपरित्यागान्त्रियाणं स यि-
यासति । गजापाङ्गप्रदेशे । Si. 5, 41 ॥ 200 ॥

[निर्वाण] विध्याते वाच्यलिङ्गः । निर्वृतिः मुखमात्रं तत्र मोक्षे च यथा ।
Pa. 3514 । विध्याते । V. S. 7 । करि० । निर्वाणमपि सरसीपु गजापिपेन ॥

[निर्माणं] सारः स्थिरोर्थः । कर्मभेदो विचित्रावयवरचनाहेतुर्नाम कर्मभेदः ।
यथा । निर्माणेन विनिर्मिता तनुरियम् । समज्ञसं न्यायः ॥ 201 ॥

[प्रघण] अलिन्दके द्वारापोदारणि । प्रघणे प्रगुणीनकुः कर्पूरस्वस्तिकान्
स्त्रियः ॥ 202 ॥

[प्रवण] क्षणोवसरः । चतुर्पथे । प्रवणे चरन्ति भूताः । आयते । प्रायेण
योपेत्यथणा हि कामिनः ॥ [प्रमाण] मर्यादा अवधिस्तत्र यथा । राजानं
मां च प्रमाणं कृतत्वात् [sic] यद्याकुशलं पद्यसीति । रात्यन्नादिनि । वाणीः
प्रमाणस्य मुनेः प्रमाणम् ॥ 203 ॥

प्रमातरि । Sa. 21 । एकतायाम् । परस्परप्रमाणा भ्रातरः । इयत्ता परि-
च्छेदः । यथा । कियत्प्रमाणमुदकम् । नित्ये । नभः प्रमाणं गुणिनो गृणन्ति ।
हेतौ । भूमः प्रमाणं ज्वलनावौधे । शास्त्रे । पद्याक्यप्रमाणानां पारं यातस्य
पीमतः ॥ [पत्तोर्ण] प्राप्ता क्लन्तिन पत्तोर्ण पृष्ठोदरादिक्षात् ॥ 204 ॥

[पद्धिणी] पूर्णमायाम् । सदृक्षः पक्षिणीन्दुना ॥ [प्रवेणि] इयोः ।
प्रवेणी मदमस्येव प्रवेणी कुसुमाचिता ॥ [पुराणम्] शास्त्रं पञ्चलक्षणं यथा ।
Gan. 345, 11 ॥ 205 ॥

[पुराणः] यदाह । पोडशपणः पुराणः पणो मवेत्काकणीचतुर्केण ॥ [पूरण]
पूरके । Si. 19, 51 ॥ 206 ॥

[प्रोक्षण] वधूहिंस [sic] अर्याद्यज्ञे । यथा । प्राणिप्रोक्षणके वनेत्र विजने
कि भीरु वध्यम्यसे ॥ [भरण] वेवने मूल्यं भूतिः पोषणमात्रं इयोर्यथा ।
Sp. 4911 ॥ [भरणी] शोणकोरलुकवृक्षः ॥ [भ्रमणी] अपीशित् राजादेः
क्रीडादौ । भ्रमण्यो प्रययौ नृपः ॥ 207 ॥

कारुणिका ओपथिः ॥ [भीयणः] अर्गादोपामार्गः [c. H. D. I, 8] ॥
[मत्कुण] अदमश्रूहये नालिकेरे च । स्वैर्ण क्रीडवि मत्कुणैः ॥ 208 ॥

निर्विपाण० । §. 19, 71 ॥ [मस्तण] मस्यति परिणमते मसृणः ।
भूणतृणेति साधुः । अकटिने । B. VI, 36 । स्तिरपे । मसृणघुसृणपङ्कैरङ्गिता
पार्थिणस्याः ॥ 209 ॥

[मार्गणम्] याचने । द्रविणमार्गणलङ्घटकुट्टिनी ॥ [मार्गणः] द्वयोः ।
§. 19, 63 ॥ [यन्त्रण] विष्वपि । कुर्यादिनिद्रिययन्त्रणम् ॥ 210 ॥

[रमणम्] जघने । रमणालवालनिर्गतरोमावलिवहरी च संसिक्ता ॥
[रोपाण] रुप्यति रोपणः [sic] कल्याणपर्याणादय इति साधुः । रोपणे ।
रोपाणस्ते विपाणाभ्यां विव्याध व्याकुलं जरः ॥ 211 ॥

[रोहिणी] सोमवल्कः श्रीपर्णी । उमायाम् । रोहिणीरहितः शिवः ॥
[लघण] रसे । स्वक्षो लघणभोजी स्यात् ॥ 212 ॥

अस्त्विभेदो भालकर्णन्तरास्थि यथा । भृगाति लघणाधातः ॥ [लक्षणम्]
लक्ष्मणम्] नामनि । Ra. 6, 71 । लक्षणेन स लक्षणः । चिह्ने । §. 2, 37 ।
आजैश्वर्य च सच्च च विदुः क्षमापस्थ लक्ष्मणम् । लक्षणं शास्त्रेषि ॥ [लक्षणः]
सौमित्रौ रामानुजे । उद्धरणलङ्घकीर्त्तराज्ञारहितस्य लक्षणयुतस्य । रामस्य वने
शरणं जितपरकलभस्य शरभस्य ॥ 213 ॥

[लक्षणः] यथा । पुण्यभागी स लक्षणः ॥ [लक्ष्मणा] सारस० ।
§. 4, 59 ॥ [वरुण] अर्के । उर्देति वरुणोरुणः ॥ [वरणः] द्वयोः । प्रोत्तु-
ङ्गवरणावृतः ॥ 214 ॥

[वारण] मतङ्गजे प्रतिपेषे च । Sp. 227 ॥ [वाहणम्] विप्र० ।
व्राद्यणं व्रद्यशालायामजिद्विवनि गायति ॥ 215 ॥

[वाह्यणः] हञ्जिकासृक्योस्तु आद्यणीति प्रयोक्तव्यम् ॥ [वारुणी] गण्ड-
दूर्वा प्रधानदूर्वा ॥ 216 ॥

[विपणि] स्त्रियाम् । भाघस्तु पण्यवीथां पुंस्याह । विष्वपि । अगण्य-
पण्यपूर्वापणि विपणिनो विपणिं विभेदः c. §. 5, 24 । अव विपणिः पण्यं हट्टो च
विशेते येषां ते विपणिनः । शिखादित्वादिन् । विपणि पण्यवीथिकामित्यर्थः ॥
[अमण] निन्द्य० । विभ्रमः अमणे कुनः ॥ 217 ॥

[शरण] गेहे । An. II, 20 । वधे । विद्विषां शरणं शरैः । रक्षके । त्वमेव शरणं मम ॥ 218 ॥

[श्रीपर्ण] अद्भुते । श्रीपर्णपर्णी विदधाति कर्णे ॥ [सरणि] भेष्याम् । सरणिः पिपीलिकानां निर्याता वर्षसूचनं कुरुते । मर्णे । K. Pr. 176, 20 ॥ 219 ॥

[सारण] अतीसारे । तन्ये सारणदारणम् ॥ 220 ॥

[सुपेण] विष्णौ । सुपेणसेनापत्सरेण मेदिनी ॥ [सुवर्ण] छुवर्णस्यालुः करकपत्रिका [sic] छुवर्णानुः ॥ 221 ॥

विस्तः पष्टिः पलशतानि ॥ [सुपर्ण] गरुदे । S. 20, 52 । स्वर्णचुडः पश्चिविशेषः ॥ [सुपर्णा] विनता गरुडमाता यथा । सौपर्णेयप्रकीर्णिर्विषयधरनि-करैः ॥ 222 ॥

[हरिण] पाण्डौ । हरिणवदनकान्त्या शान्त्यमन्तर्वर्णनक्ति ॥ 223 ॥

[हर्षण] आद्वदेयो यमः ॥ 224 ॥

[हिरण । हिरण्य] विष्वपि । हिरणं कारणं भियः । वराणे हेष्मि च हि-रण्यं यथा । हिरण्यमेवार्जय निष्फलाः कलाः ॥ हिरण्यमक्षव्याकुप्यमानभेदद्रव्येष्वपि ॥ 225 ॥

अथ तान्ताः ॥ [अमृतम्] यज्ञ० । M. 3, 285 । अम्बुनि । अमृतमिति वचसि सत्यपि विषमिति हि किमुच्यते वारि । सुधायाम् । Ki. 5, 30 । मोक्षे । सेव्यतामक्षयो धीराः स अभिये चामृताय च । अयान्त्रिते । यन्मनुः । M. 4, 5 । शेषेषु । अमृते कस्य न प्रीतिः ॥ 226 ॥

[अमृतः] दयोः । अमृताय नमस्तस्मै ॥ 227 ॥

[अनुत] दयोः । अनुते वर्तते पाषम् ॥ [अक्षत] लानेषु मङ्गल्यतण्डु-लेषु । Ra. 2, 21 ॥ [अर्दित] हते । हृदये दिग्धशरैरिवार्दितः c. Ku. 4, 25 । अर्थिते । कर्दयः कर्दतेर्दितः ॥ 228 ॥

[अजिन] तीर्थ० । श्रीमन्तमजितं देवं सर्वतः प्रणिदध्महे । शेषेषु । जीया-दजितः पैररजितः ॥ [अच्युत] द्वादशस्वर्णे । अच्युतेन्द्रच्युतो दिवः । केशवे । S. 1, 25 ॥ 229 ॥

[अव्यक्तम्] प्रकृतिः संस्त्योक्त्ता यथा । S. K. 10 । आत्मनि परमा-स्मनि । अव्यक्तादण्टमभवत् c. 2, 108 ॥ [अव्यक्तः] मूर्खे । न व्यक्ति [?]

युक्तमव्यक्तः ॥ [अनन्तम्] खे । अनन्तमारोहति तेजसा रविः ॥
[अनन्तः] तीर्थ० । नमः श्रीमदनन्ताय धीतरागाय ताविने ॥ 230 ॥

विष्णौ । लक्ष्मीरनन्तस्य निबद्धभावा ॥ अनाशेषि मङ्गुः । यथा । अनन्तो
जगदन्तः ॥ [अनन्ता] भुवि । सप्तसागरपर्यन्तामनन्तां भ्रात्यता भया । शेषा
ओपधयः ॥ 231 ॥

[अस्वन्त] पञ्चस्तपि । अस्वन्तं स्वान्तदुःखदम् ॥ [अमति] अमत्य-
मतिः । काले यमे पुंसि चण्डे वाच्यलिङ्गः ॥ 232 ॥

[अदिति] विष्वपि । दुरितान्यदितिर्यु ॥ 233 ॥

[आपात] तत्काले । आपातरम्या विषयाः पर्यन्तपरितापिनः ॥ [आख्यात]
इयोः । मा स्म० S. 2, 250 ॥ [आप्नात] पस्ते । M. M. 189, 4 ॥ 234 ॥

[आपुत] खातके । आपुतः भयते गृहम् ॥ [आवर्त] पवसां भये ।
Mo. 28 । आवर्तनं भ्रमिः पुनःपुनरध्ययनं वा । भ्रमौ । चक्रावर्तविर्यार्तितक्षितिरजःपु-
र्जैर्नभश्छादितम् । अध्ययने चिन्तने च । मन्त्रावर्तपणिहितमना घर्ततेस्तौ
मुनीन्द्रः ॥ 235 ॥

[आनर्त] आनर्तेनविवर्तितखड़वस्त्रीकान्ताक्षतक्षपितशशुनिकायकायः ॥
[आहत] मृपार्थके । धिप्तिकृत्याहतमिदं चननं पञ्चनात्मकम् ॥ [आध्मात]
शक्तिते । आध्माते पाञ्चजन्ये जनयति जनतानन्दकन्दप्ररोहम् । दग्धे तापिते ।
आध्मातताम्रच्छिः ॥ 236 ॥

[आचित] संगृहीते । R. 7, 10 ॥ [आयस्त] ऐतिते स्तिते च ।
S. 3, 6 । तेजिते । आयस्तासिल्लोक्षसद्विपुकुले कालायमने रणे । रने ।
V. S. 22 ॥ 238 ॥

मुद्दे । आयस्तशशुनिश्चाहनप्रवृद्धः [०८. M.L.] ॥ [आयति] प्रभाव
उत्तरकाले च । K. 2, 15 । दैष्ये । S. 5, 65 । सद्गःसंश्लेषः ॥ [आहति]
जाती । क्षणाहृतिः कोवि युवा प्रविटः । स्वं संस्थानविद्वेषः । यथा । यशाहृ-
तिसत्र गुणा यसन्ति । यसुषि । Ku. 5, 13 ॥ 239 ॥

[आयति] सर्वेषु । आयसी कर्यसंपन्निः ॥ [आमति] इर्गः ।
S. 3, 61 ॥ [आपति] त्रिषु । अप्यापसी भवति न गतो विद्वन् करण
कर्त्य ॥ 240 ॥

[इङ्गित] द्वयोः । Ra. 1, 20 ॥ [उच्चस] चन्नले । उच्चप्रसमिनिवहाप्रकुतू-
हलानाम् । शुष्कमांसे । उच्चमे कृमयो यथा । संतप्ते । Si. 11, 50 ॥ 241 ॥

[उचित] विदिते । Si. 14, 27 । अभ्यस्ते । Ra. 11, 9 । मिते । उचि-
तसचितवादी कैर्न वन्यो मुनीन्द्रः । युक्ते । Da. 5, 50 ॥ [उत्थित] वृद्धि-
मति । गृहादश्रिरिवेत्यितः । उत्पत्ते । Ku. 2, 32 ॥ 242 ॥

[उद्भृत] परिभुक्तो० । क्षिपेदप्सद्भृतं नवः ॥ [उपित] न्युपिते । V. S. 111
मुटे । उपितशिखरशाखी दाववह्निः क्ष चैषः ॥ [उच्छ्रृत] जाते । उच्छ्रृता-
ङ्कुरविराजितान्तरा ॥ 243 ॥

प्रवृद्धे । उच्छ्रृतानि पतितान्युच्छ्रृतानि च ॥ [उद्बान्त] उद्धीर्णे । उद्बान्तग-
रलैः सर्पैः ॥ [उदात्त] दातरि । किमदेयमुदात्तानाम् । महति दये च । An.
I, 8 । स्वर० । Si. 2, 9५ ॥ 244 ॥

[उदन्त] सापौ । उदन्ता दान्तचेतसः ॥ 245 ॥

[उद्भात] मुद्ररे । उद्भातधातितपदातिरवं प्रथाति । योगिनां पवनजयनिमित्तं
योभ्यासयोगस्तदर्थं कुम्भकरेष्वपूरकव्रयम् । पाद० । Ra. 2, 72; c.Si. 12, २ ।
उद्भतो रङ्गोस्य उद्भङ्गः । द्रव्यमेदः ॥ 246 ॥

[उन्नति] उदयसमृद्धयोः । Si. 16, 22 ॥ [क्रन्दित] रुदिते । हा ता-
तोति क्रन्दिवमाकर्ण्य विषणः ॥ [कलित] विदिते । अकलितदैवनियोगाः ।
आमे । पायात्तस वः शशिकलाकलित्तावतंसः ॥ संख्याततुलितसिपशन्दितेष्वपि
मङ्गः । संख्याते । M. Ch. II, 30 । तुलिते । करकलितहराद्रेषुप्करं किं हि
तस्याः । क्षिप्ते । संप्रामे कलितोपि शतुर्मिवहस्तुटाय कीर्ति तव । शब्दिते ।
कलितकीर्तिषु शतुर्मुखेषु ते ॥ 247 ॥

[किरात] अल्पतनौ । Ratn. 299, 27 ॥ [किराती] द्वयोः । भ्रात-
र्द्विजपरित्यक्ता किरातीयं करोतु किम् ॥ [रुतान्त] अक्षेम० । कृतान्तं कुशते
[sic] न जातु ॥ 248 ॥

सिद्धान्ते । कृतान्तमाप्नोति न निर्विवेकः ॥ [गर्जितः] मत्तकुञ्जरो मत्त-
गजः । तत्र गर्जितशब्दो भारतादौ शब्दितः ॥ [गर्जितम्] यथा । Me. 11 ।
जलदेत्युपलक्षणं तेनान्यत्रापि यथा । K. Pr. 188, 7 ॥ [ग्रन्थित] त्रिष्वपि ।
ग्रन्थितं दयितया नवमाल्यम् ॥ 249 ॥

[गमस्ति] दिन ० | ध्वन्तं हिनस्ति शुतिभिर्मस्ति: || 250 ||

[गोदन्त] दंशिको दटः || [गोपति] शकरे पाणे विदशाधिपे च | मनः प्रीणाति गोपतिः | नृपती सहस्रकिरणे च | क्रामस्यम्बरयण्डमात्रविभवो देशान्तरं गोपतिः || 251 ||

{ ज्वलित } दग्धे | दृतभुजा ज्यलिता वनान्ताः | भास्वरो | Ki. 2, 20 || [जयन्त] गिरिशो | पुरां विजेता जयताज्जयन्तः || [जयन्ती] चतुर्वर्षपि | जगज्जयन्ती स्वगुणैर्जयन्ती || 252 ||

[जगती] जम्बूजम्बूदीपस्तस्य वप्रस्तत्र यथा | जगतीजालकटकैः | जनः प्रजाः | लोको विष्टवं यथा | सत्यं सुन्दरि वेषस्त्रिविजगतीसारं त्वमेकाङ्गतिः || 253 ||

[जीमूल] वासवे | पौलोमीवहमः साथं जीमूलो वै प्रवर्पति | घोपकः पुनः पुनरुद्धैःशान्दकर्ता | अद्वौ | धन्यास्ते क्षपयन्ति जीवितान्तिर्वाहिनीं जीमूलकुञ्जे कान्तिः | भृत्या भृतिं वा करोति भूतिकरः || 254 ||

[जीवन्ती] गुड्ढची अमृतजीवा || [जीवातु] जीवनौपधे | An. II, 2 || [जुम्भित] चतुर्वर्षपि | रस्य वदनजूम्भितम् | क्रियावस्ति वाद्यलिङ्गः || 255 ||

[विगर्ता] शुरुरो किङ्कणी || [तृणता] तृणत्वे | तां रखतां च तृणतां च निसर्गसिद्धां तेषां पुनर्धटवितुं नियतं वराकः | कार्मुके | Si. 19, 61 | वहमस्तु धनुषि त्रिपु [?] नतास्त्रिवितां इत्याह | तत्र तु गणिकाप्रक्षेत्रं त्वं [810] विन्द्यम् || [दंशित] दष्टे | दन्दशूकैष दंशिताः || 257 ||

[द्रवन्ती | संवन्ती] ओपयिभेद आसुपर्णी || [द्विजाति] व्रालगेण्डजे च | द्विजातीनां शब्दैर्मुखरितविभाते सुदिवसे || [दुर्जाति] असम्यजाते | हुर्जातास्ते व्यसननिवहाः केन शक्या विसोहुम् || 258 ||

[दुर्गति] इयोः | त्वत्पादपङ्कुरुहपांसुलिमो न दुर्गति याति जनः कदाचित् || [दृष्टान्त] उदाहतौ | Si. 2, 31 | शास्त्रे | अभ्यस्तदृष्टान्तशतस्य तस्य || [निहत] विप्रलघ्ऋो वज्जितः | विपक्षतः परामूर्तः | तयोः | निहतोपि न याति विक्रियाम् || 259 ||

[निरस्त] प्रेषितशरे प्रतिहते न | राजा निरस्तै रिष्यो निरस्ताः | सत्यके | Ki. 1, 23 | त्वरितोदिते | पते निरस्तवचगाः सूत्रयन्त्यार्तमानुराम् | निष्ठचूते | निरस्ताम्बुक्षोम्बुदः || 260 ||

[निवात] हृदसंगाहे । निवातकवचच्छन्नशरीरास्ते भटा बभुः । आअये । एते निवातास्तरवो मुनीनाम् ॥ [निर्मुक्त] निष्परिग्रहे । निर्मुक्तो मुक्तिसौख्य-भाक् । त्यक्तनिर्मन्थिकयोरपि मद्दुः । क्रमेण यथा । निर्मुक्तसर्वभावस्य । निर्मुक्तकवरीभारव्याप्रवक्षःस्थलाथ मे [°स्थलभमा Mkb.] ॥ 261 ॥

[निशान्त] शान्ते । निशान्तचित्ते मुनिपुंगवेषि । प्रभाते । Si. 11, 23 ॥ [निर्वृति] मोक्षे । H. Y. 1, 5 । मृत्यौ । गङ्गातटे निर्वृतिमाप भूषः । सुखे सौस्थ्ये च । Si. 10, 28 ॥ [तिळति] शाढ़ये । Sp. 594 ॥ 262 ॥

भर्त्सनं कोपेन चण्डाविष्करणम् । अभिभवो धातप्रतिघाताद्विः । सेपेण निन्दा-मात्रम् । एतेषु त्रिपु । Ki. 1, 45 ॥ [निर्कृति] निरूप० । निर्कृतिर्धर्मकर्मठः । शोपयोः । यः पुण्यशेषेण विनाकृतः पुमान्स याति निर्कृत्युपभोग्यतां हवात् ॥ [नियति] देवे । नियतिः केन विलङ्घयते सखि । संयमे । नियतिं विधाय चित्ते ॥ 263 ॥

[प्रसूत] उप्ते । भूतप्रमद्वैः कृतनव्यवाणः ॥ [प्रतीत] सादृप्राज्ञयोः । तत्पतीत० Si. 14, 38 । प्रथितज्ञातयोः । Ra. 13, 53 । हटे । Ku. 7, 52 ॥ 264 ॥

[प्रहत] विस्तुतो विस्तीर्णः । क्षुण्णो व्युत्पदः । इयोः । शास्त्रप्रहतवृद्धिभिः [?] । तादितेषि यथा । Me. 64 ॥ [पलित] पङ्के पङ्कोपनारात्पानीयपृष्ठव-तिनि मरुविशेषे तापे च यथा । पानीयनिर्गमनमार्गविर्वत्तेन याता हृदाः पलितभू-सरतामनीयन् [?] । पक्खासौ केशाश पकः केशोस्येति या पक्केशः । कर्मधा-रयपक्षे पुंकीयः । यहुव्रीहिपक्षे याच्यलिङ्गः । यहुव्रीहिपक्षे यथा । Sp. 3275 । केशाश्य पाकः शौक्ल्यं केशापाकः । तत्र पक्केशो च । Ra. 12, 2 ॥ 265 ॥

[प्रणीत] उपसंपदं स्वपरसादिनिष्पन्नमन्नादि यथा । प्रणीतमन्नं बुभुजे द्विजेन्द्रः । हृते । Ku. 6, 31 । क्षिते । धनुःप्रणीतैर्धिशिरैः प्रणुत्तः । प्रवेशिते । प्रधानव-र्गस्य पुरः प्रणीतः । संस्फृतास्त्रैः । प्रणीति जुहुयाद् द्रव्यम् ॥ [पर्यात] शक्ते । पर्यासोपि स योद्धुमुद्धतमर्तिर्य — — — — — । पूर्णे । Ku. 3, 39 । निवा-रणे । पर्यामं तप्तवारिभिः । निवारणेव्ययमपि ॥ 266 ॥

यथेष्टे । पर्यामगामाः प्रविशन्तु मध्ये ॥ [प्रमृतः] अर्धा० । एतां मे प्रसृ-तासि विशिष्यति किं तीक्ष्णां कटासञ्चटाम् । वेगिनि । पश्येष प्रसृतो इस्ती । विनीते तते च । नानाशास्वार्यसद्वैष्टुदमपूर्ववृद्धयः ॥ [प्रमृता] यथा । प्रत-रव्यमृताहन् ॥ [प्रमृत] योक्षिने । प्रमीनाः पश्यते गते ॥ 267 ॥

[पर्यस्त] हते । स्वहस्तपर्यस्तसमस्तशक्तः । स्तस्ते । पर्यस्तहारावलिः ॥
[प्रपात] सौमिके । यस्य प्रपातमयतो निशि न प्रष्टुताः ॥ [पक्षति] इयोः ।
गग्नसरसि चन्द्रो हंसवत्यक्षती द्वे ॥ 268 ॥

[पद्धति] पङ्क्तौ । नैपाप्यत्र वियामा - णहचिशुचिः पद्धतिर्मौक्तिकागम् ॥
[प्रहृति] योनिष्पादानकारणं यथा । Si. 1 । शिल्पिनि । कृतज्ञा प्रहृतिः
कुनः ॥ 269 ॥

पैरेषु । Ra. 4, 12 । अमात्यादयः सम राज्याङ्गानि यदमरः । Kshatriyav. 17 । यथा । Ra. 8, 10 । लिङ्गं स्त्रीपुंसंपुंसकं महदादिकं च ।
क्रमेण यथा । AK. Manushyav. 39 । Sa. KA. 3 । गुणानां सत्त्वरजस्त-
मसां साम्यं गुणसाम्यं यथा । Si. 1, 33 । स्वभावे । Si. 2, 13 ॥ [प्रतिति]
इयोः । विटपीव गजेन्द्रोदयं पुण्यप्रतिभिर्भृतः ॥ 270 ॥

[प्रवृत्ति] वृत्तौ । Ku. 2, 17 । वाच्चायाम् । Me. 4 । प्रवाहे । प्रवृ-
त्तिरेपा भूतानाम् Rām. 2, 108, 12 Schl. ॥ [प्रार्थित] हते । किमर्थं
प्रार्थितः पद्मुः । शशु० । अन्योन्यप्रार्थितेभैः ॥ 271 ॥

[पार्वती] जीवनी मधुक्षवा ॥ [पिण्डित] गुणिते । पक्षांशेन तु
पिण्डितम् ॥ 272 ॥

[पीडित] बाधिते । निश्रा वात कुतस्तेषां ये क्षणव्याधिपीडिताः c. Sp.
3720 । यन्त्रान्तर्मदिते । वाचः श्रीकालिदासस्य पीडितेभुर्सोपामाः ॥ [भरत]
शब्दे न देते च । पश्चीव माति भरतैर्नेवनाटचशाला ॥ 273 ॥

क्षेत्रे क्षेत्रविशेषे । इहैव भरतक्षेत्रे । क्षयम आदिनायस्तस्य भावमजः । यथा ।
H. Y. 1, 10 ॥ मुनिविशेषेषि यथा । अभ्यधाङ्गरतो मुनिः ॥ [भारत]
शास्त्रे । Da. I, 12 ॥ 274 ॥

[भारती] वाचि वचने तदेवतायां च । तेषां भारति भारतीमुखसरित्क्षेत्रो-
ललोलोर्मिभिः ॥ [भावित] वासिते । भावितं मृगमदेन तन्मधु । प्राप्ते ।
भावितार्थैर्वनीपकैः ॥ साक्षात्कृतेत्पादिताभ्यस्तमन्तेष्वपि मङ्गः । साक्षात्कृते ।
Ra. 1, 74 । उत्पादिते । तैस्तैर्वर्त्तकैर्थिवुभगदितैर्माविता वस्य मन्त्रिः । अभ्यस्ते ।
भावितैः कतिपथैः पदातिभिः । भन्ते सेविते । पुनःपुनर्भेतसि येन भावितम् ॥
[भासन्त] सर्वेतु । दां भासयनि भासन्तः ॥ 275 ॥

[मथित] निर्जलघोले व्यालोडिते च । युवतीकरनिर्मयितं मयितं पिब हे
नृप सर्वरुजापहरम् [c. Bhoj. 102, 2] ॥ निष्टृटे । माथितवंशसमुत्थितवह्निना ।
[मालती] कान्चमाची ओपधिः ॥ 276 ॥

नदां नदीविशेषे । मालतीतीरजटङ्कः ॥ [मुपित] खण्डिते । अलिमु-
खमुपितसरोरुहमकरन्दस्यन्दस्यरभिता सरसी ॥ [रजत] शैले पुंसि । धवले
शोणिते च गुणे पुंसि तद्वति याच्यलिङ्गः । श्रेष्ठेषु पुंसीवः ॥ दन्तिदन्तयोः ।
नयै राजन्ति राजानो रजतैरिव कुञ्जराः ॥ 277 ॥

धवले शोणिते च । रजतमराजत वसनम् । होरे । राजते रजतैः कण्ठः ।
हृदे शैले च । क्रीडन्ति कान्ता रजते स्वकान्तैः ॥ [रसित] स्वर्णादिं ।
कनकरसितकुम्भैः शोभते भूषयेदग । रत्नं वासितं यथा । सरसं सारस-
रसितग् ॥ 278 ॥

[रेवती] मातूपु । स पुनर्जातमात्रोम्बरेवतीभिरगृह्णत ॥ [रैवत]
युवर्णालुः सुवर्णकरकपात्रिका [c. 3, 221] यथा । रैवतेन पथः पषौ । पिना-
किनि । तं दैथतं रैवतनामपेयम् ॥ 279 ॥

[रोहितम्] धीरे । आलोडिते रोहितपङ्कपूरैः ॥ [लङ्घित] ईप्तितल-
दितयोः । M. M. 28, 2 ॥ 280 ॥

[लोहितः] नदे । रोक्तिनां भवेन्नाम्बुसौहित्ये लोहितेषि किम् ॥
[लोहितम्] कुडुमे । गोरोनना लोहितं न शिला च दलमेष च ॥ 281 ॥

[वर्धित] लिघे । कुडौर्ख्यपितस्तदः । पूर्णे । द्रविणवर्धितकोशनिरीक्ष-
णात् । पश्यते । वर्धिता कीर्तिजाद्यती ॥ [वनित] इयोः । वनितं केन नो
पनम् ॥ 282 ॥

[वनिता] उत्तादितात्यर्थरागा नारी मामान्यनारी च । इयोः । Ku. 1, 10 ॥
[वसति] अवस्थाने । Mc. 7 । निशायान् । वतिचितुपिला पसतीः ॥ 283 ॥

[भतति] यिस्तारे । यात्यार्दपेगपित्त्वग्रामतनिगलयितस्तीतपृष्ठापियासः c. M.
M. 162, 7 ॥ [वापित] इयोः । मुसेमसिय गो कस्य पतीयते [sic]
गापिति शिरः ॥ 284 ॥

[प्यायन] अतिशेतेतिशयः । अतिशयानिल्पयः । शीर्षे रुटे च । Ra. 3, 3 ॥
शेषयोः । पान्तश्चायतरीर्थिनोगनदक्षैः ॥ [वागन्त] भरहितः यागपानः ।
पार्श्वे । पासन्तर्मासितं वनम् ॥ 285 ॥

[वासित] वस्त्र० । चीनांशुकैर्वासितहर्यगर्भे । ज्ञानमात्रे । वासितं पाद-
पेष्पि । भाविते । M. 20 || 286 ||

[विवस्वत्] देवे । विवस्वन्तः स्वान्ते भयमुपथयुस्तस्य वचसा ॥ [विश्रुत]
ज्ञातमेकेनापि ज्ञातं [?] पतीतं सर्वव्र प्रसिद्धं तयोर्यथा । रामोऽसौ भुदनेषु विश्रुत-
गुणः c. M. N. (1878) VI, 40 || [विदित] इयोः । Si. 7, 54 || 287 ||

[विगत] इयोः । विगतविमिरपङ्कं पश्यति व्योम यावन् ॥ [विविक्तम्]
असंपृक्ते पूते च । Ku. 1, 23 । विवेकिनि । विविक्तो धर्मतत्परः ॥ 288 ||

[विकृत] रोगिणि । हा हा क्षणादिमभूद्विकृतं शरीरम् । असंकृते ।
विकृतवचनो मूर्खः कस्य प्रयाति न हास्यताम् । बीभत्से । कीचकाभेष मीमोर्य
समन्नाद्विकृतः कृतः ॥ [विनीत] वाणिजे साधुवाहश्वे च पुंसि । निमृते ।
Ra. 10, 13 । निजितेन्द्रिये वाणिजे च । विनीतजनविभ्राजिगर्भा सा नगरी
वभौ ॥ 289 ||

साधु० । बनायुजैर्विनीतैस्तेः । विनय० । नीतो विनीतैरत्ररोभरहैः ॥ [विनक्ता]
पिट्का भाजनविशेषः ॥ 290 ||

[विहस्त] विद्वते । Ra. 5, 49 || [विश्वस्त । विश्वस्ता] यथा ।
Si. 16, 14 || 291 ||

[विजात] इयोः । विजातवासी कुसुमायतंसा ॥ [विजाता] यथा ।
विजाता जात्यपुञ्चकम् ॥ [विवर्त] अपावृत्तौ । अहो दशास्य स्वदशावि-
वर्तः ॥ 292 ||

[विकृति] डिप्पो विज्ञवः । विकारे । Ra. 8, 86 । मदादयो मदमांसनव-
नीतमधुदुर्घदधितैलपकाङ्गुडस्पा दश । यथा । कथादग्रध्वंसाद्विकृतिपरिहार-
ज्यतमिदम् [?] ॥ [विपत्ति] यातना नारकी व्यथा ॥ [विच्छिन्ति]
अङ्गरागे हावे च । नवनवविच्छिन्तिभूषितैरङ्गैः । विच्छेदे । न भाति दानवि-
च्छिन्ति: प्रभूर्णा दन्तिनामिव ॥ 293 ||

[विधात्] इयोः । M. M. 306, 6 || [विनेत्] इयोः । विभूयनविनेता
रसुपतिः ॥ [वृत्तान्त] प्रकरणे प्रस्तवे । वृत्तान्तागतमेतते कथयिष्याम्यनन्त-
रम् । वार्तायां पकारे च । Su. 2544 || 294 ||

[वृहती] वसनभेदो वैक्षय्यासः । तत्र महत्यां च यथा । वृहती

वृहती श्रेष्ठा ॥ कण्टकारिकायामपि ॥ [वेदित] विप्वपि । कक्षोल-
येदितदृष्टपत्सरुपमहारैः ॥ 295 ॥

[वेदित] लसक औपथमेदः ॥ [शकुन्त] इयोः । क्रीणा [sic]
शकुन्तमिव पञ्चरभाजमाजौ ॥ [श्रीपति] भूषे । श्रियः पदं श्रीपतिरेव
नान्यः ॥ 296 ॥

[शुद्धान्त] रहःकशान्तरमेकान्तस्थानविशेषः । यथा । शुद्धान्ते मन्त्रणं
राज्ञाम् ॥ अशौचप्रथमेपि ॥ [सरस्वत्] इयोः । सरस्वति पदं वित्त [?]
सरस्वति निधेहि मे ॥ 297 ॥

[संवर्त] अक्षद्वौ । संवर्ते वर्तते कलिः ॥ [संहत] मिलिते । Ki. 1, 19 ॥
[स्खलित] छलिते वाच्यलिङ्गः । यथा । कलिना स्खलितः खलु । भेषे ।
स्खलिते स्खलिते वप्य इति चेत्कियते मतिः c. Su. 2971 ॥ [संस्कृत] लक्ष-
णेन प्रकृतिप्रत्ययविभागेनान्वितं लक्षणान्वितं तत्र क्षीव इत्येके । कृत्रिमभुत्पाद्यं
तयोर्यथा । Si. 14, 50 ॥ 298 ॥

भूषिते । मस्करी कल्कसंस्कृतः । शस्ते । Si. 14, 22 ॥ [संहिता] शास्त्रै-
कदेशै । ईशानसंहिता ॥ 299 ॥

[स्थपति] सीविदे । स्थपतिनियतकद्ये को विशेषाजहम्ये । अधीशो
कारुके च । Si. 1, 34 ॥ [संतति] तनये । Ra. 1,69 । दुहितरि । पाया-
द्वो दधदर्घाङ्गे तुहिनाचलसंततिम् ॥ 300 ॥

परंपरा° । M. M. 168,1 । पद्मौ । पद्यैतां तरुसंततिं कुसुमितां संतापता-
नितिद्विद्म् । योत्रे । रघुरिद्वाकुसंततिः । विस्तारे । अन्तको ध्यान्तसंततेः ॥
[संगति] ज्ञाने । पद्गङ्गसंगतिः कस्य ॥ 301 ॥

[संमति] इयोः । संमतिर्व विमतिर्व योगिनः ॥ [समिति] युधि संगमे
समायां च । Si. 16, 13 । ईर्यादौ साम्ये च । शमिनां समितिः श्रेष्ठा ॥ [संविति]
भीर्युदिस्तत्र यथा । विकल्पैर्मोहितं विद्यं निनासंवितिकलिपतैः । आविवादे । संवि-
तिरुभयोरपि ॥ 302 ॥

[स्थापित] निधिते । प्रमेयस्थापिते येन ॥ [स्तिमित] किञ्चे । अस्मो-
दान्तः स्तिमितवसना ॥ [सिकता] शर्करायामपि ॥ 303 ॥

[सुग्रत] अर्हति । यन्दे मुद्रतनेमिनौ ॥ 304 ॥

[हसन्ति] मक्षिका दीपवर्त्याधारः । अङ्गारधानी अङ्गारशकटी यथा । शीतं निर्गमयन्त्येते हसन्तीमान्तवर्तिनः ॥ [हारीत] छद्मनि । हारीतेन हरन्ति हन्त जनताचित्तानि वित्तेणः ॥ अथ यान्ताः ॥ [अद्वत्य] द्वावपि वृक्षौ । नयोः । वने तदद्वत्यकपित्यसंकुलम् ॥ 306 ॥

[अद्वत्या] यथा । अद्वत्याधां वितन्वन्ति पुरंदरमहोत्सवम् ॥ [अतिथि] कुशः ॥ Rn. 17, 1 ॥ [उपस्थ] सर्वेषु । उपस्थतंस्थापित-पाणिपङ्कवः ॥ 307 ॥

[उन्माथ] मारणे । प्रत्यर्थितोन्माथः । कूटयन्ते । उन्माथवद्वागात्रस्य मृग-स्वेव विचेष्टितम् । धातको हन्ता तत्र वाच्यलिङ्गः । मङ्गुस्तु पाशयन्त्रकमुन्माथ न स्त्री ना वधधातयोरित्याह ॥ [कायस्थ] अक्षरः । कायस्थेनोदरेस्थेन [sic] मातुमौसं न भक्षितम् ॥ o. Pa. 4043, S1. 2826, Bezz. Beitr. V, 47 n. 5' ॥ 308 ॥

परमात्मनि । कायस्थोपि न कायस्थः कायस्थोपि न दृश्यते ॥ [निर्घन्त्य] विष्वपि । निर्घन्त्यो हस्यते विटैः ॥ 309 ॥

[वरुथ] तनुञ्जाणे । वरुथमिव पापोदैर्दिननाथस्थ निर्ममे ॥ 312 ॥

[वमयु] गजस्थ करशीकरे । उद्भान्तोऽण्डशुण्डोऽमरवमयुभिव्योमतारा-करालम् ॥ 313 ॥

[शापथ] कारः क्रिया । आकोशेण गालिदानम् । शतादिभिः शफनं शतादिशारीरस्पर्शः । विष्वपि । न वृशा शापयं कुर्यादत्पेष्यर्थं नरो बुधः ॥ 314 ॥

[समर्थ] शक्तिः ॥ Sp. 1926 । संबद्धार्थे हिते च । तथा समर्था गिरमू-चिवांसं प्रत्याह देवानुचरं दिलीपः ॥ 316 ॥

अथ दान्ताः ॥ [अर्धेन्दु] °योजनं वातस्यायनप्रसिद्धम् ॥ 317 ॥

गलहस्ते नखाङ्के च । अर्धेन्दुस्तेन मे दत्तस्तेनाहं सखि विहता । अर्पनन्दे । Me. 55 ॥ 318 ॥

[आक्रन्द] दातृणः ॥ आक्रन्दे महति जहर्य वीरर्घः । तारावः । उदितरुदिताक्रन्दं क्षापि क्षचित्कलगीतकम् ॥ 319 ॥

[कपर्द] पार्वतीः ॥ कपर्दे कूदते यस्य जाह्नवीवीचिहस्तकैः । यराटके । प्राप्तः काणकपर्दकोः c. Sp. 1170 । अत्र इस्यः कपर्दः कपर्दिका [sic] ॥ 320 ॥

[कर्णान्दु] कर्णपाशी कर्णलालिका । उक्षिप्तिका कर्णभरणम् । हयोः सुवर्णकर्णान्दुविलोलकर्णः ॥ [कुमुद] कपौ सितोत्पले च । H. Ch. I, v. 15 दैत्य० । जिगाय दैत्यं कुमुदं मुकुन्दः ॥ 321 ॥

[कुसीद] वृद्धचार्जीवे वाच्यलिङ्गः । यथा । कुसीदे नास्ति दाक्षिण्यं सलोमे नास्ति सौहदम् । दुर्जने नास्ति विश्वासो दरिद्रे नास्ति भोजनम् ॥ 322 ॥

[गोविन्द] गवाध्यक्षे वासुदेवे च । गोविन्दता सुविहिता भविता यथार्था । वृहस्पतौ । आदिदेश स गोविन्दं दानवोच्छित्तये हरिः ॥ [गोष्पद] गवां गति-गोचरे । गोष्पदेषु विचरचपीयत [न पूयते Mkh.] ॥ 323 ॥

[जीवद] रिषी वैये च । आयुष्मेद्रोगिणां त [sic] स्याज्जीवदो जीवद-स्तथा । मन्यिष्ठं मन्यिद्रव्यम् ॥ [तमोनुद्] त्रिष्वपि । तमोनुदा संतमसं निरस्तम् ॥ 324 ॥

[दारद] त्रिष्वपि । स दारदं मर्दयति स्म वार्त्तिकः ॥ [धनद] हयोः । धनदोसि धनार्थिनम् ॥ 325 ॥

[नर्मदा] नर्मली नर्मसस्ती ॥ 326 ॥

[निर्वाद] व्यक्तवादे वाच्यलिङ्गः । यथा । निर्वादा वादिनः कृतः ॥ [प्रसाद] अनुमहे । Ku. 3, 10 । स्वास्थ्ये । S. 11, 6 । प्रसत्तौ । Pa. 8565 ॥ 327 ॥

क्राव्यगुणे । K. Pr. VIII, 5-6 ॥ नैर्मल्येषि मङ्गः । यथा । प्रसादमादर्श इवान्तरात्मनि ॥ [प्रतिपद्] संविदि । इति सम्यक्षतिपदा त्वयेन्द्रियजयः कृतः । तिथौ । M. N. (1878) VI, 15; (1886) VI, 18 ॥ [प्रसाद] राज० । हर्षस्य सप्तभुवनप्रथितोरुक्तीर्णेः प्रासादपङ्गिरियमुच्छित्परा विभाति ॥ 328 ॥

देवता० । प्रासादेषु [?] त्रुटितशिरस्त्रवध्रतमवेशीः प्रातः भातसुंहिनस-लिलैः शार्वदेस्तापितानि ॥ [मर्यादा] हितौ । Sp. 4811 ॥ 329 ॥

[मुकुन्द] त्रिष्वपि । मुकुन्दो वन्द्यते न कैः ॥ निधिविशेषेषि यथा । H. 193 ॥ [मेनाद] त्रिष्वपि । मेनादनादं स निशम्य चालः ॥ [वरद] प्रसत्तः कृतानुमहः । हयोरपि । Ku. 6, 78 ॥ 330 ॥

[विगद] पाण्डुरे । कुन्देन्दुविशदं यथाः । एके । Ku. 3, 33 ॥ [शारद] वत्सरे । निषत्तन्त्येव बालानामटमे शारदे रदाः । नदे । शारदैर्मृग-मदैः प्रमदामिः [?] ॥ 331 ॥

शालीनोधृदः ॥ [गारदी] सप्तपर्णे वृक्षमेदः । अम्बुपिप्पली जलपिप्पली ॥ महसु व्रिष्टधृष्टे नवे शुदे शारदोपि शारद्वे । अस्त्री संवत्सरे सप्तपर्णे च [sic; ना Mkl.] शारदी पुनः । लाङ्गली शारदा देवी ॥ तत्र देव्यां यथा । Sū. 1 ॥ 332 ॥

[सुनन्दा] वाहुबलिन भादिनाथपुत्रस्य जनन्याम् । अनेचरानिरचरान्दुर्म-
दाज्ञवापदान्यपि । द्राक् रुं [?] जीवतः पदयन्तुनन्दनान्दनाज्ञया ॥ अथ
धान्तः ॥ [अगाध] रन्धे । दुष्टान्धतमसाकान्तादगाधान्मां समुद्र ॥
[अवधि] काले सीमि न । Me. 84 ॥ 333 ॥

[आविद्ध] क्षिमे । पर्योधिमाविद्ध० [sic] Sū. 1, 68 । वके । आ-
विद्धवित्तजयनम् ॥ [आवन्ध] भूषणे । Sū. 8, 40 [Mb. आवन्धै:
instead of आकल्पैः] । प्रेणि । पुत्रदारनिरावन्धः । वन्धे । Ratn. 316, 38 ॥
[उत्सेध] उच्छ्रये । Ku. 5, 8 ॥ 334 ॥

संहनने । स्थूलोत्सेपत्त्वविविरयस्यात्मनः [°रविस्यन्दनः Mkh.] कुम-
कर्णः ॥ [उपाधि] धर्म० । विनोपाधे: शास्त्रं दृष्टुन्तुवुसपद्यमधुमा । विद्ये-
पणे । उपाधिरहितः सोपि स्फटिको न विराजते । कुदुम्ब० । उपाधि वापन्ते
विविधविधिभिर्विधितजनाः । उद्दानि । चिद्रूपानन्दमयो निःद्वेषोपाधिर्विजितः
शुदः ॥ 335 ॥

[कवन्धम्] रुण्डे तुन्दे च । Ad. VII, 5 । अप्सु । कवन्धसंवन्धविवृद्ध-
पादपम् ॥ [कवन्धः] राही । कवन्धो वापते विपुम् ॥ [दुर्विध] दुर्वि-
द्धविधेषु विनयो न शोभते । निःस्वे । Sū. 16, 39 ॥ 336 ॥

[न्यप्रोध] व्यामे । न्यप्रोधमेयचमुरस्त्रानितम्बविम्बा ॥ [निपध]
वाच्यलिङ्गः । यथा । निपिन्दं निपर्ध वनः । स्वरो निपादारयः । यथा ।
निपथः सप्त तन्त्रीकर्योदयाः स्वराः । पर्वते देशे तद्वाजे च । Ra. 18, 1 ॥ 337 ॥

[निगेध] नश्चे । स्थिर्तिसर्गनिरोधकारिणा भवता विद्यवजनीनमीतश्चम् ॥
[प्रसिद्ध] हयोः । Ku. 5, 9 ॥ [प्रणिधि] वाचने । प्रणिधिवजादुपनालस्त्वा-
भासः ॥ प्रणिधानेति ॥ 338 ॥

[परिधि] चक्रप्रान्तेषि ॥ [मागध] मग्यो० । Ra. 3, 6 । वन्दिवि ।
Sū. 11, 1 ॥ 339 ॥

[कर्णान्दु] कर्णपाशी कर्णलालिका । उत्क्रिप्तिका कर्णभरणम् । हयोः । सुवर्णकर्णान्दुविलोलकर्णः ॥ [कुमुद] कपौ सितोत्पले च । II. Ch. I, v. 15 । दैत्य० । जिगाय दैत्यं कुमुदं मुकुन्दः ॥ 321 ॥

[कुसीद] वृद्धचाजीवे वाच्यलिङ्गः । यथा । कुसीदे नास्ति दाक्षिण्यं सलोभे नास्ति सौहदम् । दुर्जने नास्ति विद्यासो दरिद्रे नास्ति भोजनम् ॥ 322 ॥

[गोविन्द] गवाध्यक्षे वासुदेवे च । गोविन्दता सुविहिता भविता यथार्था । बृहस्पतौ । आदिदेश स गोविन्दं दानवोच्छित्तये हरिः ॥ [गोप्यद] गवां गति-गोचरे । गोप्यदेषु विचरन्नपीयत [न पूयते Mkhi.] ॥ 323 ॥

[जीवद] रिपौ वैद्यो च । आयुधेद्रोगिणां त [sic] स्याज्जीवदो जीवद-स्तथा । मन्त्रिपर्णं मन्त्रिद्रव्यम् ॥ [तमोनुद्] विष्वपि । तमोनुदा संतमसं निरस्तम् ॥ 324 ॥

[दारद] विष्वपि । स दारदं मर्दयति स्म वार्त्तिकः ॥ [धनद] हयोः । धनदोसि धनार्थिनम् ॥ 325 ॥

[नर्मदा] नर्मली नर्मसखी ॥ 326 ॥

[निर्वाद] त्यक्तवादे वाच्यलिङ्गः । यथा । निर्वादाचादिनः कृताः ॥ [प्रसाद] अनुप्रदे । Ku. 3, 10 । स्वास्थ्ये । Si. 11, 6 । प्रसत्तौ । Pa. 3565 ॥ 327 ॥

काव्यगुणे । K. Pr. VII, 5-6 ॥ नैर्मल्येषि मङ्गः । यथा । प्रसादमार्दा इवान्तरात्मनि ॥ [प्रतिपद्] संविदि । इति सम्यक्प्रतिपदा त्वयेन्द्रियजयः कृतः । तिथौ । M. N. (1878) VI, 15; (1886) VI, 18 ॥ [प्रासाद] राज० । ईर्षस्य सप्तमुखनप्रथितोरुक्तीर्तिः प्रासादपङ्गिरियमुच्चित्सरा विभाति ॥ 328 ॥

. देवता० । प्रासादेषु [?] त्रुटिनश्चिखस्त्रव्यभ्रलव्यपेत्तौः प्रातः प्रातस्तुहिनस-लिलैः शर्वैरस्तापितानि ॥ [मर्यादा] स्थितौ । Sp. 4811 ॥ 329 ॥

[मुकुन्द] विष्वपि । मुकुन्दो वन्द्यते न कैः ॥ निधिविशेषेषि यथा । H. 193 ॥ [भेनाद] विष्वपि । भेनादनादं स निशम्य वालः ॥ [वरद] मसचः कृतानुप्रहः । हयोरपि । Ku. 6, 78 ॥ 330 ॥

[विशद] पाण्डुरे । कुन्देन्दुविशदं यशः । व्यक्ते । Ku. 3, 33 ॥ [शारद] वर्त्सरे । निष्ठन्त्येव वलानामटमे शारदे रदाः । नवे । शारदैर्मृ-सदैः प्रमदाभिः [?] ॥ 331 ॥

शालीनोभृष्टः ॥ [शारदी] सप्तपर्णे वृक्षभेदः । अम्बुषिप्पली जलपिप्पली ॥
महास्तु त्रिष्वधृष्टे नये शुद्धे शारदोपि शारद्ये । अस्त्री संवत्सरे सप्तपर्णे च
[sic; ना Mkh.] शारदी पुनः । लज्जली शारदा देवी ॥ तत्र देव्यां यथा ।
Su. 1 ॥ 332 ॥

• [मुनन्दा] वाहुवलिन आदिनाथपुत्रस्य जनन्याम् । वनेचरान्गिरचरान्दुर्म-
दान्दवापदान्यपि । द्राक् यं [?] जीवतः पदयन्तुनन्दानन्दनाज्ञया ॥ अथ
धान्ताः ॥ [अगाध] रन्मे । दुष्टान्धतमसाक्रान्तादगाधान्मां समुद्र ॥
[अवधि] काले सीमि च । Me. 84 ॥ 333 ॥

[आविद्ध] क्षिते । पयोधिमाविद्ध० [sic] Si. 1, 68 । वके । आ-
विद्धयलितजयनम् ॥ [आवन्ध] भूपणे । Si. 8, 49 [Mh. आवन्धै:
instead of आकल्पैः] । प्रेष्णि । पुत्रदारनिरावन्धः । वन्धे । Ratn. 816, 33 ॥
[उत्सेध] उच्छ्रये । Ku. 5, 8 ॥ 334 ॥

संहनने । स्थूलोत्सेधव्यवहितरथस्यात्मनः [°रविस्यन्दनः Mkh.] कुम्भ-
कर्णः ॥ [उपाधि] धर्म० । विनोपाधेः शास्त्रं तृणतुष्वुक्तप्रख्यमधुना । विदो-
पणे । उपाधिरहितः सोपि स्फटिको न विराजते । कुदुम्ब० । उपाधि वाधने
विविधविधिभिर्विधितजनाः । उद्धानि । चिद्रूपानन्दमयो निःशेषोपाधिवर्जितः
शुद्धः ॥ 335 ॥

[कवन्धम्] रुण्डे तुन्दे च । An. VII, 5 । अप्सु । कवन्धसंबन्धविवृद्ध-
पादपम् ॥ [कवन्धः] राहौ । कवन्धो वापते विपुम् ॥ [दुर्विध] हुर्जने ।
दुर्विधेषु विनयो न शोभने । निःस्वे । Si. 16, 39 ॥ 336 ॥

[न्यग्रोध] व्यामे । न्यग्रोधमेवचतुरसनित्यविम्बा ॥ [निपध] कठिने
वाच्यलिङ्गः । यथा । नियिदं नियर्थं वकः । स्वरो नियादाख्यः । यथा । ऐवतो
नियधः सप्त तन्त्रीकण्ठोद्रया: स्वराः । पर्वते देशो तद्राजे च । Ra. 18, 1 ॥ 337 ॥

[निरोध] नाशे । स्थितिसर्गनिरोधकारिणा भवता विश्वजनीनमीहशम् ॥
[प्रसिद्ध] हयोः । Ku. 5, 9 ॥ [प्रणिधि] याचने । प्रणिधिवशादुपजातसत्त्र-
भावः ॥ प्रणिधानेति ॥ 338 ॥

[परिधि] चक्रशान्तेति ॥ [मागध] मगधो० । Ra. 3, 5 । वन्दिनि ।
Si. 11, 1 ॥ 339 ॥

[विलब्ध] विद्वस्ते । Si. 39 । अत्यर्थे । Sp. 6505 ॥ [विवध । वीवध] पर्याहारसूणजलाज्ञादीनमन्यत आनयनम् । भारे । वहन्ति वीवधं मूर्धा न शास्त्रं जिद्या जडाः । पर्याहारेभवनि च । Si. 2, 64 ॥ 341 ॥

[संवाध] इयोः । K. Pr. 190, 1 ॥ [संरोध] क्षेपे । योधसंरोधदुर्धर्षः । रोधे । Ku. 2, 25 ॥ [संनद्ध] वर्मिते । संनद्ध इव केसरी । व्यूढं विपुलम् ॥ [समाधि] समर्थनं चोद्यपिहार [sic] उत्तरमिति यावत् । यथा । अयं त्वदुक्ते नवपूर्वपक्षे समाधिरापीयत एष साधुः ॥ 342 ॥

चिक्षेकार्ये । Ku. 1, 22 । नियमे । Ku. 5, 18 । मौने । Ku. 3, 40 ॥ [संनिधि] अन्तिके । Si. 14, 8 । प्रत्यक्षे । यातः संनिधिमस्य तीव्रतपसा देवो भवानीपतिः ॥ [संसिद्धि] सम्यक्कृतिदौ । संसिद्धिसिद्धविभवा मुनयः प्रयाताः । स्वभावे । संसिद्धिरेणा ब्रजनस्य नित्यं परोपकारेषु हि यः प्रयतः ॥ 343 ॥

अथ नान्तः ॥ [अयन] पथि गेहे च । किं वा मृगा मृगपतेरयनेष्व-यन्ते । अर्कस्थोदग्नतौ । गङ्गायां च दिवा भूमावतीते चोत्तरायणे । दक्षिण-गत्तौ । Ra. 16, 44 ॥ [अस्त्रान] अमले । अस्त्रानमुखपङ्कजः । द्विष्टीभद्रे वर्णतरः । यथा । Ap. III, 21; M. N. (1886) V, 46 ॥ 344 ॥

[अंर्जुनी] उपा रात्रिः । गवि । अस्ते पुञ्जितमर्जुनीकुलमपस्तम्बे पला-शोपरे ॥ 345 ॥

[अपान] गुदे । संकोच्यापानरन्ध्रं हुतवहसदृशं तन्तुवत्सूक्ष्मरूपम् । तद्वायौ । H. 1108 ॥ [अञ्जनम्] मसौ कञ्जले । Si. 1, 6 ॥ 346 ॥

अक्षिर्धात्वर्थमात्रम् । यथा । मान्यः सैष मुनिनिरञ्जनाः [sic] ॥ [अञ्जनी] रञ्जितः पुञ्जितश्रीभिरञ्जनीभिर्जनीजनः ॥ 347 ॥

[अवन] इयोः । समुद्रकाञ्चेरवनेः कृतावनः ॥ [अर्यमन्] पितर एव दैवते पितृदैवतम् । तरणौ । Si. 2, 39 ॥ [अशनि] वज्रे । Ra. 3, 56 । विद्युति । Ku. 4, 43 ॥ करकेषि ॥ 348 ॥

[आसनम्] हस्तिं । आसनास्फालनव्यग्रकरः संमामभूमिषु ॥ 349 ॥

[आदान] वाजिं । आदानसंदानितकंपरापः ॥ 350 ॥

महे । Ra. 4, 86 ॥ [उत्थान] हैन्ये षौरये युधि हर्षे च । उत्थानातुगतो जिगाय दिवसैः कैवित्स सर्वा दिशः । उद्धम ऊर्ध्वाभवनं यथा । Pa. 3727 । वा-

सु गेहं तस्यान्तस्तत्र उद्यमे अद्भुते च । स्वत्याने सुजने जनस्य रमते केतो यथा
सदानि । वैतर्यं विहारः ॥ 351 ॥

[उत्तान] सुमोन्मुखे । दिमैहृचानशायिभिः । अगभीरमुद्धतमध्यं यथा ।
Ku. 3,45 ॥ [उद्यान] प्रयोजनं प्रवृत्तिसाध्यं फलम् ॥ 352 ॥

[उद्यान] उद्यमे । उद्यानं ध्यानसंततः [sic] । चुल्याम् । उद्यानाद्वाण्डमुक्तिक-
ष्प ॥ [उद्यान] उद्यार्वतं उदररोगविशेषः ॥ [कमन] चतुर्पूर्वपि । निकामं का-
मिनीनां हि प्रयाति कमने मनः ॥ 353 ॥

[कर्तन] तूले निरस्त्यकर्पासः । तस्य सेवनम् । यथा । रण्डाः कर्तनगो-
धीपु न तिष्ठन्ति कर्थां विना ॥ [ग्रन्थन] हयोः । किं क्रन्दनेन नहि कोपि
शृणोति शून्ये ॥ [कल्पन] कूप्त्रौ । तत्पकल्पननिधेनन्तरम् । कर्तने । इम-
भुकेशनखदैर्घ्यकल्पनाम् ॥ 355 ॥

[कञ्जुकिन्] जोङ्गकतसर - वृक्षः । शेषेषु यथा । Sp. 2569 ॥ 356 ॥

[काञ्चनम्] किञ्चलके । स्वर्णाम्बुजौ काञ्चनरेणुगर्भैः ॥ [काञ्चनः]
पचौरेपि ॥ 357 ॥

[कानोन] ध्यासे । वन्दे वाल्मीकिकानीनौ ॥ 358 ॥

[कुहन] सर्वे । प्रियजानिरकुहनः c. H. Ch. 148, 18 ॥ [कुहना]
यथा । An. IV, 11 ॥ [कुण्डलिन्] कुण्डलान्विते सर्वे च । जात्यैव ये धा-
युमुजो विकर्णस्तान्भोगिनः कुण्डलिनो वदन्ति ॥ 359 ॥

[केतन] चिह्ने । Ku. 5, 84 । कृत्यमवश्यकार्यं तत्र उपनिमन्वणे च
यथा । पूर्वेषुः केतने कार्यं वृद्धानां गृहमेधिनाम् ॥ [केसरिन्] अर्वणि ।
सदाः केन स केसरी ॥ 360 ॥

[कौलीन] अहिपशुपक्षिशुनां युधि । कौलीनकेलिसमये क्षितोभूत् ॥ 361 ॥

युहं गोप्यम् ॥ [गहन] दुःखकलिलयोर्वच्यलिङ्गः । वने । अविशददशनै-
र्विभ्यगहनम् [?] । दुःखं दुर्यगाहं यथा । Sp. 1741 । कलिलमाकीर्णं यथा ।
शार्दूलगहनं वनम् ॥ [गन्धन] प्रकाशनं प्रकटनम् । सूखनं द्रोहाभिप्रायेण पर-
दोपोददहनम् ॥ सर्वेषु यथा । तदन्धनं शोदुरुक्तंधरणां नैवाप्रियन्ते सुजनाः ख-
लानाम् ॥ 362 ॥

[गर्जन] हयोः । न विभवति भट्टा यस्माद् हिणां गर्जनतर्जनैः ॥ 363 ॥

[गोस्तन] यथा । तस्याः कम्पितगोस्तना स्तनतर्दी ॥ [गोस्तनी] यथा । संजातो वत् गोस्तनीफलरसस्तत्त्वेषि वस्त्वन्तरम् ॥ [घटना] चलनं कम्पनम् । आवृत्तिरावर्तनम् । इयोः । ई. 1, 10 ॥ [चलनः] पदे । चपलचलनः । [sic] c. ई. 11, 3 ॥ 364 ॥

[चलनी] चारीभेदो भरतशास्त्रप्रसिद्धः [c. I. St. XVI, 105] । धस्कर्धर्घरी वालिकापरिधानविशेषः ॥ 365 ॥

[चेतन] सददये । चेतनस्य न मतिर्विरुद्धते । प्राणिनि । Me. 5 ॥ [चोलकिन्] नागरज्ञकरीरौ वृक्षोऽपि । किञ्चुपर्व इक्षुवंशो वा ॥ 366 ॥

[छर्दनः] अलम्बुपो राक्षसविशेषः ॥ [छेदन] कर्तने द्वैधीकरणे । शरैः शरच्छेदनमाचरन्ति । भिदि दारणे । तुन्दच्छेदननिर्यदन्त्रविसरा वीराकमं रे पुरः ॥ 367 ॥

[जयन] अद्वादि० । जयति जयनशाश्वा वाजिनां राजकीया ॥ [जयन] पथादर्थेषि मङ्गु । यथा । पश्यन्ति यत्र रिप्तो जघनं हयानाम् ॥ 368 ॥

[जीवनी] अपदचाम् । ई. 4, 54 ॥ [जीवनम्] वारिणि । जगज्जीवति जीवनैः ॥ 369 ॥

[तलिन] विरले । तलिनमलिनदन्तः सोयमये विशाचः । स्वच्छे निर्मले । सौधानां तलिनोदरेषु पतिताम् । स्तोके । मृगेक्षणानां तलिनोदरीणां निरन्तरं विमहकर्णितानाम् ॥ 370 ॥

[तलुन] यूनि । नसैस्तलिनमौलिस्तलुनर्पनस्तना ॥ [तमोग्र] सर्वेषु । हिनन्तु विन्नं जगतस्तमोग्रः ॥ 371 ॥

[तरस्त्वन्] वेगिनि । Ra. 9, 21 । शुरै । समर० C. on V. K. V, 1,9 ॥ [तेमन] व्यञ्जने । Da. 7.-12 । क्लेदे । स्वेदतेमनविलमकञ्चुका ॥ [तेमनी] यथा । खातासेमनिकाथमूवरनरैरस्तोकपाकोत्सुकैः ॥ 372 ॥

[तोदन] व्यथने । विधातर्थं न वा वापि दुष्टैः सञ्जनतोदनम् । तोचे । नालस्यतथलति तोदनताडितोपि ॥ [दहन] दुष्टचेष्टिते भक्षाते चित्रके च । दहनो दाहकः खलु ॥ [दमन] पुष्टे । पूजाविधिर्दग्नकेन च यः स्मरस्य तस्मिन्मधुः स भगवान्मुरुरज्ञनानाम् ॥ 373 ॥

[दर्शन] दर्पणे । अनधस्य किं दर्शनदर्शनेन । धर्मे । अहिंसा जिनदर्शनेन । उपलभिर्ज्ञानम् । यथा । सम्बन्दर्द्दनसपदः कर्मनिर्म च व्यथते । गुर्दिर्मतं यथा ।

इत्येकेषां हि दर्शनम् । शास्त्रे । जाता पण्ठां दर्शनानामस्मिन्वाङ्मयसद्गानि ।
लोचनं दृष्टिस्तत्र यथा । पाणिना कुरुते बाला दर्शनस्पर्शनं मुहुः । विलोकनेपि
यथा । Ra. 1, 86 || 374 ||

[दिजन्मन्] तारकास्यपि मह्नः । वौ विष्णे तारकासु च । Kâd. I, v. 13 ।
रदे । सद्य एव तु शुद्धिः स्यादजातेषु दिजन्मसु ॥ [देवनः] यथा । देवनाच्छ-
लकृतो हि किमत्र ॥ 375 ॥

[देवनम्] त्रिष्वंपि । प्रकटीकृतदेवनान्युरुन् [Mkh. कुरुन्] ॥ [धमन]
नलस्तृणविशेषः । अनल इत्यन्यः । यदाह । Vi. 1009 । कूरभस्वाभायकयोः ।
धमनायां मनःशुद्धिर्वर्तते न मनागपि ॥ [धमनी] कंधरायाम् । M. N. (1878)
III, 78 ; (1886) IV, 10 ॥ 376 ॥

अग्न्युदीपनभाष्टेपि मह्नः । यथा । द्वेषेनोपधमेदग्निं धमन्यन्तरितेन तु
[?] ॥ 377 ॥

[नलिन] अस्तु जे पुङ्कीवः । गौडसु । नलिनी पञ्चनीष्योमञ्चिद्गाकम-
लाकरे [sio] । नपुंसकं नलिकायां न पुंसि सरसीरहे ॥ इत्याह । नलिका
अन्तःशुपिरसुपकरणम् । यथा । न जिननलिनवार्तैर्बहिर्मुन्मीलयन्ते । तोये । पुलिने
नलिनं मूल्यम् [?] ॥ [नलिनी] पद्माकरे । Si. 13, 59 । आदिन्याम् ।
Sp. 3743 ॥ [निधन] कुले । कलचुरिनिधनानि दद्युः [?] । अन्तेपि यथा ।
ध्वनन्ते धेनवो वामनिधनेषु प्रतिवर्जम् ॥ 378 ॥

[निदान] कारणे । Si. 2, 94 । शुद्धौ । कारभोजनपात्राणां निदानं वह्निना
भवेत् । तपसः ० । रागादिभूतः संभूतो निदानमिति निर्ममे । वत्सदास्ति । निदान-
संदानितवालवत्सम् । अवसाने । निदानेन्त-कः सपादि मरुता सोव्य-इतः ॥
[प्रधन] द्वयोः । Me. 48 ॥ 379 ॥

[प्रधान] प्रकृतिः सत्त्वरजस्तमसां साम्याकस्था सत्र उत्तमे च । Si. 15,
prakshiptaśloka 2 । शुद्धौ परमात्मनि महामात्रे च । वृत्तिः प्रधानानुगता
जनस्य ॥ [प्रसून] प्रसूते । प्रदूनवर्तुर्विता नितान्तम् । फलपुष्पयोः ।
Si. 1, 66 ॥ 380 ॥

[प्रसन्ना] यथा । प्रसन्नामासद्गामपिदधति नानिर्मलधियः ॥ [पवनः] वह्नो
निष्पायः ॥ 381 ॥

[पद्मिनी] योविदन्तरं कामशास्त्रप्रसिद्धम् । शेषेषु । Mc. 80 ॥ [पावनम्]
इयोः । वने मुनिः पावनपूतगावः ॥ 382 ॥

[पावनः] अधिकमसारमस्यते क्षिप्यतेनेन अध्यासः दर्पमिति यावत् ॥ 383 ॥

[पाठीन] पाडके । नवीनः पाठीनो लुवति पदपीठे निजगुरोः ॥ [पिशुनः]
सूचके कथके । पद्मभेदपिशुनाः^० c. Ku. 8, 86 । खले । वद शुना पिशुनः
सहशः कथम् । कप्यास्यं कपिमुखम् ॥ [पिशुनम्] यथा । कान्तोपमोगपि-
शुनं पिशुनं स्तनानाम् ॥ 384 ॥

[पीतनम्] पीतदारु हरिद्रा । त्रिष्वपि । पीतं पीतनरेणुना ॥ 385 ॥

[पूतना] वासुदेवस्य वध्यायां राक्षस्याम् । S. 15, 86 । मङ्गस्तु पूतना
तु हरीतकी भूतभेदे इयोरित्याह । यथा । M. M. 171, 4 ॥ [पूतना] सर्वेषु ।
B. H. 66, v. 14 ॥ 386 ॥

[फाल्गुन] नदीजो विटमाक्षिको नाम धातुभेदः ॥ [भण्डन] त्रि-
ष्वपि । भट्टैर्भण्डनमण्डितैः ॥ 387 ॥

[भट्टिनी] इयोः । भट्टिनी भट्टैरेटिता ॥ [भावना] । इयोः । भावना भय-
नाक्षिनी ॥ [भुवन] लोको विष्टपं तत्त्वाम्बुद्धि च । Vās. I. v. 1 ॥ 388 ॥

[मदन] सिक्षके । मदनगोलकमुट्टरदच्छदा । राढो वृक्षविशेषः । यथाह ।
मदनसत्यको राढः । तत्र स्मरे च । Rata. 300, 27 । वसन्ते । उपयौ
मदनोथ यथार्थताम् ॥ [मलिन] देष्टे । यशः प्रसूते मलिनं प्रमादिं
c. V. S. I, 8 ॥ 389 ॥

[मलिनी] यथा । स्पृशति नो वत जातिविद्योगतः कमलिनीं मलिनीमिव
पद्मपदः ॥ [भण्डनः] यथा । तत्रापि वरदातीरमण्डनं कुण्डिनं पुरम् ॥ 390 ॥

[मार्जना] यथा । आसीना किमिति स्थिता ननु सर्वे प्रस्तुयतां मार्जना ॥
मार्जनं वाद्यवदनदेयधान्यपिण्डामिति मङ्गः [sic; Mkh. मार्जना वाद्यपिण्डयां
स्थानत्परीक्षार्थवादने । C. आसीना किमपि स्थिता ननु सखि प्रस्तुयतां मार्ज-
नेत्यादौ वाद्यपिण्डयां मृदङ्गमुखे मृदितमक्तादिदाने तत्परीक्षार्थवादने तूपचा-
रात्] ॥ 391 ॥

[मालिनी] मालिकी पुष्पलाली यथा । सा मालिनी चम्पकमालभारिणी ॥

[मुण्डन] क्षौरे । राज्ञो हि दुष्टनिमहः शिष्टपरिपालनं च धर्मे न पुनः शिरो-
मुण्डनं जटाधारणं च ॥ 392 ॥

[मैयुन] संगतिः संबन्धमात्रं यथा । मैयुनं कुथकुन्थयोः [?] ॥ [यमन] यमः संयमः । हयोः । मर्कटस्येव मनसो विदध्यावमनं मुनिः ॥ [यापन] कालविक्षेपे वर्तने च । मुन्त्रयर्थं यज्ञतत्रस्थः कुर्याज्जीवस्य यापनम् । निरसनं निरासः । त्वाग इत्यर्थः । यथा । प्रवलशक्रपरामवशङ्क्या यदि करोति धनस्य स यापनम् ॥ 393 ॥

[योजन] योगः संबद्धमात्रं तत्र यथा । करपङ्कजनम् [sic] ॥ [रसन] रसज्ञायां स्वीकृतिः । यथा । यदभी दशन्ति दशना रसना तत्स्वादु छुखमवाप्नोति c. Sp. 5182, Pa. 244 ॥ 394 ॥

[रञ्जन] रञ्जके । राजा सज्जनरञ्जनः ॥ 395 ॥

[राधन] विष्वपि । धनराधनदुर्बिधः ॥ 396 ॥

[रोदन] अभुणि । लौचने रोदनानामे ॥ 397 ॥

[लहून] भोजनत्यागे क्रमणे अतिक्रमे च । Sp. 4521 । प्रवने । K. Pr. 295,8 । [ललामन् । ललाम] इवपि रम्यप्रधानयोर्वाच्यलिङ्गौ, । एन्ये प्रधाने भूषायां च । लीलाविलोलितललामविलासभाजः ॥ 398 ॥

[ललचा] नाडिः सिरा ॥ [लाङ्घन] लक्ष्मणि । Si. 1,20 ॥ 399 ॥

[लाङ्गलिन्] हयोः । साङ्गलिलीलाललिते भाष्वविद्वित्तिजनितसौभाग्ये ॥ [लेखन] भूर्जे लिपिन्यासे च । विषेयं लेखने न है राजादेशस्य लेखनम् । छेदे । करोतु तत्र किं नाम धनिता नखलेखनम् ॥ [व्यसन] निष्कलो० । पठकः पादकथैव ये धान्ये शास्त्रचिन्तकाः । तेमी व्यसनिः सर्वे यः क्रियावान्स पण्डितः c. Sp. 5865 ॥ 400 ॥

हैवा० । Pa. 248 । सक्तौ । परोपकारव्यसनं महात्मनाम् । स्वी० । Sp. 2993 । पापे । देवः स वो दिनमणिर्व्यसनानि हन्तुम् । विष्टौ । An. I, 58 । अशुभे । व्यसने नियोजयेच्छशुभम् ॥ [व्यञ्जन] चिह्ने । Si. 2, 56 । अत्र हि अमात्यत्वं व्यञ्जनं विद्वमेपामित्यर्थः ॥ 401 ॥

अवयवः शरीरैकदेशः यथा । Hal. 2, 275 ॥ [वमन] अर्दनं पीडा ॥ [वसन] छादने । दशनवसनभूमिर्वन्युजीवं दुनोति ॥ [वर्जन] त्यागे दानं परिहारो चा । दाने । श्रीणां व्यधाहर्जनर्मार्जितानाम् । परिहारे । खलानां कृतिभिः कार्यं दूरादेव तु वर्जनम् । हिंसायाम् । न स्यत्कलौ वर्जनमर्जुनीनाम् । अर्जुनीनां गवाम् Mkh. C. ॥ 402 ॥

[वर्धनी] गलन्तिका गर्दी यथा । न वृद्धा वर्धनीं वोदुं सुदृदा नीरपूरि-
ताम् । संमार्जन्यामपि यथा । H. 1016 ॥ [वर्तनी] पथि । अकीर्तिवर्तनी
चैषा कुकवित्वविडम्बना ॥ 403 ॥

वर्तने जीविकायाम् । कां वर्तनीमनुसरत्विह साधुवर्गः । तर्कोरपस्तात्पापाणा-
दिमयः पिण्डस्तर्कुपिण्डः ॥ [वनदवन्] व्रिष्वपि । वनदवा विश्वासे विश्वाति न
हि कस्यापि नितराम् ॥ विप्रतारकोरण्यदेवत्यन्ये ॥ 404 ॥

[वाहिनी] व्रिष्वपि । Su. 2592 ॥ [वाणिनी] वानिनीत्यमरः [?] ।
व्रिष्वपि । Ra. 6,75 ॥ 405 ॥

[वितान] कदके शून्ये च । Si. 3, 50 । यज्ञे क्रतुकर्मणि च । Si. 14,10 ।
तुच्छे मन्दे च । चित्तं तेतिवितानमारमति चेदेवं भवानीपतिम् । अवसरे । विताने
तानेवं नटयति नटान्मूरूपतिलकः ॥ 406 ॥

[विज्ञान] इयोः । विज्ञानं योगिनमेव नैवान्यत्र विलोक्यते ॥ [विलग्र]
मध्ये । Ku. 1,89 । लग्नं सक्तं राशीनामुदयो वा । सक्ते । नमन्ति ये मौलि-
विलग्राणयः । राशीनामुदयेऽ । विलग्रभवनं गते ॥ [विक्षिन्न] व्रिष्वपि ।
विक्षिन्नाच्चपरीभागाद्रोगः स्यादङ्गिनां ध्रुवम् । जरया जीर्णे इत्यन्यः ॥ [विलीन]
लीनं संदिलदं विद्वुनं विनादं द्रवीभूतं वा । सर्वत्र । स्वर्ण तत्किं न तत्रैष विलीनं
दहनोदरे ॥ 407 ॥

[विच्छिन्न] व्रिष्वपि । अविच्छिच्छवरुभेणीविच्छिन्नातपसंचरम् । समाप्ता-
वपि मद्भुः । यथा । Sr. Ch. 2, 51 ; Su. 179 ॥ 408 ॥

[विमान] अद्वयानमात्रयोरपि ॥ [विधान] नवस्त्रयेषु यथा । स सि-
न्धुरविधानेन कुदम्बं परिपुष्यति ॥ 409 ॥

[विपत्र] इयोः । चन्द्रचूडाभिधो जातो विपत्रः पत्रान्वये ॥ [विद्वप्सन्]
चतुर्वर्षपि । विश्वप्सा विश्वविभ्रुतः ॥ 410 ॥

[विलासिन्] विलसतीत्येवंशीलो विलासी । विले आस्ते इति वा [c. C.
on Kd. 2, 312; K. Pr. 190; Su. 1400] । इयोः । विलासिनां लासक एष
वायुः ॥ [विपयिन्] वैषयिकजननो मामकुण्डादिः [शंc] । चतुर्वर्षपि । जो
शक्यते विपयिणा विपयो विमोक्षम् ॥ 411 ॥

[व्युत्थान] प्रतिरोधने समाधिं च । समाधिर्महतां चापि व्युत्थाने योगिनां

मनः । विरोधाचरणे स्वैरवृत्तौ च । व्युत्थानं परिदृश्य भूमिपतयो यातास्तत्र प्रेष्यताम् ॥ 412 ॥

[वृजिनः] यथा । व्रजति वृजिनपाशः कामपाशात्वमस्याः ॥ [वृजिनम्] भुग्नेवे च । शिवं दिशन्तु धः सर्वे निरस्तवृजिना जिनाः । रक्तः० । वृजिन-जनितवेषः सैष शंभुर्ननर्त ॥ [वेष्टन] मुकुट उण्णीषे च । Ra. 8, 12 । कर्ण-शाप्कुली कर्णपुत्रिका । वृत्तिर्वरणं यथा । Ra. 4, 48 ॥ 413 ॥

[वेदना] ज्ञाने । संमूर्छिता हि सन्त्येव तिरक्षामयि वेदनाः ॥ [शायन] रते । क्षान्तिं निहन्ति पवनः शायनावसने ॥ [शमनः] यथा । असिभुजग-विभूषणस्तवासावरिशमनो जयति क्षितीश बाहुः ॥ 414 ॥

[इवसनः] पवने । कण्ठकुहरे विमूढः इवसनो यावत्र निर्याति ॥ मरुवकेपि मद्भुः । यथा । कामाग्निः इवसनेन हीपितः ॥ 415 ॥

[शासन] शास्ति: शिक्षणं पालनं वा । तृपद० । द्वदसं परदत्तं वा यो हरेहेयशासनम् । शास्त्रे । S. 14, 24 । आकाशां शास्त्रौ च । S. 14, 36 । लेखे । Ra. 8, 68 ॥ [शिखरिन्] कोहे । शिखरिशिखरमेतन्मालितं भूमि-पालैः । दुमे । विवर्धन्ते कर्टं गिरिशिखरिणो यातविधुताः ॥ 417 ॥

[शिखण्डिन्] कुकुटे चित्रमेखले बाहिणि च । Ku. 1, 15 । वैहे कलापे । केकिनोपि विराजन्ते नवोद्धिङ्गैः शिखण्डिभिः । वाणे । शिखण्डिभिः खण्डितमु-ण्डमण्डलः ॥ 418 ॥

[इलेप्तमप्ना] फणिञ्जो मरुवकः ॥ 419 ॥

[स्तनन] कुन्थनं सङ्केशः । मेघगार्जिते । जलदपङ्गय इव उच्चैःस्तनना-भिरम्ब्याः c. Da. 28, 1 । धनिमात्रे । दुन्दुभिस्तननपुष्पवर्षैरन्वमोदयत महः स्तैरेषि ॥ 420 ॥

[स्पर्शनम्] दाने स्पर्शे च । अस्वत्यसेवा तिलपात्रदानं गोस्पर्शनं व्राद्धण-तर्पणं च ॥ [स्पर्शनः] यथा । स्पर्शने हि क उपैति चकुणा ॥ [स्यन्दनम्] हयोः । स्वेदस्यन्दनलीनचीनवत्तर्नैर्दद्यन्नयादिधिरम् [sic] ॥ 421 ॥

[संव्यान] हयोः । संव्यानलीलां तस्वल्कलानि ॥ [समान] वर्णभिदि समे च । समानानां भवेदैर्ध्यं संहतानां परस्परम् । सति सापो । समानो मान्यते न कैः । एकस्मिन्नसाधारणे । समानस्यानलाभेन जर्ह [sic] मुनिकुञ्जरः ॥

[संतान] अपत्यं पुत्रपौत्रादि गोत्रं वंशः संतनिः प्रवाहः । अपत्ये । Ra. 2, 65 ।
गोत्रे । संतानतानवकृतः पुरुषस्य जन्म व्यर्थं भवेदिति किमत्र विचित्रता ते ॥422॥

संतनौ । अस्यां शरदि नदीनां संतानस्तानवं याति ॥ [संस्थान] आकृतौ
टड़े । संस्थानमास्थाय मनो जहार । मृतिर्मरणं संनिवेशो रचना तयोर्यथा । मा-
लाकार इव सजां स विदधे संस्थानमुद्दीर्घपाम् ॥ [सञ्जनम्] घट्टे नदव-
तारस्तत्र गुल्ममायस्थानं घट्टगुल्मकं सेनासंनिवेशविशेषो वा । तयोर्यथा । धीरोभि
सञ्जनमुखे छुखमेति कस्त्वः ॥ 423 ॥

[सञ्जना] यथा । किं दुष्करं भवति सञ्जनया गजानाम् ॥ [संधान]
संघटने । Si. 2,97 ॥ [संधिनी] लघार्भा न काले दुष्टते स्म अकालदुर्घा ।
यत्कात्यः । अदुर्घा दोहकाले तु संधिनी ॥ इयोर्यथा । आविकं संधिनीक्षीरं न
भोक्तव्यं द्विजनमिः c. M. 5, 8 ॥ 424 ॥

[स्थापन] निवेशाने । हिषां पुनः स्थापनमाततान । पुंसवने गर्भक्रियाविधौ ।
स स्थापनं कारयते महिष्याः । समाधौ । योसी सदा स्थापनपीतमोहम् ॥ [साधन]
सिद्धौ निष्पत्तौ । स्वार्थवान्यापि कुर्वति गुरोरेवार्थसाधनम् । सैन्ये नेत्रे च ।
K. Pr. 185, 3 ॥ 425 ॥

उपर्ये । Ku. ५, ५२ । अनुगमे । गुरुणां साधनं कार्यमुदकात्यागिति स्थितिः ।
निवृत्तौ नियेषे । विधानमारब्धं साधनं मुप्ता । कारके साधकतमे । Si. 9, 6 ।
वये । अहन्यहनि भूपालः कुरुते वैरिसाधनम् । दापने । साधनं हिणुं कार्यमृ-
णिकस्योत्तर्मणिकैः । मृत° । वहिना देवसाधनम् । प्रमाणे । साधनं दूषणं चैव
सामासं परसंविदे । गमने । गङ्गातीरे साधनं सिद्धिहेतुः । धने । तपस्विनामुद्द-
शिलं हि साधनम् ॥ 426 ॥

[सुकर्मन्] देव° । सुकर्मनिर्मिते हर्म्ये चुपर्वाणः सदासने ॥ [सुदामन]
हयोः । Me. 37 । अत्र चुदामा पर्यतेन मेषेन वा एकदिक् सौदामनी ॥427॥

[सुपर्वन्] पर्व महः । सर्वेषु । अखर्वाः स्वगुणा यस्य स सुपर्वेष्व वर्णते ॥
[सूचना] गन्धने द्रोहाभिशयेण परदोषोद्दृष्टनम् । c. 3,362 । व्यधनं
सूच्यादि दृग्दृष्टिः । सर्वेषु । जहौ मनः सूचनया न कस्य ॥ 428 ॥

[हायन] अर्चिपि । लेलिद्यमानवहृदायनहव्यवाहस्त्रूर्जस्त्रुलिङ्गनिचयपक-
टीकृताशः ॥ [हादिनी] वचे । हादिनीहादविचस्ता जग्मुः शैला महोदधिम् ।
सद्वक्यां नद्यां नादवत्यां च मद्बुः । सद्वक्याम् । मातङ्गा हादिनीभङ्गम् ।

नथाम् । आन्ता यान्ति लवरितममरहादिनीपार्थमश्चाः । नादवस्थाम् । निर्हादिन्या०
Nāg. I, 12 || 429 ||

[हिण्डन] व्रिष्वपि । भाण्डानां हिण्डनस्थानम् ॥ भय फन्ता: ॥ [अनूप]
जलप्राये चाच्यलिङ्गः । यथा । Ra. 6, 37 ॥ [आवाप] पातभेदस्तालकालक्रि-
याविशेषः । आलवाले । आवापेषु पिबन्ति यत्र सलिलं सारं समाइवासिनः ॥ 430 ॥

प्रक्षेपे । शरावपैर्व्याप्तं गगनतलमेतद्रूपतोः । भाण्डपचनमापाकस्थानं यथा ।
आवापधूमपरिधूसरमन्तरिक्षम् ॥ अरिचिन्तावलययोरपि । अरिचिन्तायाम् ।
Bī. I, 24 । वलये । प्रकोपः शुश्रुमेतस्या गतेष्यावापगून्यताम् ॥ [आक्षेप]
आकृष्टै । Ku. 1, 14 ॥ 431 ॥

[आकल्प] कल्पन उद्देशे । आकल्पस्तस्य विषयः कर्तव्यो देवतां प्रति ॥
[उल्प] गुलिमनी वीरुद्धेदः । तृणमेदे । S. 5,62 ॥ [उडुप] शशिनि । Pr.
Ch. 22, 72 ॥ 432 ॥

[कलाप] संहतौ । मुञ्जमानदजटाकलापम् । भूपणे । S. 7, 5 । काच्छयाम् ।
इयामा स्वर्णकलापेन विशुतेष्य घनावलिः ॥ [कसिपु] वालव्यमाख्येयमित्यन्ये ॥
विष्वपि । सतां गृहे करोयि त्वं हिरण्यकसिपुस्यितिम् ॥ 433 ॥

[कादयप] इयोः । वने यास्यनि कादयपः ॥ [कुतप] दर्भे । M. 8,234
॥ 434 ॥

भागिनेये । माद्यनिमित्रकलत्रपुत्रकुतपभेणीरश्चुडुलवन्धवस्तगतेनिरुद्वपुषः
क्रोधादिविद्वेषिभिः । अटमौशोऽग्नो मध्याह्नापवृत्तिः आद्वकालः । वत्समूर्तिः s. Gau.
104, 8 । वावमेदे । कुतपस्य तु विन्यासः प्रत्याहार इति स्मृतः । शेषेषु ।
कुतप एप तपस्विजनप्रियः ॥ चार्मे खेहपात्रेषि यथा । An. VII, 109 ॥ 435 ॥

[कुणप] इयोः । कुणप कामिनी मक्ष्यमिति० c. Sp. 3967 ॥ [जिदाप]
चतुर्वर्धेषु । जिदापः पापचेषितः ॥ 436 ॥

[पादपा] यथा । न पन्याः पान्यसार्थेन मुगमः पादपां विना ॥ [रक्तपा]
यथा । ग्रसन्ति सर्वतो रक्तं कुहिन्यो रक्तपा इव ॥ 437 ॥

[विटप] पद्मवः किसलयं स्तम्बो गुच्छः । विस्तारोर्यादुक्षस्य । शाखा लर्णोः
स्कन्धादूर्ध्वमस्ता । पिङ्गवर्जी शेषेषु । S. 6, 28 । विहो । Da. 2, 17 ॥

[सुस्तप] इयोः । हदयावर्जनगतुराः केषि सुस्तपा विरामन्ते ॥ 438 ॥

अथ बान्ताः ॥ [कदम्ब] यथा । Si. 39 ॥ [कलम्ब] विष्वपि ।
करिकलितकलम्बं कोयमेति प्रलम्बः ॥ 439 ॥

[कादम्ब] इषौ । Si. 18, 29 ॥ [नितम्ब] कटौ पुरुपस्यापि शोणौ ।
नितम्बविन्वसंवन्धवन्धुरच्छुरिकाधरः । रोधसि कूले । Si. 12, 59 । स्वियाः
पथात्कटौ सानौ च । Sp. 4811 ॥ [प्रलम्ब] दैत्यतालाङ्गुरशाखाषु । कविः
प्रलम्बं मुसलीव कृन्तति ॥ 440 ॥

[प्रालम्ब] विष्वपि । सगुणः शीतलो नव्यः प्रालम्बः कस्य न मियः ॥ 441 ॥

[हेरम्ब] शौर्यं । हेरम्बाडिम्बं विरलः सहेत । महिये । हेरम्बवाहनभयं
भजते न मस्कः [sic] ॥ अथ भान्ताः ॥ [आरम्भ] चतुर्वर्षपि । निरार-
म्भास्तपस्विनः । आदिकर्मण्यपि यथा । Si. 2, 79 ॥ 442 ॥

[आत्मभू] मन्मये । जितमात्मभुवा विद्वमा कृमेरा च व्रद्धाणः ॥ [क्रपभ]
स्वरे । Si. 11, 1 ॥ 443 ॥

[करभ] मय उद्धः । हृस्व उद्ध उद्धकः । यथाह । H. 1255 । इयोर्यथा ।
Si. 5, 8 । कनिष्ठामणिवन्धन्तरे । Sp. 1991 ॥ 445 ॥

[ककुभ] वीणाप्रसेवे रागमेदे च । नारदेन मनो जहे ककुभञ्जनिभिर्भोः ॥
[कुसुम्भ] शात् । कुसुम्भकुम्भं पुरतः स शंगोः । लट्टागाम् । Si. 9, 14 ।
कमण्डलौ । विस्तमेण कुसुम्भसंभूतजलैर्याचासु जग्मुर्जनाः ॥ 446 ॥

[गर्दभम्] यथा । इति गर्दभकोद्देद० Pa. 1186; c. Su. 919 ॥ [दुर्लभ]
कच्छुरः पामनः । विष्वपि । स दुर्लभः सर्ववप्तुभिरिष्यते ॥ 447 ॥

[दुन्दुभि] विष्व विष्मेदः । अक्षं । दुन्दुभ्या किल तत्कृतं पातितया यद्
द्रौपदी हारिता ॥ [निकुम्भ] कुम्भं । निशुभिता निकुम्भेन कपयः कम्प-
निर्भराः ॥ 448 ॥

[वल्लभ] अध्यक्षोत्र गवामपिकृतः । यथा । गोषेपु वल्लभकृतातिथिसक्ति-
येषु । कुलीनादवे । Si. 5, 56 ॥ [वर्षाभू] भेके । वर्षाभूनिवहा इव काले
कोलाहलं कृत्वा ॥ 449 ॥

[विष्कम्भ] विस्तृतौ । योगी पवनविष्कम्भाभ्यासनिर्भरमानसः ॥ 450 ॥

[विस्तम्भ] केलिं । कोयं विस्तम्भसंरम्भो दंपत्योः प्रेमममयोः । प्रणयः
प्रेम । विद्वासे प्रणये च । तस्यां ज्ञानिकचिन्तायां विस्तम्भः कोन्ययोविति । वधे ।
चण्डी निशुभविस्तम्भनृभिताङ्गुरशक्तिका ॥ 451 ॥

[सुरभि] हेत्वे चम्पके च । तस्याः शरीरं सुरभेः सनामि । मातृ० । आर-
म्भसिद्धि सुरभिस्त्वोति । रम्ये श्रेष्ठे । Ra. 2, 3 । चैत्रे वसन्ते शुगन्धौ च ।
Si. 6, 2 ॥ 452 ॥

गवि । Si. 5, 64 । सद्गव्याम् । सुरभिजम्भमा वरकुञ्जरः ॥ अय
मान्ताः ॥ [अधम] इयोः । Pa. 3508 ॥ 453 ॥

[कलम] चौरे । कलमैः कलमा हताः ॥ 454 ॥

[कुसुम] स्वीरजसि । कुसुमवतीमिह वर्णी मधुपादिभ्यो [?] भजेत को
नाम । नेत्रोरोगे । विजेयस्तिनिटीवीजरसः कुसुमनाशनः । फलपुष्पयोः । Si. 6,
10 ॥ [छत्रिमम्] यथा । न रोचते भोज्यमकृत्रिमं नृणाम् ॥ 455 ॥

[गोधूम] नागरद्वीहिप्रेदयोः । गोधूमसदशाङ्किः ॥ 456 ॥

[गौतम] गणभूद्देवः श्रीमहावीरस्य प्रथमगणधर इन्द्रभूतिनामा यथा ।
तापसान्भोजयामास गौतमो गणभूद्दरः । प्रपिभेदे । Ra. 11, 34 ॥ [गौतमी]
रोचनी ओपथिः ॥ [तलिम] वितानं चन्द्रोदयः । खड़े । तलिनतलिमदण्डेः
शाब्रवं खण्डयन्ति । देयेषु । V. S. II, 23 ॥ 457 ॥

[निष्क्रम] बुद्धिं । निष्क्रमोक्तमवतां दुरात्मनां सज्जनापक्षतये सनातनः ।
दुष्कुले । न मन्त्री निष्क्रमः [sic] कार्यो राजा विक्रममिष्टता ॥ 458 ॥

[नियम] पतिशायाम् । इति कृतनियमो जघान शबून् । निधये । यसोर्यं
नियमादेव हिनस्ति भुवनव्ययीम् । यन्वगे बन्धने । विभ्रमं रमणी पत्ते नीधीनि-
यमनिर्भरा । ग्रन्ते । Ku. 5, 86 ॥ [निगम] निष्ठयेष्वनि यणिस्पये च । सतां
सज्जनसाहाय्यात्सुगमो निगमः खलु ॥ 459 ॥

[नैगम] नयो निरवधारणः पक्षिपरिपदः [sic] । यथा । नैगमादयः सम
नयाः c. I. St. XVI, 351 n. 3 । उपनियदेवान्तः । इतिर्भर्मसेयकः ॥ [प्रक्रम]
अयसरे । दोलाकेलिनिपण्णपक्षगदपूर्णीतोत्सवप्रश्नमे । क्रमे K. Pr. 54, 2 || 460 ||

[पञ्चम] रुचिरे दक्षे च । पञ्चमोर्यं विषभिताम् ॥ [पञ्चमी] यथा ।
पपञ्चः पञ्चमीगिराम् ॥ [परम] पर उरुष्टे । परमं यो महत्तपः ॥ 461 ॥

अपेसरे पथमे च । परमः स मनीविजाम् ॥ 462 ॥

[प्रतिमा] गगर्य दन्तवन्पे । दैतीः युषगंरदितपतिसर्गमेन्तः ॥ 463 ॥

[मध्यमा] राका पूर्णमा यथा । अमृतममृतरदिमर्थमामध्यरात्रे । राज-
स्वलायाम् । मध्यमा न दिवादा स्वाकुलदोषकरी हि सा ॥ [व्याधाम] पौरवे

अमे च । Si. 2,94 । दुर्गं संचार इति चाणमयोक्ते कृत्यान्तराणामुपलक्षणं यथा ।
Bā. I, 24 ॥ 464 ॥

[विद्वुम्] वृक्षे । वैलासटेपूहतविद्वुमेषु ॥ [विभ्रम्] शोभायाम् । इन्दोर्विभ्रम्-
माननं वितनुते । संशये । पुंसोपि मृगतृष्णायामस्यास्ति जंलविभ्रमः । हाते विलासे ।
Si. 6,46 ॥ 466 ॥

[संभ्रम्] भीतौ । Si. 6,14 । संयेगो भवादिभिर्भित्तव्याक्षेपात्त्वरणं यथा ।
Sp. 2018 । आदरे । संभ्रमः व्येहमाख्याति व्युराख्याति भोजनम् ॥ [सुपम्]
द्वयोः । सुपमे भूमदेशे तु बद्धा निथलमासनम् ॥ 467 ॥

अथ यान्ताः ॥ [अत्यय] दोषे । Ki. 1,12 । विनाशे । प्राणात्यये सर्वध-
नापहारः । दण्डे । वाक्पाराष्ट्रेत्ययः शतम् । कृच्छ्रे । अत्ययो यस्य नैवास्ति शीते
वाव्यातपेषि वा ॥ 468 ॥

[अनय] अशुभः । सर्वमेतदनयस्य जृम्भितम् । विपदि । किं न पापमनयेन
कुर्वते । व्यसने स्वीमयादौ । अनयेनैव राजश्रीः क्षीयते क्षमाभृतां क्षगात् ॥
‘अद्वीयीय] अद्वयहिते । अद्वीयेषु व्यवाङ्मुखेषु कुरुते धावात्ती विक्रमम् ॥
[अधृत्य] प्रगत्मकः प्रौढोमाकलनीय इति यावत् । यथा । Ra. 1,16 ॥ 170 ॥

[अभिल्या] कीर्ती । अभिल्यासांमुहृत्य नयति रिपुमप्याशु नृपतेः । संशा-
याम् । असौ रामाभिल्यः स्मृतिपथमगात्रैव भवतः ॥ 471 ॥

[अहार्य] द्वयोः । Ku. 5,3 ॥ [आश्रय] आश्रयेभिन्नावे च । Si. 8,47
॥ 472 ॥

[आलेयी] पुष्पवत्याम् । आलेयीगमनाद्वरेरपि विमोर्लक्ष्मीः परावर्तते ॥
[आतिथ्य] द्वयोः । आतिथ्यानां प्रथितमहसां कार्यमातिथ्यमार्थैः ॥ [आप्नाय]
कुलेन्वये । आप्नायायातमेतद्ववति न विफलं जातुनिद्रलजातम् । आगमे वेदैः ।
अधीती चरकाम्भाये सोधर्वर्युः श्रेष्ठ उच्यते ॥ 473 ॥

उपदेशे । निराकायो मन्त्रः स्फुरति न हि कस्यापि नियतम् ॥ [उदय]
उच्चतौ । उदयप्रतापनाक्षा ममापि किमुतापरस्य लोकस्य ॥ [ऊर्णायु] अदि० ।
मालिन्यमूर्णायुरिवातनोति खलो जनानामुपलालितोपि ॥ 474 ॥

ऊर्णतामे । जूर्णोर्णायुपदोषमां प्रकटयत्यस्तक्षणे चन्द्रमाः । मेदे । ऊर्णायोर्गृह-
गस्य किं न कुरुते गोमायुराताहपि ॥ 475 ॥

[कपाय] रागवस्तुनि । अधरो^० c. 2, 194 । निर्यसे काथरसे । पीतः शीतकपायों शर्करारससंयुतः । क्रोधादिषु । H. Y. 4,6 । विलेपनेवक्षेहने । Ku. 7,17 । वर्णे रक्तपीतवर्णयोगे यथा । जातं कपायिं व्योम नानाकुसुम-रेणुभिः ॥ लिंगभवासितयोरपि महूः । खिष्टे । Ku. 3,32 । वासिते भाविते । निद्राकपायकलुपीकृतताम्रनेत्रः V. P. 121, 14 ॥ [कालेय] कुद्धुमे । कालेय^० [sic] Si. 12, 14 ॥ 476 ॥

[कुलाय] इयोः । Si. 6,41 ॥ [क्षेत्रियः] वाच्यलिङ्गः । चिकित्स्य-शरीरात्परशरीरे संकमस्य यं चिकित्स्यते विभूतिमहादिः सौन्यदेहचिकित्सार्हः । यथा । क्षेत्रियं चिपभिवातिदुःसहम् । जन्मान्तरशरीरे नाइयो न इहत्यो यो व्याधिः सोसाध्यरुक् । यथा । Sp. 4023 । पारदातिकः स्वक्षेत्रात्स्वकलत्रादन्यस्मिन्क्षेत्रे प्रवर्तमानो नाइयो निपात्तो भवति यथा । स्वक्षेत्रात्क्षेत्रिया रक्ष्याः ॥ 477 ॥

[क्षेत्रियम्] तृणमपि स्वक्षेत्रादन्यस्मिन्धान्यक्षेत्रे नाइयं भवति यथां । क्षेत्रि-येभ्यिव दयानलस्य ते दाहशक्तिरत्नुला विरोधिषु ॥ [गङ्गेय] स्वर्णे । गङ्गेय-भरणप्रभाव्यतिकरप्रश्नात्यभियम् । मुखा क्षेत्रे च कन्दविशेषी ॥ 478 ॥

[चक्षुत्य] उभगाक्षिहितयोः । Su. 518 ; c. Sp. 5021 ॥ कत्तकस्थाने कैतक इत्यन्ये ॥ 479 ॥

[जघन्य] शिथे । श्वेतानुदत्यते साधुः फूत्वा कर्म जघन्यजम् । गर्हे । Su. 2919 । अन्त्ये पथादर्थे । उच्चिटेत्तु गुरोः पूर्वे जघन्यं संविशेषपि । अन्त्ये वाच्यलिङ्ग इत्यन्ये ॥ 480 ॥

[द्वितीया] तिथौ । शुकेण प्रतिपदा [sic] भेदा द्वितीया सोममूनुना । गेहिन्याम् । स सद्वितीयो यनमानगाम ॥ 481 ॥

[नादेयी] पञ्चापि वनस्पतयः ॥ नदीसमुद्रेष्वि । तत्र याच्यलिङ्गः । तत्र यथा । नादेयं नादेयं शरदि वसन्ते न नादेयम् ॥ [निकाय] सद्विनि निवासे । कायोच्यपायनिशयस्य निकाय एव ॥ 482 ॥

परमात्मनि लक्ष्ये वैष्ये च । निकाये योगिनां निजे पानुष्कागामिषोर्गौः ॥ [प्रणय] प्रेमिण । Das. 184, 13; 186, 4 । याज्ञायाम् । Pa. 218 । प्रियम्भे विद्वासे । Ku. 5, 35 । प्रसरे । प्रेमप्रणयसंभातहर्षगददया गिरा ॥ परिन्येषि यथा । Ku. 5, 11 ॥ [प्रग्यय] गाने । विकल्पदत्ययोरत्तमा न शम्दास्तर्द-दर्शने । रन्मे छिष्ठे । रिषोः प्रत्ययमासाय प्रदर्श्यात्पर्मवित् ॥ 483 ॥

विद्वासे । Ku. 4, 45 । शप्ये । प्रत्ययो वचनमेव साधुपु । हेतौ । Ku. 3, 18 । भावारे । साधुप्रत्यय एवाद्य [?] कृते प्रतिकृतं हि यत् । प्रथित्वे प्रथायाम् । तुल्यप्रत्ययता तेषु संशयादुपसीदति [?] । अधीने वाच्यलिङ्गः । यथा । सौराज्यं तद्वति नृपतिप्रत्ययादेवजाः स्युः । निधये । Ku. 6, 20 ॥ [प्रणाद्य] काम० । Chh. U. 3, 11, 5 ॥ 484 ॥

• असंमते चौरादिके । अवामुयात्सोप्यविचारनियहं यदि प्रणाद्यैः सह संवेद्वारः ॥ [प्रसव्य] प्रतिकूले । प्रसव्यो भ्रातृव्यो व्यसनशतवाऽङ्गामलिनधीः । अनुकूले । प्रसव्यो मित्रिवाहुतिः ॥ वामेषि मङ्गः । यथा । प्रसव्यमञ्जिलिं दद्यात् ॥ [प्रतीक्ष्य] इयोः । Si. 2, 108 ॥ [प्रलय] मृतौ । Sp. 2224 ॥ 485 ॥

संहारे । Si. 16, 51 । नष्टचेष्टत्वे साद्विकभावे । भ्रामिभरतिमलसहदयतां प्रलयं मूढी तमः शरीरसादं च ॥ मूर्ढायामपि यथा । Ku. 4, 2 ॥ [पर्याय] भवत्तरे । पर्याये विहितं कार्यं सिध्यत्येव न संशयः । क्रमे । Ra. 5, 16 । द्रव्यधर्मो नवपुराणादिः । यथा । गुणपर्यायवद् द्रव्यम् ॥ [पर्जन्य] गर्जदम्बुदे । स्फूर्जन्मा गर्ज पर्जन्य दर्पेयं यदि तेष्मसा ॥ 486 ॥

बासवे । अजन्यं सौजन्यं यदि भवति पर्जन्य भवतः ॥ 487 ॥

[प्रक्रिया] उत्पादने । शब्दानां प्रक्रिया ज्ञेया । अधिकारो व्यवस्थापनम् । प्रकारे । An. 2, 41 ॥ [पानीय] इयोः । पानीयं पानीयं शरदि वसने च पानीयम् ॥ 488 ॥

[पौलस्त्य] श्रीदे । पौलस्त्येन सुधांशुमौलिषुद्ददा प्रस्तं समस्तं घनम् ॥ 489 ॥

[भुजिष्य] अनधीने । भुजिष्या भुमुजः सर्वे । किंकरे । हरौ चरति चार-काश्मतपस्त्वितां [?] नां शर्वीं भुजिष्यदयितेति यः परित्तिर्सुमप्यस्तवान् ॥ हस्त० । भुजिष्यभूषितभुमुजः ॥ [भुजिष्य] इयोः । कामान्धाः कामिनः पश्य भुजिष्या-मपि भुज्ञते ॥ [मलय] पर्ववान्तरे । मूर्छ्यत्येप पथिकान्मधौ मलयमारुतः ॥ 490 ॥

शैलांशो वलयः [? perhaps शैलावयवः] । देशो । मलयकोसल० Ra. 9, 22; c. v. v. ॥ । भारते । एतेलयो मलयवञ्जुलमञ्जरीयु गुञ्जन्ति मञ्जु घनसौरभ-लाभमत्ता ॥ [मद्भल्यः] रचिरे वाच्यलिङ्गः । यथा । Ku. 7, 23 । त्राप-माणमौपथम् ॥ 491 ॥

[मद्भल्यम्] यथा । मद्भल्यतिठकं चकुर्विरस्य कुलगोविनः ॥ 492 ॥

[व्यवाय] व्यवायने विरस्त्वारे । दुःखन्यवायकुशलस्य विशालमुद्देः ॥ 494 ॥

[वदान्य] त्रिष्वपि । Ra. 5,24 ॥ [वक्तव्य । वाच्य] त्रिष्वपि वक्त-
व्यशब्दो यथा । स वक्तव्यो न वक्तव्यः ॥ वाच्यशब्दो गर्हे । न यथा वाच्य-
मिते । वचोहैं । M. N (1886) xiv, 2 । हीने । तूणं नाराचवाच्यं वहसि किमु
मुधा ॥ 495 ॥

[वलय] समूहेपि यथा । अलिवलयसहस्रैः कुन्तलैः पक्षमलाक्ष्याः ॥
[वालेय । वालेय] बल्यर्थे । An. II, 20 । अङ्गारवहस्री भार्गी नाम ओ-
पधिः ॥ 496 ॥

[विजय] गतावपि मङ्गः । तत्र पार्थे च यथा । विजयो विजयोदतो यथा ।
विमाने । विजयो वैजयन्तभ जयन्तशापराजितः c. I. St. xvi, 391 ॥ [विषय]
यस्य यो शाततत्त्वं यथा । M. St. 2 । गोचरे । सौमित्रेरपि पञ्चिणामविषया
त- प्रिया क्वापि मे । देशः प्रदेशमात्रम् ॥ 497 ॥

शब्दादयः शब्दरूपरसगन्धस्पर्शाः । तयोर्यथा । Sj. 4, 61 । जनपदे । उत्स-
चविषयमागाऽ c. 2, 98 ॥ [विस्मय] विस्मयनं विस्मयः । विशिष्टः साय
इति वा ॥ इर्षे । स्यागे तपसि सूर्ये [sic] च विज्ञानेऽ I. St. XV, 299,
v. 59 ॥ 498 ॥

[विश्वल्या] लक्षणस्य मिया दितकारिणी भार्या वा । यथा । विश्वल्यां
सौमित्रेयसुपनिनायौपदिवराम् ॥ 499 ॥

[इवगुर्यु] इयोः । ज्येष्ठः इवगुर्युः इयाली च [स्वालभ Mkb.] संमा-
न्यो गुरुवत्सुतौ ॥ [शाणिडल्य] पावकान्वरं वह्निपिशेयः ॥ [शालेय]
इयोः । विशालैः शालेयैः फलपरिणतिसफानिसुभौः ॥ 500 ॥

[शीर्षण्यम्] यथा । शीर्षण्याणां दिनकरकरस्पर्शनिर्युक्तीनाम् ॥ [शीर्षण्यः]
यथा । जराजरउशीर्षण्यो धन्यो ध्यायति शंकरम् । मङ्गस्तु विशदे केदो लेति
अर्यद्वयमाह । तत्र विशदे यथा । शीर्षण्यास्तय कीर्तयोत्र भुवने राजन्ति राज-
न्सदा ॥ शिरोभवशिरोहितप्रधानेन्परि मङ्गः । क्रमेण यथा । शीर्षण्यान्मुच्यते
व्याधेः । उल्लं पयो न शीर्षण्यम् । शीर्षण्ये त्वर्यि पुण्यनित्तविभवे लभ्ये भवं
मे कुतः ॥ [शैलेयम्] शैलऽ । Ku. 1, 55 ॥ 501 ॥

[समय] शप्ये । तनयसमयं सायं कृत्वा ययौ मम यस्मा । भापायाम् ।
निःशेषपदेशासमयस्य नृपः स विज्ञः । संपदि । उपकारो हि कर्तव्यः कृतिभिः

समये सति । काल आचारे च । Śi. 1, 58 । संविज्ञानं यथा । समयेन मया ज्ञातं परं व्रद्ध क्षणादपि ॥ 502 ॥

सिद्धान्ते । न पक्षपाती समयस्थथा ते । संकेते । सायं तत्र त्वया गम्यं भयेति समयः कृतः । नियमे । वक्तव्यं सत्यमेवेति गृहीतः समयो मया । अवसरे । Śi. 5, 24 । क्रियाकारो व्यवस्थापनं यथा । Rām. (Gorr.) IV, 30, 21; M. N. (1878) V, 16 । निर्देशे । दीयतां शासनं तस्मै समयोर्यं महीपतेः ॥ [संस्त्याय] विस्तृतौ संघाते । संस्त्यायेन चरन्ति हन्त हरिणा व्यस्ताभिशङ्कास्ततः । गृहे संनिवेशे च । संस्त्याये निवसनुपेतमतिर्थं कालेवजानाति कः ॥ 503 ॥

[संनय] समवाये द्रव्यमीलने । आ सोमयागात्कार्यः स्यात्संनयोनाहिताभिना । अनुसैन्ये । संनयो हि विधातव्यो नयज्ञेन महीभुजा ॥ [सामर्थ्य] इयोः । K. Pr. 226, 2 ॥ [सौरभ्य] गुणगौरवचाहृतयोर्यथा । सौरभ्यं लभ्यते पुण्यैः ॥ 504 ॥

सौगन्ध्ये । Pa. 974 ॥ [हिरण्य] अश्यमविनश्वरम् । मानमेदे [Mkh. adds पोङ्गशमापके] यथा । हिरण्यमेकं गामेको भूमेरप्येकमहुलम् । हरचरकामामोति c. Ujjv. on Uṇ. 96, 1; Bezz. Beitr. V, 42 । गङ्गुष्यमुद्धाटं धनं रूप्यहेमादि । कर्पदके द्रविणेकुप्ये च । हिरण्यमेवार्जय० c. 3, 225 ॥ 505 ॥

[हृच्छय] इयोः । हृच्छयः कथमनात्मतां गतः ॥ [हृदय] वक्षसि स्वान्ते च । Ra. 11, 20 । वृक्षापमांसम् ॥ 506 ॥

अय रान्ताः ॥ [अमर] अस्यसंहारो गङ्गादिसेष्याणामस्थानेकत्र भीलनम् ॥ [अमरा] अमरावत्याम् । अमरायां सुरो भावी समरे संमुखो हतः ॥ [अन्तर] स्नेहे । Śi. 1, 21 । अवकाशे । K. 1, 40 ॥ 507 ॥

मध्ये । Ra. 2, 20 । खिनार्थे । धर्मान्तरेण विभवः कृतिनां कुतस्त्यः । तादधर्ये । अर्थस्तैर्धिपयान्तरैः किमिव नः कृत्यं सुधा संभृतैः । विशेषे । Kd. 1, 102 । अवसरे । इदमन्तरमुपकृतये प्रकृतिचला यायदस्ति संपदियम् । अवधौ समाप्तौ । Ku. 3, 38 । आत्मीये । ये भक्तिं परिशीलयन्ति विद्युपास्तेभ्यन्तरास्ते विभो । आत्मनि आत्मोपलक्षिते मनःप्रभृतौ [?] । U. R. 108, 4 । परीधाने । An. IV, 19 । अन्तर्भी व्यवधाने । Śi. 6, 41 । चात्ये । अन्तरेषु न देशेषु विचरेतुर्गतोपि सन् ॥ 508 ॥

[अवर] चरमं निन्द्यम् । दिश्यपि मद्भुः । तत्र तु स्त्रियाम् । तयोर्यथा । दिननयेवरासङ्गं शश्याधोमुखतां [?] गतः ॥ [अवरा] गजः । मग्नोकरायामवरीबभूत् ॥ [अक्षर] अपवर्गे मोक्षे । स याति परमो योगी प्रियं धामाक्षरं परम् । परव्रह्मणि । Ku. 3,50 ॥ 509 ॥

धर्मः पुण्यम् ॥ अक्षयेपि मद्भुः । यथा । तमक्षरं ब्रह्म परं प्रवित्रम् ॥ [अधर] हीने । अधरो धरां न पश्यति संपदेशाकुलो मूर्खः ॥ 510 ॥

[अम्बर] सुरभिद्रव्यं तायिकपसिद्धं यथा । सुरभिताम्बरमम्बरधूपतः ॥ [अरर] छदः पञ्चम् । कपाटे । अररपुडचीत्कारविहृतैः ॥ वैजयन्तीकारस्तु न ना कपाटे की होते [sic] सौम्ये स्यादररः पुमान् इत्याह ॥ 511 ॥

[अजिर] काये प्राङ्गणे च । अजिरमजिरं पापानां तत्कर्यं वत रज्यसे । विषये रूपादौ । अजराण्यजिराणि यः पुमाँस्तनुते तस्य भवेत्त्र मुक्तवान् ॥ [अशिर] आशिर इत्यन्ये ॥ विष्यपि । अशिरः शिरस्तापकः ॥ [अङ्गार] मौमे । अङ्गरेणादियनी थेता ॥ 512 ॥

[अण्डीर] शक्ते । Au. IV, 58 ॥ [अमुरा] वासी तक्षोपकरणम् ॥ 513 ॥

[आहार] हारेशने च । Kad. 12, 21 ॥ [आसार] छदद्वले । Si. 2, 64 । प्रसारस्तृणकाठादिहेतवे प्रसरणम् ॥ 514 ॥

[आकार] इङ्गितं भावसूचकं चेटितं यथा । M. N. (1878) III, 23; S. K. 230, 9 । आकृतिर्व्यवर्ण्यादिर्यथा । Ra. 1, 20 ॥ [आधार] जलपाणेभसां वन्धे । समुद्रः प्रलयोन्मुद्रः किमापारेण धार्यते । आकवाले । Ra. 5, 6 । अधिकरणे । M. 8t. 5 ॥ 515 ॥

[इत्वर] प्रतुर्प्यपि । किमित्वैः सत्वरगत्वैरेतैः ॥ [इत्वरी] यथा । चत्वरेवित्वरी याति वेगविदलकुन्तला ॥ 516 ॥

[ईत्वर] आद्येपि । स्वामिनि शिव आद्ये न यथा । Si. 4, 64 ॥ [उत्तर] प्रतरे । Ba. II, 51 । ऊर्ध्वे । Ku. 5, 86 ॥ 517 ॥

प्रतिवचसि । Ku. 8, 6 ॥ दिमसत्त्वयोरपि । सत्र तु स्वीलिङ्गः । दिग्भिः । Ku. 1, 1 । वक्षत्रे । इस्तायाः पञ्च वस्त्रेषु पश्चालं चोत्तरात्रयम् ॥ [उद्धार] फणे । लाश्यमुदारतया गृहीत्वा अन्धे [sic] विभाजा विहिता मृगाक्षी ।

उद्धृतौ । Ba. I, 47 । संश्वभुक्तोच्छिष्ठयोरपि मङ्गु । संश्वहे । सूक्तोद्धारं करि-
प्यामि । भुक्तोच्छिष्ठे । यत्रोद्धारीभवति शतशः कोपि कर्पूरपूरः ॥ [उदार]
दक्षिणः सरलः । यथा । Sp. 550 । महति । Ra. 8, 90 ॥ 518 ॥

दातरि । किं ददातु किमआतु भर्तव्यभरणाकुलः । उदारमतिरापेषि जगच्चि-
तयमात्रके ॥ 519 ॥

[एकाग्र] इयोः । जडीभवन्ति चेतांसि निव्यमेकाघचिन्तया ॥ [औशीर]
शयनं च आसनं च शयनासनं तत्र युगपद्धतेऽन्ते । उशीरं धीरणीमूलं तत्र जातमु-
शीरजम् । तत्र वाच्यलिङ्गः । दण्डो यटिः । तत्र शयनासने च । राजाभिधा-
नाक्षरमुद्दितं तदैशीरमालोक्य न कस्य भीतिः । चामरे । शुधौशीरमिपादतीव
विमला कीर्तिः स्थितांपतः ॥ [करर] चतुर्पूर्वपि । उद्देजनीयाः कररा
नराणाम् ॥ 520 ॥

[कर्वुरम्] इयोः । कर्वुरमकर्वुरात्मा कथिहातुं प्रगल्भते जगति ॥ [कर्वुरः]
राक्षसे पापे च । कर्वुरमकर्वुरात्मा ॥ [कन्दर] अङ्गुशो । कन्द्रादन्तिनां
दरः ॥ 521 ॥

विवरे । Si. 17,17 । गुहायाम् । गायन्ति किंनरणा गिरिकन्दरेषु ॥
[कर्कर] भकुरः कोरकः ॥ क्षुद्रोपतेषि यथा । प्रहितकर्करमाकुरु वर्करम्
[c. 3,576] । गलन्तिकार्यां कर्करीत्यपि ॥ 522 ॥

[कर्पर] कटाहे । M. M. 180,5 । शस्त्रमेदे । स कर्परादेवशेन वाससा ।
कपाले । Gbh. 22 ॥ 523 ॥

[कञ्जार] जडे गुणे पुंसि तद्विति वाच्यलिङ्गः ॥ [करीर] कलसे । करी-
रे गदसङ्गेषि तापाहारी शरीरिणाम् । चंशाद्वूरे । Si. 4,14 ॥ 524 ॥

[कलत्र] श्रोणी भार्यायां च । साधोरियोरुगलस्य कलत्रसङ्गस्तस्याः स्त्र-
न्वगतिभद्रकरोद्य जातः । दुर्गस्थाने । निर्विकमो महीनायः कलत्रैस्वायते कियन् ॥
[कटिच] विष्वपि रेजे कटित्रेण कुटी कटीष ॥ 525 ॥

[कर्म्मुर] पुंधरः कामकण्ठूलः । इयोः । कर्म्मुरे यत्सलः [?] लिङः ॥
[कवर] इयोः । वर्यताः कवरमियाः । कर्वुरेषि मङ्गुः ॥ 526 ॥

[कंभर] यथा । जलदुर्धरभाराभिर्पतं वीणाति कंभरः ॥ [कशेह] इति ॥
स इन्दनिपिदकदेशरागः ॥ 527 ॥

[कटपू] अक्षैः पाशकैर्देवनमक्षदेवनम् ॥ 528 ॥

[कान्तार] दुर्गवर्त्मनि महारथे कामने च पुंडीयः । त्रिष्वपि । P. St. I, 17 । उपसर्गे विमा आदिशब्दाहुर्भिक्षादिपरिमहः ॥ 529 ॥

[काइमीर] पुष्करमूलटङ्गौ भौपधमेहौ ॥ 530 ॥

[किंशोर] यूनि तरुणे वाच्यलिङ्गः । यथा । मध्यं मृगीदशः सिंहकिशोरोद-
रसोदरम् ॥ [किंशारु] दरे । किंशारुनिकराकीर्णे वहृशालिभिरन्विते ॥ 531 ॥

[कुहर] गहरे । अदिद्रोणीकुटीरे कुहरिणि० c. 2, 144 । छिरे । कण्ठकु-
हरे० c. 3, 415 ॥ 532 ॥

[कुर्पर] इयोः । उद्धतलन्पतितो दर्पाल्कुर्पेरपूद्रतव्रणः ॥ [कुमारः] अभवानु०।
सोन्चीयमानो वहृभिः कुमारैः । युव० । Ra. 5, 52 । यिशौ स्कन्दे च । Ra.
5, 36 । शुके । कुमारं शारिकां चैव पञ्चरथां जगाद सा ॥ 533 ॥

[कुमारम्] यथा । कुमारचामीकरमुद्रिकाद्वितैः ॥ [कुमारी] अपराजिता
रामतरणी नदमाली च भोपधयः ॥ 534 ॥

जम्बूहीपविभागः कुमारीहीपाखः ॥ [कुटार] केवलोपहायः । तत्र वाच्य-
लिङ्गः ॥ 535 ॥

[कूवर] कुञ्जे रम्ये च । चीवरैः कूवरो भाति । युग्मधेरे । Sd. 71 ॥ १
[केसरः] नागकेसरे पुंगागे वकुलदुमे च । Pa. 3783 ॥ 536 ॥

तुरंगस्कन्धकेशेषु । थल्गु थलात्यसावदवः पाञ्चुकेसरवालपिः । सिंहस्कन्ध-
केशेषु । Ku. 8, 46 । तुरंगसिंहयोरित्युपलक्षणमेतत् तेन अन्येषामपि स्कन्ध-
केशो केसरश्चाद्यो वर्तते यथा । उभ्यैः करमस्य केसरसामारापलम् रजः ॥
[केसरम्] यथा । कृसराकेसरामोदमीणितप्राणगद्रे ॥ 537 ॥

[केशर] क्षेत्रमिदि । Da. 2, 2 । आतवाले । यासिनमुपरनमेतन्मरुपक-
केवारमेदुरामेहैः ॥ 538 ॥

[केटिरु] केटाति केटिरुः ॥ [कोद्दार] नागरो नगररक्षिता । पुष्करिण्या
नगर्याः । [?] पाटके देशो ॥ 539 ॥

[सर्पर] तस्करे । मुण्डात्यवन्तीरजनीयु खर्षतः । भिशोपात्रे कपाते च ।
भवन्ति योगिनः प्रायः रर्पत्यग्नभेजिनः ॥ [खमुरः] लसको यृसभेदः ।
त्रिष्वपि । मुलरञ्जनकोविदस्य कः रपुस्त्याव [?] न संगुखो भयेन् ॥
[खपुरम्] यथा । कृपान्तः परिपूर्वनित खपुरं पौराङ्गना यातिभिः ॥ 540 ॥

[खर्जूरम्] रूप्ये । खर्जूरादर्शतुलां याति स्फटिकाइमभिन्निपु विवस्थान् ।
फले फलविशेषे । जरसा जर्जरस्थापि खर्जुः खर्जूरमक्षणे ॥ [खर्जूरः] कीटे ।
खर्जूरवृथिकसरीसृपभीपणेपु ॥ [खण्डाभ] इयोः । दन्तामलेख्यं परिमण्डलं
यत्खण्डाभ्रतुल्यं विपमोचतं च । खण्डाभ्रकं तद्विद्युधैः प्रयोज्यं सीमनिनीनां स्तन-
.मण्डलेपु ॥ 541 ॥

[खिड्डिर । खिखीरा] खट्टाङ्गः शिवहस्तोपकरणं वाः पानीयं वालकं हीवे-
रम् ॥ 542 ॥

बहूत्वं बहूसंख्याः ॥ [गद्धर] विले कुञ्जे च । Ra. 2,26 । दम्भे । सगहरं
कूवरदेवनं तत् ॥ [गर्गरी] यथा । आलोड्यमानगुरुगर्भिकानिनादैः ॥ 543 ॥

[गान्धार] रामे । गान्धारोद्धारवन्पुरम् । स्वरे । अजाविकं तु गान्धारं
क्रौञ्चः कणति मध्यमम् ॥ 544 ॥

[गोपुर] द्वारि । पुरः पुर्त्तीगृहगोपुरान्तरे ॥ [घर्यर] चलद्वाः चलत्पानीयम् ।
ध्यनौ । घर्यराध्यक्षघोपान् । किञ्च्छाणीष्वपि मांद्यः । [sic] । S. 12,18 ॥ 545 ॥

[चत्वर] पथां इलेपे । Su. 2544 । अङ्गमजिरे यथा । तस्त्वैणनेत्रा
नवकुङ्कुमेन सेकं प्रचकुर्यृहत्यत्वरेतु ॥ [चतुर] नेत्रगोचरो घटादिर्धिरयः ॥ 546 ॥

तत्र चाटुकारे च वाच्यलिङ्गः । चाटुकारे । हरनिं चतुराधित्तं कामिनां स्वा-
मिनां तथा । चक्रगण्डयथक्रात्पानि । वेगिदक्षयोरपि मद्धुः । वेगिनि । चतुरं
चतुरङ्गमन्ततः स्वयमारुह्य यौद्यौ दिव्यस्थापा । दक्षे । परोपकारचातुर्यमार्याणमेव
विद्यते ॥ [चमर] दैत्ये । यो रक्षाचमरं [?] महेन्द्रभीते ॥ 547 ॥

[चिकुर] केशे । Ba. V, 33 । चन्द्रले । कुरगकुशाकुरचिकुराः [??]
कुरङ्गका मै कदा स्युर्वा । शैलः शैलविषेषः ॥ भ्रूलोपि मद्धुः । यथा । तां
वीक्ष्य नीलाचिकुराम् [c. Ku. 1,47] । नीलाचतुराभिति पाठान्तरम् ॥
[छिदिर] परदयथे करवाले च । छिदिरः देवितछत्रः [sic] ॥ 548 ॥

[छित्वरः] इयोः । छित्वरं छित्वरो नेटः [sic] ॥ [छित्वरम्] छेदनद्रव्यं
यास्थादि ॥ [जठर] कठिने गुणे पुंसि तद्विति चद्वे च वाच्यलिङ्गः । तत्र यथा ।
जठरं पिठरं नोटा वठरः पाठमन्तरः ॥ 549 ॥

[जर्जर] यत्र शान्त्यर्थं पार्थिवैरिन्द्रः पूज्यत इन्द्रद्वादद्यां स यासयध्यजः ।
यथा । इददद्यां भुमुकः शान्त्यर्थं [?] वस्तिवस्थन्ति जर्जरम् । जीर्णं । जरसा

जर्जर० c. 3, 541 | विशीर्णसच्छिद्रयोरपि मङ्गुः | विशीर्णे | S1. 4, 23 | सच्छिद्रे | Ba. I, 12 || [जम्बीर] दन्तशब्दो जम्बलः | कपिलेष्ये पि | तयोर्यथा | भट्कत्वा जम्बीरश्चादे [c. 2, 88] दिनमनुसरणि प्रासव वानीरश्चाय्यम् || 550 ||

[जलेन्द्र] जम्बको वृक्षः || [झर्षर] वाये नदे च | झर्षरध्वनितजर्ज-रकर्णः || [झलरी] केशचक्रं गुलुचडीभूताः केशाः | उच्चान्तलभ्वमानवस्त्रेष्ये | यद्वैजयन्ती | उच्चान्तालम्बिवस्त्रे तु झलरी केशवाययोः || 551 ||

[टंकार] ज्यारवे | टंकारः स्मरकार्मुकस्य उरतकीडा पिकीनां रवः | अद्वृते प्रसिद्धौ च | शावुसंहारटंकारो धराधरवनस्कुटम् || 552 ||

[ठहरी] लम्पापटहः पटहविशेषः | तदाहृतं वाद्यम् || [तमिल] इयोः | नम इय वितमिले भासते साधुनितम् || [तमिला] दर्शयाभिनी अमादास्य रात्रिर्यथा | तमिला शुङ्गनिवेशनात्र || 553 ||

[तिमिर] इयोः | Pa. 8919 || [तित्तिरि] सुनिर्वेदशाखायाः प्रवक्ता यथा | कठिनात्कदिनो जातः शरणुलमाश गौतमः | द्रेणाचार्यस्तु कलशात् तित्तिरिस्तित्तिरीषुतः || [तुपार] हिमे | Ku. 1, 6 || 554 ||

शीकरे | S1. 6, 24 | हिमभेदोदयदयायः | यथा | असरलजनाइलेपकूरस्तुपारसमीरणः || [तूबर] ग्रौडा० | तूबरस्य दद्येषि संस्थितं शौर्यमत्र न विभवते जनैः || 555 ||

[दन्तुर] उच्चत० | हस्तौष्ठं दन्तुरं वक्तवं यस्य स दुर्भगः | विषमे | An.I, 23 || [दर्दुरः] मेघे | स्वैरं वर्धति दर्दुरः || 556 ||

वादा० | S1. 5, 9 || [दर्दर] वादभाण्डेष्ये | दर्दरी स्यत्तुण्टावपि || 557 ||

[दण्डार] वहनं यानपात्रम् | मत्तवारण गयाक्षः || [द्वापर] संशये | स्थाणुर्वा पुरुषो वेति द्वापरः परमो मम || 558 ||

[दासेर] द्वयोः | तुभ्यं दासेर दासीयं बदरी यदि रोचते | एतावतापि किं द्राक्षा न साक्षाद्मृताप्रपा [sic] c. Pa. 1027, ZDMG. 27,14. 628 ||

[धूसर] रासमे | धूसरे प्रसरः कुतः || 559 ||

[नरेन्द्र] वार्तिको धातुवादी यथा | रसेन्द्रवन्धं विद्यौ नरेन्द्रः | राशि विपद्यैषे च | S1. 2, 88 || [नागर] शुण्ड्यां मुस्तके च | मुमूर्षों किं तवाशापि

चध्यचित्रकनागरैः c. ZDMG. 28, 120 || यानपात्रस्तम्भनोपकरणेषि यथा | सैन्यं
तैः स्थापितं स्थाने वंहित्रमिदं नागरैः || [निर्जर] अजरे | अमरो निर्जरो
भूयाद्वत्सवान्धववत्सलः | सुरे | आलानकर्म खलु निर्जरकुञ्जरस्य || 560 ||

[निकर] सारे | प्रियं सत्यं वाच्यं शुद्धति वचसामेष निकरः || 561 ||

न्याय० | निकरं नृपतेर्ददौ || [निर्वर] वाच्यलिङ्गः | चतुर्ण्यषि | निर्वरा
वर्वरा युधि || [निकार] पराभवे | Ki. I, 43 || 562 ||

धान्योत्क्षेपे | निकारो धान्यानां रचयति विशुद्धिं इडतराम् || [नीवर] वा-
स्तव्ये वाच्यलिङ्गः || [प्रवर] संततौ | प्रवराध्यायपाठकः | गोत्रं गोत्रविशेषः |
यथा | समानप्रवरां तथा || 563 ||

[प्रखर] वेसरे कुकुरे च | भवणौ सवणौ जातौ प्रखरस्य खरस्वरैः |
हयसंनाहे | प्रखरैर्वाजिनो रेजुर्गहत्मन्त इवापिकम् | अतिभूशं खरे | Si. 5,7 ||
[प्रकर] || कीर्ण० | Ku. 5,68 | संहतौ | An. I, 23 || 564 ||

[प्रकरी] अर्थ० | Das. I, 17 || [प्रस्तर] माणि | असायहं लोहमयीय-
च्याः [Si. 10] जातः पुनः प्रस्तर एव कान्तः | आकर्षकद्रायकचुम्ब्यकानां मैकोप्यसौ
भ्रामक इत्यैमि || मणौ | प्रशस्तप्रस्तरोऽण्डः खण्डमिञ्जितकुण्डलः || [प्रदर] शरे |
प्रदरदारितसंनहनोदरदुतगलद्विधिरादृणवक्षसः || 565 ||

भज्ञो भयं द्वैधीभवो ता यथा | स वीरकुञ्जरो यस्य प्रदरो नैव संगरे ||
[प्रसर] संगरे | दुर्वरो वैरिचारीणां प्रसरः कातर्दैर्दैरः | प्रणये | परस्परं
सप्रसरं वधूवरम् | जवे | शक्येत प्रसरो रोद्धुं नानुरक्तस्य चेतसः || प्र-
ञ्जव्यायामयोरपि मद्भुः | प्रपञ्चे | Si. 3,35 | व्यायामेभ्यासार्थमङ्गपरिभ्रमे |
प्रसरकर्मणि कर्मकृताभिन्नत इतः प्रसरत्यनिर्शं बलम् || [प्रकार] सदृशे |
विषप्रकारः पिशुनोपचारः | मेदे | नानामकाररसमध्यगतादि देवी || 566 ||

[पदार] पादालिन्दः पादपीठम् || [पवित्र] मेष्ये पावने पुंहीवः | वाच्य-
लिङ्गं इत्यन्ये | यथा | Si. 3, 2 | तात्रे | पवित्रेभ्युद्दरेन्मन्त्रम् | कुशे कुशवि-
कारे | सदैव धारयेद्विषः पवित्रं दक्षिणे करे | जले | विप्राः पवित्रैः सवनं वित-
न्यते || 567 ||

ओषोपकरणं [c. 2, 52] कर्णीतनुसंततिनिर्भितं जैनमुनीनां रजोहरणम्
c. S. B. E. vol. 22, p. XXVIII | यथा | पवित्रपाणयो द्वित्रास्त्राजग्मुर्मुनी-

इवराः ॥ [प्रान्तर] कोटरेष्ये च । कुतं गिरिप्रान्तरगोचरैस्तपः । दूर० ।
An. I, 10 ॥ 568 ॥

[पार्षेर] जराटो वृक्षः ॥ [पामर] इयोः । Su. 801 ॥ 569 ॥

[पाठीर] वज्ञं ब्रह्म । वातिको गाहुडिकः । केदारः क्षेत्रविशेषः ॥ [पाण्डुर]
वर्णे । गण्डयोः पाण्डुरो वर्णो विरहे हरिणीदृशाम् । तद्विति । Si. 1,4 ॥ 570 ॥

मरुवकः फणिजनकः ॥ [पिण्डार] महिपी० । महिपीदोहैदरायं पिण्डारे
न तु पण्डिते ॥ [पिटर] मुस्तकः कन्दभेदः । पुस्तके लेप्यकर्मणीति
महूः ॥ 571 ॥

[पिञ्जरम्] यथा । जरसा जर्जरं पश्य कीरं पिञ्जरपञ्जरे ॥ [पीवर]
कुमै । धीवरैः पीवरो धृतः ॥ 572 ॥

[पुष्कर] द्वीपादीनां पण्णामन्तरग्राम्भः प्रत्येकमभिसंबध्यते ॥ अहिमेदे सगा-
न्तरे च । दुष्करः पुष्करपहः । रोगान्तरे । पुष्करः—कुतः । भौपधान्तरे ।
क्षुद्रा० c. 2,393 । तूर्यस्ये । Si. 18,78 । असिफले । Si. 18,17 ।
फाण्डे । पुष्कलपुष्करासारो न धीरैर्दुष्करो रणैः । ऐ जले च । निर्मलं पुष्करं
जासमगस्तेददये सति ॥ मुरजेपि यथा । Mo. 66 ॥ 573 ॥

[घटर] वटो भूर्खः शुद्धेनृनुः । इयोः । घटरथ तपस्यी च शूरभाष्यकृत-
घणः ॥ [वनधुर] रम्ये । Ku. 1,42 । नवे । वलत्यवनधुरः कंपरायाम् ॥ 574 ॥

[वनधुरा] यथा । वनधुरा वनधुराकारा ॥ [वर्वासः] यथा । वर्वरा निर्व-
रा युधि c. 3,562 ॥ [वर्यर] हञ्जिका भद्री [sic] । केशानां चकाकृतिं लाति
केशचकलः केशविन्यासः ॥ 575 ॥

पुष्पं कुम्भमविशेषः ॥ [वर्कर] नर्मणि । प्रहित० s. 3,522 ॥ 576 ॥

[धामर] मधुनि । भाकिं तैलवर्णं स्याद् धृतवर्णं च पौत्रिकम् । धामरं तु
भवेच्छुक्लं क्षीरं तु कपिलं भवेत् ॥ [भास्कर] यद्वौ । युवविनिहितहृषीर्भास्करं
तर्पयन्ति । स्वर्णे । Sa. 2 ॥ 578 ॥

[मत्सर] पर० कुपि च । निर्मत्सरा० s. 1,9 । तद्विति । द्यापका निन-
गुणेतु नियोगान्मत्सराः परगुणेतु सदैय ॥ 579 ॥

कृष्णे । कृतयिभवनिकारा मत्सराः कुश साराः ॥ [मग्निरा] यथा । एव.
72, 2 ॥ 580 ॥

[मन्दर] स्वर्गे । Si. 4, 51 । बहलो गदुलः [?] ॥ [मधुरम्] यथा । मधुरं दुनोति कुठम् ॥ [मधुरः] स्वादु मृद्धं यथा । Sp. 2536 । रसो गुल्यः । यथा । मधुनो मधुरो रसः । रसवति । Sp. 532 ॥ 581 ॥

[मधुरा] मधूलिः शर्कराः । मधुकुकुटिका भातुलिङ्गीवृक्षः ॥ 582 ॥

[मन्दिर] नगरे । Ku. 7, 55 । गृहे । Si. 11, 50 ॥ [मन्थरः] सूचके वाच्यलिङ्गः । यथा । मन्थरैर्मर्थते जगत् । वक्रे मन्दे पृथौ च । मन्दमन्थरमा-वङ्गकुम्भपाटनलम्पटः । कोशो भाण्डागारः ॥ 583 ॥

[मन्थरम्] कुसुमी ओपधिभेदः ॥ 584 ॥

[मसूर । ममूरा] इयोः । मस्तरपिटातकमिष्टदेहां दूरान्मस्त्रामवलोक्य स्तरः ॥ 585 ॥

[मर्मर] शुष्कः । Ku. 8, 31 ॥ 586 ॥

[माठर] विश्रो वाल्पणः ॥ 587 ॥

[मार्जार] विडाले । Si. 3, 51 ॥ [मिहिर] बुद्धः दुगतः ॥ [मुहरः] कोरके । तगरमुहरसंगरकन्दराः ॥ 588 ॥

लोटभेदने । काढमुहरविशूरितलोटः । आदिशम्भास्तर्करादिमहः ॥ [मुदिर] इयोः । मुदिरैः छन्दरं वनम् ॥ 589 ॥

[मुकुर] कोरके । माकन्दमुकुरामोदमेदुरिभूतभूतलम् [?] ॥ 590 ॥

[रुधिरम्] इयोः । Ra. 11, 20 ॥ [वद्धर] मञ्जर्या स्वीपुंस इति लिङ्गविदः । कुञ्जः कुडङ्गः । अनम्भा निर्जलः प्रदेशः शाहलं हरितं तयोर्वाच्य-लिङ्गः । सर्वेषु । वद्धरे वद्धया वद्धवद्धरीवद्धलोकुपाः ॥ 591 ॥

[वद्धर] वाहनं यानविशेषः । ऊपरं क्षारसेत्रम् । शुष्कमासे कोलमासे च । वद्धूरवक्षीजगले छग्नैः [?] ॥ [वरत्रा] वर्तिस्त्र वर्तिः । रज्जुरित्यर्थः । यथा । Si. 11, 44 । कक्षा इस्तिमध्यवर्यार्वनी चर्मरज्जुः । यथा । वरत्रामालम्य द्विरद्वरमारोहति नृपः ॥ 592 ॥

[वागर] वारकं कलशः । शाणो निकपः । निर्नरो रवितुरगः । वारय और्यः । यूको मृगभेदः ॥ 593 ॥

[वासर] अद्वि । Si. 11, 43 ॥ [वार्दर] कृमिनगगह । वार्यन-मम् ॥ 594 ॥

[वासुरा] वासिना स्त्री ॥ [विष्टर] आसने । Sī. 1, 16 । पादपे कुश-
मुद्रै च । तापसा विष्टरप्रियाः ॥ [विस्तार] स्तम्भे । आ विस्तारात्तरुपु विग-
ताशङ्कमद्वे विशन्ति । विस्तृतौ । Sī. 5, 2 ॥ 595 ॥

[विदुर] नागरो नगरवासी । धीरे । वेदान्तविदुराः केपि नैयायिकोत्तमाः ॥
[विकार] दयोः । M. M. 55, 2 ॥ [विहार] जितालये । अधरो ॥ s. 2,
194 ॥ 596 ॥

लीलायां धमणे च । Sī. 5, 50 । स्फूर्ण्यैशः [sic] समूहो वा ॥ 597 ॥

[विभुर] प्रविद्वेष इष्टवस्तुविशेषः । यथा । Sp. 4563 । विकले । Mo. 8 ।
कटेषि यथा । Sī. 6, 15 ॥ [विसर] दयोः । करवितरनिरस्तम्भान्तराशिः
.खरांशुः ॥ 598 ॥

[शब्दर] स्मैच्छ० । Pa. 870 । हरः चंभुः कृतकीडाकिरातवेष्ट्यात् ॥
[शम्वरम्] जले । शम्वरमम्बरस्तदृशं विशदवरं तदृशं जलयेः । नित्रं नाग-
थं तत्र यात्यलिङ्गः ॥ 599 ॥

[शम्वरः] मत्स्यभेद एणभेदे० च । उलूककाकमार्जारगृप्रशम्बरखकराः ।
अहिवृथिकगोधाश जायन्ते शाविभोजनात् ॥ गिरिभेदे । शम्वरः शिखरी सोर्य
शयराकीर्णगदरः ॥ मायायामपि मदृः । यथा । शम्वराडम्बरं धीर जहीदि
धीरगहितम् ॥ [शर्करा] खण्ठ० । Sp. 1698 । कर्षटांशो मृत्कपालखण्ठम् ।
उपना अश्मरूपा भृत् । वयोर्यथा । नगतशिखरामर्दी शर्करो [sic] मास्त-
थण्डः ॥ 600 ॥

शर्करायुग्मैशो । शर्करायां यपौ कर्कः । शकरं खण्ठम् ॥ 601 ॥

[शाकरी] छन्दोजातौ मेखलायां च । शकर्वा भयिता विभाति शुतनोः सा
रोमराजिस्तन्त्रे धते या स्मरपार्थिवस्य लनिरं मोणावलीविभमग् ॥ गव्यपि ॥
[शारीर] वृपो मैथुनम् ॥ [शार्वर] पातुको हियस्तत्र यात्यलिङ्गः । पातु-
करस्तिवीत्यमरः । [sic. पातुकेर्मे विलिङ्गकः Mkh] । दयोर्यथा । शरीरी शा-
र्वरमर्मिया ॥ 602 ॥

[शास्त्रम्] एन्द्रेभिन्नुर्दग्धाभास्ता जाति ॥ 603 ॥

[शाल्यार] हस्तिनांगो दुर्घटास्तरणार्थं क्रमनिष्ठो मृत्कुटीयमोशनाट्या ॥

[शिखर] पुलको रोमान्तः । भयमपगात्रम् । नयोः । शनैर्देः गिरहैः काम्या
गृराणीय मृगेभजा । एक० । M. 79 ॥ 604 ॥

[शिलिन्ध्रः] तरुमेदे । Si. 6,32 ॥ 605 ॥

[शिलिन्ध्री] गण्डूपदी जलौकासतस्या मून्मृत्तिका [sic; c. Vi. 1637] ॥ 606 ॥

[शीकर] वातास्तजले । पाक्षात्ये वाति वेगाद् द्रुततुहिनशिलाशीकरासार-वर्षी मातङ्गक्षुण्णसान्द्रतसरलसरस्तीरसारी समीरः । अम्बुकणे । Ku.1, 15 ॥

[शुष्पिरम्] वादं वादविशेषः । यदाह । H. 287 । गर्वे । शुष्पिरेपु समीकृतेपु शुद्धं [?] प्रतिहन्याच्चतुरहुलं तु भूमौ ॥ [शृङ्गारः] गजः । Si. 4, 49 ॥ 607 ॥

[शृङ्गारम्] व्रिष्वपि । निधत्ते सीमन्ते शगिति नवशृङ्गारमपरा ॥ 608 ॥

[संगर] अङ्गीकृतिः प्रतिशरा यथा । स्फटिदोपविवर्जितात्र न मया कार्येत्यव्यं संगरः । क्रियाकारो व्यवस्थापनं यथा । कृतेपि संगरे शत्रोराश्वासो न विधीयते । विषे । भसतां कूरचित्तानां गिरः संगरसोदराः । आपदि । संगरे शरणमीशा तथांश्च ॥ [संभार] हयोः । प्रभासंभारसंभिन्नतमःस्तोमः प्रभापतिः ॥ 609 ॥

[संस्कार] प्रतियत्तः सूतो गुणान्तराधानं यथा । Ra. 8, 18 । अनुभवे । Ra. 1, 20 । मानसः । Ra. 3, 35 । गुणमेदे । Su. 36 ॥ 610 ॥

[सावित्री] यथा । पवित्रावटसावित्री मृगनेत्रामिर्च्छते ॥ [सिन्दुरी] रक्तचेलिका वस्त्रविशेषः कर्णटदेशप्रसिद्धः ॥ 612 ॥

रोचनी ओपिषः ॥ [सुनार] व्रिष्वपि । सुनारो न सुनारीभिः क्रियते करगोचरः ॥ 613 ॥

[सैरन्ध्री] व्रिष्वपि । सैरन्ध्र्यो निजशल्पकल्पनविधिः [sic] दमुर्निशये भ्रुवम् ॥ कात्यस्तु चतुःपटिकलाभिज्ञा शीलरूपादिसेविनी । प्रसाधनोपचारज्ञा सैरन्ध्रीत्याह ॥ 614 ॥

[सौबीर] सौतोऽज्ञनं नयनप्रसादनमौषधम् । देशोपि । नत्र पुंभूष्ठि । उपचारात्तज्जपुर्येपि ॥ 615 ॥

अथ लान्ताः ॥ [अराल] समदद्विषे । अराले के काले कलयति करामेण समरे ॥ 616 ॥

[अच्छलि] कुडवे । Ku. 5, 15 । करसंगुटः प्रणामार्थं मुकुलितं हस्त-

युग्मं वा [sic] । प्रसूतपाणिद्यपुटे । Ku. 4, 37 ।^१ प्रणामार्थमुकुलिते हस्त-युग्मे । Ku. 2, 64 ॥ 617 ॥

[अङ्गुलि] कर्णिकायां गजस्य । देते मुखान्तःस्थगिताङ्गुलिर्गजः ॥ [आभील] इयोः । आभीलनीलवनकुञ्जरर्णितेन ॥ 618 ॥

[इल्वला] यथा । इल्वला मृगशीर्षध शिरःस्थास्तारकाः स्मृताः ॥ [उपल] रले । Si. 1, 46 ॥ [उपला] शर्करा पापाणकणिका इक्षुविकारो वा । तत्र पापाणकणिकायां यथा । उपलायलितं वर्त्म स पदत्रे [?] करोतु किम् । इक्षु-विकारे । सितोपलालोदितमेतदेव चूर्णं हितं पित्तनिर्बहृणाय ॥ 619 ॥

[उज्ज्वल] विकासिति । उज्ज्वलैर्बुलचम्पकपुष्टैः । भूङ्गारो रसः । यथा । दंपत्योरुज्ज्वलो रसः । विदादे । कुन्दोज्ज्वलं त्वदशः । दीपे । उज्ज्वलज्ज्वलनज्वालाकरालं गणनाङ्गणम् ॥ [उत्ताल] त्वदिते भ्रेते च । उत्तालताल-रणीतिः । कषौ । उत्तालस्तालपदपे ॥ 620 ॥

उत्कटे कराले च । M. M. 169, 2 ॥ [उत्कुळ] उत्ताल उत्कटे । Da. 1, 23 ॥ [कमलम्] होम इदयस्य दक्षिणं पाश्वर्द्धं उदर्धो जलाधारः । भेषजमीषधिशेपः ॥ 621 ॥

पद्मजसलिलयोर्यथा । सकमलं कमलं कमलेशगा ददि दधाति मुधा वित्ते तत्र ॥ [कमलः] यथा । सहशो धनवृद्धानां कमलानां तवेक्षणे ॥ [कमला] भ्रियाम् । Si. 10, 55 ॥ 622 ॥

[कपिला] रेणुका नमदमिष्वी ॥ 623 ॥

[कपाल] घटादि० । Sp. 1531 । मृतस्य जीवतो वा शिरसोस्थि । तत्र मृतस्य शिरोस्थयनि । Sp. 2000 । जीवतो यथा । Pa. 440 । मिभुमाजनेपि । तत्र तु स्त्रीक्षेप्यः । यथा । Sp. 4102 ॥ [कन्दल] विलिङ्गः । नयाङ्गुरे । ऊरुद्वयं कदलिकन्दलयोः सनाभि ॥ 624 ॥

कलापः समूहः ॥ [कन्दली] द्रुमो रम्भात्रहः ॥ [करालः] रौडे । दंद्राक-रालिमकरालिकरालिलाभिः । तुङ्गे । करालतानहुमसोदराहः । यद इयुतं यथा । नयेन्दुविष्वं किरणैः करालम् । दग्धुरे । व्याप्रव्याप्तकरालयम्बकुहरं निप्रत्यग्यसं गृणः ॥ चण्डिकाव्याप्तयोरपि गद्धुः । तत्र चण्डिकायां स्त्रियाम् । M. M. 178, 6 । व्याप्ते वाच्यलिङ्गः । यथा । K. Pa. 131, 13, 161, 5 ॥ 625 ॥

[कम्बलः] कृमिः कृमिविशेषः । सास्त्रायाम् । कम्बलामन्त्रघटिको वृपः । अत्र प्रावार ऊर्णमयं वासः । यथा । नवकम्बलसंब्यानपीतशीतः सुतस्तव । वैकल्यमुत्तरासङ्गः ॥ [कम्बलम्] यथा । लीलावापीपु खेलन्ति कम्बलैरवलासखाः ॥ 626 ॥

[कल्पोल] विष्वपि । उत्कल्पोलः क्षितिपतिर्तं वीचिमालीव भाति ॥

[कदली] रम्भायां वैजयन्त्यां च । S. 5, 2 ॥ शाकादिनवनालेपि तत्र स्वीकृतेः c. H. L. 6, 6 ॥ [कामल] कामिरोगयोः । कामलेन हते चक्षुधित्रं तस्या मृगीदशः ॥ 627 ॥

अवतंसः शेखरः ॥ [काकोल] मौकुलौ विष्ये च । एकपक्षी कहु रटन्ययां हदि तनोति मे । काकोलेयं किमाधर्यं विभस्योद्देगकारकः ॥ [काहल] मृदो क्रियाविशेषणम् । अव्यक्तवाचि शुक्के च वाद्यलिङ्गः । भृशेऽन्यक्तवाचि वादभेदे च । S. 18, 54 ॥ 628 ॥

[काहली] यथा । काहली वाहलीनियं वद्धमस्य विराजते ॥ 629 ॥

[कीलाल] रुधिरे । कीलालकुल्यादु तरन्ति योधाः ॥ अमृतमण्डयोरपि मङ्गः । तत्र अमृते भीरे च । कीलालालयलीनतामुपगते तस्मिन्नर्वेमण्डले । मण्डे । मध्याह्ने प्रति केतनं भजति यः कीलालपानोरसवम् ॥ [कुशालम्] क्षेमे । M. 98 । पुण्ये । कुशलैर्जयते नृणां सर्वशस्त्रेषु कौशलग् । पर्याप्तिः सामर्थ्यं यथा । महेलानामविकलं कुशलं मुशलफहे ॥ [कुवल] विष्वपि । केवलं कुवलस्यूलैः सा रोदित्यश्रुविन्दुभिः ॥ 630 ॥

[कुम्भल] भोक्त्यायाहरः कविनौरः । चतुर्वर्षपि । कुम्भलस्तस्य वस्त्रमः ॥ 631 ॥

[कुण्डल] वलये । B. II. 67, v. 29 । पादे । कुण्डले पतितः शण्डः ॥ 632 ॥

[कुन्तलः] यथा । S. K. 60, 10 । नदेशस्ये तूपचारन् तत्र तु गच्छ-लिङ्गः संस्त्वः [sic] ॥ यथा । Pn. 3932, d [Mh.: प्रेमाकुल कुन्तली] ॥ मधुपात्रेषि मङ्गः । तत्र तु द्रीष्ये यथा । कुन्तलेषु कलितं लतिताङ्गचः कापिशाय-गमनाद्यमनस्काः । यद्यमैः समरसाः सर्वानिशीतयेष्यगमगुः [?] सप्तितासाः ॥

[कुहूल] तुपानले । यामुः कुहूलगियं पर्यन्ति दक्षिणग्रं कार्शीनपौरिण शर्ट-मैदानम् दन्ति ॥ 633 ॥

‘शङ्कु० । वस्त्रमोत्कस्य पान्यस्य कुकूलमपि तूलिका ॥ [कुचेल] यथा ।
कुचेलः कर्कशः स्त्रियः स्थाधीनः स्वयमागतः । पञ्च लोके न पूजयन्ते वृहस्प-
तिसमा अपि ॥ 634 ॥

[कुचेला] न विद्धौ कर्णीं यस्या अविद्धकर्णी ॥ [केवल] ज्ञाननिर्णयित्योः
कीवे । एकोसहायस्तत्र यथा । केवलोपि स्फुरन्वाणः करोति विमदान्कवीन् ।
कृत्वे । औचिद्रचेण नयत्यनन्यचरिता रात्रिं बलात्केवलम् । निर्णयि । Sp. 2925 ।
ज्ञानं सर्वथावरणविलये चेतनस्य स्वरूपाविर्भावलक्षणं यथा । केवलालोकभा-
स्वते ॥ निर्णयि केवलमित्यअथ्यमपि ॥ [केवली] मन्यमिज्ज्योतिःशास्त्रवि-
शेषः । यथा । दुर्ज्ञाना केवली कलौ ॥ 635 ॥

[कोमल] तोये । केवलं कोमलादारो जातस्तस्यास्तरोरित्य ॥ द्विग्धतुल्य-
वृत्तिष्वपि मद्भूः । द्विग्धतुल्ययोः । कंगलकोमलपाणितला ततः ॥ वृत्तौ तु स्त्रियां
यश्च । शैपैर्कैर्णीर्यथायोगं कथिता कोमलाद्यथा ॥ [कोहल] मुनिर्भरतमुनि-
तनयः ॥ [ग्रन्थिल] ग्रन्थिसहिते । ग्रन्थिहाता द्विधिता वैषी भैधित्या जपये
कथम् ॥ 636 ॥

[गरल] पञ्चग० । व्यालः सैष गुरो निर्णीर्णगरलज्वालाकरालाननः । मानो-
ईकारः । विपमार्जिपि ॥ [गन्धोली] शादी ओषधिः । भद्रा करणवि-
शेषः ॥ 637 ॥

[गोपाल] इयोः । Da. 5, 27 ॥ 638 ॥

[चञ्चल] इयोः । वैपते चञ्चलेनात्ते कान्तादा वसनं चलम् । पपलेपि
यथा । चञ्चलदृग्चञ्चलविधमेण ॥ [चञ्चला] इयोः । स्थायत्रः कुत्र चञ्चलाः ॥
[चपल] नले ज्ञानिके न । Pa. 566 ॥ 639 ॥

*निकुर ईयविभीतिनाक्षः । पारते । चपलपलशतानां चन्धकः सैष योगः ॥
[चपला] पिष्टली कगा । शेषेषु । नित्रं किमत्र यज्ञाते चपलानां पठाय-
नम् ॥ 640 ॥

[चात्वाल] यश्चकुण्डकं यश्चार्गतः । गम्भौ मध्यम् ॥ [घूडाला] घकला
शुद्रजनन्तुभेदः ॥ 641 ॥

[छगलम्] यथा । छगलच्छदगात्रोयं रात्री केनेह लक्षते ॥ 642 ॥

[जगल] मेदके कित्तो पिटमध्ये न । असृश्यं जातं जगुः ॥ मेनकेवि
मद्भूः । यथा । अजगरजगतास्तरयनगद्वाः ॥ 643 ॥

[जम्बाल] हयोः । जम्बालजालजटिलामु सरित्तटीषु ॥ [जङ्गल] निर्ज-
लदेशै वाच्यलिङ्गः । यथा । अनूपः पित्तजे शस्ते जङ्गलः खेप्मजे पुनः । पिशिते ।
M. M. 162, 1 (Mh.: जङ्गलः) ॥ 644 ॥

[जाङ्गली] यथा । जाङ्गली नाम विद्याहमुच्चमा विष्णवाशिनी ॥ [तरल]
भास्वरे । सरलतरले भावां तावद्वृभुतशालिनौ । विड्धे । हस्यते तरलस्वान्तैस्तरलैः
सरलो जनः ॥ [तरला] उष्णिका यवागूः । यथा । सेविततरले मध्ये सतत-
नितम्बाधिवासिनि कृशत्वम् । युक्तं तुङ्गपयोधरतटलपीडासहवतिनि ॥ 646 ॥

[तमाल] पुण्डे । भाले तमालः कुलवालिकानाम् ॥ [ताम्बूल] यथा ।
K. Pr. 143, 5 | पूगफलपर्णचूर्णसंयोगेऽपि यथा | Sp. 2536, a ॥ 647 ॥

[तुमुलम्] वाच्यलिङ्गः । यन्मद्धुः । तुमुलं व्याकुले शब्दे त्रिपु स्यात्कु-
न्तले [sic!] रणे । यथा | Ra. 4, 62 || [तुमुलः] व्याकुलरवेपि यथा ।
खगकुलं तुमुल कुहतेतराम् ॥ 648 ॥

[दुकूल] हयोः । S. 11, 33 || [धवल] महोक्ते | Pa. 966 ।
सुन्दरे । धवलकुच° c. 2, 515 || 649 ||

[धवली] धवलेति गौडः ॥ [नकुली] कुहुटी ताम्रचूडी ॥ [नाभील]
नाभिगर्भाण्डं नाभिमध्येण्डकाकारः कोशः ॥ हयोः । नाभीलगूलं सृशातुः [sic!]
स्थर्तुर्नाभ्येति भीत्याभिमुखं नयोदा ॥ 650 ॥

[नाकुली] कुहुटीकन्दो रसोनमेदः ॥ [निचुल] इजलद्रौ जलवेतस-
विदेषे | Me. 14 | निचोरकः कूर्पासः । यथा | निचुलमुकुलिताङ्गी रङ्गरमे
नताङ्गी ॥ 651 ॥

[निस्तल] वर्लं सैन्यम् ॥ [निर्मल] अधके । निर्मलेन धवलं कृतं
गृहम् ॥ [निष्कल] हयोः । निष्कलः पुष्पोधमः ॥ 652 ॥

[नेपाली] शृथहा राजा । नवमाली पुष्पलता ॥ [प्रवाल] योणादण्डे ।
पितलमध्यां कुटिलप्रयालां तन्वां कलालापगनोहरां सः । अङ्गं निरतङ्गमना नि-
धाय तेने विष्ण्वीभिय चाटुकारः ॥ 653 ॥

[प्रतल] तताङ्गुलिं° | प्रतलताटिटदङ्गभळः खलः ॥ [पटल] तिलके ।
सा हाटकाङ्गुपटल प्रकटीष्कार । नेवरोगे । आत्मसममेय° s. 2, 92 । एदिवि
गृहण्णादने । पटलाभारकुट्टेषु । संघये | S. 5, 37 ॥ 654 ॥

पिटकं पुष्पादिभाष्टं यथा । कुसुमपटलपाणिः पाटलामुच्चिनोति ॥ अध्यायेषि
मङ्गु । तत्र पुंसि यथा । प्रथमः पटलः ॥ [पललम्] मांसे । निःशब्दं सदिरां
पिवन्ति पलर्ल खादन्ति ॥ 655 ॥

[पाचल] राधनदव्यमिन्धनम् ॥ [पाकलः] यथा । M. M. 68,4 ॥ 656 ॥

[पाकलम्] रोगभेदे इति मङ्गुः । यथा । चर्चिका पाकलं पामा कण्ठूश्च
पिटका तथा ॥ [पाताल] बड्डवन्तेऽन्ते । तत्पातालोपयोग्ये च पूरितं नीरधर्ज-
लम् ॥ 657 ॥

[पांसुल] पुंथले । Ra. 2, 2 ॥ [पांसुला] यथा । पांसुला पांसुलैर्वेदं
मुज्यमाना नवैर्वेदः ॥ 658 ॥

[पातली] नारी स्त्री ॥ [विष्वलम्] सलिले । कपिलः पिष्पलं पौ ।
छिद्यतेनेन छेदो वस्त्रस्य छेददेशोपकरणं तस्य भेदो विशेषः । यथा । सीव्यति
स्म स कूर्पासान्तस्त्वैः पिष्पलकल्पितैः ॥ 659 ॥

[पिष्पलः] निरंशुलः खापदविशेषः ॥ [पिङ्गल] वह्नी रुद्रे च । स
पिङ्गलः पिङ्गलमेवजन्मा ॥ 660 ॥

कर्णै । गते पिङ्गलवन्तेन बलाद्वद्वा महीभुजः । मुनौ । पिङ्गलादिभिराचा-
र्थ्यदुक्तं लौकिकं द्विधा ॥ [पिङ्गला] करायिका पक्षिणीभेदः । यथा । दक्षि-
जेन वहुशोय पृष्ठतः पिङ्गला किलकृतायिता शुभा । o. Pa. 2467-69 ॥ 661 ॥

[पिञ्जल] हरिद्रामे गुणे पुंसि तद्वति वाच्यलिङ्गः । यथा । S. 4, 6 ॥
[पिच्छला] गोतकी दुर्गा ॥ 663 ॥

[पुष्कल] इयोः । Sp. 2178 ॥ 664 ॥

[पुद्रल] रूपादिमद् द्रव्यं परमाणुलक्षणं यदाह । पूरणगलनपर्माणः स्पर्श-
समन्धवर्णवन्तः पुद्रलाः ॥ [पेशल] कुशले । परिचरणपेशलत्वं यस्य सम-
भेषु कार्येषु । रम्ये । Me. 74 । मृदी क्षिर्घे चापि मङ्गुः । मृदी । अङ्गे शिरी-
पकुम्भमादपि पेशलेस्मिन् । क्षिर्घे । Su. 1169 ॥ [केनिलः] यथा । चीनां-
शुकैः केनिलकेनशुभ्रैः ॥ 665 ॥

[बहुलम्] वियति व्योग्यि । बहुल जलदाकीर्णम् ॥ [बहुलः] पाशके ।
सन्मन्वेन्धनसुप्रशीपबहुलज्वालावर्णविक्षितः । शिरौ । बहुलकुन्तलयद्विभूषि-
ता ॥ 666 ॥

[वहुला] शुरभ्याम् । वहुला वहुला भरतैः सेव्यन्ते पुण्यकर्मभिः पुमिः ॥
[वहुलाः] यथा । वाहुलेयविजये भृगूद्वाहः । अत्र वहुलानामपत्यं वाहुलेयः कार्त्तिकेयः ॥ 667 ॥

[मण्डल] विस्वे । Ki. 12, 8 । मुनंग° । मण्डलः शङ्खपालथ । शुनि । उपेक्ष्य लोटसेपारं लोद्वं दशानि मण्डलः ॥ 668 ॥

स्थानकर्वतुलकर्मज्ञेष्वपि मद्भूः । स्थानके । II. 777 । वर्तुले । Si. 18, 9 । कर्मज्ञं यन्वादि उपलेपादि च । यन्वादौ । Si. 2, 88 । उपलेपादौ । चतुरस्तु [?] मण्डलं तु कार्यं विप्रस्य भोगने ॥ [मञ्जुल] जलाञ्चलं शेवालम् । रम्ये कुञ्जे च । कोकिलामञ्जुलालापैर्मञ्जुलं मञ्जु गुच्छति ॥ 669 ॥

[मातुल] धत्तूर । दातिकावीजमाञ्यं च राजसर्पप एव च । मातुलेन समायुक्तो धूपः सर्वज्ञवरापहः ॥ [मात्रल] वन्दिमाही वौतो वन्दिनौरः । रघोगमेदः ॥ [मुसलं] अयोध्रमायुधविदेशः क्षेत्रोपकरणं च । आयुधविदेशे । Si. 2, 70 । क्षेत्रोपकरणे । मुसलसेपहुंकारस्तोभिः कलमखण्डनि । कुचविष्कम्भमुत्तभविस्तुभातीव ते स्मरः ॥ 671 ॥

[मुसली] गृहगोपिकायाम् । मद्रेहे मुसलीव° ZDMG. 36, 514 c. Su. 3197 ॥ [मेखला] खड्वन्धः प्रत्याकारवध्रिका यथा खड्हो निःसरन्दद्यते यथा अद्वद्वाराः कक्षादौ खड्हं तम्भयन्ति च । रशनाखड्वन्धयोर्यथा । पाणिय-हणमेतस्या विपिना विहितं त्वया । निर्मेखला रूचसिलता गले लगति विहिपाम् ॥ मौञ्ज्यामपि मद्भूः । यथा । मेखलांमग्निं दण्डमुपयीतं कमण्डलम् । अप्युं पास्य विनाटानि भवीतव्यानि कोविदैः ॥ 672 ॥

[रसाल] इसौ । नरजन्म रसालस्य मध्यभागः प्रशस्यते ॥ [रसाल] निदायाम् । रदानां चर्वणकेशा रसालैव रसालयः ॥ 673 ॥

[लाङ्गूल] इयोः । को हि शार्दूललाङ्गूलसमूलोन्मूलने चली ॥ [लाङ्गूल] चाले वृक्षस्तत्कलं च ॥ 674 ॥

[लोहल] वाच्यलिङ्गः । शृङ्गलया यद् प्रियवे तच्चृङ्गलाधार्यम् ॥ [वञ्जुल] विष्वपि । याते हारवर्तीं तरा मधुरिपौ तदत्तकम्पानताम् । कालिन्दी° ४. २, 189 ॥ 675 ॥

[वण्टाल] शूरयोर्युगुर्द शूरयुन् । चायः खनिन्नं नयुः ॥ [चान्तुल] पातले । V. ४. १, 20 । यावसमूहे । यानुलमंचलितवृक्षलगारलीभिर्नानो

जनो युवजरन्पथि कश्चकास्ति । मारुतमासहत इति सहेराड्प्रहलेपः । मारुतं न सहत इत्यर्थे कुकुलप्रत्ययौ [sic] बाहुलकात् ॥ 676 ॥

[विपुल] पृथौ । S. 11, 5 । अगाधे । Sp. 6155 ॥ [विपुला] क्षो-
याम् । भूर त्वदीयवशसां विपुलापि हि संकटं देयम् ॥ [विमल] अर्हति ।
विमलस्थामिनो चाचः कतकक्षोदसोदराः ॥ 677 ॥

[वृपल] तुरगे । अकृचवृपणैर्विजे वृपठैः क्षिप्ते खलु ॥ [शकल]
राग० । वस्त्रैः शाकलिकैः कलां कलयसि स्मेराक्षि लोकोत्तरम् । अत्र हि शकलेन
रक्षानि शाकलिकानि वस्त्राणि शकलर्कदमाहेनीकण् । वलकले त्वचि च । तस्या-
क्षैरपि मुनयः कालं गमयन्ति कानने यस्मात् । खण्डे । Ku. 8, 18 । ॥ 678 ॥

[शार्दूल] व्याप्रे पशुभेदे च । Ku. 3, 44 ॥ [शीतल], अर्हति ।
स्याहाद्मृतनिस्यन्दी शीतलः पातु वो जिनः ॥ 680 ॥

आसनपर्णा ओषधिः ॥ [श्रुगाल] केरै दन्त्यादिरूपयम् ॥ 681 ॥

[शृङ्गुल] विलिङ्गः । पुंस्कटी० । कपालमालाखट्टाङ्गपारी लोलास्यजृ-
ङ्गुलः । महापाशुपतो भीमः इमशानस्येव विमहः ॥ लोह० । कलत्रं निगदं
दत्त्वा न संतुष्टः प्रनापतिः । भूयोप्यपत्यदानेन वचन्प गलशृङ्गुलाम् ॥ वन्धने
वन्धमात्रे । S. 12, 7 ॥ 882 ॥

[पण्डाली] सरसी कासारः । सैले भीयते येन तचैलमानम् । कर्पादि ।
कामुकी चासी स्त्री च कामुकस्त्री ॥ [संकुल] अस्पष्टवचने । निन्दया न
विदितं न संशयादुर्जनो यदति संकुलं सताम् । व्यापे । भलं स्थित्या इमशाने-
मिन्गुप्रगोमायुसंकुले ॥ व्याकुलेपि मृडः । यथा । न तत्र स्थितुरो यापि वरये
रणसंकुले ॥ 683 ॥

[संधिला] नान्दी हादशार्यनिर्देवः ॥ [सुतल] अद्वालिकाबन्धः शाकार-
शिखरयोपरसोहेतुः संनिषेशविशेषः ॥ 685 ॥

[सुवेल] विष्पवि । शलाकान्तः दश्चुः समजनि द्युवेतो गिरित्वि ॥ 686 ॥

अय यान्ताः ॥ [अक्षीव] मद० । अक्षीवं तत्सगाञ्जातं नादीय तथ शा-
पयम् ॥ [आहव] यसे । समानुहावाइयहमनोतुपान् ॥ [आथर] विष्पवि ।
पीराणामाश्रये तोषः ॥ 687 ॥

[उद्दव] उत्सवे । वृत्त्वादपूर्वोत्पलदायतिदिश्चापा । विद्व उद्दरमविदे
गीतिदास्त्रो हस्त्यस्त्री ॥ क्षुग्यह्नी । गालमुदूर्तिं तेन ममिदेवमामायिः ॥

[उत्सव] अमर्ते रौद्रभावः । तयोर्यथा [sic] । ववृते न रणोत्सवोस्य यत्ते । यदितो वाग्मिरसावसारयत्तम् । इच्छाप्रसरे । आलिङ्गनोहामविलासवन्ध्यं [?] रत्नोत्सवं चुम्बनमात्रशेषम् ॥ इच्छावाः प्रसवे उत्पत्तावित्यमरटीका ॥ 689 ॥

[कारवी] दीप्योजमोदा ॥ [कितव] मत्ते वच्चके च । Me. 108 । द्यूतकारेषि मद्भुः । यथा । ही वन्धितास्मि कितयेति कलं वदन्ती ॥ 690 ॥

[कैतव] इयोः । कैतवेन कुरुभिर्विजिता भूः ॥ [कैरवः] कितवः शब्दः शब्दुरादिः । तयोः । व्ययि भस्वत्यभ्युदिते सर्वतेजोभिभाविनि । उन्मीलति धरानाथ किं कैरवकुसं क्वचित् ॥ 691 ॥

[कैरवी] यथा । कैरवीमैता [sic] वियोगी हरिणीदृशः ॥ [गन्धर्व] नभधरे । अस्माभिर्यदनुष्टेयं गन्धर्वस्तदनुष्टितम् । पुंस्कोकिले गायने च । सहकार्यनस्यान्तथाव्यो गन्धर्वगीतयः । मृगभेदे तुरंगमे च । गन्धर्वैः सहिती व्यापां महिषीपरिचारिणीम् । राजधानीभिव निंजां वनभूमिभमन्यत ॥ 692 ॥

अन्तरा भरणजन्मनोर्मध्ययोर्देहो यातनाशरीरं सोन्तराभवदेहः । यदाहुः । अन्तराभवदेहो हि निष्पत्तेविन्यवासिना [?] । तत्र यथा । गन्धर्वदेहेन दिव्यं जगाम ॥ [गाण्डीव] गाण्डिव] चापमात्रे । गाण्डीवदण्डेन विखण्डतास्त्रो भूषालमौलिर्युधि कुन्तलेशः । पार्यधनुषि । No. 48 । गण्डिवशब्दो इयोः । गण्डिवेन हि रिपून्कुलपितान् कुर्वतार्जुनयशस्त्वयार्जितम् ॥ 693 ॥

[ताण्डव] नाटचभेदे । चण्डीगः पातु वो यस्य ताण्डवे क्षितिमण्डलम् ॥ [निदिव] इयोः । श्रियो वासाम्भोजे चिदियसरिदध्योजकुहरे ईरेन्द्रभीषणे मधु मधुकरो यः किल पर्यो ॥ [द्विजिद] इयोः । वान्धिदस्य द्विजिदस्य विश्वासं कोपिगच्छति ॥ 694 ॥

[निद्रव] अविश्वासोपत्ययः । निकृतिः शाटघम् । तयोः । को मे निरपरापत्य सखे निद्रव एष ते । अपलापे । M. M. 25, 5 ॥ [निष्पाव] पवनं सामान्य-पथनं सूर्येण पवनं सूर्यपवनम् । निर्विकल्पके कृतनिर्थये याच्यलिङ्गः ॥ 695 ॥

यस्मा पान्यमेदः कटहरो युसं शिष्मी धीनकोशी । सर्वेषु । निष्पानिष्पायः शृणवनात् [?] ॥ [प्रभव] जन्मकारणं पित्रादि यथा । Rn. 1, 2 । आदा पथमा उपनिषिर्दर्शनं गङ्गानवीनां तदर्थे स्थानं दिग्यदादि यथा । दुरापगायाः पर्यो दिमानकः । अपां गृहे । भयन्ति प्रभवे नयः संकीर्णाः पृथयः पुरः ।

सुनिभेदे । शिव्यो जम्बुमहामुनेः प्रभव इत्यासीत् ॥ संवत्सरभेदेपि यथा । प्रभवो यज्ञकर्मणि ॥ 696 ॥

[प्रसव] फले । माकन्दपुष्पप्रसवैर्विहस्ताम् । अपत्ये । दुस्त्यजः प्रसवे स्नेहः पशुनामपि पश्यत । गर्भमोचने । Sp. 6114 । उत्पादे । जातः क्रमेण भद्रनप्रसवः कुशाङ्गच्चाः ॥ [प्रसेव] धीणाङ्गे । प्रसेवमूले स वबन्ध तन्त्रीम् । द्यूतो यस्त्राशापनं द्वितिरालूर्धर्ममयी । तयोः । प्रसेवसंस्थापितदेववस्त्रैः ॥ 697 ॥

[प्रभाव] तेजसि प्रतापे । V. P. 30, 42 ; c. M. N. (1878) VI, 16 ॥ [पद्धत्व] किसले । K. 2, 41 । बर्त्त स्थाम । विट्ठे शाखायाम् । सहस्रशो मञ्जरिताथ पद्धताः कला च पुंस्कोकिलवाचि वर्तते । विस्तरे । वाचः पद्धविता इव । अलक्ष्मरागे शृङ्गारे विडु च । पद्धतः कामिवद्धभः ॥ पञ्चमात्रे वस्त्रैकदेशे रहसि च मद्दुः । पञ्चमात्रे । तन्धीमेकजलाङ्गपद्धवयत्या । वस्त्रैकदेशे । रोपोदये [sic] नाभिहितैककोणकमनीयेन पृष्ठतः कक्षानिक्षिप्तपद्धवेन । रहसि । नीलीभृत्यकूतनशाद्दलेषु ध्यायन्ति धन्या वयपद्धवेषु ॥ 698 ॥

[पञ्चत्व] इयोः । एकोपि प्राप पञ्चत्वम् ॥ [पार्थिवी] तुका वंशरोचनम् ॥ 699 ॥

[फेरव] इयोः । इमशाने रजनि निन्ये मैरवे केरवात्वैः ॥ [वान्धव] मित्रे । Pa. 3509 ॥ 700 ॥

[भार्गवी] त्रिव्यपि । सा भार्गवी स्वर्णसदां सदाच्याम् [sic] ॥ 701 ॥

[माधवी] कुट्टनी शम्भली हाला शुरा तयोर्यथा । माधवी माधवीप्रिया ॥ [राजीवः] यथा । राजीवराजीविते वनान्ते ॥ 703 ॥

[रौरव] भीषणे । कौरवा रौरवा येषां नेपि किं शीरकुञ्जराः ॥ [वद्धव] सूपकारे । वहृवैर्यद्वाकोपि [?] कृतः स्यारवद्धमः ॥ 704 ॥

[वडवा] अश्वायां कुम्भदास्यां च । पूर्णगर्भेव वडवा— बत सीदति । समभयामगीगेहिविहितोदकपूरणा [?] ॥ स्त्रीभेदे । नायिका त्रिपा मृगी यद्या हस्तिनी च । द्विजस्त्रियाम् । वेदेषु वडवा चदा ॥ [वाडवम्] वडवौपे । मृशमक्षशकशाभिर्वाङ्गव ताढयन्ति ॥ 705 ॥

[विद्रव] धीर्वुद्दिस्तत्र यथा । अयो द्रवति विद्रवात् ॥ [विभाव] परिचये । विभावेन विभूनां हि धैमवं स्याच संशयः ॥ 706 ॥

[विभव] द्योः । प्रभाते पादयोः सृष्ट्वा प्रभाते द्विरसा पभोः । विभव वित्तोत्पादु विभवं न पदं नृणाम् ॥ [शालवम्] इयोः । वित्तोति न संपादे शालवं यस्य शालवम् ॥ [संभव] कारणं हेतुः । जनिस्तथच्चिः । जिनस्तृतीय-नीर्थकरः । तेषु यथा । दिश्यादः संभवः सौख्यं निरस्तभवसंभवः ॥ 707 ॥

आधेयस्य वस्तुन आधारादनतिरिक्तवग्नाधिक्यं यथा संभवति द्रोणः स्थाल्याम् । तत्र यथा । अस्मिन्क्षत्रियवंशजेन महतो वीर्यस्य नो संभवः ॥ उपपत्ताचपि मद्भुः । यथा । नेजस्तिमिरगोर्नास्ति सहावस्था [?] न संभवः ॥ समयेषि ॥ [सचिव] सहाये । Pr. P. 28; Pa. 3282 ॥ 708 ॥

अथ शान्ताः ॥ [आदर्श] टीका निरन्तरव्याख्या तत्र प्रतिपुस्तके च यथा । आदर्शदर्शितदिशा न शब्दा लिखन्ति ॥ 709 ॥

[उड्डीश] चण्डीशे । उड्डीशः पातु वशष्टीसनाथैः प्रमधैर्बृतः । शास्त्रमेदे । उड्डीशां यो न जानाति स रुटः किं करिष्यति ॥ [उपांशुः] यथा । जाप्त्य तु शिविधं प्रैकं वाचिकोपांशुमानसम् ॥ [उपांशु] यथा । Ra. 8, 18। पूर्वचार्यानुरोधेन उपांशुशब्दस्यानेकार्थत्वं दर्शितम् ॥ 710 ॥

[कर्कश] क्रूरः क्षुद्रः । इक्षुः पुण्डः । इदो वली स्थूलो वा ॥ निर्देशे क्रूरे साहसिके पश्ये इदो च । Si. 16, 68 ॥ 711 ॥

[कपिशा] माधवी वासन्ती छुरा हाला इयोः । व्याकोशकोशकापिशं म-पुषाः पिवन्ति । माधव्यां कपिशीत्यन्ये ॥ [कीनाशा] राक्षसेषि ॥ क्षुद्रः क्षुपणो लुभ्यः कृतप्तो वा । यदाह । लुभ्यः कीनाशः स्यात्कीनाशोप्युच्यते कृतप्रधाभ्राति वामांसं स कीनाशो यमस्थैव कीनाशास्त्रदनः क्षुद्र इति च ॥ क्षुद्रे कर्पके च । न क्षिपन्ति फलं क्षिपं कीनाशाः खलपामसु । क्षणास्तृणबुसप्रायाः [?] क्षेदो यवं न जायते ॥ उपांशुधारीं पररहस्यमेदी छलयातको वा ॥ 712 ॥

[गिरीश] त्रिष्पुषि । दौःस्थं गिरीशोपि न हर्तुमीशः ॥ 713 ॥

[निर्देश] इयोः । लघुसंभवकारी च सापुः शापप्रसिद्धिकृत् । निर्देशः प्रयत्न देव तयार्यं पाणिनेरिय ॥ [निर्वेश] उपभोगे । संसारे नास्ति निर्वेशः सद्दिः संकपथनात्परः । सर्वकालं समरसे यद्रूपिन्नं जायते ॥ प्रसरेषि मद्भुः । यथा । पतितस्य शुद्धसलिलस्य भगद् [Si.] भृशं हि निर्वेशः ॥ 714 ॥

[निर्वेश] सैन्यविन्यासे । Si. 17, 40 । न्यासमात्रे । निर्वेशः स्थः ॥ C. on V. K. 3, 1, 12 । द्रूपो नगरं यथा । इषां निर्वेशेषु परप्रयेशः कार्यो

नैपैः । विवाहे । विनिर्ममे सुरेशोन् निवेशः केशवश्रियोः ॥ [निवेश] उपक-
ण्डे परिभाषणे च । वेश्यानिवेशे विषयो न कस्तः ॥ 715 ॥

[नीकाश] तुल्ये । यशःशशाङ्कनीकाशं भूशं हासयते दिशः ॥ [प्रकाश]
स्फुटे । Si. 8, 28 । हासे । सप्रकाशा शरत्काशैरम्भोजैः स्मेरलोचना ॥ 716 ॥

[प्रदेश] भित्तिः कुशम् । मानविशेषे । संगुट्या [sic] प्रदेशिन्या भवण्णै
समुपसृशेत् । अत्र हि प्रदेशो मानविशेषः परिच्छेदात्मेन विषयते यस्या इति
कृत्वा तर्जनी प्रदेशिनीरुच्यते । प्रदेश इति तु प्रजादिवात्स्वार्थेणि ॥ स्थानवि-
शेषेष्यि मद्भूः । त्वत्प्रदेशपरिमार्जनपूतः पारिणीश्वर कदा मम भूयात् ॥

[पलाशः] चित्वपि । यत्र पलाशा बहवः पदे पदे ग्रीष्मसत्पलाशाशिखाः
कथमिव संचरति धने तत्रास्मिन्नद्विवीयस्त्वम् ॥ 717 ॥

[पिङ्गाशी] शीलिका ओपयिः ॥ 718 ॥

[लोमश] अबौ । निर्मलः कम्बलः इनक्षणैर्यूतो लोमशरोमभिः ॥
[लोमशा] शाकिनीभिदि शृगान्त्यां च । जृम्भते लोमशा निशि । कासीत्तं
धानुभेदः शैयाः पञ्चोपययः ॥ 719 ॥

[विवश] इयोः । Ku. 4, 1 ॥ 720 ॥

[विकाश] व्यक्ते वाच्यलिङ्गः । इयोः । उपविश्य विकाशेषु रहस्यानि
प्रकाशयेत् ॥ [सदेश] इयोः । नद्याः सदेशे गिरिग्रासेषु ॥ 721 ॥

. [सदृश] उचिते । Ra. 14, 61 ॥ [संकाश] अन्तिके । राजसंकाशमा-
साद्य कस्तोन स्वं प्रकाशयेत् ॥ [संवेश] पीडे । संवेशं समुपाविशत् ॥ 722 ॥

[मुखाश] शुभाशः शुभेच्छः । तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ [हताश] इयोः ॥
हतो हताशेन शिशुर्यमेन ॥ अय पान्ताः ॥ [अध्यक्ष] भधिकृतो नियुक्तः ।
अन्वक्षं प्रत्यक्षम् । इयोः । शुक्राप्यहैः स्वयमिह कृतं भाण्डमन्वभेतत् ॥ 723 ॥

[आरक्ष] हस्तिकुम्मापोभागे । ई. 5, 5 ॥ [आमिष] उन्दराकाररू-
पादै मोग्यवस्तुनि । आदास्यमानः प्रमदामिष तत् । संभोगे सोभे उम्बायां च ।
आमिषार्थे भवेशुद्धम् ॥ 724 ॥

[आकर्प] पाशको देवनः । धन्वाभ्यसाङ्गं धातुकाणां वाहुर्दीकरणार्थं
वालुकादिभूतकुतपादिव्यन्वम् । शूर्तं दुरोदरम् । शारिफलकमटापदः । चतुर्वर्षपि
यथा । आकर्पात्म दुराकर्पः सखे मा स्म कृथा पदम् । आहृष्टौ । आकर्पान्न-

नमिव चक्षुपो जनानाम् ॥ अन्ये तु पाशकशब्देन उद्धाराणं दारुमयं रज्जुवन्धनार्थं पादकटकमुच्यते । इत्याहुः । यथा । अकर्येण विविधोद [?] शब्दादिसुदीर्घ-रज्जुविषयेण । मनसा पशुमिव परवशममृतेश विपाशायाशु त्वम् ॥ [उणीष] लक्षणान्तरं देहलक्षणविशेषः । यथा । मौसिन्छत्तेष महेशस्य जगदीशित्वशांसिनि । वृत्त उत्तुङ्ग उणीषः शिभ्रिये कलशभ्रियम् ॥ 725 ॥

[शिरोवेष्टे] कृत्विजो लोहितोणीपाः प्रविशन्तु यथाकमम् । किरीटे । विकीर्णमुणीपमणिप्रभाभिः ॥ [कलुप] अंहसि । धुनी धुनीति कलुपं विपाशा ॥ [कुल्माप] राक्षसो राक्षसभेदः । कृष्णे । M. St. 14 । शब्दे । सरोजाक्षीं कक्षामणिकिरणकल्मापवपुषम् ॥ 726 ॥

[किलिवप] पापे । सभायां न प्रवेष्टव्यं वक्तव्यं नासमञ्जसम् । अन्नुवन्नुवन्वपि नरो भवति किलिवपी [sic; c. M. 8, 13] ॥ अपराधे । तस्य किलिवपमपेक्षसेय चेन्नो भवेत्सखि स एव ते प्रियः । खेहवृत्तिमनुरुद्धसे स्फुटं गृष्टां निरपराध एव सः ॥ [कुल्मापम्] यथा । कुल्मापाणं प्रणिहन्ति पितृम् ॥ [कुल्मापः] अर्पस्विद्वधन्यं मापादि यथा । भ्रमन्नासद्यामास कुल्मापान्कुञ्चन्द्रिद् गृहे ॥ 727 ॥

[गण्डूप] गजस्य कराङ्गुल्याम् । Ku. 3, 37 । प्रसूत्या प्रमिते । अगस्तिः पातु वौ यस्य गण्डूपोभूत्योनिधिः ॥ 728 ॥

[गोरक्ष] गोपे । गोरक्षनाथः क्षिणुतामधानि ॥ [जिगीपा] जयस्पृहायाम् । Ra. 4, 26 । व्यवसाये । सुपजस्याजिगीपस्य कार्यसिद्धिः उदुप्करा । प्रकर्षं उक्तर्पेः ॥ 729 ॥

[ताविप] त्रिप्वपि । रत्नाश्रयो निर्गीहाणां तावियोपि विपोपमः ॥ 730 ॥

[प्रदोप] दोपवत्यपि मद्भुः । त्रिप्वपि । Si. 2, 98 ॥ [पहव] सदृशोपि मद्भुः । कर्वुरे सदृशे च यथा । विरक्तासंधापरहर्वं^o Ra. 13, 64 ॥ 732 ॥

[पुरुप] पञ्चहस्तप्रमाणेपि मद्भुः । यथा । ऊर्धवाहस्तूर्धपदः प्रपदाभ्यां प्रविधितः । पञ्चारनिर्दशपदः पुरुपो विशद्यताङ्गुलः ॥ 733 ॥

[पौरुप] ऊर्धवं ० । कारयेत्पौरुपो वेदिं दर्शकीमविसंयुताम् । तेजसि पराक्रमे । Ki. 1, 9 । पुरुपस्त्य कर्मणि भावे च । दुष्किं पौरुपहीनानां जीविकेति बृहस्पतिः ॥ [महिषी] त्रिप्वपि । Su. 2509 ॥ 734 ॥

[मृगाक्षी] वियामा रात्रिः ॥ [रक्ताक्ष] रक्तलोचने क्रूरे च । विपक्ष-वीक्षणाज्ज्ञे रक्ताक्षो राक्षसेभरः । चकोरे महिषे पारापते च । क्षणं कौतुकस-काक्षे रक्ताक्षो वीक्षयने न कैः ॥ 736 ॥

[रौहिप] मृगो मृगभेदः । यथा । कृष्णसाररुहरौहिपाकुलं केकिकोकिलं कुलारवावृतम् । कच्छृणं तृणजातिः । यथा । योपासख [?] स्वपिपि रौहिपका-यमाने । मत्स्ये मत्स्यभेदे । अदृष्टातिशयो नित्यानुभूतं वहु मन्यते । मन्यते रौहिपस्तुप्यन्धुण्डीमपि महोदधिम् ॥ [विश्लेष] वियोजनं पृथग्भावमात्रम् । वि-धुरमिद्वस्तुवियोगः । वियोजने । Ra. 13, 23 । विभुरे । Pa. 3679 ॥

[गुश्रूपा] उपासनायाम् । Ku. 3, 60 । अवणेच्छायाम् । H. 310 ॥ 737 ॥

[संहर्ष] स्पर्धायाम् । Si. 5, 19 ॥ [समीक्षा] इयोः । स समीक्षायि-चक्षणः ॥ 738 ॥

अथ सान्तवाः ॥ [अलस] दुमभेदो शाकवृक्षः [sic] ॥ 739 ॥

[उच्छ्वास] प्राणनं जीवनमायुरित्यर्थः इयासः पवनदवसितं तयोर्यथा । देहा-न्तर्यावदुच्छ्वासस्तावद्दर्मे विभेदि भोः ॥ [उच्चेसं व वतंस] अवतंसोपि । शेखरः शिरोमाल्यं कर्णपूरः कर्णभरणम् । इयोर्यथा । Pa. 1017 ॥ वतंसः शेखरे । उष्णागमे नववतंसितमहिकानां ज्ञानानुवासितविकुञ्चितकुञ्चितानाम् । कर्णपूरे । वतंसयन्ती नयनं मृगाक्षी कटाक्षलक्ष्मीरुहीक्षने माम् ॥ अवतंसो इयोर्यथा । Ku. 1, 55 ॥ 741 ॥

[कर्णीयस्] अनुजेतियूनि च । Ra. 12, 34 ॥ [कीरकसम्] यथा । An. III, 39 ॥ 742 ॥

[तामस] इयोः । दुष्टेष्टिर्वैनजैरेव तामसो हि मलीमसः ॥ [तामसी] निशायाम् । K. Pr. 134, 7 ॥ [त्रिलोतस्] सिन्धुमिन्नदीविशेषः । यथा । तिलरिक्लोतसस्तीरे संक्रीडन्ते मृगीहृष्टः ॥ 743 ॥

[दिवौकस्] चातके । क्रियते नीरैरेव वितृष्णत्वं दिवौकसाम् ॥ [दीर्घायुस्] जीवको दीर्घजीवी यथा । दीर्घायुर्भगतेन्प्रयटिपदवीं श्रीनाविराजः कविः ॥ 744 ॥

[नभस] गगने । वृक्षा धनन्ति नभसंयमसंयमेन । अत्र हि नभसेन गगनेन गच्छन्ति नभसंयमः पक्षिणः ॥ [पनस] कण्टकस्तीक्ष्णयो वृक्षावयवः ।

रोमाञ्चो वा ॥ [प्रचेतस्] मुनौ । प्राचेतसेन जगदे रघुवीरवृत्तम् । अत्र हि प्रचेतसो मुनेरपत्यं प्राचेतसो वाल्मीकिः ॥ 745 ॥

हटे । प्रचेता वहमे हटे को हि न स्यात्प्रचेतनः ॥ [वीभत्स] विकृते । R. S. I, 1 । क्रूरे । कथं वा वीभत्सं चरितमिदमार्येण विहितम् । रसे पर्ये च । वीभत्सोप्यतिवीरः पार्येवार्थप्रवृत्तिः स्यात् । धृणात्मा जुगुप्सात्मकः । यथा । वीभत्सः कच्छदेशोयमच्छमज्ञश्वैर्वृतः ॥ 746 ॥

[बुक्सी] कालिका योगिनी । नीली ओषधिः ॥ [बुक्स] इयोः । भवन्ति बुक्सा एव ब्रह्मस्त्रीभूषणधातकाः ॥ [रभस] वेगो रहस्त्वरा वा । रहसि । Si. 16, 13 । त्वरायाम् । Sp. 2122 । हर्षे । आलिङ्गितः सरभसं तरलायिताद्या ॥ 747 ॥

[राक्षसी] इयोः । दुःखाकरोति नो केयामुहञ्जनीह राक्षसी । तद्वादित्यपि महूः । तत्र वाच्यलिङ्गः । यथा । राक्षसीमङ्गत रक्षितप्रजस्तेजसापिकविभीषणां पुरीम् ॥ [रोदस् । रोदसी] विष्वपि । रोदःकुर्किभरित्यनैर्देखने विजयानकैः ॥ एवः ॥ V. S. 57 ॥ रोदसीत्यव्ययमपि ॥ [लालस] याद्वायां तृष्णातिरेक औद्युक्ते च । सागताय विषयेतु लालसा वर्तते त्वयि सरेव लालसा । युद्धरसि नवचञ्चलालसा प्राप्तसारपरिवित्कलालसा [?] ॥ अत्र प्रथमो याद्वायां तृष्णातिरेके च द्वितीयस्त्रौत्सुक्ते ॥ 748 ॥

[वरीयंस्] ऐतेतियूनि च । अस्मिन्स्वयंवरे देवि वरीयांसं वरं वृणु । अतिविस्तीर्णे । उर्वा मही वारि ततो वरीयो चरितमाकाशमतोपि तत्त्वम् ॥ [वायस्] श्रीवासवाचि पायसशब्दस्य वाजणादित्याद्व्यम् ॥ अगरी श्रीवासं च । वायसः कायसौगन्ध्यं विषते पनिनां क्षणात् ॥ 749 ॥

[वाहस] सुनिश्चणे वाच्यलिङ्गः । तत्राजगरे च । निरुत्साहे शयालौ च वाहसे साहसं कुतः ॥ 750 ॥

[विहायस्] पक्षिणि पुंसि ॥ इयोः । सीणादिमानेन ययो विहायसा विहायसामीश इवामितशुतिः । तुल्यां च कीलेन कनाविहायना त - चमाभ्यद्वनी [?] ॥ [श्रीवास्] विष्वपि । श्रीवासो वातवस्यापि वद्धमः किं पुनर्नृणाम् ॥ 751 ॥

[समाप्त] समर्थना समाप्तिः । यथा । जात्वसमाप्तेषि मङ्गलं कार्यम् । संस्तेषे । श्रीद्विष्वाससमाप्तौ च साभिद्यावत्यमेव ए ॥ 752 ॥

[सप्तार्चिस्] युसि । कूरनेऽः शैवधरः । इयोः । यस्मात्संतापकोप्युच्छैः
सप्तार्चिक्षर्चर्यते जनैः ॥ [साधीयंस्] इयोः । किमत्र साधीय इति प्रयत्नादिका-
र्यकार्यं गुरुकार्यमार्यैः ॥ [साहस्] दुष्कर० । न साहसमनारुद्ध नरो भद्राणि
पदयति ॥ 753 ॥

अविमृश्य० | Nāg. 29 | धाट्यैः । उद्यता जयिनि कामिनीमुखी तेन साह-
समनुष्ठितं पुनः ॥ [सारसः] इन्दौ । सिञ्चतीव मुभासारैः सारसः सरसैः
करैः ॥ [सुमनस्] चतुर्वर्षपि । मालवीविमुखधैरो विकासी पुष्पसंपदाम् ।
आर्थर्थं जातिहीनस्य कथं सुमनसः पिया ॥ 754 ॥

[सुरस्] पर्णसो गुलमभेदोर्जकविशेषः । तत्र स्त्रियामित्यन्ये ॥ 755 ॥

अथ हान्ताः ॥ [आग्रह] आसङ्गः आसक्तिः ॥ सर्वेषु यथा । नृत्येषु विहि-
तापहः ॥ [आरोह] दैर्घ्यमायामः । उच्छ्रूय अर्धमानं यथा । K. K. S.
I, 59 ॥ 756 ॥

गजारोहे । Śi. 18, 56 । गजेत्युपलक्षणं तेन अद्यारोहेषि यथा । आरोह-
माकृप्य महाप्रयत्नं विवेद्या शीर्पं परसैन्यमश्वः ॥ तरोरपःस्कन्धेषि मद्भुः । यथा ।
Su. 791 ॥ [कलह०] भण्डनं राटिः [?] । यथा । Su. 66 । समरे संपाने ।
Śi. 17, 50 । रादा देशविशेषः ॥ 757 ॥

[कटाह] कूर्मषुष्टे । न्यञ्चत्कूर्मकटाहकोटिविचलद्वामागसंक्षेपितः । कर्परे ।
स्फुटिष्ठटकटाहिर्दुर्गमः कूपमार्गः । तैलादि० | Sp. 809 ॥ [दात्यह०] कालक-
टको जलरङ्गः । चातको वप्पीहः । इयोः । Br. I, 63 ॥ 758 ॥

[नवाह] नवः प्रत्ययो वासरो नववासरः ॥ [निर्यूह] द्वाटि । निर्यूह-
पर्यङ्कतत्त्वे निश्चन्ना । नियोसे । पञ्चकोलकनिर्यूहः । शेखरो गृहदेवंहीनर्पते वाह
यथा । Śi. 3, 55 । शेखरोवतंस इति मद्भुः । यथा । सरसकुषमचित्रव्यूहनिर्यू-
हद्वयद्युतितरलललामाम्लानशेषोत्तमाङ्गः । नागदन्तके । निर्यूहकोष्ठम्बिततार-
हैरैः ॥ 759 ॥

[निरूह] निधितमिति भावे कर्मणि वा चक्षः । तर्को वितर्कः । तयोः ।
हेष्ठो निरूहं कुरुते कलादः । वस्तेरपानस्य भेदो वस्तिविशेषः ॥ [निग्रह]
वन्धक आधिः । यथा । पनिकस्याधमणेन क्रियते निग्रहं गृहम् । भर्त्यने तर्जने ।
M. R. V, 10 । भर्त्यनेन दण्डोपि लक्ष्यते ॥ [पग्रह] किरणे । प्रथमा पद-
राजस्य नगसां निपदक्षमाः ॥ 760 ॥

तुलासूत्रे । प्रथकलया पृथ्यं कलयन्ति वाणिजापदपरे [?] । शुवर्णहलिपा-
दपः कृतमालवृक्षः । बन्धने । प्रत्यर्थिपथोकारि कारायां तेन भूमुजां । बन्धां
हठहतस्त्रियाम् । साधयन्त्यभिमानं हि परस्तीहरणान्वृपः [sic] । मानिनां तूचिका
[sic] कापि न प्रथकलवतां ॥ [प्रवाह] व्यवहारे । लोकप्रवाहं नोत्कामेन
शौष्ठीर्यं समाचरेत् ॥ 761 ॥

[प्रवाह] तुला० । तोलयन्ति जनाः पुण्यं प्रमाहेण गृहे गृहे । दृष्टमालं तु
दृटचैव विरलास्तोलयन्त्यलम् ॥ वृपादीनां बन्धने । प्रमाहायेण संगृह्य शिथिलं
क्षेत्रेऽनारवैः । साधु वस्त्रभालोयं विवर्तयिष्यते हयम् ॥ 762 ॥

[वराह] नाणके रूपकादि । मेषो जलदः ॥ 763 ॥

[वाराही] मातरि मानूभेदे । वाराही घनघोरघर्षरवा ऐन्द्री च वज्रायुधा ॥

[विदेह] मिथिले । Ra. 11, 36 ॥ [विग्रह] युधि शरीरे च । V.S. 7 ।
विस्तारे । आचष्टे विमहेणापि समये संमहेण च । यः शिष्ययुद्धिमालश्य स
गुरुर्गुरुसत्तमः ॥ प्रविभागो वाक्यसमात्तायारम्भकपदसमूहः । यथा । अधिग-
हागतादिस्था यथा प्रामादिकर्मभिः । क्रिया संबध्यते तद्भूतपूर्वादिपु स्थिता ॥ 764 ॥

[संग्रह] वृहतः शास्त्रादेहुदारः साराकर्पणं वृहदुदारः । यथा । क्रियते
सारसंपहः Kās. I. v. 1 । पहः स्त्रीकारः । यथा । शारदि समग्रलाभां कर्तव्यः
संपहो भनिभिः । संसेपे । आचष्टे० ६. 3, 764 । संचयेषि भद्रः । यथा । पन-
संमहेण किं ते यदिह न भोगाय नैव दानाय ॥ 765 ॥

[सुवह] यथा । सुवहो हि वलीवर्दः कस्य न स्यात्सुखावहः ॥ [सुवहा]
सर्वेषु । परोपकारसद्विद्विचित्तेष्वपि दृश्यते । उद्दीयुः कर्तुमारोग्यं शुवहानियता
यतः ॥ 766 ॥

इत्याचार्य० विस्वरकाण्डस्तुतीयः परिपूर्णः ॥

अथ चतुर्थं चतुःस्वरकाण्डमात्रभ्यते । तत्रादौ कान्ताः ॥ [अद्वारक] वि-
द्यपि । अद्वारकं विजानीयाचप्राप्ताद्वारकरोचिपम् ॥ [अद्वारिका] इयोः ।
अद्वारिकाः पदय पुरोपकर्त्ते ॥ १ ॥

[अलिपक] इयोः । अलिपककुलजन्मैरागुहायेय पान्धान् ॥ [अलगक]
पदयेमरे मधुरे च । अलगलमकश्येतो हर्तु दस्तीरभयैभयात् ॥ [अदग्नतक]
मानुकाच्छदो यूक्षः । यथा । M. M. 305, १ ॥ २ ॥

चुक्ष्यान् । अदमन्तकान्तिकचलाचलकुम्भदासी । तृणेपि तत्र तु पुंसि यथा । मुख्या लभे तु कर्तव्या कुशोदमन्तकबल्यजैः । यदाह मङ्गः । अदमन्तकं भवेण्युक्त्यां ना वृक्षतृणभेदयोरिति ॥ [आक्षेपक] विष्वपि । हजति जनमनांसि क्षिप्माक्षेपकोयम् ॥ [आकल्पक] तमोमोहाभ्यां हृ [?] पन्नियस्तमोमोहमन्यिः । विष्वपि । आकल्पकं कल्पयते मृगाक्षी ॥ 3 ॥

[आखनिक] विष्वपि । राजदाखनिकाः स्वनन्ति नगरं शून्यं त्वदीयद्विपम् ॥ [उत्कालिका] हेतोत्कष्टयोः । Ratn. 300, 25 । करेण । Si. 3, 70 ॥ 4 ॥

[एडमूक] इयोः । एडमूक कथमेडमूकता न व्यधापि [?] विधिता तवाधुना । अनेडमूका भूयासुते येषां त्वयि गत्सरः ॥ 5 ॥

[काकरूक] पदस्वपि । के चात्र निश्चन्ति न काकस्कम् ॥ 6 ॥

[कुरवक] शोणाम्लानो वृक्षः । यथा । कुरवक कुशावातक्षीटादुखेन ॥ Su. 2564 । अरुणा पीता वेति अरुणशिष्टिका पीतशिष्टिका वेत्यर्थः ॥ 7 ॥

[कोशातकी] ज्योत्थीरटोतेकायान् । Si. 12, 37 ॥ 8 ॥

[कौलेयक] इयोः । कौलेयकः किल भवेषिग्मर्त्तुभक्तः ॥ [कौशुदिक] दाभिके । जहूा च [?] वातचरिताध्यनि साधुवृत्त तुष्टाककौशुदिकलर्मद्युधार्मिकेयु ॥ 9 ॥

[गुणनिका] शूल्पाद्वौ विन्दुः । नर्वनमिति भाये आधारे या अनद् । तत्र यथा । मेन्द्रदुणा गुणनिकागतिकाः अयन्ति । पात्रः । Si. 2, 75 ॥ [गोमेदक] काकोलं विष्पम् । पत्तक गन्धद्रव्यम् ॥ 10 ॥

[घण्डालिका] किंदरा घण्डालयादिवम् ॥ [जैगानुक] रजनीकरे । पत्त्यार्बक्षितिपालपद्मगरनी [?] जैगानुकः श्वसने ॥ 13 ॥

आमुप्मति । यालोस्तु जैगानुकः ॥ 14 ॥

[तिक्तागारु] वयोपि वृक्षाः ॥ [दन्दग्रुह] फणिति । Si. 20, 59 । रक्षसि । इमुमति रमुमात [?] दन्दग्रुहान्तिगांयौ ॥ 15 ॥

[दलादक] गदत्तरो वृत्तरः ॥ 16 ॥

पन्नी ओपयिः ॥ [नियामन] विग्ननरि याद्यनिद्रः । पांवशाने निर्दा-
मनः । इयोः । नेत्रभेदविदामक गरु वक्तव्यदृष्टुक पोतरन् ॥ [निधारु]
पैते गाच्छनिद्रः । विष्वपि । निधारकभारतसामिग्रहम् ॥ 17 ॥

[प्रचलाक] विष्वपि । काले बलाहकाकीर्णे काकेभिः प्रचलाकिनाम् । प्रचलाक्यः पलायन्ते प्रचलाकैरिवार्दिताः ॥ 18 ॥

[प्रकीर्णक] चामरे । S. 12, 17 ॥ [पिष्पलक] चूचुके । नीलपिष्पलकौ स्तमै ॥ [पिण्डीतक] त्रयोपि चमस्पतयः ॥ 19 ॥

[पुण्डरीकम्] सिताम्बुजसितच्छत्रयोः । शान्ते० Ra. 18, 7 ॥ 20 ॥

[पुण्डरीकः] गणधरः श्रीकृष्णभनायस्य यथा । अन्यतश्च प्रतिभाषुरपरेषु र्जग्नुरुः । गणभृत्पुण्डरीकं तं पुण्डरीकमिवादिशत् ॥ व्याप्ते । तेन० Ra. 18, 7 ॥ [पुष्पलक] कीलकगन्धमृगयोः । सीम्नि पुष्पलको हतः c. Bh. P. 2, 3, 36 ॥ 21 ॥

[बलाहक] दैत्ये । बलाहकं हैत्यस्त्रिपुर्जघान ॥ 23 ॥

[वर्धीक] महाकालः किंपाकः ॥ 24 ॥

[भग्नरक] गिरिके । V. S. II, 9 । चूर्णकेशो ललाटस्थोलकः । तव पुंछीवः । मधुवते स्त्रीपुंसः । तयोर्यथा । वीक्ष्यन्ते यनितालता भग्नरकैर्भाजिष्णुविजिष्णुना [sic] ॥ [भयानक] रसर्थर्वणीयतां गतः स्थायिभावः । यथा । विष्णुनस्त्रर-भयणादिविभावं करकम्पाचयगुमावं शङ्कादिव्यभिचारभयं [?] भयानकः ॥ [भद्रारक] राशि । परमभद्रारकः श्रीकुमारपालदेवः शासनं प्रवच्छति । गुरुः । भद्रारकः श्रीगौतमः । सुरे । आपासीत्यपरिभ्रमं सफलयज्ञभद्राविशुद्धात्मने यस्मै भाष्यमहार्णवं स भगवाज्ञभीशेषभद्रारकः ॥ 25 ॥

[मरुवक] पुष्पमेदं । यतो रुखनिरे स्त्रीणां चैवे मरुवकमजः । फणिज्ज-के । नवमरुवके वर्तते पुष्पकार्यम् ॥ 26 ॥

[मृष्टेरुक] दानशौण्टेतिथिद्विपि च । न नाम नामसाम्येन स्वभावसमता भना । इटौ मृष्टेरुकास्यौ हि दानशौण्टेतिथिद्विपौ ॥ [रत्तर्दिक] विष्वपि । रत्तर्दिके रत्तर्दिकं कृत्वा न्यस्येद्रवर्दिकम् ॥ 28 ॥

[राधरदू] नासीरममयनम् ॥ 29 ॥

[लालाटिक] प्रभोर्मालदर्शिनि । सौख्यमसुप्रिकाविधिपौ धिषणो नदीणः सौस्नातिकः सकलदैत्यमहत्तरभ । लालाटिका तदपरे महरात्रिनारा यस्यामियंकर मनुष्यं किमनु मूर्धांग् ॥ प्रभोर्मालदर्शिनि चेति पाठः । भावदर्दा अभिप्रायप्रेक्षणतत्त्वः ॥ [तिग्नीन्द्रस] परलालाटूतेन शरणमेन यो लेखं निरात तस्मिधित्यर्थः ॥ 30 ॥

[वर्तरूक] काकनीले वृक्षमेदः । जलायटः सजलकूपः । नदीभेदेपि ॥
[वराटक] कर्पर्दके स्त्रीपुंस इति दुर्गमहौ ॥ 31 ॥

[विनायक] विन्ने । अध्रेयसि प्रवृत्तानां कापि यान्ति विनायकाः ॥ 33 ॥

[विशेषक] विशेषाधायके । गुणो गुणविशेषकः ॥ 34 ॥

[बृहतिका] ज्ञः सक्षिय । वस्त्रभेदे । Ki. 5,45 ॥ [वैतालिकं] खेडेन
फ्रीडया तालः ॥ 35 ॥

[वैनाशिक] क्षणिके । वैनाशिकं जगदिदं निगदन्ति सन्तः ॥ [वैदेहक]
वाणिजके । गृहपतिवैदेहकतपसव्यञ्जनाः प्रणिधयः । शूद्रतो वैश्यापुत्रे । वैदेह-
कानां कृषिगोरक्षादिकर्म ॥ 36 ॥

[शालावृक] विव्वपि । भीरुः शालावृकेभ्यो यः स कार्यं कि तु साप-
येत् ॥ 37 ॥

[संधाटिका] युग्मे । संधाटिका घटयतां शिवयोः शिवानि ॥ 38 ॥

[सैकतिकम्] मातृयावा मातृणां याद्यादीनां यावा उत्सवः ॥ [सैक-
तिकः] याच्यतिङ्गः । क्षेत्रणिकः कर्करादिः । संन्यस्तस्त्यक्तसङ्गः । ध्रान्तिजीवी
सैदेहजीवी ॥ 40 ॥

अथ खान्ताः ॥ [इन्दुलेखा] इन्दुलेखके । इन्दुलेखे या धक्का संधेव
क्षणरानिणी । गुद्धनीसेमलते ओपधी ॥ [पञ्चनख] कच्छपः शशकादीनामुप-
लक्षणं यदाह । पञ्च पञ्चलता भक्षया [c. Bh. I, 5, 10] व्रद्धशब्दस्य राघव ।
शशकः कल्यकः [81c] इवाविहोपा कूर्मश पञ्चमः ॥ 43 ॥

[शशिलेखा] वृक्षमेदनन्दलेखयोः । कलयति पाण्डुरभावं तव विरहे सुनु
सा सुभगा यथा दिवसादौ गलितरुनिः शशिलेखा । वाकुनी वर्धरिका ॥ 45 ॥

अथ गान्ताः ॥ [अपवर्ग] क्रियावसाने । Ki. 1, 14 ॥ 46 ॥

[अभिपङ्ग] आक्रोशे । कोपाभिपङ्गवि-उत्सकलाङ्गसंपिः । शपथे । चचाल
तस्मादभिपङ्गसङ्गात् ॥ [उपराग] राहुमस्ता० । उपरागक्षणे दत्तमक्षयं दक्षि-
णादिकम् ॥ 47 ॥

शेषेषु यथा । कस्योपरागतठिनं न दिराण्तेतुः ॥ [उपराग] शादौ । 81.
10, 15 ॥ 48 ॥

[छच्चभङ्ग] नृपक्षये । रत्न्यामिन्द्रनपेन एचभङ्गविर्भिर्देशैः ॥ [टीर्थ-
धग] इयोः । दीर्घाप्यगानां हि किमव दूरम् ॥ 49 ॥

[समायोग] संयोगो द्रव्ययोरुद्धेषः । समवायो नैवायिकप्रसिद्धः संबिशेषः । विष्वपि । दुर्लभो हि समायोगे समायोगो हितैविणाम् ॥ 50 ॥

अथ चान्ताः ॥ [जलसूचि] कङ्गः पक्षी ॥ [मलिम्लुच] तस्करे ।
16, 52 ॥ अथ जान्ताः ॥ [कदम्बीरज] कुष्ठं गन्धद्रव्यम् । पौपकरं पुष्क
मूलम् । कुञ्जमे । Sī. 11, 53 ॥ 52 ॥

[क्षीराभिजः] यथा । क्षीराभिजस्य तुलनां लठनामुखानि ॥ [क्षीर
भिजा] यथा । क्षीराभिजा न स्थिरतामुचैति ॥ 53 ॥

[ग्रहराज] इयोः । अस्मिन्विमहराजे [i. e. Vigraharamijo and vi-gra
harājō; Mkh., C.] काले कथक्षुपामुदयः ॥ [जपन्यज] नीचेषि नीचस्त
योर्यथा [sic!] । तर्तिक करोपि दुर्बुद्धे यत्कुर्वन्ति जपन्यजाः [This is the
example for शूद्र and नीच in Mkh.] ॥ [द्विजराज] शेषे तार्थ्ये च ।
अध्यात्म विष्णुहिंजराजदृष्टग् ॥ हिजेषि ॥ 54 ॥

[धर्मराज] सुगते भाद्रदेवे च । धर्मराजपरिकल्पतरीतित्यक्तदोषनिनयाः
खलु सन्तः ॥ 55 ॥

[भासद्वाजी] वनोद्भववमनीवृत्ते ॥ [भृद्ग्राज] विहगान्तरं धूम्यादः ।
मधुकरे । राजन् राजीवराजीयं भृद्ग्राजैर्विराजते ॥ 56 ॥

[राजराज] इन्द्रै । सपदि कुमुदराजी राजराजेन रेषै ॥ [सकृत्रज]
इयोः । सकृतप्रजानामपि वंशवृद्धिः ॥ 57 ॥

अथ दान्ताः ॥ [करहाट] पद्मकन्दे । सुपादितकरहाटांस्वोदिभिस्वोटयन्ति ॥
पुष्पविशेषेषि ॥ 58 ॥

[खञ्जरीट] कलकेषि ॥ 60 ॥

[गाढसुष्टि] इयोः । कोशामुन्तो गाढसुष्टिर्च किञ्चित् । प्रभूतिशप्तामुखिया-
दौ ॥ [चक्रवाट] क्रियाया भारोहः प्रकर्षः ॥ 61 ॥

[तुलाकौटि] इयोः । Vik. Ch. 8, 8 ॥ 62 ॥

[भतिशिष्ट] पश्याख्याते । अप्रियाणि वदत्येष भतिशिष्टोषि दुर्जनः । वेषिते ।
Sī. 16, 1 ॥ 63 ॥

[परसुदा] यथा । इटा नैव विशिटानां परसुदा सकुण्डनी ॥ [वर्कगट]
वर्करं तणगमादित्यमर्तति वर्कराटः । वर्करेण नर्गणा गाटति वर्कराटः ॥ 64 ॥

[शिपिविष्ट] दुर्धर्मा निश्चर्मापश्चिथः । विष्णवपि । विष्णुपिनाकिनोः । शिदानां शिपिविष्ट विष्टपते भूयास्त्वमिष्टपदः ॥ 65 ॥

[श्रुतिकट] प्राज्ञलोहं लोहविशेषः ॥ अथ वान्ताः ॥ [कलकण्ठ] पिके पारापते हसे च । प्रियतमावदनेन्दुविलोकितैरसुहितः कलकण्ठयुवा नयः [?] । प्रतिमुहुः प्रतिगत्य नभस्तलाइलति याति चलत्यथ यात्यधः ॥ कलध्वनौ याच्य-लिङ्गः । यथा । कलयति कलकण्ठः पञ्चर्म रागराजम् ॥ 66 ॥

[कालकण्ठ] नीलकण्ठ] शीतसारो वृक्षः ॥ 67 ॥

[कालपृष्ठम्] लिंगं [?] कालपृष्ठे निरेद्वटप्रष्टगणः कुतोपि ॥ 68 ॥

[सूलकण्ठ] द्विजन्मनि । किपाककण्ठैः शृद्धृचकण्ठैः ॥ 70 ॥

अथ वान्ताः ॥ [वातखुडा] पिच्छिलः स्फोटः पिच्छिला स्फोटिका । वामा स्त्री ॥ अथ वान्तः ॥ [अध्यारूढः] समारूढे । अध्यारूढे उरपरिवृद्धे स्कन्ध-मैरावणस्य ॥ 73 ॥

अथ णन्ताः ॥ [अद्वारिणी] भस्त्रकरत्यक्तदिगित्युपचारात् । यथा । Mtr. 43 ॥ [आर्थर्यण] शान्तिगृहेषि ॥ [आरोहण] प्रोतो उक्तमे । अपामोघं मेषः किरति हरितारोहणकृते ॥ 74 ॥

समारोहे । Ku. 1, 39 । सोपाने । आरोहणेषु विनरन्ति सदैव हेसाः ॥ [उद्दरण] उक्तय उर्ध्वनयनं कूपादिभ्यो जलादेः । यथा । M. N. (1886) VIII, 56 । भुक्तोऽजिते वान्तादेः । भस्त्रात्किमुद्दरणतप्तपृतेस्तदैष एवाभिर्यद सखे ननु निस्त्वपोस्ति [Mkb. भस्त्रसुद्दरणतप्तपृतेस्तदैष एवां कर्य यद सखे ननु निस्त्वपोस्ति] । उन्मूलने । Sp. 1506 ॥ [उन्द्रेषण] उद्दरणे । उत्सेपणं वारिष्टस्य कूपात् ॥ 75 ॥

[कामंगुण] विन्वनि । पण्डाद्रनाः कामगुणैर्युजिन्यः ॥ [कार्यापण] कार्यिको विश्वत्यपिकैकप्रत्यावृत्तसंस्टयो वराटरभाग्यद्वारः । इयोः । कार्याप-णोपि कृपणस्य हिरण्यकोटिः ॥ 76 ॥

[दाक्षायणी] उमायाम् । दाक्षायणीविप्रमर्पणभि यानेन्दुराण्ठं भातः उनातु । भेदु । An. VII, 67 । सोदिणी गौः ॥ 79 ॥

[निःमरण] निर्मिते । Sp. 3413 ॥ [निस्तारण] निनारो जीविका तद्य उपाये ए यथा । रणे निस्तरणं नेतां देवां शानस्तूयं तृग्राम् । तरणे । मातारन्नो-रनिपिनितरणाय कागः ॥ 81 ॥

[निरूपण] विचारावलोकनयोः । कलादा एव जानन्ति कार्यपणनिरूपणम् ।
निदर्शनं दृष्टान्तः ॥ 82 ॥

[प्रकरण] प्रस्तावे । प्रकरणमधितं [०कथितं Mkh.] वाक्यं भवति हि
संसिद्धये पुंसाम् । रूपके । An.VI, 48 । कीर्णेषि यथा । पुष्पप्रकरणसुनिरे ।
[प्रवारण] काम्यस्य यस्तु दानं काम्यदानम् । कामनापूर्वी दानं स्वेच्छया
त्यागः काम्यदानमित्यमरः [?] ॥ 83 ॥

[पर्वरीण] धूतकम्बल उत्तरायणे शिवलिङ्गस्य धृतपूजा ॥ [परायण]
विष्वपि । परात्परतरं यान्ति नारायणपरायणः ॥ 84 ॥

[परायण] कात्स्त्व्यमत्र कात्स्त्व्येन वचनं यदाह । Ha. 2, 246 । तत्र
यथा । धातुपारायणम् । पारगतौ । भवतु भवपारावारपारायणाय । सज्जे
संबन्धे । M. Ch. I, 14 ॥ 85 ॥

[मीनाश्रीण] दर्दराम्भो वृक्षभेदः ॥ [रागचूर्ण] खदिरे । रागचूर्णवनं पद्य ।
मकरध्वने । श्रीरागचूर्णभियम् ॥ 87 ॥

[रेसिहाण] अस्वरं नमः ॥ [वारयाण] कूर्पसः कञ्जुकः कवचं वर्म
हयोर्यथा । Ra. 4, 55 ॥ 88 ॥

[विदारण] भेदने । Sp. 4746 । शेषयोः । छटुपकरं वैरिविदारण
शैरः ॥ 89 ॥

[शिखरिणी] वृक्षभेदे । हरन्सर्वाम्भोजभियमविरतं तिन्पुणिना फृतार्थ-
स्तन्वाना निशितमसिविद्योतमसम् [sic] । उभांशुस्त्वद्वद्ये त्वमिक जयसिंह-
शितिपते कलापूर्णः पद्योदयशिखरिणीहाभ्युदयते [with pūda 1 c. Va. Al.
IV, 130] ॥ शेषेषु यथा । शिखरिणीरमणीयशितेमणिः ॥ 90 ॥

[संसरण] असंचापनमृगतौ । एतत्संसरणं विलोक्य भवते याताः क्षयं
शब्दवः ॥ 91 ॥

संसारे । कोस्मिन्संतरणे विवेकविदादो यतो रत्नं सज्जनः । नगरस्योपनि-
र्गमो घटापयः । तत्र समरारम्भे च । यान्ति द्वुत्रं संसरणेषु योगाः ॥ [द्वितीकर्ण]
द्वितीकर्णं सरणीयम् ॥ 92 ॥

अय नान्नाः ॥ [अवदात] विमले । सत्पायदाते वनसि त्वदीये । मनोऽमे ।
अगदातमुखाम् । सिते । B. II, 67, v. 29 । पीते । जयति कनकापदातः फृण-
जटामुकुडमणितो यृष्मः ॥ [अवसित] गते । अयसितं यान्यग् ॥ 93 ॥

कर्दे । धनेनावसितः । ज्ञाते । अवसितमन्त्रो राजा । अवसाने भवो नयने
श्रव्यतेयनमिति [?] न्यायादवसाने यते यथा । अवसितमन्त्रं M. M. 160,5 ||
[अवगीत] अपवादे हीवे । विगद्धिते । K. 2, 7 | मुहुर्द्वै । अवगीतं नृत्तम् ।
अपवादे । यदि परस्तिव्यं न त्यजति तर्हि अवगीतं ते भविष्यति ॥ [अत्याहित]
दयोः । थिर्थिक् शान्तं प्रतिष्ठितमिदं तीव्रमत्याहितं नः ॥ 94 ॥

[अभिज्ञात] विष्वपि । अभिज्ञातमधेन तेन सा यदि युज्येत् हि दैवयोगकः ॥
[अभिनीत] संस्कृते । अभिनीतः काव्यार्थः प्राप्यः शिक्षाविधिप्रसरैः । वागादिना
अभिनयविषयतां नीत इत्यर्थः ॥ 95 ॥

[अभियुक्त] परिरुद आक्षिपः । यथा । अभियुक्तो रणोगुकैर्बलतेभिसुखं
भटः । तत्परे आसक्ते । युक्तोभियुक्तो जनः ॥ [अन्तर्गत] विस्मृते । अन्त-
र्गताणि शाखाणि द्वैर्गत्येन गरीयता ॥ 96 ॥

[अवध्वस्त] अवचूर्णिते । शक्तैरवध्वस्तशिलातलेतु ॥ 97 ॥

निन्दिते । एतैरवध्वस्तविहस्तमानतैः ॥ [अभिदित] निहिते । अपिक्षिते
गारे वहति करभो योजनशतम् ॥ [अपघिति] व्यये । गृहेष्वनितिसंकटे कदु
राट्यसौ गेहिनी । पूजायाम् । प्रभवः प्रयोधिरपनितिरीश्वरमयनेतु रथामाम् ।
एतनी । विमायापनितौ चिन्ता नोचिता हि विषभिताम् । निन्दातिर्निष्क्रयः ॥ 98 ॥

[अभिज्ञास्ति] सुतावपि मद्दृः । विष्वपि । अभिशास्ति प्रकुष्टे यस्य दातुः
उदयथा ॥ 99 ॥

[उपाहित] आरोक्षिते । उद्योगादितदिव्यरथनिवयो यातः स देशान्तरम् ।
अनलोत्पाते । उपाहितोत्पन्नभियोत्पन्नियाः ॥ 100 ॥

[उद्दिखित] दयोः । टङ्गैरुद्दिखिताः सुरन्ति दूरदः ॥ [उपरक्त] अस-
नातुरे । वैरोपरक्तदृश्यस्य दिताहिकाते ॥ 101 ॥

अनुरागेषि [sic ; read आन्तरागे^o] मद्दृः । यथा । एतन्मे नितरां
पुनोति इद्यं कामोपरक्तं गुरुम् ॥ [उपचित] यागादिते । यागोपनितमानसः ।
दिव्यो भास्तलः । तत्र ददे न यथा । ॥ 102 ॥ [उज्जग्निभित] उरकुष्टे ।
Sp. 1102 । ज्ञातिते । उज्जग्निभित कान्तिक - परय ॥ 102 ॥

[उद्धाहित] उपन्यस्ते । उद्धादिता यन्ति शामुसिद्धिः ॥ [उपमन्ति]
स्त्रियाः । युतोपातिः त युते गरावि ॥ 103 ॥

[ऐरावतम्] यथा । Ra. 1, 36 ॥ [ऐरावती] हयोः । ऐरावती चेत्स्य-
रकामुपैति ॥ 105 ॥

[कलधौतम्] हयोः । कलधौतमित्तिपु शशी विराजते ॥ [कलधौतः]
वाच्यलिङ्गः । यथा । गीयन्ते कलधौतकाण्ठकुहैर्देवैर्यशांसि प्रभोः ॥ [कुहरित]
विष्वपि । शुत्वा शुत्वा कुहरितममी पान्थसार्थः स्मरन्ति ॥ 106 ॥

[कृष्णवृन्ता] हयोः । कृष्णवृन्ता वने भान्ति मधुपवृन्तसंनिभाः ॥ 107 ॥

[गन्धवती] मुरा ओषधिः । चतुर्ष्वर्णेषु । एतां गन्धवतीं पश्य व्याकृति-
र्मासितान्तिकाम् ॥ [चन्द्रकान्तम्] यथा । उच्छिन्नैश्चन्द्रकान्तैः ॥ 108 ॥

[चर्मण्वती] कदल्याम् । चर्मण्वतीस्तम्भनिनदतोरणम् ॥ [चिलगुत]
हयोः । M. R. 1, 20 ॥ 109 ॥

[दिवाभीत] काकरिपुर्युकः कुम्भिलधौरः । तदोर्यथा । Ku. 1, 12 ॥

[दिवाकीर्ति] त्रिष्वपि । अन्विष्वते दिवाकीर्तिरपि कार्यार्थिभिर्मैतेः ॥ 110 ॥

[धूमकेशु] महेदेवि । तत्रोत्पाते च । धूमकेशुदेत्येष प्रजानां धूमकेतवे ॥

[नन्द्यावर्त] हयोः । नन्द्यावर्तेष दोलां कलयति ललना ॥ [नदीकान्त]
विष्वपि । पुरः पश्यन्नदीकान्तम् ॥ 111 ॥

[नागदन्त] गेहादिःसृतः । कार्यन्ते नागदन्तप्रणयमधिगृहं पटिकाभिव-
वत्यः ॥ 112 ॥

[नागदन्ती] श्रीइस्तिनी आश्मिरीरिपुनामौषधपम् । कुम्भा कुम्भिका ॥

[निस्तुवित] घर्जिते । गथं निस्तुवितम् । शेषयोः । वाचो निस्तुविताः प्रियङ्ग-
इय ॥ 113 ॥

[निराकृति] निवेषे । एतन्माननिराकृतौ कुशालतां यातं विधोर्मण्टलम् ॥

[प्रतिहत] विहिते । भिषिधः c. 4,04 । प्रतिहतलिते । Ku. 2, 18 । हृदे ।
Me. 20 ॥ 114 ॥

[प्रणिहित] सप्राप्ते । प्रणिहितं धनम् । निहिते । मन्दं मन्दं प्रणिहितपदं सं-
चरत्युद्ग्रसार्थः ॥ [प्रतिदिति] प्रतिहतनिपिदयोः । प्रतिदितिप्रोपि हि खलो न
शान्तिमवलम्बते । प्रेषिते । परस्परप्रतिदितिप्रशारीघास्तव्र सैनिकाः ॥ 115 ॥

[प्रधृषिता] फ्रेशितायाम् । प्रधृषितामु लिंगिष्टैः प्रजामु । रतिः । प्रधृषि-
तायां दिष्टि सचरन्ती ॥ 116 ॥

[प्रजापति] धधनि । Ku. 1,17 ॥ 117 ॥

[प्रतिकृति] प्रतिमायाम् । रम्यां रघुप्रतिकृतिः ० Ra. 5,68 । प्रवीकारे ।
वैरिप्रनिकृतौ दक्षः ॥ [प्रतिपत्ति] गौरवे । प्रतिपत्तिरित्यं गुरोः । प्रवृत्तिराममः ।
तत्र प्राप्नौ च । अर्थानिर्णयै विचिन्त्य स्युः कार्याणां प्रतिपत्तयः । पागल्प्ये वेषे च ।
Ra. 1,1 ॥ [परिगत] गते । कन्दिदगजेन्द्रैः परिगतम् ॥ 118 ॥

प्राप्ने । परिगत इत्रापत्यस्तेहो लतातु भृगीपु च । वेषिते । कुसुमपरिगतोसौ
केशपादाः सुकेशपाः ॥ 119 ॥

[परिवर्त] विनिमये । Si. 5,39 ॥ 120 ॥

[पशुपति] पशुनां पतिः पशुपतिः पशोः पतिरिति वा हृताशनस्य च्छा-
वाहनस्वात् ॥ 121 ॥

[पारिजात] मन्दरोक्तिमेदः । पारिभद्रो निष्पः ॥ [पारापत] मर्कट-
तिन्दुकस्तिन्दुकविशेषः ॥ 122 ॥

[पुष्पदन्त] जिनभेदे । वन्दे श्रीपुष्पदन्तस्य ॥ 123 ॥

[पुष्पदन्ती] यथा । विद्वस्यास्य विलोचने तिरयतो यस्तु पुष्पदन्ती नमः ॥
[पुरस्फृत] दीर्घहते । स पुरस्फृतसधिक्यः । सिक्काभिशस्तयोः । नमः करोति
स्य महालक्ष्म्यै भक्तिपुरस्फृतः ॥ 124 ॥

[भोगवती] इयोः । भोगवत्यपि वसुधरां भिना ॥ [रहमात्] शुभी
[?] कुट्टीनी ॥ 125 ॥

[ध्यतीपात] अप्यानं पलायनम् ॥ 126 ॥

[विनिपात] दैतायाहचमन तत्र यथा । Ki. 2,34 । पवनमात्रमव-
पातः ॥ 127 ॥

[समाहित] समाविस्थे । Si. 1,37 । संभ्रुतः प्रतिशानः । दत्तोत्तरेषि
यथा । समाहितो भन्नपर्पूर्पतः ॥ [समुद्रत] अभिरिते । Si. 2,117 ।
समुद्रीणि समुद्रीरितम् ॥ 129 ॥

[समुद्रान्ता] कर्पसिका पमनी । भूमारपि यथा । समुद्रान्तो लिप्तां शु-
दाम् ॥ [सरस्वती] सरित्रिदि । Ra. 3, 9 ॥ 130 ॥

आपि । Ku. 4, 39 । आपामाने । HnL 3, 13 ॥ 131 ॥

[हैमवती] भैषजा गौरी गदा च नयोर्मया । दुरोप चा हैमवतीति
नामा । हिमवति जातादापि तथ तु गात्यनिन्द्र । यथा । Ku. 5, 23 ॥ भग-

यान्ताः ॥ [अनीकस्थ] रक्षिवर्गगजशिक्षकयोर्यथा । अनीकस्थैः स्वस्थैः स्थिति-
रिह कथं शत्रुनिकरे । युधः खलं रणभूमीः ॥ 132 ॥

[दशमीस्थ] स्थविरक्षीणरागयोः । M. 2, 138 । मृतस्य इस्तेनाशनं यस्य
स मृताशनः ॥ 135 ॥

अथ दान्ताः ॥ [अष्टापद] गिरौ । अष्टापदान्दोलनस्वर्गाधीशसहस्राबृति-
जयप्रायाणि सत्यापय ॥ [अभिमर्द] मन्ये । तीव्राभिमर्दपरिहारविनष्टबुद्धेः ।
युद्धे । युक्तं न मार्दवमरावभिमर्दभाजि ॥ 136 ॥

[अभिस्यन्द] आसावे । केनाभिस्यन्दतो हयैः ॥ [अववाद] निर्देशो ।
S. 6, 9 । निन्दायाम् । इटोयमववादस्ते ॥ 137 ॥

[उपनिषद्] विष्वपि । M. M. 14, 3 ॥ 138 ॥

[कुरुविन्द] पश्चरागहिद्वलयोः । An. II, 10 । मुकुरो दर्पणः ॥ 139 ॥

[कोकनद] हयोः । कुम्भकोकनदकानितस्करी ॥ 140 ॥

[रक्षपाद] स्यतदनो रथः ॥ [जनपद] हयोः । Mo. 16 ॥ 141 ॥

[परिवाद] थीणाऽ । S. 6, 9 । अव हि परिवादोस्यात् [sic]
अस्तीति वा परिवादिनी ॥ [वियंवद] नभञ्चरविशेषे । Ra. 5, 53 ॥ 142 ॥

[पीटमर्द] अतिविवाते । An. VII, 62 । नाटचोचया नायकपियो विद्व-
पकप्रभृतिः ॥ 143 ॥

[महानाद] शयानकोजगरः ॥ 144 ॥

[विवारद] हयोः । Su. I ॥ 145 ॥

[समर्याद] संनिधौ हीवे तद्वति मर्यादया सहिते च वाच्यलिङ्गः । मर्या-
दया सहिते । Sp. 4911 ॥ 146 ॥

अथ धान्ताः ॥ [अनुयन्ध] अप्रयोगिणि । तिवाक्षिवानुवन्धेन । प्रकृतस्यानु-
वर्तने । Ra. 1, 64 । दोषोत्पादे । महतां नास्ति कदाचनानुयन्धः । मुख्यानुगायी
प्रभानुगामी [sic] ॥ 147 ॥

[अवरोप] शुद्धान्तरूपैकसोः । S. 5, 7 ॥ 148 ॥

[अवष्ट्रध्य] निष्परि । अवष्ट्रध्यः ऐश्वर्यः शमसुखविमूदः शठमणिः ॥

[अनिरुद्ध] अनर्गते नान्तरनिङ्गः ॥ 149 ॥

[इष्टगन्ध] यालुकं भेषतभेदः ॥ 150 ॥

[इक्षुगन्धा] कोटी शृणाली शेदा ओपथिभेदः ॥ 151 ॥

[उपलव्हिति] हयोः । सम्बन्धुव विमृद्य पूर्वपरयोरयोपतिष्ठौ परं कर्तव्यं सुभगे यतोर्थस्त्रिता [?] पर्मायमस्मद्गृहे ॥ [कालस्कन्ध] जीवकेदुः इयाम-यदिरः ॥ 152 ॥

[वद्यवन्धु] हयोः । वद्यवन्धुरयमागतेविधिः ॥ 154 ॥

अथ नान्ताः ॥ [अपाचीन] विपर्यस्ते । सोपाचीनानि पश्यति । अपाच-शादित्यस्यायौपागर्थः [?] । यथा । अपाचीनं चीनांशुक्युगलसंधीवधुपासा ॥

[अभिजन] कुले । Ku. 1, 26 । जन्मभूमौ [sic] । Nai. 11, 49 । जन्मभूमौ । यः कन्यकुञ्जाभिजनः स राजा ॥ [अभिमान] अहंकृती । Ki. 2, 14 ॥ 155 ॥

हिसायाम् । यः दावृष्ट्यभिमानवान्त्स जयति स्फीतं महीमण्डलम् । मेमपूर्वको वशीकारः प्रणयस्तत्र यथा । प्रियाभिमानेन विना न तन्वी वित्तस्य कोपाकुलतां जयति । ज्ञाने । तद्याभिमानेन विना न भोक्तः ॥ [अवदान] विव्यपि । Ku. 7, 48 ॥ 156 ॥

[अधिष्ठान] वक्त रथाहं तत्र प्रभावे च । वद्येस्तेष्टस्तुर्णमपापायाः सा-पिठानास्ते किमाधर्यमव । नगराध्यासनयोः । अधिष्ठानं राजो जगति जयति प्रप्रविभवम् ॥ [अनूचान] हयोः । Ku. 6, 15 ॥ 157 ॥

[अप्रजन्मन्] अप्रजे । अप्रजन्मा यशनिषेदारप्यादनुजः क्यम् ॥ 158 ॥

[आयोधन] वधे । शस्त्रायोपनविपुरो रणभुवि यीरोपि मुघति प्रायः ॥ [आराधन] साधने । न्यस्याङ्गानि ततः कुर्यादिष्टारापनमुत्तमम् । तोरणे । ग्रंकरारापनं पनम् ॥ 159 ॥

[आच्छादन] वसने । S. 1. 89 । संपिपानापयोरणयोः । आच्छादनम-कार्यत्य कार्यमार्थः प्रवदतः । [आकलन] वन्धने । S. 6, 42 । दोपयोः । जलपिजलाकलनार्थितेषु तेषु ॥ 160 ॥

[आत्मज्ञन] जयने येग्यति याच्यतिद्वः । यथा । आत्मज्ञनं पश्यतस्य याणं संशास्य शीर्पं भुवनं जयन्ती । प्रतियोगे इपदस्य भाष्टाद्वाग्दानरसेषः । तेष भीणने च । एपारसात्मज्ञन - - - - गन्दांशुभीहतकर्त्तरेणाः ॥ [आवेशन] भूतायेनो । दर्शयेदशनदुःसियनस्य परमो यन्तस्तत्त्वीय यमः ॥ 161 ॥

[आस्कन्दन] तिरस्कारे । एते हठास्कन्दनमन्तरेण रणेषु योग्या न वहन्ति वाहाः [same passage quoted by Mkh. for आक्रान्तिः i. e. बलात्स्वीकारः] । प्राप्णेषि तत्र संशोषयेच । श्रीमास्कन्दनजर्नरोकृततृणझोपाय दावानलः । समीके । आस्कन्दने स्कन्दसमानसारः गैररीणां विजय विधाय ॥ 162 ॥

[उद्दर्तन] विलेपनमिति भवेत् करणे वा अनट् । तत्र भावपक्षे यथा । उद्दर्तनं कारय कुङ्कुमेन । करणपक्षे । उद्दर्तनं भर्तुरथार्पयन्ती । ऐपावृत्तौ यथा । Me. 40 ॥ [उपासन] विष्वपि । उपासनं तत्र दृढं किमद्भूतम् ॥ 163 ॥

[उपधान] ग्रते । श्रुतरेधनमाधेयमुपधानविधानवः ॥ 164 ॥

[कलध्वनि] विष्वपि । कलध्वनौ कूजति पान्यसार्याः मियां स्मरन्ति स्मरतापत्ताः ॥ [कात्यायन] यथा । Kal. 299,3 ॥ 167 ॥

[कात्यायनी] कापाय० । कात्यायनी नीतिविशारदा चेत् ॥ 168 ॥

[कुञ्चन्दन] पच्चाङ्गं पच्चवन्दनं यज्ञिषण्डुः । कुञ्चन्दने तु पच्चाङ्गं पच्चाङ्गं पट्टरञ्जनम् । रक्तचन्दनं भास्करपियम् ॥ 170 ॥

[कृष्णवर्त्मन्] परिषिः ॥ 171 ॥

[घनावन] घातुके चस्वे च । परमदानवलोकघनाघना । मत्तगजवर्दुकवारिदयोः । घनाघना नीलघनाघनप्रियाम् ॥ 172 ॥

[चिरजीविन्] अजो ग्रसा ॥ [चिलभानु] इयोः । सांख्यकर्मणि समाप्तिमागते चिलभानुमृपयोग्युपासन ॥ 173 ॥

[नागाञ्चना] नागयट्टिर्णतमनी ॥ 176 ॥

[निर्यातन] वैर० । निर्यातनं यातनया रिपुणाम् । दाने । निर्याय निर्यातनमाततान । न्यास० । ज्ञात्वा प्रमाणालिङ्गादि कुर्यात्तिर्यातनं ततः ॥ [निर्वासन] मारणे । मोक्षे विचमिव व्यधात्स घटुशो निर्वासने विहिपाम् ॥ 177 ॥

[निशमन] [निशामून] द्वायपि हर्घर्थी ॥ निशमनमपि पाप्यनां [?] निपिद्म ॥ 178 ॥

[निर्भर्त्सन] अलक्षके यथा दृष्टविरिते सरस्वतीयर्णके [sic] । निर्भर्त्सनतादननातरागाभ्यामिय स्वभावारुण्याभ्यां पादपद्मग्राभ्यामुद्दासमाना [s. II. Ch.3,1] । भ्रह्म अतक्ककर्मदेन जातरागाभ्यामियेत्पर्यः ॥ [प्रजनन] प्रगमो शार्णः ॥ 179 ॥

[प्रयोजन] कार्ये । Ku. 3,1 । हेतौ । Si. 1,30 ॥ [प्रवचन] आगमे । H. 78 ॥ 180 ॥

प्रकृष्टवचन इति तत्पुरुषो बहुवीहिर्वा बहुवीहिपक्षे वाच्यलिङ्गः । इयोरपि पक्षयोः । प्रवचने क्वचनापि न विहिषः ॥ [प्रतिपञ्च] द्वयोः । Ku. 4,33 ॥ 181 ॥

[प्रतियज] सत्त्वे गुणान्वराधानं संस्कारः । यथा । प्रतियजमपेक्षने न हि प्रतिभा न त्वं सहोदरी सत्ताम् । उपपहणमादानम् । लिप्सायाम् । मिथ्यैव कुर्वते मूढाः प्रतियजं पनं प्रति ॥ [प्रहसन] स्वप्नान्तरे प्रहसे च । An. III, 1 ॥ 182 ॥

[प्रतिमान] प्रतिविम्बे । किं तत्प्राप्तिमानमानमहसः [?] सिंहस्य गम्यो [यण्यो Mkl.] गजः । गजः । Si. 5, 36 ॥ [प्रसाधनी] कङ्कलिकायाम् । प्रसाधनी इस्तसखीजनान्विता । सिद्धिर्विष्णिः ॥ [प्रसाधन] यथा । Ku. 4, 18 । आराधनेषि भट्ठः । H. Ch. I. v. 18 ॥ 183 ॥

[पुण्यजन] सज्जनगुणक्योः । अलकेव पुण्यजनाहंकृता ॥ 184 ॥

[पृथग्जन] इयोः । Si. 16, 39 ॥ 185 ॥

[महाधन] महद्व तद्दनं च महाधनं भद्रदमस्य बहुवीहिपक्षे तु महामूल्यचाहवाससोर्वाच्यलिङ्गः ॥ 186 ॥

[मातुलानी] शरे । मातुलं मातुलार्णं च ॥ 187 ॥

[राजादन] क्षीरिका मधुरालक्षः । विषचकः किञ्चुकः । उत्कृष्टभोजयेति । सर्वेषु । राजादनं पुण्यकृतो लभन्ते ॥ 189 ॥

[विरोचन] अप्रौ । दमे विसोनरसनि पटरं जडानाम् ॥ 190 ॥

[विस्मापन] कुहकमिन्द्रजालम् । स्मरे दुर्सि शोभयोः श्रीवे ॥ 191 ॥

[विहनन] विच्छने । मूले विहननाहते ॥ 192 ॥

यथे । विहनमधुना शावोरिच्छन्ति पराक्रमाद्व युद्धिवलात् ॥ [विश्वकारिन्] इयोः । मा विश्वकारी भव गे दुरात्मनः ॥ 193 ॥

[वृक्षादन] मधुच्छजं मधुमण्डः ॥ 194 ॥

[वृषपर्वन्] शुद्धारिति वाच्यलिङ्गः ॥ 195 ॥

[समाधन] परिच्छेद इदत्ता समाधानं परापि । परपरामयोः । राजा शकुमपनाय विहितोद्योगः स्थितो यथापि ॥ 197 ॥

[सनातन] रुद्राच्युतवेधस्त्वा | दृष्टे वेन सनातनः क्षणात् | शाश्वतस्थिरयोः |
K. N. 2,42 || 198 ||

[संयमन] वन्ये | नीवीसंयमनं विलोक्य सुत्तमोः || 199 ||

[संप्रयोगिन्] कलाकेलिः स्मरः | कामुके सुप्रयोगे च वाच्यनिङ्गः ||
[सरोजिनी] सरोरुहे सरोरुहिण्यां च | सरोजिनी यद्विमुत्ती शशाङ्के यथामि-
नीमाद्रियते न भावुः | स्फुटं फलं या मृगायतानिक्षिः [sic] विद्यधूतीपरिवर्ज-
नस्य || 202 ||

[स्तनयिनु] स्तनितपयोमुचोः | यक्षीयं स्तनयिनुना विरचितो मन्ये मदुच्छि-
त्तये || [सारसन] उर० | इयुः सारसन रणे || 203 ||

काञ्छयाम् | विश्वंभरासारतनायमानम् || कञ्चुकमाचेपि || [सामिधेनी]
समिधि | दूरेष्यशाङ्कितधियः कुशसामिधेनीवारपुष्पफलमूलमुण्डरन्ते || 204 ||

[सुदर्शनी] लिङ्गानुशासनकाराभिश्रावेण पुंसि गौदमतेन तु ईवे || 205 ||

अथ पान्ताः || [उपताप] तापे | परोपतापेन समृद्धिभावम् || [जीवपुष्प]
दग्नको गन्धोत्कटः | फणिज्ञको महवकः || 208 ||

[परिवाप] परीवापेपि | जलस्थानपरिवारयोः | भूतपरिवापा [वृत० MKL.]
मुनयो वनभुवि राज्यं प्रतायन्ते | पर्युक्तिर्जलदेर्माण्डाङ्गाण्डान्तरे क्षेपः || पर्युक्ति
यथा | एतत्केशपरिवापमात्रं भिक्षापयोजनम् || 209 ||

[मेशपुष्प] नादेयो वेतसः पिण्डाभ्र ओपयिभेदः | सलिले | मेशपुष्पविदा-
दीकृता दिशः || [द्विप्रलाप] इयोः | कृतजनपरितापेपिपलपैः किमेभिः || 211 ||

[वृपाकृष्ण] शिववासुदेवयोः | वृषे सङ्ग विभ्रज्यसि सततं ताक्षर्यमहनो
रिपोः शूलोद्भेदी प्रथम इह सज्जन्दक इति | सदाशक्ते [?] भर्ता भवसि ननु मां
चापि भजसे समप्रानुप्राणी प्रभवसि वृपाकृष्णमितः || भर्ती | वृपाकृष्णेरिग-
ताम् || इन्द्रदूर्ययोरपि || 212 ||

अथ भान्तौ || [अवटम्भ] काम्बन्धंस्तम्ययोः | Ra. 3, 53 || आभ-
येपि यथा | इन्तावटम्भणातक्रमनगितवहिर्यन्तवह्न्दमितिः || 213 ||

अथ मान्ताः || [अभ्यागम] सर्वेषु | अभ्यागमो यव वभूय राजा-
नानादिगन्तेभ्य उपागतानाम् | अभ्यागमनेपि यथा | Si. 1, 23 || 214 ||

[अनुपम] यथा | अनुपमशतकीजं पर्मेष्ठं गृणन्ति || 215 ||

[उपगम] अङ्गीकारे । पर्मोपयमशुद्धात्मा ॥ [अन्तिक०] उपगंगमर्हति
सापुः शुचरिको मेधया च संयुक्तः ॥ [उपकम] विकमारम्भयोः । उपकमः
संप्रति निष्फलो भवेत् । उपधा पर्मादिना सचिवपरीक्षा यथा । उपकमैस्त्यलि-
तैर्विशुद्धाः c. Ra. 18, 14 । तदाद्याचिछ्वासायां तु तत्पुरुषे आदावुपकमो-
पते [H. L. 3, 11] हति कीर्ते यथा । नन्दोपकमं प्रमाणानि । नन्देन प्रथम
जात्या व्याचिख्यासितानीत्यर्थः ॥ 216 ॥

[प्रवंगम] प्रवेण गच्छति प्रवंगमः । कस्त्रै । ई. 12, 55 ॥ [पराकम]
विष्वपि । ई. 2, 44 ॥ 218 ॥

[यातयाम] भुक्त० । दर्भाः० Goldst. Dict. 436, b, 40 । जीर्णे ।
An 234, 4 ॥ 219 ॥

अथ यात्ताः ॥ [अनुशय] पथत्तापर्वदेष्ययोः । ई. 16, 2 । अनुशन्ध
आसक्तिसत्र यथा । प्रविमुक्तानुशयो यदा मुनिः । दोपेषी यथा । अनुशयशता-
धातं चेतो न पद्यति सत्पयम् ॥ 220 ॥

[अन्तश्चाद्या] विष्वपि । न्याय्यान्तश्चाद्या न सर्वा कदापि ॥ 221 ॥

[चन्द्रोदय] इयोः । चन्द्रोदयोऽसितसंनिवेदः ॥ 222 ॥.

[धनंजय] अप्तौ । दीप्ती [दीप्तो Mkh.] धनंजय इशानु ददाह मोहम् ॥
[पतिथय] इयोः । दिव्यं प्रतिभयमधात्य शुणकाश संग्रामवान्दर्तु शुणेत्तिक-
विशारदः सः ॥ 225 ॥

[परिधाय] परिकरः परिच्छदः ॥ [पाञ्चजन्य] पोटगनः पादः ॥ 226 ॥

[पीरुपेय] समूहे कीर्ते शेरेषु शाच्यलिङ्गः । हन्ते । अपीरुपेयं यच्चनयसम-
ष्टिः [sic] । हिते । यत्तौरुपेयं वचन तदेव । यथे । योपीरुपेयेण परेन नानं
नीतो न शोच्यः सुहृदा सुदन्पुः । समूहे । ई. 2, 4 । विकारे । पीरुपेयामृगा
लिप्तः ॥ [कलोदय] दिवि स्वर्णे लभे प्राप्तौ च । कलोदयो निराहस एव
तद्य ॥ 227 ॥

[भागेयः] करे । शक्तिः कलित्तमापेयदर्जे रात्रो न सरक्षणे । भागेयि
यथा । कालोपपापातिभागेयं धन्यं शरीरस्थितिसापने च ॥ [भागेयम्]
यथा । भागेयपरिषाकरेतुकः पाप्यते दि रापदुःरात्मगमः ॥ 228 ॥

[महोदयः] इयोः । सृष्ट्यति रात्रो मदोरताय ॥ [मत्तामूल्य] गतादेहे ।
गदामूल्यानि गामांमि ॥ 229 ॥

[रौहिणेय] वुपे । रौहिणेयसहिताः चुभपहाः ॥ 230 ॥

[समुच्छय] वैरे । स्फुर्जत्समुच्छयशात्कुलिता न जातु संचिन्तयन्ति कुशलं । मम वैरिणीमी । उच्चातौ । Sp. 6948 ॥ [समुदाय] रणे । सह मित्रकुलेन भूपतिः समुदायं तव संप्रतीक्षते ॥ [समुदय] अपिशब्दाहणे रणेषि । उद्धमे । ज्योतिषां समुदये समाहितः । गणे । न हि भीरु गतं निर्वत्तते समुदयमाव्रमिदं कडेवरम् । रणे । समुदयोदयभाजि धराधिषे त्वयि विभो भजति भ्रियमुन्नतिः ॥ [संपराय] संयुगे । Si. 18, 8 ॥ 231 ॥

उत्तरकाले । नृपते कर्म कर्तव्यं सर्वदा सांपरायिकम् ॥ [समादय] आहवे । तुमुलो बभूव ससमादयस्तयोः [?] ॥ 232 ॥

[स्थूलोद्धय] अकास्त्वये । निर्णीतिमापादवगत्य किञ्चित्स्थूलोद्धयेनेदपि यत्प्र-
मेयम् [Mkh. ० उयेनेदमिदं प्रमेयम्] ॥ [हिरण्मय] लोकपातुर्मेरोषत्तरेण
क्षेत्रविशेषः ॥ 233 ॥

अथ रान्ताः ॥ [अभिमर] स्वदलात्स्वसैन्यात्साध्वसे युद्धे च । अभिमर-
समये निजप्रतापे भवति नृपस्य जयाय हेतुटेकः ॥ । [अवसर] भणे ।
Ku. 7,40 ॥ [अरुद्धकर] वृण ० । गाढाहृकरदीर्घदुखपटलीलीनं मनो मामकं.
त्वं चेत्संश्रयसे न रक्षसि च तत्तेनाक्व नः कौतुकम् ॥ 234 ॥

[अनुचर] अेष्ठे । अनुचरं मान्दिरमुच्चरन्ति ॥ [अवस्कर] इयोः । पिक
तानवस्करनिमप्तनून्कूमीणां साम्यं भजन्ति सतताधमवृत्तयो ये ॥ 235 ॥

[अभिहार] संनहने । भवशुपराजयाय धीरैरभिहारः प्रकटीक्रियेत यः ।
चोरिकायाम् । राक्षो ताः सुरताभिहारचतुर गच्छन्ति पत्तुर्गृहात् । उद्धमे । ते
मोक्षमार्गपरिमर्शकृताभिहाराः ॥ 236 ॥

[अवहार] निमन्त्रणोपनेतव्यं शर्करादिकृतं भक्षयं यथा । एतस्मिन्विषयाव-
हारविषमे संसारवारां निषी ॥ [अकूपार] समुद्रे । Si. 19,26 ॥ 237 ॥

[अवतार] नश्चादि० । Si. 5,33 । अवतारणे । Ba. 16,56 ॥ [अग्नि-
होल] इयोः । Sp. 71 ॥ [असिपच्च] चरकान्तरे । निर्वाणसिद्धिरचिकाः
कुपियस्त्वजन्ति राज्यं विसर्पदसिपत्तवनक्रमेण ॥ 238 ॥

कोशकार इक्षुमेदः ॥ [अर्धचन्द्र] गलहस्तेन्दुखण्डयोः । इत्यं सर्वे भगव-
तुग्रामादीश्वर त्वं गत्याममध्यापि त्वं मम नरपते गार्थनन्दं ददासि ॥ नत्रशक्ति-

योपेषि यथा । योर्धचन्द्रसदृशाकृतिवकः सोर्धचन्द्र इति नाम नखाङ्गः । दीयते मदनशास्त्रविदग्धैः कण्वदेशकुचकुम्भयुगेषु ॥239॥

[आडम्बर] संरम्भे । यदपि च श्रोदाम्बौद्धामनीदामाडम्बरमम्बरे विचरितम् । वृंहिते तूर्यनिस्वने च । साढम्बरा समरभूमयदामिनी सा ॥ 240 ॥

[इन्दीवरा] इन्दीवरीत्यमः [sic] ॥ [उपकार] विकीर्ण० । तस्योपकार्याचितोपकाराः Ra. 5,41 ॥ 241 ॥

[उपचार] लज्जायाम् । उपचारगृहीतिन० c. Sp. 1279 । व्यवहारे । Ra. 3, 11 । उपचर्यायाम् । S. 10, 2 ॥ आरोपेषि यथा । Ku. 4, 9 ॥ 242 ॥

[उपहर] रहस्ति । उपहरे गिरिणां च नदीनां संगमे तथा c. Rigv. 8, 6, 28 । संनिधौ । उपहरे पुष्यतमेशुमत्याः c. Rigv. 8, 85, 14 ॥ 243 ॥

[कर्मकर] भृतिजीवी भाटकजीवी भृत्यः पदातिः [?] । तयोः । S. 14, 16 ॥ 244 ॥

[कार्णिकार] इयोः । Ku 3, 28 ॥ [करवीर] इमशानिषि यथा । वीरास्ते करवीरयर्थमनि सदा ध्रम्यन्ति मत्ता इव ॥ 245 ॥

[कटभरा] गोला गोदावरी गजयोवित्करेणुका शेषा ओपधयः ॥ 247 ॥

[कालञ्जर] भैरवस्तीर्थविशेषः ॥ 248 ॥

[कादम्बर] स्वीक्रीवः । सीपुमयप्रभेदयोः । H. Y. 3, 9 ॥ 249 ॥

[कृष्णसार] शब्देषि यथा । Me. 47 ॥ 250 ॥

[गिरिसार] लिङ्गे शिवलिङ्गभेदे ॥ 251 ॥

[चक्रधर] चक्री कुलालोऽम्बिकधक्कवर्ती या । प्रामनाली प्रामवृन्दभर्ता ॥ 252 ॥

[चराचर] इङ्गमदुत्तम् । तत्र जड्हमे च याच्यलिङ्गः । जड्हमे । उषकैथ स चराचरकीर्तिः ॥ [चिलाटीर] पण्डाकण्ठे यस्तस्तस्य चलिनिमित्तं यो हतशायस्तस्यात्मं रक्त तस्य विनदवस्तैरङ्गिवं भालं येन तस्मिन्नित्यर्थः ॥ 253 ॥

[तालपत्ती] रण्डा यिपया स्त्री ॥ 254 ॥

[तुण्डिकेरी] कर्पासी वमनी ॥ 255 ॥

[दशपुर] नीवृदन्तर देशविशेष । तत्र पत्तने च । Me. 47 ॥ 256 ॥

[दिगम्बर] शंकरे वस्त्ररूपे च । Bi. II, 3 ॥ 257 ॥

[दुरोदर] त्रिष्वयि । K. 1, 7 ॥ 258 ॥

[वैमातुर] जरासंभे । Si. 2, 60 || 259 ||

[धराधर] कृष्णे । दधतौ मुवनान्यन्तर्विलीनौ हलिवस्तलो । आकारात्केवलं
भिन्नौ धाराधरधराधरौ ॥ अद्वौ । Si. 1, 5 || [धाराङ्गुर] वातास्तं वारि
शीकरः । नांसीरमपथानम् ॥ 260 ||

[धार्तराष्ट्र] कौरवकृष्णास्यांहसितच्छद्योः । V. S. 6 || 261 ||

[धुन्धुमार] पदालिकमोपधीभेदः ॥ 262 ||

[धृतराष्ट्री] हंसपदी ओपथिः ॥ 263 ||

[निशाचरी] पांचुला स्वैरिणी यथा । Ra. 11, 20 || 264 ||

[नीलाम्बर] वलभद्रे । आकृष्ण कुम्भशिरसो मुसलप्रहरैर्नीलाम्बरेण
सरुपा कृतनामशेषः ॥ [प्रतीहार] द्वास्ये । जनसंमृत्सहो [?] दक्षः० Sp.
1089 | प्रतीहारोपि । इयोः । Ku. 3, 53 || [प्रतिकार] समस्तुत्यः । भटो
बीरः ॥ 265 ||

[प्रतिसर] नियोज्ये प्रेष्ये वाच्यलिङ्गः ॥ चमू० | प्रतिसरवन्ति हयाएहत-
रलितरवारिकालजिद्वाने [sic] । नियोज्ये । श्रीत्वा प्रतिसरास्मि ते । करद्वैते ।
M. M. 175, 4 | आरसे गजललाटमर्मणि |, प्रतिसरसङ्गसृणेरिव गजस्य का-
तस्य निर्वृतिर्मनसः । मण्डने । एताः कल्पितकुडुमप्रतिसरा निर्यान्ति वार-
स्त्रियः ॥ 266 ||

[परिकर] पर्यङ्कः पर्यस्तिका यथा । Si. 4, 65 | प्रगाढ० | An. IV, 46 |
आहम्ने । M. St. 1) एणे । M. St. 21 || 267 ||

[परिवार] इयोः । असिरिव निष्परिवारः सद्दंशत्वं रणे प्रकाशयसि ॥ 268 ||

[परंपरा] परिपाटचाम् । Ku. 6, 49 || 269 ||

[पयोधर] सर्वेष्वपि । Si. 4, 29 || 270 ||

[पालटीर] लोहेन मिश्रं कांस्यं लोहकांस्यम् ॥ 271 ||

[पीताम्बर] अच्युते । पीताम्बरोध्येर्यदवाप लक्ष्मीम् ॥ [पूर्णपात्र] जलादि० ।
शशधरधवलामं पूर्णपात्रं वहन्ती ॥ 272 ||

वर्धनं वर्धनस्तस्यामिरापको वर्धपकः । नामि पुंसि चेति जकः । तत्र यथा ।
An. III, 45 || [वलभद्र] अग्नते हलायुधे यथा । वलभद्रप्रलभ्वन्ती पशाविष्य
सितासिती ॥ 273 ||

[महावीर] जराटक ओपथिः ॥ 275 ॥

[मणिच्छिद्रा] नेदा शालपर्णी नामौपथिः ॥ 276 ॥

[रागसूल] तुलासूबे कचिद्दश्यानुसारेण ॥ 277 ॥

[लम्बोदर] उद्धतो धमानो वायुरस्य उद्धमानः । तव वाच्यलिङ्गः ॥

[व्यवहार] स्थितौ । आहारे व्यवहारे च त्यक्तालज्जः सदा भवेत् ॥ 278 ॥

[व्यतिकर] व्यतिपङ्कः संबन्धस्तत्र यथा । S. 5, 3 । संकरवृत्तान्तयो-
रपि । क्रमेण यथा । त्वद० An. VII, 5 । रामार्जुनव्यतिकरः सांप्रतं प्रवर्धते
तथोः ॥ [विश्वंभर] अच्युते । S. 1, 38 ॥ 279 ॥

[विभाकर] स्वर्ये । K. Pr. 288, 11 ॥ 280 ॥

[वीरतरः] प्रकृष्टो वीरो वीरतरः । वीरांस्तरति वा ॥ 281 ॥

[सहचर] पत्न्यामपि तव तु स्त्रियां यथा । An. III, 61 ॥ 283 ॥

[समाहार] संक्षेपे । स समाहारतोभ्यधात् । एकत्र० । ध्यादेतां-पेता
चिपुमधुभासीधुष्टहां समाहारं कृत्वा कथमितरथार्थं गुणगणः ॥ 284 ॥

[सूत्रधार] नदे । An. VI, 48 ॥ 285 ॥

अथ लान्ताः ॥ [अद्वापाली] परिस्त्रेषु । B. I, 62 । कोटिरप-
भागः ॥ 287 ॥

[कुतूहल] अद्भुते । K. Pr. 205, 19 ॥ [गण्डशोल] इयोः ।
S. 4, 40 ॥ 289 ॥

[परिमल] विमर्देऽ० । Me 25 । विमर्दते । स्तनपरिमलसीलस्तोमनान्तां
नवाङ्गीम् । परिदीप्तिनेपि यथा । सतां परिमला [sic] नित्यं स्त्रैरपुष्पजा-
यते ॥ 292 ॥

[भस्मतूल] पामकूट उत्कुरुटिका ॥ 293 ॥

[भद्रकाली] गन्धेली क्षुद्रजन्तुः ॥ [महाकाल] महेश्वरे । Me. 34 ॥

[मदकाल] मदहिषे । मनसिजमदकलमांकतकुम्भतटार्थपि [?] तैर्स्तनौ तन्त्याः ।
प्रसरति केसरिणि मधावधिक कान्ति कर्थं पचाम् ॥ 294 ॥

मदेनाव्यक्तयच्ये । मदकलमधुपकुनाकुलकरटतः सोयताहोशो यः । विपिना
विप्रविवारणलिखितललाटासरप्रशस्तिरिपि ॥ 295 ॥

[मणिमाला] स्त्रीणां दशन० । Kutt. 492 ॥ 296 ॥

[वातकेलि] कलालोपे हवाभाषिणि वाच्यलिङ्गः । पिङ्गानां दन्तलेखने रो-
धादौ शोधनमात्रे वा ॥ [विचकिलि] मह्याम् । मन्दारे यदनादरी विचकि-
लोपान्तेपि संतत्यते ॥ 299 ॥

[हस्तिमङ्ग] विम्बेशे । विम्बानभिम्बन्सोपम्बान्हस्तिमङ्गः सदास्तु चः ॥ [हला-
हल] हयलालोरगो हरमेखलाप्रयोगेण हयलालया कृतः सर्पे । तत्र विपे च यथा ।
कस्य सद्यो हलाहलः । ज्येष्ठी गृहगोधिकाभेदः ॥ 301 ॥

अथ वान्ताः ॥ [अनुभाव] निथये । महानुभावाः सततं धर्मैकनिरताः
स्थिराः ॥ [अपह्रव] अनाइथातेषि । विष्वपि यथा । अप्यन्वभूव विततां सह-
पांखुकेलि मापह्रवं मनसि मित्र मनामिधास्त्वम् ॥ 302 ॥

[अभिपव] क्रतौ । क्रत्विजेत्राभिशसन्ति सोमाभिपवपावनाः । मदसंधान-
द्यानयोः । अभिपवसन्तोप्यमरो द्विजराजो निष्कलङ्घनजडभावः ॥ [आदीनव]
विष्वपि । S. 2, 22 ॥ 303 ॥

[उपपूव] द्वयोः । ददशाते जनेनाथ तौ तिरस्तृतेजसौ । उपपूवपरिङ्गान्तौ
स्तर्याचन्द्रमसाविव ॥ [कुशोलव] याचकोर्ध्वं तत्र वाच्यलिङ्गः ॥ 304 ॥

[परिपूव] द्वयोः S. 14, 68 ॥ [पराभव] द्वयोः । K. 1, 30 ॥ 306 ॥

[रोहिताइव] हृताशने । रमसादद्वररोहिताइवः ॥ [?] 308 ॥

अथ शान्ताः ॥ [अपदेश] कारणे । विनापदेशं बालोपि ॥ [अपधंश]
विष्वपि । अपधंशपराचीना वर्णव्यत्ययहारिणः । नृपा इवैते कवयः ॥ 310 ॥

[आश्रयाश] वह्नौ । S. 20, 72 ॥ [उपदंश] मेहनं मेहूम् । आमयो
रोगः । अवदंशो । S. 18, 77 ॥ 311 ॥

[उपसर्श] विष्वपि । जलोपस्पर्शपूर्वकम् [?] ॥ [खण्डपर्वु] शिवे राहौ .
भार्गवे च । खण्डपर्वु सहेत कः । चूर्णलेपी मुधालेपकः ॥ 312 ॥

[जीवितेश] विष्ये यमे च । R. 11, 20 ॥ [नागपाश] द्वयोः । ते वद्या
नागपाशेन ॥ 313 ॥

[प्रतिष्कश] विष्वपि । यामम° Kās. Pā. 6, 1, 152 ॥ [पुरोडाश]
हविर्भिरि हृतशेषे सोमरसे च । An. II, 17 ॥ 314 ॥

चमसी यत्ति ॥ अथ पान्ताः ॥ [अम्बरीष] किशोरो हयशायः ॥ 315 ॥

[अनुकर्ष] रथस्याधो° । अनुकर्षशादविचलत्स्वलद्रथे रथिरावर्नदनसक-
द्मावनौ ॥ [अनिमिप] द्वयोः । Da. 28, 1 ॥ 316 ॥

[अनुतर्ष] मयेपि । सर्वेषि [sic] यथा । ई. 10, 2 ॥ [अलम्बूप] उर्द्धो दुर्योधनमित्रं राक्षसः ॥ 317 ॥

[नन्दिधोप] इयोः । वास. 142, 2 ॥ [परिवेष] परिवृत्तौ परिवेष्टने । कृतपरिवेषोऽप्युद्दीर्घलावत्तयेन जलनिधिः पतितः । क्षयसमये समुपेते महाजले पृष्ठ-वतां याति ॥ 319 ॥

[वातरूप] उत्कोचो लक्ष्मा ॥ 323 ॥

अथ सान्ताः ॥ [कलहंस] भारक्तचञ्चुन्नरणा हंसा राजहंसाः । अतिभू-सरपक्षाः कादम्बाः । इयोः । Pa. 376 ॥ 326 ॥

[धनरस] सान्द्रे बहुलं तत्र वाच्यलिङ्गः । नोरटं सप्तरात्रात्परं क्षीरम् । द्रवेष्मु च यथा । तडिदनलततनामिव धनरस एवोतिदाहकाद्विरसः पतलि [?] धनाधनरसविसरो विसरन्ति च प्राणाः ॥ 327 ॥

[तामरस] त्रिव्यपि । अनवरतममन्दरागतामरसद्वा: ॥ [दिव्यचक्षुस्] शुलोचने । धर्मचक्षुजन्तः सर्वे । क्षवयो दिव्यचक्षुपः ॥ 328 ॥

[निःभेद्यस] द्वयोः । निःभेद्यसाय स शीमाद् श्रीकण्ठो वः प्रकल्पताम् ॥ [नीलंजसा] अप्सरोभेरे च [sic] यथा । नीलंजसाया वलयात् ॥ 329 ॥

[राजहंस] त्रिव्यपि । वर्यागम इव प्रयाचितराजहंसः ॥ 332 ॥

[रससेरस] रससिद्धचर्यमुपहारो रससिद्यितिः ॥ 333 ॥

[विभावमु] सर्वेषु । विभावसोर्यिमा भाति तमस्तानवभाविनी ॥ [श्वःश्रेयस] त्रिव्यपि । इयःश्रेयसायास्तु वः ॥ 334 ॥

अथ हान्ताः ॥ [अवग्रह] ज्ञानभेरे । अक्षर्ययोगे दर्शनानान्तरमर्थप्रहग-मयमहः । गजालिके । अवग्रहगृहीतोपि प्रभित्रो नावरूप्यते ॥ 335 ॥

प्रतिवन्धे निषेधे । Su.950 c. Bh. S. 57 ॥ [अभिग्रह] गौरवाभियोगयोः । अभिग्रहणविद्यार्थी कुर्याताभिग्रहं गुरोः । अभिग्रहणे । आसनाभिप्रहो भक्षया ॥ 336 ॥

[अश्रोह] तरोरङ्गं शाखयोः स्फूर्यादयः [sic] भवेदाः । अश्रतर्णे । आरोहमवरोह च मुहुः शुद्धि कुर्याती । त्वदङ्गयद्वा मृदिर्निर्भलापि कपि-यते ॥ 337 ॥

[गन्धवहा] यथा । गःप्रयदामपि यस्त्वक्षसि [?] स्यं दुर्यह एव मग-पतिगाति ॥ [समोग्रह] निषे । तमग्निन्द्यात्मोपहः । रात्रौ । परकिरणगार-

रनिवहस्तमालमेलिनात्मनामुपरि रोपात् । सिंह इव हास्तिकानां 'परिपतितमोप-
हस्तमसाम् ॥ चन्द्रे । तमोपर्ह पञ्चलिंवं पदोपेष्टुवन्ति वैतानमसी मनुष्याः ॥
[तनूह] पुले । रवेस्तनूहं शानिम् । गशति । Nas. 2, 2 ॥ 339 ॥

[प्रतिग्रह] सैन्यपृष्ठे । सेनापतिः प्रतिग्रहस्यो योधानामुहीपनजयनप्रसारणाप्र-
सारणब्रणविशोधनादिनि यथाकालमात्रेरेत् । महेदः प्रतिपक्षमहः । पतद्रहः पित्त-
लादिमयं ताम्बूलप्रत्येषणादिभाण्डम् । क्रियायाः कारणमारभः क्रियाकारः । यथा ।
विचार्योदर्दक्मार्येण कार्यः कार्यप्रतिमहः । स्वीकृतौ । चिन्तयन्परधनप्रतिमहं भूमृदेय
यदि तस्करोत्क कः ॥ 340 ॥

[परिग्रह] परिजने । दलयति कुलानि करिणों किं हरिणपरिमहः सिंहः ।
पत्न्याम् । Ra. 1, 95 । स्वीकारे । गुहवचनपरिपहो हि धर्मः । मूले आदौ ।
शुद्धिर्दिव्यपरिमहा । शापे । परिचरितव्या गुरुवो न यथा हि परिग्रहाय कल्प्य-
न्ते ॥ 341 ॥

[परिवर्ह] द्वयोः । Ra. 14, 15 ॥ [वितामह] पद्मयोनौ । Ku. 7, 86
॥ 342 ॥

[वरारोहा] यथा । किञ्चिणीकाणवाचाला वरारोहा मृगीदशः ॥ [सर्वसहा]
यथा । सर्वसहा भगवती तव जन्मभूमिः ॥ 343 ॥

इत्याचार्यं चतुःस्वरक्षाण्डश्वतुर्थः ॥

अय पञ्चम पञ्चस्वरक्षाण्डमारभ्यते । तवादी कान्ताः ॥ [आच्छुरितक]
हासनिशेषे । गौरीकृताच्छुरितक रत्ये वभूव । नखधातविशेषे । अङ्गुष्ठामेण बुद्धेः
[510] कररुदनिकर्त्तव्यतां स्वल्परेखं देहे रोमाच्चकारि प्रभवति नितरां स्पर्श-
माद्वादेषु [?] । तत्कर्तव्य प्रवीणैरसिजयुग्मे मन्दसीक्कारयुक्तं हन्तोरन्ते च
नामाच्छुरितकमुदितं राममोगपथानम् ॥ 1 ॥

[गोजागरिक] भक्ष्यकारके वाच्यलिङ्गः ॥ 3 ॥

[नागवारिक] गणिस्यराजो वृक्षः ॥ 5 ॥

[ग्रीहिराजिक] कामलिका रोगविद्योः ॥ 7 ॥

[हेमपुष्पक] यथा । मधौ यन राजति हेमपुष्पके ॥ अय खान्ताः ॥

[गलिनमुरा] गोलाकूले । मलिनमुरासद्यैर्गेष्टयामाग लद्धाम् ॥ 8 ॥

[शीतमयूख] चन्द्रे । Bl. 8. 11. ॥ [सर्वतोमुख] विधी व्रहणि ।
Ku. 2, 3 । अस्तुनि । प्रभावे सोध राजेन्द्रो वन्दित्वा सर्वतोमुखम् ॥ 9 ॥

अथ गान्तौ ॥ [कथाप्रसङ्गः] विषयं विकितके । Ki. 1, 24. ॥
[नाडीतरंग] काकोनः काकः ॥ 10 ॥

अथ जान्तौ ॥ [अप्रभवज] इयोः । स श्रीमानृपभवजः प्रतिकर्तुः इवः भे-
यसायास्तु वः ॥ c. 4, 334 ॥ 11 ॥

[मुनिभेवज] अगस्तिपथा हरीतकीभेदः ॥ अथ दान्तः ॥ [दशनोच्छिट]
चुम्बने । रेवतीदशनो ॥ S. K. 72, 25 c. Si. 2, 16 [रेवतीदशनो ॥ Mall.] ॥ 12 ॥

अथ गान्ताः ॥ [अवतारण] वस्त्राक्षतार्थने । सामानिकादिदेवीभिः क्रिय-
माणाचतारणः ॥ c. Kad. 68, 16, 92, 10, 94, 1 ॥ 13 ॥

[प्रविदारण] इयोः । विभ्यति प्रविदारणात् ॥ [परिभासण] विष्वपि ।
माला इय प्रवर्तने कृत्येवि परिभासये ॥ 14 ॥

[मत्तवारण] विष्वपि । राजते राजवेशमेह सर्वो मत्तवारणैः ॥ [मण्ड-
कपर्ण] लयेवि वृक्षाः । शोणकोल्लुकभेदः ॥ 15 ॥

[रीमहर्षण] रोनोहमे । स्वेदविन्दुतिलाउडाताळकः सर्वो वित्तरोगाद-
र्पणः ॥ 16 ॥

[वातसायण] सायको वाणः । शरसंकमः शरसेतुः ॥ अथ गान्तः ॥
[अवलोकित] इस्ति । Ra. 4, 72 ॥ 17 ॥

[गणाधिपति] विष्व ॥ Su. 9 ॥ 19 ॥

[मूर्धाभिविक्त] विष्वपि । मूर्धाभिविक्तश्चतस्भितपादयः ॥ 20 ॥

[यादसांपति] इयोः । यादसांपतिरपारपयेभिः ॥ [वगन्नदृत] विष्वपि ।
वसन्नदृतञ्चरिता वियोगितः ॥ 21 ॥

अथ दान्तः ॥ [सहस्रपाद] यज्ञपूरप्रद्येयोः । नमः गद्यतादाय तमः-
स्नोमधिपातिने ॥ 22 ॥

अथ गान्तः ॥ [अनिसर्जन] वये । स्वेनवाण्यातितनेनम् । वने ।
Si. 14, 48 ॥ [अपवर्जन] विष्वेण । उत्तमेन गुणितनेवर्षनेनाग । परि-
स्थागे । विष्वेण सर्वश विहुर्वनस्पतिर्वर्जनम् । विष्वापिते । भोगादैर महानगाय-
पर्वर्जनात् ॥ 23 ॥

[अभिनिष्ठान] वर्णोक्तरं विसर्गस्तद्देहो विन्दुहयं तयोर्यथा । अश्वकण्ठेषु मर्याल्योभिनिष्ठानावलीनिभाः ॥ [अन्तावसायिन्] नापितेषि । तत्र चूपते च यथा । अन्तावसायिसंस्पर्शे ज्ञानं नैमित्तिकं स्मृतम् ॥ 24 ॥

[उपस्पर्शन] ज्ञानाचमनयोः । कृतोपस्पर्शने शुचौ । स्पर्शे । यूपोपस्पर्शने ज्ञानम् ॥ [उपसंपत्ति] उपसत्रं [sic] पथिकैरुपसंपत्तं निरीक्ष्य वियदधैः ॥ 25 ॥

[कलानुनादिन्] व्रयोपि पक्षिणः । चञ्चरीके खीपुंसः ॥ [गन्धमादन] अद्रिभिदि । Ku. 8, 75 ॥ 26 ॥

[जायानुजीविन्] आदिवनौ अदिवनीकुमारौ ॥ [धूमकेतन] इयोः । धूमकेतनस्या विजृभितम् ॥ 27 ॥

[प्रतिपादन] बोधने । शास्त्रस्य शिष्यप्रतिपादनं यथा । दाने । कर्तं हि पात्रप्रतिपादनं थ्रियः ॥ [पद्मलाङ्घन] लोकेशः शंमुः । श्रुतुर्वपि । पुष्णातु भक्तिनिष्ठानां वाऽऽितं पद्मलाङ्घनं [sic] ॥ 28 ॥

[पद्मलाङ्घना] तारा वैद्यानां देवी ॥ [पीतचन्दन] इयोः । पीतचन्दनपिशाङ्गितं युः ॥ 29 ॥

[महारजन] इयोः । महारजनराजितांगुकवती च संध्यावधूः ॥ [मधुसूदन] इयोः । Su. 104, Pa. 122 [in pâda 3 Mb. reads कान्तेह मधुसूदनो द्रज-लतां तामेव मध्वन्विताम्] ॥ [मृत्युवच्चन] विष्वपि । मृत्युवच्चनपञ्चर्यः पूजयेन्मृत्युवच्चनम् । स मृत्युवच्चन इव चिरायुर्जयते नरः ॥ 30 ॥

[वरचन्दन] देवदाहणि । कर्णे ततानि वरचन्दनपक्षवानि । कालेये कुडुमे । भालस्यलीपु वरचन्दनमण्टनानि ॥ [वरवर्णिनी] अङ्गनायाम् । एतां विहाय वरवर्णिनी तामपर्णी नान्यत्र संभवति भौक्तिककामधेनुः । शैपा ओपधयः ॥ 31 ॥

[शालङ्कायन] नन्दी हरपतीहारः ॥ 32 ॥

अथ वान्नाः ॥ [धूलीकदम्ब] नीपे । धूलीकदम्बपरिपुसरदिग्मुरास्य ॥ 35 ॥

अथ मान्तौ ॥ [अभ्युपगम] स्त्रीरूपौ । Ratn. 308, 12 ॥ 36 ॥

अथ यान्नाः ॥ [वृपाकपायी] उमायाम् । वसत्यजस्तं विहरन्वनान्तरे वृपाकपायीसहितो वृपक्षजः । शियाम् । वृपाकपायी यदि हेलया पदं दधाति गृण्याः क भवाहशास्ततः ॥ वृपाकपायीस्त्रयाम्न्यायनेकार्थव्याद् भवयोगात्तद्वार्याः प्रयुज्यते । तत्र स्पाहायां यथा । पन्दा

वृपाकपायीति । इन्द्राण्याम् । वृपाकपायीमध्येति सबपः किं न गोत्रमित् । कृषि-
विशेषभार्यायाम् । वृपाकपायीजलसेकवार्धैर्मनोहरैरात्रमवृक्षकेरिम् ॥ अथ
रात्माः ॥ [उत्पलपच] उत्पलदले । Ra. 6, 42 । स्त्रीणां नखक्षते । उत्पल-
पचाकाराणि यानि करुरुपदानि तत्कथितम् । उत्पलपचकमुचितं काञ्चीमार्गेय
कशाङ्ग ॥ ३८ ॥

[तमालपच] पचकं सुगन्धिक्रव्यम् । विष्वपि । तमालपचं मृगनाभिगन्धि
वनान्तलक्ष्म्या वदने विभाति ॥ ३९ ॥

[वालीसपच] द्वावपि वृक्षमेदी । क्वचिंचालीसके लक्ष्यानुसारेण ॥ ४० ॥

[पांसुचामर] पूरोटिनचाही पूरनीतः कवचरः ॥ [वस्त्रोकसाग] इन्द्र-
घनदपुर्योः । Ra. 16, 10 ॥ ४२ ॥

[विश्वितिसार] अनुशये रुपि च । S. 10, 20 । कुः पृथिवी कृन्यं कार्यम् ॥
[सर्वतोभद्र] व्यूहभेदकल्याणवतोरपि । काव्यचिक्ष्व्यूहभेदव्योर्धा । S. 19, 41 ।
ओकोभिदि कल्याणवति च । स्वेच्छाप्रवेशायाच्चलाः [?] सर्वतोभद्रतां गताः ॥ ४३ ॥

[समाभिहार] इयोः । S. 2, 43 ॥ ४४ ॥

अथ लात्माः ॥ [आसुतीवल] इयोः । आसुतीयलशालाव क देशे तु युद्धा-
चिन्ता । इति होत्रार्थिताधारः शुण्डास्थानमर्दर्थयत् ॥ [उद्घण्डपाल] उद्गुक्तो
[?] दण्डपात्रोत्र उद्घण्डपालः [c. Vās. 90, 3] ॥ [एककुण्डल] इयोः । एक-
कुण्डलयुतं वृपाकपिम् ॥ ४५ ॥

अथ वात्माः ॥ [आशितंभव] इयोः । आशितंभवमापदर्था कविष्ठेवाशि-
तंभवम् ॥ ४७ ॥

अथ सात्माः ॥ [हिरण्यरेतस्] ज्ञने । Kr. 2, 20 ॥ ४८ ॥

इत्याचार्य० पञ्चस्वरकाण्डः पञ्चगः समाप्तः ॥

अथ पञ्चं पद्मसरकाण्डमारभने । तत्वादौ कात्माः ॥ [पागगद्विरका]
गृही ओषधिः । सत्सीमित्रो [१८] या ॥ १ ॥

[दूनामर्कटक] पुष्टी ओषधि ॥ २ ॥

[मिन्दूरतिलका । ०तिलका] इयोः । मिन्दूरतिलकामटः मिन्दूरतिलकापूङः ।
स यो रन्तुमुष्याने साक्षादिव पूर्वदः ॥ अथ वात्मी ॥ [दोषदलद्वापा] गृही
यौवनस्येति वात्मवैयापनयोः संपादित्यर्थं ॥ ३ ॥

[यौवनलक्षण] इयोः । अलंकृतां यौवनलक्षणेन दद्वा मृगाक्षीं मुमुहृष्ट-
वानः ॥ 4 ॥

भय यान्तौ ॥ [प्रत्युद्गमनीय] धौतां० । Ku. 7, 11 ॥ [विष्वक्से-
नप्रिया] श्रियाम् । विष्वक्सेनप्रिया देयात्मुभ्यमध्यधिकां श्रियम् ॥ 5 ॥

इत्याचार्य० पद्स्वरकाण्डः पष्ठः समाप्तः ॥

भय सप्तमनेकार्थशब्दशेषमनेकार्थव्ययकाण्डमारभ्यते ॥ तत्रादावेकस्वराः ।
तत्र च अकारः ॥ [अ] स्वल्पार्थे । अल्पमपि प्रत्याख्यानमातृणन्ति [?] अप्र-
त्याख्यानावरणाः क्रोधाद्यः । अभावे । Si. 21, a ॥ । भय आकारौ ॥ [आ]
स्मरणे । Pa. 3822, c । वाक्ये । यदा एवं न मन्यसे ॥ 1 ॥

[आद्] ईषदर्थे । आपिङ्गज्जटतटद्वितचन्द्रलेखम् । अभिव्यापावभिविधौ ।
Ra. 1, 5, a-b । क्रियायोगे । Si. 3, 8, d । अवधौ । Ra. 1, 5, c ॥ भय
आकारादिर्मान्तः ॥ [आम्] इयोः । अं ज्ञातं मधुददनाहियुगलं मुक्तास्ति
नान्या गतिः ॥ भय आकारादिः साम्नः ॥ [आस्] संतापे । आः पूर्णश्च०
M. M. 331, 3 । प्रकोपे । आः पापतापस किरातकृशातुकीणि वर्णं न किं पतति
मूर्धनि ते नभःस्थम् [?] । आधर्येषि यथा । आः किमेतदपूर्वोंयं दृष्टः क्षत्रियो-
तकः ॥ 2 ॥

[इ] इयोः । अमी अमुसुईचोस्य नखाः कण्ठे इ ईसिताः ॥ [ई] चतुर्थ-
र्थेषु । ई ईदशि रतिः कथम् ॥ [उ] रोपोक्तौ । अ एहि त्वमु उत्तिति । आमन्त्र-
णार्थे । क्षत्रियकदाचित्किमु किंचिदेव कृतं मया सुन्दरि विवियं ते ॥ 3 ॥

[उद्] प्राधान्ये । उत्तमा मानमिच्छन्ति । प्रकाशे । Ki. 5, 39, b । प्रायल्ये ।
K. Pr. 145, 9 । अस्त्वास्ये । येनान्तर्जलचारिभिर्जलचैरत्युत्कमुक्तुजितम् ।
शक्तौ । Pa. 185 । विभागे । Sp. 2180 । बन्धने । Ra. 2, 74 । मोसे ।
उच्छृङ्खले वल्गति आगिराजः । भावे संभवे । Nig. 64 । लाभे । उत्पन्नभसकं
मूर्खम् । ऊर्ध्वकर्मणि । Pa. 135, a ॥ 4 ॥

[उम्] प्रभाङ्गीकृत्योः । कोर्यं नाय जिनो भवेत्तत्र वशी उं हुं प्रतोषे विष्ये ।
शेषे [si. c] । उं तनोमि तथेष्वितग् ॥ [ऊम्] प्रथे । कं कास्ति मे जानकी ।
शेष० । कं सेषाण्मि तथ मिया ॥ [ऊ] इयोः । वाले किमृ विमृद्वासि ॥ 5 ॥

[ए ऐ हे है] आमन्वणादानयोः । ए इतो भर । ऐ भर्यकरं इमशानम् । तां द्रुं जनकात्मजां हृदय है नेत्राणि मित्रीकुरु । हे देवदत्त च है ब्रज यज्ञदत्त ॥ [ओम्] प्रणवे । M. St. 27 । भद्रीकृतै । S. I. 75 ॥ [ओ औ हो है] दयोः । तदो अलमनेनेति सखीमाहात्र मानिनी । औ कुव गतो गौः । हो पद्य चाराहोयम् । हौं सर्पेत्यहौ यासि किम् ॥ 6 ॥

[कु] पापीयसि । यद्वोऽभिन्नं किमतः कुकृत्यम् । कुत्सायाम् । कुमित्रे नास्ति विश्वासः c. Sp. 1800 । ईपदर्थे । कोण्ठ० Da. 4, 9 ॥ [कम्] त्रिष्वपि । रेजे कादम्बिनीविर्यं कामिनी कम्रकधरा ॥ [किम्] प्रभे । किं ते भूयः प्रियमुप-करोमि e. g. Rmtn. 323, 31; BA. 312, 3, etc. । कुत्सने । K. I. 1, 5 ॥ 7 ॥

[च] अन्योन्यार्थे इतरेतत्योगे । Ra. 1, 57 । अत्र इतरेतत्योगस्योद्भूताव-यवमेदत्वाज्जगृहतुरिति द्विवचनं समाहरेत् तु तिरोहितायववमेदत्वादेकवचनं यथा । अर्थस्य मूलं निकृतिः समा च कामस्य वित्त च व्युर्वयथ । धर्मस्य दानं च दया दमथ मोक्षस्य सर्वार्थनिवृत्तिरेष c. Sp. 594 ॥ अन्याचये । Me. 60 । समु-शये । M. M. 55, 2 । हेतौ । Ku. 3, 17 । पक्षान्तरे । कैकेय्याः क यरो वरेण विष्विनप्रस्थानयाङ्गा क च कार्यं वंशादिरोविकर्तनविधिः सीतापहारः क च । सुपीचानुगात्रिः क च क च वधस्तस्यापि लङ्घापतेरैकं रविगाद्भूतं समभवतुपूर्वैः कथीनामदः ॥ तुल्ययोगिवायाम् । Ku. 3, 66 । विनियोगे । Ku. 3, 21 ॥ 8 ॥

पादपूरणे । धर्मे चार्ये च कामे च मोक्षे च भर्वर्षम् । अवधृतौ । कर्मक्षयाद्य निर्माणम् ॥ [तु] विशेषे । U. R. 18, 7 । अवधारणे । न तु खण्डेन्दुज्जटस्य० s. 2, 568 । पादपूर्ती । Pa. 3859 ॥ [धिक्] निर्भर्त्सने । धिग्भक्षत्रुनितम् c. Das. 141, 1 । निन्दायाम् । धिक् तत्य जीवितं लोके ॥ 9 ॥

[नि] क्षेपे । रे रे क्षव निष्टुष्ट दुष्ट कुमते । भृशार्थे । Ra. 2, 33, a । नि-त्वार्थे । स्मर नित्यमनित्यताम् । दानकर्त्तणि । Ku. 4, 38, c । सनिधाने । Su. 692, a । उपरमे । Ku. 5, 73, a । दंशये । निरेकमेकोषि निराकरोति । आश्रये । Pa. 1091, a । राशी । Pa. 752, a ॥ 10 ॥

मोक्षे । भोजेन दूतो रघवे निसृष्टः c. Ra. 5, 89 । अन्तर्भावे । रुचितार्थः कि-मिह निष्ठवाचः [?] । अपोमावे । अभिनिष्पत्ति पूर्णे पापसां यातिदेभ्यः । वन्धने । S. 5, 43, c । कौशले । M. U. 6, 22, c ॥ [तु] प्रभे । Sp. 5693 । अनु-

शये कोपे । शूलं तूलं तु गाढं प्रहर . हरेति । विकल्पे । Sā. 187 । वितर्के । Bā. I, 36, d ॥ 11 ॥

[नव्] ईपदये । अनुदरा कन्या । साहृष्ये । अव्राद्धणः । व्राद्धणसहशः क्षत्रियादिरित्यर्थः । तद्विरुद्धे । अर्थमः । धर्मविरोधी पाप्मेत्यर्थः । तदन्यस्मिन् । अनग्निः । अनभिरन्य [?] इत्यर्थः । व्यतिक्रमे । न ते मुखं चन्द्रं मन्ये । चन्द्रमतिक्रम्य ततोप्यधिकं मन्ये इत्यर्थः । स्वस्त्यार्थे । न न न गम मां [?] स्वाक्षीर्णपेधपरं वचः । निषेधे । नायं नायं न चायम् [c. the following stanza from V. A. किं नन्दी किं मुरारिः किमु रतिरमणः किं हरः किं कुबेरः किं वा विद्याधरोसौ किमुत सुरपतिः किं नलः किं कुमारः । नायं नायं न चायं न खलु न हि न वा नामि नासौ न चैत्र क्रीडां कर्तुं प्रवृचः स्वयमिह हि हले भूपतिर्भौजदेवः ॥] । अभावे । अवचनं वचनं मिय° Su. 2052 ॥ 12 ॥

[निर्] [निस्] निधये । Ki. 2, 29, b । क्रान्ताद्यर्थे । Ku. 7, 7, c । निःशेषे । Sī. 8, 33, b । प्रतियेषे । निरालोकलोकम् c. Bh. S. 68 ; M. M. 190, 5 ॥ [प्राच्] पूर्वस्मिन् प्रथमे । Ra. 11, 65 । प्रभाते । प्रागुत्थानं च युद्धं च संविभागं च बन्धुपु । स्वियमाक्रम्य भुज्जीत शिसे चत्वारि कुकुटात् c. Sp. 5510 ॥ दिशि । Ku. 7, 13 । देशे । प्राचीनाचलकामनानि भजते देवस्तमीवह्नमः । काले । S. K. 49, 5 । अनन्तरे । ज्ञातः पुरा प्राचिलिलेप देहम् ॥ 13 ॥

अतीते । Au. 85, 1 । अमे । प्राग्भागि पुण्यं नृणाम् ॥ [प्र] गतार्थे । Ra. 8, 18, d । प्रकर्त्ते । Sā. 3, c । आदिशाप्दादादिकर्मोदीरणैदृवर्यसंभवतियोग-गुरुदीच्छाप्रीतिशान्तिपूजादर्शनतत्प्रप्रशंसासंदिक्योगावयववियोगान्तर्माववहृलम-हत्यस्थितिदाननार्थदक्षिणानुवृत्यादिषु ॥ [वा] समुद्रये । यशोधिगन्तुं युर-मीहितुं वा° s. K. Pr. 169, 7 । उपमाने । Sī. 3, 63, o । विकल्पे । Sp. 1425, o ॥ 14 ॥

[वि] ऐषे । विशिष्टद्यन्तरात्मानं वर्णस्थापि भारती । अतीते । Ra. 5, 66, e । नानार्थे । विचित्राधित्तवृत्तयः ॥ [वै] हेतौ । परमार्थे वृशीते पैतेन-स्थन नपेस्तव । पादपूरणे । आत्मा वै जायते पुत्रः c. V. P. 113, 20; Mall on Ku. 2, 61 ॥ [शम्] इयोः । Bl. St. 25 ॥ [स्विद्] परिमधे । हिंपं स्विद्यः समरेभ्युपेति । वितर्के । देवी स्विरेषा नरसंभवांगा ॥ 15 ॥

[सम्] सङ्गार्थे । Sp. 6671, a । प्रकृष्टार्थे । साम्राज्यं परमेषि तेजसि तथा प्राज्यं समुज्जूमते । शोभनार्थे । नीवीबन्धवदगता शिथिलतां संभाव्यमाणे ततः । समार्थे । संविभागं च बन्धुपु c. 7, 13 ॥ [सम्] अतीते । Ra. 3, 5 । पादपूर्ती । Me. 27 ॥ [ह] हयोः । निचकार विप्रान् जहवान् [ह जधान ?] शश्वत् ॥ 16 ॥

[हा] क्विष्वपि । Da. 4, 31 ॥ [हि] हेतौ । Si. 1, 67 । अवधारणे । Ku. 2, 28 । विद्येये । स्पृशान्त्यातारुप्यं किमिव हि न रम्यं मृगदशः । पादपूर्ती । Da. 2, 21 ॥ [ही] Si. 11, 64 । विपाददुःखेत्योः । ही स एव मुनेः पाणिर-पस्ताहिन्द्यमूर्भूतः ॥ 17 ॥

[हम्] रोपभाषणे । हं युपल मामाक्षिप्ति । अनुनये । हं नतोस्मि तथा पादयोः प्रिये ॥ [हुम्] वितके । हुं शातं यदि वा दिवानिशमपि व्यामेव यः तेषाते । परिप्रश्ने । Pa. 120 ॥ अथ दिस्वराः । तदादौ कान्तः ॥ [मनाक्] हयोः । Si. 2, 43 ॥ 18 ॥

[अङ्ग] संबोधने । Si. 2, 12 । हर्षे । Si. 14, 10 । पुनरर्थे । हरति इदं नामैवास्याः किमङ्ग न संगतिः ॥ [किंच] साकलये । देव त्वं किंच शश्वृद्धश-मिति विजयसे । आरम्भे । K. Pr. 30, 3 ॥ [तिर्यच्] तिरक्षीते । Ku. 6, 71 । खक्ते । M. M. 69, 3 ॥ 19 ॥

[हिरुच्] भृथे । वाढवस्य सुचिर्वारां निर्योर्हरुविजूमते । विनार्थे । हिरु-कर्मणां मोक्षः । कर्मक्षये मोक्ष इत्यर्थः ॥ कान्तोपि ॥ [अति] प्रकर्ते । अतिस्पा इता सीवा c. Sp. 149 । लहूने । Ku. 1, 38 । भृशार्थे । अंतिवृट्टिरवृट्टिर्वा भवेद्यत्वोपतापकृत् । स्तुतौ पूजायाम् । शरैरैरतिसंचितः पर्यनिन्दुर्दिशोन्धताम् [?] । असंप्रत्यर्थे । अतिकम्बलम् । कम्बलानां न संप्रति उपभोगकाल इत्यर्थः । क्षेपे [६८] निन्दा प्रेरणं च तत्र यथा । Su. 8373 ॥ [अस्तु] पीडायाम् । अस्तु नाम विधुरेण वेधसा साधित्प्लमुपाधिगिर्भुवम् । याभ्यते किमपिकैरथाविभि [?] देवमेव शरणं विधीयताम् ॥ निषेधे । अस्तु सामर्थयोगेण ॥ 20 ॥

अस्त्यायाम् । अस्तु ज्ञास्यति कालेन सोल्येतैव न भूयसा । फलं न स्येह पापस्य यवेनापकृतं नम ॥ अनुजायाम् । K. Pr. 294, 4 ॥ [भारात्] दुरो । Si. 3, 31 । समीपे । चित्तव्योमहता [?] भारादपि सन्त परयति ॥ [इति] स्वरूपे । Ra. 3, 5 । सांनिध्ये । पितोति ते तत्परति विधेहि । विद्यक्षानियमे । तदस्यास्त्यस्मिन्निति

मन्तुरिति c. Pa. 5, 2, 94, Kāt. 2, 6, 15 | अत्र हीतिशब्दो विवक्षार्थः | मते | उरस्यौ हविसग्नौ तु संप्राहुः पाणिनेरिति | अत्र हि पाणिनेरितीति पाणिनेर्मतेने-त्वर्थः || 21 ||

हेतौ | Sp. 546 | प्रकारे | पाणिगृहीतीति | अत्र हीतिशब्दः प्रकारार्थः | कियदिति इति स्त्रोस्तेन जिग्ये यदिन्दः | अत्र कियदिति कियदिदभित्वर्थः | प्रकाशे | इतिभ्रवाहु | इतिपाणिनि भ्रवाहुपाणिनिशब्दौ लोके प्रकाशेते इत्वर्थः | अवधारणे | अह्नीकृत्येति पार्थिवः | एवमर्थे | इत्युचिवांस्तमेवार्थम् | समाप्तौ | Da. 3, 35, d || [उत] पश्चे | Ku. 4, 8 | वितर्के | Da. 1, 56, b || 22 ||

समुच्चये | शौर्ये गाम्भीर्यमौदार्ये दाक्षिण्यमुत विकल्पः | विकल्पे | एकमेव वर्त पुंसामुत राज्यमयाभ्रमः || [तावत् | यावत्] अवपौ | Ku. 7, 30 | आ रह्वाहुपतिं यावदौचिर्तीं न विदन्ति ये | कात्स्ये | यावदत्तं तावदेवात्र भुक्तम् | अवधारणे | यावदमत्रं तावद् ग्राद्यणान्मोजय | यावन्त्यमत्राणि तावत एव ग्राद्य-णान्मोजयेत्वर्थः | माने | यावद्य येन च यथा च यदा च यद्य यस्माच यत्र च शुभाशुभकर्म लभ्यम् | तावद् c. Sp. 5343 || [प्रति] इत्यंभूते | Ra. 6, 12 | भागे | किंविन्मां प्रति दीयतां यदुचितं चेतेऽविसंवादकृत् || 23 ||

प्रतिनिधिप्रतिदानयोः | प्रतिविर्पमदामोदाहृन्धं सप्रच्छदा न्ययुः | शेफालीभ्यो ददुर्लास्यं प्रतिगत्याच मास्तवाः || वीप्सायाम् || Ku. 5, 10 | लक्षणे | किंचिन्मां प्रति० Ratn. 308, 22 || [पश्चात्] प्रतीच्याम् | पश्चादस्तं गन्तु सपदि दिनेशः प्रपद्यते पश्य | चरमे | यदौ पश्चादश्यानीकं चतुःस्तन्येव सा चमूः || [चत] आमन्वये | चत् वितरत नोयं [sic] नोयवाहा निशान्तम् .c. Gop. 18, 14; Pa. 775, b | खेदे | Sī. 9, 17 || 24 ||

पृतौ | अनुभवन्ति सकृत्सकलेन्द्रियाण्यभिमुख्यागतमिष्टजनं वत | आर्थे | यराहो राहुर्वा वत बलघमरकृत्यतिशयम् c. Sp. 1126 | अनुकम्पायाम् | विरम नातक दैन्यमपास्यतां वत कियन्ति चट्ठनि करिष्यसि c. 2, 87 || [यदत्] पश्चे | गुरोर्यदत्यरीयादेत्वं कद्बद इवायदः | वितर्के | यदुत्सरोजं मुखमेव यदत् || [ग्रादवत्] सहार्थे | शाश्वते मुनयस्त्व तमसेवन्त योगिनम् | पुनर्थे | गश्य-देव स गतस्तमाभ्रम् | नित्यार्थे | Ra. 2, 43 || [सकृत्] सहार्थे | अनुभवन्ति सकृत्० 8. under वत | एकवारार्थे | Sp. 532 || 25 ||

[स्वस्ति] आश्रिति | देव स्वस्ति नयं दिग्गागत इतः यानेन विष्टलग्रामः ||

[साक्षात्] प्रत्यक्षे । Si. 1, 31 । तुल्ये । इयं साक्षात्कृमीर्मदयति मृगाक्षी यन
मगः ॥ [हन्त] दाने । स्वर्वं स दशकं धरो विनयवामनैराननैः स्तुवन्सुदति याचते
वचनहन्तकारं त्वयि । अनुकस्यायाम् । M. M. 68, 1 {वास्यारम्भे} Bhag. 10, 19 ।
विपादे । हन्त चिन्तामणिभ्रान्त्या याचितोसि स्तुतोसि यत् । तत्त्वं वृत्तपापाणः
c. 2, 233 ॥ 26 ॥

निधये । Ki. 1, 43 । निधयेन हतेत्यर्थः । प्रमोदे । बाला चन्द्रकलेव कान्तिमधुरा
हन्त चिया दृश्यते ॥ [अयो । अथ] समुचये । सुजनः कुधानिधिरयो नय-
नानन्दं कस्य विदधाति ॥ आयुयो राजचित्तस्य पिशुनस्य धनस्य च । अथ स्नेहस्य
देहस्य वास्ति कालो विकुर्वतः ॥ मङ्गले । अथ प्रमाणमीमांसाम् c.B.H. 44; 82,
p. 74 । संशये । Si. 9, 20 । आरम्भे । Ra. 3, 1 । अधिकारे । H. S. VIII, 1, 1 ।
अनन्तरे । Si. 9, 29 ॥ 27 ॥

अन्वादेशो । धनवांस्त्वयन्यो त्वा लोको मानयति । जुहूसुवावानय [?] ताव-
हते भैरवयोः पक्षिप [sic] सर्पिराशु । प्रतिक्षायाम् । सर्वनमेकात्मकं वस्त्वयेति
शूमः । प्रभे । भय शक्तोपि भोक्तुम् । साकल्ये । स्तुतं माहाभार्य यदभिजनतो
यच्च गुणतः प्रसङ्गहस्तस्येत्यथ खलु विधेयः परिचयः । अत्र हि परिचयमात्रं
विधेयं कार्यजातं तु साकल्येन संप्रस्तुमित्यर्थः c. M. M. 101 ॥ सर्वत्रायवदयो
अप्युद्धम् ॥ [तथा] इष्टप्रतिवाक्ये । Ku. 3, 22 । समुचये । भागता मुनयस्त्वा
मृगुरचिर्यमस्तया ॥ 28 ॥

[यथा] निर्दर्शनं इटान्तस्तत्र यथा । संचरन्ति महापूर्तो वटे वरहचिर्यथा ॥
[तथा यथा] उद्देशनिर्देशयोः । तथा भव यथा तात पैलोक्योदरदर्पणे । विशेष-
पैर्मूर्पितस्तैस्तैर्नित्यमात्मानमीक्षसे ॥ न च मे० Si. 9, 56 । अत्र पूर्वोक्तौ
यथातयाशब्दावृद्धिशो । उत्तरोक्तौ तु निर्देश ॥ साम्ये । गतच्छायधन्दो जगदपि
तयावस्थमभवत् । जन्म० Su. 4, 6 ॥ हेतूपत्तौ । सरस्यामेतस्यामुदरविठिगी-
चीकिवलितं यथा लावण्याम्भो जननपुणिनोहस्तुन्पुरम् । यथा दृश्यथार्य०
c. K. K. 125, 20 ॥ [वृथा] अविधिः शास्त्रोक्तकियातिक्रमः । यथा । आविकं
संधिनीक्षीरं वृथामांसं तवैव च c. M. 5, 8 । अनर्थके । Ra. 2, 34 ॥ 29 ॥

[अनु] लक्षणे । Si. 5, 2, c । चीप्सायाम् । Si. 4, 60, c । इत्यंभूते ।
Si. 9, 63, b । भागे । वमुः प्रति नृपं प्रभिपर्वं पर्यनु कर्त्तिकम् । प्रति यामं दिशो-
पर्यनु सेवं सस्त्रसंपदः ॥ संनिधौ । Si. 7, 24, b । सादृशे । Ku. 1, 44, c ।

आयामे । Ra. 13, 35, a । गोदायामलक्षिताया निवृत्त इत्यर्थः । हीने । Ki. 13, 52, d । पथादर्थे । Si. 7, 21, a । सहर्थे । Si. 9, 17, a ॥ 30 ॥

"[ननु] भासेपे । Sp. 3367 । परिप्रभे । तत्त्वं तत्त्वं कथय ननु नः कासि कस्यापि पत्री । प्रत्युक्तौ । Sp. 4443, d । अंवधारणे । अमीभिः संसिक्षेस्तव किमु फलं प्रारिदधैर्यदेतेपेक्षन्ते सलिलमवटेभ्योपि तरवः । अयं युक्तो व्यक्तं ननु शुखयितुं नातरुयित्वार्थं एगं योप्मेवि स्पृहयति नवायस्त्वदपरात् [?] ॥ वाक्यारम्भे । ननु शुलक्षणाभासे ज्ञानमेकं परं पुनः । अनुवायामन्त्वणे । त्वग्नज्ञावैर्विशीर्यसे द्राक् स न कण्टस्थितजीवमावशेषः । विशेषयोर्युवयोर्न दृश्यतेन्यो ननु मान [sic] कमलाक्षि मा कृथास्तत् ॥ अनुज्ञायाम् । विषदो ननु संसरन्तु ता ननु या व्याधिभिराहितास्पदाः ॥ 31 ॥

[नाना] विनार्थे वर्जनं यथा । नाना नारीर्निष्कला लोकयाका । उभयार्थे । नानापक्षायमर्थः संशयः । अनेकार्थे । नानाविधं कृतकदेहभूतो समाजम् ॥ [स्थाने] कारणं हेतुस्तत्र यथा । स्थाने स्थृतेः स्थितेः संहेतेऽथ । युक्ते । Ku. 6, 67 । साम्ये । पितुः स्थाने गुणं चिदुः ॥ [अप] स्तेषै । डायांसप्तहरति कविः । अप-कृष्टे । Sp. 5245, c । वर्जने । आशङ्के शाहेलान्धासज्ज स्मेरात्पर्योपरात् । मुदि । Si. 5, 68, d ॥ 32 ॥

पिपर्यये । Si. 2, 54, b । वियोगे । कान्तापयुक्तः सुतरां मुमूर्षे । निर्देशे । अपदिदय दिवं गतां वियां विधिना तेन दशाहतः परे । विदुपा विधयः समर्थिताः ॥ विहृतौ । भपकुर्वत्यव्यक्तं क्षुद्रे कुर्यान्तु किं महान्तोषि ॥ [अपि] संभावना-याम् । अपि स दिवसः किं स्यायस्तिमन्वियमुखपद्मजे — — मधुकरीवासमृद्धिर्विकासिनि पास्थति । शङ्खायां यथा । अयाङ्गया [sic; perhaps अव्याङ्गया] शा-सितुरात्मना व [sic] प्राप्नोपि० g.Ra. 5, 11 । अवाहामर्थ [sic] शङ्खे मां संभावयितुं प्राप्नेत्सीत्यर्थः । गर्वणायां यथा । अपि तत्रभवान् भावादचं सेवते । समुद्घये । Su. 3312 ॥ 33 ॥

प्रभे । अपीदमेवं० Ku. 5, 62 । युक्तानि संवद्वानि पदानि तेषामर्था युक्त-पदार्थस्तत्र यथा । Si. 5, 81 । कामचारक्रियाणु । भवानपि द्वचं गृजातु ॥ [उप] आसने । K.Pr. 176, 10 । अधिके । उप खार्यामिव द्रोण मिलत्यागाछलेपि-कल्प् [sic] । हीने । उप गद्वामिवापगाः । साहस्रे । Ku. 1, 36, d । प्रति-यत्ने । विधाय सहजाशौनमुपस्तुरिवर्णं नवम् ॥ 34 ॥

तयोगे । Ra. 8, 93, c । व्याप्तौ । उपकीर्ण वनं पुष्टैः । पूजायाम् ।
गिरिशमुन्नचार प्रत्यहं सा सुकेशी । शक्तौ । Śl. 6, 63, a । आरम्भे । Kl.
2, 28, d । दोने । देवोपहरव्याजेन यज्ञव्याजेन येथ वा । दाक्षिण्ये । विनोपरो-
धात्स्वद्वितेष्वयैव [?] महीपतिर्यस्य वच्छकार । आचार्यकारणे । Sp. 6555, c ।
दोपाख्याने । Ku. 5, 58, d । अत्यये । उपरतसर्वेच्छो वा यो वा संपन्नस-
र्वेच्छः ॥ 35 ॥

[अभि] वीप्तायाम् । वृक्षं वृक्षमभि सेकः । लक्षणे । Śl. 1, 24, b ।
इत्थं भूते । अभि दिव्यजयं साधुहपतस्य शरत्क्षणात् । आभिमुख्ये । Śl. 2, 42, d ॥
[अमा] इयोः । अमा सह संनिगने वा वसतः सूर्याचन्द्रमसावस्यामिति अमा-
वास्या ॥ [अलम्] निवारणे । Ra. 2, 34 ॥ 36 ॥

अलकरणे । Sp. 7163 । सामर्थ्ये । Śl. 2, 26 । पर्वती परिपूर्णतायाम् ।
Ra. 2, 39 । परिरूपी परत्तेष्वर्थः । अवधारणे । B. K. I, 22 ॥ [एवम्]
प्रकारे । Ku. 8, 5 । भद्रीकारे । एवमस्तु कथया किमन्यथा । अवधारणे ।
अहार्यमेव मृगनाभिपञ्चम् । अहार्यमेवेष्वर्थः । G. Gan. 5, 11 । समत्वे तुलयत्वे ।
रोलम्बवावलव्याहतमालमतिविद्यिषः । वृद्धिं व्यभिनरन्तीह नैवंप्रायाः पयोमुचः ॥
न ईदशा इत्यर्थः ॥ 37 ॥

[कथम्] प्रथे । Ku. 5, 66 । प्रकारे । Śl. 2, 52 । संप्रमे । कथं समा-
याता एव तातपादाः । समदे । करं स एवार्यतापसः ॥ [कामम्] विष्वपि ।
M N (1878) V, 7 ॥ 38 ॥

[किमु] संभावनायाम् । Śl. 8, 24 । विमर्ते । किं नन्दी किं मुतादिः किमु
रतिरमणः c. 7, 12 under नव् ॥ [जोपम्] उत्ते । संतोषत् सोपि पुणेष
जोपम् । सुत्ती । जोप सरोपेषि गुरौ विषेयम् । मौने । Śl. 16, 16 । लहुने
अतिक्रमे । जोप मदोपेषि गुरौ न कुर्यात् ॥ [नाम] प्राकाशये । Ku. 1, 14
कुत्सायाम् । को नाम वह्निनैष्वय कुर्वति शशलहमणः ॥ 39 ॥

समाव्ये । कथ नाम समेष्यसि । भभ्युपमे । Śl. 10, 86 । अलीके । Ku.
5, 32 । विस्मये । Sp. 2914, d । क्रुधि । ममापि नाम रावणस्य परैः परिभवः ॥
[नूनम्] तर्के । Me. 81 । विभिते । नूनमस्तं गतो चादी तिज्ज्ञेनदिव्याकरः ॥
[प्रावृत्तम्] नर्मणि । प्रावृत्तमध्यनि मुपा विदधासि । अनुगूले । पाणौकृत्य तिपो-
र्लेश्मर्मि प्रावृत्तस्यापरं परम् ॥ 40 ॥

[भृशम्] इयोः । अस्मादिना मा भृशमुन्मनीभूः ॥ [सामि] अर्थे । अर्थ-मुनिमपति पद्मजाकरे ज्ञामि कैरववने निमीलति । जुगुप्तिते । तत्सामि यजतेव्वर्युर्यद्याज्यान्ते वपद्मृतम् ॥ [अथि] प्रत्ये । अथि स्वशा० Kn.5,38,c । अनुनये । अथि निमिकुलजाते क्षत्रियम्लानिमूले परपरिभवभापां संवृणु त्रीडितोस्मि ॥ [अये] क्रोधविवादयोः । Pa. 775 ॥ 41 ॥

संभ्रमे । अये केयं धन्या० Pa. 3518 | स्मरणे । अये रामोदाशरथिः ॥ [अन्तर्] अन्ते । यौवनान्तरहपतिष्ठते जरा । स्वीकारे । अन्तर्हत्या इयेनो मूषिकां गतः । परिगृहोत्यर्थः । मध्ये । Me. 3 ॥ [उर्सी । उर्सी । ऊर्सी] इयोः । कोप० Si. 10,14, b । एवमुरुरोत्यपि । तदृरी० Si. 2,30 ॥ 42 ॥

[परा] आभिमुख्ये । परापतञ्च पतगाधिराजम् । आनाभिमुख्येषि [Si.c] यथा । परावृत्तं सैन्यं हतविधियश्चात्तावकमिदम् । गतौ । Ra. 9,81, d । अब हि परागता असद्यो यस्येत्यर्थः । धर्षणे तिरस्कारे । Ki. 1,41, d । हिंसायाम् । परासन्यो विदधे परेपाम् । भृशार्थे । H. V. 8,9 । विक्रमे । Si. 2,44, c ॥ 43 ॥

[परि] व्याधौ । कदपरितापाय । उपरमे । Si. 11,1,d । वर्जने । परिक्रिगते वृष्टो देवः । लक्षणे । वृक्षं परि शिद्योतते विद्युत् । आदिशम्भादीप्तेत्यभूतमोगेषु यथा । वृक्षं वृक्षं परि सेकः । साधुअत्रो मातरं परि । यदत्र मां परि स्यात्तदीयताम् । आलिङ्गने । U. R. 11,12 । शोके । Bhoj. 87,12c. Su. 3180 । पुजायाम् । Si. 117, c । शोपकीर्तने । सत्यवतस्य च सतस्तनय वनाय प्रस्यापयत्परिवादपद भवामि ॥ 44 ॥

भूषणे । भज सुवर्णपरिपृत्तमासनम् । सर्वतोभावे । Si. 9,18, d । व्यासौ । M. M. 153,5 । निश्चरने । Si. 4,68, d ॥ [पुरा] भविष्यदासद्वे । Me. 82 । चिरतीते । विप्रं पुरा पतगरादिव निर्जगार । प्रवन्धे मातत्ये । वसन्तीह पुरा आच्चाः । सततं वसन्ति स्मेत्यर्थः ॥ 45 ॥

[पुनर्] अप्रथमे द्वितीयवेलायाम् । B. H. 66, v. 16 । भेदे विशेषे । किं पुनः कूपसंधानपुलिन्द्रकृतसंविधिः ॥ [किल] संभाव्ये । Si. 1,36 । वार्त्तायाम् । Da. 7,14 । हैतो । Ra. 2,53 । अरुचो । Ku 5,64 । अटीके । Si. 11,9 ॥ [खलु] वीप्त्यायाम् । विद्विः खलु कर्तव्यः शास्त्राभ्यामः समाहितेः । शास्त्रे शास्त्रे इत्यर्थः । निषेधे । Si. 2,70 ॥ 46 ॥

निजात्मायाग् । कः खलु० S. K. 47,19, c. Su. 1343, d । अनुनये । Nig. 29 । वाक्यालकरणे । Si. 10,90 ॥ [अव] आत्म्यने । दन्तायटम्०

c. 4,213 | विज्ञाने | Ku. 4,13, a | नियोगे | कन्द्यावमुक्तनुपुरा | व्याप्रौ |
Śi. 16,27, d | शुद्धौ | B. H. 67, v. 29, b || 47 ||

[एव] औपम्ये | तवैव मे सन्तु सदापि संपदः | परिभवे | Śi. 8,7, d |
ईपदयेऽपि | किंचिदेव वदति स्म सस्मयः | अवधारणे | वपुरेव तवाचेष्टे भग-
वन्धीतरागताम् ॥ [उपा] हयोः | गतकेलिङ्गमा रामाः पवमन्हृपातनैः ॥
[दोपा] हयोः | Śi. 4,62, c || 48 ||

[महाकृष्ण] शीघ्रभृशयोः | Śi. 5,37 | तत्त्वे | वीक्ष्यते किमपि महाकृ-
ष्णमुक्तः ॥ [अतस्] विष्वर्थंपु | हेतोरपदेशवदिति यथा हेतोरपदेशो वर्तते तथा
निर्देशो पञ्चम्यर्थे चेत्यर्थः | हेत्वपदेशो | Ku. 5,40 | निर्देशो | अतो गतः
संप्रति भानुरेपाम् | पञ्चम्यर्थे | Śi. 1,31, o || [इनस्] यनस्] विभागे | इतो
वसनि केशवः पुरमितस्तरीयद्विषाम् c. Sp. 1093 | यतो चतः° Śi. 23 || 49 ||

पञ्चम्यर्थे | इतः स° Ku. 2, 55 | यतस्त्वया ज्ञानमशेषमात्म वैतन्यमुम्भा-
विव दीक्षितैन | नियमे | इतः कुराज्ये नरकान्तमाहृः | नरकान्तमेवेत्यर्थः | यतो
न योगो [नियोगो ?] यत बन्धनान्तः | बन्धनान्त एवेत्यर्थः || [ततस्]
आदौ | ततः प्रयाते यसुदेवसूनौ | आदौ गते इत्यर्थः | कथान्तरे | अवणा |
ततधु | क्रमैव सुतीक्षणादीनुपस्थाय महामुनीनिलादि s. An. V, 4 | पञ्च-
म्यर्थे | Ku. 1, 46, d | परिप्रेरे | जाग्वरान् | ततस्ततः s. An. 185 ||
[तिरस्] अन्तर्धी | पद्मयोनिस्तिरोदधे c Ku. 2, 62 | तिरधि तिर्यगर्थे |
तिरोविवर्तवीथम् || 50 ||

[नीचैः] स्वैरे | चरति स्वैरिणी नीचैः | स्वैरं चरतीत्यर्थः | अह्ये |
Mo. 42 | नीचे | Śi. 11, 65 || [मादुस्] नाभि मागधे | प्रादुर्भावा इटे-
देश | मस्त्यकूर्मादीनि दश नामानीत्यर्थः | प्रकाशो | Śi. 8, 12, d || [पुरस्]
अपे | Śi. 2, 35 | प्रथमे | यथा समस्तं विमिरांशुकं तथा पुरोपि रागाद्वलितं
न लक्षितम् || [मिथस्] अन्योन्यस्मिन् | M. 8, 109 | रहसि एकान्ते |
Ku. 3, 2 || 51 ||

[अङ्गा] न अपूर्वज्ञाहावेः किपि अहा | पिगर्थे | अहा महापातकिन् भव-
न्तम् | शोकः स्थायी भावः | करुणो रसः | विषादो व्यभिनारी भावः | विष्वपि
यथा | देवी का जनकाधिराजतनयदा जानकि काति हा: [sic] c. M. N.
(1878) IV, 24; (1886) V, 12 || [अहं] हयोः | विहितमह विपांत्रा

यत्तदेवोपयोज्यम् ॥ [आहो] आडूपूर्वाञ्जुहोत्विनि आहो । प्रभे । भाहो किमेया सुत्तुर्विरौति । विचारे । Sp. 1750 ॥ 52 ॥

[सह] संवन्धे । पण्डितैश्च विनीतैश्च धर्मज्ञैर्वशालिभिः । तिटेण्ठि बन्धनस्थोपि न तु राज्यं खलैः सह ॥ पण्डितादिभिः संबद्ध बन्धनमपि श्रेयो न तु खलसंबद्धं राज्यमपीत्यर्थः । सद्विद्ये इवार्थे । S. 5, 16, d । कल्पदुमा इवेत्यर्थः । यौगपदे तुल्यगे । Ra. 3, 61 । समृद्धौ । समद्रग् [sio] । मंद्राणां समृद्धिस्तिर्यर्थः । साकल्ये । सतृणमन्यवहरति । विद्यमाने । Sp. 1417, Kāt. 107, 2 ॥ [हीही] इयोः । हीही संपत्ता मे प्रियवयस्य मनोरथाः ॥ 53 ॥

अय विस्वरास्तव चान्तः ॥ [ननुच] प्रभे । ननुच विप्रतिपिद्मेतत् । दुटीक्षो । ननुच इयेपामित्यपशाद्दोयम् c. S. 12, 13, d । सम्यग्वारे । ननुच एवमेवैतत् । स्तुतौ । ननुच कोस्य समः स्फृती मुवि ॥ [अपष्टु] चार समुग्निदैर्यं दोपहीनम् । इयोः । S. 15, 17 ॥ [किमुत] प्रभे । Su. 1048 । घारे । न नित्यः शम्दः किमुतानित्यः c. Gaṇ. 21, 13 ॥ 54 ॥

विकल्पे । किं या विद्यापरेय किमुत शुरपतिः s. 7, 12 । अतिशये । Ku. 7, 65 ॥ [पुरस्त्वात्] प्रथमे । भनुवितमिति मत्वा तत्पुरस्त्वानिरस्त्वम् । अपतो यथा । Me. 15 । पूर्वस्यां दिशि । पुरस्त्वादुदयः पधान्तपैषास्तमयोऽपुर्वः । व्यंगिन्तरे न चेदस्ति तत्र का परिदेवना ॥ पुरायो भविष्यदासत्त्वचिरातीतुम् । वन्धास्तेषु तद्दुदाहरणं द्रष्टव्यम् ॥ [अभीदण्म्] शीघ्रपर्कर्पयोः । तत्क्षणोत्तीव तथान्योभीक्षणं तीक्ष्णाक्षरभारैः ॥ 55 ॥

संततपैनःपुन्ययोः । S. 1, 32 ॥ [अवद्यम्] निधये । Sp. 668 । नित्यं शाश्वतमनवरतं च । शाश्वते । अवश्यं शृणीयं स्तितिपविसहस्राणि तु युः । अनवरते । अवश्यं कर्तव्यं श्रवणमशनं च इयमपि ॥ [इदानीम्] सांप्रतमित्यस्यार्थे । Sp. 5202 । वाक्यालंकारे । इदानीं भो दार्नो विरतसि [? वितरसि] कथं नन्यमधुता [sio] ॥ 56 ॥

[तद्विनम्] इयोः । देवाचां तदिनं कुर्यात् ॥ [सांप्रतम्] इयोः । तन्मैयिर्तोऽप्त्याहर्तुमुपक्रमः परमितो नः सांप्रतम् ॥ [समया । निकपा] इयोः । गुणदोपाभिष्यक्तिर्यचसां संजायते सतः समया । प्रादुःपनि विशेषा हेत्रां निकपोपलं निकपा ॥ 57 ॥

[अन्तरा] विनार्थे [न द्वुर्लं पर्ममन्तरा | संनिधौ भये च | Śl. 19, 65, c'] ||
 [अभितस्] अभिसुखकास्त्वयोः | An. III, 41, d | शीप्रसमीपयोः |
 Śl. 5, 24, b | उभयतोर्ये | Śl. 3, 3, c || [अग्रतस्] प्रथमे | अग्रजन्मापनः
 पृष्ठः | अद्ये | अग्रतो वाहूपाशेन केशापाशेन पृष्ठतः | पाहर्वतः कर्णपाशेन ०
 s. 2, 538 || 58 ||

[अन्ततस्] पञ्चम्यर्थो हेतुः शासनं शिक्षा | चतुर्वर्षपि | किंचिदप्यधीव्व
 अन्ततः प्रज्ञां प्राप्त्यस्ति c. Gaṇ. 27, 2 || [पुरतस्] अद्ये | Pa. 3952, d |
 भाव्ये | भोजने पुरतः पुत्रः सप्तमे पक्षिमः सदा || [पूर्वेवुस्] इयोः | पूर्वेवु-
 वितरन्ति संतमहो दानं निदानं अधियम् || 59 ||

[अहह] अहुते | Ab. 264, n. 2 ; Pa. 222, c | खेदे | मुदा यत्र
 प्राणोस्तुमिव परार्थपणविगस्त्यजन्तो लज्जन्ते कियदिति धिया तद्युगमगत् | तृणं
 प्राणप्रायं त्यजति न जनो यत्र समये वयं जातास्त्रवेत्यह फृपण जीवितमिदम् || -
 अथ चतुःस्वरौ || [अन्तरेण] इयोः | तत्त्व [sic] निहन्तुमवनीं दिवमन्तरेण |
 त्वामन्तरेण न हि संप्रति कथितीशः || [अहोब्रत] अनुकम्पायां खेदे च |
 Su. 503 ; Gan. 17, 10 | शामन्वये | Ku 3, 20 || 60 ||

एवां चाव्यानामर्पकथनमुपलक्षणमाद्यम् | अन्यथा भूयांसोव्यर्थाः सन्ति |
 यदाहुः | निषाताऽपसर्गात्थ धातव्येति ते व्रयः | अनेकार्थाः स्मृताः सर्वे पादस्तेषां
 निर्दर्शनम् s. Gan. 43, 1 ||

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायामनेकार्थकैरवाकरकौमुदीत्यभिधानायां
 स्वोपज्ञानेकार्थसंग्रहटीकायामनेकार्थशेषाव्ययकाण्डः समाप्तः ||

VARIOUS READINGS AND CORRECTIONS.

I. TEXT.

Kānda 2, v. 273 —MSS. both वैष्णवस्य°, वैष्णवन्य°, and वैष्णवचिको । c note on Śiśir 105 —299. P कहूरे A कहुरे B चहूरे । 322. P वकगदी हजिका [P marg : पजिका प्रथमद्वा] c Vi. 1286; A once वकगदी । 358. P A मुरौप्पौ B गुरौप्पौ । 516. सिधे निष्ये] कीले निष्ये इति पाठातरं P. marg

3,125. P च्छमडके A B च्छमडले, but B in comm. च्छमडक प्रदेशविदेश । c Vi. 323 —180. P. गँधैगुणयो । Probably correct, c. Vl. 513 —198 खाने] P खाने । 535. रत्] P marg. तरनि य पाठ । 588 MSS खराश° । c Vi. 1011,—766 P सखाकीदुमे ।

4,48. MSS यादौ रोगे च भेदेच । 102. P जहौ । Probably correct, c. समृद्धे Vi. 809 —205. P यासदे । 328 A B गुणांतररौ ।

5,32 MSS both °विचुलिका° and विचुलिका° । 48. P विताप्ते, A चिताप्ते and चिताप्ते; B विताप्ते Vi. 2071 विताप्ते ॥

II. COMMENTARY.

Introduction. V 2 A °हुश्लाना, B °दुश्लाना.

P. 3 L. 1. A °नेकाथे, 14. B °सख्ये

4,10. MSS. जात, 26. A कोइम, 28. A बहुलने.

5,4. A शशाश्चामपैरेत्यन्या, 9. A त्यजनितावरा; 24. A मुनिस्यामा. 27. A जैतन्योक.

7,9. B कंकितिका; 23. read उद्दाश्यामेव, s.H.P. 8,74.

9,28. MSS. उचितिरेणा.

10,4. A विटपिताना, B विटपाना; 20. A मरके(?) 23. A नामराजेन.

11,24. A जानाति; 29. A अर्नतरग°

12,19. A °विभूतयो, 20 A °दकाटिका, 29. B °वये .

15,2 A प्रावाया.

16,14 Read गुणि° with B and A sec m , 26. A गौडा.

17,13 A अटस्या, B अटस्यो.

18,12 A सस्कोट°, 18 B यचेकू°.

19,1. Read °कुध with A

21,4 Read जानुनिविड°, 6. A लेभेनिया.

22,16 A चरासु°, 23. °करेपरमारकि, 25. A हरिष्यनिविडौ°.

23,24 Read सेवाश्चये वन्मे with A

24,2. B वर्वय 3 A °रसी, B and Mkh °वसी.

25,1 A पद्मद्वयंहतोव्यंल, 13. A यादी, B योदी, 15 B सीय, 22. B नियातनादै

26,12. A तय वर्णमयु

28,7 A वहूद्वयेति, om B.

29,16 A नवृनि..

30,3. A महता विपीगे, 12 A एता सुन्यी ता B सुन्येतता, 29. °मेकातरं MSS.

31,1E A °वरवय

34,14 A गर्व मुराया, 21. MSS गमयन्तर, 28 B वतयतिरति को°, A indistinct.

35,2. Read मन्यलक्ष with A , 16 B °मै ; A ' , 29. A जवस्य

36.27. A न स्वपीपातः.
 37.3. B तत्र लिपोः; 16. B पादैः; 19. B वेदवौ, Mkh. वेदवौ; 21. A वैकारां, B °पैयुकैं.
 39.1. Read वन्धने, 2. read विमेदने; 7. A स्वपीपातः. 23. A °वैकैण.
 41.29. MSS. पैकेतापातः.
 42.4. A जिभा.
 43.15. Separate यमे यमेष.
 44.9. B °तद्यापा ; 12. A वरमनुपत्ते (?) , B वरमनुपत्ते.
 45.11. Read सूता
 46.4. MSS. पृशतः; 25. MSS. गुंजारेता^०.
 47.9. A अनुकृतिं मार्त्तिं तान्त्रितं परोष क, B only दृष्टः परोष क.
 48.4. B वृष्णा॒ पश्या॑ पेतृत्यसा॒ सदेव ; 14. Read with A समाप्तैज्ञीद्; 28. A om. from पराक्रमः to च.
 49.2. B ना हृद, 14 शम्भृदृपेत्यपाता B, om. A; 19. A रुद्धत्र०
 50.11. B एकाक्षी^०, 13. B °कामादि^०; 25. A यदीक्षयक.
 52.10. MSS. सहो^०; 23. A अर्द्धावैष्ठ च.
 53.5. A वैदेषो, 14. read °पतिहोपेष्यथा.
 54.11. Read तद्येत तद्य च with A, 12. A यमपते (?) , 13. B °योगिवत्.
 55.17. A अरुणो, om B.
 56.15. Read with A दूते नवत लितो, 22 °विच्छाप^० om. MSS.
 57.10. Read with A मायाविनमयामै.
 58.6. Read with A इमैस्त्वरीय^० (?). 24. read स्पेया, 27. MSS. सौमेन.
 59.9. MSS. °युधत , 12. B लभितै (?) ; 16. A नतामरता.
 60.18. A °द्विरेत, B °कुरिते^०
 61.7. A कृरेत्, 8. A सुपत्तेष , 20. A गौरखृदित०
 62.1. MSS. क्षणु, 18. A °कुलात्मेष, 22. A वेदवारा^०, 25. A निविसेते.
 63.1. B गुपाशोषितनामाती^०, 8. A °वरभै^०, 23. A °गिरो (?) , om. B.
 64.20. A परमसूक्ष्मदिन्द्यये.
 65.3. B यस्या ७ A °द्वै यैद्वी, 14. A वृषुभिती^०; 16. A वृष्णि^०; 18. A °कृत्तिप्र ; 20. A दिग.
 67.21. A °भू सुतिमिती^०, B त्रुपृति^०.
 68.14. A इरिक्षपेतो^०
 69.4. A om. च ; 5 A °ब्रात्युष्टो B पतो, 8. B विष्यदस्थ.
 69.9. Read with A नवीकरितु, A कर्त्यद्वी (?) B कल्पो (?) ; 13. B गुलिका, 21. A विभासिता.
 70.5. Read °विवस्तमुत्त यावत्, 14. B इक्यकृत्यरितामो.
 73.2. A रल्मो B रल्मो, 19. B वायाविन्या इत
 74.14. Read अदेवत्युद्यानि^०, 15. A °नास्यु नेति B शास्यु , 25. A यदंहा (?) ; MSS. चद्वद्वै (?) , 26. A मूलाऽन०.
 75.13. Read with A कर्षेष्वित०, 24. A °वयनी.
 76.1. B कृत्यवित्ते, and तत्र for तत्र, 5. read च^०.
 77.26. A सुदुर्गित०, B सुदुर्गित०^०
 78.5. A °प्रकारे, at 2,529 प्रकार.
 79.6. MSS. °-यगना, 18. A वृत्त व्यवाद्य दानं (?) , 22. read एजाप्त्य.
 80.11. Read with A विष्णुते, 16. MSS. शुक्लापुष्टो (?) निविष. 21. A खायवेय न (?) .
 25. A सज्जो (?) , B सज्जे, read सज्जे (?)
 81.1. A इद्य द्रवस्यापतिम प्र^० (?) , 27. read वेशनाशुष्टे^०. 28. B व्यवद्वद्वरतस्या, A very indistinct
 43

82.5 A इदमपि, द्वापरद, 6. B इदमति०, A तपशि०; 8. A परलोके परव, B वर्ततेऽनुदेशोपि, 9. B उन्नतरद, 12 read पितृने.

83.1. B °मासके, 5. A तपस्तेषथ, B तपास्तपस्य, 11. A defective B illegible, 18 8 दारशिलाया; 20 B विश्विति (?) विश्वा०.

84.8. Read कीडा, 21. B इय०.

85.1. A °सहस्र०, 4. नृत्यमगेऽद्वजाया (?), 18. read °शब्दादसत्या०. 23. A °तोपि शंवाशंपात-रत्ते, B सपाशंपातकातरते०.

86.1. Read मौहसौ०, 16. read महीषः (?); 21. A °भाबलो (?).

87.2. A and B once असति, B once विकसति, 3. A twice, B once, आस्याम, 14. B चदति, 19. read गतजन्मा परिणतवया । यथा०.

88.18. A तपिसेयाज्ञाया०.

89.2. A स्वगृह०, 8. B कारण, om. A; 17. B शैषमेचकः कीचकाशजा, 23 A विकलपाटयो०.

90.5. A कीर्त्तिकरताराचना०, om. B, 11. A कीव, B लीव.

91.6. Read पान्धा०.

92.17. A प्रतीकासीदु०, B प्रतीकासिमु०; 24. read °पातका०.

93.14. Read समये Mkh, 23. read °मप्रमूर्यति०.

94.9. MSS. °कराविर मुस्ता०; 16. MSS. वीजतकीचकः. 17. A °करलीक०.

95.14. Read °विपर्ययवोरापि०.

96.21. MSS. शीता०.

98.26. A सर्वीय०.

99.14. A हृत च्छदस्य०.

100.3 Read सेवता०, 10. A हिमोत्वते०; 26. A °भृतः०

101.8. B सहृतं, 11. B कहे, 21. read द्वयो । गङ्गा०.

102.6. A पवित्रेता, B थ वरितेता०; 7. MSS. दाहतेपर्वी०, 20. B मधुमंहय०; 22. A कठिकला०.

103.8. A °भारोद, B °भारदो०.

104.5. A इकी०, 6. MSS. योवदस्तत्पा०; 18. A विद्विशतो, B विद्विशितो०.

105.4. Read सा०; 5. MSS. भृत्यपद्म०, 13. MSS. बहुतणेनो०.

106.8 Read विवेणमपि०, 27. MSS. वृथस्यते०.

107.9. A रोप्यते (?), 10. read व्यालकुचार०?

108.3 Read धैर्णी०, 19. A न मृते०, 28. B न अविक्षयितम०.

109.13. MSS. प्रजावन्ते०, 15. Comm. defective; in Mkh, the passage आनन्द० quoted for the meanings सप्तर and दुन्तस्थान, 20. B कोतायमाने०.

110.20. A तस्य (read तस्य), 21. MSS. om. ते०.

111.14. Read अमृता (delete अीरा), 16., delete the [?] and read गणिकापदे जन्म०.

112.24. MSS. °र्थेनन पाशीचता (?). 29. B °मृगादृत०

113.4. A वियामारणकृषि०, B वियामारमन्तर्षिषि०.

114.24. MSS. °रक्षीतिष्या०.

115.4 A om. जाते०; 21. A परिहारज्यतमिद०.

118.28. A प्रमैयि०, B प्रमदादियि०.

119.25. MSS. सप्तमात०

120.6 Read घोपयतिरा०, 21. MSS. defective? (लिप्योदित, not explained); 25 MSS. °नान्दप्रकर०.

121.12. A °कृद्य, B °गृह्यत, 23. A विद्वादने०.

122.20. Read निर्दुरु० (?), 26. MSS. दय०.

123.15. B °सम्मान्यक्षिति०, 16. B दीप (स्वप्नम्). 17. A °प्रेमातिनिधन०, B निधनम-प्राप्ति०, 21. MSS. निधनेतृष्ण०.

124,2. Read मुने: (?) ; 17. A °सल्यजौ, B °सर्पको; 22. MSS. तनु.
 125,4. A प्रचल°; 6. read °पद्माजयोग्यम्; 22. read इतु?

127,28. Read जहरै (?) . :
 128,19. Read देहसाधनम्, 27. A इन्द्रप्रवाहस्यवाहुहायनहस्यवाहस्यू, B इन्द्रप्रवाहस्यू.
 131,7. A °पाश्मयो.

133,5. B मुकुटीकृत°; 8 A निष्पत्तप्रसादिः; 24. A कायोनु°, B कायोपि°.

134,2. A एवाच, B एवाचं; 11. MSS. om. च; 15. A अ॒न्यं. 24. A शैलांशुअथवा.
 135,3. A °वासिते; B °तमिते; 10. MSS. विषय· तप (?) . 25. A विच°, om. B; A लभ्य मये.

136,9. A °मीते; 13. MSS. om. मावेदे.

137,11. B मुक्ता (read मुक्ता ?); 23. A °लक्ष्मवली; 28. B अयो.

138,4. A किमओतु, °राजोपि; 10. A रिखगत्तेभृतः; 12. कृष्णूष° MSS; 18. A स कर्प-
 राश्वद°.

139,6. Read वाहू°; 25. A नगयो, B नगयोद (नगयोदै?). 27. Read छण्डालैरभो°.

140,14. Read तदैषनेत्रा? (MSS. तर्वै?); 20. B कुण्ठुकाङ्कुर° (?) ; om. A; 24. read
 अित्वरं तिः? 28. MSS. शौतिवै (?) .

141,6. MSS. तुलंशै°; 23. MSS. शापरं; 28. MSS. तवयोदै.

142,17. MSS. °कुञ्जरे, 20. read °परित्यये with A ; 22. read दर्वी for देवी.

143,1. च om. MSS; 12. MSS. तुरुकृतः: (?), 17. read वल्गत्ययो च°.

144,9. MSS. मस्तानवलोक्य; 22. A उग्नैः.

145,4. Sic MSS; 22. A pr. m. घोषावली°.

146,5. MSS. °हाइस्तुरुद°. 26. B कलाप्रिण.

147,1. A °दैये, 7. B स, A illegible, 23. MSS. फंदानैः.

148,2. A °सीनः द्वावस्तवा, B °वातवीनः; 24. MSS. तोक्ताने; 27. A °येवध्यसामुः, B वीयते-
 वप्यदसमुः.

150,25. B तेषे, A (?) .

151,6. A °योग्यैव (?) , 8. read वासुलेचेव (?) .

152,7. Read चटुरस° (?); 13. MSS. विस्तुतावीव (?) , 26. MSS. °केपनतं.

153,20. A स उरो; 24. MSS. शत्रकातः: (?).

154,25. A विद्युविद्युवकृतः वल्यतु.

155,1-2. B अभ्ये य°; 22. B द्वावनवलभ, om. A; 23. MSS. defective; 24. B °मीही°,
 A पूर्णो.

156,7. MSS. सहावस्ता, 17. B °कविदाँ; 21. MSS. °माय; 24. read °कारीव साधु॒ (?) .

158,2. A विकेऽद, B विकेऽपि; 4. A °उच्च येवश्च, om. B. 5. A वृक्षमुनुपमुण्डिव, om. B;
 10. A अहुवर्य वापि, 27. MSS. तुष्टिै°.

159,5. A योग सल, B योगासेष.

160,13. A कुक्ष°, B कक्ष°; 15. A साप्तमा॑; 16. A °परिषिक्ष°, 24. B कुणारि॑ (?) ; 25. A
 (and B?) तुष्टमा॑.

162,1. B बाणिगात्परे, 24. MSS. °रोषिणां.

163,9. B न व्यापे विदिना; 16. B जंघाजवात॑.

164,15. B °प्रभिचारादिपं, MSS. मर्यानकः for मर्यानकः; 16. After मर्यानकः MSS. add
 वा यथा; 25. A शौष्यै°.

165,23. A °विकल्पु, B वल्पत्, Mkh. विगतत्.

166,17. MSS. रुजै.

167,4. B तपः; 8. Comm. defective; read लिङै॑ with B.

168,6. B कामदान०.
 169,2. A om. द्रव्येतपत् ; 26. A °काव्यपत्तय, B °काव्यपत्तय.
 170,21. Mkh. कुलिशता (?) ; A and B यातो, B यिषु०.
 171,16. A चुटी, B चुटी.
 172,2. MSS. करणमीम् , 6. A °विविट०, B विविट०. Mkh. विविट०.
 173,3. B °रुचिधा, 7. Dcle the [?] ; 27. MSS. °तंपनवददुष०, Mkh. चंपनवद० (?)
 perhaps °चञ्चलदुष०.
 174,9. B भुताराधन० , 18. MSS. साम्य० ; 25. MSS. निपिदा.
 175,4. B विद्विषि० , om. A ; 9. MSS. तस्या प्रतिशानमानमत्ता० ,
 175,24 A दुरास्थन०.
 176,17. B पत्तकेत० (?) ; 21. B सदातजे (?) ; 25. A °वदु०.
 177,2. MSS. मेधया तु संगत (A संसगत) , 5. MSS. °पहा०. 19. A परिष्ठेदः om. B.
 178,6. B कलेवर० ; 9. MSS. समनाहृय०.
 179,11. MSS. पदादि & पादादि ; 20. MSS. कुलालोदा०.
 180,10. Perhaps जनसंसरस्त्वे० ; 14 perhaps °तरालिततरालित०. 26. अर्देन पृथुदस्त० B.
 181,20. MSS. नतागी०, 22. B पापहूट०, 24. A कुभे तटोपि तौ रत्नो०, B कुभतटो तौ०. -
 182,13. MSS. रितमृत०, 16. sic A, B हरिद्रनृपसुते० यथा० ततः प्रविजाति मुतारा योहि०
 ताख्य (?) . The example for इतांतान has been omitted by the copyist. In A, the ex.
 for 'son of Harischandra' is missing. 17. B अप्रपकाणे०, 21. A जटोपसर्पे०, B °स्वर्ण०.
 183,15. A विलपद०, 18. B तस्मैत्यनविपाचीनी०, 26 A सुदरि०. 28. B पत्तसालि० (?)
 184,2. तमोदहि० is the example for अहि०. the ex. for चाद्र has been omitted by the
 copyists (?) 4 B om. °प्रतारणा० ; 6. Sic MSS.; c. H. 683, C; 21. B °वैगु०.
 186,19. A नवानि० (?), B illegible, 26. MSS. ददाति.
 187,15. A and Mkh. write आमुतीवन, 16. MSS. उदयकी०.
 188,9. A अया०, 15. A नमस्त० B नमस्य (?) , 18. MSS. त्वमुचित०.
 189,6. A यदोनू०, B ?.
 190,1. A प्रहरिति०, 5. अनश्चरित्य B. om A, 6 A ता० ; 22 MSS. °मीहित०.
 191,4 B अधीन० ; 8. Read रित्यये० S. 11,641, 24. B °कापिभिर०, 28. B विच०.
 192,5. Supply प्रत्यये before क्रियते०, 14 B तद्य, 20 A वित०.
 193,1. प्रत्यये om MSS, 8. Probably कस्य न, A °विभृय०, 14. B यज्ञोति०.
 194,8. A दृश्य अन्यो०, 12. MSS. °दिमर्ज० , 20. Perhaps मधुमधुकरी०, 22. A प्राप्ते, om. B.
 195,11 MSS. परिपूर्णोया०.
 197,13-14 A यतो न योगा०, B ततो न योगा० (?). 21. Read नाचि नामवेषे० (?).
 198,6 B समृद्धुशाणा०, 24. MSS. न त्वयमुत्ता० (?).
 199,13. B. तच्च०.

ADDITIONAL REFERENCES.

1,5 (p. 3,13) विद्व० is quoted in the colophon of the Berlin MS. or. fol. 1034 (Weber's Verzeichniss, No. 1727) of the *Vidagdhamukhāmandana*.
 2,10 (p. 7,23) दप्त० is H. P. 8,74.
 2,60 (14,2) विहृते c also Peterson's Second Report p. 153, last line.
 2,133 (23,24) सेवाक्षणो (sic A) is Bā. V, 22, d.

2,137 (24,12) मधुर्ण० is Sp. 2156 : c. Darpadalana 1,38.
 2,168 (28,26) नात Bi. III, 5.
 2,188 (31,23) कालिं० s. C. on Dhvanyāloka 25,1
 2,230 (37,21) बोकार० c. V. P. 179,2. Correct accordingly.
 2,234 (39,9) नि त्वासाम्य० is Dhvanyāloka 63,3 c. Rām. 3,22,13 Gort.

2,273 (44,12) वरम्^० c also V. P. 161,20.
 2,303 (48,14) समामी^० is K. K. S. 1,46
 Correct accordingly.
 2,312 (49,11) श्रेष्ठ Dhvanyāloka 77,5.
 2,344 (53,27) निकार्ण II S. 3,3,3.
 2,373 (58,5) नक्तो^० is Sp. 1554; c. Bī.
 II, 11. Correct accordingly.
 2,432 श्रेष्ठ see under 2,312.
 2,469 (69,17) कीरा Kāmasūtra (Bombay
 1891) 152,24
 2,484 (71,21) वालीय c Rātri 312,1.
 2,487 (72,8) कर्तो^० Ku. 5,6.
 2,516 (75,20) धूवा Bī p 10,12
 2,592 (76,19) धारद्यं. c. Buhler's De-
 tailed Report, Appendix II, No 257.
 2,546 (80,8) वत् K. K. S 5,42.
 3,173 (103,7) विश्वेता is Sp. 1424. Note
 the reading मेरुदा, c Benfey's Pant-
 schatantra II, 525, and Journal Roy
 As Soc., N S, XX, 473.
 32,25 (109,14) दिग्पदे^० Sp. 4184, c.
 Peterson's Auchityālaṅkāra of Kehe-
 mendra p 28
 3,217 (110,19) कर्तो^० Bī I, 37. Note the
 reading
 3,253 (111,9) वत् Dhvanyāloka 117, C.
 3,265 (112,15) वास्तवे^० c Kāmus. 30,2
 3,279 (111,12) ए II P 7,15
 3,328 (118,20) हृष्टपै। The verse in its
 entirety is quoted in the first chapter
 of V A, where pīdas 1-2 run thus
 यद्यत्यक्षी इन्द्रियत्वत्परिदेश्या
 पादाद्विनी ऋष्णाम् चलत्वात्पैति ।
 3,337 (119,22) विक्षो II 1401

3,342 (120,5) वन्द H. P. 8,300
 3,482 (133,24) काषी^० Darpadalana 1,44
 3,490 (134,23) दृष्टो Dhvanyāloka 113,12.
 3,505 (136,16) see under 3,225
 3,544 (140,10) अजा^० c Nirada in AK.
 Bo ed. of 1877, p 41
 3,625 (147,24) दृष्टो Bh. S 45.
 3,675 (152,26) see under 2,188
 3,683 (153,19) अजे K. Pr 86,3, from
 Mhbh. Sāntiparvan 5085
 3,689 (154,2) आजी^० Dhvanyāloka 89,10.
 3,696 (155,1) दिग्पदे^० c. H. P. 3,291
 3,698 (155,11) तवी^० c Dhvanyāloka
 76,11
 3,705 (155,24) नायिका Kāmasūtra 74,9.
 4,15 (163,21) वृहस्पति Bh. K. 1,26. Cor-
 rect accordingly
 4,26 (164,20) वत्^० Bī. V. 35.
 4,43 (165,18) वत्^० c also Su 1420.
 7,4 (183,21) वेनो^०s. Dhvanyāloka 25, C,
 c also Bī VI, 31, d
 7,6 (189,1) वत् Bī. I, 50
 7,10 (189,23) वत् c the verse तु च 2,362.
 7,14 (190,21) वत्तो^० Ku. 3,40
 7,15 (190,20) विष्णा is probably quoted
 from II. P. 1,130.
 7,16 (191,2) वीरी^० is S. K. 278,18 =
 Amṛta 160 in Kāryamīlī II, 18,
 p. 84
 7,17 (191,7) तु च is Su 2236. Correct
 accordingly.
 7,29 (193,20) वत् Da. I,17.
 7,35 (195,2) वत्तो^० Ku. 1,50
 7,42 (196,6) वत् c. Bī 60,21.

ABBREVIATIONS

Ak. Amarakosa Bombay 1877
 An. Aśvaghosha (Kāvyaśāstra)
 Bī. Biharamayana Benares 18th
 Bezz. Bezz. Lützenberger's Beiträge
 zur Kunde der indogermanischen
 Sprachen
 B. H. Buhler, Leher des Leben des
 Hegesandras Wien 1873
 Bī. Mahabhashya (Kirchhoff)
 Bhag. Bhagavadgītā^०
 Blh. K. Bhāskaravā^०
 Blh. N. Bhāsker's Nitī sāra

Bhōj. Bhōjyprabandha. Cole ed. of
 1872
 Bh. S. Bhāskaravā^०
 Bh. St. Bhāskaravāstava.
 c compare.
 C. Commentare
 Ch. S. Char-Vatika.
 Ch. L. Chāndogyopāñchāla
 Da. Darmasāṅkhā or Nāśaśāṅkā.
 Bombay, Take 187.
 Das. Dasar̄ṣṭa Hall's ed.
 Gan. Gāṇḍināmāṭa Jālinī

Ghat. Ghatakarpara.
 II. Hemachandra's Abhidhāra-chintā-mani (Böhlungk and Rien).
 Hal. Halayudha's Abhidhāra-nātā-mālī.
 Hir. Purushottama's Hiratāli.
 II. Ch. Harshneharita, Calc. ed. of 1876.
 For the introductory verses, see Peterson's Introduction to Kādambarī, Bo 1883, p. 66
 H D. Hemachandra's Deśināmālī.
 II. L. Hemachandra's Liṅgānuśāsana.
 H. P. Hemachandra's Parīṣṭaparavān.
 II. S. Hemachandra's Śabdānuśāsana.
 H. V. Haravijaya.
 II. S. Hemachandra's Yogniśīstra.
 I. Introduction.
 I. A. Indian Antiquary.
 I. St. Indische Studien.
 Kad. Kādambarī, Peterson's ed. Bombay 1870-83
 Kāś. Kāshikāvṛitti
 Kāt. Kātantra.
 Kād. Kāryādhyāna.
 Kā. Kiritārjunīya, Calc. ed. of 1814
 K K. Karikāñjibharana (Kāryamālī).
 K K. S. Kādimārakāsthāsīra.
 K N. Kāmandalikya Nitīśīra.
 K Pr. Kāryapratīkā, Calc. ed. of 1866.
 Ku. Kumāraśambhava, Bombay, 1879.
 (Nityāya Sigara Press)
 Kutt. Kuttānīmata
 E V. Kalāvīśīra.
 M. Maṇu
 Mall. Malliśītha.
 M Ch. Mahāviracharita Borooah's ed., 1877
 M Meghaduta (Stenzler)
 Mh. Mahendrasūri
 Mkh. Manikha
 M M. Madatīmādhava (Bo Sanskrit Series, 1876)
 M N (1878) Mahānītaka, Calc. ed. of 1878, Madhusūdāmanī's recension, in 9 acts
 M N (1886) Mahānītaka or Hanū-mānītaka, Bo ed. of 1886, Damodaramī's recension, in 14 acts
 M R. Mudrārākshasa, Calc. ed. of 1881
 M St. Mahimnā Starah
 M U. Maṇtryupanishad

Nāg. Nāgānanda, Calc. 1873.
 Nai. Naishadhacharita.
 N. Ch. Navāśīhasīnacharita (MS.).
 Ny. S. Nyāyāśūtra.
 Pa. Padilhati of Śīringadharā
 Pā. Pāṇini.
 P. R. Praśno-tīrataratnāmālī.
 Pr. Ch. Prabhāvakacharita.
 Pr. P. Prachandajpiṇḍava (or Bīlabhīratī); Cappeller's ed.
 P. St. Pañchastasti.
 Ra. Raghuvamī (Bo. Sanskr. Series)
 Rij. Rājtarantīgi; Calc. ed. of 1835.
 Rām. Rāmāyana.
 Rata. Ratnākāli; Cappeller's ed. in Böhlungk's Chrest., 1877.
 R. K. Rudrata's Kārvālumkīra
 R. S. Rudraja's Śyāṅgīratīlaka (Pischel).
 Sā. Sīkuntīla (Böhlungk).
 Sā. Kā. Simkīyakāmkā, Lusen's ed.
 Sāt. Śūṣṭakāśa; Berlin, 1882
 S. B. E. Sacred Books of the East.
 Sī. Śīśupāla-vadha.
 S K. Sarasvatīkāntibharana, Borooah's ed.
 Sp. Indische Sprüche, second edition.
 S. P. Simbīpañchīśīki
 Sr. Ch. Śrīkanthneharita.
 Su. Subhishutīvāli of Vallabhdāra
 Sū. Sūryāśītaka
 Sue. Sūrūttatīlaka (Kāryamālī).
 U R. Uttarārāmācharita, Calc. ed. of 1831
 V A. Viśvabhata's Nāmākārtatīlaka (MSS.)
 Vā. Al. Viśvabhātālāmīra, Borooah's ed.
 Vā. Vāsavadattā (Hall).
 Vī. Viśvāloka (Shatcōśasamgraha, Benares Simmat 1930)
 Vik. Vikramorvāsiya (Bollensen)
 Vik. Ch. Vikramāñkadevā�arita
 V. K. Vīmaṇa's Kāvyālāmākārvīthi (Cappeller)
 V P. Vētilapāñchāvīmīti (Uhle).
 V S. Viddhāśīlabhaśījīla.
 V S. Venisambhara (Grill's ed., 1871).
 V S. Yogasūtra
 Y Y. Yogyātī
 Z D. M G Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft